

MIKSZÁTH
KÁLMÁN
ÖSSZES
MŰVEI

MIKSZÁTH KÁLMÁN
ÖSSZES MŰVEI 74.

MIKSZÁTH KÁLMÁN ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTIK:

BISZTRAY GYULA

REJTŐ ISTVÁN

74. KÖTET

CIKKEK ÉS KARCOLATOK

XXIV.

1887. január—1887. június

1979

MIKSZÁTH KÁLMÁN

CIKKEK ÉS KARCOLATOK

XXIV

1887. január–1887. június

1979

Sajtó alá rendezte:
SZ. GARAI JUDIT
és
REJTŐ ISTVÁN

Lektorálta:
MÉREI GYULA

218 428

Sorozat ISBN 963 05 0152 X
Kötet ISBN 963 05 1907 0

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1979

PRINTED IN HUNGARY

CIKKEK, TÁRCÁK

HIVATALOSZTOGATÁS

(Szilveszteri mese)

Szilveszter estéjén mit beszéljek én el önöknek?

Téma nincs. Az egyik miniszter már megjött, a másik még el nem ment. Jó hírt nem mondhatok.

Mondok hát egy mesét.

Egy esztendőnek az utolsó napján, nem mondom el, melyik esztendő volt, de kitalálni szabad, összejöttek az emberiséget mozgató rugók: a legegyszerűbb emberi tulajdonságok, és egy nagy lakomát csaptak az öreg esztendő tórára.

A *Pénznél* jöttek össze, ő volt a házigazda. Nagy vacsorát tálaltak. Felül a *Hatalom* ült bíbor köntösben, és minden tálból kivette a legjobb falatot. Mellette jobbról egy szelíd külsejű, bamba képű öregúr foglalt helyet, akinek kopasz fején az egyik oldalról a másikra volt a haj átfésülve.

Fogai nem voltak, nem tudott harapni és kellemetlenül csámcsogott. A lé kifolyt a szája szélein s a hús kipotyogott a szájából. Ez az öregúr a *Gyámoltalanság* volt.

Balról egy hórihorgas kamasz ült a *Hatalom* mellett, aki minduntalan leejtette vagy a villáját, vagy a kését, felborította a sótartót, leöntötte mártással az asztalt. Gubó legyen, ha ez a nyegle úr nem maga az *Ügyetlenség*.

Csakugyan ökelme volt és sugárzó arccal diskurálgatott az alább ülő durva kinézésű, vad arckifejezésű úrral s nem egyszer mondta neki:

— Kedves *Akarat*, ön a legszeretetreméltóbb, legbehízeltőbb fickó a világon.

Hm, ez tehát az »*Akarat*« volt. Az egész kompániának a kedvence. Még a *Hatalom* is nyájasan mosolygott rá az asztalfőről. Ha beszélt, édesdeden hallgatták valamennyien.

Túlról az Akarattal vizaví egy nemes arcú, fehér hajú aggastyán merengett az asztali gyertyák fényében. Szemöldjei szigorúan össze voltak ráncolva, de ajkai egy-egy bánatos vonással a széleken és kék szemei biztató jóságot fejeztek ki. Az öregúr nemhiába került az asztal végére, igen rosszul volt öltözve. Tépett ruhái és sebhelyei az arcán olyanul tűntették fel, mintha valahol összeverték, megszagatták volna. Különbönbem nem sok becsülete volt a társaságban. Nem kedveskedett neki senki és nem kínálták semmivel. Csak a koccintásoknál figyelmeztették néha:

— No, ne légy olyan szomorú, *Igazság* pajtás! Igyál te is!

Az asztal legvégén dölyfösen ült maga a házigazda, a *Pénz*. Pöffeszkedéséből látszott, bár telhetőleg udvarias akart lenni, hogy ő érzi magát itt a legnagyobb úrnak.

Ebből látható, hogy igen érdekes társaság jött össze. Beszélgettek mindenféléről, még politikáról is.

Az Akarat vitte a szót.

— Urak — így szólt az ötödik pezsgőspohárnál —, mi tulajdonképp nagy bolondok vagyunk.

— Miért? — kérdik egyszerre hárman is.

— Hagyjuk az emberiség fölött elsuhanni az egyik évet a másik után, anélkül, hogy már egyszer mi magunk ragadnánk kezünkbe a világ folyását.

— Hiszen mi uralkodunk — vágott közbe a *Pénz*.

— Uralkodunk, de csak közvetve, az emberek útján.

— Hát nem elég az?

— Elég vagy nem elég, de miért nem foglaljuk el magunk az egyes zsíros hivatalokat?

— Nem jó vége lenne — nyafogta a *Gyámoltalanság*.

— Én nem tartom az Akarat eszméjét bolondságnak — szólt a *Hatalom*. — Ám próbáljuk meg, válasszunk egy országot és abban az országban válasszunk magunknak hivatalokat. Lássuk, mivé lesz az az ország.

— Hurrá! Helyes! Válasszunk.

És legott megválasztották az országot: a legszebbet. Meglehet, hogy éppen azt, amelyet bokkrétának szánt a költő az isten kalapjára.

— No, hát most már rendezkedjünk, urak!

— Én leszek a kodifikátor — szolt a Hatalom —, én csinálom a törvényeket.

— Én leszek a bíró! — kiáltá a Pénz.

— Helyes, helyes!

— Én a külügyeket viszem — hörgé nagy köhécselve a Gyámoltalanság.

— Én a hadsereget fogom vezetni — selypíté a hórihor-gas kamasz, az Ügyetlenség.

Az Akarat is közbeszolt szerényen:

— Nekem nem kell nagy állás. Én egyszerűen tanács-adótok leszek.

— Pompás! Pompás!

Csak az Igazság hallgatott szomorúan.

— Hát te semmi sem akarsz lenni? — kérdé nagy sokára, úgy félvállról a Hatalom.

Az Igazság a fejét rázta egy darabig.

— Mi legyenek? — szolt aztán kedvetlenül. — Hisz akkor abban az országban már csak egy szükséges állás marad: a *sírásóé*.

Az Igazság tehát nem kapott semmi hivatalt.

És ezzel az én mesémnek is vége van.

Mert hát olyan furcsa mese ez, hogy talán nem is mese.

SZEGED ÍRÓI

Alig múlik el évnegyed és a halászok városából, ahol azelőtt csak paprika termett és szappan, rendszeren egy-egy költői vagy tudományos művet is liferálnak a könyvpiacra, amely itt akceptáltatik és sikert arat. Ott él, csakhogy ritkán ír a költői lelkű Szabados. Ott írja nagybecsű történelmi munkáját Reizner János, onnan jönnek és ott teremnek a Pósa Lajos szeretetreméltó, bájos gyermekversei, majd Palotás Fausztin ügyes tollából penderül egy munka, és most is onnan veszünk egy érdekes, becses könyvet a Sebők Zsigmond »Alakok« című elbeszéléskötetét.

Ez már nem egészen véletlen, mert egy kitűnő munka Félegyházán vagy Dorozsmán is megjelenhetik, de ahol állandóan egy egész csoport dolgozik, melyet újabb és újabb

csoportok váltanak föl, ott már a talaj, a város is részt kérhet magának a dicsőségből. Mert ez már a magasabb kultúrát jelenti.

Nem akarom én Szegedet nagyizolva elnevezni »A Dorozsma melletti Athéné«-nek, hanem úgy áll, hogy Szegeden nemcsak a talajt emelte fel a rekonstrukció, hanem a szellemi nívót is. S ezzel jobban veri le Debrecent, mint a magas palotáival.

Ha úgy visszaemlékezem a rekonstrukció előtti időkre, milyen világ volt ott. Milyen tisztikar, milyen primitív állapotok!

A színházban csak a népszínműre volt nagy közönség, a szenátorok komikus alakok voltak a XVII-ik századból. A közgyűlésen Börcsök és Szekerke uraimék vitték a vezérszerepet, akik derék emberek és igen ügyes publikus férfiak lehettek volna a tudásukkal — Hunyadi János idejében. (De ez a Dáni Ferenc ideje volt már.)

Egyszer egy tisztviselőnek valamely okból nekirugaszkodott a közvélemény: olyat tett, hogy okvetlenül el kellett volna mozdítani; el is akarták, de nem lehetett.

— Nem nélkülözhetjük — így szólottak —, mert csak ő tudja a város jószágait, földjeit, jövedelmeit. Ha elcsapjuk, meg sem tudunk mozdulni, azt sem tudjuk, mink van.

— De hátha meg talál halni.

— Hja, isten tudja, mi lesz akkor a városból.

Ma már bátran halhat meg akármelyik, mert minden tisztviselő offé van a város összes ügyeiben és bonyodalmaiban, vagy ha nincs is, kiokoskodhatik a protokollumokból és kontraktusokból. Olyan tisztikara van Szegednek, hogy megirigyelhetné Budapest is.

Hát a rendőrség milyen volt!

Egy alkalommal szép virágcsokrot pillantottam meg egy magas földszintes ablakban, hol két szép leány lakott a rekonstrukció előtt. Az egyik leány menyasszony volt, a szép csokrot a vőlegénye küldte Pestről.

Az ablak ki volt nyitva a hűvös nyári estén. Ejnye, mondom magamban, el kellene lopni azt a csokrot.

Éppen egy rendőr közeleg a reáliskola felől:

— Hej, rendőr — szólítom meg —, mennyiért szerezné meg nékem azt a csokrot.

A rendőr odanézett, hogy milyen magasan van, aztán bizalmasan hunyorított a szemeivel:

— Legyen kerek számban egy forint.

(A rendőr úr elég jutányosan dolgozott.)

Egy félóra múlva hozta nagy titkolózva a köpönyeg alatt a Profétába, ahol vacsoráltam.

Kifizettem neki az egy forintot és nyomban küldtem az értékes csokrot nevemben hordár által a másik lánynak, amelyik még nem volt menyasszony.

Hogy aztán milyen konfliktus támadhatott ebből a lányok között, ez egy beszélyírónak a dolga, én csak odáig megyek, hogy ilyen volt a rendőrség. Majd minden héten előfordult köztük valami botrány. Különösen a lopásban excelláltak. Úgy, hogy a publikum rettegett a rendőröktől.

(Ma már olyan kitűnően szervezett rendőrsége van Szegednek, hogy a tolvajok abszolúte meg nem élhetnek Szegeden — és bizonyosan szidják a rekonstrukciót.)

Hát még a törvénszék milyen volt — de hagyjuk —, nem akarom a múlt időket szidni, amelyek mindig szebbeknek látszanak a jelennél a publikum előtt. E fallácia ellen úgyszólván lehetetlen küzdeni.

Egyszerűen csak ki akarom emelni, hogy mióta Szeged európai burokba öltözött, és pedig olyan jól, hogy egy csöppet sem rí le róla, nagy dicséretére válik az ő virágos kertje, az ő fülemüléivel.

Értem az ő poétai csoportját — mert hiába, ezeknek a fülemüléknek is árnyékos hely kell.

Ez az árnyék megvan Szegeden. Az ott megjelent könyvek többnyire ott el is fogynak. Ez pedig nagy szó. A helybeli közönség szereti és pártolja íróit, noha átlag tíz-tizenöt könyv jelenik meg Szegeden évenként.

Az »Alakok« írója, kinek új könyve előttünk fekszik, oly tehetség, hogy számára a fővárosi írók közt is kiválóbb hely jut. Szegeden már régóta ismerik és szeretik, ezentúl az ország is megismeri és szeretni fogja, mert az úgynevezett »rokon-szenves tehetségek« közé tartozik.

Nem pesszimista; nem keresi és nem kavarja fel a társadalom szemetjét, nem vezeti el olvasóit sem a kloakákba, sem az élet kínos, sötét jelenetei közé, hanem a költői és a

gyöngéd felé hajlik, még most néha az egészséges realizmus rovására is.

Sebők gazdag lírai kedély; éles szemű, jó megfigyelő, humora nem játszi, inkább szelíd, fájó. Irályán bizonyos frissesség, kellem ömlik el. Alakjai élnek s a legjellemzőbb vonásaikkal domborodnak ki.

Az elbeszélések, melyeket az »Alakok« című kötet tartalmaz, nem ismeretlenek olvasóink előtt. A »Veteránok«, »Cigáró«, »Menyhárt király«, »Statárium« stb. mind a »Pesti Hírlap« tárcájában jelentek meg, mert még nemrég a »Pesti Hírlap« munkatársa volt: itt fejlődött, itt izmosodott ki tehetsége.

Sebők a harmincas évek felé halad most, mintegy nyolc év óta dolgozik a redakciók füstös petróleumlámpásainál, figyelmet már eddig is keltett, de csak a kollégák közt, kik nagy várakozással nézték fejlődését.

Az első gyümölcset íme meghozta most. Amit vártunk, beváltotta. Szép, becses könyvet írt. Olyan szépet, hogy bizonyosan ír ő majd még szebbeket is.

MAGYAR NAGYURAK

A nemzeteket többnyire a nagyuraik nyomán ítélik meg. Valószínűleg néha igen rosszul. A grand gógje adja meg a szint a spanyolhoz, a lord flegmája az angliushoz, a márkifinom-sága a franciához. S egyrészt helyesen is, mert majd minden nemzet tulajdonságai arisztokráciájában csucsorodnak ki legjobban.

A mi nagyuraink ezelőtt ötven évvel csak a parádében jártak elől. »Magyar gróf«, ez a szó annyit jelentett, hogy egy örülten gazdag, civilizálatlan ember, aki jukszokat csinál a rengeteg pénzével. Az indiai nábob és az oláh bojár közt állott a magyar főúr fogalma.

Ma finomodott kissé a magyar arisztokrácia, s virtuskodásai nem annyira a pénzszerzésben kulminálnak, mint inkább disztिंगvált grand seigneurifelfogásban a pénzzel szemben.

A közelmúltból két esetet is tudok fölemlíteni, mely méltó, hogy megörökíttessék a krónikák számára.

Gy. B. úrnak összes birtokai elúsztak. Nem maradt egyebe, csak egy kastélya a parkkal s a kastélyban tömérdek múkincse. Egész vagyont érő ritkaságok és műdarabok.

A végén ezt a kastélyt is eladatta a hitelezője, illetőleg megvette mindenestől potom áron.

A fiatal nagyúr aláírta az eladási okmányt, mely éppen fedezte a terheket s így szólt egy mosollyal:

— Most hát már semmi sem az enyim. Isten önnel!

— Vigyen valamit el, nagyságod, legalább emlékül — mondá az új tulajdonos.

A régi úr szétnézett a szobákban, mintha keresgélne, mit vigyen el s aztán odament egy drága porcelán virágcserepéhez és leszakított a rózsatorlól egy picinyke fésző bimbót.

Azt tűzte a gomblyukába, azt vitte el. Az ősök dús örökségéből egy rózsabimbót.

Ez az egyik történet.

Gróf Z. egy gazdag angol nőt vett el. Ügyvédje, aki külföldi szokás szerint házassági szerződést csinált, kikötötte, hogyha a gróf halna meg előbb, annak a vagyona a nőé legyen, ha pedig az asszony halna meg előbb, akkor az asszony családja fizet a grófnak három milliót.

A gróf nem volt túlságosan gazdag, egy félmilliónyi vagyona lehetett, ti. annyit ért a dunántúli uradalma. Abból is fénnel, tisztességesen éltek, azazhogy tisztességesen nem sokáig.

A grófné elhajlott az urától. Szerette a változatosságot. Hiába, ilyenek az asszonyok.

Egy nap elhagyta a kastélyt és a szeretőjéhez költözkdött. A keserűen csalódott gróf panasztalanul, búskomoran viselte a csapást.

Elhatározta, hogy megindítja a válópört, de a sors nem akarta ezt a válást a magyar bíróságokra bízni, amik lassúk, elvászottta az asszonyt rövid úton. Tífuszba esett, meghalt. Legalább nem kellett a válópörrel piszkolódni.

Egy nap két idegen úr állított be a gróf kastélyába, Mr. Johnson és Mr. Topp, londoni ügyvédek.

— Mit parancsolnak az urak? — kérdé a gróf.

— Egyezkedni jöttünk a gróffal.

— Énvelem? Nincs énnekem az urakkal semmi dolgom.

- Dehogyan nincs. Hát a hárommillió forint?
- Miféle három millió?
- Amit a grófnak kell kapni a megboldogult grófné után.
- Nekem?
- Hiszen szerződése van róla a grófnak.
- A gróf elkezdett gondolkozni.
- Az ám, az ám. . . meglehet. Várjanak az urak, majd megkérdem az ügyvédeimtől.
- Csengetett és hívatta az ügyvédjét:
- Fiskális úr — kérdé —, van nekünk szerződésünk valami hárommillióról?
- Igenis, méltóságos uram, van. Ott lesz a házassági iratok közt egy csomagba kötve. Tessék csak megkeresni.
- A gróf csakhamar ráakadt.
- Itt van — szólt —, de ez se legyen.
- S ezzel összeszakította a szerződést az angol ügyvédek előtt.
- Az asszony hűtelen volt, uraim — mondá az ásitásig közömbösen. — Beláthatják önök, hogy semmi közöm hozzá. Nem kell semmije. Sajnálom, hogy a gentlemanek hasztalanul fáradtak hozzám.
- Pedig dehogyan fáradtak hasztalanul. Jó honorárium ütötte azoknak a markát, mikor otthon a famíliának elbeszélék a dolgok mibenlétét.

AZ ÉN KIS VILÁGOM

Ez már a negyedik vagy ötödik előszó, melyet rövid idő óta fiatal írók könyve elé írok.

Hát biz ez már így fog menni, mert Magyarországon annyira vagyunk, hogyha valaki könyvet mer írni, mindeneke-előtt megkér egy öregebb író, hogy az kérjen azért bocsánatot a t.c. közönségtől. Attól a közönségtől, amely nincs.

A nemzeti irodalom hanyatlak: a nővilág idegen mintákon indul, az olvasóvilág ellenben nem indul meg semmire. A közöny jégkérge borítja a különben is tövises mezőt.

Valaha még legalább azt mondtuk: az írónak nem jut kenyér, babért kell a homlokára tenni.

De a babérrerdőket azóta kiirtották a *lovarnók* és *balerinák* számára.

Később azután úgy szólottak: »Az íróké az aranyélet, szabadon röpködhetnek a felhőkben.« A felhőket nekik tagosították.

Ma azonban már a felhőket is elvették tőlük a politikusok.

Nem maradt többé semmijök — még az a bátorság sem, hogy megjelenhessenek. Egy előszóval kell a létezését megvédelmezni. De ki védelmezi majd meg az előszót?

Mindegy. Fogjunk hozzá.

Íme uraim és hölgyeim, egy vádlott, egy új könyv és egy új név!

Ah, de minek is mondom, hogy új név, hiszen önök előtt minden írói név új, s önök minden íróval szemben a régiék.

Maradjunk a vádlott bemutatása mellett.

A vádlott előélete: feddhetetlen. (Így már jobban értik, hogy még eddig nem adott ki önálló kötetet.)

Életkora: Úgy vagy négy-öt év óta írogat tárcákat, rajzokat a lapokban.

Neve: Bogdanovics György. Hanem itt már hamisítás forog fenn, mert Bogdanovics György tulajdonképpen Bogdanovics Krisztina, Beksicsnek, a kitűnő publicistának és képviselőnek neje.

Talán nem is elég tapintatos eljárás tőlem, hogy elárulom, kit fed ezúttal a férfiruha.

Vádlott bizonyosan azért választotta a férfi nevet, hogy könyve jobbnak láttassék: mert csodálatos az, hogy a hölgyeket szívesebben hallgatjuk a férfiaknál, ha a szalonban csevegnek, nyomtatott betűkben pedig a férfiakat hallgatjuk szívesebben. Nem látom be, miért van így — de így van.

Én ellenkezőleg azért árulom el inkognitóját, mert ez a könyv kétszerte jobban megkapja az olvasót, ha tudja, hogy egy nő írta.

Mert ebben a könyvben, az író nevét kivéve, minden igaz az utolsó szóig. Igazak az alakok és végre az élet, amit fest. Nincs benne semmi a nőírók hibáiból és bizonyos fokig benne van minden a férfiírók erényeiből. Élénken, érzéssel ír és kolorittal, de sehol sem csap át a beteges szentimentalizmusba.

Védencem, tisztelt közönség, több mint közönséges műkedvelő, kit a hiúság kicsinyes láza vitt e veszedelmes és bizonytalan útra, ő határozott tehetség, akinek könyvét élvezettel olvashatja el mindenki.

Elösmerem ugyan, hogy bűnös (mert nálunk még a gyenge nemnek nem szabad velünk, a teremtés urával versenyre szállni), de isten neki, ha már megtörtént, olvassák el a könyvét és ítéljék el, amint megérdemli, egy sikeres írói pályá elszöszövényezésére.

A PODMANICZKY KÖNYVE

Podmaniczky Frigyes azon ritka főurak közé tartozik, akik örökké népszerűek tudnak maradni. Amit csinált, mindig egész odaadással csinálta. Éppen olyan buzgó volt fiatal korában rebellisnek, mint amilyen buzgó most mameluknak. Egy kicsit különc volt mindig, de éppen a különcödése a légszeretetreméltóbb.

Pályája olyan tarka, mint ruhái; mindig azt tette, amit kellett; mikor verekedni kellett, verekedett; mikor csak írni lehetett, író lett s itt is tisztességesen állta meg a sarat; mikor ellenzékeskedni kellett, az orációkra adta magát és a bal-közép vezérei közé emelkedett. Most, mikor csak szavazni kell, szavaz.

Amit csinált, mindenben kiváló helyet tudott magának tehetségével és ügybuzgalmával szorítani. Csak egyetlenegyszer volt közkatona, amikor a szabadságharc után büntetésül besorozták fúrvézernek, hanem itt is glaszékesztyűben kente a kocsitengelyeket.

Azért is maradt az ő keze mindig hófehér, akármibe avatkozott és sodortatott is. Ha valakinek, neki van oka kedvetlenséggel pillantania vissza múltjába s kiadni memoárjait, melyeknek első kötete »Naplótöredékek« cím alatt fekszik előttünk.

Jeles férfiaiunk múltja meglehetősen egyforma ebben az emberöltőben.

Nézzük csak, mi szokott velük történni. Valóságos sablon.

Negyvennyolcban részt vesznek a forradalomban, negyvennyolc után tíz évi várfogságot szenvednek el Olmützben

vagy Kufsteinben, hatvanegyben kiszabadulnak és azután megválasztják őket a parlamentbe, ahol egy darabig hánykolódnak, opponálnak, míg végre fokról-fokra nekilágyulva eljutnak az excellenciás címig vagy legalább a főrendiházba, amely most valóságosan a *temető előszobája*.

Podmaniczky biográfiájából csak az olmtüzi fogság hiányzik; de nem volt-e ő a helyett vagy tíz esztendeig intendáns, ami legalábbis fölér azzal, mintha tizenöt esztendeig a szibériai ólombányákban ült volna. Neki ez sem ártott. Közéletünk e nemes tisztaságú férfja még az intendánsságból is népszerűséggel került ki.

Ő hát bátran írhat memoárokat, sehol sem jut olyan helyre, ami kellemetlen volna neki. Szép út az, amit befutott és ha nem is virágos mindenütt, kedves lehet neki s példaadás nekünk, mert egyszer sem botlott meg rajta.

De nem is annyira az ő életével van most dolgunk, mint inkább az ő könyvével, melynek első kötete voltaképp el sem jut Podmaniczky Frigyesig; az első kötetből még csak a »Frici« látszik, a kis báró úrfi, akinek napjai az iskola, a falusi kastély és az akkori Pest között oszlanak fel, de aki fogékony lelkében máris érdeklődéssel fordul a művészetek és a nemzeti nyelv fejlődése felé. Szereti a zenét, táncot, irodalmat és telenkint a befagyott Dunán átjár Budára a várszínházba magyar előadásokat hallgatni.

A Grillnél megjelent munka első kötete 1824-től, a Podmaniczky Frigyes születésévéől kezdve csupán 1844-ig terjed, tehát legalábbis két ilyen, ha ugyan nem vaskosabb kötet lehet még hátra.

A »Naplótöredékek« elevenen vannak írva, hiányzik belőlük a Pulszky csevegéseinek sziporkázó elméssége, a Fiáth fontoskodása, hiányzik az eseményeknek, ha csak rövid megjegyzésekben adott kritikája, nincs bennök annyi közvetlenség, kedély, mint a Déryné naplójában: de sok érdekes és becses anyag van összehordva e műben is, ami azt felette érdekes olvasmánnyá teszi.

Podmaniczkynek roppant műveltsége mellett van szelleme és megfigyelő tehetsége, ügyesen tudta összeállítani ahhoz, ami neki kedves emlék, azt is, ami az olvasót érdekelheti. Szubjektivitása mellett objektív tudott maradni. Érdekes

vonásokban állítja elének a régi falusi úri életet az aszódi kastélyban és a Cukor utcai házban. Pompásan domborodik ki a negyven-ötven év előtti Pest, szokásaival, embereivel, a maga kisserfű elmaradottságában. Egy valóságos megfordított mese. Ti. ez a mostani Pest lett volna mese a régi pestiek előtt.

Melegség rezegetti meg tollát, ha édesanyjáról ír, egyebekben a gentleman felfogás nyilvánul minden ítéletében. Nagy tarkaságban és élénkségekben futnak el előttünk e 352 lapon a táblabírói Magyarország jellemző képei. Ott vagyunk egy előkelő pesti bálon, ahol Széchenyi István biztatására először táncolják a csárdást, a szerző elvisz bennünket a színházakba, a vendéglőkbe, az akkori boltokba, bekopogtat velünk a szabókhoz, keresztülvezet az utcán, látjuk a női és férfitaoletteket, azt is megmondja a szerző, mibe kerültek, mintha csak egy Macaulay volna, akinek a figyelmét semmi sem kerüli el azokból, amik a mi kíváncsiságunkat fölkelthetik; elvezet egy restorációra is, persze csak Szepes megyébe (mert biz azt megyéje válogatja), sőt, hogy semmi se maradjon hátra, eljutunk vele az 1843-iki pozsonyi dietára.

Száz szónak is egy a vége, a Podmaniczky könyve úgyszegény memoáriródmunkban nemcsak számot tesz, hanem egyike a legjobbaknak, legérdekesebbeknek, csak az a kár, hogy már megírta. Mert az ember hagyja a memoárjait utoljára. Elég sok dolga van még Podmaniczky Frigyesnek itt miközöttünk — mit zárogatja az ajtót maga után.

Éljen még előbb vagy két kötetrevalót!

A »TÖBB MINT BIZONYOS«

Mindenki tudja, mi az. Az a választási diadal. Több mint bizonyos. A bulletinek örök stílusa.

Bezzeg megindultak már, tele van velök a sajtó. A garmond és borgisz betűk közt ott mosolyognak a tarka-barka nevek, a »bizonyosak«.

A választási idő még nincs kitűzve, sőt az országgyűlés feloszlásáról sincs még semmi hír, és mégis harsog ország-szerte a »vívát«. Milyen különös kiáltások! Nem a torokból

jönnek, de a hasból. Megindult a lavina. A kalapok megbokrétásodnak apródonkint, s lobogó díszű öltönek a szerény zsupfedeles falusi házak. Fölzeng a kortes nóta:

Éljen Gebernyeczy Ákos
Kinek esze nem túlságos.

A bevezetés még száraz, de már nemsokára jön a nedves időszak, csapra ütik a hordókat. Mert hiába olyan az alkotmány, hogy azt néha vérrel kell öntözni, néha borral.

Milyen szűzi idők voltak azok 1861-ben, mikor még ingyen jutott mandátumhoz mindenki. A választók valószínűsítően *válogatták* a követeket, a jelesek közül a legjobbakat. A zászlókra írt név varázsa hódított a kerületekben.

S hogy ment az fokról-fokra. 1867-ben már pénz is kellett. De milyen összeg! Egész Erdélyre tizenkétezer forintot adott a Deák-párt, abból is visszaküldtek ötezeret, hogy az már el nem fogyott, »annak már nem volt helye« (ipsissima verba).

Boldog isten, mekkora »hely« támadt azóta!

A hetvenes években előrement a választási mesterség. A méltóságos nép kitalálta a *fuvardíjakat*. Hiszen közelfekvő idea volt! Szép dolog az alkotmányos jogok gyakorlása, de még sokkal szebb, ha azokat nem gyalog végzi az ember. Szekereken kellett őket a választási helyre bevinni. De még akkor hatan-heten ültek egy szekéren, ma már csak kettesével ülnek és külön kocsis kell, aki a lovakat hajtsa.

A következő restoráción bejöttek a »napidíj«-ak. Ez aztán olyan ötlet volt, hogy meg lehet vele maradni akár ezer esztendeig, nem kell újat kigondolni, mert a napidíjak szabaddon nőhetnek az idők végtelenségében. A választók elméje ennél az alkotásnál megállt: »tovább nem megyünk«. A napidíjak az utolsó tromf. A napidíjakat még srófoljuk, de a választási költségek jogcímeit többé nem.

Hanem hát bölcs az isteni gondviselés és a jelöltek esze se pihen. Ők maguk kezdték kitanítani a választókat:

— Csak bátran fogadjátok el a pénzt az ellenféltől is, de szavazatok ránk!

És lőn, hogy a választók bevételi rubrikájába belekerült az a tétel is, amit az ellenféltől kapnak.

Ez a mai helyzet szignatúrája. Hogy kimerült-e már e téren a leleményesség, ez a jövő titka. Én már kétkedem. Azt hiszem, új és új változatok jönnek még mindig.

Lám a jelöltekkel is miképpen volt. Először csak a bal-középi ember lehetett meg ingyen, azután csak a szélsőbali. Végre csak a kormánypártnak voltak ingyen kerületei, míg nem az antiszemita párt keletkezett, mely pénz nélkül jutott a mandatumokhoz. De soha ennél tarkább országot — az idén már az történt meg, hogy a vágújhelyi kerületbe zsidó jelöltet kértek a keresztény választók a függetlenségiektől, mert »az vihető ott keresztül a legkönnyebben«. Hát nem tiszta jele-e ez annak, hogy semmi sem lehetetlen többé?

S ha nem lehetetlen többé semmi, éppen olyan joggal lehet mondani, hogy több mint bizonyos minden.

Kár, hogy még eddig senkinek sem jutott eszébe totalizatórt csinálni a választásokra. Egyrészt jövedelmező dolog lenne, másrészt kitűnnék, milyen furcsa osztalékok esnek a »több mint bizonyosok«-ra rakott tétkekből. Egyébiránt a választási mező ma már egészen áttekinthető. A paktumokból nem lett semmi. Csak éppen a legharapósabb megye, Hont kötötte meg a békét. Éppen csak ez nem volt valószínű. Egyebütt, leszámítván néhány erdélyi kerületet, dúló csatákra van kilátás. Az egyhangú választásokra semmi inklináció nincs. Még tán a jó szelíd Abrudbányán is mérkőzés lesz. De viszont megeshetik, hogy Szentendrén simán megy keresztül a jelölt. Mert a választás többnyire a meglepetések fészke. Az ötéves mandátum méze és a főrendiházból kimaradt mágnások kétségkívül élénkíteni fogják a versenyt, de nagy változások és non putaremek csak a részletekben lesznek.

Előre látom a jövő képviselőházat, megjelenik lelki szemeim előtt. Péchy ül az elnöki katedrán, Szontagh Pál cseveg Kemény Jánossal a jobboldali folyosón. Az öreg Pulszky és fiai nincsenek bent. A baloldali folyosón csupa antiszemita tanyáznak. Biz ezek megszapordtak derekasan. Hanem ahelyett a habaréki vonal centrumbeli széle teljesen eltűnt és a függetlenségi párt kockája is keskenyebb lett a terem baloldalán.

A terem egyébiránt gyéren van benépesedve. De nem tesz semmit. Nincs itt már, akitől félni lehetne, a jó Csanády Sándor, nem olvastathatja meg a képviselőket.

Könnyű azonban kitalálni, miért jöttek össze a mai érdekes ülésre annyi kevesen. A belvárosi templomban valami díszmise van, s a papság mind odament. Annyi papot küldtek fel a kerületek, hogy azoknak a hiányát nagyon is meg lehet érezni.

Künn a folyosón Gajári jár karonfogva a józsefvárosi követtel, Visivel, Busbach Morzsányival cseveg egy fulkében, Zalay István Krajtsikra csinál tót verseket, Molnár Viktor azon panaszkodik Szathmáry Györgynek, hogy nem érdemes »Wip«-nek lenni, mert a párt olyan rettenetes nagy, hogy fölösleges összetartani.

E pillanatban jelenik meg Kármán felsőkabátban a folyosón s megáll a beszélgető csoportoktól tudakozódva:

— Nem láttátok kérlek, Éles Henriket?

— De igen — felelik neki —, ott fenn ül a karzaton, Bittó mellett.

OKTALAN BORBÉLYOK

(Szerkesztői üzenet)

— B. L. *Osgyán*. Ön arra buzdítja a szerkesztőséget, hogy lelkes cikkekben intse meg a dzsentrit, melyet a választások pusztítottak ki, s mely mint a légy a mérges papírra, most is nyakra-főre tolong vesztébe a kerületekbe.

Későn van az már. Higgye meg, hiába küzdenénk az ellen; hanem hogy az ön kedvét meg se szegjük, egy mesét mégis elmondunk az új jelölteknek. Vonják ki belőle a morált.

Volt ugyanis egy király valahol, aki egy öreg kereskedő boltjába lépett s kérdé, van-e valami számára való portékája?

— Van.

— Mi az?

— Egy jó tanács.

— Hadd hallom.

— Ezer forint az ára, azt fizess ki előbb.

A király kifizette az ezer forintot.

— Igazad lehet emberséges kereskedő, egy jó tanács megérhet ezer forintot. De vigyázz, hogy meg is érje.

— Az én tanácsom az, hogy »minden dolognak nézd meg a végét«.

A király méregbe jött.

— Ostoba fickó. Hiszen ezt nélkülöd is tudtam, anélkül is mindent meggondoltam, mielőtt megcselekedtem volna. Felültettél, gazember.

A kereskedő mentegette magát, hogy ő nem tehet róla, minek állt rá a király az alkura, utoljára is egyet morgott őfelsége s hazament, gondolván magában, hogy majd nyomat ő otthon ahelyett az ezres bankó helyett egy egész mázsát; de ha már pénzébe van a dolog, kiadta rendeletben, hogy a névjegyeire, zsebkendőire, ágyneműjére s egyszóval mindenemű fehéreneműjére írják rá: »Minden dolognak nézd meg a végét.«

Lőn, hogy abban az országban, ahol a mi királyunk regnált, nem lévén még divatban a dinamit, ősi módon fondorkodának élete ellen.

Megvesztegették az udvari borbélyát, hogy a legközelebbi borotváláskor messe el őfelsége nyakát.

Hugli rá is állt. Hogyisne, ő lesz az első borbély, akiről a történelem szólni fog. S azonfelül rengeteg kincset ígértek neki az összeesküvők.

Egy nap hívatják a palotába. No, most jön az eldöntő pillanat. Megfente derekasan a borotváját s felment a király szobájába.

Megcsinálja a szükséges szappanhapot s immár hozzálátna a rettenetes aktushoz, mikor egyszerre megpillantja a törülközőkendő sarkán a feliratot: »minden dolognak nézd meg a végét«.

E végzetes betűk rámeredtek és ugráltak a szeme előtt. Keze reszketni kezdett, arca meghalványodott. Azt hitte, neki szól ez az intés. Inai megrogytak, fogai összevacogtak.

— Kegyelem fölség! — rebegte.

Leborult s mindent bevallott, hogyan akarta a királyt megölni, de a felirat miként ejtette gondolkozóba jövő sorsa felett.

Lássa kedves B. L. úr, ez a borbély okos ember volt. de nem is lépett volna az fel képviselőnek soha, elhiheti.

Ezt a jelszót ajánlanám én a dzsentrinek is, az új jelölteknek is:

»Minden dolognak nézzék meg a végét.«

Csakhogy könnyű tanácsot adni, de nehéz megfogadni — kivált ha már az ember élesre fente a beretváját és megkavarta a szappanhabot.

A HARAPÓS ÖREGEK

A hivatalos lap tegnapi száma hozta az új kolozsvári törvényszéki elnök kinevezését, s ezzel nyugalomba vonul a régi elnök, Bíró Pál.

Nagy tekintélyű öregúr Bíró Pál, még a régi úri életből való, akik már kezdenek kihalni, helyet engedve a teljesen beamter elnököknek. Végre is nem lehetetlen, hogy így lesz az jobb.

De az ember mégis megsajnálja, eltűnni látván egy ilyen régi fából való tisztés alakot.

Bíró Pál 1872 óta törvényszéki elnök, s vitte tisztét nagy eréllyel és példás buzgalommal, de azért a szíve titkosan mindig a nemes vármegyéhez húzta. Egész életében rosszul esett, hogy a törvénykezés az államnál van.

Veled történt eleinte az az eset, hogy a törvényszék évi büdzséjéből, takarékos ember lévén, meggazdálkodott egy csomó pénzt és ezt jelentette az akkori igazságügy-miniszternek. A miniszter megdicsérte ezért Bíró Pált, s utasította, hogy a fennmaradt fölösleg hova fordítása iránt tegyen javaslatot.

— Odaajándékoztam én azt már a vármegyének — hangzott röviden a felelet.

No, lett nagy konsternáció Budapesten. Odaajándékozta? És pláne a vármegyének? Az állam pénzét? Hát mit gondol a saját hatásköréről Bíró Pál?

Természetes, hogy a miniszter nem hagyta helyben, mire viszont Bíró Pál konsternálódott. »Mi köze ahhoz a miniszternek, hogy ő hova, kinek adja takarékoságának gyümölcseit?«

Később aztán látván a kormány, milyen tapintatos, bölcs és igazságos vezetőt bír benne a törvényszék, megbocsájtotta váltig nyilatkozó előszeretetét a megye iránt.

Legújabbán »maga kérte« elbocsáttatását Fabinytól.
— Talán nyugalomba kíván menni? — kérde a miniszter.
— Lássuk csak, mennyi szolgálati éve van már nagyságodnak?

— A legtöbb, amennyi lehet. Van vagy húsz.

— Ön azt a legtöbbnek tartja — mond a miniszter mosolyogva. — Lássá, én fiatalabb vagyok, de mégis.

— Bocsánat, kegyelmes uram, de én azelőtt nem szolgálhattam.

— Hát hol volt azelőtt?

— A birtokaimon nyomorogtam — felelte szerényen.

— És mért nem szolgálhatott ön azelőtt?

— Mert én Bíró Pál vagyok.

A miniszter kedvetlenül csóválta a fejét.

Bizony felfordított világ az, hogy itt nálunk az aggastyánok kezdenek meggondolatlanul beszélni, és a fiatalság a higadt, tapintatos.

TISZÁNÉ SZEGEDEN

Az egész város fellobogózva várta szombaton délben a pesti vonatot, amelyen Tisza Kálmánné jött a szegedi nőipar-kiállítást megnyitni, mint annak védasszonya. Vele jött Tisza Lajos gróf is. Valamint elkísérték Jékelfalussy Lajos, Stesser József, akik mind igen szívesen látott vendégek Szegeden. Ugyancsak erre az alkalomra lejött Lechner Lajos és Mikszáth Kálmán, mert mindazok, akik részt vettek egykor Szeged bánatában, majd mindig eljönnek osztozni örömeiben is.

A fogadtatás impozáns volt. Több mint száz fogat kísérte be a grófnőt, ki mindjárt megjelenésével, kellemes szerénységével megnyerte a szíveket. Mindenki érezte, hogy Tisza Kálmánnak a felesége csak ilyen lehet.

Sehol kedvesebben, tapintatosabban vendéget fogadni nem tudnak, mint Szegeden. A kicsiségeken látszik ez meg. A grófnőt a figyelem és hódolat nem egy finom jele lepte meg. Ilyen volt például, mikor a Tisza-szállóban, hol fényesen berendezett termék várták, beírva nevét a vendégkönyvbe, a könyv ugyanazon lapján egy nevet beragasztva talált. A gróf-

nő mosolygott, mert nyomban kitalálta, hogy az a »Degenfeld« név lehet ott, melyet egy szélhámos csavargó bitorolt Szegeden néhány nap előtt.

Mindent irigylek a nagyuraktól, csak egyet nem. Azt, hogy némelykor száz meg száz embert kell megszólítaniok, azokkal a bizonyos kérdésekkel, melyek a legnagyobb eszű embernek is végtelen fáradságot okoznak. Még a zseniális MacMahonnal is megtörtént, hogy egy cercele alkalmával azt kérdezte egy fekete arcszínű embertől:

— Ön nemde szerecsen ?

— Igen, elnök úr.

— Nagyon helyesen. Folytassa ! — végzé a tábornok és egy másik idegenhez fordult, hogy a sok hétköznapi szólam közt talán megint egy ilyen ügyetlenségbe bonyolódjék.

Ezektől a kérdésektől való félelmemben nem vállalnám én a nagyuraságot, ha valaki megkínálna vele. (Maglehet azonban, hogy gondolkozási időt mégis kérnek.) Ezeket bámulom én a nagyuraknál, de senkinél annyira, mint Tisza Lajos grófnál, aki ezekben nagy. (Bölcsen megosztotta azt a gondviselés a család közt, mert Tisza Kálmán meg a válaszokban excellál.)

Természetesen ezekkel telt ki a nap, küldöttségek fogadtatása, a város megnézése, a jótékony intézetek látogatása, »a fejedelmeknek ebből a keserű kenyereből« bőven kijutott az ünnepelt vendégnek, ki annyi szívélyességgel, oly szeretetreméltó nyíltsággal társalgott mindenkivel, mintha örökké köztünk élt volna. Valami figyelemre méltó eset nem történt, csak a betegápolóban, hol egy hetvenéves beteg nőt szólított meg a grófnő:

— Hogy érzi magát ?

A vénasszony, aki már egy éve tehetetlenül fekszik kórágán, nyájasan felelt a szelíd kérdésre:

— Hát csak megvagyok, galambom.

(Ide kell jönni tanulni, urak, megalégedést !)

Este nagy hangverseny volt; a pompás színház olyan fényes képet nyújtott báliasan öltözött közönségével, gyönyörű asszonyaival és leányaival (mert több megye előkelő hölgye sereglett össze), akár egy udvari előadás. A hangverseny már gyengébb volt a közönségnél, de csak egyes részeiben. Valaki szavalt (egy csinos költeményt Póstätól), más-

valaki hegedült (többet produkált mint vártunk), egy harmadik valaki . . . de az aztán igazi valaki volt. Találják ki no, ki lehetett? Ejh, hát valamennyi valaki közt a legkedvesebb valaki: a Blaháné. Eljásztta nekünk a »Paraszt kisasszony« egy felvonását, melyben Bercziknek azt a bájos ötletét, a Póli néni feletti bankódást oly művészettel állította elénk, hogy én egész éjszaka nem tudtam elaludni afeletti bánatomban, hogy »istenem, istenem, még ez a páratlan asszony is megöregszik valamikor, sőt tán meg is hal«.

Előadás után nagy bankett volt a Tisza-szállóban, hol száz asszony és száz férfi ült együtt, s hol Fehér Ipoly mondott szép tósztot Tisza Kálmánra, ki helyett Tisza Lajos gróf válaszolt a bankett végén, akinek mindig van valami pompás ötlete, valami lekötelező megjegyzése, amivel felvillanyozza a szegedieket.

Közben, majd elfelejtettem mondani, volt egy kis politika is (persze politika nélkül nem lehet el a magyar ember, ahol száz van együtt).

A szegedi választók tisztelegtek még a bankett előtt Tisza grófnál, megkérve őt, hogy a jelöltséget újból fogadja el, azaz hogy mikor majd egy recepiszes levélben el fogják neki küldeni néhány hét múlva a mandátumot, ne írja valahogy rá a borítékra a levélhordó, hogy »címezett nem fogadja el«, mire a gróf körülbelül ezt mondta:

— Nemcsak elfogadom Szegedtől a mandátumot, de csakis innen fogadom azt el. Csak addig leszek képviselő, amíg Szeged megválaszt.

(Megvallom, szeretnék ilyenforma bizonytalanságokat, mint a grófé.)

No, de térjünk át az ünnepély legkomolyabb részére, keljünk fel a bankettasztaltól, hagyjuk ott a hirtelen széthordott asztalok helyén víg táncra kerekedni a közönséget és ugorjuk át az éjszakát. (Mert az ember, fájdalom, úgysem tud tárcaírás közben aludni. Olvasás közben hamarább.)

Ugorjuk át az éjszakát és nézzünk be a nőipar-kiállításba, melyet a fővédasszony vasárnap tíz órakor nyitott meg az egybegyűlt fényes közönség előtt. Hogy hát milyen is az a kiállítás, fogják kérdezni. Nos, elég csinos és igen ügyesen van rendezve a városház nagytermében. Többnyire olyan, mint az

efféle kiállítások szoktak lenni. Kisebb, mint a kolozsvári volt, de csinosabb és ízlésesebb. Gyönyörű torontáli szőnyegek, pompás hímzések lepik be a falakat, kellemes tarkaságban. Ott vannak, természetesen, hogy ott vannak a Gyarmathi Zsigmondné kalotaszegi varrottasai és ott van, természetes, hogy ott van gróf Zichy Jenő is, de nem mint kiállított tárgy, hanem mint néző és mint vevő. Éppen most alkuszik a Zrínyi Ilona sáfrányszínű aranyhímzetű vánkosaira, s éppen most ajándékoz egy újmódi szövőgépet a nőegyletnek. De az Olay Lászlóné porcelánfestései sem tréfadolog. Hát még az a szép két függönyszárny finom apró hímzett virágaival.

Egyébiránt ki győzné azt mind elszámolni, és minék is bajlódjam én azzal. Aki már látott ilyet, az úgylis tudja, hogy néz az ki, aki pedig nem látott, nézze meg Szegeden.

Csatlakozzunk inkább Zichy Jenőhöz, aki a déjeuner-re indul és alighogy megvette a Zrínyi Ilona egykori vánkosait, ez értékes antikvitásokat, mindjárt azon töpreng, hogy kinek ajándékozza:

— Odaadom a múzeumnak — morogja gondterhelt homlokkal.

— A múzeumnak? Hogy az öreg Pulszky háljon rajtok?

— Igaz, igaz. Nem a múzeumnak adom. Odaadjándékozom Jékelfalussynak.

— Igen, de majd célzásnak veszi, hogy a rendőrség alszik.

— Igaz, igaz . . . de hát kinek adjam?

Azalatt, míg ezt Zichy kifundálja, egész kényelmesen odaérünk a Tisza-szálló kistermében rendezett villásreggelire, melyre csak egy szűkebb kör volt hivatalos. Itt Szabados emelt poharat, egy igazán költői hangon tartott meleg tósztaban emelve ki, mi nekünk az a hölgy, aki Magyarország miniszterelnökének az otthonát vezeti, azt az otthont, amelyből erejét meríti a küzdelmekhez.

Bizonyos pietással tekintettem oda magam is »a mi vendégünk« rokonszenves, nemes arcába, a barna szemekbe, melyekből a nyáajasság és a jóság néz ki szelíden. »Ez hát az az asszony, aki a mi generálisunknak is parancsol.«

A déjeuner vidám hangulatban folyt le: Tisza Lajos gróf Wöber Györgynét, a nőegylet derék elnökét köszöntötte fel,

aki ma kapta az érdemkeresztet a fejedelemtől; Zsótér Andor tekintélyes polgár pedig egyszerű, de őszinte meghatottságtól rezgő hangon köszönte meg a grófnő látogatását és kérte, jöjjön el megint mielőbb.

Ezzel a grófnő visszavonult útiruhát váltani, s egy fél óra múlva már ismét száz fogat kígyózott végig az indóházhoz vezető fellobogózott hosszú úton, a sokaság búcsúéljenei közt.

Alighogy eltávoztak a vendégek, még tán el sem oszlott a fölvert por az utakon, midőn megindult az a bizonyos csendes májusi eső, amely az Alföldön többet ér Bécs összes kincseinél.

Ezt pedig csak azért hozom fel, mert a múltkor, midőn a miniszterelnök volt nálunk látogatóba, alighogy elment, kiütött a kolera.

Az ellenzék persze legott sietett kötekedni: »No, azt Tisza hozta.«

Most pedig beütött a forrón epedve várt eső: »No, ezt meg hát Tiszáné hozta.«

ERDÉLY MAGYARORSZÁGON

Sokat cikkeznek Erdély és kivált a székelység anyagi bajairól. Különösen Horváth Gyula és Beksics éleszti és elaludni nem hagyja ezt a kérdést. Azzal ébrednek, azt feszegetik napközben és rajta alusznak.

Pedig nem is valami komplikált a diagnózis megállapíthatása. Hiszen mindjárt első pillanatban rá lehet jönni, kivált a székelyeknél, mi a baj.

A tavasz elején utaztam egy székely faluban; kérdem az útitársamtól, aki odavaló lakos volt:

- Hány lélek van a községben?
- Ezer.
- Hány hold a község határja?
- Az is van vagy ezer.

No, hát itt a baj. Másfél holdon kell megélni egy léleknek, az pedig teljes lehetetlenség, mert közbe nyolcvan és száz holdas birtokosok is vannak. Itt nincs egyéb segítség, mint kereseti forrásokat teremteni, mert földet hozni nem lehet

(nem fér el oda), el kell hát hozni az ipart. Különösen a nagyipar még talpra állíthatná a székelységet, mely most saját földjén nem élhetvén, kénytelen rajokat eresztetni vagy Oláhország, vagy Magyarország felé.

Egészen eltalálták, mi a teendő, az »erdélyi bazár« megnyitásával, mely arra van hivatva, hogy az erdélyi iparcikkeknek nagy Magyarországon hírt és keletet biztosítson.

Ma délután 2 órakor nyílt meg a bazár a városligeti Iparcsarnokban, előkelő közönség jelenlétében, Dessewffy Aurél beszéde mellett. Szép és biztató kép tárul ki a néző elé: Erdély ipara és szorgalma.

A szem nem tudja, hová tekintsen előbb. A nagy iparcsarnok teliden tele van a kies haza kincseivel, azok közt sok érdekes specialitással. »Mégsem olyan nagyon szegény ország ez — kiált fel az ember megelégedetten —, és semmi esetre sem hátramaradott, mert ami itt van, az valóságosan erdélyi dolog, nem úgy mint a mi kiállításunkon volt két év előtt.«

A rendezés is kiválóan sikerült, ízlés, csín nyilatkozik benne, ami főleg Binder Lajos erdélyi ipari felügyelő érdeme (ki azonban mégsem tette ki emiatt a saját mellszobrát a tárgyak közé).

A bazárban különösen a szőnyegipar foglalja el a főhelyet és a kalotaszegi varrottas, gyönyörűek a selyki arany és ezüst hímzések. Hát még az özvegy Csereyné régi hímzései! Pompás asztalneműeket mutat be a sepsiszentgyörgyi szövőgyár (s emellett milyen bámulatosan olcsó minden). Disznód hatalmas pokrócokat produkál, Fogaras ízléses szíjgyártó munkát, Bánfihunyad és Gyergyószentmiklós a legpraktikusabb iparral áll ki, a legleleményesebb gyermekjátékokkal. Azért nevezem ezt a legpraktikusabb iparnak, mert minden kijöhet a divatból, még a kalotaszegi varrottas is, de a gyermekeknek örökké kelendő lesz a játékszer. Van itt minden, de minden, amiből pénzt lehet csinálni. Torda és Kolozsvár a fazekasmunkáival excellál, Brassó a posztójával, Zsobok a márvány dísz tárgyival.

De nemcsak ruházkodik az ember, hanem a test belső része is megkívánja a magáét. No, ebben is elég a válogatni való. A szegény embernek ott van a csikszeredai fenyővíz, az inyenecnek a tordai pogácsa, a gyergyószentmiklósi sajt, a

Székely Miklós-féle kolozsvári konyak, mely messze leveri a Keglevichét.

De lehetetlenség az, amiben én fáradok, hogy ti. csak halovány képét is nyújthassam a rendkívüli érdekes kiállításnak. Uraim és hölgyeim, nézzék meg önök magok s egy-két óra alatt éppen annyi, mintha a szép Erdélyországot egészen beutazzák volna.

S hogy semmi se hiányozzék belőle egyéb a falvakon, városokon és mezőkön kívül, még egypár fiatal erdélyi hölgyet is láthatni a bazárban, akik kalotaszegi varrottasba öltözve sűrögnek-forognak ott, nagy elragadtatására a férfinemű fiataiságnak, pedig hátha úgy gondolkoznak a kedves erdélyi leányok is, mint az erdélyi kerületek: »hogy nem kell magyarországi ember«.

A bazár azon tíz nap alatt, amíg látható lesz, rendkívül olcsó belépődíj (20 kr) mellett nemcsak élvezetes szórakozást fog szerezni a közönségnek, hanem egyszersmind megállapítja az erdélyi ipar hírét. Kivált a kereskedelmi körökben a nagyobb megrendelők közt, kik egy olcsó forrásra bukkantak most, melyről nem is álmodtak. Hiszen Erdély eddig olyan messze feküdt, hogy isten csodája, ha valahára, miután már a Kongó államokról írt kimerítő ismertetéseket is végigolvastuk, nagy kegyesen rátalálunk.

PÁRBESZÉD EGY »ÁNGLIUSSAL«

Az egyedüli nemzetközi hely nálunk az Opera és a Hangl kioszk. Csakhogy a Hangl kioszk élvezetesebb. Hanem ez persze nem tartozik ide, mert az olvasóra nézve mindegy, akár a Hangl-ban, akár az Operában találkoztam is Mr. Mubleyvel, aki azért jött ide a szokott turistai szezon előtt olyan korán, hogy magyar képviseléválasztásokat lásson, amelyekről sokat hallott odahaza. Mr. Mubley maga is tagja az angol parlamentnek s mint ilyen, Gladstone-nak »a nagy öreg ember«-nek szívós párthíve.

Mr. Mubleyvel a Hangl kioszkban találkoztunk a reggeli-nél. Mohón kapott rajtam, hogy angolul tudok, s legott a kérdéseknek egész özöne alá vett.

- Nos, mikor lesznek a választások?
- Körülbelül június 15-én kezdődnek és tartanak tíz napig.
- És az itatás, korteskedés mikor kezdődik?
- Máris folyik.
- Hogyan? A jelöltek már fel vannak állítva?
- Mindenütt.
- És a régi országgyűlés még tart?
- Igen. Még nem is tudjuk, mikor oszlatják szét.
- No, ez elég furcsa. És mit gondol ön, milyenek lesznek a pártarányok?
- Olyanok, mint most.
- Miből gondolja?
- Miből? Tudom is én miből? De tudom, megint így lesz.
- Miért, miért? Az indokot, uram.
- Miért? Mert mindig így volt, hát mindig így lesz.
- Ejh, de hát akkor mi az ördögnek tartanak maguk választásokat?
- Vállat vontam:
- Tudom is én minek.
- De most már térjünk át a személyi dolgokra. Tisza hol lép fel?
- Biharban, Nagyváradon.
- Hát Mr. Vámbéry? A mi nemes barátunk?
- Hol lépne fel Vámbéry. Azt itt nem ismeri a közönség.
- No, ez csodálatos. Hát Mr. Eötvös, az a nagyesszé védő, akit az eszlári pörből ismerünk.
- Azt éppen most próbálja elhelyezni a szélsőbal párt valamelyik vidéki kerületbe, de aligha sikerül. Sehol sem akarják.
- Teringette — kiáltott fel az ánglius. — Önöknek ugyan csak hatalmas parlamentjük lehet, ha két ilyen hatalmas egyén kiesik még a jelölési rostán is, aki nálunk a jelesebbek közt lenne.
- Bizony van — mondám, a mellemet kifeszítve.
- Ismertessen meg, kérem, főbb vonásokban a főváros jelöltjeivel. Most már türelmetlenül kíváncsi vagyok a fővárosi jelöltekre. Szinte képzelem, mekkora nagy emberek lehetnek azok!

No, tudja, hát a belvárosban van Trefort, az Akadémia elnöke, a legrégibb miniszter és igazi széles látókörű ember.

— Ismerem Trefort urat a hírből.

— A Józsefvárosban is tisztességesen állunk, ott két kiváló újságíró áll szemben egymással. Visi és Kaas Ivor. Mind a kettő derék ember.

— No, az elég dicséretes. Lám, ez már ausztriai újságírókkal nem történhetnék meg. De hát a többi kerületek?

— Ami a többi kerületeket illeti — mondám lehangoltan --, az egyikben Busbach a jelölt, a mostani képviselő, egy jóra való polgár, ellenjelöltje pedig egy Bobula nevű építész.

— Melyik a kormánypárt jelöltje?

— Mind a kettő.

— Hogyan? Két kormánypárti? A Bobula hihetőleg valami lángeszű műépítész lesz.

— Nem az, eddig csak bérházakat épített.

— Hát hogy lehet akkor szemben Busbachkal?

— Az is közepszerű tehetség.

— Megfoghatatlan. Hát a főváros ennyire elhagyja magát, ahelyett, hogy elvi harcokat vívna meg, példát adva az országnak, személyi csatákat küzd?

— A másik kerületben is éppen úgy van. Matlekovits kormánypártival egy Morzsányi nevű kormánypárti áll szemben.

— Skandalum. Ki az a Morzsányi?

— Tudja az isten.

Az ánglius a fejét csóválta. Hadd csóválja még jobban — gondoltam magamban, s megtoldtam még egy esettel:

— A harmadik kerületben, a ferencvárosiban is az az ügyállás, hogy Tolnay kormánypárti ellen egy másik kormánypártit, Prückler nevű pezsgőgyárost, akarnak fölléptetni.

— Ej, ej, hát az önök országában nem az *elvekért* lelkesednek az emberek?

— De igen. Künn a vidéken — a *műveletlenebb elemek*.

— És a nagy embereket hol választják meg?

— Szanaszét a »hivatalos« kerületekben.

Ilyen elszomorító külseje van a mi választási harcainknak a fővárosból tekintve, melyet *külsejében* olyan fényesre emelt fel a nemzet szakadatlan áldozatkészsége.

II.

Németh Albert

Január 18. 1887.

BORSSZEM JANKÓ.

3

FRÖBEL-GYERMEKKERT.

A mindig hű Erdély besegíti a képviselői járó székbe az itthoni anyakérelből elesett D—gy Sándorka, N—nyi Ámbruska, E—ch Gusztika, M—áth Kaimánka s B—sics Gusztika politikai csecsemőket.

Az Erdélyben megválasztott kormánypárti képviselőkről

A választások után, ahogy a karikaturista látta

1907
I. 26

V.

I. A. Házról

Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

De a magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

(Mivel a magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.)

~~Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.~~

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

~~Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.~~

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

~~Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.~~

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

Magyarországon az a szokás, hogy a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

A magyar parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja. Ez a szokás a parlamentnek a feladatát a miniszter elmondja.

A t. Házról

VI.

Wekerle Sándor

Ódó Imre,
Gyula Lajos, Benczúr György.

Vinkó J. Kornél,
Ólaj Lajos.

Selvecz Ottó.

Némethy Antónia,
Molnár Viktor.

KÉPVISELŐK MINT NÉPFÖLKELŐ GYALOGTISZTJELÖLTEK. *Készítette fényképező.*

Népfelkelők

Külpolitikai helyzet a karikaturista szemével

AZ ÚGYNEVEZETT TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

(Nyájas enyelgés)

Egy francia író sírkövére ezt írták:

»Nem volt semmi, még akadémikus sem.«

Nálunk pedig sok akadémikus sírkövére lehet majd ráírni:

»Nem volt semmi, még jó író sem.«

(De igen, valaminek mégis lennie kellett, legalább kálvinistának.)

Az Akadémia veszedelmes úton jár; azon hogy teljesen eljátsza a tekintélyét és hitelét. Úgy is van: pénze mindig több-több, nimbusza egyre kevesebb.

Maholnap nem is lesz egyéb, mint egy *holt tőkének* a kezelő személyzete. De ezt aztán egészen jól kezeli. Ért a softekhez. S offé van a világeseményekkel. Mikor néhány hó előtt az orosz háború veszélye fenyegette a monarchiát s abban leginkább a mi édes hazánkat, az Akadémia volt az első, aki a magyar aranyjáradék-papírjain sietett túladni. Ő volt az első, aki ezzel bizalmatlanságot árult el a nemzet egzisztenciája iránt. Szegény Széchenyi hiába hagyta hátra a jóslatot, hogy Magyarország nem volt, de lesz — az Akadémia hitte el legelőbb, hogy hátha nem lesz.

(Hej pedig, urak, mi az ördögnek maradjon meg az az Akadémia, ha a magyar nemzet nem marad meg.)

De mindegy, az Akadémia elseftelte a magyar papírokat, a kálvinista zsidók eszélyesek és hamar kibékülnek egy, a nemzeténél hosszabb élet eszméjével. Ez hihetőleg egy magasabb szempont, mint amit mi prózai emberek megértünk. E nagy szellemek azokból a könyvekből meríthették a bölcs előrelátást, melyeket mi nem olvastunk, mert ők elfelejtették megírni.

Lám a Kisfaludy Társaság másképp járt el. Ez éppen e nehéz bizalmatlansági napokban fektette be tőkéje egy nagy részét magyar rentébe. Hanem hát ezek hóbortos fejű poéták. Mit értenek ezek a »savoir vivre«-hez.

Még ezt meg lehetne bocsátani az úgynevezett tudományos Akadémiának, mert az efféle dolgok csak a közönyt vagy hidegséget terjesztik iránta s annyi most már a pénze, hogy anélkül is megélhet — ha többé senki sem hal meg a javára. Mert divatba jött egy ideig az Akadémiára testálni.

A közöny már meg nem öli a derék pénzintézetet, sőt semmi kétség, floreszkálni fog a jövőben is; kivált ha egyet gondol és az uzsorára adja magát... hanem más veszély fenyegeti az életét: a nevetségessé válás, ami tudvalevőleg öl.

Ugyanis a tagválasztásokhoz akarunk szólni egypár sorban. Nem azt akarjuk ezúttal felpanaszolni, hogy a szépirodalmi írókat, akik egyedül tesznek valamit, szándékosan mellőzi, úgyszólván már hosszú évek óta, noha egy egész sor szépíró elhalt, egyetlen egyet sem választottak be azok helyére. Úgy látszik, derogál nekik a szépirodalom, amelyben gyakran terem pedig olyan munka, amely a külföldi irodalmi termékekkel is kiállja a versenyt. Tudományos munka ugyan vajmi kevés terem, de ami terem, az éppen nem állja ki a versenyt a külföldiekkel, noha elég közel áll azokhoz: lévén az többnyire azoknak a kompilációja.

Néha ugyan cseppen egy-egy okos derék könyv, de ezt nem az akadémikusok írják.

Lukács Béla írt egy nagyobb munkát, amelynek az Akadémia kiadta a nagyjutalmat.

Mi történt?

Az, hogy tagnak ajánlották Lukács Bélát és meg nem választatott.

Azután Marczali Henrik írt egy kitűnő művet. Mi történt vele?

Az, hogy tagnak ajánlották, és meg nem választatott.

Alexander Bernát is írt egy nagy munkát, amelyet az Akadémia megkoszorúzott.

Mi történt Alexander Bernáttal?

Az, hogy tagnak volt ajánlva és meg nem választották.

Volt aztán még néhány ajánlott, akik még semmit sem írtak.

Hát azokkal mi történt?

Az, hogy megválasztották őket.

Hát nem komikus állapotok ezek, uraim, akadémikusok? Önökről eddig azt hitték, hogy a vaskalap illeti meg önöket. Milyen csalódás! Önöket a csörgő sapka illeti meg.

Csak folytassák, kérem. Önöknek végre is igazuk van. Sokkal nagyobb a választékjuk, ha azokból frissítik fel magukat, akik még eddig nem írtak okos dolgokat (mert többen

vagyunk ilyenek), mintha azokból, akik nagyszabású műveket alkottak.

Hanem azért találkozom csak valami haldoklóval, aki önöknek testálni akar, de bizony lebeszélem a halálozási szándékáról.

A MI KEDVES BERCI BÁTYÁNK

Éppen e napokban jutott eszembe olvasván a választási híreket, hol száz meg száz új és ritka név vetődik fel, elfelejtett politikusok nevei és még ismeretleneké, hogy »nini, hát Németh Albertet nem jelölik sehol. Ejnye, beh könnyen feled ez a világ!«

Hiszen még a múlt választásoknál ő volt a legkapósabb jelölt — s ma már senki sem gondolna rá?

Pedig bizony már akkor ki volt ő jelölve. Azóta el is vitte a halál angyala, és oda is jutott abba az alig egy ölnyi nagyságú kerületbe, amelyről igazán el lehet mondani, hogy nyugalmas egy kerület és hogy mindenkinek több mint bizonyos.

Nem diadalmas bulletin, hanem gyászkeretű lap tudatja Németh Albert örökös kimaradását a t. Házból, amelynek ő volt egykor a legjobb ízü és legszeretettémeltőbb alakja.

Nem közönséges tehetség pezsgett benne, de ő azt nem szerette soha komolyan érvényesíteni. Ritka ürge elméje, sziporkázó szellemessége és harapós természete előkelő helyet biztosított nemcsak az ő pártjában, hanem általában a parlamentben, félték és szerették egyszerre. Egész lelki habitusa olyan volt, mintha Beöthy Aldzsitól, Pulszky Ferenctől és Eötvös Károlytól kéregette volna össze.

Nagy műveltséggel is bírt (de persze amolyan latinos műveltséggel, amely ma már kezd a divatból kimenni), de különösen bámulatos memóriáját szerette csillogtatni, mert az talán még a Szontagh Pálénál is nagyobb volt. Millió adomát tudott s valamennyi adomája mindég rendelkezésére állott.

Választások idején valóságos zarándokolás volt Berci bátyánk lakására. Jöttek a jelöltek az egész országból, s mikor már oligazították a dolgukat a végrehajtó bizottságnál, a föld-

hitelintézetnél, a zászlógyárban, még Berci bátyánkhoz is be-
kukkantottak, lévén neki az egész ország »uramöcsém«.

— No, mi baj, uramöcsém?

— Kérni jöttem urambátyámhoz.

— Mit?

— Egypár adomát, a programbeszédembe.

— Jó van, no. Hát miről akarsz beszélni?

— A pénzügyekről, meg a hadügyekről, meg a közigaz-
gatás reformjáról.

— Jól van, no. Mindjárt mondok. Hanem hát milyen
párti vagy?

Ha a jelölt azt vallotta, hogy ellenzéki, hát ellenzéki ado-
mákat adott neki, ha azonban kormánypárti volt a jelölt,
azért nem eresztette el üres kézzel, mondott annak is egypár
»slágert« — Irányiék ellen. Hadd legyen egy kis elevenség a
választási tusákban. Tele volt ötlettel, fortéllyal, stratégiák-
kal, frappáns cselszövényekkel, úgyhogy neki gyerekség volt
valamely kerületet meghódítani ármánnyal, fufanggal, ügye-
sebbnél ügyesebb hadi mozdulatokkal. Ez volt az eleme. Nem
is vágyott soha a nagyképű vezérkedésre, pedig talán azt is
elérhette volna a pártjában. (Hiszen úgyis mindegy, egy-két
vezérrel többet megbír a szélsőbaloldal.) De neki több örömet
okozott az államférfiúi nevezetnél, ha azt mondták róla:
»Szeretetreméltó gonosz csont ez a Berci.«

Erre a titulusra igyekezett mindenütt; mint honvéd
1849-ben ő volt a legpajkosabb, legvígabb fiú, de egyszer-
smind egyike a legvitézebbeknek. Róla írta meg Jókai a
»Fránya hadnagy«-ot. De a fránya hadnagy ott is egész az ör-
nagyságig vitte. A forradalom után ő volt a legkedélyesebb
konspirátor, az alkotmányos éra után pedig a legkedélyesebb
elégedetlen. Egész természete a kormánypárthoz utalta, de
azért az ellenzékhez tartozott, mert a hatalom nyújtja a bő-
vebb anyagot a kötekedésre és a szatírára.

Józú élcei, mindig talpraesett és sohasem ízléstelen fel-
szólalásaival a parlamentben nagy népszerűsége tett szert,
nemesak bent a Házban, hanem az egész országban.

Annyi kerülete volt őneki mindig, hogy még a jó barát-
jainak is osztogathatott. S éppen erre volt büszke: a bravúr-
hódításokra a nép között.

Három év előtt is tömérdek kerület jelölte ki s ezek közt egy szépeességi is.

Németh Albert egyet gondolt, visszautasította valamennyit, és elfogadta a szépeességit.

— Berci, Berci, nem jó lesz! — figyelmeztették a kollegái.

— Biztos az nekem. Fogadjunk, hogy megválasztanak.

— Sok pénz kell hozzá.

— Egy garas sem. Van énnekem olyan ötletem, amely egyhangúvá teszi a választásomat.

— Egyhangúvá? Ott? Abban a mameluk fészekben? Ugyan ne bolondozz.

Pedig Berci bátyánknak csakugyan volt egy ötlete. Hozatott magának a kerületből két héttel a programbeszéd előtt egy cipszer-embert, és megtanulta tőle két hét alatt a cipszer dialektust.

Hanem a dolog véletlenül nem jól szuperált, mert a becsületes cipszerek azt hitték, mikor megszólalt, hogy ki akarja őket csúfolni, s megbotráncozva hagyták ott a programbeszédét.

Így maradt ki Berci bátyánk a tisztelt Házból, ahova úgyszólván oda volt nőve.

Mindjárt akkor jószoltuk, hogy vagy a Ház nem lehet el Németh Albert nélkül, vagy Németh Albert nem lehet el a Ház nélkül.

A Ház tovább állta ki, Berci bátyánk nem állhatta tovább. Május 28-án csendesen behunyta szemeit éppen a választási mozgalmak idején.

Még előtte való nap is a választásokról diskurált rokonaival és barátaival, akik Pusztacsászon, kastélyában gyakran látogatták meg a beteget.

— Hogy áll Tolnay a Ferencvárosban? — kérdezte egyik barátjától, aki éppen Pestről jött.

— Meglehetősen gyengén — felelte az —, mert attól félnek a választók, úgy hallom, hogyha megválasztják, majd átcsap az ellenzékhez.

— Micsoda! — pattant fel Németh Albert. — Hát így változhatott meg a világ! Az én időmben attól féltek a választók, hogy kormánypártivá lesz az ember. Nem. nem érdekes tovább élni.

És másnap valóban itt hagyta ezt az egész mameluk világot, könnyet sajtolva ezzel a lépésével nemcsak azoknak szemeiben, akikkel egy sorban harcolt, hanem azoknak is, akiket csípős humorával megöklelt, megcsiklandott és összezsúrkált.

Emlékezete tovább fog élni mint sok úgynevezett nagy államférfié, kedves ötletei élni és forogni fognak generációkról generációkra s kedves alakja vidáman fog rámosolyogni a késő utódokra e nem éppen dicstelen korból, mikor még olyan kevés pénz és olyan sok kedélyesség volt.

HARAPÓS ÖREGEK

A nagyméltóságú Kúriánál az a neve réges-régtől Ocsvay Ferenek: »A professzor«.

Egyike a legkitűnőbb bírának, akinek annyi a tudómánya, hogy még kölesön is ad belőle a többinek. Azért nevezik professzornak. Ha valakinek nem jut eszébe, hogy valamit melyik könyvben olvasott, hogy melyik paragrafust hol kell előkeresni, nem hánytorgatja össze az egész bibliotékát, hanem egyenesen megkérdezi »Feri bácsitol«. A »professzor« bizonyosan tudja azt a paragrafust. Ha valakinek skrupulusai vannak valamely kimondandó ítélet tökéletessége iránt, az is a professzorhoz fordul: »Mit gondol, Feri bácsi?« És amit Feri bácsi gondol, az rendszeren alá nem billenti a Themis istenasszony serpenyőjét, mely az ő kezében mindig egyenesen áll.

S íme mi történt egy napon a professzossal?

Levelet kap az igazságügy-minisztertől, Fabinytól. Elolvassa négyszer is egymásután, nézi újra meg újra, de bizony csak az áll abban, hogy adja be a lemondását.

»Én? A lemondásomat? Hát miért? Lehetetlen az.«

De a kegyetlen levél váltig csak azt mondja: »tekintettel gyengülő egészségére«.

»De hisz az én egészségem nem gyengül. Micsoda bolond doktor vezette tévútra őexcellenciáját?«

Szalad a professzor panaszkodni a kollegákhoz: »Képzéjétek mi történt velem, milyen levelet kaptam.«

A kollegák mind elhűlnek. Nem akarják hinni, csak mi-
kor elolvassák.

— Hallatlan ez! Éppen a legtevékenyebb embert küldik
nyugalomba.

— Természetes — veti oda keserű humorral egy másik
—, mert aki legtöbbet dolgozik, annak kell legjobban a nyu-
galom.

De nem mindenik veszi ily kedélyesen a »selyemzsinór«-t.
Faggatják, kérdezzetik:

— Ennek valami nagy okának kell lenni, Feri bácsi.
Gondoljon csak vissza, nem szolgált rá valamivel?

A professor elgondolkozik, de nem bír kisütni semmit.

— Nem én, semmit sem követtem el.

— És lássa, mégis kell valami bűnének lennie.

— Hm — fakad ki végre az öregúr. — Tudom már. Igen,
igen. A Bach-szisztem alatt ott ültem Josefstadtban.

— No lássa.

Így találják ki a Kúrián azok a derék, nagyeszű bírák
minden dolognak az igazi okát és a száraz bírói akták közt
harapós megjegyzésekkel kedélyeskednek a megnehezült
idők kellemetlen szárnycsattogásaival.

[BESZÉD A VÁLASZTÓKHOZ]

»A szabadelvű párt vagy még helyesebben a Tisza Kál-
mán politikai irányának vagyok híve, ki már tizenegy év óta
kormányozza Magyarországot. Nagy csodák nem estek azóta,
de minden lehető megtörtént. A mesék országában minden
nap egy esztendő számított, a valóságos országokban minden
tíz esztendő csak egy napot számít. S mit lehet tenni egy nap
alatt! (Igaz, úgy van!) Az életerő, a vér, melyet Tisza e tizen-
egy év alatt a nemzettestbe eresztett és pezsgésbe hozott,
csak talán lassan és későbbben terjed szét a végtagokba, így a
Székelyföldre is, de biztos, hogy előbb-utóbb érezhetővé
válik.«

Miután humoros vonásokban festette, mi volt 11 év
előtt, s mi van most tizenegy év után, áttér az ellenzéki pár-
tokra:

»Nálunk, úgymond, egyetlen pártot sem lehet gyűlölni, mert mindeniknek a haza boldogítása a végecélja, tehát mindenik párt tiszteletreméltó. (Közbekiáltások: Úgy van! Amíg magát megbecsüli.) Ebben az országban mi magyarok, mind egy párton vagyunk.

Hanem aztán a részletekbe belemenve, sok szó fér a pártokhoz. Itt van például a mérsékelt ellenzék, melynek egyedüli programja a Tisza Kálmán megbuktatása. Tegyük fel azt az esetet, mit különben a gondviselés minél későbbre tartogasson, hogy Tisza Kálmán visszavonul vagy meghal (Hosszas, zajos éljenzés), akkor aztán mit fog csinálni a mérsékelt ellenzék, betöltvén összes programját? Otthagyjá talán az országgyűlést és megszűnik, nem lévén immár semmi feladata ezen az árnyékvilágon, ahol eleven korában is árnyék volt? (Derűtség.) No, már nem tudom, mit fog tenni, de azt az egyet mégis gondolom, tekintve ezt a hosszú mandátumot és azt, hogy a haza örökéletű kell hogy legyen, mégis valamilyen programmal indulhatna meg a mérsékelt ellenzék a második évezred felé.

Különben eddig is kevés hasznát vette ennek a pártnak az ország s amellet, hogy néha egy-egy kirohanást tett a kormány ellen, Tisza állandóan, hogy úgy mondjam, *faiskolának* használta. (Derűtség.) Innen pótolván a hiányokat, az alkalmasabb elemeket gyakran átültette a saját pártjába.

De ha élehetlen és amellet visszataszít a mérsékelt ellenzék programja, annál hódítóbb és rokonszenvesebb a függetlenségi párté. Mert ki ne akarná Magyarország függetlenségét. Ez a ragyogó álom ott lebeg előttünk is, hogy még egyszer nagyok, hatalmasok és függetlenek legyünk, amint egykor voltunk. Csakhogy akkor még Nagy Lajos kardja szabta Európának a mappákat és nem a Bismarck ceruzája. Mindegy, ha álom lehetett abból, ami valóság volt régente, mért ne lehetne az álomból is valóság?

De hogy mikor, azt én se tudom, sőt még Helfy Ignácék sem tudják. Azt csak az Isten tudja, aki ugyan sokat hagyott tudni a jövőre nézve a providenciális államférfiaknak, de mindent mégsem árult el nekik, valamit magának is megtartott.

Am, ha nem tudjuk a jövőndőt, tudjuk a múltat, s látjuk, mennyire óvatosoknak kell lennünk a 67-iki közjogi

kapcsaink feszegetésében. A legbölcsebb politika a lassú fejlesztés. Mindennek a végét kell előbb elgondolni és csak azután az elejét.

Hiszen eleget tanulhattunk a történelemből. Századok óta ezen a földön zajlottak a függetlenségi harcok, a Rákócziak Bocskayak alatt, s mi lett mindig a végük? Az, hogy még szomorúbb korszak következett utánok. Egy szakadatlan élet-emésztő mozgalom akadályozta e nemzetet a haladásban. Mikor békében voltunk Ausztriával, a háborút óhajtottuk vele, mikor háborúban voltunk vele, a békét óhajtottuk.

A múlt egy jól mutató tükör, s higgyék meg tisztelt választóim, simább annak a feje, aki tükörből fésülködik. (Nagy tetszés.)

A mi édes hazánk függetlensége érdekében igen sok ember beszél az országban és nevezi magát 48-as[nak] vagy függetlenséginek, de a függetlenség érdekében csak egy ember *dolgozik* és nevezi magát Tisza Kálmánnak.

Mert ez az ország csak akkor lehet független és önálló, mikor sokkal erősebb lesz, mikor aki benne lakik, mind magyar lesz érzésben és talán nyelvben is. Akkor lehet aztán a szélsőbal fényes álmait fontolóra venni és ha a viszonyok kedveznek, talán meg is valósítani. Márpedig ki tett többet Tisza Kálmánnál a magyar faj és magyar állameszme erősítésére? (Szűnni nem akaró éljenek.)

Ekkorág a háborúra volt berendezve a székely. Minden emberöltőben elvitték a háborúk a fölösleges népességet, mely a kis területen meg nem élhetett volna. Fölöslegest mondtam, de lehet-e a székelyből fölösleges?

Nos, ennek a népnek a békére kell magát berendeznie s az ipar fegyverével vívni meg az életfenntartás küzdelmeit. Az ördögös debreceni professzor kicsiny szobája egyre bővült, minél több ember gyűlt bele, mert volt egy bűvös amulettje, amivel ezt cselekedte. A székelyek kicsiny hazája is kitágul, befogadja önnön fiát és eltartja, ha azok is a bűvös amulettjeikhez nyúlnak, a gyaluhoz, a kalapácshoz és vésőhöz.»

A képviselő ezután hosszasan foglalkozik még az egyes reformkérdésekkel, érinti a helyi érdekeket és azzal végzi beszédét:

»Eddig az volt a dolgom, hogy a karzatról figyeltem a tisztelt Házat, ezentúl az lesz a dolgom, hogy a Házból fogom figyelni a karzatot — a népet s különösen a székely népet; azoknak hangulatát, szívdobogását, hogy abból tanuljam a képviselői kötelességemet felismerni.«

TARKA KÉPEK [I.]

(Miért fogyott meg a habarékpárt?)

A képviselőház matadorjai közül tudvalevőleg mindenkinek van egy kedvenc városa. Tisza Kálmáné Nagyvárad, Barossé Pozsony, Tisza Lajosé Szeged, Falké Arad, Irányié Békés (szegény Szilágyinak egy falu is jó volna), Apponyi Albert grófé Jászberény. És az jól van így. Mert a kunok már voltak divatban IV. László királyunk idejében, hát egész joggal maradhat fel egyszer a jászokra, csakhogy ahhoz még az kell előbb, hogy Apponyi legyen a miniszterelnök. Akkor a Lehel kürtje, mely ma csak különböző programok szócsöve, egyszerre bőségszaruvá válik.

Ezen reménység fejében választja meg Jászberény hűségeseen gróf Apponyi Albertet, akit immár az ő »kedves Bácskája« is cserbenhagyott.

Az idén is feljött a mandátumot felajánló deputáció.

A gróf nagy szívességgel fogadta őket.

— Aztán elvárom az urakat egy kis barátságos ebédre — mondta a hivatalos dikciók berekesztése után. — Csak egy kis barátságos kör lesz. Nehány barátomat is meghívom, hogy vígabban legyünk. Hányan is vagyunk itt együtt, hogy valahogy elkerüljük a tizenháromas számot?

— Hatan vagyunk, méltóságos uram, de csak azért, mert Kónya Máté uram lekéselt a vasútról. Különben heten volnánk, mint ahány nap egy hétben.

— No, az derék, akkor éppen tizenkettőre egészíthetjük ki magunkat.

Mire fogta magát a gróf s legott összekerítette még öt párthívét. Hodossyt, Horánszkyt, Grünwaldot és a párt többi nagyjából még kettőt. Mind megígérték, hogy eljönnek az

ebédre. Éppen tizenketten lesznek, mint ahány hónap van egy esztendőben.

Ezalatt nagyban sűrögtek-forogtak a szakácsok, rotyogott a sok étel, hűlt a pezsgő, pohárköszöntőkön törte fejét a tizenkét vendég s amellet folyton jártak a város összes óráin az óramutatók, míg végre valamennyien a nagy habaréki ebéd időpontját mutatták.

A gróf megindult a Hatvan utca felé, hogy már előbb ott legyen mint házigazda, midőn egyszerre csak eléje toppan az egyik küldöttségi tag.

— Bravó, éppen összetalálkozunk. Menjünk együtt. Azóta már nyilván puha a leves. Hát hol jártak délelőtt?

— A Múzeumot néztük meg egy kicsit, méltóságos uram, a Kónya Máté komámmal.

— Micsoda? Hát megjött Kónya uram? — kérdé ijedten a gróf.

— Meg az. Ő is ott lesz az ebédnél. Makacs, szívós hazafi az öreg és nagy apponyista, amint látta, hogy lekésett a vonatról, befogatta otthon a két csikáját és bekocogott kocsin. De iszen az én komám hazafiságát meg nem akadályozza a vasút.

Apponyi Albert megrezzent. Tizenhárman lesznek az asztalnál. Ez rossz jel, nagyon rossz jel!

Kedvetlenül ballagott az izzó aszfalton és felsóhajtott magában, hogy minek is nagy apponyista az a Kónya Máté. Lám, mily veszedelmet hoz most a pártra. Nem tudott inkább otthon maradni.

De amint így búslakodik, egyszerre nyájasra, mosolygóra vált a képe, amint megpillantá szemben egyik ismerősét, Neuhofter János urat.

Nagy államférfiaknak sokszor vannak nagy ötletei. Egy ilyen nagy ötlet villant meg az Apponyi gróf fejében s repeső örömmel rohant Neuhofter úr felé:

— Kedves barátom, éppen önt kerestem — kiáltá —, az isten hozza előmbe.

S karját legott a Neuhofteréba fűzte.

Neuhofter úr arca hasonlóan ragyogott s valószínűleg így szólott:

— Itt vagyok. Parancsoljon velem, kapitány uram.

- Egy kis barátságos pártebédre akarom meghívni.
- Ezer örömmel. Mikor lesz?
- Ebben a percben. Jöjjön, jöjjön.

Neuhoffer úr, aki végre is hű pártember, hagyta magát vitetni s Apponyi Albert gróf föllélegzett: »Hála istennek, most már tizennégyen leszünk.«

De alighogy beléptek az étterembe, ott várta már a grófit levéllel egy hordár.

Feltöri a levelet és elsápad.

— Az isten szerelméért, mi van abban a levélben? — kérdik ijedten a párthívek észrevévén a gróf elhalványodását.

— Semmi különös, azazhogy egy nagyon kellemetlen dolog, Grünwald Béla kimenté magát, hogy nem jöhet el.

Denique sehogyse lehetett megakadályozni, hogy ne tizenhárman ebédeljenek.

S ez az ebéd és a tizenhármasszám valóban végzetessé lett a pártra nézve.

Mert éppen tizenhárman buktak ki a párt kipróbált, hű emberei közül.

A végzet ellen nincs apelláta.

Az ominózus halálesetektől meg nem menthette a pártot se Neuhoffer úr, se a demokrata program.

A VÁLASZTÁSOK UTÁN

(Nekrológ)

Beállt a siri csönd. Az utolsó ponton, Marosvásárhelyen is megvívott tegnap a csata mamelukok győzedelmével. Az utolsó beszéd is elhangzott tegnap Jászberényben az Apponyi Albert gróf szájából: ez volt az utolsó fegyvercsörrenés. Mert a fegyver is csörren, ha lerakják.

Száz és egynehány halott van. Többé-kevésbé érdekes emberek. Beniczky államtitkár nyitja meg a sort annak bizonyosságául, hogy a választásoknál semmi sem lehetetlen, még egy államtitkár is elbukhat, holott a kerületek java része éppen az államtitkárokba van beleszeretve. Különben Beniczky csak tetszhalott, aki az egyik pótkerületben okvetle-

nül fel fog támadni. Komolyabb eleste lőn Szilágyi Dezsőnek, mert siratlanul maradt elterülve a bús csatatéren és ott is hagyták temetetlenül. Annál jobban el van temetve Mocsáry Koriolán, s magyar kéz még csak egy szomorúfűzfát sem ültet a fejfája mellé. Göndöcs is otthon fogja hallgatni öt évig méheoskéinek szelíd dűnnyögését, Prileszky Tádé zöld sipkája és vastag aranylánca nem lesz látható többé a folyosókon, Keglevich István, ki ezideig a balerinák és a haza közt oszlott meg, szintén megszűnik a hazáé lenni, ha csak az egyik kerületét át nem engedi neki Komjáthy Béla. Addig kereste a bolgár trónt a jó Hunyady László, hogy a képviselői szék is felborult alatta. Megbukott Esztergomban Polónyi, nem lett belőle, amint hitte »botcsinálta képviselő«. (Ti. ő csináltatta a primás jubileumára a drágaköves pásztorbotot.) Enyedi Lukácsot, a számok emberét, a számok ölték meg Tápén (ti. azok a számok, amik a bankóra vannak nyomtatva), vérében fetreng a győzhetetlen Lyka. (S milyen kéz által lőn halála!) Immár nem átkozza az átkos közügyeket Csanády Sándor, hanem a saját fészket. És örülnének a Ház jegyzői, ha egyáltalában volna már Ház és jegyzői kar, hogy ezentúl senki sem akadékoskodik majd a protokollumok stílusában. Bezzeg sima lett mind a nyolc miniszternek a feje, hogy ím elpusztult Olay Szilárd, a nagy egzaminátor. Megpihen ebben az öt évben az interpellációs könyv. Ujjong Kemény Endre a György Endre kimaradásának, mert most már ő lett a legnagyobb dandy a Házban. Az eddigi Házakat mindig azzal kifogásolták az öregek és kopaszok, hogy nagyon *sok haj* jutott be. Ezen is segítve lett. Mert ezúttal nagyon sok haj maradt ki Herman Ottóban.

Nagy kár az öreg Szatmáry Miklósért. Mit fog csinálni nélküle gróf Degenfeld Lajos? Mi lesz a büféből Odescalchy Gyula nélkül? Az antiszemiták fejről is lehullott a hétágú korona: odavan Andreánszky Gábor!

De ki győzné egyenkint elsíratni az elesett daliákat, a haza gyermekét Rácz Gézá, a folyosó Pry Pálját Margittayt, Trefort kalapaosát Zimándyt, Ferenc József és Kossuth Lajos unokaöccsét Dobránszkyt, Mandel Pált és Nendtvichet, akik egymás mellett vagy szembe állottak a Ház csatáiban, most pedig egy közös sírba fekszenek valamennyien. Kihull-

tak punktum. Legyen nekik könnyű a várakozás a föltámadásig.

Egyenkint, mondom, szinte lehetetlen konstatálni a sok »haláleset«-et és ezzel a sok csorbát és úrt: csakis nagyjában fecseghetünk egyet-mást a Ház megváltozott formájáról.

A legnagyobb úr mindenesetre a habarékon van, mely körülbelül huszonnegy emberét vesztette, köztük sok rokonszenves alakot, például Hevessy Bertalant, Ernuszt Kelement, Eszterházy Andort, Ketzer Miklóst, és ami fő, elvesztette a contenance-át. Vannak olyan veszteségei is, amelyeket a nyereségek lapjára vezethet be. Otthon maradt Lázár Mihály és Kovács Károly. Pantocsek Rezső sem veszteség, mert az mint hadifogoly ki lett cserélve Róth Pállal. Ha odaát nincs patikárius, hát itt se legyen. (De kontó azért mégiscsak van.)

Biz a habarékpárt arra jutott, hogy most már ki nem tölthet egy egész pad-szakaszt, legfeljebb egy két padsort. A hátulsó padokba a megszorodott mamelukok kerülnek, akik az Apponyi háta mögül fognak kiáltozni jóízű »helyes«-eket és »úgy van«-okat Széchenyi Pálnak.

A kormánypárt nem nagyon tombol a megszorodása felett, sőt bizonyos kedvetlenséggel veszi, mint az olyan ember, aki rohamosan hízni kezd, félvén a szélhűdéstől, de a függetlenségi párt hetykén csapja félre a kalapját, hogy a küzdelemben nemcsak hogy nem vesztett, hanem a hadizsákmányból még jutott is neki egy-két kerület. Ha Barthát, Enyedit, Hermant és Bartókot be tudja hozni (pedig be tudja, mert négy pótkerülete van), akkor vígan lengetheti a zászlóját, mert annyira nincsen semmi híja, hogy még a kimaradt Rigó helyét is legott pótolta a gondviselés Hollóval.

Ami az osztályokat illeti, a Ház majdnem egészen hasonlít a régihez. Nagy többségben van most is a földbirtokos elem, zsidó talán eggyel jutott be több, mint azelőtt, a többi szolgabíró és prókátor, csak néhol virít egy-egy szakember. Hanem az írói világ örvendetesen megnövekedett. A régiekből egy sem bukott ki, s még új is sok került be. Ami pedig a választási kampányt illeti, majd minden idősebb író a sorompóba állott kisebb-nagyobb szerencsével. Csak Beöthy Zsolt, Csiky és Rákosi képezik a kivételt, pedig mindannyian hasznos

szerepet vihetnének a t. Házban. Az írók és újságírók közül bejutott Asbóth, Arany László, Mikszáth, Benedek Elek, Bolgár Ferenc, Illyés Bálint, László Mihály, Schvarcz Gyula — a föltűnő szaporulat, ha hozzáadjuk a többihez.

Egyszer csak sok mindenféle változás történt a részletekben, de azért ez mind semmit sem alakít a tisztelt Házon, mert szerencsére bejutott Tisza Kálmán is, minélfogva minden marad úgy, amint volt. Az ő kezében ócskává lesz minden új ember s lehetetlenné minden új helyzet.

És végre is, miből állott a tavalyi Ház?

Tiszából, hét miniszterből, egy elnökből, egy csengettyűből és négyszáz egynehány képviselőből.

Nos, ez mind megvan. Mi változott hát? — A jövő parlamentben is Boér Antal lesz a legöregebb ember és Beöthy Algernon a legfiatalabb.

TARKA KÉPEK [II.]

Ilyenkor a választási harc után rendszeresen marad egy csomó halott, egy még nagyobb csomó kontó és egypár adoma.

A halottakat elsíratjuk tegnap, a kontókat valószínűleg megsíratják mások, azokhoz semmi közünk, hanem a választási epizódokat, aperçuiket fülön csípjük. Hadd élje túl a lezajlott küzdelmek keserű részét a mulatságos része.

Minden képviselőjelölttel történt valami. Természetesen. Aki megbukott, az hallatlan pressziókról, jogtalanságokról beszél, hogy a vereségét még érthetőbbé tegye, aki meglett, az is az elnyomatást és az ellene kifejtett ármányokat festi, hogy győzedelmét még szebb színbe öltöztesse. Tehát mindenkivel történtek érdekes »vérlázító esetek«, de én nem akarom senkinek lázítani a vérért, hát csak az ártatlan tréfákat mesélem el.

A panaszok közül a legtöbb a választási elnökök ellen fordul. Ezek az urak kétségkívül nagy matadorok, s amelyik jól érti a mesterségét, testvérek közt is megér száz vokсот, hát még ellenjelöltek közt!

De a választási elnökök közül senki sem vitte nagyobb hírré, mint a mostani szabadkai képviselő, Horváth Mór,

annak idején. Olyan választási elnök volt ő, hogy a tisztelői arra biztatták, költözzék fel Pestre és nyisson tanfolyamot a választási elnökök számára.

Egyszer elnök korában benyit a szavazóhelyiségbe egy szabadkai úr, rangjára nézve ellenpárti.

— Hogy hívják? — kérdi a választási elnök.

— Nagy János.

Felüti a lajstromot Horváth Mór, lapozgat benne nagy figyelmesen, s aztán így szól:

— Nagy János? Itt az áll, hogy Nagy János időközben meghalt. A halottak nem szavaznak. Punktum.

— De hisz én a másik Nagy János vagyok, az aki él.

— Mivel tudja azt bizonyítani?

— De Móric, Móric, az isten szerelméért . . . hiszen ismeresz, hiszen barátom vagy. Hát tudod, hogy Nagy János vagyok és hogy élek.

— Én most választási elnök vagyok és csak azt tudom, ami a lajstromban van. Nagy János meghalt, tehát nem szavaz, punktum.

Ez néhány év előtt történt. A véletlen az ideén úgy akarta, hogy maga Horváth Mór küzdött meg a szabadkai második kerületben a fiatal Mukits Károlyval s miután nem lehetett a saját választási elnöke (azonban Mamuzsits se ábécés gyerek ebben a szakmában), a győzelem mérlege jó hosszú ideig ingott ide-oda úgy, hogy minden voksnak rohamosan emelkedett az értéke. Bezzeg szaladt Horváth Mór Nagy Jánoshoz is (kit különben csak az egyszerűség kedvéért nevezünk így), hogy jöjjön, szavazzon le ő is.

— Nem én, Mórickám — felelte Nagy János úr nagy flegmával. — Én ugyan a te pártodon vagyok, de nem szavazok, mert amint visszaemlékezhetsz rá, én már meghaltam.

Horváth Mór mindamellett meglett képviselő, de mint a fáma mondja — nagy kisebbséggel.

*

Hiába, mégis legokosabbak az erdélyi emberek. Onnan támad minden jó ötlet. Ott nem a volt jelöltek panaszkodnak

a nép ellen, hanem a nép a jelöltek ellen. Az egyik kerületben azt a furfangot eszelte ki a nép megrontására a két ellenjelölt, hogy: mi az ördögnek költsünk mi, pajtás. Nekem van egy eszmém.

— Mi az?

— Ne korteskedjünk.

— Hát aztán?

— Ne költsünk semmit. Mert lásd, te is hatezer forintot szántál a kerületre, én is. Azt bizonyosan elköltjük mind a ketten.

— Biz az elfogy.

— Elköltjük a pénzünket mind a ketten, de képviselő csak egyikünk lehet.

— Az már igaz.

— De nézzük, ha már most szabadjára hagyjuk a népet és nem költünk egy garast sem, mi lesz az eredmény? Akkor is éppen úgy meglesz képviselő egyikünk és megbukik a másik.

— No, az már igaz.

— Látod. Ugyanaz az eredmény tizenkétezer forint nélkül, ami tizenkétezer forinttal.

— Csodálatos, de teljesen igazad van.

— Ám okoskodjunk most már ezen a fonalon tovább. Ha mind a ketten költünk és én bukom el, akkor nekem nem lesz se pénzem, se mandátumom.

— Természetesen.

— És ha te találsz megbukni, akkor neked se lesz se pénzed, se mandátumod.

— Fájdalom, úgy van.

— Amelyikünk azonban meglesz, annak lesz mandátuma, de pénze nem.

— No, az világos.

— Ha azonban egy kontraktust csinálnánk magunk közt, hogy egy garast se költünk, hanem amelyik meglesz, odaadja a 6 ezer forintját annak, aki megbukott, akkor mi következnek be?

— Az, hogy az egyiknek okvetlenül lesz egy mandátuma, amelyik megért tizenkétezer forintot, a másiknak pedig lesz tizenkétezer forintja, amelyik megérj egy mandátumot.

Imígyen okoskodának és imígyen paktáltak. Nem tréfadolog ez. Mert e metódussal, ha divatba jönne, örökre megszűnnének a választási utókeserűségek.

Csak az a kár, hogy a három jelöltes kerületekre nincs még kitalálva semmi.

De amennyire a választási tudomány egyre szélesbedik, gyarapszik, öt év múlva már erre is lesz arkánum.

PARLAMENTI KARCOLATOK

A T. HÁZBÓL

[jan. 16.]

Ki van adva a röpke jelszó, hogy »koplalunk«. E körül forog a politikusok és nemzetgazdák esze. A nagy koplalók közé, kik most olyan sűrű versenyre kelnek egymással, beáll Magyarország is.

Ezt zakatolja az államgépezet ezer meg ezer kenetlen kereke, ez pöfög az egykori húsosfazekakból, ahol most lúgot főznek. Ez a melódia csendül ki a szőnyegen levő témából: »koplalunk, koplalunk«.

Nono, nem kell megijedni: Prileszky Tádé nem fog azért lesóványodni, se Wahrmann Mór; Szerb György embonpointje is hihetőleg megmarad. Nem lesz az olyan istentelen dolog.

Tegnap beszélte valaki egy társaságban, hogy a hírhedt Boulanger, a francia hadügyminiszter is takarékoskodni kezd, mégpedig a hadseregnél. (Azt tessék indítványozni nálunk valakinek.)

Ugyanis Boulanger most nemrég elrendelte, hogy a táborig macskák (mert ott ilyen hivatal is van a tábori egerek kiirtása céljából, akik sok kárt tesznek ruhában, munícióban) ezentúl két sou helyett csak egy sout kapjanak naponként.

Hát itt is olyanforma koplalás lesz. Bizonyosan a néptanítókon fog kezdődni. És ez sokkal praktikusabb, igazságosabb a Boulanger macskáinál. Mert a néptanítók már akkor is koplaltak, mikor még mindenki tejben-vajban úszott, mennyivel illőbb most koplalniok, mikor már elfogyott a vaj és tej.

És noha tudjuk, hogy nem kell valami nagyon szigorúan venni, mégis szívfacsaró dolog ezt éppen Hegedüs Sándortól hallani: »Koplalni fogunk.« (El is volt érzékenyedve az egész karzat.)

Hanem a földszinten az ellenzék gyakran szakítá félbe közbeszólásokkal a jeles szónokot, kinek alakja annyira hangulatkeltő volt e szomorú témához. Különben mindent megtett, amit lehetett. Olyan ártatlan közömbös arcot vágott, midőn a deficit megszüntetéséről beszélt, mintha csak a szerbtövis kiirtásáról volna szó.

Az ellenzékéről két szónok jajgatott. Helfy a szélsőbal nevében nyújtott be határozati javaslatot, hogy a Ház ne fogadja el a költségvetést általánosságban sem. Horánszky még tovább ment, az ő határozati javaslata azonfelül a kormány pénzügyi politikájának helytelenítését is kívánja.

Mind a két ellenzéki szónok főképp Szapáry ellen fordult. A »gróf«-okra rossz idő jár. Helfy egy kicsit rekedt volt és túlságos sötét színeket használt a helyzet lefestésére. Meglehet, hogy ez összefügg a rekedtséggel. Mert egy náthás ember mindent komorabbnak lát.

Horánszky nem volt náthás, csak hosszadalmas; valahol megkapta az Orbán Balázs ismeretes számait a státus financiának állásáról (melyeket ő a kerületbeli falvakban szokott elmondani, számos variációkkal nyarankint, téli időben pedig szétszedegeti és a lutriba rakja). E számok ugráltak, csattogtak és bugyborékolnak egy óra hosszat a beszédében.

Délután fél kettőre a miniszterelnök vette át a szót, s ügyes polemikus beszédben vagdalta Horánszkyt.

Ez a mai ülés históriája dióhéjban. Színtelen szürke volt. A karzat néptelenül tátongott. A képviselői padok is csak felerészben teltek meg. Szapáry nem volt nagyon bús, az ellenzék se volt nagyon ideges, a mamelukok sem voltak nagyon kevélyek.

Képviselői kevélység! Rossz világ kezd most arra járni.

A ruhatárban három egy megyebeli képviselő szedte magára nagy sietséggel a felsőkabátokat déltájban:

— Micsoda, hát nem várjátok meg a Tisza beszédét?

— Lehetetlen — mondá az egyik.

— Hát hova mentek?

— Sietünk ki a vasúthoz — szólta a másik.

— Egy választó érkezik — magyarázta ki a harmadik.

Boldog isten, milyen világ ez! Valaha, mikor egy képviselő érkezett, ezer választó ment elibe, most pedig, mikor

egy választó érkezik, három képviselőből álló deputáció fogadja a peronon.

És az ellenzék mégis szeretné elhíttetni, hogy a nép el van hanyagolva.

A T. HÁZBÓL

[jan. 18.]

A Ház maga jár elől jó példával a gazdálkodásban: nem fűtteti a folyosókat. Rideg, kietlen világ van odakünn. A törött ablakokon besüvít a szél. A képviselők télikabátokban sétálnak fel s alá, kivált amelyiknek »mikádó« kabátja van.

A rétorok különben is kellemetlenül érzik magukat. A flosculusokra rossz idő jár. Ott bent a tanácssteremben az »egyszeregy« az úr, s ez rosszul esik a rétoroknak. Az egyszerűvel nem lehet vitatkozni.

Egyszeregy úr nem valami népszerű ember nálunk, nincs is neki semmi rendszeres állása, csak úgy az év elején veszi be magát ide, s akkor is szeretnek belőle csúfot úzni. Eddig igen lenézett szerepe volt szegénynek, hanem most már kezdik »kegyelmes uram«-nak szólíttgatni.

A vitát Herman Ottó, a Ház sárkánya indítá meg, aki tüzet okád és mindig meg szokott enni früstökre egy embert, ha jó étvágya van többet is, de egyet mindenesetre. Ma Keglevich István gróf lett föltálalva.

Különben sok igazat és szépet is mondott Herman, különösen a dzsentríre vonatkozólag: hogy abból kellett volna teremteni azt a középosztályt, amelyre szükség van. De ez még nem múlta idejét.

Herman szokás szerint ugrált ide-oda, hol itthon volt, hol a delegációban volt, hol a kontinensen és onnan recseg-tette, hogy ma egész Európának reszketnie kell egy a trónon ülő, de talán nem egészen józan ésszel bíró ember szeszélye előtt. . .

Péchy Tamás kezében tiltakozólag kondult meg a harang . . .

De 'iszen okos ember a mi elnökünk! Ha Herman nem nevezte is meg, ő mindjárt kitalálta, hogy ki az a nem egészen

józan ésszel bíró úriember és sietett kijelenteni, hogy azt ne bántsa Herman, mert mi azzal békés viszonyban állunk.

Ezalatt ott künn a folyosón híre ment, hogy Prileszky Tádé szólal föl Herman után, és hogy nagyszabású beszédet fog mondani.

Az apróbb finánckapacitások összedugták a fejeiket. . . Hm, az ördög nem alszik! Hátha ő volna kiszemelve pénzügyérnek! Hátha ez lesz a programbeszéde. Hiszen semmi se lehetetlen többé.

Ehhez járult, hogy a pozsonyi képviselők Szalay Ödön és Schnellszieder Károly roppant kevélyen sétálgattak a korridoron.

A hír tartotta magát néhány percig s a Tisza bennfentes emberei általános faggatásnak voltak kitéve. Míg végre az egyik jól értesült főmameluk el nem oszlatta a ködöt.

— Nem Prileszky lesz — mondá —, egészen más valaki.

— És már csakugyan ki van szemelve?

— Igen, Tisza már kiszemelte.

— A parlamentből való?

— Nem.

— Ősmerem?

— Meglehet, hogy láttad már.

— Hát ki lesz?

— Ha titokban tartod, megmondom.

— Itt a kezem rá.

— Hát barátom — kezdé a szellemes főmameluk —, ha valamikor jártál a Dorottyá utcán, láthattál ott a Szenes kirakatában egy embert csupa spongyából összerakva. Láttad?

— Láttam.

— No hát az a *spongya*-ember lesz az új pénzügy-miniszter.

Valóban Prileszky Tádé kezdett szólani Herman után nagy csendben.

Természetesen zsebredugta a kezeit, csak néha lóbázta meg velük a nagy aranyláncát, mert a gesztikulációra a vállait szokta használni. Soha olyan beszédes vállakat! Ki lehet azokkal minden érzelmet fejezni.

Az öreg körülbelül ilyenformán beszélt:

— Tisztelt Ház! Hát biz' itt nagy a baj, s ilyen frázisokkal, mint a Hermané, nem lehet a pénzügyi bajokat orvosolni. Hanem majd elmondom én, mivel lehet. De jól ide hallgassanak. Beszélnek pénztári hiányról. . no igen, de megvan helyette, teszem azt, az Európa-épület. Ha nincs pénz, van ház.

Egy hang a baloldalon:

— Hiszen azt úgy vettük, hogy csak negyven év alatt fizetjük ki.

— No, az is igaz — szólt megzavarodva Prileszky. — Hát rosszul mondtam, de nem tesz semmit.

— Sok kéz jár a zsebben — kiált közbe Szathmáry-Király László, aki ezen szűz közbeszólással nagy derűtséget aratott.

— Ne tessék a komoly tanácskozásokból nevetséget csinálni — replikázott vissza Prileszky.

— Az ilyen felett kell nevetni — viszonozza az ősz Tiborc.

— A nép kívánja, hogy komolyan vegyük ezt a témát.

— Úgy van! Helyes! — kiáltják a mamelukok.

— Ha komolyan veszi az ember, meg kell bolondulnia — vág közbe Szathmáry-Király.

— Úgy van! Helyes! — kiáltják az ellenzékiek.

Utoljára is az elnöknek kellett közbeszólni, hogy az ilyen dialógokat nem tűri meg. Mert szép a szellemes párbeszéd a színdarabban, de a »Napló«-ban nagyon rosszul veszi ki magát.

Most aztán hozzákezdhetett Prileszky a hazaszabadító beszédjéhez: mély figyelemmel hallgatta Neiszidler és Szalay Ödön. Ragyogott a szemük, fészkelődtek, vakaródtak s egyre sziszegtek előre-hátra: »Psz! Psz! Halljuk! Halljuk!«

— Hát kérem szeretettel, megmondom én. Legelőször is a valutát kellene rendezni. . . persze, persze (s itt az orrára tette kezét a szónok), csak hogy az lehetetlen, hát attól magam is elálllok. Az se volna bolondság, t. Ház, hogy a hadügyi kiadásokat szorítsuk meg, de lehet-e azt ilyen veszedelmes időben? Nem lehet. Nos, hát mi a teendő? No bizony. Külön fogyasztási területet csináljunk. Az lenne a jó dolog! Úgy ám, de azt a minisztérium nem akarja. A dohányjövedelem

is emelhető. Hja, de azt meg a választók nem akarják. A progresszív adókról szóljak? . Az se rossz. Hm, csakhogy azokat meg senki sem akarja. Még én sem.

— Mik azok a progresszív adók? — szolt közbe a tanulékony Olay Szilárd, amire Prileszky másodszor is megzavarodott.

Hanem azért mégis feltalálta magát, és ilyenformán végzé az ő jóízű bonhómiájával:

— Ezt sem lehet, azt sem lehet, belátom, hanem azért a pénzügyeket tisztességesen rendezni csak így lehet, *akárki* legyen is a miniszter. (Ezt több ízben hangsúlyozta az öreg, hogy értsék meg a gyöngébbek.)

Zajos derűtség követte beszédjét, mely annyira a karcolatokba való, hogy egész terjedelmében kellett adnom.

Szalay és Neiszidler búsan kullogtak ki a folyosóra.

Az ülést fel kellett volna függeszteni öt percre, Prileszky beszédje oly jótékony hatást tett. Hiszen nem lehet itt komoly veszedelem, ha a zárszámadási bizottság elnöke még humorizál. . A *nem*-szakemberek gúnyosan összemosolyogtak künn a csendes titoktartó fülkében.

Pedig nem lett volna az ő beszédjének semmi baja. A jövődő kor történetírója tisztelettel lapozgatta volna végig, mint egy nagy elme lerakott útmutogató cölöpeit, ha egy félórával később fel nem áll Szapáry Gyula gróf, aki egyikét sem választotta azon utaknak, amelyeket Prileszky Tádé kijelölt, hanem egy általa nem említett úton, a konverzióval akarja rendbe hozni a pénzügyeket.

Szapáry beszédjét és ügyesen kifejtett tervét a Ház fel-tűnő rokonszenvvel hallgatta, s a többség néhányszor tört ki zajos helyeslésekben.

— Ejnye, ejnye — mondá Prileszky Tádé fejjvakarva —, ezt az átkozott konverziót elfelejtettem beleszólni a beszédembe, a *tisztességes* rendezési módok közé.

A MAI ÜLÉS

[jan. 19.]

Az a szokott kép tárult elénk ma is, amit már százszor leírtam. Népes ház. nyomott hangulat. . tele karzat. Szapáry előtt egy nagy rozsdavörös bőrtárca. Tisza előtt egy borzas cilinderkalap és egy ív fehér papiros az ő öles, kusza betűivel. Az a papiros az ő arzenálisa. Arról szedegeti elő a fegyvereket, amiket elkapkod az ellenfeleitől.

Egyszerű, szürke, majdnem fakó kinézése van az egész Háznak. Csak Szitányi Bernáton látszik még a hajdani pompából valami: egy fekete bársonykabát. Egy tekintet a Ház mezőin, s úgy látszik, megszapordtak a holdak a fejek tetején. A Ház elaggott. De egyebekben a régi. Éles Henrik még mindig nincs bent és eljutott ahhoz az időponthoz, amikor már nem is akar bejönni, egész gyanútlanul járhatkelhet a karzatokon és folyosókon. Már Lánczy Gyula sem előlget neki. Elég szép vívmány az! Plachy Tamás még mindig vidáman faragcsálja élesre fent bicsakjával a forgácsdarabokat. Boér és Rác Athanáz olyan lelkesen éljenez, mintha már az Oroszországra kivetendő hadisarc mennyiségéről tanácskoznának odabent. (Ámbátor meglesz az is — gondolja Urbanovszky Ernő.) Báró Kemény János és Szontagh éppen olyan szerelmesen bújnak össze, mint azelőtt. Pulszky még nagyobb lélegzeteket szed, mint régebben. Ivánka Zsigmond fent ül a karzaton, s látván, hogy az ellenzék milyen szép számmal van jelen, azon mereng, hogy: »most volna jó előhozni a honti ügyet«.

Ezalatt csendes-illedelemes modorban folyik a büdzsé-vita.

Lipthay Pál kezdte meg... Ott vette fel a fonalat, ahol tegnap elhagyta Orbán Balázs (aki Horánszkytól kérte kölcsön a számokat, és még maga is toldott hozzájuk).

Lipthay Pál a Ház legszerényebb embere, mert ő az egyetlen, aki nem beszél sem haza, sem az országnak. Lipthay Pál csak Vámosnak beszél, ilyenkor szemei megüvegesedve, gúnyosan, szúrón szegződnek Kecskemét másik kövérére: »Látod, Béla, én már megint beszélek.«

De Lipthay egyszersmind a legravaszabb és leghasznosabb tagja a szélsőbalnak: mert ő jól tudja, hogy az ő beszéde

előidézője leszen a Vámos beszédének, s ezzel gyengíti a kormánypartot.

Lipthay után Török Zoltán lépett a sorompóba. Csinos, bátor beszédet mondott, de már azt nem kívánja tőle se a haza, se az emberiség, se Tisza, se Szapáry, hogy olyan nagyon meg legyen elégedve a pénzügyekkel. Mindegy, ő mégis megvan elégedve.

Lipthay Vámosnak beszélt, Török Tiszának.

Most felállott Beöthy Ákos és beszélt lefelé a csendes falvaknak, a ködmönöknek és báránybőr sapkáknak. Kitézőm — úgymond — a vészjelt. (Pedig az nem a vészjel volt, hanem a kortestanyákon kidugta a hijun — a *borókaágot*.)

Utána Apponyi gróf következett és beszélt *fel*felé. Legalább erre engednek következtetni a fogyasztási sorompóról mondott *lág*y szavai.

Nagy, majdnem másfél óráig tartó szép szónoklatban sok mindenfélét összehordott, védte Horánszkyt, támadta Tiszát, ráolvasott a régi beszédeiből, egyszerűen kimerítette az egész ellenzéki kelléktárat. . . régi középbali kísértetek zöröggették csontos kezeiket. . . volt egy kis mennydörgés is. . . megjelent a halál rémképe. . . előcsörtettek vádak alakjában rémletes fullánkjaikkal a kígyók és sárkányok. . . egyszerűen volt minden, csak éppen a görög-tűz hiányzott.

Ha minden volt, hát »éljen« is volt. Persze hogy volt. Hiszen e roppant tehetségű államférfiúnak egyedüli sikerei hosszú évtized óta azok az éljenek, melyek hol lelkesebben, hol vontatottabban végigzajlanak a Ház balszárnyain. . . Két másodpercig hömpölyögnek, meg-megújulnak, és aztán elhalnak az ajkakon nyomtalanul.

Annyira nyomtalanul, hogy minden új beszédénél újra kell kezdenie meghódítani azt a hideg embertömböt ott körülötte. Igazi sziszifuszi mulatság.

Apponyit Tisza sohasem hagyja diadalmasan hazamenni. Elég nagy malícia ez a miniszterelnöktől. Egy kicsit jobban szerethetné az ellenségeit.

Ma is szokott könnyed csatározási modorában szórta szét az ő és a Beöthy Ákos állításainak egy részét, hol komolyan, hol trefásan a taktika kezeügyében levő összes fegyvereivel, egy fogpiszkálóval szúrt bele egy flosculusba s a

szép szappanbuborék összeesett, majd egy kalapáccsal tört össze egy *nagyító üveget*, amit túlról mutogattak a választói szemek elé, ahol kellett, a buzogányát használta, néhol csak ráfújt egy-egy argumentumra. Legtalálóbbr ötlete volt, midőn az állam 1874 előtti hiteléről beszélt.

— Jobb hitelünk volt, mint *ma* — szólt közbe Hoitsy. Tisza hirtelen visszavágott:

— Nem bánám, ha az én hitelem olyan volna, mint az államé *ma*, és nem sajnálnám, ha a közbeszólóé olyan volna, mint az államé *akkor*.

Falrengető derűtség hangzott fel. A mamelukhadat fellianyozta ez ötlet. Folytonos kitörő helyeslésekkel kísérte azután a generális beszédét egész végéig, amikor percekig tartó éljen-zaj közt rekeszté be az ülést Péchy Tamás, ki a fáradtságtól rogyásig kimerülve állt fel azzal a sóhaj-tással:

— A mai nap elveszett. Senkit sem utasíthattam rendre.

Pedig a mai nap mégse veszett el. Mert hát Beöthy Ákos kitűzte a vészjelt. És az is csak valami.

A T. HÁZBÓL

[jan. 20.]

Az ős hajhoz rosszul áll az antiszemitizmus. Az antiszemitizmushoz pedig a pénzügyi szakma áll rosszul. »Zsidó virtus az!« — a hazai közvélemény szerint.

Azért hát az egész Ház kitódult volna a folyosóra, mikor a jegyző a Szalay Károly nevét kiáltotta, de szerencsére nem tette, mert még be sem jött a folyosóra, csak az elnök gubbaszkodott benn a reggeli álmodörzsölgetvén ki szeméből és néhány korán érkező öreg képviselő, akik összebújva az éjjeli álmaikat magyarázták.

Szalay Károly okos ember és szerepet visz az antiszemita párton. Istóczyt »mester«-nek hívják, mert ő az alapító, Andreánszkyt vezérnek hagyják, mert báró, de a párt Démoszthenésze Szalay Károly.

Ma hosszan beszélt és elég szépen, kár, hogy ugrált, mint a mókus egyik faágról a másikra.

Utána Horváth Gyula következett, s erre egyszerre megteltek a padok.

Hogyne, mikor a Ház legrokonszenvesebb embere beszél.

Mindenki szereti, ő is mindenkit szeret, kivéven a saját körmondatait, amelyeket, mikor a legnagyobb szükségük volna rá, hűtlenül otthagytak be nem fejezve, és új körmondatokkal bonyolódik viszonyba. De neki még ez is jól áll.

Horváth Gyula olyan, mint a föld, mely a sok mag miatt, ami benne van, nem képes meghozni a plántákat. Egyik a másikat öli el. Csak úgy bugyog belőle a sok eszme és gondolat, de az egyik sem domborodik ki, és nem borul össze teljes egészébe. . Ha úgy odaadná a fele eszét valakinek, sokra vihethné a másik felével.

Különben mindig eredeti és bizonyos fokig excentrikus.

Mikor nincs Szapáry a tapéton, akkor Szapáryt vágja, mikor szabad a vásár és Szapáry ki van szolgáltatva a kritika mérgezett nyilainak, akkor szépen becsomagolja a tegzét és Tiszát védi.

A »beszédmérce« Becker Jánost mutatja Horváth Gyula után.

Igazán kedves folyosói név. Ilyenkor emelkednek az államjövendelmek. Fogy a cigaretta és havanna a folyosón. Ámbár havannát most csak az erdélyi képviselők szívják, ahol »paktum« van. Rajként tódulnak ki a folyosóra. Tisza Csernátonnyal behúzódik egy szögletbe, ott suttognak, mint szerelmes pár. Szilágyi Dezső is gyakori vendég most a folyosón, maliciózus mosolyával és gúnyos megjegyzéseivel pótolja az öreg Pulszkyt, akit feltűnően hallgataggá tettek a mézes-hetek. Szatmáry Miklós mogorván jár-kél, mintha neki kellene kifizetnie a deficitet. Wahrmann holdvilágos (már ti. a szerezsenországi holdvilágot értem) képe kárörömben ragyog, ha valami jó beszédet hall a kormány ellen, mintha mondaná: »Úgy kell, úgy kell. Rám kellett volna bízni az egészet.«

A füst kékes felhőkben kavargó, a téli napfény csak nagy nehezen tudja átverni sugaraival. A levegő egyre nyomottabb, nehezebb lesz, s a köhécselés egész zenei zsongásba csap át a folyosó vidékein, ahol tarkábbnál-tarkább alakok

hullámzanak. Fabiny Polónyival szincerizál, Zalay István Hoitsyt keresi. Mert Zalayval már két esztendő óta senki sem találkozott úgy, hogy ne keresné Hoitsyt. (Ugyan megtalálja-e valamikor?) A Trencsén megyei képviselők feltűnően szépen vannak öltözve, ami annak a bizonyítéka, hogy Kubiczát várják.

Mert semmi esemény (még a konverzió sikere sem) észlelhető oly biztosan, mint a Kubicza érkezése.

Már napokkal előbb izgatottan jár Urbanovszky, új kesztyűt húz a kezére Szitányi, és bizonyos várakozásteljes szemekkel mereng padjában, nincs semmi nyugtuk, kérdezik fűtől-fától már napokkal előbb a vasúti menetrendet, a tarokknál is nyughatatlanok, szórakozottak, s a kritikus pillanatokban tótul sóhajtanak fel. Mindez biztos jel arra, hogy Kubicza érkezni fog.

Hanem, nini. azóta már kibeszélhette magát Becker, menjünk be és hallgassuk meg a kisebbik Helfyt: Enyedit.

Enyedit a számok tették nagygyá, hát az kölcsönös méltányosság tőle, ha ő meg a számokat teszi nagygyá. De teszi is. Ahol odanyomhat egypár milliót a kormány ellen, hát nem sajnálja a nullákat. Telik. Van elég az Orbán Balázs tarisznyájában.

Különben nagy figyelemmel hallgatott beszédet és abban egy még nagyobb figyelemmel hallgatott adomát mondott el.

A beszéd jó volt, az adoma rossz volt. Én jobb szerettem volna, ha az adoma lett volna jó és a beszéd rossz. De neki talán sokkal jobb így.

Hiába, legszerencsésebb mégis György Endre (nemcsak azért, mert még eddig nem volt jelölve a bolgár trónra), ő eltalálta az idők követelményét. Két beszédet mondott el egyszerre, noha csak egyre volt feliratkozva (csodálatos, hogy ezt az elnök nem vette észre).

Az egyik beszéd polemikus mameluk beszéd és Horánszky ellen irányult.

A másik beszéd telivér ellenzéki volt, a konverzió terve és az államvasutak iránti elégedetlenségét fejezve ki.

De valamennyi között a legszebb szónoklat lett volna a Margittay Gyuláé, ha elmondhatta volna.

Csakhogy az óramutató, mint rendesen, ha ő akar beszélni, a két órához húzódott, mire, mint rendesen, másnapra kérte halasztani a beszédét.

Nagy malőrje van ebben, mert reggelre aztán rendesen elromlanak a beszédei.

A T. HÁZBÓL

[jan. 21.]

A vita még mindig tart, de már lankadóban. Az ellenzék nem támadott nagy vehemenciával, a kormány diadalmasan állta ki az első rohamokat.

Apponyi ugyan azt mondá valakinek a folyosón:

— A kormány úgy áll, hogy az embernek összedugott kézzel csak az ablakból kell néznie, mikor omlik össze.

(Igen, de azt nem mondta, hogy *meddig* kell az ablaknál állni.)

Az ostromló leventék közül a köpcös Margittay Gyula kezdé ma a rohamot a tegnapi beszédével. A beszéd nemhogy vesztett volna, mint tegnap írtam, hanem nyert, mert igazán alkalmas nyitánynak, míg a Ház reggel gyülekezik: ajtók nyílnak ki s be, a járás-kelés, szünetlen topogás és zsidongás annyira hat a látásra, a gyülekezők zaja és krákogása annyira elfoglalja a figyelmet, hogy mintegy a várakozás lüktetése vesz erőt az érzékeken, és a beszédből nem hallatszik semmi.

Margittay Gyula arra született, hogy ő legyen a »szellemi janitor«, ő nyissa meg az üléseket.

Utána Ugron Ákos beszélt haza, Erdélybe. Szinte érezni lehetett a jó falusi levegőt. Mintha a Nemere fújdogált volna. Különben csinosan és eszesen szólott.

Ugron Ákos is azon néhány képviselőhöz tartozik, kiknek a Házban sajátos helyzetök van. Ilyen Szilágyi Dezső az »érdekes özvegy«, akiről tudva van, hogy szeretne férjhez menni, de nem tudja, kihez; ilyen Pulszky Ferenc, a »circumspektus apa«, aki nem akar a fiainak csinálni konkurenciát. (»Ha három úton járunk, gyerekek, könnyebben találjuk meg a szerencsét.«) És ilyen, azazhogy éppen ellentéte neki Ugron

Ákos, a »jó testvér«, aki szeretne habaréki lenni, ha nem fájna a szíve elszakadni a bátyjától.

S e tekintetben specialitás, mert a habarékiak meg mind szeretnének nem lenni.

Most aztán pécskai Gaál Jenő emelkedik fel. A habarékpárt »kisebbik finansier«-je.

A Házat egy nyomasztó előérzet kapja meg, s izgalmas nyugtalanságba esik. A képviselők elhagyják helyeiket, s csak a nagy arctengert látni a középben és a vállak falzatát, de a zaj miatt alig hallani valamit.

A szónok beszélni kezd gyenge hangján.

Egy sztentori bariton felkiált:

— Hol a kormány?

Mindenki odatekint a bíboros karszékekre, s valóban egy lélek sem ül azokon. Pécskai Gaál Jenőnek sikerült elúzni a kormányt.

A zaj nőttön-nő: »Hol a kormány? Hol a kormány?«

Ebben a végzetes pillanatban gurul be a terembe Kemény Gábor.

— Itt van ni egy! — Kiáltja egy gonosz mameluk. — Hadd üljön be!

De már ekkorra előbiceg valahonnan az elnöki katedra mellől Szapáry is, s bánatos megadással ereszkedik le helyére.

Oh, a Háznak csodálatos érzéke van! Sajátos ösztön, mely egyszerre megkapja és megdermeszti. A Ház kiérezte, hogy pécskai Gaál Jenő órák hosszáig fog beszélni. Lett erre sürgés-forgás: a polgári gyomrúak hazamentek ebédelni, megitták otthon a feketekávéjukat és mikor visszajöttek, még akkor is a nagy »pécskai« beszélt. Némelyek elmentek borotválkozni és mire visszatértek és Gaál Jenő bevégezte a beszédét már megint ki volt serkedve a szakálluk.

A folyosói pezsgés elérte a zenitjét. Szontagh Pál köré nagy csoport gyűlt. Az öreg »le yelmes úr« adomákat beszélt Kubiczáról, aki bizony meg demli, hogy Urbanovszky és Szitányi olyan nagy becsbe tartsa, amint leírtam, mert Kubicza annyira rendben ta ja a vármegyéjét, hogy mikor egyszer egy ellenzéki jelölt o jött szerencsét próbálni valamelyik választókerületbe, azt ondták neki az össze-sereglett népek:

— Jó, jó. Megválasztjuk az urat, mert szépen beszél, de van-e a főispántól passzusa?

A másik folyosón az öreg Pulszky oktatja az ifjabb mameluk nemzedéket:

— Ti nem vagytok igaziak. Az Apponyi beszédjeire mindnyájan betódultok, a Gaáléra mindnyájan kitódultok, pedig a jó mameluknak éppen a jó ellenzéki beszédeket illenék meg nem hallgatnia, mert azok megmérgezzhetik a lelkét.

Távolabb, a Ház t. gyufatartójának a tájékán éppen az ellenkező tanrendszer folyik: ott a »duzzogók« üldögélnek, s éppen ebben a pillanatban absztrahálják a következő élettapasztalatot:

— Minél jobban gyengül az esze valakinek, annál jobban erősödik pártjához való ragaszkodása.

Egy másik mameluksoport Széll Kálmánt és Wahrmannt szidja: miért nem állanak hát most ki a tudományukkal, miért hallgatnak?

Valakinek eszébe jut Krausz Lajos.

— Hát nini, Krausz Lajos! Mikor fog beszélni Krausz Lajos?

— Majd négy hónap múlva. Geld spricht.

Vidám csacsogás, nevetgélés tölti be a folyosó minden zegzugát. A terembei sötéten gomolygó frázisokból semmi sem ülepedik a kedélyekre. A nyomasztó pénzügyi helyzet borúja nincs ott a homlokokon, a veszélyes külügyi helyzetből is csak a Hunyady László jelöltsége jut el e derült atmoszférába.

De bármennyire kedélyes nemzet vagyunk is, annyi kedélyesség még sincs bennem, hogy én a Gaál Jenő egész beszédje alatt rajzolni győzzem a korridorok tarka, mozgalmas képét. . . Azért hát szakítson ki minden olvasóm két órát az életéből (én is ki zakítok a magaméból), és ugorjunk át a következő szónokra:

— Pulszky Ágost! olvasta a jegyző.

— Öt percnyi szünetet kérünk — kiáltá az ellenzék.

— Halljuk mindjárt! — kötődött a kormánypárt.

— Meggondolási ót kérünk, hogy meghallgassuk-e?

— tombolt a szélbal.

Az elnök habozott. A zaj nőttön-nőtt. A villanyos csengő rohamot vert.

Vége is győzött az ellenzék. Ez volt az első sikere ebben a ciklusban. Megkapta az öt percnyi szünetet.

Öt perc után Pulszky Ágost szólott meg-megújuló zaj közt, igen szépen és igen okosan fejtegette, hogy ő nem kívánja a koplalási rendszert, mert a koplalás gyengítené a nemzet testét, hanem megadja annak a szükséges egészséges táplálékot, majd szónoki verve-vel, meggyőzően szellőztette a fölösleges illúziókat.

Általában Pulszky Ágost hovatovább jobban megközelíti a hajdan hozzákötött várakozásokat, s immár túlszárnyalja a többi Pulszkyt.

Azazhogy még nem, mert az utolsó tromfjuk még kézben van.

A Pulszky-politika ugyanis az volt, a távollevő ismeretlen Pulszkyakkal erősíteni a jelenlevő ismerős Pulszkyakat.

Mikor még csak egyedül volt az öreg, így szokott volt szólni:

— Hm, majd akkor lássátok meg, ha egyszer a Guszti fiam be talál jönni a Házba.

A Guszti bejött, s noha bevált, mégis így szólott az öreg:

— Még ez semmi. Hanem, ha majd a Kari fiam betoppan.

Betoppant Károly is, de az öreg még mindig ígéreti a hazának:

— Szót sem érdemel, majd a Gari fiam fogja megmutatni . .

Pulszky Ágost beszédének legnagyobb hatása (bár a képviselők közt is mindenki dicsérte azt) a karzatra volt. Mert ott ült az egész szemináriumi fiatalság, Komlóssyt jött meghallgatni, de midőn Komlóssy helyett egy szabadkőműves következett, szép csendesesen elpárologtak onnan.

Pedig sokat vesztek.

Mert a Pulszky beszéde nem töltötte ki az egész ülést, még Komlóssy is szólhatott, s egyikét mondá a legmulatóságosabb *kormányparti* szónoklatoknak.

Szerinte minden bajnak a zsidók az okai. Eszerint a deficitnek is.

A kormány először érezte a vita alatt, hogy ártatlan.

[jan. 22.]

Ha szabad az állatvilágból vennem a hasonlataimat (s miért ne volna szabad, ha Tisza megengedi?), akkor Gosztanyi hasonlított a kuvikhoz, aki vészjólón huhogott félóra hosszáig.

A költségvetés különben az a téma, amikor mindenről szabad beszélni, Amerika fölfedezéséről, a Mtesza feleségeiről, az avarokról, sőt még magáról a költségvetésről is.

Fenyvessy is úgy ugrált ide-oda, és csörgött-csacsogott, mint egy szarka. Sok fényes dolgot összehordott innen-onnan. Cítálta Whatelyt, a dublini érseket, aki azt tartja, hogy a közönségnek csak egy-két búzaszemet kell adni, a többi lehet szalma.

A Ház figyelni kezdett.

— Ohó, nézzük hát meg, benne lesz-e a két búzaszem a beszédében?

Fenyvessy egyre citált: citálta Jókait, akinek egy időben még az a por sem kellett Boszniából, amit a talpaikon hoznak onnan a katonáink.

És citálta Pulszky Ágostot csipkedvén Bluntschlit (pedig a Bluntschli-citálással már megjárta egyszer Schvarcz Gyula).

Bluntschli ugyanis azt mondotta volna, hogy ki párton kívül áll, vagy önzéssel, vagy szellemi gyöngeséggel vádolható.

Pulszky Ágost, aki úgy néz ki, ha megharagszik, mint egy bőszi kecskegidó, erőteljesen visszavágott.

A Ház zajongott a páros viaskodás alatt. A »galandféreg« mozogtak és vickándoztak, a tigrisek pisszegtek és ingerült közbekiáltásokkal bosszantották Pulszkyt.

Ekkor csapott le a »Ház sárkánya«, Ugron Gábor, ezúttal egy állatszélidítő képében.

Először a varázsigét mondta el, mely így hangzik:

»A régebbi költségvetéseket jellemezte a hipokrizis, a mostanit jellemzi a miniszterkrízis.«

E szójátékra ijedten kapta hátra fejét Wahrmann Mór, a nagy szójátéksináló.

Fogjatok meg — jajdult fel. — Ez az én gyáramból való!

E szójáték után kinyitá Ugron a vaskalitkát. . . szinte hallani lehetett, amint a kulcs nyikorgott a zárjában, és kezdé kieresztegetni csodálatos állatgyűjteményét.

Kivett egy szakajtó záptojást és így szólt a mamelukokhoz: »Olyanok vagytok, mint a záptojások.« (A hallgatók viharos tetszésbe törtek ki.)

Magok a záptojások meg sem moccantak, csendesen ültek a szakajtóikban. Csak Péchy mozgott, fészkelődött, mint egy kotlóstyúk, a zsebkendőjét kereste.

Azután megforgatta a tojásokat, amiket kivett, s ott a Ház színe előtt kelesztette ki belőlük a csirkéket. A kis-csirkék ott szaladgáltak, röpködtek a levegőben. (Nyilván azt a két búzaszemet keresték a Fenyvessy beszédéből.)

Akkor egy csomó fenevadat eresztett ki Ugron Gábor.

— Olyanok vagytok, mint a vadállatok, akik csak addig szelídek, amíg etetik őket.

(A hallgatók megint viharos tetszésben törtek ki.)

De arra senki sem ügyelt, miként változhattak át a záptojások oly hirtelen vadállatokká?

A hatás nagy volt, de Ugronnak még több kellett. Kivett egy paprikaszínű dobozból egy galandférget.

— Olyanok vagytok — mondá —, mint a galandféreg, melynek a fejét kell leütni.

— Istenem, de szép — szólt közbe lelkesedéssel Olay Szilárd.

A kormány és pártja hüledezve bámult-ámult, mert most már igazán nem tudta, hogy mi ő.

Vállalta volna már akármelyiket, csak hogy egynél maradjon a szónok.

Általában lehangoló volt a nagytehetségű, fiatal pártvezér mai beszédje, mert éppen azt nélkülözte, amire iparkodott: a szellemet. Néhol briliáns ötletet pattantott el, de az előadás volt esztergályozatlan. Másutt az ötlet volt izlételen.

Biz ez nagy csorba.

Hanem iszen ki lehet azt még köszörülni egy új beszéddel. Lesz még deficités költségvetés máskor is.

Ma nem üdvözölték párthívei a beszéd után, mint más-
kor, csak Farkas Elek mondá állítólag könnybe váló sze-
mekkel:

— Olyan éles voltál, Gáborkám, mint a walesi *bárd*.

Az ülés végén Szemnecz Emil és Petrich beszéltek, de
már akkorra a záptojások többnyire hazagurultak.

A T. HÁZBÓL

[jan. 25.]

Még mindig tart a beszélési vágy, pedig már elkezdődött
a hallgatásbeli csömör. A szónoki lista elfogyhatatlan.

A mezei hadak apródonkint gyűlni kezdenek a szavazás-
ra, s olyan türelmetlenek már, mint a Mátyás hívei voltak
a Duna jegén.

Ott benn néptelen padoknak beszél a sovány Matkovich
Tivadar. Szinte hallani a csontjai zörgését. A koplalási poli-
tika ellen támad, mert úgy talál jární a nemzet, mint a cigány
lova.

(Mióta Enyedi bevezette a cigányadomákat a Házba,
azóta ez a genre is be van véve a Grünwald »berlini törté-
neteik« és az Ugron »arab regéik« közé.)

A bálók szezonja van, a fiatal képviselők, akik máskor
vígán zsibognak, ma fáradtan szundikálnak a padokban.
Az egyiket gyöngéden löki meg társa: Ébredj, Zimándy
beszél. »Jó, jó — dadogja álmosan —, hozass még magadnak
egy pezsgőt, szép maszk.«

A folyosókon csak az öregurak diskurálnak.

Valaki a Pulszky Ferenc szombati beszédjét kritizálja:

— Nem való a parlamentben mindenből tréfát úzni.

— Ugyan, ugyan, ne legyetek olyanok, mint az öreg
Bethlen, aki azt tartotta, hogy egy nagyúrnak mindig hara-
gosnak kell lennie.

Általában nálunk azt hiszik, hogy a politikusnak száraz-
nak és unalmasnak kell lennie. Primitív fölfogás. Valaki
lehet ugyan okos és hasznos államférfiú, ha nélkülözi a szelle-
met, de mennyivel kiválóbb, ha ez a ritka aranyveretű fegyver
is a kezeügyében áll.

Persze van határa és módja, miképp és mikor lehet élénk színekkel átszóni a tanácskozások komoly menetét. A lapos cigányadomák bizony nem valók a parlamentbe, hanem a szellemesség hatalmas úr, az nemcsak beillik a parlamentbe, hanem fölötte is áll.

Ott bent pap beszél. . . Künn a folyosón egy mosolygó-arcú főpap sétálgat, s nyájasan mutogatja be magát a képviselőknek.

— Én Haynald vagyok, a kalocsai érsek.

Amire aztán minden ember restelkedve ejti ki a maga nevét és állapotját.

(Denique mégis igaza volt az öreg Bethlennek, hogy a nagyúr mindig haragos legyen.)

S mert Zimándy beszél odabent, minden papképviselő otthagyja a tanácstermet (alkalmasint irigységből), s meg-
telik a folyosó csupa merő papokkal. Úgy néz ki, mint egy
csöndes kolostori ambitus.

Az ember képzelete elcsapong. A tanácsteremből ki-
szűrődő zsongás melán ringatódzik a levegőben, mint valami
templomi szolozsma messziről. . . Az elnök csöngettyűje
kihangzik. Aha, a ministránsok! Minden elősegíti az illúziót.
A keresztfolyosó homályában néma árnyak suhannak .
Talán ott imádkozik összetett kézzel Jókai Tiszáért. A szolgák
tömjénnel füstölik a szivarfüstöt. A szárnyasajtón most
tűnik el Falk Miksa, a minorita confráter.

Baross Gábor, a másik confráter szilárd léptekkel jön
nagy télikabátjában a miniszteri szoba felé. Ma már csak
arra jó a miniszterség, hogy az ember külön szobába teheti
a télikabátját. (A kabát biztonságban van, de a miniszter
nem.)

Lám, éppen most döngeti odabent Tisza Kálmánt a
»Trefort kalapácsa«, ahogy Zimándyt elnevezték, még mielőtt
kalapált volna. Prüszköl, köpköd és toporzékol, s mikor már
jól kiveszekedte magát, összeteszi a kezeit rimánkodva:

— A nemzet gyászba borult géniusza nevében kérem
a miniszterelnököt, hogy mondjon le.

Nagy hahota támad, de Tisza komoly marad, arcán,
homlokán a habozás felhői úsznak, gondolkodik, töpreng,
hogy ne mondjon-e le a géniusz megbizottjának kedvéért,

de szerencsére ez idegfeszítő pillanatban feláll Busbach és egy ügyes orációval megtatarozza a miniszterelnök düledező önbizalmát.

Már-már azt lehetett volna hinni, Zimándyval vége van a mai ülés érdekességének, mikor Irányi Dániel kért szót a szokottnál is ünnepélyesebb arccal, s Vadnay Andor szombati támadására felelt, melyet az a függetlenségi párt ellen intézett.

A szélsőbal ingerült már szombat óta. . . az éles felelések azóta még jobban elmérgesítették a kedélyeket.

Nagy hullámmás volt észlelhető a padokban, ahol együtt, egymás mellett ülnek antiszemiták, negyvennyolcasok.

— Mester, ma nagy vihar lesz — mondá Szalay Imre Istóczynek.

— A mandátumok előrevetik az árnyékukat — búsongott a szelíd lelkű Kiss Albert.

Valóban, a torzsalkodás háta mögött kilátszik a mandátum lába. (Mert az antiszemitáknál lába van a mandátumnak, a habarékognál gyomra.) Az antiszemiták jól tudják, hogy csak a szélsőbaltól hódíthatnak kerületeket. A függetlenségiek is érzik ezt.

A dolog tehát nagyon kritikus.

Valamikor az öreg Festeticsel történt, hogy megvette egy gróf Starhembergnek a bécsi palotáját, aki mindent ott hagyott, még a családi képeket is.

Az öreg gróf gondolkozott egy percig:

— Mi az ördögöt csináljak én ezekkel a képekkel? Eldobjam őket? Azt nem teszem, hanem, hogy valamire használhassam, hát festetek nekik bajuszt és hazavitetem Kesztelyre Festetics-ősöknek.

A függetlenségi párt egy része is abban a veszedelemben forog, hogy antiszemita bajuszt ereszt a nyárra.

Ezt meg Irányi érezte meg s lelkes nemes szavakkal különítette el pártját az antiszemitáktól.

Persze, hogy ez nem esett meg minden emóció nélkül. Az elvhű szélsőbaliak, a »régii hófehérek« tapsoltak és ujjongtak Irányinak, az antiszemiták nyugtalanul kiabáltak közbe. A fészkelődő tömb ott a szélsőbalon végtelenül mozgalmat képet nyújtott. Andreánszky ingerülten ugrott fel néhány-

szor, a kis Rácz Géza izgatottan verte kezével a padot, Istóczy zordonan tekintett végig a zajongó táboron. A Szalayak haragosan morogtak.

Irányi mind jobban belemelegedett, s amint vázolni kezdé, mit tett eddig a függetlenségi párt, annyira elérzékenyedt a saját nagy tetteiktől, hogy tisztos arcán könnyek peregtek végig.

Mikor felemlíté, hogy ez a párt az egyenlőség és szabadság talapzatán áll, s arról nem a mandátumok kedvéért, de semmiért a világon le nem mond, kitört a tetszés bokronként a baloldalon.

— Éljen! — kiálta Justh Gyula lelkesen.

Andreánszkyt megbosszantotta az »éljen«, és ingerülten szólt oda Istóczynak:

— *Írd fel ezt is.*

Ez az »írd fel« aztán olyan szenzációt tett, mintha a dodonai jósdá mondta volna. Hogy mi lehet az? Mért mondta ő azt? Fekete könyvet vezetnek-e, amelybe beírják a kompromittáltakat? Törrel fogják-e megbosszulni vagy pedig »ellenjelölttek«?

Irányi beszédje után, melynek elején valóságos »erkölcs-nemesítő unalom« lengte át a Házat, kitört a vihar, a tetszés és az ingerültség zűrzavaros, szaggatott kifakadásaival és meg se szűnt, hanem kihömpölygött a folyosóra, hol nagy arányokat öltve, izgatott jelenetekben és dialógusokban végződött.

Azalatt Láng Lajos mondta el szép és tartalmas beszédét szorosán a büdzséhez.

Nagy figyelemmel hallgatták, mert hisz a téma még új. (No, ne tessék nevetni tisztelt Ház), mert igazán új.

A T. HÁZBÓL

[jan. 26.]

Ez már a kilencedik nap. Pál fordulása. Ma meg kellett végre fordulnia a vitának. Volt is egy vitézi előjáték.

Amint az elnök tíz órakor megnyitá az ülést, egy idegen dalia, a jó bátor szerb Dimitrievics Mihály lépett a sorompóba,

csúfolni kezdé az ország címerét — mint egykor a néhai Holubár —, s bajvívó öklével megfenyegetőzék zordonan. Csak egyetlen embert vett ki dicsérő szavakkal: Mocsáry Lajost, aki röstelkedve húzta ősz fejét a váll-lapockái közé.

Az elnök a trónuson, mintha egy középkori király lenne, biztató szemekkel nézett szét a vitézlő rendek között, hogy ki méri össze lándzsáját az idegen vitézzel? A kürtök nem rivalgtak hívogatón, de a csengettyű bátorítva csilingelt.

Minden szem fürkészőn nézte, honnan robog be Toldi Miklós. . .

De Toldi nem jött, ehelyett előlépett a síkra egy másik szerb levente, a jó, bátor Gyurkovics György. Császár-szakálla feketén fénylik, mint az ében, cvikkerje villog, a cipője talpa vészjóslón csikorog, amíg beszél.

Egyet-kettőt döf fegyverével Dimitrievics Mihály ellen, és legyőzi. A Ház helyeslése fölzajlik utána.

Magyaroknak kevés, ritka látvány ez.

Most aztán verekedhetünk mi magunk, ha a szerbek legyőzték egymást.

Szilágyi Dezsőn van a sor, s Szilágyi ilyenformán beszél:

— Ti Ház! Ti parányok! Én ugyan tudnék mondani nagy beszédet, de nem mondok, mert nem akarok. Mondtak itt beszédeket mások, és nyújtottak be határozati javaslatokat, de én ezeknek egyikét se osztom. . . mert nem akarom osztani. Ám, hogy valamit mégis mondjak, hát azt mondom a baranyaiak iránti tekinteteből, hogy a költségvetést el nem fogadom. mert nem akarom elfogadni. (Helyesléshal felől.)

Szilágyi beszéde után, míg Barla és Veres beszéltek, a folyosó volt in floribus. Mert a költségvetési vita alatt két-féle szónok támadt. Az egyik genre az, amelyikre a »Nemzet« azt írja: »Beszédére reggeli lapunkban visszatérünk.« A másik fajta az, amelyikre sohase tér vissza a »Nemzet«. (Az utóbbiakból nem is lesz soha ez életben se miniszter, se államtitkár.)

Ma csupa »*vissza nem térünk*« szónokok beszéltek Szilágyi után, azért volt a folyosó in floribus.

A nagy szivarfüstben érdekes alakok mozognak. Egyik jön, másik megy. Folyton változik a folyosó képe. Itt lehetetlen unatkozni.

Gróf Hunyady László Tisza Kálmánnal sétálgat és élénken magyaráz neki valamit. Az ellenzékiek aggódni kezdenek.

— Ni, most szerződötteti a leendő »szerb knyáz« Tiszát Bulgáriába miniszterelnöknek. Húsz évre kötik meg a kontraktust.

Tisza Lajos gróf cercle-t tart az egyik üvegajtónál, s gúnyos, szellemes megjegyzéseivel (amikben igazi mester) csipkedi az egyes szónokokat.

Távolabb a nagy találgatók gyűltek össze. Forrnak az agyvelők, hogy »Mi lesz?«.

Nem a Csernátony cikksorozatát értem (mert a külpolitikai bonyodalommal nem sokat törődnek, hiszen abból úgyse lehet valami nagyobb a háborúnál), hanem hogy mi lesz a pénzügyminiszteri székkel? Megy-e Szapáry? És ki jön helyette?

Hát amint ebben tanakodnának tanácstalanul, egyszerre kirohan a teremből Beöthy Algernon és lihegve mondja:

— Megvan a pénzügyminiszter! Jertek be!

— Ki az a szerencsétlen?

— Eitner Sándor.

— Ki az az Eitner Sándor?

— Deáknak az utódja a szentgróti kerületből, azelőtt habaréki volt, most a »mienk«.

De már azt megnézzük! Mindenki berohant a terembe. A karzatok is egy varázsütésre megteltek kíváncsi fejekkel.

Egy nagy holdvilágképű, bozontos hajú képviselő beszélt jóízű, rokonszenves hangon, olyan nyugodt, természetes arccal, mintha csak a gyermekeivel diskurálna otthon a családi asztalnál.

Már akkor egészen bele volt melegedve az államháztartás rendezésébe és éppen azt magyarázta, hogy takarékoskodni kell mindenben. Kezdeni kell magán a Házon; aki el nem jön az ülésre, ne kapjon napidíjat.

Nagy zaj és hahota támadt erre.

— Eláll — kiálták innen is, onnan is.

Eitner mosolygva bevárta, míg lecsillapodnak.

— Van továbbá sok hivatal, amit be lehetne szüntetni.

(Nagy zaj.)

A miniszterek kíváncsian pillantanak fel. Orczy féloldalt hajlik, hogy jobban hallja.

— Például az őfelsége személye körüli minisztérium. Minek az? (Nagy derűtség.)

— Hát még mi? — szólt közbe egy gunyoros hang.

— A főispáni titkárok, kormánybiztosok és az illeték-szabási hivatal.

Szinte a tetőzet reng a nagy hahotától, az elnök két kézzel rázza a csengettyűt.

— Az Operaház rögtön bérbe adandó, a regálejog megváltandó. Ezek iránt benyújtom határozati javaslatomat.

Általános derű ömlött el a Házon, a téli napfény is pajkosan nevetett be a hármias ablakon.

Prileszky Tádé fejét a tenyerébe hajtva morogta:

— Mond valamit a tisztelt barátocskám.

Jókai átment gúnyolódni a habarékokhoz:

— Egyetlen pozitív talentum volt köztetek, az is által-
jött hozzánk.

A T. HÁZBÓL

[febr. 1.]

A miniszterelnök megérkezett Bécsből (ahol egy darab időre nyélbe ütötte a monarchia ügyeit), és ma megint itthon járt-kelt hí mamelukjai közt, teljesen megifjodva, mert most van ő tulajdonképpen elemében — szőnyegen lévén a költségvetés részletes tárgyalása —, amikor minden percben vagdal-kozhatik. János szól, Tisza felel, Pál üt, Tisza paríroz, Péter rohamot intéz, Tisza visszaveri, és ez így megy egypár héten át; *kibirkózzhatja* magát kedve szerint.

A portyázó csatározást a szélsőbal vitte. (A habarékpárt nincs itthon.)

Gulácsy Gyula király őfelségén szeretné kezdeni a megta-
karításokat, az udvartartási költségeknél. Sok mindenféle ar-
gumentumot előhord, éppen csak azt az egyet felejtí ki, hogy
ő olcsóbban vállalná a királyságot — pedig ez lett volna érvei
közt a legnyomósabb.

Úgy oldalvást Ugron is segített neki, egy sereg sérelmet
hozván fel az udvar körül, ami neki szemet szúrt. Szeliđ

gunyorral emelte ki Tisza a panaszok aprólékos voltát, s utalt arra, hogy háromszáz év óta nem volt olyan magyar királyunk, mint a mostani.

Jó, hogy körülbelül egész Ulászlóig ment vissza, akiről azt írta haza a pápai követ: »Rex non habet calceos.«

(Még ma is szégyenkezünk érte.)

Szerencsére most változatlanul ment át a tétel, s öfélése egzisztenciája újra biztosítva lett egy évre.

Jött az új országház (mert az szép ebben a részletes vitában, hogy az ember előtt minduntalan új és új panoráma nyílik meg).

Nosza, az új országháznak is nekirohant Gulner, hogy hagyjuk abba az építését. Hadd csinálják meg az unokák!

(Nekem tetszett az argumentum, bementem vele a szerkesztőségbe és mondom a szerkesztőmnek, hogy hadd írják meg a mai ülésről a karcolatot az unokáim.

— Igen — szolt ő —, de *holnapra* kell.)

Madarász bátyánk szinte non aedificat. Emlékeztet a pozsonyi dieták egyik öreg követjére, aki a pesti Lánchíd építése ellen azzal argumentált:

— Minek az erre a rövid időre?

(Ő ugyanis a 70 felé járt — s a többi emberrel éppen nem törődött.)

Thaly Kálmán ugyan nem mondja, hogy nem épít: ő messzebb lát, neki víziói vannak és azt állítja, hogy a gótikus épület cifraságai nem jók, mert azok, mikor tavaszkor lehullnak, több képviselőt fognak agyonütni.

— Neveket kérünk! — kiáltá közbe egy humorista.

Éles Henrik szeme megcsillan a karzaton. Mennyi üreseedés lesz majd akkor!

Herman sem akarja az építkezést, gondolván magában:

»Én már ott úgysem ülök.«

Tisza Lajos gróf, aki igazi szeretettel csügg azon, amit csinál, síkra száll a rombolók ellen, s megvédelmezi a gótokat és a tételt.

Orbán is belerohan a csatatűzbe. Gulner se adja meg magát könnyen, s figyelmezteti a minisztert, hogy a cifra országház majd fenn fog állni, de pénzügeink rendezve nem lesznek.

Biz az megeshetik. De még sokkal rosszabb is történhetnék, ha őrájuk hallgatna most a többség. Az tudniillik, hogy az új országház se épül fel, és pénzügyeink sem lesznek rendezve.

A padok néptelenül tátongtak, a karzat is üres volt. A múlt heti nagy szavazás után úgy nézett ki a Ház, mint egy kiirtott erdő. Az egyes felszólalások is csak úgy ímmel-ámmal, vontatottan mentek. A jobboldalról mutatták a számokat, az innenső oldalról hadonásztak a szivaccsal, de a szivacs olyan messze járt a számoktól, hogy nem törült le belőlük semmit.

Ekkor következtek a közösügyi kiadások, mire Irányi Dániel állott fel és egy igen óvatosan kicirkalmazott beszédben kérdezősködött a külügyi helyzet iránt.

Tisza rögtön felelt. S most harmadszor esett meg, hogy Európa a magyar parlamentből tájékozza magát a helyzetről.

Már persze úgy, ahogy lehet, mert arra nézve, amit a nagyközönség szeretne megtudni, lesz-e háború vagy nem lesz, Tisza beszédje se árul el többet, mint a lőcsei kalendárium (aki nem lesz betegségben, az marad jó egészségben), hanem egypár fontos dolgot mégis megtudtunk.

Azt, hogy a helyzet és politikánk nem változott; azt, hogy Bismarck se változott. (Most is olyan ravasz ember, mint azelőtt.)

És azt, hogy nemsokára összehívják a delegációkat.

És azt, hogy a delegációk megint elemelnek vagy negyvenmillió forintot. (Orbán Balázs szerint négyezer milliárdot.)

De ez mégsem a háború. Ne tessék riadozni Béke kisasszony! Mosolyogjon hozzá szelíden. Hiszen egyelőre úgy áll, hogy ezen a pénzen csak egy *olajágot* vesznek a hajába.

Ej, ej Béke kisasszony! Gyanús, hogy ily pazar toaletten jár.

A T. HÁZBÓL

[febr. 2.]

Telt padok, zsúfolt karzat, izgatott hangulat a folyosón: ez a helyzet szignatúrája.

— Ma kövér nap van — mondják kézdörzsölve a botránnyahajhászók.

Már tíz órára megtelnek a Ház helyiségei. Bezzeg nem kell ma katalógust olvasatni. Kárörvendő arccal, türelmetlenül várják, míg Péchy beharangoz, és Győry Elek szóhoz juthat.

A mamelukok egy része duzzog, a másik része búsong. Gondoltam magamban, hogy a duzzogóktól kell kérdezősködni:

— Milyen a Keglevich-ügyben a hangulat?

— Hangulat? Van is nálunk hangulat — veti oda kurtán és keserűen a megszólított mameluk.

Ejh, akkor hát a búsongóknál kérdezősködöm:

— Szegény Tisza — felelik ezek —, ezer baja, gondja van, külügyek, belügyek, kiegyezési ügyek — meg büdzsé, egy is elég volna kilenc embernek, aztán még a saját emberei is kellemetlenséget csinálnak neki.

Az elnök csengettyűje végre kondul, besereglik a tisztelt Ház, s felveszi morogva fenyegető külsejét a baltáj, míg a túlsó oldalon is zordon hallgatóság ólálkodik.

Végre felállt Győry. Temetői csönd támadt. Minden szava szépen, világosan csendül, amint elbeszéli az Operaházban tegnap történt erőszakos esetet. A szélsőbalon meg-megindul a helyeslés zaja — bugyog a kifogyhatatlan olajos-korsókból közben goromba nedv is —, melyet most nem ellensúlyoz jobbról »zajos ellentmondás« vagy efféle. Sötét ott minden, csak gróf Andrássy Manó mellűje ragyog eleven színekben.

S ebben a rossz percben lép be a teremajtón Keglevich.

— Ki vele! Le az intendánssal! — kiáltja egypár hang, s vészjósló morgás kavargó nyomában.

De az intendáns Csák Máté-i léptekkel, büszkén halad helyéig. Mert nagy élvezet lehet az, nagy tömegekkel ingerkedni. (Hanem a XIX-ik században már csak kevés ember engedheti meg magának.) Végigmegy a termen, s leül a Tisza háta mögé.

(Istenem, milyen keskeny háta van ennek a mi »generálisunk«-nak, s mégis mennyi embernek tart árnyékot!)

Mikor Győry elvégzé beszédét, percekig tartó zaj támadt.

— El kell bocsátani — kiáltották.

— Meg kell az ügyet vizsgálni előbb — szólott egy jobb-oldali hang.

— Nem az ügyet kell megvizsgáltatni — vágott közbe, gondolom Ugron Gábor —, hanem az intendánst!

Tisza rögtön felelt, s rövid, megnyugtató nyilatkozatában egy rántással elvonta e kellemetlen ügyet a felizgatott kedélyek pillanatnyi ingerültsége elől. Eltette máskorra, mire majd kicsinnyé zsugorodik, aminő tényleg.

Mert magában a dolog csakugyan nem lényeges. Ha Podmaniczky Frigyessel történt volna, megbocsátanak neki, mert szeretik. Egy kis modortalanságszámba menne.

De a szegény Keglevich homlokát nemigen csókolta meg a »népszerűség« múzsája, azért hát neki nem is lehet soha semmiben igaza.

Ebben keresztényi lélekkel megnyugodván, menjünk át egész nyugodtan a költségvetésre.

Vagy talán, nem bánom, még jobb lesz, ha föl vesszük a télikabátunkat, s itt hagyván vitát, karzatot és folyosót, elmegyünk ebédelni.

Igaz, hogy Olay Szilárd beszél. de végre is nemcsak szellemmel él az ember.

A T. HÁZBÓL

[febr. 4.]

Nagy színielőadás volt. .

A karzaton száz meg száz női fej mosolygott; a főrendiek karzatán ott ültek a Monoklesek, vén rouék, színházi habituék, sűrűn, mint egy erdő. Az a közönség volt jelen, amelyik a lóversenyeken. Hogy a csalódás teljes legyen, még Pálmai Ilka sem hiányzott.

A napirenden a cher Pista volt: az »Intendáns Pista«, akinek jó esze, de rossz természete van, aki tud olyan ülést inszcenírozni a Házban, hogy zsúfolt közönség van a karzatokon és földszinten, de az Operában nem tud olyan előadást produkálni.

A földszint padjai is megteltek, a skriblerek ketrece a szorongásig népes. Ott künn a folyosón síri csönd ásit, és csak a Podmaniczky Frigyes kísérteties léptei kopognak.

De még egy kicsit várni kell az idegizgató jelenetekre. Margittay Gyula ugyan nyitányul megüti az alaphangot:

miután meg van — úgymond — győződve, hogy felszólalása ügysem sokat változtat a belügyminiszteri általános költségvetésen, egyenesen áttér az Operára.

De biz az Operán se sokat változtat az ő felszólalása.

Lukáts Gyula a választási lajstromok körüli visszaélésekről tart mérges dikciót, pártja zajos helyeslése közt.

— Meg lehetsz elégedve a sikerrel — bókolnak neki a beszéd végeztével.

— Nem egészen — feleli búsongó hangon , mert csak egyszer utasított rendre az elnök. Márpedig Szalontára legalább háromszor kell.

Orbán Balázs megint rátér a bácskai bakterek visszaéléseire.

— Mégiscsak lélekemelő — jegyzi meg kedves gunyorosságával Tibád Antal —, hogy a bácskai bakterek dolga mindjárt első fokban itt leszen elbírálva.

— Legalább ne panaszkodjatok ezentúl, hogy nincsen a parlamentnek hatásköre.

A miniszterelnök folyvást résen áll. Játszva veri vissza a Lukáts Gyula vádjait, felel Orbánnak, védelmébe véve nemcsak azokat, akik már megvannak, hanem azokat is, akik még nincsenek meg: a főispáni szekretáriusokat, de a közönség már izgatott, a várakozás türelmetlensége nőttön-nő, a karzatiak fészkelődnek, a képviselők közbebeszélnek s agyonköhécselik a beszédeket. A levegő fojtó és nyomott. A terem üvegfedélére átláthatatlan sűrű köd nehezedik. Még az elnöki csöngettyű is tompán kong. .

Aha! Most egyszerre minden fej fölbillen, élénk suttogás szalad át a Ház vidékein, a látcsövek megmozdulnak, a monoklik csillogni kezdenek a Monoklesek szemein. A struccollak vígan lengnek a női kalapokon és a köpenykék fekete gyöngyei összecsörögnek egy egész vonalon.

Komjáthy Béla állt föl. A nagy bárdú Botond éppen úgy nézhetett ki arcban. (Termetben inkább valami jámbor gvárdiánhoz hasonlított.)

Komjáthy Bélának megvan az a szerencsétlensége, hogy ő »mindenben« ott van. Mint ügyvéd híres védő, mint képviselő híres támadó. És megvan az a szerencséje, hogy a védelmeiből csinál magának témákat a támadásaihoz.

Mai beszéde, mely az intendáns viselt dolgait tárta fel, élénk volt és mulatságos. Itt-ott elcsattantott egy jó ötletet, s a Ház és karzatok hangos hahotára fakadtak. Maga az intendáns is, ki ott ült a középben Széll Kálmán mellett, mulatni látszott némely helyeken. Sápadt, jéghideg arcának vonalai többször hajlottak össze derülségre, míg szemeit, mint a fióksas merészen jártatta a zsbongó tömegen.

A Komjáthy beszéde mégsem volt ment némely túlzásoktól (s ez mindig céltévesztett), sok pletykát összehordott és a »mondják«, »így olvastam«, »nem tudom igaz-e« túl sűrűen tarkította előadását.

A pikáns helyeknél nem egy harmatos arc vált bíborrá a karzaton. Komjáthy pajzán szatír arccal vezette be a Házat a kulisszák közé és a »különlegességek gyűjteményébe«.

Láttuk az intendánst az öltözőszoba csábító titkai közt, ahol a trikót próbálgatják, hol a gázlángok fénye ingerlő lábikrákon siklik el. Pasaruhában jár ott, piros kaftánban, felkunkorodó papucsokkal.

Aztán hallottuk az intendánsi meghívót, mely a balerinákhoz szól: »nyolc órakor vacsorálunk, tíz órakor megyünk aludni«.

— Ejha! — szisszent fel önkéntelenül gróf Andrassy Manó.

(Szegény Karátsonyi Guidó mennyi pénzt költött a mandatumaira, s mégsem élhette meg ezt a mai beszédet.)

— Ne hallgass oda, Gyula! Mért nem mégy te ki ilyenkor a folyosóra? — inti ifjabb gróf Andrassy Gyulát gróf Bánffy Béla.

A tetszészaj, helyeslés majd minden mondatnál kitör, noha a sok szellemes aperçui közt van sok alantas, sovány ötlet is.

De most már vége. A népszerű szónok lelépett. Felhangzik a »Halljuk! Halljuk!«.

Az érkézfeszültség a tetőpontra hág. A miniszterelnök fészkelődik, fel is áll már félig, hogy ő fog beszélni, de közben eszébe jut maga a megtámadott, és egy kézintéssel Keglevich Istvánnak a szót megkínálja.

Keglevich felállott, de szava vész a szörnyű zajban, melytől a falak is rengnek. Abcúg! — kiáltják balról. Vala-

melyik »nagy gyerek« egy hajdan divatban volt szerszámot szólaltat meg a zsebében, s élesen hangzik a süketítő zúgáson át:

— Kri kri kri!

Nagysokára átveri magát a Keglevich hangja a zsvajjon. Hallgatni kezdik. De mint mindig, most is megcsalatozik benne a közönség.

Szenvedélyes kitöréseket vártak tőle, s hideg tárgyilagos képét adta az Opera viszonyainak, érvekkel mentegette eddigi eljárását, úgyhogy a kormánypártból (ahol pedig nem nagyon rajongnak érte) úgyszólván kierőszakolta a helyesléseket és a tetszést. (Denique mégiscsak erőszakos ember.)

Ezt a beszédet és ezt a csoportosítást ugyan már hallottuk tőle vagy kétszer, de ami jó, az harmadszorra is jó.

Az ülés végén még az ellenzékiek is elösmerték:

— Jó szónok (igaz, siettek hozzátenni), de rossz intendáns!

A MAI ÜLÉS

[febr. 6.]

Lankasztó unalom terjengett a Házban. Vihar után rendesen csöndes a Ház. A fölízgatott idegeknek pihenés kell. Kevesen jöttek fel. A karzat is, mely olyan, mint a köszvényes láb, legjobban érzi meg az időjárást, dísztelenül üresen tátong. A múlt napi csaták két bajvívója eltűnt a küzdohomokról. Keglevich otthon egyengeti behorpadt sisakját, Komjáthy Béla pedig elvitte friss babérait Karcagra. (A tegnapi fáklyafüstből hadd jusson nekik is egy kis korom.)

De hát mundus se expediet. Csanády Sándor a hű szittya megunt már, hogy mindig mások szerepeljenek, s körülnézvéen sasszemeivel az üres padokon, fölemelkedék helyéről, és odabökött mutatóujjával az elnök felé:

— Katalógust kérek!

Ezt olyan hangon mondta, mintha Robespierre-t hallanók: »Elő a guillotine-nal!«

A katalógust elővették és lepergették nagy lassan a képviselői neveket. Azokat az otthon nagy lelkesedéssel megéljenzett neveket. Most csak olyan egyszerűen szürkén csu-

rogtak-potyogtak egymásután, mint a lúgzó kádból az egyes csöppek.

De bizony ki nem futotta a száz jelenlevő. Most hát nem volt mit tenni mást, mint felfüggeszteni az ülést egy fél-órára, azon »fikció« alapján, hogy addig összegyűlnek százra.

Egypáran jöttek is, de még egyszer annyian eltávoztak. Mindegy, azért csak mégis meg kell az ülést nyitni. Hiszen Csanádynak is csak elég lesz tán egy napra egy siker.

A jöttek, az »abszensz«-ek, nagyon fel voltak ingerülve az öregre és elkezdtek a folyosókon tanácskozni, hogy nem lenne-e célirányos egy macskazenét rendezni a Csanády ablakai alatt a mai parlamenti szerepléséért?

Az eszme gyorsan hódított minden párton.

Hihetőleg meg is történt volna, mert az unalom sok rosszra viszi rá az embereket. Márpedig a kórházakról, a lelencügyről, közbiztonságról lehet épületesen beszélni, de mulatságosan nem. A himlőoltás sem egészen pikáns téma. Mert a himlőt véletlenül nem a lábikrákra, hanem a karokba szokás beoltani. A Ház hát unatkozott, s a rossz emberek főzték a tervet Csanády ellen, midőn egyszerre híre ment, hogy Tisza az ülés végén felelni fog a Győry Elek interpellációjára a Jósika-féle ügyben.

Hohó! Hiszen akkor hát nincsen a nap elveszve! Egyszerre kipárolgott az agyvelőkből minden más, csak a pièce de résistance csiklandozta.

Valóban, alig várták, míg a belügyminiszteri tételek elfogynak. Csak Thaly vetette oda testét a haza szolgálatában a gyorsan lepergő tételek elé (hogy azt mondja, mi történt azokkal a bűnös Mihaszna Andrásokkal, akik a Jansky-affér idején szerepeltek?), majd Orbán jeleskedett nagy derűltség közt a lencház felállítását sürgetve. »Szüntessék meg — úgymond — inkább a ménlótelepet, a bikatelepet, az Operaházat.«

Végre fél kettőre rohamot vertek az elnök villanyos csengettyűi. Tisza Kálmán felállt, hogy feleljen Győrynek.

Honnan, honnan nem, egyszerre népes ülés lett, még a hölgykarzatra is jutottak női fejek. Mintha visontai Kovách László tartogatná őket valami kelléktárban, hogy aztán a nevezetes alkalmakhoz elővegye.

Tisza meglehetősen megnyugtatón felelt, hogy a kecske is jóllakjék, de a káposzta is megmaradjon. (Ami előre várható volt, mert hisz a káposzta tegnap kijelentette, hogy ő bizony megmarad.)

Elmondta, hogy az Operánál az eljárás írásbeli lévén, az intendáns szorosán a szabályzathoz tartotta magát, míg másrészt hiba volt, hogy elutasító végzés helyett az erőszakhoz nyúlt. Pártja zajosan helyeselte a miniszterelnök válaszát, mert csakugyan az ő álláspontja teljesen megfelel az igazságnak.

Hanem Győry Elek mindjárt kikémlelte a kedvező helyzetet, hogy ezen szerencsétlen ügy még egy új alakban tálalassék fel; legyen most már az ügyvédi védelem elnyomása, s mint a jó szakács egy-két fűszert csapva rá föleresztette egy kis új mártással à la Jules Favré.

Nosza rögtön a segítségére sietett Hodossy Imre.

— Mi jögon kíván szólni? — kérdi az elnök.

— Halljuk! Halljuk! — hangzott balról.

— Nem lehet szólni! — kiálták jobbról.

Hol leült, hol felállt aszerint, amint a követelés vagy az egyik, vagy a másik irányban erősödött.

Végre az elnök a »Ház« engedelmeiből engedte, de nem jó szolgálatot tett vele Hodossynak, aki beszédében arra fektette a fősúlyt, hogy miután »nyilvános eljárás«-t jeleznek az operai szabályok, az *eljárás* szó már magában hordja azt, hogy abban benne van a vádbeszéd is. Mert hát akkor mi az az eljárás?

Hanem iszen csak ez kellett a miniszterelnöknek, ki ma mutatta meg, mekkora elmeélel uralkodik a tárgyon, s hogy meg nem hátrál a legfogasabb fiskálisok elől sem.

— Átnéztem, kérem — felelt erre a miniszterelnök —, azon tárgyalásokat, amelyeken az operaszabályok hozattak, s éppen az történt, hogy indítványozva lett a szóbeli védelem, de nem fogadtatott el. Azt hát semmi esetre sem lehet belemagyarázni a »nyilvános eljárás« kifejezésbe, ami minden esetre elvettetett volna.

Ezzel már agyon lett volna ütve az ügy ügyvédi ágazata alaposan — de Győry még mindég nem nyugodott, még mindég szólni kívánt. Ő nem hagyja magát és a szegény eltaposott ügyvédek.

— Eláll! Eláll! — zúgtak percekig.
— Önök itt éppúgy erőszakoskodnak rajtam — kiáltott közbe Győry.

Csak nagy nehezen hallgatták meg. Nem mondott semmi lényegeset.

De Tiszának meg eszébe jutott valami. A végére tartogatta a legcsattanósabb ütést:

— Tudom, mit akarnak önök. A kormány pártja ellen felingerelni, most a választásokra, az ügyvédi kart.

A Ház tudomásul vette a miniszterelnök válaszát, de még a kérdés hihetőleg nem múlt el egészen. Fogadni mernék rá, hogy még találnak neki valami új toalettet.

A T. HÁZBÓL

[febr. 9.]

Tegnap túlságosan édeskés ülés volt; Trefortot megéljenezték, a sok aláírással ellátott üdvözlő iratot, melyet a folyosón köröztek, még Zimándy is aláírta, s ezzel most már Trefortnak nincs többé semmi hódítani valója.

Bók bókot ért; Tisza Lajos gróftól pártkülönbség nélkül magasztalták a kaszinói szép beszédjéért. Csernátony Lajoshoz odajárultak a Ház összes alperesei és felperesei, hogy gratuláljanak neki az ügyvédek megcsipkedéséért. (Lásd a hétfői »Rovás«-t.)

Egyszóval tegnapra mindenki csinált valami okosat, de a legokosabbat Trefort, aki a hetvenedik esztendőjét töltötte be. Ezt tessék utánpróbálni!

Ilyen körülmények közt nehéz sorsa van a karcolatírónak, azért is hagytam parlagon tegnap a rovatomat, hanem ma, mikor az összes európai akciók közül a legélesebben domborodik ki a fővárosi kupaktanács akciója az Erzsébet téri verebek ellen, ma bizonyosan az országházi talaj is dúsabban ereszti a humoros szálakat.

Csalódtam. Ma sem történt semmi nevezetes. A pénzügyi költségvetést tárgyalták le meglehetősen monoton módon az Orbán Balázs előéneklése mellett.

Minden tételnél ő szólalt fel a legsajátosabb érvelésekkel. Könnyű neki! E derék régi státuszférfiúnak ugyanis meg-

vannak már a büdzsé-beszédjei tavalyról, harmadévről és még régebbről. Mindig azokat mondja el, ami természetes is, mert az ostromlott tételek mindig ugyanazok maradtak.

Így például a fegyveradónál mindig annak a megszüntetését kéri, rengeteg statisztikai adatot hozván fel némely községekből, ahol a medvék iszonyú számú ökröt, birkát fel-faltak. Márpedig ha nem volna fegyveradó, lett volna fegyver, s ha lett volna fegyver, a lakosok leölték volna a medvéket.

Ezen úgynevezett statisztikai adatok alapján tömérdek medvének kellene lennie Erdélyben. Sajátságos dolog az, hogy valahányszor a trónörökös Erdélybe megy medvevadászatra, soha sincs medve, és valahányszor a pénzügyminisztérium büdzséjét tárgyalják, mindig annyit a medve Erdélyben, hogy ezerszámba eszi a marhát.

A hadmentességi adónál is Orbán Balázs szólalt fel.

De már a dohányjövedék tételeinél. azazhogyz ezeknél is Orbán szólalt fel.

Az államjóságok kezelésénél természetesen megint Orbán Balázs indította meg az ostromot.

Hellyel-hellyel mások is szóltak, de Orbán akkor legalább közbebeszélt.

A szélsőbaloldal bárója (pedig másképp kedves ember) egész rémmé nőtte ki magát a karzatok habituéi előtt.

Unalmas gravámenjeit borsózó háttal hallgatják már. Tudós hírének egészen megette szónoki híre. Maga a földszint még menekülhet előle a folyosóra, de a karzatok tehetetlenül vergődnek szónoklati hálójában.

És ő mégis egyike a legrokonszenvesebb alakoknak az ellenzéken.

Mert sok ember van ott, akinek hiszik a szavait, de ő maga nem hiszi azokat; Orbán merész adatait, ingadozó számjait, pufogó frázisait ellenben senki sem hiszi, de ő maga szentül meg van azok igazságáról győződve.

Tetszik, nem tetszik a Háznak, az neki mindegy, ő olyan jókedvvel beszél, mintha egész Európa hallgatná. A néptelen padok nem lankasztják őt, a koloszt, a bőbeszédűségben, aki képes korteskedések alkalmával künn a mezőn keresni föl a választókat, mindeniket a saját krumplis földjén, s egyenkint elmondani nekik a programbeszédjét.

Orbán annyira szónok, hogy neki a beszéd cél önmagáért. És annyira pesszimista, hogy emiatt majdnem optimistává válik.

Ha mondják neki: »Ugyan minek beszélsz, Balázs, hiszen látod, hogy kimentek, nem hallgatnak.«

— Mert nincs elég erejük az igazságot elviselni.

Az eszébe sem jut, hogy hátha őneki nincs elég ereje lekötni a Ház figyelmét.

Egyébiránt jó ember és a légynek sem árt. Még kevésbé ártott hát a költségvetésnek.

Változatlanul fogadtak el minden tételt úgy, hogy fél kettőre készen volt az egész tárca.

Az elnök vidoran zárta be az ülést, Szapáry gróf összemarkolta az irományait. Fölkelt a miniszteri székéről, kinyitotta az állványkája fiókját, jól megnézte, hogy csupa feledékenységből nem hagyott-e ott valamit, aztán egy nagy lélegzetet vett és újra bezárta a fiókot.

Azzal kifelé indult, de visszahajlott még egyszer, hogy csupa feledékenységből nem vitt-e el onnan valamit.

Rendben volt minden.

Se a bicskáját, ceruzáját, bonbonjait ott nem hagyta, sem a fiókkulcsot magával többé el nem vitte.

A MAI ÜLÉS

[febr. 10.]

Ma a Baross rovatja kezdődött: a közmunka- és közlekedésügyi költségvetés. Simán folydogált. Baross még nem elég ideje miniszter arra, hogy megunhatták volna, nem terhel a felelősség még olyan nagy mértékben a létező bajokért, hogy joggal megtámadhatták volna, és sokkal *csatakészebb*, hogysem jogtalanul merték volna csipkedni. Még a kegyetlen Orbán Balázs is elismeréssel és méltánylással beszélt róla.

Ezen csoda annál feltűnőbb, mert tegnap meg a szilaj Lázár Ádám Bornemisza Ádámot, a csángó kormánybiztost dicsérte.

Hja, ha ez így tart, hogy az ellenzék túllicitál a mamelukokon, akkor aztán az ördög legyen kormánypárti.

Baross többször beszélt, s mindég talpraesetten, pártja nagy helyeslése között. Az önértet, mely hangján átrezg, bizonyos erőteljességet kölcsönöz egyéniségének, és éppen nem visszatetsző. Barosznak ez a hang áll jól.

Szapáry ma még ott ült egy darabig a miniszteri székében. Nagy sajnálkozva nézik távozását pártkülönbőség nélkül, s megindulnak szerte a gyengéd észrevételek:

— Jó ember volt. Kár érte.

— Bizony még vissza fogjuk kívánni.

— S milyen szépen távozik. Igazi nagy úr. Elmegy simán, egy mosollyal az ajkán, anélkül hogy csak egy szemrehányó tekintettel éreztetné valakivel, hogy mért megy el. Lám Kemény Gábor. . .

— Hja, az csak báró.

Künn a folyosón Wahrmann meséli, hogy csodálatos a közönség, nem nagyon szereti a verebeket, de mikor az Erzsébet téri sétány fái fölött ott kóvályog körbe bukdácsoló szárnyaival a héja s le-lecsap, hogy a csipogó szürke fickók közül egyet felkapjon és fölvigye a magasba elreggelizni, a lent ácsorgó közönség, aki érdekesülten nézi a héja manővereit, valóságos átkozódásokban tör ki, úgy sajnálja azt a szegény verebet.

(De ez a verébhistoria sehogy sincs ám összefüggésben az előbbi észrevételeimmal.)

Bent a tanácsteremben Lukáts Gyula ereget ki nagy tromfokat a magyar királyi posta ellen, mikor a Lontóra címzett levelet Londonba küldték, és végre a londoni postae Expeditor írta rá: »Lontó falu Hont megyében.«

Nagy szégyen Gervaynak, de megvan az az alapos mentése ellene, hogy ez még dicsőségesen uralkodó Mária Terézia királyunk idejében történt.

A posta után a vasutak következtek, s ez a legkényesebb pont, mert ennél a tételnél rendesen ráfekszik a vágányokra Bottlik Lajos, órákig tartó dikciókat szokván zengedezni.

Ma nem volt svádájánál, és csak Fackh Károly hallgatta figyelmesen.

Beszélt még »Ferenc József unokaöccse«, Dobránszky Péter is. De őt már senki sem hallgatta.

Az ülés végén egy kicsit melegedni kezdett a vita, midőn György Endre, Törs Kálmán szólaltak fel, s majd Baross felett talpraesetten zajos tetszés mellett Bottliknak.

De az elnök az órájára nézett és kimondta a tourokat — akarom mondani elhalasztotta a vitát holnapra.

AZ ÚJ ÁLLAMTITKÁR HIBÁJA

A »Ház« folyosói gyakran tarkák. A Ház tagjain kívül is sok nevezetesség, sok érdekes vendég fordul meg ott. Néha arra cammog Gyulai Pál, ki ott gyűjti össze a kéziratokat a Budapesti Szemlébe. Máskor a Haynald papi ruhája suhog végig. Nagy paktumok, konfliktusok idején Andrassy Gyula is megfordul a folyosón, s rendesen otthagy egy bonmot-t és magával visz egy fait accomplit. Van aztán olyan időszak, amikor a főispánok szállingóznak a folyosóra s türelmetlenül várják a »generális«-t, aki vagy bent a tanácsteremben, vagy a miniszteri szobában van elfoglalva. A miniszteri szoba ajtaja előtt egy teremőr áll ilyenkor, s az ajtó üvegtábláján van egy apró lyuk, azon keresztül leskelődik a teremőr, hogy mit csinál a miniszter, be lehet-e hozzá valakit bocsátani.

Csendes hétköznapiokon azonban csak a megszokott alakok mozognak a folyosón. Az egész élet a miniszterelnök körül hullámzik odakünn is. A többi miniszterek ritkán jönnek ki melegedni a párthoz. Olyan kályha is az, hogy nem mindenkinek tart meleget.

A kormányelnök, kijövet a tanácsteremből, már az ajtóban veszi ki szivartárcájából a cigaretlijét és siet a legelső szivarozó emberhez tüzet kérni. De míg az égő szivarú emberhez ér is, útközben az ország dolgát intézi; meglátja Csávolszkyt: »Honnan vette, szerkesztő úr, azt a hírt, hogy Budapestet erősítik, mondhatom, egészen alaptalan.«

Miután röviden megdementírozza a nagy ijedelmet keltő hírt, végre rágyújt, de mindjárt az első szippantásnál szemébe ötlik Bornemisza Ádám: »Hát te mibe sántikálsz ijeszt rá kedélyesen —, mert az nem ok nélkül való, hogy Lázár Ádám megdicsért.«

A sziporkázó cigarettel biceg a folyosón, szemeivel keresve Csernátonyt. Találkozik Csáky Lászlóval, valamit mond néki, éppen arra megy a folyosó legkedveltebb lakója Vizsolyi, ennek is mond valamit.

És amint átsétál, hat-hét emberrel beszélt útközben, akik mind akcióba látszanak lépni, miután a miniszterelnökkel szólottak. Mintha amerre végigmegy, mindenütt megakadt ügyeket és csomókat gurított volna egy-egy szavával odább.

Mindenre ráér, mindent észrevesz. Egy-egy megéhezett öreg mameluk óvatosan oson a ruhatár felé, hogy hazaszökjön. Tisza azt is észre veszi: »Hát csak nem akarsz még elmenni, Pali?« — mondja az ő egyszerű száraz nyájasságával (főltéve persze, hogy Palinak hívják a mamelukot).

A mameluk erre a nyájasságra szót fogad, s azzal az eltökéléssel ül le egy-egy folyosói karszékbe, hogyha kell, hűsvétig se mozdul ki onnan. Hogyne tenné meg, »ha a generális nem ereszti«.

Itt is, ott is feltűnik cilinderjével a fején, kezét szorít Helfyvel, csipkelődik gondmentes perceiben még Szalay Imrével is, a gavalléroktól kérdezi a tegnapi operabál sikerét, Wahrmanntól a bőrze mai állását: informál és informáltatja magát. Véleményt mond ide-oda fordulva a tanácskozás menetéről, megjegyzéseket tesz őszinte, néha érdes modorban az egyes beszédekre: minden percben offé van, hogy ki beszél odabent és miről beszél. Végre addig keresi Csernátonyt, hogy egyszer csak megtalálja, annyival is inkább, mert Csernátony is keresi. A két cilinderes fej feltűnik egymás mellett bizalmas közelben, s olyankor nem zavarja őket többé senki. Leülnek valamelyik padra és elbeszélgetnek halkán, csendesen.

Az arra menők sietve osonnak el mellettök, hogy ne háborítsák őket s ne halljanak meg semmi államtitkot, ami aztán a lelküket nyomná.

Pedig meglehet, hogy nem is beszélnek államtitkokról — hanem csak a Komlóssy mai beszédjét magasztalják egymás közt.

... De nini, most veszem észre, annyira belebonyolódtam a folyosó leírásába, hogy tulajdonképpen nem is annyira az új pénzügyminiszteri államtitkárt rajzoltam le, mint

inkább az új pénzügyminisztert. Pedig az már nem egészen ismeretlen ember.

Ambár iszen Wekerle sem az. Mert akinek olyan a jó híre, hogy még a miniszteri birók vastag falain is keresztül-szivárog a napvilágra, az már megérdemli, hogy bevegym a karcolatokba.

Az új államtitkár annyira új, hogy még nem is államtitkár, mert még ahhoz két faktor szükséges; a király öfelsége, akinek már fel van terjesztve és Salamon Ferenc, aki kinyomassa a »Budapesti Közlöny«-ben.

Tehát az új államtitkár ma megjelent a folyosón. Amit nyomban megszagoltak a Ház pénzügyi kapacitásai: Helfy, Enyedi, Prileszky és Beöthy Algernon. Siettek hozzá, hogy üdvözöljék és kritizálják.

Fiatalember, magas, tagbaszakadt erőteljes termettel, még fogalmazónak is beillenek. Pirosposztag arc friss, üde, emlékeztet I. Napóleonra, fekete szemei a fiatalság élénkségével égnek. Szép újdonatúj pepita nadrág van rajta, ami rögtön felkelté Szalay Imre irigységét. Tehát az új államtitkár első föllépése nem volt szerencsés.

Különbömben minden tekintetben rokonszenves jelenség. Az ő kinevezetése méltó folytatása annak az irányynak, mely a Baross kinevezésével inauguráltatott: hogy most már a »munka emberei« jönnek, ahogy a vezércikkírók szokták mondani.

A számok nem törték meg, mint Hegedüs Sándort, hajlékony, eleven, inkább hinné az ember cotillon-táncosnak, mint a legszárazabb tárca államtitkárának.

De hát a külső csal: milyen üdének látszik, s mégis azt panaszolja, hogy nagyon el van fáradva.

De már ezért rögtön megélceli Beöthy Algernon színlelt naivitással kérdezve:

— Hát olyan fárasztó az a deficitcsinálás?

Amire odaszól Tisza Lajos gróf:

— Eleinte nem nagy munka, később aztán nem nagy mulatság.

Még nagyobb hibát vesz észre az új államtitkáron Helfy Ignác:

— Jézus Mária, nincs bajusza!

Az ám! Meglepetve pillantanak oda. Az új államtitkár-
nak nincs bajusza.

Szép barna barkója nőtt két oldalt, de az ajkak fölött
nincsen semmi. Még csak pehely sém.

No, ez különös eset. Erre nem mutathatnak precedenst.
Magyar államtitkári széken még nem ült eddig bajusztalan
ember.

Meg is indulna most már a zúgolódás moraja az egész
folyosói vonalon, szítanák a mérges tüzet, hogy Tisza nem
tiszteli a nemzeti tradíciókat, ha szerencsére ott nem teremne
Visi Imre, és az aggódó Helfyt meg nem nyugtatná:

— De Náci bácsi! Hiszen finánc!

Erre aztán megnyugszik Helfy. Persze, persze. A finánc-
nak nem kell okvetlenül a bajusz, mert csak finánc.

S ezzel elnémult az az egyetlen hang is és az egyetlen
kifogás is, mely az új államtitkár kinevezése ellen felmerült
a parlamenti körökben.

A T. HÁZBÓL

[febr. 13.]

A tavaszi napsugár első langyos léhe törte be magát
a magasan eső ablakokon a folyosóra, és végigsiklott a Mar-
gittay Gyula kopasz fején.

Ez sokakat csalt a Házból ki a szabadba, gyönyörködni
a természet első lány mosolyában — ámbár most a tavasz
félelmetes vendég. Ő hozza, ha hozza, a háborút.

Fejérváry Géza ott sürgött-forgott, nyilván toborzott
a folyosón; egyenkint félrehívogatta a katonaviselt képviselő-
ket, és kiosztogatta köztük a »képzeletbeli zászlóaljkat«.
Mégis kár volt a szegény Tischler Vincének meghalni.

Mialatt Fejérváry apró generálisokat csinált künn a
folyosón, azalatt a »fő generális« Tisza felvette a szürkés-
barna téli dőkáját, és siető léptekkel elindult Bécsbe.

Árván maradt a folyosó. S ezalatt csinálták lázas tevé-
kenységgel az összeesküvést — a délelőtti ülések ellen.

Az új terv szerint, melyre aláírásokat gyűjtöttek, dél-
utáni egy órakor kezdődnének az ülések és tartanának ötig.

Sok jót lehet felhozni e célba vett változtatás mellett, és csak egy ellenargumentumot.

Nem lehet — mondják —, mert sok képviselő megébedelve jönne ide. S akkor aztán ki áll arról jót, hogy milyenek lesznek a beszédek.

Hanem ez nem ok, tisztelt Ház, hogy a különben célszerű terv mellőztessék. Mert persze a bor bőbeszédűvé teszi az embereket és esetleg túlságosan elevenekké, de ez ellen is lehet intézkedni.

A régi megyékben volt praxisban, hogy a beidézett tanút, ha gyanúsnak találta az esküdt, odahívta a bírói széke elé, s így szólt: »lehelj rám«.

Megszagolta a lélegzetét, s ha akarta akceptálta, ha nem, visszautasította.

A délutáni ülésekre még egy jegyzői állást kellene tehát szervezni, a »szaglászó jegyző«-ét, aki a pulpitus elé idézvé a szólásra felhitt orátort, e szavakat intézné hozzá ünneplésen:

— Méltóztassék lehelni.

A lehelés után pedig végzésileg kimondaná az elnök:

»Önök megadatik« vagy »öntől megvonatik« a szó.

Így aztán azt is el lehetne érni egy csapásra, hogy kritikus esetekben csak a kormánypárti szónokoknak lenne a lehelésük tiszta.

*

De hagyjuk el a praktikus határozati javaslatunkat máskorra, és nyissunk be a tanácsterembe, hol víg tréfák, dévaj enyelgések váltogatják egymást.

Páter Zimándy azon panaszkodik, hogy a kormányt a zsidók vezetik. Petrich beszéde alatt fenyegető szemeket meresztenek az összeröfent borászok Széchenyire. Zalay István duzzog és nagyokat sóhajtozik. De következik Göndöcs, és az legott felvidámítja a mogorva borászi ábrázatokat. Állandó derű ömlik el a Ház összes tájain.

Göndöcs apó ezúttal hűtelen lett az ő kedves kis méhikéihez, és az icike-picike selyemhernyócskákat vette a pártfogása alá.

Almássy Sándor, a kurta nyakú vén kuruc is Noé apánk szőlőtőkéjéből tör egy ágat a kalapja mellé, s beáll a Zalayék táborába: »Le a műborral!«

Már-már megindulna az ádáz harc a borág és az ólom-cukor közt, ha most fel nem állna Beksics, s föl nem vinné a tisztelt Házat egy magasabb atmoszférába.

Beksics szépen pátozzal beszélt, az ipar befolyását fejtegetve az agrikultúrára. Pártja, sőt ezúttal az ellenzék is, rokonszenvesen hallgatta a jeles fiatal képviselőt.

Hanem a Lázár Ádám hazafias keblében nagy indulatok forrtak ezalatt. Eszébe jutott a hazai szülőföld, amelynek a következő választásra úgy látszik Lázár Ádám nem akar eszébe jutni. Az is eszébe jutott, hogy Beksics nem régen ott járt, és bizonyosan megint nemsokára ott fog járni — hát jó volna rajta ütni egyet.

Fel is állt hát a hírhedt szóöntő (ad normam: vízöntő), hogy most tönkreteszi Beksicset, aki mást beszél itt és mást mondott ott. Rácítálta zordonul.

Hanem Beksics sem volt rest, kivált miután már előbb a miniszter rehabilitálta, hogy akkoriban joga volt úgy beszélhetni, csípősen visszavágott Lázárnak egy kis gyöngéd célzással arra a szerencsétlen Bach-szisztémre — amikor nyilván az öregúr is másképp beszélt a Bach jóízű fehér cipóján, mint most a szélsőbaliság sótalan száraz kenyeren. Ámbár én meg vagyok róla győződve, hogy ő a hazát már akkor is nagyon szerette.

Közbül még Andrássy Manó gróf a »vasember« szólalt fel, ahogy ő magát nevezte. Denique ő az első ember, aki Bismarcktól el mer valamit venni. (Eddig ti. Bismarck viselte a »vasember« elnevezést.)

A gróf okos ember; az észjárása jó, csak az előadása rossz. Toporzékol, izeg-mozog, féloldalt hajlik, hátravágja magát, összekuporodik, a kezeivel a legsajátosabb vonalakat húzza a levegőben, majd mintha rétest hajtogatna össze, majd mintha köpülne.

Praktikus és furfangos, mint a zsidó. Ítéletehetsége erős szövegből való. Hiába, minden Andrássyban van valami az Andrássy Gyula zsenialitásából — csakhogy rettenetesen feloszlik.

A gróf az iparról mondott egy tósztot. A vizespoharat ugyanis, melyet a szolgálta hozott neki, felkapta, de szórakozottságból ki nem itta, ahelyett szilaján gesztikulált vele. A víz tehát locsogott ki belőle. A szomszédjai ijedten húzódoztak el a pad sarkaiba.

Egészséges nézeteket fejtegetett, s egypár nyers igazságot is odamondott.

— Én azt kérdelem mink nincs? — mondá. — Hát mink nincs? Az, amit a kiállítás kimutatott, hogy van.

Többször ragadta derűtségre a Házat, mely pedig korántsem hallgatta úgy a gróf beszédét, mint ahogy a kuriózumokat szokás, hanem igazán élvezte.

Kár, hogy ő is csak arról beszélt, ami nincs, de azt, hogy miképp kellene megteremtteni az ipart, elhallgatta.

Azt majd elmondom — végzé —, amikor nem leszek rekedt.

Hm, mhu, mi. hát már most csakugyan nincs más teendők, mint szépen, csendesen bevárni, míg az Andrássy Manó náthája elmúlik.

A T. HÁZBÓL

[febr. 16.]

Néhány nap előtt Apponyi Albert gróf évelődött Trefort miniszterrel:

— Most jön már nemsokára a te heted, amikor majd te haragszol (a közoktatásügyi költségvetés tárgyalását értette).

Hát fogadjunk, hogy egyszer sem haragszom meg — pattant fel Trefort.

— Áll a fogadás, de mibe?

— Minden egyes harag külön öt forint.

Fogadtak. És ma, mikor megkezdődött ellene a vita, mosolygó arccal, galambszelíd tekintettel hallgatta az egyes szónokokat, elhatározván magában, hogy semmiért sem haragszik meg, mert hiszen tiszta filozófia: haragudni még érdemes, de haragudni és azonfelül fizetni érte nem érdemes, kivált mikor a költségvetési vita után eleget haragudhat ingyen is.

Az első szónok Lesskó volt, ez a kedves, ennivaló tót papocska, aki a beszédjeit először a »Magyar Állam«-ba írja meg, azután mondja el a Házban.

Legalább azt a támadást, mely ellenem volt irányozva a »Jó könyvek« miatt, már olvastam a »Magyar Állam«-ban szórul szóra, és akkor meg is feleltem rá.

☞ Citált e népiratokból egyes részeket, mondván, hogy az ott leírt pazarlás a nép erkölcsét rontja. Igen, ha egyes részeket szakít ki. A népkönyvecskének éppen a takarékoság a tendenciája, de természetes, hogyha valaki a pazarlástól el akar másokat rettenteni, egy pazar embert rajzol le nekik.

Ami a király elleni izgatást illeti, arra nézve is citált a könyvecskéből Lesskó István, abból a részből, mikor a király (ti. a mesebeli angol király) kártyázik a főurakkal:

Elöl ült a király és mindig ő vesztett.
No semmi; adóba visszaszedi eztet.

Biz az úgy van megírva; mert énbennem, megvallom, nincs annyi lojalitás, hogy a mesebeli királyokra is kiterjeszthessem. Persze Lesskó egészen más. Ő csak a mesebeli királyok idejében lehetett volna püspök.

Trefort megfelelt Lesskónak, s engem, szegény jövődöbéli választóját is, megvédett, de anélkül hogy megharagudott volna.

És most bocsánatot kérve az olvasóktól, hogy annyit időztem a magam ügyében Lesskónál, átmegegyek Kovács Albertre, ki még vehemensebben támadta Trefortot, kritizálva közoktatásügyi politikáját.

Trefort élesen visszavágta, de még most sem haragudott meg. Leült nyugodtan és mosolyogva fordult Apponyi felé, mintha mondaná: »Látod, hogy jó kedvem van. Nem én, egy csöppet sem haragszom.«

Két próbát vitézül kiállott a miniszter, most már a harmadik következett: Komlóssy Ferenc.

Komlóssy beszédei egy tőből sarjaznak a Zimándy beszédjeivel. Kuriózumok, amikből az első tíz mondat mulatságos, de aztán a többi visszatetsző. Aki mégis bent marad, úgysem hallgatja, hanem vagy legelteti szemét a karzaton, vagy elgondolkozik valamin, átadja magát a csendesen altató

zsongásnak, végigjárja tekintetével az arcokat, vagy legrosszabb esetben elnézi a miniszteri székeket. Elég nagy mulatság az! Hogy forog a világ azokkal is. Íme most is üresen tátong az egyik (mert Szapáry már ott ül a képviselői padokban), vajon ki jön utána? .

S amint így elméláztatok és odaképelem tarkán, majd Andrássy Manót (ha nem lesz rekedt), majd Prileszky Tádét, majd Széll Kálmánt: egyszerre csak fölvetem szememet, álom-e az vagy valóság — valaki bent ül a bíchorszékben, és kedélyesen diskurál excellenciás kollégájával Barossal.

Nézem, nézem és látom, hogy az báró Kemény Endre.

Képzetet játéka ez, vagy mi? Megdörzsölöm a szemeimet, de bizony nem álmodom, Kemény Endre valósággal bent ül a kormány padjain.

Már éppen ki akarok szaladni tudakozódni a folyosón, mi történt őfelségével — mikor egyszerre irtózatossá válik az arca, meg a tanácssterem falait.

— Eláll! Gyalázat! — kiáltják a jobboldalról. Az elnöki csengettyű süvít. A képviselők felugrálnak padjaikról és a középre tódulnak. A folyosó népe beözönlik.

— Mi az? Ki az? Mi történik?

— Komlóssy azt vetette szemére Trefortnak, hogy nem szokott gratis eljárni a kinevezéseknél.

— Botrány. Ki vele! Eláll!

Percekig zajgott a Ház. Az elnök nem bírt szóhoz jutni. A csengettyű hiába riadozott.

Trefort felugrott. De hasztalan. Ott állt ő is, Komlóssy is, némán. A felháborodott tenger, a Ház, átvette az uralmat, s tombolva adott haragjának kifejezést.

Végre az elnök hangja áthatította a lárma fergetegét:

— Kérem a képviselő urat, magyarázza meg szavait.

A Komlóssy bajusztalan arca sápadt lett, mint a fal, csak sűrű, kékes szemei villogtak kísértetiesen. Beszélni kezdett, de az áradat fékét vesztette már.

— Eláll! Eláll! Nem fog beszélni! — harsogott száz torokból.

— Kérjen bocsánatot! — süvítette egy fenyegető hang.

— Nem állok el — hörgé Komlóssy tompán, és állva maradt ő is, Trefort is.

A miniszterelnök odament Treforthoz:

— Ülj le — mondá.

És Trefort leült. Talán eszébe jutott, hogy őneki nem szabad ma haragudnia.

Idegfeszítő, lázas jelenet következett be, aminő még nem történt parlamentünkben. A szónok ott állt jéghidegen, makacsul dacolva a Ház akaratával és haragjával, a Ház pedig fel volt bőszülvé, és nem engedett. S a Háznak becsületére válik, hogy nemes érzései föllázadtak e gyanúsítás ellen.

Percekig tartott ez így. Egyfelől a tehetetlen szónok farkasszemet nézve az ellene zúduló méltatlankodás szilaj kitérésével, másfelől az elnök »minden külföldi trónok és dinasztikiák megvédelmezője«, ki tanácstalanul ül most tövises székén, zavartan szorongatva kezében vékony hangú hatalmi eszközét.

Az antiszemiták ezalatt felocsúdnak. Rácz Géza, Andreánszky közbekiáltoz:

— Hát ez a szólásszabadság?

Az elnök kétségbeesetten tesz még egy kísérletet szóhoz jutni.

— Méltóztassanak a szónokot meghallgatni!

Komlóssy szólni próbál.

Feltör a zaj újból, miként az orkán.

— Nem hallgatjuk! Ő hallgasson!

— Engedelmet kérni, vagy kimenni — követelik vészjósló, harcias hangon.

Ugron felugrik az ő daliás modorában, s szép tiszta hangja szinte csillan:

— Tisztelt Ház!

— Nem lehet! Eláll! — kiáltják.

Szemnecz is felpattan.

— A házszabályokhoz akarok szólni.

— Az sem lehet! Eláll!

Egyszerre három szónok áll az óriási moraj közepette.

Horváth Gyula ingerülten hagyja oda helyét.

— Vonuljunk ki a teremből!

Sokan követik. De csak az elnöki pulpitushoz. Mert kár volna ezt a jelenetet végig nem nézni.

Az antiszemiták ezalatt erőre kezdenek kapni, a kis Rácz Géza dühösen ugrik fel, mint egy hörcsög, és a padra üt az öklével.

— Mit akarnak önök a szólásszabadsággal?

Polónyi felbömböl:

— Tessék tiszteletben tartani a képviselői jogot!

— Félbe kell az ülést szakítani! — harsogták jobbról.

A kiáltások egyre rekedtebbek lesznek, az arcok egyre sápadtabbak. Egy káosz kópét mutatja a medium. Minden kar gesztikulál, minden ember beszél. Sőt már a karzatok is kiáltani, zsi bongni kezdenek. A rend menthetlenül felbomlóban van.

Nem Ház ez többé, hanem két verekedő tábor — egy perccel az összecsapás előtt.

És ebben a kritikus pillanatban, ebben az iszonyú zsvajban, kérőn, szelíden csendül meg az elnök hangja:

— Én kérem a képviselő urakat, méltóztassék a szónokot meghallgatni.

És amilyen szelíd volt ez a hang, egyszerre olyan szelíd lett az egész Ház. Olyan szelíd lett, mint a bárány. A haragos hullámok elsimultak, pihenő tó vize nem lehet csendesebb.

Ilyen oltó víz egy szelíd szó. És ilyen érett, nemes modorú a mi parlamentünk.

Azután nyugodtan hallgatták ki Komlóssyt, s én se kereskedtem tovább a Kemény Endre minisztersége után.

Tréfából ült bele a miniszteri székbe egy percre — s íme mindjárt mi történt a minisztersége alatt.

Tisza aztán megadta a kellő, méltó választ Komlóssynak, és Trefort kiállta a harmadik próbát is, ismét nyugodt, borútlan arccal fordulván Apponyi felé: »Nem haragszom — látod mégsem haragszom.«

Az óra mutatója már a kettő felé járt, mikor Mocsáry jutott szóhoz, és Babeşnek egy magyarelles beszédjét mondta el.

Csodálkozva hallgatták a jobboldalon, és szegyenkezve a szélsőbalon.

Trefort izgatottan fészkelődött helyén, pedig nem bántotta a szónok. Arcán megjelentek azok az ideges rángások, ajka megmozdult, keze hevesen járt, s fejét mérgesen kapkodta ide-oda.

Egyszerre csak megszólítja a háta mögül Apponyi Albert:
— Kegyelmes uram, te haragszol.
— Hogyne haragudnám — felel vissza bosszúsan, szapora vállrángatásaival. — Ki ne jönne azon dühbe, hogy egy magyar ember képes csupa hiúságból oláh lenni?

MOCSÁRY

(Csevegés)

Az ellenzékben minden nap elolvad egy ember. Tegnap Mocsáry, ma Olay.

— Ti már a választások nélkül is elfogytok — ijeszték őket a mamelukok.

Olayra ez különben csak tréfából illik, nyilatkozata tapintatos volt és a helyzetből folyt, mert valóban nincs olyan pártállás, mely szükségessé tenné érdemes férfiak becsületében piszkolódni.

Egészen más a Mocsáry esete. Egy sajátos pszichológiai rejtéllyel állunk itt szemben.

Hogy jutott oda a függetlenségi párt vezére, ahol most van?

Hogy ezt megérthessük, fel kell keresnünk e tragikus pályafutás kezdetét: miképp lett a szélsőbal vezérévé?

Asszony a kezdet. Mocsáry a nagy Wesselényi Miklós özvegyét vette el. Apródonkint azt kezdte hinni, hogy ő a Wesselényi Miklós utódja. Titkos erőket kezdett magában sejteni, álmok jelentek meg előtte. Fényes jövőnek nyájas képe mosolygott rá, akár behunyta a szemét, akár kinyitotta.

Ekkor floreszkált a Bach-szisztém. Volt egy ismerős cenzora, aki nagyon szerette.

Minthogy már a cenzor megvolt, hát azt gondolta magában, hogy annak a kedvéért ír egy röpiratot, mint aki a gomb kedvéért kabátot varrat.

Megírta. Csupa közhelyek voltak benne, ama hazafias frázisok, amiket akkor minden kávéházban lehetett hallani, ahova magyar urak jártak. De amiket akkor kinyomatni nem volt szabad.

A Mocsáry cenzora nem tett semmi kifogást. Láthatlanul láttamozta a röpiratot, mely nemsokára megjelent.

Az, ami szóval semmi hatást nem tett volna, roppant lelkesedést keltett nyomtatva. A nyomdafesték beragyogta a közönséges frázisokat. A szabadság mosolya látszott ezekből a betűkből előtündökölni.

Denique Mocsáry hirtelen nagy ember lett az országban. Csodálták bátorságát és talentumát, ünnepezték, fáklyászenézték. Pedig a cenzoré volt az egész érdem.

Mert hiszen írtak akkor elég jobb röpiratot a Mocsáryénál, csakhogy azok mind ott rekedtek a cenzori fiókokban egerek eledelül.

Mocsáry most már szentül meg volt győződve, hogy nagy szerepre van hivatva.

Mikor aztán felkerült képviselőnek és Deák Ferenc nem adott neki nagyobb szerepet, méltatlankodva ment át a balközépre.

A balközépen sem ütötte meg hiúsága mértékét az ottani pozíciója.

Dúlt-fúlt, méltatlankodott, töprengett.

Ej — gondolta magában —, átmegyek a szélsőbalra. Ott engem jobban megbecsülnek.

És átment a szélsőbalra. Itt szép, verőfényes napok következtek rá. Helfy és Irányi mellett vezér lett. Évek folytak le szép csendesen, s ha tekintélye nem nőtt is, de olyan lassacskán apadt, hogy még kihúzta volna vele egypár esztendeig.

Hanem a szélsőbal is új rügyeket kezdett hajtani. A régi emberek elfogytak. Újak jöttek helyettök, s mind szűkebb térre kezdték szorítani Mocsáryt. Egy nap azon vette magát észre, hogy itt is lehunyóban van a napja.

Dúlt-fúlt, méltatlankodott, töprengett.

— Itt már végem van. Nem akarnak elősmerni. Mit tegyek?

Sokáig mérlegelte az esélyeket.

— Még csak két olyan párt van, ahol nem voltam. Az egyik a habarék, a másik a nemzetiségi.

Habozott, számolt a lelkiismeretével, át- meg átgondolta, hogy mit cselekedjék: habaréki legyen-e vagy oláh?

Utoljára is *oláh lett*.

És csak ebben van az ő végzetes tévedése, mert mégsem egészen olyan nagy bűn habaréknak lenni, mint oláhnak.

De ez se beszámítható: mert a kielégíthetetlen hiúság, a féktelen szereplési ösztön démona taszigálta őt ezen a szomorú úton idáig — ahol még sohasem járt magyar kálvinista úriember.

APRÓSÁGOK A FOLYOSÓRÓL

Parlamentünkben gyakoriak a derült szcenák, talán túlságosan is gyakoriak. A fenyegető külügyi helyzet, mely pánikot idéz elő a börzén, nem von redőket a honatyai homlokokra. Vidáman, majdnem pajkosan folyik a kultusz-miniszter üldözése — mintha csak a pagátot fogdosnák.

Az európai sötét felhőgomolyból a mi folyosóinkon csak a népfelkelők legújabb sportja bontakozik ki.

Komjáthy Béla éppen most meséli egy csoportnak, hogy mikor a cár elolvasta a »Nemzet«-ből a népfelkelő képviselők névsorát, hátrahanyatlott karszékében. De azt nem tudhatni, hogy azért-e, mert elájult, vagy azért, mert kacagott.

Hadnagy Beöthy Algernon váltig nyaggatja kérdezősködésekkel Fejérváry minisztert: Mikor kezdődik a tisztképző tanfolyam? Hogy lesz, mint lesz? Mennyibe szabják meg a tisztek fizetését? Kapnak-e az államtól uniformist, vagy pedig magoknak kell csináltatni?

— Mindenesetre kapnak. Arra a rövid időre nem lehet megkövetelni, hogy csináltassanak.

— De akkor én mibe öltözöm? — aggódik Beöthy.

— Hát amibe a többiek.

— Igen, de az én elhízott termetemre nem akad az aerariumnál ruha.

— Az ám! — mondja Fejérváry, egy pillantást vetve a Beöthy embonpointjára. — Az is igaz.

— Tudja mit, kegyelmes uram? Hátha talán Edelsheim-Gyulay nekem adná a hátramaradt ruháit?

Hadnagy Beöthy Algernon különben minden percben kész minden tréfára. Ő sohasem öregszik meg, és mindennap

csinál valamit, ami ébren tartsa a folyosók, sőt néha a Ház jókedvét is.

Tegnapelőtt odasettenkedett a Tisza Kálmán háta mögé a folyosón és átváltoztatott, könyörgő hangon mondja:

— Egy kis dohányengedélyért esedezném, kegyelmes uram.

A miniszterelnök hátrafordul és maga előtt látva Beöthy-t, némileg csodálkozva kérdi:

— Hogy mi kell neked, nem jól értettem. Ahá! — teszi hozzá azután elmosolyodva, eszébe jutván, hogy a »Budapesti Közlöny« reggeli száma már közölte a pénzügyminiszteri kinevezését, s ezután neki lesz vesződsége a dohányengedélyekkel.

Ma a Herman beszédje alatt folytonosan közbebeszért, ahol ült, az egész környéket a könnyhullatásig megkacagtatva.

Egyébiránt a humor, e ritka madár, lépten-nyomon bugyog fel nálunk.

Nendtvich azzal dicsekedett a tegnapi beszédében, hogy ő milyen jól tanult diák korában és hozzátette, hogy a fiai is mind jól tanultak.

— Hát a kedves tatája hogyan tanult? — kiáltá közbe Justh Gyula.

A Zimándy páter latin idézetei alatt az egész Ház egyszerre beletalálta magát a hangulatba, s felhangzott az »Audiamus« és a »Taceat«. Mintha csak az ősrégi pozsonyi dietákon lettünk volna.

*

A mai ülésről nem sok feljegyezni való van. Herman megindítá a szokásos évi támadást az egyetemi professzorok seftelési szelleme ellen, amire, mint minden évben, most is Szilágyi Dezső válaszolt. A harmadik egyetem, e fehér lepedős kísértet is a sorompók elé idéztetett, hogy aztán egy eszten-deig megint a sajtóban bolyongjon, futkározva Pozsonyból Szegedre, és meg nem pihenve sehol, mint az örök zsidó.

Természetesen antiszemita szónok mára is jutott; jól dolgoznak derék hazánkfiai, legkevesebben vannak, de legtöbbet ők beszélnek. Legalább van mit olvasni a szegény jó primásnak otthon Esztergomban az unalmas téli estéken.

Szemnecz Emil a szabadkőművességet támadta erős »hazamentő keresztény« tendenciával. Dobránszky Péter leleplezéseket tett a műegyetemről. Hoitsy Pál csillagvizsgáló intézetet akar.

De itt megálljunk, mert ő az egyetlen ellenzéki az egész büdzsé-vita óta, aki felállítani akar valamit.

A többi mind törülne, bontana.

A MAI ÜLÉS

[febr. 19.]

A mai ülés teljesen érdektelen volt. Sok beszéd sok aljjal. A nagy szavazógépezet csak lassan haladhatott előre, mert a küllőibe minduntalan belekapaszkodott a szóbőség.

Herman Ottó ott kezdte, ahol tegnap Dobránszky hagyta el: a műegyetemnél. Az éjjel egy eszméje támadt, azt mondta el; hogy jó volna egy gazdasági fakultást is fölállítani a műegyetemen.

Utána Nendtvich Károly okvetetlenkedett. Neki is támadt egy eszméje: hogy jó volna, ha az egyetemi tanárok maguk határoznák meg a tandíjaikat. (Úgy van! Az igazán jó volna a tanároknak.) Beszédje végén az öregúr megdicsérte Dobránszkyt. (Hogy mi mindenre akad még vállalkozó szellem a Ház an!) S igazságtalan eljárásnak tartja elmozdítását.

Erre persze könnyű volt megfelelnie Trefortnak.

De még könnyebben felelt meg a Dobránszky tegnapi vádjaira Berzeviczy Albert, a nagy tehetségű fiatal államtitkár, akiben a legkiválóbb szónokát veszttette el a szabad-
elvű párt, de valószínű, hogy csak rövid időre.

Sorba szedte a Dobránszky tegnapi egyetlen vádjait (melyek még Dobránszkyknak is ártottak), s a Ház mély figyelme és nagy tetszése közt mutatta ki azok valótlanságát.

Krisztus urunk megmondta ugyan, hogy aki kardot ránt, kard által vesz el, de arra már nyilván ő sem gondolt, hogy aki kard által vesz el, az még kardot rántsón. Ki gondolhatta volna azt el, hogy Dobránszky, kinek a leleplezések által lón pusztulása, maga is a leleplezésekre adja kétségbeesett fejét.

Helfy ma egy új országocskát tárt fel. A Ház (mely minduntalan Angliába és Franciaországba tesz kirándulásokat) egész ismeretlenül érezte magát a kies Norvégiában, s imponált neki a példa. Olyanoknak kellene lenni az iskoláinknak, mint a norvég iskolák. Liphay Pál helyeslőleg bólintott a fejével: »Úgy van!«

De a legcsapodárabb volt ma Zichy Antal — Helfy szidta a német rendszert, melynek másolata a miénk, Zichy dicsérte a német rendszert és szidta a franciát.

Ennek kapcsában aztán egypár oldalvágást mért magára a francia nemzetre is, belecsap egy kicsit a külügyi politikába, s már-már megveretni készül a franciákat a burkusok által, mikor a Wahrmann nagy kerek fejében megfogamzik egy furfangos gondolat, s odalépked az elnöki katedrához:

— Kegyelmes uram, hogy engedheted?

Hát mit csináljak?

— Látom, hogy igazságtalan vagy. Mindig csak a monarchiákat védelmezed. Vedd meg már egyszer a köztársaságot is!

Péchy szót fogadott, meglóbázta a csengettyűt, és félbeszakította a szónokot:

— Figyelmeztetem a képviselő urat, tartózkodjék az ilyen részletektől, mert az illető nemzettel barátságban állunk.

És ezzel a Péchy Tamás gyűjteménye a megvédelmezett országokból teljesen komplett lett.

Még Kiss Albert tartott egy okos, de kálvinista beszédet, és még Göndöcstől vártak egyet az ülés végére, nógatták is, hogy szóljon, kiabálták a nevét, de az örök derűltég fölkent papja nevető szemekkel, komikus gesztusokkal mutogatta a jobb kezét, hogy nincsen az ujján a híres gyémántgyűrű.

A beszélő-gyűrűjét otthon felejtette Göndöcs.

A T. HÁZBÓL

[febr. 20.]

Dalás idők ezek!

Hadizászló leng az országház ormán. A metsző szél süvítve, nyögve csavargatja, bontogatja a nyele körül. A hó apró pelyhekben pilinkél; az országút felől mintha nehéz ágyúk dübörögnének. pedig csak furmányos szekerek dőcögnek.

A Ház előcsarnoka egyre nyílik és csukódik. Sorba jönnek a képviselők, ma még parupli alatt, civilben, holnap már hadimezben, úgy lehet.

Bent a tanácssteremben most tárgyalják a nyolcadfél millió költséget a honvédségre. Valamennyi miniszter jelen van s valamennyi képviselő, a mezei hadakat kivéve.

Néptelen a folyosó: mindnyájan bent ülnek a padjaikban, és hallgatják az ünnepies beszédeket.

Csak a duzzogók vonultak ki: a két Madarász és madaruk, a Rigó, az öreg Petur bán, Petrich, valamint Ányos és Tulok. (Újra heten vannak, mint a koronázás idején.)

— Hát ti mit csináltok idekünn ilyenkor? — kérdegetik őket az arra menők.

— Nem akarjuk a harmóniát rontani, mert nem szavazuk meg a javaslatot. Nec vitam, nec avenam.

— De hát mért nem szavazzátok meg?

Feleli erre rejtélyesen a hét közül a legfanatikusabb:

— Azért, mert él valahol egy öregember, aki ha itt volna, nem szavazná meg a nyolcadfél milliót.

S arcát, amíg beszélt, ájtatosan Turin felé fordítá.

Alighogy szólt, csörtetve rohan a folyosón Helfy Ignác, ismeretes hosszú fekete szalonkabátja csak úgy úszott utána.

— Hová sietsz, Náci bátyám? Állj meg egy percre!

— Nem lehet — feleli lihegve a Kossuth palatínusa — holtig szégyenelném magam, ha lemaradnék erről a szavazásról. Mindent megszavazok, ha a haza védelme kívánja.

S azzal sietve eltűnt a tanácssterem ajtajában.

Bent csakugyan lelkes hangulat van.

Bizonyos emelkedettség látszott az arcokon. A karzat megtelt szép hölgyekkel, akik kíváncsian lesték, hogy a mennyezet alatt nem ül-e ott Mária Terézia a gyermekkel, de biz ott csak az öreg Péchy Tamás guggolt a csengettyűjével.

Az sem kellett. Nem volt semmi zavar, se közbeszólás. Méltóságteljes nyugalom honolt, s mély figyelemben csendült meg minden szó.

A két iker-előadó, Dániel Ernő és Münnich Aurél, katonás, rövid szavakban ajánlták a javaslat elfogadását.

Ekkor felállt Fejérváry és fölemelte. nem a véres kardot, hanem csak a ceruzáját, s egyszerű, helyes szavakban indokolta a javaslatát.

A népfelkelők lelkesült »helyes«-eket kiáltottak neki, hadnagy Szereday Aladár vágásokat markírozott a levegőben. Hadnagy Polónyi (aki pedig alkalmasint untauglich lesz a fékezhetetlen népszónoklati képességei miatt) közbekiáltott: »Ha megyünk, mind megyünk!« De legjobban hozzájárult a mai ülés komolyságához hadnagy Beöthy Algeron azzal, hogy nem jött el az ülésre.

Azután hadnagy Apponyi Albert mondott egy remek beszédet, aminőt csak ő tud. Nem ellensége a háborúnak, ha az elkerülhetlen, ennél fogva arra az időre békét köt a többséggel. Harsogó éljen reszkettette meg a falakat.

Majd a szélsőbal vezére, Irányi Dániel göngyölgette be a piros pártzászlót, és azzal az ünnepies pátosszal, mely e pillanathoz oly jól illett, kijelentette: »lemondunk ideiglenesen pártviszályainkról, félretesszük sérelmeinket, megfeledkezünk a szenvedésekről, csak egyről nem: a haza iránti kötelességről«. Ő is megszavazta a nyolcadfél milliót.

Megint egy roppant éljen viharzott föl, s morajlott percekig a tanácsterem falai közt.

A hét dacos magyar találgatta odakünn:

— Vajon ki beszélt most? Nyilván valami nagy mamelek.

Már-már végét érte a »sanguinem et pecuniam«, mikor egy kurta hajú, kurta bajuszú úriember állt fel, s lelkesen villogó szemekkel mondta el, hogy a trónnak és a hazának megszavaznak mindent, hogy jogaikért harcolni akarnak ugyan, de csak a haza kötelékeiben.

No, erre támadt még csak frenetikus tetszés, hosszan zajlott, hömpölygött végig a Házon.

— Vajon ki beszélt most? — találgatták a karzaton, akik a rossz akusztika miatt a beszédet ki nem vehették. — Valami nagy magyar ember lehet, hogy így felvillanyozta az egész Házat.

Hát az bizony Trutia volt, az oláh. Ő is megszavazta a nyolcadfél milliót a nemzetiségek nevében. Ez volt a mai ülés legszebb mozzanata.

E szép harmonikus szcénát (mely mindig egyik csillogó lapja lesz parlamentünk történetének) méltón fejezte be a »generális« felszólalása, melynek vége a maga nemes cikornyátlan egyszerűségében oly emelkedett és szép volt, hogy még tán Beöthy Ákosnak is tetszett.

Csak egyet szerettem volna ma, azaz kettőt:

Azt, hogy hadnagy Szemnecz ne beszélt volna.

És azt, hogy a cár vagy legalább Katkov, ott lett volna a karzaton.

A MAI ÜLÉS

[febr. 23.]

Ma Fabiny Teofilt sanyargatták a Ház ellenzéki jogászai. Szegény Fabiny! Olyan jó miniszter, aminőt csak kívánni lehet, de megvan az a szerencsétlensége, hogy a Házban még most is *idegen*. Fejérváry mindjárt beletalálta magát az ottani atmoszférába, Orczy nem is képviselő, de otthon tud lenni. Bedekovics olyan azon a piros széken, mint egy megszokott családi arckép, amely ugyan nem szólal meg, de azért jól esik őt ott látni. De Fabiny még ma is úgy van, mintha *kölcsön* volna kérve valahonnan.

S ez az izoláltság az ő egyetlen baja. Nem egy talajon nőtt a többivel.

Őt is feszélyezi a parlament. Hát még a csipkedések és támadások? Olajbarna arcán látszik az izgatottság. Pedig hát csak Margittay Gyula beszél (aki ebben is szakember). Margittay Gyula valóban rokonszenves kis öregúr. Mindenütt ott van, mindenüvé bekukkan, mindenbe beleszól. Ha a folyosón államtitkokról beszélnének az emberek, Margittay Gyula mindent tudna, még azt is, lesz-e háború?

Nem tudom, fog-e valaha memoárokat írni, de ha fog (mert már Madarász József óta semmi se bizonytalan), beírhatja mottóul a kötete elé:

»Sokat hallottam, amit nem kellett volna meghallanom, és sokat beszéltem, amit nem kellett volna elmondanom.«

Ebből áll Margittay Gyula. Most az egyszer a váltóképességet kívánja megszoríttatni, mert emiatt vándorolnak ki az emberek Amerikába.

Utána Ullmann Sándor tartott igen szép átgondolt beszédet, mígnem felváltotta Veszter Imre, a Ház egyetlen demokratája, és a szóbeliség mellett plaidírozott. Beszéde jó benyomást tett. Veszter egy kicsit elsavanyodott kedély, sokszor félrevezetik a teóriák is, de általában hasznos és jelentékeny erő a parlamentben, aki komolyan veszi a képviselői hivatást. Veszternél sokkal élesebb volt ma Hodossy Imre, aki egy idő óta kezdi adni a »fenegyerek«-et, pedig rokonszenves arca, kellemes modora, egész lénye szelídséget és méltányosságot lehel. Csak rá kell nézni, és az ember nem hiszi el, hogy ő komolyan mondja azokat a kemény, borsos dolgokat: hogy ezen kormány alatt nem lehetséges az igazság stb.

Fabiny egészen meg volt hökkenne, még Teleszky is bosszankodott künn a folyosón:

— Az egész beszéde nem volt egyéb — úgymond —, mint hogy Fabinyt Tisza ellen izgatta.

Mire gúnyosan jegyzé meg egy mameluk:

— No, az meg nagy szerencsétlenség Tiszának. Sokkal rosszabb lenne, ha Tiszát izgatnák Fabiny ellen.

Különben a mai ülés egyike volt a legunalmasabbaknak a jelen 1885-re összehítt országgyűlésen. Olyan unalmas volt, hogy két elnök kellett hozzá aki átülje.

Az lett volna még a Lázár Ádám végtelen hosszú beszéde nélkül is.

De hát még azzal?

A T. BÜFÉBŐL

Mai soraimnak se nem a folyosó a színhelye, se nem a karzat, még kevésbé a tanácsterem. Ma a büfében leszünk. A szegény büfé úgyis nagyon el volt már hanyagolva.

A kis Róza napok óta ásít, s életunt pillantásokat vet a kijátszandó diszpuska bőrtokjára. Minden élet elköltözött innen. A pogácsák megszáradnak, a szalonnák megavasodnak, a sherrys palackokat befogja a penész és pókháló. A büfé igazán el van hagyatva. Nincs ott már más élőlény, csak Dőry János bátyánk üldögél hajdani dicsőségének színhelyén s mondaná, ha volna kinek, az ő diákverseit és ismeretes Deák-adomáit.

Hanem ha keresztül talál menni a délutáni ülésrend eszméje, akkor ugyancsak megvirrad a büfének. Az lesz a boldog ember, aki ott helyet kap.

Zsibongás, zaj, élénk feleselés fog kihangzani, éppen úgy mint ma, s ez egészen átidomítja majd a Ház ábrázatát.

Valamelyik képviselő vidám villásreggelit rendezett a büfében. A hosszú asztalt körülülték fiatal képviselők, s hársányan éljeneztek a belépőket.

Természetesen Beöthy Algernon elnökölt és vitte a szót, maga mellé vévén tanítványnak Meszlényi Lajost.

— Mert ezt a Meszlényi Lulut szeretném én utódomul kinevelni — mondja érzékenyen a gróf Kozsebrovsky egykori tanítványa. — Hiába, gondoskodni kell új tehetségekről, akik utánam jönnek.

— Hát már belefáradtál?

— Hogyne fáradtam volna bele! Mert úgy kell ám venni a dolgot, hogy amint a Tisza vállaira nehezedik minden komoly dolog ebben a parlamentben, éppen úgy nehezedik az én vállaimra az ellenkező. Ő vezeti a komoly dolgokat, én vezetem a bolond dolgokat. S ez az utóbbi a több.

Ebben aztán mindenki igazat adott Beöthynek, s tovább folyt csengő hahota mellett a koccintgatás és az egyes asztaltársak aposztrofálása.

Ni, itt ül Szalay Imre! Játssza a demokratát, debreceni szalonnát eszik; tegnap iparosokat vezetett a miniszterelnök elé. Hanem az ő demokrataságának is van határa. Mert csak itt Pesten demokrata ő és a vasúton, mikor hazafelé megy: amint aztán Boglárón megpillantja a sárga bricskáját és a két pejsikót a dolmányos kocsissal — egyszerre rropogtatni kezdi az rr-eket és vége van minden forradalmi hajlamainak.

Odakünn az öreg Boér bácsi tipeg-topog virágos hálósapkájában.

— Találjátok ki — szól egy erdélyi ember —, hogy lett az öregúr először képviselő?

— Hát hogy lett?

— Úgy, hogy meglátott a kolozsvári piacon egy gyergyói székely fuvarost, és azt mondta neki: »Hová való keed?«

— Gyergyóba. — »No, hát mondja meg keed a gyergyói székelyeknek, hogy van önekik itt Kolozsvárott egy nagyon

jó barátjuk, bizonyos Boér Antal nevezetű. « Másnap megint meglátott egy gyergyói fuvarost, attól is megüzente, hogy van ám a gyergyóiaknak egy Boér nevű »patrónus«-uk. Harmadnap is csak azt cselekedte Boér bácsi és azután minden alkalommal, ha gyergyói embert látott. Alig múlt el egy év, és már Gyergyóban egész regék keletkezének a titokteljes Boérról, akiről csak azt tudták, hogy nagy barátja a gyergyói székelynek. Az Isten áldja meg jártában-keltében. Egyik is, másik is elbeszélte, hogy látta, találkozott, beszélt vele, s amint a hír nőttön-nőtt, egy csomó legendát gurítva maga előtt, előntötte az egész székelyeket úgy, hogy mikor Boér bácsi megjelent a választások idején Gyergyóban, egy szívvel-lélekkel kiáltották ki követnek.

Hogyha nem így történt, annak a lelke rajta, aki így beszélt el.

Míg itt az igazi folyó ügyek közt dévaj incselkedésekben telt az idő, addig a tanácsteremben folyó ügyekről csak éppen annyi szivárgott ki, amennyi elég volt megnyugtadni a társaságot, hogy semmit sem mulasztottak el.

Gáll József ugyan csinos beszédet mondott, de hiszen Unger Alajos is azt mondott. Ma már mindenki csinos beszédet mond.

A legnagyobb sikert a leendő államtitkár Teleszky beszéde aratta, ki komoly érvekkel meggyőzően cáfolta meg Hodossyt, a leendő minisztert. Megéljenezték lelkesen. Hanem éppen az ő beszédéből látszott ki, mennyire pallérozatlan még a jogászi nyelv: »Indítványi büntett«, s több efféle, laikusnak megemészthetetlen fogalmat tanult meg a Ház beszédéből.

Utána a leendő miniszter leendő államtitkára, Fenyvessy Ferenc beszélt, mint a »Nemzet« jegyzi meg »szellemes modorban«.

Én nem mondok ellen — nagyon szeretem Fenyvessyt, csak azt az egyet ne mondta volna a kultuszügyi büdzsénél, hogy »az országban nem pártolják a festőművészetet, a falakon sehol sem látni képeket. Innen van Magyarországon az a sok képtelenség.«

Ez olyan vicc volt, hogy ha Shakespeare mondta volna is, egy ilyen vicc után csak ötödrangú »skribler« lenne.

Fenyvessy Ferenc soha többé ezt ki nem heverheti. Még az államtitkári széken sem.

A MAI ÜLÉS

[márc. 5.]

Még egyszer végigéltük a tündéri nyarat. Elvonultak szemünk előtt a bájos berkek, a kecses kis tornyos kastélyok, ragyogó aranyfedelű pavilonok, a csacsogó kis szökőkút és a mogorva sírkő, a »Fuit«. Mind otthagytuk ezeket, két éve lesz a nyáron, mikor a kiállítást bezárták.

Most eljöttek kísérteni még egyszer. Csakhogy most már nem szereztek olyan gyönyörűséget, mint akkor. Mert most már *sámokban* jöttek elő a kedves ligetek, a mesés fényű kupolák, és a szökőkút váltig azt locsogta: »Százezer. két-százezer. . háromszázezer. . .«

Széchenyi miniszter életuntan ült székében, mogorva megadással referált Visi Imre, aki mint előadó ma szerepelt először.

Elteltekintve attól, hogy péntek van (s az köztudomásúlag szerencsétlen nap), már maga a tárgy olyannak látszott, hogy csütörtöki napon is kedvét szegné a tisztelt Háznak.

Minden jelből azt lehetett volna jósolni, hogy kemény ostromnak néz elébe gróf Széchenyi Pál.

Igaz, hogy nem lett volna igazságos, mert mikor a kiállítás in floribus volt, mindenki dicsérte Széchenyit, sőt még Matlekovitsot is.

De ahogy a ferbliben nincs rossz kártya, úgy a Házban sincs rossz törvényjavaslat.

Az egykori aranyszakállú Tóth Vilmos meghozta déltájban a Kálnokyhoz érkezett biztos hírt, hogy a szilisztriai lázadók csakugyan leverettek, s hogy megint a régensség a helyzet ura.

No, hisz ez maga is megéri azt a nyomorult egymillió háromszázezer forintot!

Az ellenzék haragja nyomban kiengedett: ha már Karavelov és Usapov el van fogva, hát eresszük Széchenyit szabadon.

Ki is eresztették. Egy rossz szó sem esett a kiállítás miatt. Csak Enyedi Lukács és Horánszky Nándor hánytavetette magát egy kicsit. És Orbán Balázs jelenté ki abbéli reményét, hogy ez a miniszter utolsó ténykedése volt.

De amilyen gonosz világ van, ma már az Orbán Balázs reményeire sem lehet építeni.

A kurta, eseménytelen ülés délben véget ért. A deficitet megszavazták bizonyos verve-vel és passzióval. Mert ne csak a delegáció szavazgassa a milliókat; a Háznak is legyen valami feladata.

A T. HÁZBÓL

[márc. 10.]

Meg van romolva az atmoszféra. A levegő fojtó lett itt benn. Ideges a Ház és idegen; *kivaló*, ahogy a székely szokta mondani.

Mindenki érzi a kalendárium súlyát. Mikor már a kialvó mécs a végsőket pislogja, kurtább a lángja és zavarosabb.

Az elfogyó mandátum már nem ad elég világosságot. Kevesen vannak itt, kevesen beszélnek és keveset. Csak a biztos kerületek »urai« ülik még a folyosót és a padokat, a bizonytalan kerületek »rabszolgái« már odahaza »dolgoznak« a quinquenátus mellett, amely öt esztendőre biztosítja a békét. A septenaturól ezt nem lehet elmondani. (És ezért tökéletesebbek a Tisza alkotásai a Bismarckéinál.)

Kurta ülés volt, éppen déli harangszókor nyitotta meg az elnök, aki azt a tréfát is megtette a múlt héten, hogy a dél-előtti ülést délutánra hította össze.

Az ipartörvény ötvenedik paragrafusát módosították, Emich Gusztáv előadósága mellett. Emich csinosan beszélt. A mamelukok mind csinosan beszélnek. De a csinoságnál aztán, az igaz, többre nem is vihetik.

A §-sal nem sok baj volt. Elfogadták.

Molnár Antalnak és Grünwald Bélának sikerült egy-egy módosítást is becsempészni, Liphay Bélának ellenben az se sikerült.

A padokban csak gyéren üldögéltek képviselők. Fent a karzaton egypár Haluska János fenyegető alakja meredezett. A folyosón egy lélek se járt. A háznagyi szobából messze kihallatszott a Teleki Géza jóízű kacagása.

Az unalom lankadtsága nehezedik rá mindenre. A büfében a nagy üresség ásít, a korridor ruhafogásai kabáttalanul vicserognak a belépőkre.

El is határoztam, hogy erről az ülésről sem írok karcolatot, pedig már kapom a leveleket vidékről, hogy mi lett a karcolatokból?

Tessék a Házat interpellálni. Mert a szabó is csak úgy varrhat, ha posztója van.

Nagykanizsáról arra kért több választó, említsem meg a képviselőjüket, Inkey Lászlót, hogy legalább a karcolatokban forduljon elő a neve. (Minek az már neki arra a rövid időre!)

Kolozsvárról abban interpellálnak, hogy mért nem csipkedem meg már egyszer Zsigmond Dezsőt. Zemplénből azt követelik, üssek egy nagyot Szirmay Pálon, akinek »rák a címere«. (Hiszen ha egyéb hibája nem volna.)

Nem, én az ilyen tömeges kivégzésekbe bele nem megyek.

Hanem Krajsik Ferenc, a híres alvajáró eltanulta a bolgároktól. Mint a mentelmi bizottság előadója vérbe borult álmos szemekkel lépett fel a hóhéri szerepben, párbaj okából kiadatni javasolván Domahidy Istvánt és Perényi Pétert.

Lágyszívű Olay, a kötekedő Madarász és a gavallér Hoitsy közbevetették magukat, s a két úr megmaradt.

No megállj, gondolta magában a furfangos Krajsik, majd kiadjátok ti mindjárt a többit, és egy újabb kivégzési lajstromot terjesztett elő.

Adassék ki Ugron Gábor, Törs Kálmán, Ábrányi Kornél, Gromon Dezső és — (hogy könnyű szívvel tehesse a t. Ház) Keglevich István.

Keglevich István volt az *indoklás*. Senki sem szólalt most fel. Elkezdődött hát a szavazás.

A jegyzők összeolvassák szakaszonként a felállókat. 41-en nemmel, 36-an igennel szavaznak.

Az elnök kihirdeti az eredményt és már kimondaná a végzést is, amikor közbekiált a kormánypártból egy hang:

— Renonsz! (Valami megrögzött tarokkista lehetett.)

— Nincsenek százan együtt — ismétli egy másik hang.

Valóban úgy volt. A Ház tanácskozott és határozott is anélkül, hogy határozatképes lett volna.

De úgy van az, ha már Csanády Sándor sem teljesíti hazafiúi kötelességét.

Szégyenlősen morogva döcögött haza a vén szittyja, aki abban volt eddig kiváló, hogy százig tudott olvasni.

A NAGYSÁGOS REKRUTÁK

(Országgyűlési torzkép)

Az országház folyosóin is elterjedt a népies rege, hogy a muszka cár egy zsák mákot küldött a mi királyunknak azon üzenettel: »Amennyi mákszem van ebben a zsákban, annyian jövünk.« Mire királyunk őfelsége mákos csíkot főzetvén a mákból, viszonzásul egy zsák szegedi paprikát menesztett Szentpétervárra a cárhoz azon üzenettel: »Amennyi paprikaszem van ebben a zsákban, annyian fogadunk.« A cárnak (így folytatja a rege) megszámolás közben úgy a szemébe ment a paprika, hogy még most is könnyezik tőle.

De még ezerszer jobban könnyezne ő cári felsége, ha tegnap végignézhette volna azt a jelenetet, mikor az első magyar népfelkelők megjelentek a Ludoviceumban, hogy kiválogassák magoknak a fegyvereket, melyekkel öldökölni fognak a csaták viharában és a vitézi öltözetet, mely nyalkán simul majd daliás termetükre.

Nagy jelenetek voltak ezek.

Múzsá! Segíts lerajzolni a fényes képet. De csak a gyalogokét, a lovasokba már nem merek belefogni, még ha segítenél sem.

Pedig azok közt vannak a legmulatságosabb alakok. A főrendiház nem jár gyalog. A mágnások mind a huszárok közt vannak, még a t. Ház mágnásai is: Apponyi Albert, akinek nagy gondot szerez paripát találni, amelyről ne földig érjen a lába, ott van (hogyne volna ott) Zichy Jenő (és ezért nem lehet többé komolyan venni a háborút). Zichy a parádés ruhában a katonás szalutálás mellett is »éljen a hazá«-val köszön a följobbvalóinak. Erről nehéz lesz leszoktatni. Még jó Beöthy Algernon is lovas lett, noha nem gróf. De Kozsebrovsky gróf volt, s ő e soha nem létezett grófnak a lelki folytatása.

Am hagyjuk el a prüszkölő paripák patkócsattogtatásának leírását, a hősi robajt, mely alatt a föld szíve dobban, a zablák, kengyelek csillogását és a menték röpködését a marcona képű vitézeken.

Menjünk egyszerű lépésekben, hol szénás lábbal, hol szalmás lábbal azokhoz, akikből élünk, a t. Ház személyzetéhez, mert a képviselőház zöme, a kevésbé arisztokratikus rész a gyalogjárásra adta magát.

Tegnap délután négy óraker gyülekeztek a Ludoviceumba, fiakkeren egymás után.

A Ludoviceumbeli igazi katonák gúnymosollyal nézettek az udvaron, amint egyik-másik kiszállott. »Furcsa rekruták« — mondogatták egymás közt.

A legtöbb derűtséget a gömbölyű termetű Szláv Olivér okozta. Ámbár hiszen Olay Lajos és Ullmann Sándor sem nevezhető cingár legénynek.

— No, most már meglesz a háború — szólt az egyik künn ácsorgó katona, mikor a kis Rácز Gézát megpillantotta — ha már ezt a fiúcskát sem átallja elvinni a királyunk. Nagy baj lehet már akkor.

— Furcsa egy keresztkomaság — csóváltgatta fejét egy másik katona. — Mert hogy a muszka császár keresztkomája a királyunknak és mégis. . .

— Nem ért kend ahhoz — mordult közbe a napos káplár, mialatt a rekruták megjöttek az utolsóság.

Amint együtt voltak valamennyien, pont négy óraker megnyitá az öreg Péchy Tamás . . . vagy hová beszélek — az öreg Jelentsik Vince tábornok a tanfolyamot.

Szépen, lelkesen beszélt az öregúr.

»Üdvözlöm nagyságtokat, akik hazafias készséggel nemcsak megszavazták a törvényt, hanem tetteleg is jó példával járnak a nemzet előtt, s megalkotói lettek az első magyar népfölkelőknek.«

A beszéd tetszett valamennyi pártárnyalatnak, úgyhogy egyetlen közbeszólás sem történt. (De minek is! Hiszen úgy sincs jelen gyorsíró.) Csak a végén hangzott fel lelkes »éljen«.

— Ohó uraim! — szólalt fel Jelentsik úr mosolyogva.

— Önök a Házban képzelik magukat. Itt, ahol nem lehet visszatetszés, nem lehet tetszés sem. Következésképp nem lehet éljenezni. Itt nincs politika.

— Pedig nekem jól esett — vágott közbe Ábrányi Kornél. — Mert ezek a többi bajtársaim eleget éljeneznek

»generális«-t. Én ma tettem először, mert nekünk nincs generálisunk.

— Ellenkezőleg — felelt a tábornok — a mérsékelt ellenzéknél nagyon is sok a generális.

— Itt nincs politika! — figyelmeztette a generálist a kis Rácز Géza.

Amiből előre vetődik a jövő árnyéka, hogy nem az »első magyar népfőlkelők« válnak katonákká e tanfolyamon, de a katonák válnak majd politikusokká.

E beszéd után kezdetét vette az első katonai akció: a ruhaválogatás, a turkálás az aerariális zubbonyok és nadrágok között.

A hadnagy, aki vezette őket, mindenféleképp elől akarta eresztetni a rekrutákat az ajtón, azok pedig mindenféleképp a hadnagyot tuszkolták előre.

— Tessék kérem, hadnagy úr. Mi csak közlegények vagyunk.

— A viláért sem — szabódott az —, Nagyságtok méltóztassanak!

A ruhaválasztásnak sok komikus mozzanata volt. Visinek, Beksicsnek, akik magasak, nem akadt nadrág, Szlávynak a testére minden atilla szűknek vallotta magát, Rácз Gézán minden gúnya lötyögött. A legjobban nézett ki köztük Láng Lajos.

Mikor végre sok viszontagságok után, mundérban fix und fertig előállottak, az öreg Jelentsik végignézett rajtuk kevélyen, azután megleégedetten mormogta a foga közt:

— No, most már jöhet a muszka!

Azaz értsük meg egymást, csak lehetséges, hogy ezt morogta, de az is lehetséges, hogy egészen mást mormogott.

A T. HÁZBÓL

[márc. 20.]

Meglehetősen népes ülés volt. A Ház tagjai most a kevés munkaanyag miatt oly ritkán találkoztak egymással, hogy szinte megragadják az alkalmat az összejövetelre. Vig diskurzus folyik a couloirokon. A közeli választások a leg-

kedvencebb téma. Hogy lesz, mint lesz? Ki marad, ki bukik? Az esze mindenkinek otthon jár, csak a testével van itt.

Minden a választások közlegését mutatja.

A megszokott arcok közt feltűnik egy-egy idegen alak. Valamelyik főispán, vagy valamelyik jelölt. Azok mind itt akarják elintézni a dolgukat a folyosón.

A főispánt sürgeti a jelölt:

— Meg kellene már kezdeni a mozgalmat.

— Korán van, kedvesem. Emlékezzék csak vissza a múltkori választásokra. Emlékszik?

— Hogyne emlékezném! A bukásra mindig emlékszik az ember.

— No, ha emlékszik, hát akkor tudhatja, hogy mikor elkezdtuk a mozgalmat, az első nap volt a legtöbb szavazatunk. Mindenki azt ígérte, velünk szavaz.

— Igaz, úgy volt.

— Azután mindennap fogytak a voksaink. A másik nap elszaladt tőlünk Tömlőfalva, a harmadik nap Murkonyból jöttek rossz hírek, egyszóval minél beljebb mentünk a választási nap felé, mindég kevesebb-kevesebb szavazónk lett, végre a kitűzött napra alig maradt valami.

— Az igaz!

— No, lássa. És ön mégis meg akarná már kezdeni a mozgalmakat.

— Hm. Halasszuk hát el minél későbbre.

Az érdekes jelölt úr belátja, hogy ha később kezdi a korteskedést, később fogynak el a voksok.

De ahogy a ferbliben nincs rossz kártya, úgy nincs a választásnál jó kerület. Még az egyhangú kerületek urain is mutatkozik némi láz az ötéves mandátummal szemben. Mert hiába, az ördög és a választó sohasem alszik!

A nép kezd kivetkőzni az egyhangúságból, s mikor az egyik képviselő azt hozta fel nemrég a kerületében, hogy reméli, nem lesz ellenjelöltje, néhányan odaszóltak:

— Nem lenne az jó, kérem alássan.

— És ugyan miért? — kérdi a képviselő meghökkenve.

— Mert hát hogy válasszon az ember *egyből*?

A választási diskurzusok mellé egész csemege a folyosón a népfölkelők hadi élete. Örök derűtség kútforrása.

Krausz huszár sántikálva lépeget a terem felé, Abonyi exhuszár mint maródi búsong egy szögletben. Általános szenzációt a Krajszik huszár esete okoz, aki negyednapra kvietált. (Előre látható, hogy e tizenkét huszárból kevesen látják meg a muszkát.)

Hanem annál vígabban vannak a gyalogosok.

Ők nem fogynak úgy, sőt inkább szaporodnak. Abonyi Emil is átment hozzájuk. Mert ha a huszár be nem válik huszárnak, még mindig lehet belőle gyalogos, de ha a baka be nem válik, abból már nem lehet a világon semmi.

... Most azonban pillantsunk be a tanácsterembe is, ahol a himlőoltásra vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalják.

A téma nemigen tartja izgatottságban az embereket. Az ellenzékre nézve merőben hálátlan, csak Herman Ottó marad hű álláspontjához, s azt állítja, hogy a himlőoltás semmit sem használ.

Utána Nendtvich áll fel.

No, ez meg bizonyosan azt fogja mondani, hogy a himlő nem is betegség.

De nem; Nendtvich ez egyszer okosan beszélt. Elmondá, hogy az ő gyermekei (a kedves gyermekeit majd minden beszédében elő szokta hozni Nendtvich apó) be vannak oltva és nem kapták meg a himlőt. Amiből az következik, hogy a beoltás nagy különbséget tesz. Igaz ellenben, hogy némely gyermekek nincsenek beoltva és mégsem kapták meg a himlőt. Amiből az következik, hogy a beoltás nem tesz semmi különbséget.

E kimerítő alapos beszéd által teljesen meginformálódván az ingadozó vélemények, a Ház a Tisza és az Orczy felszólalása után egyhangúlag fogadta el a javaslatot.

De minthogy én sem vagyok doktor, én is igényt tartok hozzászólni utólagosan e tárgyhoz. Szerintem, tisztelt Ház, a himlőoltás a legplauzibilisabb mentőszer, mert a szántóföldön tapasztaljuk, hogy bizonyos vetemény után a következő alkalommal az a vetemény nem terem meg többé ott, ahonnan az előző termés a megfelelő anyagot egy időre kihúzta.

Azazhogy ez mégsem egészen igaz. Mert az ülés végén mihelyst a két függőben levő interpellációra megadták a választ a ministerek, nyomban két új interpelláció termett.

Az egyik antiszemita interpelláció, a Veres Józsefé, aki a saját nevenapján örömet akart okozni a pártjának, s ellene fordul a Frangepánoknak és Zrínyieknek, már ti. a zsidók családi szándékából való névváltoztatását kívánja akadályozni.

A másik tisztán választási interpelláció, a Dobránszky Péteré, aki Erdélyt szeretné megszabadítani a bajaitól. És most őt miniszterhez is fordul egyszerre.

Erdélynek tagadhatatlanul sok a baja. De ha Dobránszkytól megszabadul, azzal is kevesebb baja lesz egygel.

A T. HÁZBÓL

[ápr. 2.]

Annyira előregedett a Ház, hogy már úgyszólván csak egy szónoka van, az öreg Madarász József. Ő állja még a sarat és az elnöki csengettyűt. Ezzel a két szerszámmal még meg lehet tartani az üléseket. Szerencsére, mert a többi már szét-esőben van.

Ma négyszer is felszólalt az öreg, mert éppen olyan tárgy volt szőnyegen, amelyhez egy csöppet sem ért. A helyiérdekű vasutakat tárgyalták.

Mikor azonban a józsefvárosi vasútnál is ő állt fel, nem állhatta meg Tisza gróf, hogy meg ne jegyezze:

— Madarász alkalmasint azért beszél, mert az ő neve is József, a városrész is József.

És ezzel mintegy azt akarta kifejezni a szellemes gróf, hogy a vasúti kérdésekben annyira nem beszélhet ok nélkül senki, hogy még Madarásznak is kell valami okának lennie.

A józsefvárosi vasutat egyébiránt Visi Imre hozta fel, akinek olyan rokonszenves csengő hangja és előadása van, hogy a mai kis felszólalás is ráfordította a figyelmet.

— Meglesz-e a Józsefvárosban?

— Kétségkívül. De meg is érdemli.

— Tegnap egy lap kicsinyelte a fővárosi mandátumhoz.

— No, hát azért még Bobulával kiállja a versenyt — szólott egy gunyoros józsefvárosi választómameluk. — Ha a Deák kerülete Királyi Pálra szállhatott, a Csepreghy János jelöltsége is bátran rászállhat Visire.

Az ülés különben minden részeiben unalmas volt. Tudja ezt már a karzat is. Bezzeg vége van a nagy parlamenti csaták közönségének, a selymes harmatos arcú fehérnép, amiken édesen pihen az Odescalchy Gyula herceg szeme, végképp el-tünedezett: a szép virágos kertet felverte a gyom. Kárpási képű kortesek kapaszkodnak hosszú sorban a karzati sorompókba, s kajla bajszú Haluska Jánosok nézegetnek le naivul a gyéren megtelt padok elkényszeredett alakjaira.

Tisza nincsen bent. Mióta Baross megvan, azóta gyakrabban szakít magának egy kis kimenőt. De azért ha Tisza nincs bent, bizonyos elhagyottság látszik az egész Házon. Valami üresség, valami hiány. Mintha szűkebb lenne az épület és alacsonyabb. Nem is az országháza ez, hanem csak megyegyűlési terem. De amennyiben megkisebbedett az épület, annyiban megnagyobbodtak az emberek. Meg Horánszkyt is pietással kezdi nézni az ember. Pulszky Ferenc körül udvar alakul. A Bedekovics köszönését fogadni kezdik. Kemény Endre politikai kérdéseket fejteget. Egyszóval felfordult a világ.

De mikor aztán a generális köztük van. Ám a folyosó ma nélküle is elég mozgalmas.

A szélsőbaliak a Justh Gyula szerencséjéről beszélnek.

— Irigylendő ember!

— Mi történt vele?

— Megreperálták a kerületét.

— Hogyhogy? Ki reperálta meg? Ilyen mesterembert magam is szeretnék ösmerni.

— Hát az antiszemiták reperálták meg.

— No, ezt még jobban nem értem.

— Úgy történt a dolog, hogy mert ott nagy antiszemita áramlat volt, fogta hát magát az antiszemita végrehajtó bizottság és leküldött egypár száz programot Makóra, de tévedésből valamennyit — *tót nyelven*.

— Hát aztán?

— Az egész város kacag most az antiszemitákon. Azok pedig szégyenkeznek és oszladoznak. Így reparálódott meg a Justh Gyula kerülete.

Az egész folyosó az effélékről cseveg most. A hasznosabbik esztét mindenki becsomagolta már és a haza való esztét vette elő.

Csak Tisza Lajos éber és fáradhatatlan örökké: ezer instrukciója van minden percben a két szakácshoz, Teleszky és Dárdaihoz, a házszabályok revíziójára nézve. Még ide egy kis mártás, oda még egy kis garníring! Kívül a folyosón is látszik, milyen lázasan készül a húsvét utáni menü.

Azazhogy a folyosó túlsó szögletében is világraszóló sziszifuszi munka folyik. Feltűnik, hol a sovány Ivánka Zsigmond, hol a gondosan megkeféselt Horánszky Nándor s majd az egyik, majd a másik kapja kézen gróf Bánffy Bélát, aki a paktumot csinálja a Montecchiek és Capuletiek között. Nem kevesebbről van szó, mint hogy annyi évi háborúzás után egy ellenzéki mandátum árán megköttessék végre a *honti béke* öt évre.

Azóta már meg is történt, jelélül annak, hogy íme Bismarck nélkül is lehet már nagy konfliktusokat megoldani.

A T. HÁZBÓL

[4pr. 3.]

Ennek az ülésnek sincs más jogcíme a megéneklésre, minthogy az utolsó volt. Természetesen csak húsvét előtt, mert hogy mikor oszlik fel végképp a Ház, azt még Tisza Kálmán sem tudja; az most igazán az osztrákoktól függ, hogy megsz-e velük a közgazdasági kiegyezés vagy sem?

A mai ülésnek alig volt tárgya. Különben az elnök a megnyitás órájával mintegy előre megjövendöli, mit várhatunk. Ha tíz órára tűzi ki az ülést, az akkor bizonyosan nem lesz rövid; ha tizenegyre hívja össze, az akkor alkalmasint nem lesz hosszú, de még rövidebbnek ígérkezik, ha a déli óra áll a plakátokon.

Ez a *plakátbeszéd* (ad captam legyezőbeszéd) a legsajátosabb kiváltságai közé tartozik az elnöknek, aki szereti is tartítani a megnyitási órákat.

Ma éppen déli harangszókor jöttek össze a hon atyái meghallgatni a minisztereket, akik a meggyülemlett interpellációkra adának válaszokat.

Fackh Károly óta meglehetősen kijött a divatból, hogy a kormánypárti képviselők is interpelláljanak, Fackh teljesen

kiölte belőlük a kíváncsisági bacilusokat. Csak az ellenzék examinál már.

Én mindig szerettem az interpellációkra adott tömeges válaszokat, éppúgy, mint a színházban, ha sok apró darabot adnak egy helyett. Tarkább, változatosabb az est. Más dekorációk a színpadon, minden felvonás után más táj, más levegő, más alakok.

Ma is úgy volt.

I. felv. Mit visz haza Madarász a választóknak?

Legelőbb is Madarásznak van ott bent egy interpellációja. Természetesen Sárbogárdra vonatkozó.

Hát hogy valamit hazavihessen az öreg az ünnepekre, a jószívű Trefort kijelenti neki, hogy a református egyházak joggal vehetnek ki adókat a tisztviselőkre is, ha azok reformátusok.

Mi mindent megél az ember! Madarász adókivetési jogokat visz haza a táskájában Sárbogárdnak és Tinódnak.

A derék öreg annyira elérékenyedett a miniszter kedvező válaszában, hogy a felét tudomásul vette (az igaz, hogy csuklott egyet közbe, amikor ezt kimondta), de hogy a hazaszeretnek is elég legyen téve, a másik felét nem vette tudomásul.

És az is igaz, hogy a miniszter válasza első felében ugyanazt mondta, amit a másik felében, de éppen azért volt könnyű Madarásznak: nem is kellett válogatnia, hogy melyik felét vegye tudomásul.

II. felv. Mit kíván Andreánszky a keresztények számára?

Andreánszky Gábornak is támadnak ötletei. Valóságos zsidó esze van.

A keze nem mindig szerencsés (mert ha jól tudom, ő küldte az antiszemita programokat Makóra tót nyelven), hanem ami a státusztudományi griffjeit illeti, azok teljesen beválnak.

Andreánszky nem úgy akar választóinál korteskedni, hogy ad nekik valamit (azt már minden bolond ember ki-találta), hanem úgy, hogy elvesz tőlük valamit.

Nevezetesen a váltóképességet akarná tőlük elvételni, hogy a zsidók ki ne foszthassák őket.

Hanem hiszen kemény dió Fabiny Teofil, akit rövidség okáért »Tófinak« neveznek azok, akik szeretik. (Félek, ritkán fogjuk ezen a néven hallani.)

Fabiny annyira kemény dió, hogy ötöle soha senki sem fog megtudni határozottan semmit. S ebben nagy ő.

Ma is azt felelte kenetteljes referáló hangján:

— Egyelőre csak annyit mondhatok, hogy a kérdést tanulmányozni fogom.

Andreánszky persze nem vette tudomásul a választ, zúgott, morgott.

— Az én interpellációimat nem szokás tanulmányozni.

Igaz is. Ha ő anélkül interpellál, hogy tanulmányozná a kérdést, a miniszter is tudjon neki anélkül felelni.

III. felv. Nendtvich apó meséi

A bácsi hófehér haja szépen le van simítva és kétfelé választva. Megelégedett arcán látszik, hogy minden dolga rendben van, hogy jól reggelizett, hogy a csizmája nem szorítja és hogy a kedves gyermekeit (akiket beszédeiben halhatatlanít) egészségesen hagyta odahaza.

De itt ezen a bűvös politikai homokon, amint leteszi a széles talpait a pádimentumra, egyszerre égetni, csiklandozni kezdi az a talaj, amin áll — az pedig az antiszemita program.

Hát iszen ő jó ember, nagyon is jó ember és a viláért sem tesz semmi rosszat. a bajusza az igaz, hogy öklelőre áll, de édes istenem, hiszen már az is fehér. Bizony már fehér.

A napfény rámosolyog az öregre, és az öreg viszonzásul az emberekre mosolyog. Hehehe, pajkos sugarak, ugye ide-néztek? Teringette, nem öregedtünk semmit.

Ehol ni, ez a Tisza Kálmán gyerek. csak az imént volt még, ahogy kikérdeztem a leckéből. Azazhogy már innen-onnan negyven éve lesz annak. Ördögöt! Tegnap volt,

ha mondom. . . Most volt, azazhogy most van. Feláll és felel. No, csak beszélj, édes fiacskám, hallgatlak igenis. Nézzük csak, mi is a föltett kérdés? Aha, a kivándorlásokról. . .

Tisza elmondta, mi mindent tett már a kivándorlások akadályozására és ígéri, hogy ezentúl is szigorú gátló intézkedéseket fog tenni.

— Valde bene — gondolja magában az apó. — Jól felel. Okos ember lesz belőle. Hanem már most nekem kell mondanom valamit. Hát jól van, majd elmesélem én most neki annak a csodálatos újságnak a történetét.

S felállt a jó öreg és kezdé a zsidókon, hogy hát nemcsak az a baj, ha a magyarok kivándorolnak; látod, édes fiam, az még a nagyobbik baj, hogy a zsidók meg bevándorolnak. Persze elnézők vagytok gyermekeim, mert kölesönre van szükségetek.

Pedig azok a zsidók nektek is veszedelmesek ám. Mert tudjátok meg, kedves kis tanítványaim, hogy van egy rettenetes nagy város, amelynek a neve Párizs, abban a rettenetes nagy városban van egy rettenetes nagy lepedőnyi újság, akit »Journal des Débats«-nak hívnak. Ezt a pénztőzsérek és zsidók csinálták. Ez, lássátok, a hétfejű sárkány, mely már ötven éve garázdálkodik ott. Ha kedve van egy reggelire, megeszi a kormányt, ha a királyra jön étvágya, hát a királyt eszi meg. nem is akar ott már király lenni senki, most sincs. Kutya állapotok ezek, gyerekek. A kormányok is csak úgy élhetnek, ha adót fizetnek neki.

Mesélt, mesélt Nendtvich apó. A volt tanítvány, a miniszterelnök, mosolyogva hallgatta. Az újságírói karzaton a nyáluk folyt az újságíró uraknak.

Annyi mindenfélét elmondott az ősz regélő a csodálatos lapról, hogy az ember szinte odaképzelte, hogy a felelős szerkesztője nyilván monsieur Aladdin lesz, akiről nekünk a szép Seherezáde szultána csacsogott egyet-mást patyolat ágyának vánkosára dőlve. . . végre mindjobban vész a mese rózsaszín ködébe minden, még a cím is, a »Journal des Débats«. Talán nincs is ilyen című lap a világon.

Láttuk, hogy a gonosz redakcionális szellemek mint eszik meg a különben is már kitömöttnek tartott Grévy urat, hogy tűnik el a kardesörtető nyalka Boulanger egy újdondász szájá-

ban, ki miután már lenyelte, azt susogja kedélyesen »ham«, azután egy másik újságíró bemártja a pennáját egy kis kalamarisba s kiugrik belőle egy Napóleon. . .

Hanem e pillanatban Nendtvich, ki a Noch madár szárnyain ülve, minket is vitt-vitt mindig messzebb-messzebb, egyszerre hátrafordult és egyet pislantott a »Pester Lloyd« felé, s meglátván ott Falk Miksát a rozmaringos ablaknál, kiejtette kezéből a szárnyakat is, a népvándorlási logikai gyeplőt is, hipp-hopp egyszerre Falknál termett s csih-puhi elkezdte ütni-verní a szegény Falkot.

Így bizony, így tett az apó. De ki az ördög hitte volna, hogy ő ma kötekedni akar. S milyen sunyi ravaszsággal kerülte meg a dolgot.

Egész Párizsig ment, hogy onnan kényelmesen a háta mögé kerülhessen Falk Miksának.

Falk nem volt jelen (hiszen, ha ő jelen lett volna, akkor tudom, hosszabb lenne most ez a karcolat). Így aztán Tisza felelt meg Nendtvichnek, egypár szót ejtve úgy a Lloyd, mint különösen a Falk védelmére, egy pompás megjegyzéssel a Nendtvich ama vádjára, hogy Falk felséges asszonyunkat is megsértette a lapjában, de neki minden szabad, mert ezért perbe nem fogatott.

— *Őfelsége* — mondta Tisza — bizonyára felülállónak érzi magát azon, hogy személyes bosszút álljon a megtámadón.

Tiszának vannak ilyen szerencsés kifejezései és akkor vannak, mikor éppen kellenek.

Nendtvich apó olyan meglegedetten vette az egykori tanítvány »leckéjét«, mint illik egy békességes emberhez, akinek semmi baja a világon, aki jól reggelizett, aki kitűnően beszélt, akit a csizmája nem szorít és aki egészségesen hagyta a kedves gyermekeit odahaza s egészségesen megy közéljük mindjárt ebédelni, csak még azt várva, hogy Péchy Tamás elzengje a »boldog ünnepeket kívánok«-ot — mert anélkül talán meg sem jönne a húsvét.

SKÍZ, XXI. ÉS I.

Ezerszer leírtam már a Házat, de egyetlenegyszer sem a klubot. Igaz, hogy ez a házi szentély, amelynek titkait szellőztetni illetlen.

No, de nem is kívánok a kulisszák mögé pillantani, nem kukucskálok be a Deák-szoba kulcslyukán, nem vetek bepillantást abba a mozsárba, amelyben tömörre kögíttetik a párt tagjainak véleménye.

Nem festem le az egyes minisztereket házi körükben s az egyes képviselőket otthon. Nem fecsegek el konferenciális titkokat, mégpedig abból az egyszerű okból, mert semmi titkot sem tudok. Tisza nem veszi magát körül se miszticizmus-sal, sem augurokkal. Amit akar, kitalálják, amit nem akar, megmondja.

A klubban hiába képzelné az ember valamely forrongó életet csapkodó hullámokkal, amiket fáradságba kerül a medrükben tartani.

Egészen csendes világ van ott. Az Urbanovszky krákogása is már zaj.

Egyetlen egyszer voltam kíváncsi, miként vélekednek a klubban, mikor a Komjáthy-affér történt az intendáns ítélőszéke előtt. Fel is mentem tudakozódni.

— Milyen a hangulat itten?

— Semmilyen. Tisza nem is volt ma bent.

Ez volt a felelet.

Azóta ebben az irányban nem is kérdezősködöm senkitől. Sőt az obszerválást is abbahagytam, hanem teljes erővel a tarokk tanulmányozására vettem magamat. Láttam, hogy minden tudomány közül ennek veszi az ember a politikai pályán a legtöbb hasznát.

Sajnos, hogy nincs hozzá valami különös talentumom, mert minden elvesztett partit nekem tulajdonítanak a partnereim, itt hibáztam el, ott hibáztam el, egyszer azért szidnak össze, hogy minek jöttem ki királlyal, máskor azért szidnak össze, hogy miért nem jöttem ki királlyal, majd azért förmednek rám, hogy minek jöttem tarokkal, majd azért, miért nem jöttem tarokkal. Végre is beláttam, hogy magamnak kell *bejárni*.

Akkor meg azért mordultak ellenem, hogy minek ugrálok be minden ostobaságra és rontom a játókukat ?

No, hát nem járok be ezentúl csak tíz tarokkra négy primőrrel.

Ez sem tetszett.

— Nem vagy te zempléni ember? — kérdék gúnyosan.

— Hát olyan szégyen zempléni embernek lenni? — tudakolám naivul.

— A tarokkban bizony nem nagy dicsőség. Mert a zempléni ember csak biztosra utazik.

Egy öreg képviselő félrehítt egy szögletbe, s mint ahogy a »balekot« szokás, elkezdett oktatni.

— Igen, a zempléniektől jó óvakodni a tarokkban, de még jobban őrizkedj, édes fiam, a sárosiaktól, kiváltképpen arra ügyelj, hogy egy sárosinál több sohase legyen a kompániában; mert ha kettő van, kritikus kihívásodnál mindig tóra fordítják egymás közt a beszédet.

Jókai Mór is ott terem valahonnan. Neki is vannak jó tanácsai.

— Nem poétának való játék az. Különösen le ne ülj az abaújiakkal, mert soha ezeknél ravaszabbakat nem találsz. Közbul ültem kettőnek a minap. Éppen egy kettést mondtam, játszom nagy passzióval, hát egyszer csak a vége felé elkezdi olvasni az ütések az egyik hangosan. mire félhangosan azt súgja neki a másik: »ne olvasd hangosan, mert még észreveszi és el találja dobni a XXI-est«. Nosza én sem voltam rest, odacsapom önként a skíz torkába a huszonegyest. . a két kozák összemosolyog. éppen azzal lettem harminchárom.

— Ez még mind semmi — kezdé mesélni a klub legkitűnőbb játékosa —, a te eseted csak apró malőr a szegény Móricz Pál esetéhez képest.

— Mi történt vele?

— Oh, az örökemlékezetű marad a tarokk történetében.

Mióta ez a klub áll, azóta se volt párja.

— Halljuk már!

— Móricz Pál a dunántúliakkal ült le játszani, s az mindig valami szerencsétlenséget hoz az emberre, mint a pénteki nap. Kiosztják neki a kártyát, első volt, megolvassa, hát látja, hogy csak tizenegy, még egyszer elolvassa, biz az csak tizen-

egy, rosszul van elosztva. No, gondolta magában, csinállok most veletek egy jó tréfát, s noha csak hat közepes tarokkja van skíz, pagát nélkül, elkiáltja magát nagy komolyan:

»Solo, tous les trois, pagat ultimo!« (Ennél többet már egy miniszter se mondhat tizenegy kártyából.)

Az, akinél a skíz volt, fölszisszen s mohón kiáltja vissza:

»Kontra a tous les trois-nak!«

Az, akinél a pagát volt vagy kilenc tarokkal, stentori hangon ordít fel:

»Kontra az ultimónak, kontra a játéknak, kontra mindennek!«

Ez a szörnyű hadüzenet úgy hangzik mindig a klub nagytermében, mint valami síri szózat. Meghallják mindenfelől és gyülekezni kezdenek az összes asztalok gibicei az idegrázó küzdelem színteréhez.

Móricz Pál kedélyesen mosolyog: No, csak örüljete jó emberek egy darabig, majd mindjárt kiszül az én tréfám, és visszamennydörgi a »rekontra«-t.

Amint azonban játszani kezdenek és amint már éppen fel akarja deríteni Móricz Pál a titkot, hogy rosszul van a kártya elosztva (amely esetben a játék nem érvényes), addig-addig tapogatja a nagy kövér ujjával a kártyákat, hogy egyszerre csak kimorzsolja a — tizenkettediket. Ott volt elbújva valahol a vörös dáma mögött.

De már késő volt.

Hiába szabadkozott, azaz nem is szabadkozott, hanem egyszerűen kifizette a szörnyű bukást.

Azért nem jó a dunántúliakkal játszani, és azért nem való a tarokkal tréfálni.

— De hát akkor szeretném tudni, milyen megyebeliekkel játszszam?

— Te? Itt a klubban? Legjobb a Heves megyeiekkel.

— A Heves megyeiekkel? Miért?

— Quia non sunt.

Elértettem a gyöngéd célzást és azóta nem játszom többé, hanem az elméletre adva magamat, szakcikkeket kezdek írni a tarokról.

Hátha ezen a réven is bejuthatnék a Házba.

[ápr. 20.]

— Hogy áll a kerületed?

Ez a kérdés dominálja a büfét, a folyosót. A levegő is ezzel van szaturálva. Százszor hallik ezer alakban, hol bánnatos nyöszörgő hangon, hol hetykén a kötekedés érdességével.

A képviselők olyanok, mint az ostábláról összesepert sakkfigurák, itt még most együtt csörögnek feketék, fehérek, de künn a mezőn szembe állítva, hadirendben, fenyegetően néznek farkasszemet.

Bent a tanácsteremben minden második padban guggol egy-egy ember. Báró Kemény János idegenül néz szét, s megy ki a másik ajtón panaszkodni Szontagh Pálnak.

— Lehetetlen bent megmaradni.

— Miért?

— Roppant kevesen vannak, s ez mindig olyan rossz érzés. Azt hiszi az ember, hogy az Operában ül.

Nem is csoda, ha kevesen voltak. Az ügyvédi rendtartás módosítása volt napirenden. Módosítás, mégpedig az ügyvédek javára.

Nagy idegenkedés szele fújt e javaslat ellen minden pártton, mert a szegény prókátorokat nem szereti senki. Hát hiszen nem is nagyon törik magukat utána.

Hihetőleg bukik a javaslat, ha Tisza nem pártolta volna oly erősen a klubban. Mindegy, az ellenzékiek mégis őt deklarálták az ügyvédek ellenségének. Ami természetes is — olyan közel a választások előtt.

Lőn, hogy egészen magukra hagyatva országgyűléskedtek a javaslattal.

Matuska referálta, Olay kifogásolta, Gyóry boncolgatta. Teleszky védte, Hodossy nem bánta — a többi fiskális megszavazta, hozzájuk csatlakozván néhány felperes.

Az alperesek egyszerűen otthon maradtak, gondolván magokban: »Hadd lássák ördög adta prókátorjai mire mennek alperesek nélkül!«

Hát arra jöttek ki, hogy a javaslat majdnem egyhangúlag ment keresztül.

Azért mondom majdnem, mert Beöthy Algernon mégis
közbemennydörögte a szavazáskor:

— Nem fogadom el.

És most az egyszer ő volt az ország szája.

A T. HÁZBÓL

I. A jelöltség láza

[máj. 7.]

Kevesen ülnek bent a padokon, a karzat népesebb, mint a terem. Eljönnek megnézni a hűséges habituók még egyszer a Házat, ki tudja, látják-e még így.

Pedig már ez sem egészen a régi. Kevesen érzik már a képviselői állás méltóságteljes nyugalját, csak a jelöltség izgalmait. Nincsenek többé honatyák, csak honvőlegények. S nem szűz a mátká, akivel jegyben járnak, hanem mindenik egy-egy kacér özvegy menyecske, aki csal és csalatja magát. A szegény jelöltek valóságosan tükön ülnek: a legkényelmetlenebb érzés a világon. Akinek ellenjelöltje van, az ellenjelöltjétől fél, akinek még nincs, az attól fél, hogy lesz. Mindenki fél. Nincs az a jó vagy rossz hír, amit a jelölt el ne higgyen, legyen az bár a leghetetlenebb. Örökös hullámszásban van a kedélye. Éjjelente lázálmodások gyötrik, nappal Hiób-hírek sorvasztják. S hír ilyenkor minden, még a nem hír is. Elég egy magyarázat nélküli mosoly valamelyik ismerős ajkán, hogy a gyanú ördögeit előszólítsa. »Ez az ember hallott valamit, ez tud valamit a kerületről.« (Pedig dehogy tud.)

Enyelgő napsugár komor borúba olvad minduntalan és megfordítva. Rózsaszín mosoly tündöklik ki a lapok betűiből, ha jót beszélnek, s sötét varjúcsapatként röpködnek a sorok a jelölt szeme előtt, ha rossz hírnek a rajzoló; pedig nyilvánvaló, hogy a redakcionális asztalnál készültek.

Csudálatos az a pesszimizmus és optimizmus, mely gyors egymásutánban váltakozik; a legrosszabb helyzettel is hirtelen kibékül a jelölt:

— Ejh, hiszen szeret a nép. Ha itt bukom, megválasztanak egyebütt — biztatja magát a függetlenségi.

— Sebj — kiált fel a mameluk —, hiszen szeret a »generális«, majd behoz a pótválasztásoknál.

(Hanem, hogy a habaréki mit mond ilyenkor, azzal már adós maradok, mert eddig még nem sikerült kipuhatolnom, hogy azokat ki szereti.)

De ha mint mondom a legrosszabb helyzettel is hamar kibékül a jelölt, éppen olyan hamar kikeresi a legjobb helyzetnek is a desperátus oldalait.

— Nekem szomorú előérzeteim vannak — mondja ma bús hangon egy képviselő —, én nem jövök fel többé.

— Olyan rosszul áll a kerületed?

— Dehogy. Inkább jól áll, még ellenjelöltem sincs. Minden ember azt mondja, megválasztásom bizonyos.

— De hát akkor honnan bánkódsz?

— Éppen ez az. . . éppen ez — nyöszörgi lankasztó melankóliával. — A múlt választásokkor minden emberem azt mondta, hogy nem leszek meg. mindenki azt mondta.

— No, és mégis meglettél.

— Éppen ez az — dünyögi végtelen szomorúan —, éppen ez. Meglettem. Ma pedig minden ember azt mondja, hogy megleszek, tehát mi következik ebből a logika szerint? Az, hogy most nem leszek meg.

(Jó szerencse, hogy ilyen logikus fő kevés van a Házban.)

Én magamon is kitapasztaltam, hogy mennyire viszi az embert a bátorító szó az elbizakodottságba és a nyugtalanító megjegyzés a csüggedésbe.

Egyszer egy választóm azt a hírt hozta:

— Ön olyan biztos, hogy csak gróf Károlyi Sándor buktathatná meg a kerületben.

— No, az még attól függ — szóltam közbe nagy hetykén —, hogy melyikünk győzné jobban pénzzel.

Egy óra múlva meg már azt újságolta valaki, hogy Ányos Tivadart állítja fel ellenem az ellenzék. S én, aki egy óra előtt még Károlyival akartam megküzdeni, most már Ányos Tivadartól is megijedtem.

Ilyen különös állapot a jelöltség. Egy nagy betegség, de amelybe mindenki belekíváncsozik.

Pedig ha jól fölfogjuk a dolgot, hát nincs háládatlanabb dolog, mint a választási láz; lesz ahogy lesz. Ha az embernek

nincs ellenjelöltje, akkor azzal vigasztalhatja magát, hogy egyedül áll, ha pedig van ellenjelöltje, ebben meg az a vigasztaló, hogy annak az ellenjelöltnek meg ő az ellenjelöltje.

Különbén napról-napra okosabbak leszünk, s ma holnap ki lesz találva nemcsak az örök mozdony, hanem az örök népszerűség is — a jelöltek számára.

Bánffy Dezső főispánnak fogja köszönni a jelöltségben szenvedő emberiség ezt a halhatatlan ideát; ő volt az első, aki rájött, hogy nincs többé megunt képviselő.

Azaz megunt képviselő elég van, de ő tudta először gyakorlatilag fruktifikálni az intézményt, hogy egy főispán esetleg két megyét is adminisztráljon.

Mikor az egyik megyében megunják a képviselőket, elviszi őket a másik megyéjébe és kicseréli amazokkal. Mint ahogy a földbe a kukorica után búzát vetnek és vice versa. Mindenik megye mindig friss embereket kap, amiért aztán végtelenül meg van elégedve és megmarad az illúziója.

. . Lám mégis igaza van Biasini Domokosnak: hogy Erdély adja Magyarországnak az okos embereket.

II. A mai ülés

Karcolatomnak fentebbi részét egy képviselő írta, mert én már belefáradtam az efféle elmélkedésekbe. most én mindössze a mai ülésről teszek még hozzá néhány sort.

A folyosókon nem lehetett egyebet hallani, mint »Kubicza itt van! Kubicza megjött!« A trencsényi követek peckesen és bizonyos ünnepélyességgel lépegettek.

— Micsoda — hánykolódott Beöthy Algernon —, nem kell azért a trencsényieket kinevetni. Még Tisza Kálmán is renonsz-ot csinál a tarokkban, ha a Bihar megyei alispánt látja belépni a klubajtón. Pedig az csak alispán.

Jókai Mór átmegegy a jobboldali folyosóra, hogy ott, hol kevesebben hallják, egy kis örömet csináljon magának, eljátszván fiatalkori tigriskedését, ha vajon tudná-e még.

Szeretetre méltó haraggal pattog a választási visszaélésekről szóló javaslat ellen.

— Az ördög vigye el. Bárcsak megbuktatná az ellenzék!

(Ez a mondása legott eszembe juttatta Apafi Mihály uramat, aki lázadó főúr helyett egy különben is halálraítélt rabot engedett felkoncolni a felingerült törököknek.)

Mert rettenetes az — fűzi odább az ellenzéki szócsoport Jókai —, hogy az ember inni se adhasson a szegény szomjas választónak. Mikor az urak eljönnek deputációba a jelölthöz, fényes, pezsgős ebédet kapnak az »Angol királynő«-ben, és ezt kiírják az újságokba is. Ott van példának okáért Fabiny. Az nem vétség, pedig ott is esznek-isznak. De mikor a szegény bobrói tót egy kupica gügyit lenyel, az egyszeribe bűnné válják. No, már ilyen javaslatra én nem adom a szavazatomat, inkább kilépek a pártból.

Természetesen senki se döbben meg a Jókai lázadásától, hanem apródonkint bepárolog a folyosók összes tartalma a tanácsterembe, hol immár körülbelül a legutolsó érdekes javaslatot tárgyalja az előregedett Ház, a házszabályok módosításáról szóló jelentést.

Az általános vita gyorsan ért véget, mert a javaslatot az ellenzék is bizonyos méltánylással fogadta, mint haladást. A részletekben alig volt jelentékenyebb kifogás, csak a bőszi Achileus Herman Ottó kalandozott el szokása szerint, bírálva a kormányt és pártját, s alkalmat nyújtott a miniszterelnöknek egy fényes és szellemes rögtönzésre, melyet zajosan éljengett meg a Ház.

A paragrafusok egész a 35-ikig gyorsan peregtek. A harmincötödiknél azonban megakadt, kinyilatkoztatván a habarékpárt, hogy »non sum paratus«.

Ugyanis ennél a paragrafusnál egy módosítványt akarnának benyújtani, de még nincs kigondolva.

Bizony nem lesz rossz, aludjanak előbb egyet !

A T. HÁZBÓL

[máj. 19.]

Még egy-két lélegzetvétel és becsukódnak a t. Ház kapui. Minden megszűnik, csak éppen a kapus marad meg, az egyedül halhatatlan. A padokról és a ruhafogasokról lefeszégetik a névjegyeket. Ki tudja kinek a kabátja fog ott lógni esztendőre ?

Az elmúlás processzusának lehangoló jeleit mutatja minden: szelíd síri szellő fújdogál a betört folyosóablakon. Búsan mozgatja deli derekát ruganyos csípőin jó Csanády Sándor, aki addig szidta a miniszterelnököt, míg teljesen ráunt a saját pártja. Bezzeg míg a kereki kastély megvolt, addig Sándor bácsi is nagy ember volt az övéi közt, most már nem sokat törődnek a szegény öreggel.

Szilágyi Dezső maliciózus gunyorossággal nézi a sürgő-forgó habarékokat, mintha mondaná: »Ej, nini, ezek még esztendőre is élni akarnak.« Bartók, az új képviselő, éppen most lép be a Házba s leül Krajszik és Mohay közé. Amint idegenül szétnézeget a Házban, csak felét láthatja a teremnek emiatt, mert a jobbról mellette ülő Krajszokról azt kell józan ésszel hinnie, hogy a mellette balról ülő Mohay látszik valami tükörből.

Különben még jókor érkezett be a derék Bartók, hogy meghallhassa Tisza Kálmántól, mikor rekeszti be király öfelsége az országgyűlést.

Egyebekben aztán sero venientibus ossa — a »Bolond Istók« elmés szerkesztőjének első ízelítőül a Fabiny három rendbeli válaszai jutottak.

Fabiny ma elemében volt, ti. végtelenül unalmas, elannyira, hogy a pikáns Márkus Ágnes-est is elálmosító hatást gyakorolt. Hatalmas adomány ez egy miniszter kezében. Ha Fabiny van Pauler helyén a Solymosi Eszter idejében — sohase lett volna Eötvösből zsidómártír. Mert Fabiny egy felvilágosító beszéddel meguntatta volna az egész eszlári ügyet, Ónody is elaludt volna, az ügy is elaludt volna.

Hanem ha rövid igényekkel lép fel Bartók, annál megszzebbre gondol Rónay János, aki bánatos hangon panaszolja a folyosón, hogy a régi jó kerületét átengedte barátságból az öreg gróf Nákó Kálmánnak s ő egy másikban lép mostan fel.

— És az milyen ?

— Meglehető.

— No hát akkor mit búsulsz ?

— Bánt a dolog, mert két-három országgyűlés alatt úgy el találja rontani az öregúr, hogy sírva nézhetek utána.

Mosoly derűje ömlik el a képviselők ajkain.

— Hát meddig akarsz még te élni, János ?

... Különben elég volt; magam is érzem már lantom húrjainak ereszkedését.

Fáradtan dőlnek ki pennámból a betűk. Én is berekesztem már nemsokára a karcolatokat, széteresztvén kedvenc alakjaimat, hőseimet küzdeni szerte a csatamezőkre.

Akik elhullnak, itt nem lesznek, akik pedig megélnek, visszatérnek új élményekkel és új kontókkal.

Az én többségem több mint bizonyos.

A MAI ÜLÉS

[máj. 22.]

A Ház most hihetetlen gyorsasággal dolgozik. Mikor a múlt héten a kvóta-javaslatot tárgyalták, féltizenkettőre már vége volt az ülésnek. A távozó képviselőkkel szembe jött Széll Kálmán.

— Hova mentek ?

— Hát te hova mégý ?

— A Házba.

— Elkéstél. Letárgyaltuk.

— Lehetetlen. Az én pénzügyminiszterségem alatt négy napig tartott.

Így volt ma a házszabályok hátralevő részével. Gözzel rohantak végig rajtuk.

Azután a kérvények következtek, ezek közt az ifjúságé a magyar nyelv érvényre emelése iránt a közös hadseregbeli magyar ezredekben.

Biz ez elég rokonszenves óhajtás, de a kérvényi bizottság, melynek Vámos Béla a szája, nem találta alkalmasnak kivitelére az időpontot. (Nyilván azt gondolta magában kecskeméti ésszel: »Várjunk be előbb még egy Sadovát.«)

Most aztán egyszerre a frontba léptek »a Ház katonái«. Thaly megrázta kuruc buzogányát és utasíttatni kívánta a minisztert, tegyen eleget a kérvénynek; Horváth Gyula ellenben, noha ő adta be az egyik kérvényt, egy szép magvas beszédben szintén nem találja az időt alkalmasnak (az igaz, hogy borult is volt az idő egy kicsit ma délelőtt).

Hanem az már különösen megemlítendő, hogy még mameluk soha olyan népszerűsége nem jutott, mint Horváth

Gyula; mikor az ifjúság arról határozott, ki adja be a kérvényt Ugron Gábor-e vagy ő — Horváth nyerte el a többséget. Pedig taktikai hiba volt a fiataliságtól, mert ha Ugronnal szemben ő marad kisebbségben, okvetlenül pártolta volna a kérvényt — gavalleritásból.

Orbán is elmaradhatatlan ilyenkor; kivágott egypár kemény frázist a közös hadsereg ellen, mondván, hogy ott özönvíz előtti, középkori felfogás uralkodik.

Középkor özönvíz előtt! — kiálták közbe nagy derűt-séggel.

— Új akadémikus! — magyarázta meg egy kormány-párti hang.

De különösen Ivánka Imrét bántotta ez a dolog: »Hogy mer az a civil hadi dolgokba belekotyogni? Az a mi külön témánk«, s szemére lobbantotta Orbánnak, hogy a szabadságharc idején lett volna több helye az ilyen lángoló hazafiságnak.

A támadóból megtámadott lett; mentegetőzésre fogta most Orbán Balázs:

— Eljöttem volna én haza, de nem eresztettek a muszkák.

Ernusz Kelemen is a vitába mártotta magát, mert ő is katona, Polónyi a »fékezhetetlen népszónoklati tehetségével« mulattatta Fejérváryt, ki igen ügyesen védte meg a kérvényi bizottság álláspontját, melyet aztán a Ház is elfogadott.

Ezalatt künn a folyosón vidám zsibongás volt, ma lévén úgy látszik az utolsó érdemleges ülés. A biztos kerületek urai künn üldögéltek a padokon egész nyugodtan, mint a krokodilusok a Nílus partján, amint kijönnek lomhán sűtkérezni a napra, a nem biztos jelöltek izgatottan nyargalásztak szerte nyugtalan lélekkel, túske a talpukban.

Csak Beöthy Algernon van örökké vidám kedélyben. Ma is bejön egy vidéki ismerőse a folyosóra és szépen kéri, esz-közöljön ki neki Tiszánál audienciát, mert sürgősen szeretne vele beszélni.

— Majd megpróbálom — mondja Beöthy s kevés vártatva visszajő lihegve a türelmetlen várakozóhoz.

— Gyere!

Karjára fúzi és viszi.

Hát fogad? — kérdi ez örvendezve.

— Igen, beszélhetsz vele. Kieszközöltem.

- Tiszával?
- Dehogy, Fabinyval.
- De, kérlek, nekem Fabinyval semmi dolgom.
- Az most már mindegy. Semmi kötekedés. Egyik miniszter olyan, mint a másik. Most már késő. Ime éppen itt van őexcellenciája.

A kérelmező nagy zavarban van, de mit tegyen, hirtelen kigondol valamit, és előadja Fabinynek.

Beöthy, mint egy Mefisztó, gonosz mosollyal nézi messziről az audiencia lefolyását, a kérelmező újra visszatér hozzá s melegen rázza meg a kezét.

— Köszönöm Aldzsikám, hogy alkalmat nyújtottál megösmernedni őexcellenciájával, de én mindenáron a miniszterelnökkel szeretnék szólni.

Aldzsi komoly, merengő ábrázatot vág.

— Hm. Éppen csak ez az egy lehetetlen. Hanem ha netalán Bedekovicznak akarnád elmondani. No ugye jó lesz? Gyere, elviszlek hozzá.

A vidéki ember dühre lobbán, s morogva, berzenkedve megy más protektort keresni.

De már most csakugyan kifogyott az időből, mert a pièce résistance folyik bent a teremben: a Tisza válasza a bosnyák okkupáció dolgában.

Ez ismét azon pillanatok egyike volt a magyar képviselőházban, melyek az idén nem voltak ritkák, midőn az egész világot érdeklő dolgok hangzanak el kormányelnökünk szájából.

Mély csöndben, nagy figyelemmel hallgatták a fontos nyilatkozatot, melyet Tisza papirosról olvasott fel csöndes, nyugodt hangon.

— Mégis csak okos ember az a Bismarck — jegyzé meg Kőrösi Sándor, mikor végighallgatta. — De osztég mindjárt a mi generálisunk jön utána. Sokat érő ő minékünk. Igaz-e, sógor?

Ez ti. Tibádhoz volt intézve. Tibád megrázta a nagy székely fejét és így szólt, szokása lévén ellenkezni:

— Sokat ér nekünk is, bizony sokat ér. De még többet érne a franciáknak, ha úgy kölcsön kérhetnék tőlünk: hogy teremtsen nekik is egy kis *állandóságot*.

AZ UTOLSÓ ÜLÉS

[máj. 26.]

Vége van. Szétmentek. Az 1884-i országgyűlés már a múlté. Az ismerős, megszokott alakok még egyszer végigdefilíroztak a folyosókon, bekukkantottak a büfébe, hol immár csendes pusztulás és magány van. Zajtalan, szelíd országgyűlés volt, sem nem rúgott, sem nem harapott, úgy is múlt ki tisztességesen, minden nyikkanás nélkül végelgyengülésben, mint egy jámbor aggastyán.

A nap verőfényes sugarait szórta be az üveglablakokon, a toronyban éppen delet harangoztak, mikor Péchy Tamás díszmagyarba öltözve csörömpölő karddal az oldalán bevonult tisztikara kíséretében, megnyitni az utolsó ülést.

Csanády Sándor még egyszer (megléhet *egészen* utoljára) végighallgatta nagy figyelmesen a jegyzőkönyvet, Göndöcs még egyszer megpróbált elaludni a jegyző dajkaszerű mormogása mellett, de erre most nem volt ideje.

A képviselők még egyszer beültek a padokba, érzékenyen megbámulva a saját névjegyeiket az ülőhelyeiken, aztán felnyitották a fiókjaikat, kiszedvén azokból bajuszpedróiket, Szitányi Bernát a cukkedlijét, György Endre a fogkeféjét — egyszóval aki mit rejtegetett.

Ezalatt a kis Babeş interpellált az árvizekről, amire rögtön megfelelt Baross Gábor, majd Madarász József emelkedett fel, találván megint egy — Janskyt.

De biz az már későre született szegény. Az ellenzéknek már nincs annyi ideje, hogy *kapitánnyá* szónokolja Döpfner főhadnagy urat. Tisza röviden elvágta a kérdést, hogy az ország címere sokkal magasabban áll, mintsem azt egyes hadnagy megpiszkolhassa.

Más tárgy nem lévén, az elnök elmondta búcsúztatóját, s mire a végére jutott, könnyek szivárogtak ki szelíd kék szeméből elérzékenyülésében.

Azután fogta a csengettyűjét és bezárta a fiókba. Eredj pihenni, öreg szerszám.

Utána Pulszky Ferenc emelte ki az elnök érdemeit. S a Ház zajos éljenzésre fakadva tolongott az ajtó felé.

Kéz kézbe kapcsolódott. Szívélyes búcsú, nyájas mosoly lebegett az ajkakon.

— A viszontlátásra! — hangzott fel itt is, ott is, többnyire kétkedő, síri hangon.

Még ott zsibongtak, kóvályogtak egy darabig a folyosón, az előcsarnokban, míg egy óra után elszállingóznak egyenkint. A kapus közömbös arccal nézte, míg az utolsó fogat is elrobogott, míg az utolsó alak is kicammogott. Éppen Krausz Lajos volt az utolsó.

Gondterhelt fejjel, búsan meghajolva hagyta el a korridort s ballagott le a lépcsőkön.

A legelső foknál összejött Róth Pállal, összekacsintottak.

— Elmúlt — mondá Krausz Lajos mélabúsan.

— Rövid volt — válaszolá Róth Pál keserűen.

— Sokba került — folytatá Krausz Lajos gúnyosan.

— De meg sem érte — végzé Róth Pál gyöngéden.

JEGYZETEK

RÖVIDÍTÉSEK

MK	= Mikszáth Kálmán
MKm	= Mikszáth Kálmán Munkái. 1—33. köt. Révai Testvérek kiadása. 1889—1908 között több kiadást megért sorozat.
Jk	= Jubileumi kiadás. Mikszáth Kálmán Munkái. 1—32. köt. Bp. Révai testvérek kiad. 1910.
Hi	= Hátrahagyott iratok. (A Jk folytatása.) 1—19. köt. Szerkesztette és sajtó alá rendezte Rubinyi Mózés.
Krk	= a jelen kritikai kiadás
PH	= Pesti Hírlap
VÚ	= Vasárnapi Újság
PN	= Pesti Napló
KNapló	= Képviselőházi Napló [Képviselőházi ciklusonként az egyes kötetek római számmal való jelölése újrakezdődik.]
M	= megjelent (újságban, folyóiratban, könyv alakban)
K	= kézirat
[Szögletes zárójelben]	= a sajtó alá rendezők kiegészítései és megjegyzései
<Ékzárójelben>	= a kéziratban (K) MK által törölt szöveg
<...>	= a kéziratban (K) olvashatatlanul törölt szöveg
<<Kettős ékzárójelben>>	= a kézirat (K) olyan szövegrészeit jelöljük, amelyeken belül még olvashatóan, ill. olvashatatlanul törölt részek is találhatóak.

TUDNIVALÓK

E karcolatokkal az eddigi Mikszáth-irodalom érdemben nem foglalkozott. Jegyzeteinknek ezért nincs »Irodalom« rovata.

BEVEZETÉS A JEGYZETEKHEZ

A Krk jelen kötete Mikszáth Kálmánnak az 1887. január 1-től 1887. június 30-ig keletkezett publicisztikai írásait tartalmazza. A korábbi kötetek szerkesztési elvét követve külön csoportba soroltuk a cikkeket és tárcákat, illetőleg a parlamenti karcolatokat. Mind a két sorozatot kronológiai rendben illesztettük kötetünkbe.

A cikkek és tárcák közé sorolt írások közül néhányra érdemes itt is a figyelmet felhívni. Az 1886-os év második felében a politikai hangulatot felkorbácsolta a Jansky-ügy. Erre ebben a kötetben is találhatók utalások, de az előző év mérlegét elkészítő *Hivatalosztogatás* c. cikk az ügy hangulati lecsapódását tükrözi. Két kritikát és egy előszót is írt Mikszáth. Az előbbieket Sebők Zsigmond elbeszéléskötetéről, illetőleg Podmaniczky Frigyes visszaemlékezéseiről adnak hírt (*Szeged írói, A Podmaniczky könyve*), az előszót pedig a Bogdanovics György álnevéen fellépő Beksis Gusztávné elbeszéléskötetéhez írta (*Az én kis világom*). Több cikke foglalkozik a közélet kérdéseivel: az Akadémia tavaszi tagválasztó közgyűlését bírálja *Az úgynevezett tudományos akadémia* c. karcolatában, míg az új igazságügy-miniszter rendcsináló tevékenységének egyik eredményével, a bírói karban bekövetkezett nyugdíjaztatásokkal két cikkben is foglalkozik (*A harapós öregek, Harapós öregek*). Fájdalmas kötelességet is rótt rá a közélet: parlamenti karcolatainak egyik kedvelt alakja, Németh Albert, hatvanhét éves korában elhunyt. Meleg szavakkal búcsúztatta a választási előkészületek idején eltávozottat. Külön fel kell hívni a figyelmet a választásokkal foglalkozó tárcáira, amelyek a hangulat alakulását érzékeltetik (*A több mint bizonyos, Oktalan borbélyok, Párbeszéd egy vángliussal, Tarka képek, A választások után, Tarka képek II.*). Az 1887-es országgyűlési képviselőválasztás hozta meg Mikszáth számára is a kormánypárti mandátumot, bár karcolatai nem érzékeltetik, hogy ő maga is érintett és érdekelt volt. Képviselővé való megválasztásának érdekes és eddig ismeretlen mozzanatait összegeztük a [*Beszéd a választókhöz*] c. programnyilatkozat jegyzetéhez fűzött *A Székelyek között* c. cikktől az illyefalvi szabadelvű párti mandátumig c. összefoglalónkban.

A harmincöt parlamenti beszámoló az új választások előtt álló képviselőház törvényhozói munkájával foglalkozik és azt a hangulatot tükrözi, amely az új mandátumért harcba induló képviselők par-

lamentí és parlamenten kívüli magatartását jellemezte. A parlament igazgatót belső életét még csak felfokozta a bolgár események következtében kialakult háborús válsághangulat is. Ezek az események motiválják a karcolatok témáit, illetőleg utalásait, ezért itt röviden összegezzük a fontosabb előzményeket és mozzanatokat.

Az 1880-as években a Monarchia külpolitikájának fő érdeklődési területe a Balkán volt. A balkáni hegemóniáért Oroszországgal rivalizált.

Az 1880-as évek elején az Osztrák—Magyar Monarchia és a cári Oroszország között még sikerült fenntartani a balkáni együttműködést: 1881-ben megerősítették a három császár szövetségét (Németország, Osztrák—Magyar Monarchia és Oroszország), melyet 1884-ben megújítottak. Ez a megállapodás többek között azt is jelentette, hogy a rivalizáló két nagyhatalom kölcsönösen garantálja egymás balkáni érdekeit. A Monarchia és Oroszország kapcsolatainak alakulását Bulgária egyesülése megváltoztatta. 1885 szeptemberében Filippopolisban felkelés tört ki, győzött a bolgár nemzeti mozgalom és a berlini kongresszus határozata alapján a kettéosztott Bulgáriát egyesítették. Oroszország arra törekedett, hogy visszaállítsa korábbi befolyását Bulgáriában, ugyanakkor Bulgária igényt tartott az önálló fejlődésre. Ez a kérdés túlnőtt a bolgár—orosz kapcsolatok alakulásán. Németország a válság kezdetétől fogva Bulgáriát orosz érdekszférának tekintette és nem támogatta a Monarchia bulgáriai törekvéseit. A Monarchia, elsősorban a magyar liberális párt nyomására, ellenezte az oroszbarát egyezkedő politikát. 1886 júliusában találkoztak Németország, az Osztrák—Magyar Monarchia és Oroszország külügyminiszterei. Ekkor szabad kezet adtak Oroszországnak Bulgária fejedelme, Battenberg Sándor elmozdítására, azonban a trónfosztás után nyilvánvalóvá vált, hogy Bulgária továbbra is teljes önállóságra törekszik. Oroszország nem nyugodott bele Bulgária feletti befolyása elvesztésébe: 1886 szeptemberében az orosz Kaulbers tábornok megjelent Szófiában és kilátásba helyezte Bulgária orosz megszállását. Októberben az osztrák—magyar külügyminiszter, Kálnoky tiltakozott a cári Oroszország által előre bejelentett bulgáriai beavatkozás ellen, szót emelt Bulgária önállósága mellett. 1886 végétől Oroszország és a Monarchia viszonya egyre romlott, a bolgár kérdés miatt fokozatosan feszültté vált a helyzet, háborús válság alakult ki. A Monarchiában nagy volt azoknak a száma, akik elkerülhetetlennek tartották a háborút. Erről tanúskodik a korabeli sajtó is, a közvélemény befolyásolása céljából számos cikk foglalkozott a »közélgő« háború lehetőségével. Többek között a Vasárnapi Újság cikksorozatban adott számot Oroszország hadi erejéről. A cikksorozatot Oroszország hadi készülődésével indokolták: »Régóta állandó rovatát képezik a lapoknak azok a mozgolódások, melyek Oroszország nyugati határain történnek, s éppen nem megnyugtató kilátásokkal kecsegtetnek a közeljövőre nézve.« (VÚ, 1887. jan. 30. 5. sz.) A legfrissebb történeti kutatások is leszögezik: »A bolgár válságot közvetlen követő időszakban még reális veszélyként kellett számolni egy orosz—osztrák-magyar fegyveres konfliktus lehetőségével.« (Palotás Emil: Ausztria—Magyarország és

a balkáni kérdés a XIX. század végén. Történelmi Szemle, 1967. 435. l. — Id. még Diószegi I.: Einige Bemerkungen zur Frage der österreichisch-ungarischen Ostpolitik. In: Österreich—Ungarn in der Weltpolitik. Berlin, 1965.)

A Monarchia háborús készülődését tükrözte, hogy az előző évben a népfelkelésről alkotott 1886. XX. tc.-et 1887 tavaszán már a gyakorlatban is alkalmazták. A népfelkelés olyan katonai intézmény volt, mely lehetővé tette, hogy azok az állampolgárok, akik nem tartoztak sem a hadsereg (haditengerészet vagy póttartalék), sem a honvédség állományába, tizenkilenc-től negyvenkét éves korig hadi szolgálatra kötelezhetőek legyenek. Továbbá népfelkelési kötelezettségben álltak a hadsereg és a honvédség nyugállományához tartozó vagy szolgálaton kívül álló személyek hatvanéves koruk betöltéséig. A népfelkelő tiszteket a honvédelmi miniszter előterjesztése alapján a király nevezte ki szolgálaton kívül álló volt tisztekből és önként jelentkező köztisztviselőkből álló polgári egyénekből. Érdemes idézni a törvény 4. §-át, mely a népfelkelés felhívásáról és feloszlásáról rendelkezik: »A népfelkelés felhívása öfelsége parancsára, a minisztertanács meghallgatása után s a honvédelmi miniszter útján, fenyegető vagy kitört háború esetén annak tartamára és azon mérvben történik, amelyben azt a honvédelem érdekei megkövetelik. A népfelkelés feloszlását öfelsége rendeli el.« (Ld. Corpus Iuris 1886. 365. l.)

Ezek a nemzetközi és belpolitikai mozzanatok tükröződnek különböző formában e korszak karcolattermésében, az egyes utalásokra a jegyzetapparátus megfelelő helyén adunk magyarázatot.

A Krk e kötetében közzétett karcolatok közül harmincnégynek fennmaradt a kézírata. Ezeket a kéziratokat az OSZK kézírattára őrzi, eredetükről korábban már szoltunk (ld. Krk 36. köt. 247—249 l.). A Mikszáth-kéziratban fellelhető variánsokat a jegyzetapparátusban teljes betűhűséggel közöljük, ezzel kapcsolatos megfontolásainkat a Krk 71. köt. 215—216. lapján már indokoltuk. Ehhez még hozzátesszük, hogy e kötetből a K szövegének közvetítésekor az idézőjelek esetében a MK által használt „ ” idézőjeltípusokat alkalmazzuk.

Megjegyezzük még, hogy a Krk e kötetében közzétett parlamenti karcolatok jegyzetapparátusát ezúttal is a korábban kifejtett módszertani elvek alapján állítottuk össze. (Ld. Krk 65. köt. 223—226. l.)

A korábbi kötetekhez hasonlóan *A. t. Házból* címmel megjelent karcolatok és a hozzájuk kapcsolódó jegyzetek könnyebb és zavar-talanabb követhetősége érdekében a szöveg előtt, a jobb oldalon, szögletes zárójelben közöljük a megjelenés napját.

1977. február 17.

Sz. Garai Judit—Rejtő István

CIKKEK, TÁRCÁK

HIVATALOSZTOGATÁS

M I. *Pesti Hírlap*. 1887. január 1., 9. évf. 1. sz. (1., 2. 1.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Szilveszteri mese* alcímmel. Névjelzés nélkül.

II. *Jk* 45. köt. = *Hi* 13. köt. *Anekdóták II. Bp., 1917.* 73—76. 1.

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti.

Mikszáth allegorikus története és az 1886-os év mérlege

A névjelzés nélkül megjelentetett újévi karcolat kétségtelenül MK írása. Szerzőségét jellegzetes stílusfordulatain kívül az 1886-os esztendőt mérlegelő és jellemző történet bizonyítja, amelynek mondanivalója összecseng a kedélyeket felkavaró Jansky-ügy fejleményei kapcsán az előző évben kifejtett nézeteivel. (Ld. a Krk 72. ill., 73. kötetének vonatkozó cikkeit.)

Az allegorikus történet utalásai egyértelműen arra mutatnak, hogy újévi cikkében MK az 1886-os év közel három hónapos feszültséget és nagy megmozdulásokat, véres rendőrségi akciókat kiváltó eseményeire kívánt emlékeztetni. Ezt érzékelteti már az intonálás is: »Nem mondom el, melyik esztendő, de kitalálni szabad« fordulattal (7:5—6), de még erőteljesebben erről árulkodik az Igazság megtörtésének leírása, amelyet a következő mondattal tetézett az író: »Tépett ruhái és sebhelyei az arcon olyanul tüntették fel, mintha valahol összeverték, megszaggatták volna.« (8:6—7)

A Krk 72. kötetében A Hentzi-sír megkoszorúzása és következményei c. összefoglalóban (72. köt. 409—421. 1.) részletes összegzését találhatja az olvasó az ún. Jansky-ügynek, amely nemcsak több hónapra felkorbácsolta a nemzeti érzéseket, hanem egyik-másik fordulatával megingatta a Monarchiát is. Kétségtelenül hozzájárult Tisza Kálmán miniszterelnöki hatalma megrendüléséhez, bár az aulikus érzelmek felett a magyar miniszterelnökök sikerült diadalt aratnia. A Jansky-ügy továbbhullámozására még a 73. kötet néhány írásában is felhívjuk a figyelmet. Utóregzései még az 1887-es esztendőben is érezhetőek voltak; ld. például a febr. 6-i *A mai ülés* c. karcolatot, illetőleg a máj. 26-i *Az utolsó ülés* c. parlamenti beszámoló néhány utalását a jelen kötet 84., ill. 140. lapján.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 7 : 2—3 *Az egyik miniszter már megjött, a másik még el nem ment.*
— MK utalása a közlekedésügyi tárcán belüli személycserére vonatkozott: Kemény Gábor helyét 1886. dec. 29-én Baross Gábor, az addigi államtitkár foglalta el.
- 8 : 37—38 *azt [az országot], amelyet bokrétának szánt a költő az isten kalapjára.* — Az utalás Petőfi A magyar nemzet c. versének alábbi soraira vonatkozik: »Ha a föld isten kalapja, / Hazánk a bokréta rajta!«

SZEGED IRÓI

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 194—195. folio
- M** I. *Pesti Hírlap*. 1887. február 12., 9. évf. 42. sz. (1., 2. 1.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.
- II. *Jk* 38. köt. = *Hi* 6. köt. *Szeged könyve I. köt. Bp., 1914.* 183—186. l.

A kéziratról

A könyvismertetést MK két 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában tizenegy csikra szabdalták szét és I—XI római számmal jelölték.

A K jellege egyértelműen arra utal, hogy MK cikkét a PH szerkesztőségében készítette. Az írás jellege és a kéziraton eszközölt javítások száma arra mutat, hogy az átlagosnál könnyebben vetette papírra gondolatait, mindössze három helyen találtunk kihúzott bekezdést (10 : 19—20, 10 : 24—25, 11 : 25—26). A javítások többsége stiláris jellegű, a jobb, kifejezőbb szó keresésének, kiválasztásának nyomát őrzi. Minden bizonnyal maga végezte a korrektúrát is, erre utalnak a további csiszolást jelző javításai a 9 : 8, 10 : 4—6, 10 : 32, 11 : 20 sorokban.

Két szegedi anekdota és Sebők Zsigmond első kötete

A Krk előző köteteinek mindegyikében található egy vagy több olyan írás, amely írónknak 1878 és 1881 között otthont nyújtó és elismeréssel adózó városról, Szegedről szól. Az 1886 nyarán megjelent polemikus hangvételű *Szeged városáról* c. cikkhez fűzött jegyzetek között felsoroltuk azoknak a Mikszáth-írásoknak címét, amelyeket a PH munkatársaként írt a Tisza parti városról (ld. Krk 72. köt. 293. l.).

Sebők Zsigmond Alakok c. Szegeden megjelent elbeszéléskötete először a város szellemi atmoszféráját idézte MK emlékezetébe. A rekonstrukció előtti elmaradottságra két történetet elevenített fel: az

eltávolításra megérett tisztviselő megtartására felhözött indokot (10 : 17—24) és a csekély díjazásért viráglopásra rávett rendőr esetét. A rendőr lopta csokor története két elbeszélésében is szerepel: az 1884 júliusában megjelentetett *Az ingyen csokor* címűben (Krk 35. köt. 136—139. l.) és az 1893 novemberében közzétett *A bokréta* című hosszabb elbeszélésében (Krk 41. köt. 115—129. l.). Mindkét feldolgozásban transzplántálja az eredeti élményt, itt, ebben a Sebők Zsigmondról szóló cikkében szól csupán arról, hogy ez még az árvíz előtti időkből származó egyéni élménye volt.

Mikszáth és Sebők Zsigmond kapcsolatának kezdetéről csak igen hiányos ismereteink vannak. Sebők 1882-ben került a Pesti Hírlaphoz, így közös redakcióban tevékenykedtek. Mikszáthnak egy 1883 augusztusából származó levelében homályos utalás olvasható, amely szerint távollétében Sebők egy neki címzett küldeményt — abban a hitben, hogy a *Magyarország és Nagyvilág* számára küldött anyagról van szó — átvett és felbontott (Krk 24. köt. 227. l.). 1884-ben Sebők Zsigmond a Szegedi Napló belső munkatársa lett, de kapcsolata nem szakadt meg a Pesti Hírlappal, mert tárcáit, karcolatait időről időre közölte a fővárosi újság.

Az Alakok című Sebők-kötet a pesti lapokban is feltűnést keltett, több kritika jelent meg róla. Az alábbiakban idézzük a VÚban megjelent ismertetést.

» . . . Fiatal író első kötete, melyben a fejlődő tehetség figyelmet érdemlően nyilatkozik. Tizenkét elbeszélést és apróbb rajzot kapunk együtt. Akad egypár, amely ki is maradhatott volna, mint például a „Veteránok” (fővárosi életkép az egyenruhás veterán egyesületről) vagy még inkább „A cigáró” (egy baka virginiaja, mellyel vasárnaponként kevélykedni szokott, de el nem szíjja); de vannak csinosabb kis elbeszélések, melyekből ha nem is emelkedik ki a történet eredetisége, drámaibb motívuma: csinosan dolgozva, az elbeszélő hang meleg, olykor humoros, egy-egy alak rajza el van találva, s a kis keret, melyben a többnyire apró történetek mozognak, változatos alakokkal van betöltve. Ilyen „Az új lakó”, „A második Világos”, „A statárium”. A kötet az írói hivatottság több jó oldalát foglalja magában. Szegeden jelent meg: árát azonban nem tudjuk. » (VÚ, 1887. febr. 13. 7. sz. 121. l.)

Még az 1887-es évben Sebők Zsigmond visszatért Budapestre, újból a PH belső munkatársa lett, az 1890-es évek elejétől már több ízben Mikszáth helyett írta a parlamenti beszámolókat. 1891-ben a Petőfi Társaság rendes tagjává választotta, 1892-ben szerkesztőséget cserélt és a Budapesti Hírlap kötelékébe lépett, de Mikszáth-hoz fűződő kapcsolata nem szakadt meg, hanem mélyebb és barátságosabb lett.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 9 : 1 múlik el évnegyed (K: múlik el <egy egy évszak> <<.> időköz>> evnegyed)
 2 rendesen egy-egy (K: rendesen <.> <is kapunk> egy egy)

Lap Sor

- 9 : 6–7 Pósa Lajos szeretetreméltó (K: Pósa Lajos <csodálatra melto> szeretetreméltó)
7–8 gyermekversei, majd Palotás Fausztin (K: gyermek versei <es most is egy erdekes Palotas Fausztin derek> majd Palotas Fausztin)
8 tollából *penderül* egy munka, (K: tollából < . . . > jön egy munka)
9 Zsigmond »Alakok« (K: Zsigmond <alakjai Alakjai> „Alakok”)
11–12 munka Félegyházán (K: munka <Kecskeméten vagy> Félegyházán)
- 10 2 Mert ez már (K: Mert <Szeged> ez mar)
4–6 *Nem akarom én Szegedet nagyizolva elnevezni »a Dorozsma melletti Athéné«-nek, hanem egy áll, hogy Szegeden nemcsak a talajt emelte) (K: Valóban Szegeden nemcsak a talajt emelte)*
7–8 sor között három kihúzott szó olvasható a K-ban: <Istennem ha ugy>
19–20 sor között kihúzott bekezdés a K-ban: <<Nem lehetett pedig < > a következő argumentum szolt mellette: – Csak ez az egy ember>>
24–25 sor között egy kihúzott bekezdés található a K-ban: <Ma mar valamennyi tisztviselő aufait van a város összes ügyeiben bonyodalmában. Mas alkalommal>
32 hol két szép leány (K: hol két ismeros szép leany)
35 Az ablak ki (K: <?Egy nap?> Az ablak ki)
38 – Hej, rendőr (K: – <Mond> Hej rendor)
38–39 mennyiért szerezne meg (K: mennyiert <lopná el> szerezne meg)
- 11 : 12 rendőrség. Majd minden héten (K: rendorség <<Ma mar Szegednek olyan <kitunoen> szervezett rendőrsége van hogy>> Majd minden heten)
20 előtt. *E* fallácia ellen (K: előtt. < . . . > *Ez ellen a falácia ellen*)
25–26 sor között a K-ban kihúzott sorok található: <Kivált ha meg hozza tesszük hogy a fulemilek énekét o maga tartja es hallgatja. Posa kony>
30 pártolja íróit (K: pártolja <az ő> íróit)
32 fekszik, oly (K: fekszik <meg> oly)
34 régóta ismerik (K: regota ismerik)
35 megismeri (K: megismeri)
36–37 sor között kihúzott sor a K-ban: <Van benne humor, gazdag érzes, kedély>
37–12:2 sorok hiányzanak a K-ból, valószínűleg az idők folyamán ez a római VIII számmal jelölt szeletke elkallódott.
- 12 : 4 nem játszi, inkább (K: nem <eles> jatsziz inkább)
10 tárcájában jelentek meg (K: tárcájában <tart> jelentek meg)
12 tehetsége. (K: tehetsége. <Az „uj lako” veteranak o czigato” „Menyhert király” „statarium”>)
- 13 Sebők a harmincas (K: <Ezt> Sebok a harmincas)

Azt viszont szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a hazai arisztokrácia és a szokásait követő középnemesi réteg ilyen szembeötlő magatartásáról már korábban is rosszallóan szólt MK. A sorból kiemeljük a *Magyar főurak fényűzései* c. karcolatot (Krk 63. köt. 139—141. l.). A Balassa-családról elterjedt anekdotát megőrző *Két szekér öregasszony*, az Esterházyak úri tempóiról szóló *A mi oligarchiáink* c. történeteit (Krk 34. köt. 141—144, illetőleg 227—229. l.), továbbá A jó könyvek a magyar nép számára c. könyvsorozatban megjelent írását: *Herceg Eszterházy Miklós kalandjai szárazon és vizen.* (Bp. é. n. Révai testvérek kiad.)

Az említett történetek érzékeltetik, hogy ebben a kérdésben korán és egyértelműen elutasító volt az író álláspontja, taszította a mértéktelen fényűzés és könnyelmű pénzszerzés.

Tárgyi magyarázat

Lap Sor

12 : 9 juksz — csíny, tréfa

10 indiai nábob — mohamedán indiai helytartó v. kormányzó

AZ ÉN KIS VILÁGOM

M I. Bogdanovics György: *Az én kis világom.* Bp. 1887. Mehner Vilmos kiadása. 1. *Teljes névjelzéssel.*

II. *Pesti Hírlap.* 1887. április 2., 9. évf. 91. sz. (5. l.) Rovaton kívül. *Teljes névjelzéssel.*

III. *Székhely Nemzet.* (Fel. szerk.: Málik József.) 1887. április 2., 5. évf. 50. sz. (2. l.) *Teljes névjelzéssel.* [Az előszó után mutatványként közölték a kötetből Á dandy neje c. elbeszélést.]

A jelen Krk a kötetbeli szöveget közvetíti.

Keletkezéséről

MK *Bekcsics Gusztáv*, szerkesztőségi kollégája feleségének felkérésére írt ajánló előszót *Az én kis világom* c. könyvhöz. Amint az előszóból is kiderül, Bogdanovics György Bekcsics Gusztávné szül. Bogdanovics Krisztina írói álneve. Az íróő a kötet megjelenése előtt is írogatott útirajzokat, elbeszéléseket, verseket, melyek a Családi Körben és az Ország-Világban jelentek meg.

Mikezátth bevezetőjében keserű hangon szól a nemzeti irodalom hanyatlásáról, az írók helyzetéről és az olvasóközönségről, majd meleg szavakkal mutatja be a könyv íróját.

Az én kis világom az alábbi húsz kisebb, vegyes tárgyú elbeszélést tartalmazza, melyek társadalmi életképek, szatirikus rajzok, illetőleg ölmékedések: *Modern Don Caesar de Bazanok*; *A dandy neje*; *Tükör*

Bandi; A lányasszony; A szentpusztai kántor; Kátó a vizsla; Az életmentők; Az agancs; Klári néni; A nőegyleti tag; A falu réme; A vén hiú fecsegő, vagy óméltósága Henrik báró; Egy arabs mese; Miért lett Clariisse antiszernita?; A deficit; A halál, vagy a legremesebb látogató; Hozzák a koporsót; Halottégetés; A ráksi földesúr; Az én Miklós bátyám.

A könyv megjelenésekor a napilapok néhány sort szenteltek a könyv és az író név bemutatására, külön megemlítve Mikszáth Kálmán bevezetését. (Ld. többek között VÚ, 1887. ápr. 24. 34. évf. 17. sz.; Fővárosi Lapok, 1887. ápr. 3. 24. évf. 92. sz.) A napilapok közül érdemben leginkább a Budapesti Hírlap foglalkozott Az én kis világom-mal. Tárcarovatában az — ő. szignóval megjelent írás kedvező hangon nyilatkozott a könyvről:

»Lefrást, csinált érzelmeket, mesterséges írói produkciót semmit sem találsz könyvében. Csak amit gondolt dolgokról, emberekről, intézményekről, irányokról, hozzá elég pongyolán; a történetet azonban több ökonómiával. Vannak értékes és megkapó helyzetei. Vannak jól vázolt alakjai. Van sok őszinte igaz érzése, vannak talpraesett szavai; egész mondásai, vannak erős meggyőződései. Érdekel olvas-tam el könyvét, amely az irodalomban helyet neki nem biztosít, amely azonban igen sok egészséges anyagot tartalmaz az irodalom s az írók számára. Mindenfajta író tárgyat, kedvet, inspirációt meríthet egy-egy jó munkára Bogdanovics György asszony könyvéből.« (Budapesti Hírlap, 1887. máj. 24. 7. évf. 142. sz.)

A PH is szentelt néhány sort a könyv bemutatására. Ápr. 2-i számában a következőket írta: »Az én kis világom cím alatt egy kötet rajzot írt Bogdanovics György. A kötet Mehner Vilmosnál Mikszáth Kálmán bevezetésével jelent meg. Összesen 20 rajz van a kötetbe föl-véve, valamennyi közvetlenül merítve a gyakorlati életből. Kritika helyett álljon itt egy rész Mikszáth bevezetéséből: ...« A PH a Mikszáth-szöveg 14 : 3—16 : 9 terjedő sorait szó szerint közölte. Itt említjük meg, hogy a 16 : 6 sorban az eredeti szövegben *teremtés urával* míg a PHban *teremtés uraival* szövegváltozat szerepel.

Úgy véljük, nem érdemtelen röviden felsorolni Beksic Gusztávné többi művét. Az említett könyvön kívül regényei, elbeszélései és versei jelentek meg: Két elbeszélés. A díva. Lilly. Bp. 1888; A bolondot, gazt nem vetik, mégis terem. Rajzgyűjtemény. Győr, 1889; Egy hűmánu háziúr élményei. Regény. Bp. 1891; A bukottak. Regény. Bp. 1903. (Athenaeum Olvasótára 7.); Álmatlan éjszakák. Versek. Bp. 1896; A kamarás úr. (Képes Családi Lapok Könyvtára 1903.)

Tárgyi magyarázat

Lap Sor

14 : 1—2 *Ez már a negyedik vagy ötödik előszó, melyet rövid idő óta fiatal írók könyve elé tettek.* — MK ekkor keletkezett előszavai közül a Pósa Lajos Dalok, regék c. kötete elé írt előszóról tudunk. (Szövegét ld. Krk 72. köt. 288—289. l.) Továbbá

bibliográfiai adatok szólnak arról, hogy Faylné Hentaller Mariska 1886-ban megjelent két gyermekkönyve elé is írt bevezetőt, de ennek szövegét — a mű hozzáférhetetlensége miatt — nem ismerjük. (Erről a Krk 73. kötetében a 166. lapon részletesebben szóltunk.)

A PODMANICZKY KÖNYVE

- M I. *Pesti Hírlap*. 1887. április 6., 9. évf. 95. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés: M. K.
II. *Jk 36. köt.* = *Hi 4. köt.* *Az én ismerőseim*. Bp., 1914. 197—200. l.

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti.

Egy tevékeny főúr portréja

MK Podmaniczky Frigyes Naplótöredékek c. munkája 1. kötetének megjelenése alkalmából meleg hangú ismertetést közöl a könyvről. Röviden méltatja Podmaniczky életútját, majd megemlíti azokat a főbb mozzanatokot, melyekkel a könyv foglalkozik. Különösen a Naplótöredékek eleven hangját, érdekes adatait dicséri, melyek élénk és színes korrajzot adnak a múlt század harmincas, negyvenes éveiről. A későbbiekben a Naplótöredékek-nek még három újabb kötete jelent meg nyomtatásban. Ezek a kötetek tulajdonképpen csak kivonatai egy kézzel frott és az OSZK-ban őrzött hosszabb emlékiratnak (Quart. Hung. 1297), amelyet Podmaniczky azzal az utasítással adott át a Nemzeti Múzeum igazgatóságának, hogy születésének századik évfordulóján kerüljön csak a nyilvánosság elé.

MK korábbi karcolataiban sokat foglalkozott Podmaniczky alakjával, több ízben kiemelte kötelességtudó megjelenését a Házszavazásain. (Ld. erről a Krk 69. kötetben a *Postscriptum a st. Házból karcolathoz* fűzött jegyzeteket. 285—286. l.) 1886 januárjában, amikor nyilvánosságra került, hogy Podmaniczky megvált az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsi székétől, *Podmaniczky elmenőben* címmel MK hosszabb cikkben méltatta tevékenységét. (Krk 72. köt. 7—10. l. A karcolathoz fűzött jegyzetben szóltunk írónk korábbi, Podmaniczky személyéről szóló cikkeiről. 251—253. l.)

Érdeemes megemlíteni, hogy Podmaniczky lovagias, zárkózott egyénisége felkeltette Krúdy Gyula figyelmét is. (Ld. Krúdy Gyula: *Írói arcképek I. köt.* Bp. 1957.) Krúdy hasonlóan MK-hoz a Naplótöredékek érdemének elsősorban a hűséges korrajzot tartotta. Podmaniczky Frigyes báráról életrajzi adatokat nem közlünk, mivel azok megtalálhatók az említett Naplótöredékekben, kézírataiban és leveleiben, csupán a MK által kiemelt életrajzi vonatkozásokhoz fűzünk tárgyi magyarázatokat.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 16 : 3—4 *Éppen olyan buzgó volt fiatal korában rebellisnek, mint amilyen buzgó most mameluknak.* — Írónk arra utal, hogy Podmaniczky részt vett az 1847-es pozsonyi országgyűlésen, majd 1848-ban a pesti országgyűlés felsőházának tagja és jegyzője volt. A szabadságharcban mint huszárkapitány és osztályparancsnok vett részt. 1861 óta megszaktítás nélkül tagja volt a Háznak. A fúzió után a szabadelvű párt tagja, majd 1889-től elnöke lett.
- 8—9 *mikor csak írni lehetett, író lett* — A szabadságharc bukása után Podmaniczky visszavonult a politikai szerepléstől és szépirodalommal, főként regényírással foglalkozott. Az 1850-es években jelent meg A fekete dominó (1853), Az alföldi vadászok tanyája (1854), Tessék ibolyát venni (1856), Margit angyal (1859) című regénye és az Úti naplóból (1853), Hazai vadászatok és sport Magyarországon (1857) c. kötete.
- 14—17 *Csak egyetlenegyszer volt közkatona, amikor a szabadságharc után büntetésül besorozták fúrvezérnek, hanem itt is glasszékessztyűben kente a kocsitengelyeket.* — A szabadságharc leverése után Podmaniczky büntetésből közlegényként katonáskodott, ebben az időben számos adoma keletkezett róla. Közülük egyik legismertebb az írónk által felelevenített történet. Erről az adomáról maga Podmaniczky is említést tett a későbbiek során a Naplótöredékek 1888-ban megjelent 2. kötetében. (Ld. i. h. 317. l.)
- 26—17 : 5 A szabadságharcban részt vettek további életútja. — Ehhez hasonló gondolatokat fejteget MK az 1886 tavaszán megjelent *Az arany-korszak* c. karcolatában is, a Halász Sándor szerkesztette »Országgyűlési Almanach 1886« kapcsán (Krk 72. köt. 39—40. l.).
- 17 : 7 *de nem volt-e ő a helyett vagy tiz esztendeig intendáns,* — Podmaniczky 1875—1885-ig a Nemzeti Színház és az Operaház intendánsa volt.
- 29—35 Podmaniczky Naplótöredéke és a három másik visszaemlékezés. — Pulszky Ferenc Életem és korom c., négykötetes visszaemlékezése 1880—82 között jelent meg; Déryné Naplója a színész nő halála után, Törs Kálmán gondozásában látott napvilágot a Kisfaludy Társaság kiadásában 1879—1880-ban, két kötetben; Fiáth Ferenc Életem és élményeim c. kétkötetes visszaemlékezése 1878-ban jelent meg.
- 18 : 16 *Mintha csak egy Macaulay volna.* — Thomas Babington Macaulay (1800—1859) angol történétíró, politikusra vonatkozik az utalás.
- 18 *restoráció* — restauráció azaz tisztújítás

A »TÖBB MINT BIZONYOS«

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 218—219 folio
M *Pesti Hírlap*. 1887. április 24., 9. évf. 112. sz. (1., 2.1.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK négy normál fogalmazási papírra írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében részekre vágták és az egyes szeleteket 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 7½ számmal jelölték. Az első K-lap jobb felső sarkában maga MK adta meg a nyomdának az utasítást: »garm.«

A K papírjának jellege nem teszi bizonyossá, hogy a PH szerkesztőségében írta-e meg a választások előkészületeiről szóló reflexióit MK. A javítások száma az átlagosnál alacsonyabb. A korrektúrát maga végezhette, erre utalnak a 19 : 11, 20 : 33, 20 : 36—37 sorokban található utólagos korrektúra javítások és a K-ban olvasható záromondatnak a korrektúra készítésekor való törlése a 21 : 18 sort követően.

Mikszáth és az 1887-es választások

Ez az első karcolat, amely az 1887-es képviselőházi választások előkészületeiről fest szemléletes képet. Az országgyűlési ülészak vége felé írónk érdeklődése érezhetően a közelgő képviselőválasztások felé fordul. Már korábbi parlamenti karcolataiban is egyre több figyelmet szentel a választási előkészületeknek, a választásokra készülődő képviselők magatartásának bemutatására. Így a jan. 25-én megjelentetett *A t. Házból* c. karcolatában arról szól, hogy a felszólaló képviselők beszédeiket már a választóiknak szánják. »A mandátumok előrevetítik árnyékukat« — írja. A márc. 10-i, *A t. Házból* c. karcolatban a Ház megváltozott hangulatáról számol be: a »bizonytalan kerületek képviselői« már odahaza »dolgoznak« megválasztásuk érdekében. A márc. 20-i, *A t. Házból* c. karcolatban a folyosón elhangzott választási beszélgetéseket örökíti meg mint a legkedveltebb beszéd témát. Az ápr. 2-i, *A t. Házból* c. karcolatában a választási előkészületeken, kortesfogásokon elmélkedik. Gúnyosan állapítja meg: »A hasznosabbik eszét mindenki becsomagolta már és a haza való eszét vette elő«. Az ápr. 20-i, *A t. Házból* c. karcolatban újból megemlíti, hogy a közelgő választások képezik a büfé és a folyosó kedvenc témáját. A máj. 7-én megjelentetett *A t. Házból* c. karcolatban »A jelöltség lázá«-val foglalkozik.

Mikszáth nemcsak parlamenti karcolataiban, hanem egyéb cikkeiben, tárcáiban is helyet adott a választási előkészületeknek, a jellegzetes választási történeteknek. Az 1887. júniusi képviselőházi választásokkal foglalkozó cikkei a következők: *Oktalan borbélyok*

(Ápr. 24.); *Párbeszéd egy vángliussal* (máj. 13.); *Tarka képek* (jún. 25.); *A választások után* (jún. 28.); *Tarka képek* (jún. 29.).

Itt meg kell jegyeznünk, hogy az 1887-es júniusi országgyűlési képviselőválasztásokon Mikszáth is fellépett a Háromszék megyei ilyefalvi kerületben szabadelvű párti, tehát mameluk programmal. Sajátos, hogy sem a jelen, sem a többi választásokról szóló írásain nem érződik, hogy ő maga is érdekelt volt az előkészületekben, hisz annyira könnyedén, annyira kívülálló, érdektelen szemlélként rajzolja meg a közelmúlt és a jelen napok korteskedési szokásait. Mikszáth képviselővé választásáról az 1887. jún. 21-én Sepsziszentgyörgyön elmondott beszéd szövegéhez fűzött jegyzetekben *A Székelyek közt című cikktől* az ilyefalvi szabadelvű párti mandátumig c. összefoglalónkban szövegünk részletesebben (ld. e kötet 183–198. lapján — ld. még Rejtő István: *Hogyan lett Mikszáth Ilyefalva képviselője*. ItK, 1978. 2. sz., 157–172. l.).

A karcolat további érdekessége, hogy befejezésként felidőzi a majd megválasztandó parlament egyik ülését, leírja, hogy ki mindenki maradt ki a választások során. Valószínűleg az egykorú hangulati elemekből kiindulva az antiszemita frakció megerősödését, a habarék párt felmorzsolódását és a függetlenségi párt jelentős létszámvesztését jósolja meg. Az élet részben rácafolt feltételezésére: az antiszemiták táborra komoly veszteséget szenvedett, a korábbi tizennyolc képviselő helyett csak kilenc jelölt szerzett mandátumot, a habarék pártnak ugyan csökkent számaránya, de korántsem szenvedett megsemmisítő vereséget. Érdemes megemlíteni, hogy hasonló „előrejelzést” *A tisztelt Ház* c. kötetét záró *Epilóg* c. fejezetben is felrajzolt MK, ott a nemzetiségi képviselők megnövekedett számarányából kiindulva festett politikai víziót (ld. Krk 71. köt. 207–209. l.).

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 19 : 4 Gebernyeczy Ákos (K: Gebernyeczy <?Janos?> Ákos)
11 valóságosan *válogatták* a követeket (K: valóságosan *választották* <az embereket> a követeket)
18 választási mesterség. (K: választási <tisz> mesterség.)
21 gyalog végzi az ember. (K: gyalog <gyakorolja> végzi az ember)
33 pihen. Ők maguk kezdték (K: pihen <?csak?> Ők maguk kezdték)
20 4 Lám a jelöltekkel (K: <Hiszen> Lam a jelöltekkel)
10 kértek a keresztény (K: kértek a <választok> keresztény)
18–19 osztalékok esnek a »több mint (K: osztalékok <esnek a bizonyosakra> esnek a „több mint)
21 lett semmi. Csak éppen (K: lett semmi. <Epen a le> Csak epen)
21–22 megye, Hont kötötte (K: megye <kötötte> Hont kötötte)

- Lap Sor
- 20 : 22 békét. Éppen csak (K: békét. <Csak> épen csak)
 30 részletekben lesznek. (K: részletekben <esnek> lesznek.)
 33 Péchy ül az elnöki (K: Péchy ül *ismét* az elnöki)
 35—36 csupa antiszemita (K: csupa <szelsóbaliak> antiszemita-
 tak)
 36—37 megszaporodtak *derekasan*. Hanem (K: megszaporodtak
egy <kicsikét> kicsinyég. Hanem)
 38 eltűnt és a függetlenségi párt (K: eltűnt <a középről> es a
 <szelsóbal> függetlenségi part)
 21 3 Könnyű azonban (K: <Valaki> Könnyű azonban)
 5 papság mind odament (K: papság <mely> mind oda ment)
 18 sor után a K-ban még a következő mondat olvasható: *Így
 lesz majd, meglássátok. Több mint bizonyos hogy így lesz.*

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 18 2 *bulletin* — hivatalos jelentés
 3 *garmond* — 10 pontos betűnagyság
 „ 4 *borgisz* — 9 pontos betűnagyság
 19 : 4—5 A képviselőjelöltre nem hízolgo kortesnóta. — A Krk
 korábbi kötetei számtalan illetén rigmust őriztek meg, ez
 minden bizonynyal MK improvizált névhez költött kádenciája.
 „ 18 *ipsissima verba* — a legsajátabb szavai
 20 : 7—8 *mignem az antiszemita párt keletkezett, mely pénz nélkül
 jutott a mandátumokhoz.* — Az 1884-es választások alkalmával
 MK több karcolatában feljegyezte, hogy az antiszemita
 jelölteket nem terhelte »alkotmányos költség« (ld. Krk 68.
 köt.).
 16—17 *totalizátor* — itt: fogadóiroda
 21—22 *Csak éppen a legharapósabb megye, Honi kötötte meg a
 békét.* — Erről Mikszáth már az ápr. 2-i *A t. Házból* c. kar-
 colatában is tett említést. (Ld. az említett karcolatot és a
 hozzáfűzött jegyzeteket a jelen Krk 123., ill. 336. l.)
 26—27 : 10—11 *megeshetik, hogy Szentendréen simán megy keresz-
 tül a jelölt.* — MK utalása az 1884-es szentendrei választásra
 vonatkozik, amikor Krausz Lajos mandátumának el-
 ismerésével több hónapig foglalkozott a mandátumvizsgáló
 bizottság (ld. Krk 70. köt. 381., 385. l.).
 „ 30 *non putarem* — vmi nem sejtett, váratlan dolog
 21 : 16—18 Éles Henrik rovására elkövetett tréfa. — Az 1884-es
 választásokon Éles Henrik nem jutott mandátumhoz, MK
 több karcolatában élcelődött a képviselőház karzatára
 bejáró exképviselő mandátum utáni vágyáról (ld. Krk 69.
 köt. 102., 166—167., 174. l.; Krk 70. köt. 135. l. és a jelen
 köt. 59. l.). Itt jegyezzük meg, hogy az 1887-es választá-
 sásokon Éles Henrik is indult, a jákóhalmi kerületben
 szabadelvű párti képviselővé választották.

OKTALAN BORBÉLYOK

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 15 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. április 24., 9. évf. 112. sz. (10. l.) Rovaton kívül. Szerkesztői üzenet alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A választásokkal kapcsolatos szerkesztőségi üzenetet MK egy 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában hat szeletre vágták és 46, 47, 48, 49, 50, 51 arab számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy MK az allegorikus történetet a PH szerkesztőségében írta, a K tanúsága szerint egy lendülettel, az átlagosnál kevesebb törléssel vagy javítással. A korrektúra alkalmával nem tett semmi változtatást, így nem dönthető el, hogy látta-e a nyomdai levonatot.

A korteshadjárat egy mese tükrében

A választási mozgalmak kapcsán előadott hasznos jótanács közel áll ahhoz a történethez, melyet MK az 1882. okt. 14-i *A tisztelt Házból* c. karcolata élére illesztett. (Krk 64. köt. 204–205. l.) Az öt évvel korábbi írásban Rohonczy Gedeon megalapozatlan felszólalását kívánta a történettel hangulatilag bevezetni, míg a jelen történetben hasonló helyzetben a megalapozatlan választási remények érzékeltetésére hozta fel az ismeretlen eredetű, keleti motívum nyomait tartalmazó történetet. Az 1882-es tanácsok forrásvidékét Scheiber Sándor derítette fel Mikszáth novella-forrásaihoz c. tanulmányában (Folklór és tárgytörténet II. köt. Bp. 1974. 319–324. l.). Az eredeti forrásokat bemutatva és azok magyar folklórvariánsaira utalva megjegyezte, hogy »Mikszáth változata azonban nem a magyar mesékkal tart rokonságot, hanem Petrus Alphonsi, vagy Jacobus de Vitry relációival. Ezeket eredeti szövegükben nem ismerhette. Közvetlen forrását — mint a legtöbb esetben — ezúttal is nehéz meghatározni«. (I. h. 324. l.) Úgy tűnik, hogy a jelen história esetében is egy valamikor, valahol hallott történetet elevenít fel a korteskedésről szólva. Levelünkre válaszolva Scheiber Sándor e motívummal kapcsolatban érdekes bibliográfiai adatokra hívta fel figyelmünket; ezek közül a két alapvetőnek, az S. Thompson és A. Aarne műveiben fellelhető adalékoknak alábbi közlésével jelezni szeretnénk a motívumnak a nemzetközi folklórkincsben való előfordulását.

S. Thompson motívumrendszerében 21.1. szám alatt a következőket közölte: »„Consider the end”: counsel proved wise by experience. Barber hired to cut king’s throat sees on the bottom of the

basin the words „Whatever you do, do wisely and think of the consequences.” He drops the razor and confesses. — Type 910 c; Alphabet No. 156. — Jewish: bin Gorion Born Judas IV 172, 283«. (S. Thompson: Motiv-Index of Folk Literature. Vol. 4. In: FF Communication No. 109 (1934) 12. p.)

Anti Aarne összeállítása hasonlóan summázza a motívumot, de ő több nemzet irodalmából idéz az utalásában: „Think Carefully Before You Begin a Task” The king’s throat is to be cut. The barber hired to cut the king’s throat sees on the bottom of the basin the words „Whatever you do, do wisely and think of the consequences.” He drops the razor and confesses. *Clouston Tales* II 317ff. — Finnish 13; Lithuanian 1; Swedish 2 (Göteborg 1, misc. 1); Icelandic 1; Russian: Andrejev 1; Greek 2; Turkish: Eberhard—Boratay No. 313 2; India 8. — Literary Treatments: Chauvin VIII 140 No 139.« (A. Aarne: The Types of the Folktale. In: FF Communications No. 184 (1961) 314. p.)

Scheiber Sándor a bibliográfiai adatok közlése után megjegyezte, »Hogy mi minden jutott el s milyen úton Mikszáthhoz«. Igaza van. Szíves baráti közlését ez úton is köszönjük és reméljük, hogy Mikszáth motívumkincsét további adalékkal sikerült színesebbé tenni.

Itt jegyezzük meg, hogy Scheiber Sándor a Folklór és tárgy-történet c. munkájának 1977-ben megjelentetett második kiadásában a fenti közléseket feldolgozta és a mű II. kötetének 342–346. lapján »XXI. Minden dolognak nézd meg a végét« c. részfejezetében vizsgálódásai eredményét már az olvasók elé tárta.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
21	15	A király kifizette az ezer forintot (K: A király <kivette> kifizette az ezer forintot <azt lefizette azt>)
22	: 4	Hiszen ezt (K: Hiszen <mind> ezt)
	6	Felültettél, gazember. (K: Felültettel <?gazcsont?) gazember)
	7–8	róla, minek (K: róla < > minek)
	16–17	fondorkodának élete ellen. (K: fondorkodanak <a király> élete ellen)
	19	messe el őfelsége (K: messe el <Hugli az> ő felsege)
	20	Hugli rá is (K: Hugli <meg> rá is)
	21	szólani fog. S azonfelül (K: szólni fog. <Nem tréfa dolog> S azonfelül)
	39	volna az fel képviselőnek (K: volna az <?jeloltnek?) fel képviselőnek)
23	: 1	Ezt a jelszót (K: <Azóta> Ezt a jelszót)
	5–6	beretváját, és megkavarta (K: borotvaját <meg> es megkavarta)

A HARAPÓS ÖREGEK

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 16 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. április 26., 9. évf. 114. sz. (5. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A glosszát MK egy 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában kettévágták és 16, 17 arab számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy a PH szerkesztőségében készült a kis írás. Átlagosnál kevesebb javítás található a K-on, ami azt jelzi, hogy könnyedén írta MK a karcolatot. A korrektúrát maga végezte, ekkor három kisebb stiláris javítást eszközölt a levonaton: 23 : 4, 23 : 4 – 5, 24 : 1.

Személycserék az igazságügyi apparátusban

A közismerten konzervatív és antiszemita beállítottságú Pauler Tivadar 1878–86-ig volt igazságügy-miniszter. Halála után 1886-tól Fabiny Teofil lett az igazságügy-miniszter. Az új igazságügy-miniszter hivatalba lépése alkalmából a VÜ röviden összefoglalta azokat a feladatokat, melyek az új miniszterre vártak: »Az igazságszolgáltatás két lényeges kelléke a gyorsaság és olcsóság, még ma is csak vágya a nemzetnek. Történtek is előkészületek, tanulmányok még a megboldogult miniszter életében a szóbeliség és közvetlenség behozatalára, mint amelyek meghoznák az olcsóságot és gyorsaságot a mi igazságszolgáltatásunknak is. Azonban ez a reform messze-menő változtatásokat tesz szükségessé még a bírói kar mai szervezetében is, s mindenestre megkívánja a királyi tábla decentralizációját s vidéki központokban leendő elhelyezését, ami pedig önmagában sem csekély munka. De még ezzel nincs ám kimerítve a sürgősen szükséges javítások sora. Ott a magánjogi codex, melynek csak egyes részei vannak készen, ott a büntetőeljárás, mely szintén megalkotásra vár. A telekkönyvek siralmas állapota is sürgeti a segítő kezét, valamint maga az igazságszolgáltatási szolgálat is, a bírák teljes függetlenítése s a judikatúra oldalágai, az ügyvédi, közjegyzői rendtartás s még egy sereg kisebb jelentőségű, de a mindennapi életben nagyon is szükségesnek talált javítás.« (VÜ, 1886. máj. 23. 21. sz.) Fabiny hivatalba lépése után igyekezett az igazságügyi tárca körül rendet teremteni. Valószínűleg felfrissítést eszközölt, Pauler régi embereit nyugdíjazta. Úgy tűnik, a nyugdíjazások miatt elindultak a pletykák, melynek anekdotatermése csapódott le a jelen *A harapós öregek* c. cikkben és a

néhány héttel később, jún. 1-én megjelent ugyancsak *Harapós öregek* címet viselő cikkében.

A jelen írásában Bíró Pál kolozsvári kir. törvényszéki elnök nyugdíjba vonulása alkalmából két történetet adott elő MK. A korabeli lapok igen szűkszavúan adnak hírt Bíró nyugdíjba vonulásáról. A Kolozsvár c. lap pedig arról tájékoztat, hogy Bíró Pál maga kérte nyugdíjazását: »Nehezen tudunk megbarátkozni a gondolatlan — úgy mond az átirat —, hogy ennyi erénnyel és jeles tulajdonokkal tündöklő férfiút az igazságszolgáltatás terén a jövőben nélkülöznünk kell. De ezen változáson mégis megnyugszunk, mert tudjuk, hogy a lelépés saját akaratából történt a végett, hogy életének hátralevő éveit hosszabb közszolgálat után hivatali gondoktól menten tölthesse.« (Kolozsvár, 1887. máj. 16.)

Megjegyezzük még, hogy ekkor Mikszáth már mint a Háromszék megyei Ilyefalva kerület képviselőjelöltje személyes okokból is figyelemmel kísérte az Erdélyre vonatkozó aktuális eseményeket.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
23	1	A hivatalos lap tegnapi száma (K: A hivatalos lap <már> tegnapi száma)
	4	tekintélyű öregúr (K: tekintélyü <i>előkelő</i> öreg ur)
	4—5	úri <i>életből</i> való (K: uri <i>elnokokból</i> való)
	8	megsajnálja, eltűnni látván (K: megsajnálja <egy> eltűnni látván)
	10	1872 óta törvényszéki (K: 1872 óta <volt allami szolgálatban mint> törvényszéki)
	11	de azért a szíve (K: de azért (?valóban? meg raj) a szíve)
	14—15	Vele történt eleinte az az eset, hogy a törvényszék évi büdzséjéből, takarékos (K: < > Vele történt <vele egyszer> eleinte az az eset hogy <amit> a törvényszék évi büdgetjéből <meggazdalkodott> takarékos)
	17	Pált, s utasította (K: Pált s <ker> utasította)
	18	hogy a fennmaradt főlösleg hova fordítása (K: hogy <az > a fennmaradt főlösleg <irant> hova fordítása)
	19—20	vármegyének — hangzott röviden (K: vármegyének <felelte> hangzott röviden)
	25	Pál konsternalódott. (K: Pál <lett> konsternalodott.)
	26	adja takarékoságának (K: adja <a tulajdon> takarekosságának)
	27—28	milyen tapintatos, böcs (K: milyen <?művelt?> tapintatos böcs)
24 :	1	Fabinytól. (K: Fabinytól.)
	5	Van vagy húsz. (K: Van vagy < > húsz.)
	6	legtöbbnek tartja — mond (K: legtöbbnek <?mondja?> tartja — mond)

Lap Sor

- 24 : 13–14 sor között a következő kihúzott mondat található a K-ban: <<A miniszter kedvetlenül harapott ajkaiba és sietett elbocsátani az öregot s még jobban sietett < >>
15 hogy itt nálunk (K: hogy <ezek> itt nálunk)
16–17 higgadt, tapintatos. (K: higgadt <es> tapintatos.)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 23 : 1–2 *A hivatalos lap tegnapi száma hozta az új kolozsvári törvényszéki elnök kinevezését*, — Péterffy Domokos budapesti ítélő táblai bírót nevezték ki a kolozsvári törvényszék elnökének.
10 *Bíró Pál 1872 óta törvényszéki elnök* — Bíró Pálnak a kolozsvári ügyvédi kamarához intézett levele alapján úgy tűnik, hogy az írónk által jelzett évszám nem pontos. »A kolozsvári kir. törvényszéktől előhaladott korom miatt kért fölmentésem alkalmából f. évi április hó 26-ról 317. sz. alatt hozzám intézett szíves átiratára fogadja válaszul halás köszönetemét azon elismerésért, húsz évi elnöki működésnek azon méltánylásáért, melyet búcsúiratában kifejezni szíveskedett.« (Kolozsvár, 1887. máj. 16.)
21 *konsternáció* — megdöbbenés, megütközés

TISZÁNÉ SZEGEDEN

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 149–152. folio.
M *Pesti Hírlap. 1887. május 10., 9. évf. 128. sz. (1., 2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK három, többségében 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A nyomdában a K-ot tizenegy darabra vágták és I–XI római számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy MK a szerkesztőségben készítette szegedi beszámolóját. Javításai átlagosak, külön figyelmet érdemelnek a korrektúra során végzett törlései, amelyek egyrészt Tisza Kálmánné személyéhez fűzött jelzők átcsoportosítására, finomítására utalnak (24 : 11–12, 25 : 24–25), másrészt egy Blaha Lujzával kapcsolatos — meglehetősen suta — megjegyzés kihagyását jelzik (26 : 9).

Egy újabb szegedi riport

A nőipariskola és a nőipar-kiállítás megnyitása Szeged jelentős eseménye volt. A miniszterelnök felesége mint a szegedi nőegylet «védasszonya» utazott Szegedre. Az eseményről a sajtó is beszámolt, s arról természetesen a PH is megemlékezett.

Máj. 8-án szombaton a vendégek tiszteletére Szeged ünnepi díszbe öltözött. A déli órákban népes küldöttség indult el a vasúti indóházhoz a fővárosból érkező vendégek fogadására. A többnyire nőkből álló küldöttség mellett jelen voltak még: Kállay Albert főispán, Pálffy Ferenc polgármester, Szluha Ágoston főkapitány, Dobó Miklós kanonok, Fehér Ipoly tankerületi főigazgató, a felsoroltakon kívül még számosan a város előkelőségei közül. A fővárosból érkező vendégek név szerint a következők voltak: Tisza Kálmánné, Tisza Lajos, Zichy Jenő, Blaha Lujza, Jékelfalussy Lajos és Stesser József. A vendégek megérkezése után fogatok hosszú sora indult vissza a városba. Az imponáns díszbevonulást követően Tisza Kálmánné, Tisza Lajos és Zichy Jenő meglátogatták a Somogyi Könyvtárat, a rókusi és alsóvárosi óvodákat, megtekintették a református templomot, az árvaházat, a Csillagbörtönt és a szegényápolót, ezt követően átmentek Újszegedre, majd sétát tettek a Stefánia sétányon. Este színházi előadásra került sor, melyen Blaha Lujza is fellépett. Az előadás után Tisza Lajos a szegedi választók küldöttségét fogadta. Késő este több mint 200 ember részvételével bankett volt a vigadóban, ahol több pohárköszöntő is elhangzott, Tisza Kálmánnéra Fehér Ipoly tankerületi főigazgató, Tisza Lajosra Polgár László református egyházgondnok, Blaha Lujzára dr. Babó ügyvéd mondott felköszöntőt. A bankett után a vigadó kistermében táncmulatságot tartottak. Másnap, 9-én de. 10 órakor került sor a nőipariskola ünnepélyes felavatására, majd fél 11 órakor a város-háza dísztermében a kiállítás megnyitására. A kiállításon Wöber Györgyné a nőiparegylet elnöke arany érdemkeresztet kapott, melyet Tisza Kálmánné nyújtott át. Ezután a vendégek megtekintették a kiállítást, majd délután elhagyták a várost.

A Szegedi Napló beszámolt arról, hogy Mikszáth Lechner Lajos társaságában az esti órákban érkezett meg és váratlanul megjelent a színházi előadáson. Így írónk az előadást megelőző eseményekről értesülései alapján ad képet, az előadásról és az azt követő eseményekről már személyes tapasztalatai alapján eleven, élményszerű beszámolót közöl. Cikkében ezúttal is kifejezi Szeged iránti szeretetét: »Sohol kedvesebben, tapintatosabban vendéget fogadni nem tudnak, mint Szegeden.« (24 : 14 – 15). Az előadás kapcsán elismeréssel szól Blaha Lujza fellépéséről. Megemlíti a szegedi választók Tisza Lajos grófnál tett tisztelegő látogatását. Beszámol a kiállításról, majd egy Zichy-adoma közbeiktatásával folytatja az események leírását. Tiszáné alakját tiszteletteljes rokonszenvvel ábrázolja. Beszámolóját is egy neki szánt szellemes bókkal zárja.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 24 : 3 védasszonya. Vele (K: vedasszonya <Vele> Vele)
 5 József, akik mind igen (K: Jozsef <Lechner Lajos> akik mind igen)
 7 Kálmán, mert mindazok (K: Kálmán *is*: mindazok)
 11–12 megjelenésével, kellemes szerénységével megnyerte (K: megjelenésével *természetes* <...> *egyszerűségének nőies bájával* kellemes szerénységével megnyerte)
 13 felesége csak ilyen (K: felesége <ilyen> csak ilyen)
 17–18 mikor a Tisza-szállóban, hol fényesen berendezett (K: mikor a <Tisza . . . > Tisza szállóban hol <gyöngéd> fényesen berendezett)
 18 várták, beírta (K: várták <a ven> beírta)
 „ 19 lapján egy nevet (K: lapján <nem messze> egy nevet)
 25 : 2 név lehet ott (K: nev <lehetett> lehet ott)
 3 Szegeden néhány (K: Szegeden <alig> néhány)
 5 száz embert kell (K: száz <emberrel kell> embert kell)
 5–6 azokkal a bizonyos kérdésekkel, amelyek a (K: azokkal a <bizonyos közönyös kérdéseket> bizonyos kérdésekkel <es a> melyek a)
 6–7 embernek is végtelen (K: embernek <sem állanak hatalmában> is végtelen)
 10 szerencsen? (K: szerencsen <szarmazasu> ?)
 15 sor előtt a következő kihúzott mondat található a K-ban: <Hanem ebben aztán igazi nagy mester Tisza Lajos. Ezekért a kérdésekért>
 15 Ezekről a kérdésektől (K: Ezekről a <cercle> kérdésektől)
 21–22 fogadtatása, a város megnézése (K: fogadtatása <jotekony> a város megnézése)
 23 kenyérből« bőven kijutott (K: kenyérből' < > bőven kijutott)
 24–25 oly *szeretetreméltó* nyíltsággal (K: oly *nemes* nyíltsággal)
 25 mindenkivel, mintha örökké (K: mindenkivel <hogy csak-hamar helybeli> mintha orokke)
 27 hetvenéves beteg (K: hetven éves <agg> beteg)
 32 – Hát csak megvagyok (K: – <Meg> Hát csak megvagyok)
 34–35 volt; a *pompás* színház olyan fényes (K: volt, a *gyönyörű* <szegedi> színház <?ugy hatott?> olyan <előkelő> fényes)
 35 közönségével, gyönyörű (K: közönségével <mely> gyönyörü)
 37–38 hangverseny már gyengébb (K: hangverseny<nek a> már gyengébb)
 „ 39 költeményt Pósatól (K: kolteményt <. . .> Posától)
 26 : 1 hegedült (többet (K: hegedült <ki e> (többet)
 3 közt a legkedvesebb (K: közt <aki> a legkedvesebb)
 5 felvonását, melyben Bercziknek (K: felvonasat <Bercz> <hol> melyben Bercziknek)

Lap Sor

- 26 : 5–6 Póli néni feletti bankodást oly művészettel (K: Poli <neniert> neni feletti bankodást oly < . > művészettel)
- 7 tudtam elaludni (K: tudtam <alud> elaludni)
- 9 meg is hal«. (K: meg is hal”. *Legalább mar azt varna meg mig az en fiaim feljönnek hogy azok is lassak egyszer. De mit ér . . ha az unokaim <megis csak nem> meg sem fogják többé látni.*)
- 13 – 14 valami pompás ötlete (K: valami <ötlete> pompas ötlete)
- 19–20 tisztelegtek még a bankett előtt Tisza grófnál (K: tisztelegtek Tisza grófnál)
- 20–21 fogadja el, azazhogy mikor majd (K: fogadja el <de ezt nem azért mondjak mintha programot kívánnanak tőle hanem inkább azért szólnak hogy engedje magát programn nélkül megválasztatni> az az hogy)
- 22 múlva a mandátumot (K: mulva <a levelet> a mandatumot)
- 23 rá a borítékra (K: a <levelre a> boritekra)
- 24 gróf körülbelül (K: grof <azt mon> körülbelül)
- 26 azt el. Csak addig (K: azt el. <Ha egyszer Szeged> Csak addig)
- 28 szeretnék ilyenforma (K: szeretnék *magannak* ilyenforma)
- 34 tud tárcalrás közben (K: tud <nyomtatásban aludni> tarca-írás közben)
- 34–35 sor között a K-ban kihúzott szavak találhatóak: <Menjunk at masnapra>
- 39 nagytermében. Többnyire (K: nagytermében. < > Többnyire)
- 27 : 8 vankosaira, s éppen most (K: vankosaira s <ugyanakkor> epen most)
- 10 porcelánfestései sem tréfa (K: porcelánfestései < sem trefa>)
- 11 finom apró himzett (K: finom <himzes> apro himzett)
- 11–12 sor között a K-ban kihúzott szavak: <De nem részletem>
- 14 Szegeden. (K: Szegedet.)
- 16–17 vankosait, ez értékes (K: vankosait <azon tanakodik> ez értékes)
- 19 morogja gondterhelt (K: morogja < > gondterhelt)
- 21 Hogy az öreg (K: Hogy ott az öreg)
- 22–23 Odaajándékozom Jékelfalussynak. (K: Odaajandekozom <Pest varosanak> Jekelfalussynak.)
- 24 veszi, hogy a rendőség (K: veszi <Rath Károly> hogy a rendorseg)
- 30 poharat, egy igazán költői (K: poharat <Tisza Kalmanne> egy igazan <gyönyoru> koltoi)
- 35 vendégünk« rokonszenves, nemes (K: vendegunk” <nyajas arca> rokonszenves nemes)
- 37–28 sor között a K-ban törölt szavak olvashatók: <Tisza Lajos>

Lap Sor

- 27 : 39 Györgynét, a nőegylet (K: Györgynét <köszöntötte fel> a no egylet)
- 28 3 rezgő hangon köszönte meg (K: rezgő hangon <koszontotte> koszonte meg)
- 7 fellobogózott hosszú uton (K: fellobogozott <tudom> hosszú uton)
- 9 utakon, midőn (K: utakon <mik> midőn)
- 9 megindult az a bizonyos (K: megindult az a <csendes> bizonyos)
- 15 sietett kötekedni (K: sietett < . . . > <azt mondani> kötekedni)
- 17 Most *pedig* beütött a forrón epedve várt eső: (K: Most *meg* beütött a forron epedve vart <esső> eső:)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 24 : 7–8 *akik részt vettek egykor Szeged bánatában*, — MK az 1879-es szegedi árvízre utal.
- 10–11 *Több mint száz fogat kísérte be a grófnőt*, — Tisza Kálmán nem volt gróf, feleségét így nem grófné, hanem grófnő megszólítás illette. Tiszáné szül. Degenfeld Schombourg Ilona grófnő volt.
- 26 : 21 *recepiszes levél* — ajánlott levél
- 25–27 — *Nemcsak elfogadom Szegedtől a mandátumot, de csakis innen fogadom azt el. Csak addig leszek képviselő, amíg Szeged megválaszt.* — Tisza Lajost szoros kapcsolatok fűzték Szegedhez. Mint ismeretes, a szegedi árvíz után a kormány királyi biztosaként működött, majd Szeged újjáépítését irányította. A munka befejeztekor a király grófi rangra emelte, és a szegedi előnevet adományozta neki. Az 1884-es választásoktól fogva állandóan Szeged város I. kerületének országgyűlési képviselője volt.
- 27 : 4–5 *Gyarmathi Zsigmondné kalotaszegi varrottasai* — Gyarmathi Zsigmondné Hóry Etelka nagy buzgalommal fáradozott a kalotaszegi háziipar felvirágoztatásán. (Ld. a Gyarmathy Zsigáné, Hóry Etelka c. írást a VÜ 1887. 34. évf. 411–413. lapján.)

ERDÉLY MAGYARORSZÁGON

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 153–154 folio.
- M** *Pesti Hírlap*. 1887. május 12., 9. évf. 130. sz. (1. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A beszámolót MK két 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztői kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában nyolc darabra vágták és I–VIII római számmal jelölték.

A papír jellege arról tanúskodik, hogy a karcolatot MK a szerkesztőségben írta, könnyedén, az átlagosnál kevesebb javítással. Külön fel kell hívnunk a figyelmet a 28 : 4–5 sor között, még a fogalmazás során kihúzott bekezdésre, amely a választási harcok forogtatásába került Mikszáth gondját tükrözte. A 29 : 3–4 sorban található szövegmodosítás arra mutat, hogy a korrektúrát is maga készítette el.

Riport az erdélyi iparkiallításról

Az erdélyi iparkiallítás — melyet a városligeti Iparcsarnokban rendeztek — máj. 11-én nyílt meg és máj. 20-ig tartott nyitva. A Pesti Naplóban közölt katalógus szerint kisebb vállalatok, egyletek, magán-személyek — összesen negyvenheten — különböző termékeket mutattak be. A kiállított tárgyakat a lakosság és a helybeli kereskedők is rendkívül olcsónak találták. A kiállítás célja az volt, hogy bemutassa az erdélyi ipart és ezáltal piacot szerezzen számára a fővárosban. Az eseményt a napilapok is kommentálták és arról a PH is megemlékezett.

Mikszáth az erdélyi iparkiallítással a közelgő képviseléválasztások miatt foglalkozott. Mint ismeretes, ez idő tájtban jelöltette magát a Háromszék megyei ilyefalvi kerületben. A Kolozsvár c. lap 1887. máj. 16-i számában a következőket olvashatjuk: »Háromszék megyében ideáig a következő kerületekben történt a jelöltek személyében megállapodás: Kézdiszékben Kemény Gábor bárót, ki a székely érdekek iránti jóakarátának annyi jelét adta, léptették fel; Sepsiszentgyörgyön Beksics Gusztávot, a kiváló publicistát s Ilyefalván Mikszáth Kálmánt.« Így írónk, aki kedvére válogatott a különböző hírekből, nem hagyta kiaknázatlanul az erdélyi iparkiallítás eseményét. Beszámolójában színes, részletes leírását adja a kiállított tárgyak sokaságának, melyek bemutatásakor nem állja meg, hogy egy tréfás, csipős megjegyzéssel ne utaljon a képviseléválasztásokra: »hátha úgy gondolkoznak a kedves erdélyi lányok is, mint az erdélyi kerületek: „hogy nem kell magyarországi ember”« (30 : 12–14).

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

28 : 5 Pedig nem is valami (K: <De nem is kell ahhoz> Pedig nem is valami)

12–13 sor között kihúzott szavak a K-ban <Ezer ötszáz.>

15 nyolevan és száz (K: nyolevan <es hat> es száz)

- 28 16–17 Itt nincs egyéb segítség, mint kereseti (K: Itt <hat> nincs egyéb segítség <a világon> mint <e> kereseti)
- 29 : 3–4 kénytelen *rajokat ereszteti* vagy Oláhország (K: kénytelen *kivandorolni* vagy Oláhország)
- 4–5 sor között kihúzott bekezdés olvasható a K-ban: <<Cso-
dálatos hogy <megis> épen ily viszonyok közt kezdik han-
goztatni hogy csak „helyi embert valasszunk képviselőnek”
Rossz jelszó az éppen annál a népnél mely mostoha viszo-
nyai>>
- 5–6 megnyitásával, mely arra (K: megnyitásával <?ma?>
mely arra)
- 7 Magyarországon hírt és keletet (K: Magyarországon <kele-
tet> hírt es keletet)
- 8 Ma délután 2 óraker nyílt meg (K: Ma <delelött> delutan 2
óraker nyílt meg)
- 9 közönség jelenlétében (K: közönség <kisérétében> jelenlé-
tében)
- 18 sikerült, ízlés (K: sikerült <izles> izles)
- 25 asztalneműeket mutat be (K: asztalneműeket < >
mutat be)
- 29 iparral áll ki, a legleleményesebb gyermekjátékokkal (K:
iparral áll ki a <legkölönbozobb> legleleményesebb gyermek-
játékokkal)
- 32 gyermekeknel örökké kelendő lesz a játékszer. (K: gyerme-
keknel <soha sem megy ki a divatból> orokke kelendő lesz
a játékszer.)
- 36–37 hanem a test belső része is (K: hanem az <emberi> test
belső része)
- 38–39 fenyővíz, az inyencnek (K: fenyőviz <?a kit?> az
inyencnek)
- 30 1 konyak, mely messze (K: cognac <es kává kivonat> mely
messze)
- 2–3 sor között a K-ban három törölt szó található: <De lehe-
tetlen . . . >
- 7 beutazták volna. (K: beutazták volna <ami eredekes van
benne>)
- 10 akik kalotaszegi (K: akik <.> kalotaszegi)
- 16 olcsó belépődíj (K: olcsó <ar> belepodij)
- 16–17 nemcsak élvezetes szórakozást fog szerezni (K: nem
csak <élvezetet is> élvezetes szorakozast fog szerezni)
- 17 hanem egyszersmind megállapítja (K: hanem <kivált so>
egszersmind megallapítja)
- 18 híret. Kivált (K: híret <és a kit a mi> kivált)
- 21 feküdt, hogy (K: feküdt <eddig> hogy)
- 21–22 valahára, miután már a (K: valahára <a Kongó álla-
mok> miutan már a)
- 22 irt kimerítő (K: irt < > kimerítő)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 28 : 8 *A tavasz elején utaztam egy székely faluban* — 1887. február legvégén Mikszáth részt vett Bekscics Gusztávval Szotyoron Nagy Károly névnapi lakomáján. Erről a választást előkészítő utazásról részletesebben szólunk a képviselővé választásakor elmondott [*Beszéd a választókhöz*] c. írás jegyzetében (e kötet 186—187. l.).
- 29 : 5 »*erdélyi bazár*« — a korabeli köznyelv az erdélyi iparkiállítást illette ezzel a kifejezéssel.
- 9—10 *Dessewffy Aurél beszéde mellett* — gr. Dessewffy Aurél mint az erdélyrészi közművelődési egyesület budapesti elnöke nyitotta meg a kiállítást.
- 17 *a mi kiállításunkon volt két év előtt.*« — Az utalás az 1885. évi budapesti Országos Kiállításra vonatkozik.
- 19—21 *Binder Lajos erdélyi ipari felügyelő érdeme (ki azonban mégsem tette ki emiatt a saját mellszobrát a tárgyak közé.)* — Az 1885-ös budapesti Országos Kiállításon látható volt a rendezők mellszobra is, erről MK gúnyos hangon írt *Az őnimádók* c. karcolatában (Krk 71. köt. 72—73. l.).

PÁRBESZÉD EGY »ÁNGLIUSSAL«

M *Pesti Hírlap. 1887. május 13., 9. évf. 131. sz. (2—3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A karcolat szerzőségéről

A névjelzés nélkül napvilágot látott írás kétségtelenül MK tollából származik, a hazai képviselőházi választások sajátos vonásait, furcsa megnyilvánulásait állítja a középpontba. A témát úgy bontja ki, hogy egy képzeletbeli riportban megszólaltat egy konzervatív angol képviselő-újságíró, aki meg akar ismerkedni a magyarországi választások rendszerével. A közélet furcaságát hasonló módszerrel mutatta be MK az 1885-ben keletkezett *A csodálatos parlament* c. elbeszélésében (ld. Krk 36. köt. 67—69. l. és hozzáfűzött jegyzeteinket a 277—281. l.). Politikai jellegű témát az 1886-os évben is megközelített úgy, hogy kitalált riport formájába öntötte. Így 1886 augusztusában, az uborkaszezon idején egy híres fotográfust beszélget arról, hogy Európa uralkodóiról miként készítette el fényképfelvételeit, ezzel találó politikai tablót fest a *Királyok a camera obscura előtt* c. írásában. A Jansky-ügy során kiéleződött vidéki helyzetről *A murokfalvi határozat* c. karcolatában szintén képzeletbeli riportot írt (Krk 73. köt. 40—43., illetőleg a 178—179. l.). De öt héttel a

jelen karcolat megjelenése előtt *Beszélgetés a kövélémményel* c. elbeszélésé már egy, a választás ügyében tett, álombeli riportútról szól, amelyben a korteskedés fő eszközeit allegorikus formában vonultatja fel. (A Krk előkészületben lévő 38. kötetében fog majd helyet kapni.)

A budapesti képviselőjelöltek »rostája«

A képzeletbeli interjú két kérdést emelt ki: az első az, hogy mi-ként zajlik a jelöltek kiválasztása, a másik az, hogy kik voltak a főváros képviselőjelöltjei. MK a képzeletbeli beszélgető partner csodálkozását írja le, hogy olyan ismert személyiségek, mint Vámbéry Ármin és a tiszaszlári per nemzetközi hírnevet szerzett védője, Eötvös Károly nem szerepelnek a jelöltek között. Írónk ezzel a fordulattal érzékeltette, hogy a középrétegek hangulata mennyire Eötvös Károly ellen fordult. A tények arra mutatnak, hogy MK jól ismerte az országban kialakult helyzetet, mert Eötvös Károlyt ugyan három helyen is jelölték (jelöléséről ld. alább a Tárghi magyarázatok között), de a választások alkalmával két fontosabb kerületben — éppen úgy, mint a nyíregyházi tárgyalást követő 1884-es választások alkalmával — kisebbségben maradt.

A fővárosi kerületek — többségében közepszerű — jelöltjeiről szól a beszélgetés második része. A főváros kilenc kerülete közül kettőben állítottak minisztert, egyben pedig államtitkárt, a többi jelölt a szabadelvű párt közepes kaliberű vagy jelentéktelen tagjaiból került ki. Az 1887. jún. 17-i választásokon a következőképp alakult ki a végeredmény:

az *I. kerületben* ellenjelölt nélkül megválasztották *Fejérváry Géza* bárót, a hadügyminisztert;

a *II. kerületben* ugyancsak ellenjelölt nélkül a kormánypárti *Darányi Ignác* kapta meg a mandátumot;

a *III. kerületben* a szabadelvű *Országgh Sándor* 351 szótöbbséggel győzött a függetlenségi *Láng György* felett;

a *IV. kerületben* *Trefort Agoston*, az Akadémia elnöke, a vallás-és közoktatásügyi miniszter 920 szavazattal elsöprő győzelmet aratott a 92 szavazatot szerzett függetlenségi jelölt, *Györy Elek* felett;

az *V. kerületben* ellenjelölt nélkül a kormánypárti *Wahrmann Mór* lett a mandátum;

a *VI. kerületben* a szabadelvű párti *Busbach Péter* 1309 szavazattal megszerezte a mandátumot az ugyancsak kormánypárti *Bobula János* elől, aki 687 szavazatot kapott;

a *VII. kerületben* *Mailekóvits Sándor* államtitkéré lett a mandátum 1202 szavazattal, míg ellenfele, *Morzsányi Károly* 952 szavazatot kapott;

a *VIII. kerület* három jelöltje közül a kormánypárti *Visi Imre*, a Nemzet szerkesztője győzedelmeskedett a maga 1601 szavazattal, míg a mérsékelt ellenzéki *Kaas Ivor* báró 539, a függetlenségi párti *Ugron Gábor* 273 szavazatot kapott;

a IX. kerületben szintén hármás jelölés volt; a két kormánypárti, Tolnay Lajos 934 és Prückler László 760 szavazatával nem tudta megszerezni az abszolút többséget, a mérsékelt ellenzéki Pázmándy Dénes 218 szavazatot kapott. A szavazás után Prückler László visszalépett, így pótszavazás nélkül *Tolnay Lajos* lett a kerület képviselője.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 30 : 1—2 *Hangl kioszk* — A Hangli a régi Budapest egyik közkedvelt szórakozóhelye volt a Vigadó előtti téren.
- 31 : 26—30 Eötvös Károly és 1887-es képviselőjelölése. — A választások alkalmával Eötvös Károlyt Óbudán és Nagyváradon léptették fel képviselőjelöltként. Óbudán a választások előtt négy nappal visszalépett a következő indokkal: egyrészt megrendült egészsége miatt, másrészt mert a kormány által kifejtett lélekvásárlást sem maga, sem hívei részéről viszonzni nem akarja. (PN, 1887. jún. 13.) Tisza Kálmán «roszlánbarlang»-jában, Nagyváradon viszont végigharcolta a választást, Tisza Kálmán 825 szavazattal újra megszerezte a mandátumot, Eötvös Károlyra 266-an szavaztak. (PN, 1887. jún. 18.) — A PN 1887. jún. 20-i híradása szerint Eötvös Károlyt Nagykovácsán 200 szótöbbséggel képviselővé választották.
- 32 : 10 — 11 *az egyikben Busbach a jelölt, a mostani képviselő, egy jóra való polgár, ellenjelöltje pedig egy Bobula nevű építész.* — A terézvárosi kerületről van szó.
- : 22 — *A másik kerületben is éppen úgy van.* — Az utalás az erzsébetvárosi kerületre vonatkozik.

AZ ÜGYNEVEZETT TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

M *Pesti Hírlap. 1887. május 16., 9. évf. 134. sz. (1. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Nyájás enyelgés* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A szerzőségről

Az Akadémia 1887. évi tagválasztó közgyűlésével foglalkozó karcolat kétségtelenül MKtől származik. Ezt a következők bizonyítják: már az előző években rendszeresen foglalkozott az Akadémia belső ügyeivel, a tagválasztásokkal, az akadémiai jutalmak odafté- lésében jelentkező klikkszempontokkal. Ezekben a karcolatokban már felmerült a jelen támadó cikk több mozzanata. Így az akadé-

mikusok »rni nem tudásáról« — amely a jelen karcolat indító ötlete — az 1883-as *Szelíd nyájaskodások a t. Akadémiával* c. karcolatában már kifejtette gondolatait (Krk 67. köt. 51. l.); az Akadémia javára való végrendekezés (33 : 8—11) az 1884-es *A tisztelt Akadémia* c. karcolat hangulatteremtő bevezetőjeként szerepelt (Krk 69. köt. 38. l.); a szépírók tudatos mellőzéséről (34 : 6—12) ugyancsak az 1884-es *A tisztelt Akadémia* című írásában szólt (69. köt. 39. l.). Vádként hangzik el továbbá, hogy a tudományos munkák többsége külföldi művekből készült kompiláció (34 : 14—15). Ez a megállapítás az 1884-es *Akadémiáddák* c. karcolatban is felmerült, ahol MK a következőket írta: »Évek során át pusztítja a tintát és papirost s minekutána tíz könyvből egyet csinált, kilép vele a világ elé, s nagy hangon hirdeti önmagáról, hogy ő nagy tudós.« (Krk 68. köt. 48. l.)

A felsorolt motívumegyezések, továbbá a jellegzetes stílusfordulatok alapján soroltuk az anoním írást MK karcolatai közé.

Az 1887-es akadémiai közgyűlés

A szerzőségről szólva a fentiekben már hivatkoztunk MK korábbi, az Akadémiával foglalkozó cikkeire. A sor teljessé létele érdekében itt kronológiai rendben felsoroljuk ezeket. 1883: *Szelíd nyájaskodások a t. Akadémiával* (Krk 67. köt. 50—53. l., jegyzetek 267—269. l.); 1884: *A t. Akadémiából*, illetőleg *Akadémiáddák* (Krk 68. köt. 16—20., és 48—50. l., jegyzetek 227—230., 246—247. l.), *A tisztelt Akadémia és Bis repetita placet* (Krk 69. köt. 38—40., 40—42., jegyzetek 216—218., és 218—221. l.); 1885: *Kemény Gábor bukása* (Krk 70. köt. 53—56. l., jegyzetek 259—262. l.). — Ez a felsorolás is azt mutatja, hogy az előző három évben Mikszáth hat cikket írt az Akadémiáról, ezek mindegyikében más-más oldalról bírálta, támadta a testület konzervativizmusát.

Az Akadémia XLVII. nagygyűlését 1887. máj. 12—15. között tartották. Az első napon az osztályok javaslatait tárgyalták az azévi jutalmakról, pályadíjakról és a megválasztandó új tagokról. A második nap megválasztották a két új igazgatósági tagot és a három osztály levelező, rendes és tiszteleti tagjait. (Akadémiai Értesítő, 1887. 157—162. l.) A máj. 15-i »közgyűlésen« *Trefort Ágoston* elnöki megnyitójában a magyar kultúra helyzetéről szólt, *Gyulai Pál* főtitkári jelentésében az előző nagygyűlés óta történt akadémiai eseményeket és eredményeket összegezte. Ezt követően *Kautz Gyula* emlékbeszédet mondott az Akadémia előző évben elhunyt volt elnöke, *Pauler Tivadar* fölött, majd az ülés utolsó tárgysorozataként *Keleti Károly* olvasta fel Magyarország élelmezéséről szóló értekezését. (VÜ, 1887. máj. 22. 21. sz. 350. l.) — A választásokkal kapcsolatos MK-megjegyzéseket ld. alább a Tárnyi magyarázatok között.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 33 1—2 Egy francia író sírkövének felirata — Alexis Piron francia költő (1689—1773). 1753-ban a francia Akadémia tagjává választotta, XV. Lajos azonban nem hagyta jóvá a megválasztást. Piron azzal vigasztalódott, hogy előre megverselte saját sírfeliratát epigramma formájában:
- Ci-git Piron, qui ne fut rien,
Pas mème académicien.
- MK a szállóigévé vált verszetet pontosan közvetítette.
- 4 »Nem volt semmi, még jó író sem«. — Ld. MK szerzőségéről mondottakat.
- 12 *offé* — jól tájékozott
- 12—15 *Mikor néhány hó előtt az orosz háború veszélye fenyegette a monarchiát . . . az Akadémia volt az első, aki a magyar aranyjárdék-papírjain sietett túladni.* — Sajtókörokkben valószínűleg feltűnést kelthetett az a gazdasági tranzakció, amelyet az Akadémia a Földhitelintézet révén 1886 végén lebonyolított. Erről az 1886. dec. 19-i Igazgatósági ülés jegyzőkönyve a következőképp emlékezett meg: »A földhitelintézet jelenti, hogy az Akadémia értékpapírjai között lévő két első hazai takarékpénztári részvényt 7800 és 8000 forint áron eladott, és a rendelkezésre álló készpénzből 50 000 forint értékű 4½%-os földhitelintézeti záloglevelet vásárolt.« (Akadémiai Értesítő, 1886. 238. l.) Feltehetően erre a pénzügyi akcióra vonatkozik MK megjegyzése.
- 17—18 *Széchenyi hiába hagyta hátra a jóslatot, hogy Magyarország nem volt, de lesz* — Széchenyi Istvánnak szállóigévé lett mondata az 1830-ban megjelent Hitel c. munkájának zárómondata, amely pontosan a következőképp látott napvilágot: »Sokan azt gondolják: Magyarország — volt; — én azt szeretném hinni: lesz!«
- 30 *rente* — járadék
- 35 *ha többé senki sem hal meg a javára.* — Ld. a MK szerzőségével kapcsolatban említettek.
- 34 : 6—12 A szépirók mellőzéséről. — Ld. MK szerzőségének bizonyítására említett korábbi cikkének jelzett helyét. — Érdeemes megjegyezni, hogy az 1887-es tagajánlások alkalmával ifj. Ábrányi Kornélt Jókai Mór, Berczik Árpádot Bogisch Mihály és Csiky Gergely, Asbóth Jánost Deák Farkas ajánlotta levelező tagként, de egyik javaslat sem jutott túl az osztály fórumán, a közgyűlés nem is tárgyalta. (Akadémiai Értesítő, 1887. 74—76., 89. l.)
- 14—15 Külföldi munkákból készült kompilációk. — Ld. MK szerzőségének bizonyítására említett korábbi cikk megfogalmazását.

- 34 : 18—19 *Lukács Béla írt egy nagyobb munkát, amelynek az Akadémia kiadta a nagy jutalmat.* — Az akadémiai nagyjutalmat elnyert munka az 1884-ben megjelent Államháztartás és adózás Angol- és Franciaországban c. értekezés. Lukács Bélát később sem választotta tagjai közé az Akadémia.
- 23 *Marczali Henrik írt egy kitűnő művet.* — MK valószínűleg Marczali háromkötetes Magyarország története II. József korában c. művére célzott. — Marczalit különben 1893-ban levelező taggá választották, de 1940-ben bekövetkezett haláláig nem lett belőle rendes tag.
- 26—27 *Alexander Bernát is írt egy nagy munkát, amelyet az Akadémia megkoszorúzott.* — MK utalása Alexander A filozófia történetének eszméje c. munkájára vonatkozik, amely 1881-ben jelent meg és 1884-ben Marczibányi jutalmat kapott. — Alexander 1892-ben lett levelező, 1915-ben rendes tagja az Akadémiának. A Tanácsköztársaságban vállalt szerepe miatt 1919 őszén megfosztották akadémiai tagságától.
- 30—33 *Volt aztán még néhány ajánlott, akik még semmit sem írtak. Hát azokkal mi történt? Az, hogy megválasztották őket.* — Az 1887. május 13-i tagválasztásokkor az I. osztályba levelező tagnak megválasztották: Pecz Vilmost (33 igen, 8 nem); a II. osztályba Medveczky Frigyes (35 igen, 6 nem), Pulszky Ágost (30 igen, 10 nem), b. Orbán Balázst (29 igen, 12 nem); a III. osztályba Inkey Bélát (38 igen, 3 nem), Heller Ágostot (35 igen, 6 nem). Az új levelező tagok közül Pecz Vilmos klasszika-filológus ajánlásában 2 önálló könyvét és 8 cikkét, Medveczky Frigyes filozófus 2 önálló munkáját és 11 nagyobb cikkét, Pulszky Ágost jogásznak 3 önálló művét és három tanulmányát, b. Orbán Balázs történésznek 3 önálló művét és 7 cikkét, Inkey Béla geológusnak 1 önálló művét és 10 cikkét, Heller Ágost fizikusnak középiskolai tankönyveit, és 6 cikkét említette meg az ajánlás. — A többi — és különösen a mellőzött ajánlottakhoz viszonyítva — megválasztott tag aránylag kevés önálló tudományos művet mondhatott magának. Ez indokolja MK éles megfogalmazását.

A MI KEDVES BERCİ BÁTÝÁNK

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 20—22 folio.

M I. *Pesti Hírlap*. 1887. június 1., 9. évf. 149. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

II. *Jk* 37. köt. = *Hí* 5. köt. *Az én halottaim. Ep.*, 1914. 144—148. l.

A jelen Krk a PH szövegét közvetíti.

A kéziratról

A nekrológot MK négy, átlagosan 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tizennégy csíkra vágták és I–XII római számmal jelölték (két csík III-as számot kapott, az V-ös szám után egy V^{1/2}-es számú csík következik).

A papír jellege arra mutat, hogy MK a szerkesztőségben írta Németh Albertet elparentáló cikkét. A K nyugodt írásképe jelzi, hogy írónk könnyedén fogalmazott, javításai az átlagosnál kisebb számúak, többségük inkább stíláriis, illetőleg szörendi jellegű. A korrektúrát maga végezte, erre utal néhány módosító, csiszoló javítása (35 : 2, 35 : 4, 36 : 22).

Búcsú egy kedvelt parlamenti személyiségtől

Korábban Mikszáth számos írásában foglalkozott Németh Albert népszerű alakjával, a róla keringő históriákkal, kifogyhatatlan humorával, kedélyes tréfáival, melyek nemegyszer nevetésre fakasztották a Házat. A jelen írásban megemlékezik választási fortélyairól, és a szépségi programbeszédéről szóló anekdota felelevenítésével állít emléket az elhunytnak. Mikszáth már az 1884-es év novellatermésében is megírta, hogy a képviselőjelöltség egyik fontos kelléke a Németh Alberttől kapott adoma, melyet a jelölt a vacsorák fölött mond el. (Ld. *Mi minden kell a jelöltnek?* c. elbeszélést a Krk. 35. köt. 111. l.) Cikkeiben több ízben megemlítette, hogy Németh Albertnek mindegy, melyik kerületben léptetik fel, mert könnyedén megtanul néhány mondatot a nemzetiségek nyelvén (ld. az *Ellenargumentumok* c. cikket a Krk. 68. köt. 45. lapján és a *Humor a korteszmezőkön* c. cikket a Krk. 68. köt. 54. lapján).

A fontosabb életrajzi adatokat itt pótoljuk: Németh Albert 1820-ban Heves megyében született. Filozófiát és jogot tanult. 1840-ben ügyvédi vizsgát tett, majd 1844-ben Heves vármegye szolgabírája lett. Követként részt vett az 1848-as országgyűlésen, ahol csatlakozott a szélsőbaloldalhoz, majd részt vett a szabadságharcban. 1861-től több cikluson át országgyűlési képviselő volt. Előbb Heves megye, majd Hódmezővásárhely szélsőbaloldali képviselőjeként a párt egyik hangadó személyisége volt. Az 1884-es választások alkalmával kisebbségben maradt, így nem jutott be a parlamentbe. Halála alkalmával több lap nekrológban emlékezett meg róla. (VÜ, 34. évf. 1887. 23. sz.; PN, 38. évf. 1887. 148. sz., Függetlenség, 8. évf. 1887. 148. sz.; Egyetértés, 21. évf. 1887. 149. sz.; Eger, 26. évf. 1887. 28. sz.)

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 35 : 2 hol száz (K: hol <ez> száz)
 2 és *ritka* név (K: es *ocska* nev)
 4 nem jelölik sehol (K: nem <?kaptak?) jelölik *ki* sehol)
 5–6 sor között a következő kihúzott szavak találhatóak a K-ban: <Hat bizony nem>
 8 volt ő jelölve (K: volt <...> ő jelölve)
 9 *abba az alig* (K: *abba* <a kerületbe> *az alig*)
 11 *nyugalmas egy kerület* (K: *nyugalmas* <az> *egy kerület*)
 13–14 *tudatja Németh Albert örökös* (K: *tudatja* <hogy> *Nemet Albert* <az utolsó> *örökös*)
 19 *biztosított nemcsak* (K: *biztosított* <neki> *nem csak*)
 26 *nagyobb volt. Millió adomát* (K: *nagyobb volt.* <Szaz meg száz adomat tudott elmondani egy végtében> *Millió adomat*)
 27 *mindég rendelkezésére* (K: *mindég* <modulálható volt> *rendelkezésére*)
 29 *lakására. Jöttek a* (K: *lakására* <epen olyan mint valamely zaszlo gyárba>. *Jöttek a*)
 „ 29 *országból s mikor* (K: *országból* <hózzá> *s mikor*)
 36 : 3 – No, mi baj (K: – No <hat> mi baj)
 6 *programbeszédembe.* (K: *programmbeszédem* <számára> *be.*)
 10 *no. Mindjárt* (K: *no.* <Ist> *Mindjárt*)
 13 *neki, ha azonban* (K: *neki* <amik> *ha azonban*)
 14 *mondott annak is* (K: *mondott* <neki> *annak is*)
 16 *ötlettel, fortéllal* (K: *ötlettel* <?frenetikus?> *fortéllal*)
 18 *meghódítani érmánnyal* (K: *meghódítani* <armánnyal vagy> *érmánnyal*)
 22 *többet megbír* (K: *többet meg* <megf> *megbir*)
 23 *okozott az államférfiui* (K: *okozott* <neki> *az államférfiui*)
 23–24 *mondták róla: »Szeretetreméltó gonosz* (K: *mondták róla: »*<Kedves> *Szeretetreméltó gonosz*)
 24–25 sor között kihúzott szavak olvashatók a K-ban: <Ézert a titulusert kesz volt mindenre>
 25 *titulusra igyekezett* (K: *titulusra* <szolgált ra min> *igyekezett*)
 32 *mert a hatalom nyújtja* (K: *mert a* <kormány a hoz> *hatalom nyújtja*)
 „ 37 *mindég* (K: *mindég*)
 37 : 1 *előtt is tömérdek* (K: *elott is* <sok sok> *tomerdék*)
 2 *szepességi is.* (K: *szepességi is* <ahol ...>)
 4 *elfogadta a szepességit.* (K: *elfogadta* <a leggyöngébbet> *a szepességit.*)
 4–5 sor között két kihúzott szó található a K-ban: <Mit csendre>
 6 *nekem. Fogadjunk* (K: *nekem.* < . . .> *Fogadjunk*)

- Lap Sor
- 37 7 — Sok pénz kell hozzá. (K: — Sok pénz <kellene ahhoz> hozzá.)
 8—9 ötletem, amely egyhangúvá (K: ötletem <hogyan> a mely egyhangúvá)
 16—17 mert a becsületes cipzerek (K: mert a <valasztói> becsületes ziperek)
 25 állta ki, Berci (K: állta ki <de> Berci)
 27 mozgalmak idején. (K: mozgalmak <.....> idején.)
 28 választásokról diskurált (K: választásokrol <beszélgetett> diskurált)
 33 felelte az —, mert attól (K: felelte az <— Mi lehet annak az oka? hogy> mert attól)
 34—35 hogyha megválasztják, majd átcsap az ellenzékhez. (K: hogy <— azt mondják —> ha megválasztják majd <áttalál csapni> atcsap az ellenzékhez.)
 37 Az én időmben attól félték (K: Az en <időben> csaknem) időmben attól félték)
 38 : 2 sajtolva ezzel a lépésével (K: sajtolva <szemeikből> nem csak azért) ezzel a lépésével)
 4 csipős humorával (K: csipős <ho> humorával)
 6—7 úgynevezett nagy államférfi (K: úgy nevezett <all> nagy államférfi)
 7 élni és forogni (K: elni es <pezsegni> forogni)
 8—9 rámosolyogni a késő utódokra, e nem éppen (K: ra mosolyogni <ez epen> <nem epen dicstelen korból> a késő utódokra <<mint egy <.....> abból a korból mikor>> e nem epen)
 9—10 mikor, még olyan kevés (K: mikor meg <annyi> olyan keves)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 35 : 13 *bulletin* — itt: hivatalos jelentés
 36 : 3—15 A programbeszédhez kért anekdota. — Ld. a bevezetőben említett *Mi minden kell a jelöltnek* c. elbeszélés idézett helyét.
 25—26 *mint honvéd 1849-ben* — Németh Albert részt vett a szabadságharcban, a 17. huszárezredben szolgált, Dembinszky, Guyon majd Perczel hadosztályában.
 27—28 *Róla* [Németh Albertről] *írta meg Jókai a »Fránya hadnagy«-ot.* — Jókai Mór az 1850-ben keletkezett elbeszélése hadnagyát sehol sem nevezte meg, még költött névvel sem ruházta fel; »az én hadnagyom«-nak vagy csak »hadnagyom«-nak titulálta. Lehetséges, hogy MK-nak a nekrológban megörökített utalása őrizte meg az utókor számára a mintakép, Németh Albert nevét. E kérdés megnyugtató eldöntése a Jókai-filológia feladata.

Lap Sor

- 36 : 29—30 *A forradalom után ő volt a legkedélyesebb konspirátor*, — A szabadságharc bukása után Németh Albertet izgatás címén több alkalommal letartóztatták. 1864-ben négy hónapra bebörtönözték. A kiegyezés idején Heves vármegyei ellenzéki vezérszerepéért fölségsértési és hűtlenségi pert indítottak ellene.
- 37 : 1—21 Németh Albert bukása a szepességi kerületben az 1884-es választásokon. — Ld. a bevezetőben említett *Ellenargumentumok* és a *Humor a kortesmezőn* c. egykorú, 1884-es MK-cikkeket.

HARAPÓS ÖREGEK

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 23 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. június 1., 9. évf. 149. sz. (3.1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kézitről

A glosszát MK egy 40 cm hosszú és 15 cm széles, továbbá egy 20 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában négy részre vágták és a szeleteket 3, 4, 5, 5^{1/2} arab számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy a PH szerkesztőségében készült a karcolat. Könnyedén, az átlagosnál kevesebb törléssel, változtatással írta MK. A korrektúrát maga végezte, erre utal a 39:6—7 sorban a nyomdai levonaton eszközölt változtatása. Felhívjuk a figyelmet, hogy a nyomtatásban megjelent szövegből elhagyatta MK a glosszát záró ironikus hangvételt, kommentáló párbeszédet. Ennek szövegét ld. alább a szövegváltozatok felsorolásánál.

Egy újabb bírói nyugdíjazás és annak visszhangja

Ez az írás szorosan kapcsolódik az ápr. 26-án megjelent, szintén *A harapós öregek* címet viselő karcolathoz, az ott leírt megjegyzéseink részben erre a karcolatra is vonatkoznak. Valószínű, hogy Oosvay Ferenc kúriai bíró nyugdíjazásakor is szárnyra kaphattak bizonyos mende-mondák. Bár távozására hatvankilenc éves korában, néhány hónappal halála előtt került sor. Ez csupán feltételezés, a korabeli napilapokból minderre nem derül fény. Mégis érdemes felidézni a VÚ-ban megjelent nekrológ alábbi mondatát: »Ez év elején elvesztette nejét s ez a különben kedélyes embert teljesen megtörte, állítólag még akkor kérte nyugalmaztatását, mely ez év nyarán következett be, a

felség kitüntető elismerésével, s Ocsvay gyermekeivel visszavonult erdélyi birtokára.» (VÜ, 1887. 48. sz. 797—798. l.)

A névtelen glossza könnyed, anekdotaszerű írás. Jellegzetes mikszáthi fordulatai, stíluselemei közül megemlíthetjük a szójátékot, úgymint: »mert aki legtöbbet dolgozik, annak kell legjobban a nyugalom.« (39:6—7) Ugyancsak írónk jellegzetes kifejezése a Bach-szisztem (ld. a febr. 13-án megjelent, *A t. Házból* c. karcolatot a jelen Krk 95. lapján és *A nyelvek* c. karcolatot a Krk 64. köt. 39. lapján.)

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
38	1	Kúriánál az a neve (K: Kúriánál < > az <volt> a neve)
	5—6	valamit melyik könyvben (K: valamit <melyikből> melyik könyvben)
	10	valamely kimondandó ítélet (K: valamely <ítélet> kimondando ítélet)
	16—17	Fabinytól. Elolvassa (K: Fabinytól: <hogy milyet, kegyetlent>. Elolvassa)
	21	egészségére«. (K: egészségére" <.....>)
39	3	Éppen a legtevékenyebb (K: Éppen a <?kemény?> legtevékenyebb)
	5	— Természetes — veti oda keserű (K: — <.....> Természetes — <mondja> veti oda keserű)
	6—7	annak kell legjobban a nyugalom. (K: annak kell a legsuregösebben a nyugalom.)
	9—10	sor között a K-ban kihúzott két szó: <Nem én>
	12	professzor elgondolkozik (K: professor <gondolatokba merül> elgondolkozik)
	18	Kúrián azok (K: Kúrián <minden> azok)
	19	száraz bírói akták (K: száraz bírói <akták> akták)
	20	kedélyeskednek a megnehezült (K: kedélyeskednek <az idők> <.....> megnehezült)
	21	sor után a K-ban még további szöveg olvasható, amely nem jelent meg nyomtatásban a PHban. Ezek a szakaszok a következők:

Mikor a minap megjelent a lapokban az igazságügyminiszter működési lajstrom <mindenütt> hogy, hány bírót eresztett el és hányat nevezett ki mindenütt imponált a tekintélyes <.....> statistika, csak a Kurian történt ellene egy kis kifogás.

— Valami még hiányzik — mondák.

— Ugyan mi?

— Annak a kimutatása, hogy a nyugalmazott bírák között volt-e lutheranus ember és hogy ...

— Hát még mi?

— *És hogy a kinevezettek közt volt <e más vallásu> nem
lutheranus is és hány?*
*Ejnye, bel mindenre kíváncsiak ezek a harapós öreg urak
ott a nagyméltóságú Kúriánál.*

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 38 : 12—13 *Themis istenasszony* — mitológiai alak, a törvényesség, az igazságszolgáltatás istennője a görög mitológiában.
- 39 : 16 *A Bach-szisztem alatt ott ültem Josefstadban.* — Ocsvay részt vett a szabadságharcban, eleinte honvéd, később hadnagy lett Bem seregében; 1849. jan. 1-től megindította a Honvéd c. napilapot, (mely aug. 14-ig jelent meg), egyidejűleg részt vett a katonai statáriális bíróság tárgyalásaiban. A szabadságharc leverése után négy évig bujdosott; 1853 májusában fogták el és tizenöt évi várfogságra ítélték, melyből négy évet töltött le a josefstadti várban. 1857-ben szabadult.

[BESZÉD A VÁLASZTÓKHOZ]

- M I. *Székely Nemzet.* (Fel. szerk.: Málík József.) 1887. június 21., 5. évf. 93. sz. (3.1.) [A sepsiszentgyörgyi újság Mikszáth Kálmán megválasztása az ilyefalvi kerületben c. cikkben számoljbe MK képviselővé való megválasztásáról és itt közölték idézőjelbe illesztve némi összekötő szöveggel a választás után elmondott beszédét.]
- II. *Pesti Hírlap.* 1887. június 23., 9. évf. 171. sz. (4.1.) »Mikszáth választása« címmel. [A Székely Nemzetből átvett közlemény.]

Kötetben itt először.

A szövegről

Az ilyefalvi választók előtt elmondott beszédet a Székely Nemzet alapján közöljük. MK feltételezhetően vagy a kéziratot adta át a szerkesztő Málík Józsefnek, vagy a lejegyzett szöveget még nyomdába adás előtt átnézhetette. A sepsiszentgyörgyi lap közlésének hitelességét az is bizonyítja, hogy a PH-beli átvétellel szó szerint megegyezik. Ha a székelyföldi lapban valami torzulás következett volna be, azt írónk a saját lapjában feltétlenül korrigálta volna.

A Székelyek között c. cikktől az illyefalvi szabadelvű párti mandátumig

Mikszáth pályája kezdetétől az 1885-ös év derekáig csak annyiban foglalkozott Erdéllyel vagy az erdélyi kérdéssel, amennyiben általános témái azt megkövetelték. *A t. Házból* c. karcolataiban el-eljuttatott egy-egy csípős megjegyzést az erdélyi képviselők rovására, de az az illető pártállásától, illetőleg a képviselt kerülettől függetlenül került a tollára. Szépirodalmi alkotásaiban, elbeszéléseiben is csak ritkán szerepeltetett erdélyi származású hősöket, maga az erdélyi vidék pedig természetszerűleg kiesett látóköréből.

Az erdélyi táj először a lovagvárak regéiben morült fel: 1885. febr. 1-én a Magyar Ifjúságban megjelentetett *Csicsóvár* c. történetben a Dés környékén lévő várhoz fűződő mondát elevenítette fel, 1885 aug. elején pedig a Brassó környékén lévő *Kőhalom* várának történetéből villantott fel epizódokat. (Ld. Krk 36. köt. 49–52., ill. 155–157. l. és jegyzetek a 267–268. és a 323–324. l.) Az közismert, hogy Mikszáth vártörténeteit különböző történelmi feldolgozások, esetenként forráskiadványok alapján írta, igen kevés azoknak a történeteinek száma, amelyen átszűrjük a személyes látogatás élménye. (Ld. a A vártörténetek keletkezéséről szóló bevezető fejtegetéseket a Krk 36. kötetének 277–281. lapjain, továbbá a Krk 40. kötetének bevezető jegyzetét a lovagvárak kötetkiadásának előzményeiről a 149–155. lapokon.)

A Székelyföldről írt első Mikszáth-cikk 1885. jún. 5-én jelent meg a PH hasábjain *Akik nem zúgolódnak* címmel. A sepsiszentgyörgyi realiskola érdekében a Székely Nemzet hasábjain megjelent felhívással foglalkozott MK ebben a cikkében, meleg hangon kommentálva a kezdeményezést (Krk 70. köt. 65–68. l. és a hozzáfűzött jegyzetek a 267–268. l.). A cikkből kitűnik, hogy úgy szólt Háromszék megye kulturális és gazdasági gondjairól, hogy nem ismerte sem a területet, sem az odavalósiakat. A karcolatban méltányolja a javaslattevő Császár Bálintnak, Sepsiszentgyörgy polgármesterének körültekintését. A támogató cikket a város lapja, a Székely Nemzet meleg hangú sorokkal fogadta és feloldva a PH-beli közlés S–n szignóját, közölte, hogy »Scarron (Mikszáth Kálmán) tollából igen rokonszenves cikkben ad visszhangot Császár Bálint lapunk olvasói előtt ismeretes indítványára. A kitűnő író meleg érdeklődése a Székelyföld iránt hálára kötelezte Háromszék megye közönségét . . . ». E bevezető sorok után újraközölték Mikszáth cikkét (Székely Nemzet, 1885. jún. 9. 88. sz. 1., 2. l.). Az az eddigiekből is kitűnik, hogy valaki felhívhatta Mikszáth figyelmét a Császár Bálint-féle indítványra és ugyancsak valaki elküldhette a sepsiszentgyörgyi lapnak a pártoló hangú cikket. Az alábbiakból kiderül, hogy ez a valaki Beksics Gusztáv volt, a PH-beli szerkesztőségi kolléga, aki 1884-től Sepsiszentgyörgy szabadelvű párti országgyűlési képviselője is volt. Meg kell jegyeznünk, hogy az *Akik nem zúgolódnak* című karcolat volt az elindítója Mikszáth és a székelység kapcsolatának.

A személyes ismeretésegre is hamarosan sor került: 1885. okt. 3-án Mikszáth Beksics Gusztáv társaságában Sepsiszentgyörgyre utazott,

ahol néhány napot időztek. Beksics találkozott választóival, részt vett különböző programokon. Mikszáth mindenütt követte, sőt egyedül is tett kirándulást a környéken. Erről az utazásról szól a hat részből álló, *A székelyek között* c., a PHban 1885. okt. 9. és okt. 16. között megjelent cikksorozata. (Ld. Krk 71. köt. 37–51. l.; a hozzáfűzött jegyzetekben részletesen szoltunk az úti programról és Mikszáth ünnepléséről is a 239–242. lapokon.) Ez alkalommal Mikszáth személyesen megismerkedhetett Császár Bálinttal, a város polgármesterével és a szabadelvű párt helyi korifeusával. De találkozhatott Málík Józseffel, a Székely Nemzet c. lap szerkesztőjével is. Ennek bizonyosága, hogy e látogatást követően feltűnnek Mikszáth cikkei a Székely Nemzet hasábjain. Azonnal közölték 1885. okt. 11. és okt. 17. között – a PHból átvéve – *A székelyek között* c. cikksorozatot, majd 1885. november elején az *Egy kis emlékezés Aporra* c. megemlékezését jelentették meg, ugyancsak átvéve a PHból az anonim írást (ld. Krk 71. köt. 65–67. l.).

Az 1885 őszén kialakult személyes kapcsolat a következő évben tovább mélyült. 1886 január végén és február elején Mikszáth Beksics társaságában újból Háromszék megyébe utazott és részt vett a Nagy Károly szotyori birtokosnál megtartott Károly napi lakomán. Ezen a közepesre méretezett névnapozáson a »nevezett birtokosnál – ahogy a Székely Nemzet fogalmazott – jó barátainak és tisztelőinek nagy száma . . . Háromszék megyének előkelő férfialból és köztisztviselőiből ötvenen-hatvanan jelentek meg . . . « (Székely Nemzet, 1886. febr. 2.) Tehát: a névnapon ott voltak a megye politikai közhangulatának alakítói. Mikszáth erről az utazásról újabb cikket írt az Ország-Világ számára *A mi külön Tündérországunk* címmel. (Ld. Krk 72. köt. 17–24. l. és a jegyzetek a 258–260. l.) Ebben a karcolatban részben újból összegezte az előbbi cikk lényegesebb benyomásait, de írását az ismételt élmények más színekkel is gazdagították. Valószínűleg az 1885-ös cikksorozat visszatérő elemei következtében a PH nem közölte az Ország-Világban megjelent karcolatot, de nem vette át a Székely Nemzet sem. Pedig az utóbbival tovább mélyült Mikszáth kapcsolata.

A sepsiszentgyörgyi kormánylap az 1886-os év folyamán hat alkalommal közölt Mikszáth-írást. Februárban két ízben jelentetett meg részleteket az akkor könyvkereskedői polcra került *A tisztelt Ház* c. kötetből (febr. 4. 19. sz. 3. l. és febr. 6. 20. sz. 3. l.), márc. 26-án (négy nappal a PH-beli közlés után) megjelentette az *Azok az öregek* c. rajzot (i. h. 47. sz. 2. l.), máj. 15-én pedig *A tyúkprókátor* címmel újraközölte az 1884 legvégén keletkezett *Leveles menyecskék* c. elbeszélést. A címváltozat és a két évvel korábban közzétett írás felbukkanása egyértelműen arra mutat, hogy az erdélyi lap kezdeményezésére Mikszáth küldte el az elbeszélés szövegét. 1886. júl. 1-én (101. sz. 2. l.) a Székely Nemzet átvette a VÜből a *Gyermekek a mezőn* c. képmagyarázatot, a következő szöveget fűzve az íráshoz: »Mikszáth Kálmán írja Vas. Újs. vasárnapi számában ezt az üde, életteljes rajzot a falusi gyermekek boldogságáról. A kedves csevegést Mannheimer Ágost egy szép képe teszi meg elevenebbé.« Végül az év októberének elején

Mikszáth a Székely Nemzet számára tetemesen kibővítette az 1884 szeptemberében a Gondúzó hasábjain megjelentetett Hatvani Istvánról szóló, *A magyar ördög* c. elbeszélését, az átformálás során a címet is megváltoztatta: *Az ördögös professzorra* (a lap okt. 5-i, 7-i, 9-i, 10-i, 12-i számaiban; az átdolgozott változatot az előkészületben lévő Krk 38. kötetében jelentetjük meg).

Visszatérve az 1886. év eleji szotyori névnap-i látogatásra, érdemes felfigyelni arra, hogy ezt követően valamilyen formában kiszivároghatott Mikszáth képviselői aspirációja. *A vizsgelt Ház* c. kötet második kiadásáról az Ország-Világ febr. 20-i számában Bródy Sándor B—y S—r szignóval hosszabb írást közölt Mikszáth könyvéről a következő figyelemreméltó címmel: »Mikszáth, a politikus«. Ebben a kritikában megpróbálja Mikszáth sikerének titkát elemezni. Eközben a következő megjegyzést tette Bródy: »Azt mondják — akik értenek hozzá —, hogy a jövő országgyűlésnek egészen más képe lesz, mint a mostaninak. Nem akar az ember ijesztgetni senkit, de mégse lehet kívánni, hogy öt évre csak olyan képviselőt válasszanak a hívek, mint amilyet három évre. Tartósabb időre erősebb matéria kell. Tanult kortesek és kipróbált pártelnökök úgy vélik, hogy sok gazdag ember lesz benn a parlamentben. Az írókból persze mennél kevesebb. S ez a kis szám is — úgy sejtik — új numerosokból fog kitelni. Itt-ott arról beszélnek, hogy Mikszáth is bemenne . . . Ó, be szép lesz az az első karcolat, melyet Mikszáth mint mameluk ír meg a mamelukok Házáról! Amily érdekes lesz második elbeszélőnk, mint debatter! Milyen elhagyottak lesznek a szépirodalmi társulatok ülései, s milyen tömve a hölgykarzat a Sándor utcai házban! S mily érdekes, hacsak elképzelni is egy olyan ülést, melyben az én politikusom is részt vesz! . . .« (I. h. 129. l.) Ezt követően Bródy elképzei, hogy Mikszáth a kormánypárti padokból milyen szónoklatot fog tartani a költségvetés támogatására. E soroknál Bródy valóságos stílusparódiát komponált. (Az ismertetés teljes szövege helyet kapott a Krk 71. kötetében a 359—362. l.)

Alig egy hónap múlva, 1886. márc. 26-án Mikszáthot a függetlenségi pártiak is névnapozásra hívták, Ugron Gábort ünnepelték a pesti »Vadászkürt«-ben. Mintegy negyven, javarészt függetlenségi párti képviselő, valamint Ugron barátai és tisztelői voltak hivatalosak. A lakomán Mikszáth is részt vett, akire Gulácsy Dezső külön felköszöntőt mondott. Itt hadd idézzük a PH egykorú szövegét: »Gulácsy Dezső Mikszáth Kálmánt köszöntötte, aki nem tartozik ugyan a párthoz elveire nézve, de akit mindig szívesen lát a párt a maga körében. Helfy nagy derűtség közt meginterpellálta Mikszáthot, hogy miért udvariatlan és hallgat, s biztosította, hogy addig fogja provokálni, míg nem beszél. Mire Mikszáth körülbelül a következőket mondotta:

Az én kedves bátyám, Helfy Ignác bizonyosan azért nem hagy nekem békét, mert én hat év óta hagyom békében. Kénytelen voltam tehát felállni, de csak azért, hogy nyilatkozzam, miért nem beszélek.

Az lévén a foglalkozásom, ami tisztelt barátom Ugron Gábor

ma említett papjaié, akik a bárányokat megették, de nem tehetem, hogy most magam is beálljak báránynak. (Nagy derűtség.)

Nem. Én a szüzességemet nem adom olcsón. (Derűtség.)

De mégis tessék egy észrevételt.

Végighallgattam, a részint komolyan, részint tréfásan elejtett panaszokat, hogy nincs egységes célra való törekvés, s nincs elismert vezér a pártban.

Az meglehet, hogy nincs. De van több, mert én egy egységes pártot fedeztem fel a pártban, melynek minden tagja *egy ugyanazon célra tör.*

E párt a *kimaradottakból* áll, akik itt ülnek most köztünk (Polónyi, Hegedűs Károly, Pázmándy Dénes) s akiknek van elismert vezérök: Eötvös Károly. (Zajos derűtség)... « A cikk még megjegyzi, hogy a derűs társaság éjfélig maradt együtt. (Egy politikai jellegű névnap. PH, 1886. márc. 26. 85. sz. 2. l.)

A szotyori és a pesti, a kormánypárti és függetlenségi párti névnap együttesben való részvétel más-más eredetű volt: de egy bizonyos — és erre Bródy sorai szolgáltatnak bizonyítékul — 1886 elejétől Mikszáth Kálmán már azok közé tartozhatott, akiket számtábsba vettek az elkövetkező 1887-es képviselőválasztás jelöltjei között.

Mikszáthnak a Székely Nemzetben való írói jelentkezéseiről — az 1886-os évben — már tettünk említést. A képviselőjelöltség felé a döntő lépésre 1887. február végén került sor. De azt megelőzően fennmaradt Mikszáthnak egy Málík Józsefhez intézett levele, amelyet azzal kezdett: »Kedves Barátom! Török, szakad meggyünk József napkora, majd arra kéri a Székely Nemzet szerkesztőjét, hogy küldje számára rendszeresen a lapot. A képviselőjelöltség ügyéről viszont a következő mondat beszél: »Bálint bátyánknak [Császár Bálintról van szó] írtam, hogy az furesán venné ki magát (Tanárky miatt), ha mi kezdenénk itt a mozgalmat. Ott kell annak nálatok kezdődnie.« Tanárky Gedeon államtitkár volt ekkor az ilyefalvi kerület megválasztott szabadelvű párti képviselője. A különböző megbízások ügyekre való kitérés után Mikszáth a levelet a következőkkel zárta: »A lapot, kérlek alázatosan, okvetlenül haza címeztesd nekem (nem a redakcióba). Képzelheted, milyen érdekes olvasmány lesz az most nekem egy darabig. A viszontlátásig!« (Krk 25. köt. 18—19. l.)

A Málík Józsefnek írt levél bizonyítja, hogy 1887 elejére már megvolt az elhatározás a jelöltetésre. Mint a levélből kitűnik, szervezési és technikai részleteket kellett személyesen tisztázni. A levélben ígért viszontlátás nem a szerkesztő nevenapján, hanem Károly napkor következett be: újabb névnap meghívást kapott Mikszáth Szotyorba, Nagy Károlyhoz. Erről a Székely Nemzet 1887. márc. 1-i száma a következőképp számolt be:

»Díszes lakoma volt szombaton este és vasárnap délben Nagy Károlynál Szotyorban, hol a háziúr névnapjára (a „szabadelvű párti naptár” szerint) mintegy 50-en gyűltek össze a vidék legelőkelőbb férfiai közül. Az estélyen részt vett Beksics Gusztáv és Mikszáth

Kálmán is, kik szombaton este érkeztek meg Brassón át s a vasárnap esti vonattal vissza is utaztak Budapestre. Ott volt a díszes társaságban többek közt: Potsa József főispán, báró Apor Gábor alispán, báró Rauber Ottó, báró Szentkereszty Béla, Künnle József, kir. tanácsos stb. A gazdag lakomát szellemes pohárköszöntők fűszerezték s a házigazdán kívül szép felköszöntők mondtak Tisza Kálmán miniszterelnökért, Potsa József főispánért, Beksicsért és Mikszáthért stb.†

A Szotyorba meghívottak személye és közéleti rangja arra mutatott, hogy ez alkalommal a közelgő választások is nagy szerepet játszhattak a találkozón. A kolozsvári függetlenségi párti lap, az *Ellenzék* reagálása is erre utal. Képviselő látogatása címmel beszámol Beksics és Mikszáth útjáról, majd megjegyzi: »... Hogy jól ettek és ittak, arról tudomásunk van, de hogy a képviselő úrnak a látogatása alkalmával, a haza vagy a választók érdeke másképpen lettek szolgálva, arról hallgat a krónika. No, dehát ebéd volt és ez a lényeg.« (1887. márc. 7. 53. sz. 3. l.)

A Székely Nemzet azonnal replikázott. »Valami fáj az „Ellenzék”-nek. Egész bizonyossággal nem lehet tudni: de nagyon fáj neki valami... azt szeretné tudni: minő összefüggésben van Károly napja a haza érdekeivel? Végasztalhatatlanok vagyunk, hogy a föl-adott rébusz megfejtésével nem szolgálhatunk. Gyantjuk különben, hogy az „Ellenzék” nagyobb összefüggést látna a haza érdekeivel abban a körülményben, ha csupa Miklósokat írna be a keresztelő pap a matrikulába?« (1887. márc. 10. 2. l.) — Meg kell jegyezni, hogy az *Ellenzék* szerkesztője Bartha Miklós volt, reá utal az idézett utolsó mondat.

A Székely Nemzet és az *Ellenzék* csatározása idején, valószínűleg március elején Mikszáth újabb levélben sürgette Málík Józsefet a lap rendszeres küldésére és egyben egy kis hírfanyagot csatolt a levélhez. »Itt küldöm ezt az újdonságot, ha netalán elkerülte volna a figyelmeteket, hogy közöljétek valami alakban«. A hír arról szól, hogy Mikszáthnak *A dszentri-fészek* c. elbeszélése Horn Elvira fordításában megjelent a párizsi *Temps* hasábjain. A közlemény a Székely Nemzet 1887. márc. 8-i számában, a napi hírek között jelent meg. Tehát ennek alapján megállapítható, hogy a levél 1887. márc. 4. körül keletkezhetett. Folytatva Mikszáth sorait, a közleményre vonatkozó mondat után megjegyezte: »Most már nagy fontosságú a ti lapotok rám nézve, hogy mit közöl s hogy hébe-hóba emlegetésbe hozza a nevemet.« E mondat után különböző információk következnek, majd a záró bekezdés a közelmúlt személyes találkozásra utal. »A főispánt nehezen várjuk Pestre, mert most már teljesen kihevertük a szotyori mulatozást.« (Krk 25. köt. 19. l.)

A szotyori látogatás és a kirobbanó hírlapi polémia egyértelműen arra utal, hogy Mikszáth belekerült a korteskedés forgatagába.

Orbán Balázs az *Ellenzék*ben cikket jelentetett meg a székelyföldi kerületekről. Ilyefalváról a következőket írta: »Az ilyefalvi kerület is azt hiszem, hogy jóllakott az importált portékákkal, s bár megkezdődött a Pogányok szemleútja, azt hiszem, hogy egy jóra való

székely jelölttel könnyen meg lehetne győzni a Nagy Károly-féle szotyori nagyságokat, hogy ez a nép, a hősöknek ez ivadéka, nem óérette van teremtvé, s nem az ő peculiumát képezi, hogy már jó előre ihasson az ő bőrére . . . » (Ellenzék, 1887. márc. 12.) Orbán Balázs megpendítette a jelszót: helybéli függetlenségi jelöltet kell állítani a székely kerületekben, így Ilyefalván is. A Székely Nemzet márc. 17-i cikkében hosszan idézte Orbán cikkét, gúnyolta megjegyzéseit, majd a következő sorral rekesztette be a polémiát: »Kérjük annak okáért Orbán Balázs urat: jöjjön, paktáljon, egyezkedjék velünk. Mert félünk, erősen meg vagyunk ijedve.«

Tíz nap múlva az Ellenzék már közölte a kiszemelt helyi jelölt nevét: »Az ilyefalvi kerület ellenzéki választói gróf Bethlen Gergelyt óhajtják jelöltnek felkérni. Nem ismerjük a gróf elhatározását, de ha vállalkozik e kerület képviselőjére, gratulálhat magának a székelység, hogy buzgó és elvszilárd férfiú meggyőződésére bízhatta parlamenti képviselőjét.« (1887. márc. 23. 1. l.)

A Székely Nemzet még nem nevezi néven a kormánypárti jelöltet, de gúnyos hangon utasítja vissza a sugallt ellenzéki jelölést a márc. 27-én megjelent válaszban:

»Az ilyefalvi választókerületről is hírt ad a kolozsvári Ellenzék. Azt írja, hogy a kerület ellenzéki választói gróf Bethlen Gergelyt óhajtják jelöltnek felkérni. Az említett forrás nem ismeri ugyan a gróf elhatározását, de azt kétségtelennek tartja, hogy ha vállalkoznék a kerület képviselőjére, hát akkor nagyot nyerne benne az ilyefalvi választókerület. Mi megnyugtathatjuk az Ellenzéket, hogy az ilyefalvi kerületben efféle jelölésről senki semmit sem tud. S ha a kombinációba hozott gróf az ilyefalvi kerület eddigi ellenzéki jelöltjeinek sorsát nem ismervén, „vállalkoznék” is a jelöltségre, olyan párttal és a pártnak olyan népszerű jelöltjével találná szembe magát, hogy az bizossá teszi előre is a bukását, a korteseinek pedig igen kényelmes eszközül fog kínálkozni a gróf költekező hajlamainak kiszakmányolására. Az „Ellenzék” tehát nagyon okosan cselekszik, ha a jelöléseivel hallgat még egyelőre: legalább nem riasztja el a maga jelöltjeit, mint most teszi Bethlen Gergely gróffal.«

A választási előkészületek már országsszerte javában folytak, fokozódtak az erdélyi kerületekben is. Újabb nevek, újabb kombinációk bukkantak fel. Mikszáth Kálmán neve a Székely Nemzet 1886. ápr. 2-i számában szerepelt: közölték Beksics Gusztávné Bogdanovics Krisztinának Az én kis világom című, Bogdanovics György álnévvel megjelent kis kötete elé írt Mikszáth-előszót és a kötetből A dandy felesége c. elbeszélést.

Mikszáth Kálmánnak mint kormánypárti képviselőjelöltnek nevét az Ellenzék írta le egy mérges hangú cikkben! (Ellenzék, 1887. ápr. 22. 1. l. Pártélet c. rovatban), melynek Mikszáthra és Ilyefalvára vonatkozó részét az alábbiakban közöljük:

»Az ilyefalvi kerületben határozott jelöltje egyik pártnak sincsen. Azonban a hír szárnyain a következő nevek kolportáltaknak. A kormánypárt jelöltjeképpen: Mikszáth Kálmán. Mikszáth a fiatalabb nemzedék híre kapott írója, ki úgy látszik Beksiccsel baráti

lábán áll; B. pedig annak idejében Jókai kíséretében és mint Sepsiszentgyörgy város képviselője megösmarkedvén a háromszéki gentryvel Szotyorba hozza magával Káruj napjára. Ez alkalommal felköszöntötte mint képviselőjelöltet, megesküvén arra, hogy a székeleyek e derék tót embernél különb magyart nem kapnak, erősítette, hogy kormány, végrehajtó bizottság, írói kör mind-mind kívánja ezt. A toaszt elhangzott. A szomszéd asztalnál ferblit játszott a nemes vármegye, egyik történetesen a viharos éljen percében elkialtja magát „forpász”, a többi reá „cupász!” Mikszáth magára vette. Beteg lett. Hangja elakadt. Aludni ment.

Az ellenzék jelöltje: gr. Bethlen Gergely. Pártállása és családi összeköttetése révén legtöbb kilátása lenne. Megválasztása attól függ, s ez esetben bizonyos, ha azon elemek, melyek br. Apor alispánságát megteremték, s melyek gr. Nemes Nándor zászlója alatt az ellenzék győzelemre juttatták, mely Háromszéken ma is többségben van — ha mondom — ezen tényezők kilépnek a cselekvés terére, és nemcsak magánkörben szidják a kormányt, kárhoztatják a rendszert, hanem igazi hazafiak módjára nyíltan is kifejezést adnak meggyőződésüknek és apró-cseprő személyes érdekből nem tángálják a főispánt és szolgabíró: akkor a kormánypárt lábai alatt elfúj a szél!«

Valószínűleg az Ellenzék cikke alapján számolt be a PN 1887. ápr. 23-i számában MK jelölésének várható tényéről: »Az ilyefalvi kerületben határozott jelöltje egyik pártnak sincsen. Azonban a hír szárnyán a következő nevek kolportáltak: a kormánypárt jelöltjeként Mikszáth Kálmán. Mikszáth a fiatalabb írói nemzedék jeles tagja, de hogy megválasztják-e itt, ahová Beksics hozta le őt, az bizonytalan.«

Az ellenzéki lapok híreszteléseire a Székely Nemzet végül ápr. 28-án nyilatkozni kényszerült, felsorolta a kormánypárt Háromszék megyei tervezett jelöltjeit. Az idő előtti publikálást a következőkkel indokolták:

»Napok, sőt hetek óta jelölnek az ellenzék lapjai Budapesten és Kolozsvárott a Háromszék vármegyei választókerületek részére országgyűlési képviselőket. Nagy tájékozottsággal össze-vissza zavarják a jelölteket; egyik kerületből a másikba plántálják őket s ez a zagyva munka folyik rendszeresen, mióta az úgynevezett választási mozgalmak megindultak országszerte. Eme kétes értékű tudósítások, melyekkel innen a lapokat elárasztják, csak éppen arra valók, hogy itt-ott a megállapodott közvéleményt ferde irányba tereljék a maga rendes útjáról. Nagyon fárasszó munka volna sorra cáfolgatni azokat; az olvasó pedig kétségtelenül unalmasnak találná. Legyen elég tehát minden vonatkozás nélkül elmondani a következőket:

Tényleges jelölés Háromszék vármegye egyetlen kerületében sem történt eddig. Részint, mert némelyütt a választók többsége feltétlen bizalmat tanusít a kerület jelenlegi képviselője iránt, részint pedig azért, mivel nem tartják egészen ildomos cselekedetnek az országgyűlés berekesztése előtt a kijelölendő képviselő érdekében már most kandidáló gyűléseket tartani.

Mindazáltal az egyes választókerületekben már itt is kialakul-

tak jóformán a viszonyok és a közvélemény elkészült a választások idejére.«

E bevezető után sorra vették a megye kerületeit, Ilyefalváról a következőket írták:

»Az ilyefalvi kerület jelöltjéül Mikszáth Kálmán kitűnő írónkat fogja a szabadelvű párt fölléptetni. Mikszáth egyénisége iránt parlamenti körök pártkülönbőség nélkül a legrokonszenvesebb véleménynek adtak kifejezést jelölése hírére. Nem valószínű tehát, hogy az ellenzék bármely oldalról is ellenjelölt felállításával zavarná meg azon szép összhangot, mely hazánk eme kitűnő írója jelölésében oly tiszteletreméltó egyetértéssel fog nyilatkozni.«

A sepsiszentgyörgyi szabadelvű párti lappal egy napon jelentette meg a jelöltekkel kapcsolatos álláspontját a kolozsvári Ellenzék is, Mikszáthnak változatlanul csekély esélyt jósolva:

»Így áll a dolog az ilyefalvi kerületben is. Rosszul értesült lapok írhatják, hogy Mikszáth Kálmán a jelölt és hogy nagy a „lelkesezés” — de a tény az, hogy itt sem volt még értekezlet, itt sem történt jelölés, hanem olvastuk a legújabb 32 millió adósságcsinálást s abbéli aggodalmunkban, hogy a mostani és a jövő nemzedékek terhére milyen könnyelműen csinálja a kormány az adósságot, bizony nem nagyon lelkesedünk. Lehetséges a kormány győzelme az ilyefalvi kerületben, mert néhány befolyásos ember meg akarja mutatni, hogy „ki a legény a csárdában”, de a győzelem nem fogja azt igazolni, hogy állapotunk jó s népünk meg van elégedve.«

Május közepén az Ellenzék újabb adatot közölt Mikszáth helyzetének bizonytalanságára: olyan hírek jártak, hogy a szabadelvű párton belül is támadhat ellenjelöltje. A cikk — amely egy helyi tudósítótól származott — a következőképpen hangzott:

»Az ilyefalvi kerületben a kormánypárt vajúdik. Felülről forszírozzák Mikszáthot, míg az itteni párt helybelit óhajtana fölléptetni. Hangzik olyan óhajlás is, hogy Szentkereszty Béla báró itt lenne renumerálható a múlt választások alkalmával elköltött nagyobb összegéért. Mi fog történni? Nem tudom. Annyi tény, hogy a múlt választás alkalmával mesterkéltséggel többség bomlásnak indult. Az akolba zárási pártfegyelem nem tetszik a szabadsághoz szokott székelynek s a szolgabíró parancsolatjára nem hederít, s bárha a kerületet lakják a klikkek vezetői, az ellenzék biztos reménnyel tekinthet a választások elé. Pártunk kijelölést e kerületben még nem tett, azonban általános az óhaj Bartók Lajos személyére nézve, kinek hírneve és székely származása a többséget biztosítaná.« (A Pártélet c. cikkből. 1887. máj. 16. 2. l.)

A Székely Nemzet a jelek szerint távol tartotta magát a további személyi kombinációk szellőztetésétől, a személyeskedés helyett sokkal többet tett Mikszáthért: a tárcarovatban, a vonal alatt, hat hasábos cikkben méltatta írói és publicisztikai pályafutását. Az Mp. álnévvel jelölt tárcacikk — mint ahogy a szövegből kitűnik — helyi szerzőtől származott, így a szígnó feloldása eddig nem járt eredménnyel. Azt is hozzá kell tennünk, hogy valamivel több mint a fele a »Frivol akta« kötetkiadásában Törs Kálmántól megjelent pályakép

nagyrészt szó szerint való átvétele. Ennek közlésétől természetesen eltekintünk, de a cikk bevezető és befejező részét, mint a választási előkészület érdekesebb és teljesen elfelejtett, így ismeretlen dokumentumát az alábbiakban közöljük:

»Mikszáth Kálmán

Ha én itt a fekete vonal alatt politizálni szoktam volna, rám foghatnák, hogy most „alkalmi” tárcát írok abból az ötletből, hogy Mikszáth Kálmánt a Székelyföld egyik legtekintélyesebb választókerülete mandátummal szándékszik megkínálni. Pedig dehogy. Ez a rovat nem politikusoknak való. Akik ide bé szoktak nézni, azok sohasem hallották jó Péchy Tamásnak a csengettyűfűjét; Csanády bácsinak a kacskaringós mondásait pedig hírből sem ismerik.

Megvan nekem itt a „saját külön” olvasóközönségem; azoknak el-elbeszélgetek néha-néha s amit itt elmondogatok, azt nem váltják be kortespénzre a választások napján.

Mikszáth néhány év alatt a közönség kedvence lett. Most már el sem igen lehetünk az ő eleven rajzai nélkül s szinte bosszankodva tesszük le a Pesti Hírlapot, ha nincs benne „*tisztelt Házból*”, ha Scarron össze nem cserélgeti abban a lapban a maga fejét a Horváth Gyulával s ha az az újság a Mikszáth humoros apróságai nélkül talál meglenni. „Nincs benne semmi” — mondjuk — s kedvetlenül tesszük félre az újságot.

Pedig ír ő igen sokat a Pesti Hírlapon kívül is. Azok a józfü rajzok, elbeszélések, neveltető karcolatok, amik külön kötetekben láttak napvilágot, most már nemcsak a mi magántulajdonaink többé. Ismeri már azokat a fél Európa. Le vannak fordítva angolra, németre, franciára; fordítják a svédek, a lengyelek is. Attól kell félnünk, hogy nemsokára, úgy kell visszareklamálnunk Mikszáthot a külföldtől: elveszik egészen tőlünk.

Mikor egy-egy új kötete megjelenik, valóságos ünnepe van olyankor a könyvpiaconak. Mohón veszi és olvassa a közönség s aztán örökös tárháza marad az a szellemes ötleteknek, mintája a magyar zamatos stílnak.

Néhány nappal ezelőtt jelent meg tőle ismét egy új kötet: „*A jészek regényei*”. Öt elbeszélés van benne, egyik szebb a másiknál; megkapó drámai mozzanatokban, a lélektani válságos állapotok rajzolásában gazdag részletekkel. A „Tavaszi rügyek” című a Vasárnapi Újságban jelent meg szép illusztrációkkal: azt ismeri már a közönség. A „Becsületes Gyuri története” a Kisfaludy Társaság ünnepi közgyűlésén lett felolvasva. Egyik legszebb darabja a kötetnek „Egy fiúnak a fele” című. Igazi költői alkotás, zseniális ötlet, melynek befejezése megkapóan kedves. (A következőkben röviden ismerteti az elbeszélés tartalmát.)

»Mikszáth Kálmán egyénisége, modora, szavai és tettei egészen azokból a betűkből vannak öntve, amiket rajzaiból, karcolataiból olvasunk. Társaságban zseniális ötleteit szikrázó elmeéllel kedélyesen mondja el; nincs azokban semmi terjengősség vagy pátosz, nincs azokban hiába való cafrang: egyszerűen beszél, de az attikái só olyan

jóízűvé teszi, hogy az ő Gömör megyei kedves dialektusával órák hosszat gyönyörűséggel hallgatná az ember.

A nagyobb tehetségekkel együtt szokott jární rendszeren egy égi adomány is: a *nagy szív*. Jó lelkét, jó szívét ismeri mindenki. Mikor Háromszéket meglátogatta, velem volt künn egy kis faluban, ahol apróra nézte a székelyeket — *úthon*. „Beh sok drága anyag van itt főlhalmozva, — mondta, beh kár, hogy erről mi odafönn olyan keveset tudunk.” S a részvét hangja megszólalt a Pesti Hírlapban: heteken át írta a tárcáit a székelyek földjéről, hadd ismerjék meg ezt a mi elhagyott, magára maradt népünket minél többen.

Nemrégiben „Frivol akta”, „Brezói ludak” stb. cím alatt egy kis gyémántkiadású kötet jelent volt meg a Révay testvérek bizományaiban. Ehhez a kötethez záradékképpen Törs Kálmán írt a Mikszáth-életrajzhoz néhány adatot. Jellemzésül ideiktatunk azokból néhányat. Ezt követően három hasábon összegzi Törs esszéjét.

»Budapest előkelő világa: — fejeződik be a tárcacikk — arisztokraták, főpapok, országgyűlési képviselők, az írók, művészek pártkülönbség nélkül nagy örömmel fogadták a hírt, hogy Mikszáthot az ilyefalvi választókerület szándékozik beküldeni a parlamentbe. Mikor azt a jó hírt meghallották, nem volt ott párttekintet többé: mamejukok, szélsőbaloldaliak, egyesült ellenzékiek csoportosan lepték körül s össze-vissza ölelgették:

— Valahára! — mondták. — Itt van a helyed az ország törvényhozói között.

Hogy ott lesz-e, azt én nem tudom, de nem is firtatom, lévén ez a hely a nem-politikának szánva. Hanem azt meg nem állhatom, hogy egy budapesti jóbarátommal történt beszélgetésemet a Jókai itteni megválasztása után ide ne írjam:

— Te — mondja nekem —, azok az ilyefalvi kerületbeliek nagyon művelt emberek ugye?

— Hát vannak ott nagyon művelt emberek is — mondtam.

— De az valamennyi legalább is egyetemi professzor lehet! — véli a barátom.

— Bizony azok legnagyobb részben egyszerű szántóvető emberek.

— Hogy lehet hát az, hogy ott valakit a pennája és nem a tárcája után becsülnék.

— Mert azok becsületes jó hazafiak — mondtam neki.

Most, mikor a Mikszáth nevét emlegetik a lapok, önkéntelenül eszembe jutott az ilyefalvi kerület választóírói ez a beszélgetésünk.»

A Székely Nemzet meleg hangú tárcájára a kolozsvári Ellenzék újabb roszmájú megjegyzéssel reagált és egy újabb függetlenségi párti ellenjelölt, most már íróember fellépését helyezte kilátásba. A rövid glossza, amely máj. 31-én jelent meg, a következőképp szólt:

»Az ellenzék e pillanatban még jelölt nélkül áll. A kormánypárt jelöltje Mikszáth Kálmán, kit Nagy Károly erőszakol a kerületre, de aki még mindig nem tudta azt a népszerűséget megnyerni, amely még a Potsa főispánnak központilag kiutalt 25 000 — Ft mellett is

szükséges, ha ott képviselő akar lenni. Az ellenzéknek mindenáron lesz jelöltje, s ha Benedek Eleket, az Erdővidékről származott kiváló író az ellenzék oda megnyerheti, a Mikszáth mandátuma a legnagyobb mértékben kétségessé lesz téve.»

A hosszúra nyúlt előjelölés ideje két héttel a választások megkezdése előtt véget ért. 1887. jún. 7-én a szabadelvű kör ilyefalvi értekezletéről Mikszáth lapja, a PH a következő hírt hozta június 8-i számában, a 4. lapon »A mai nap táviratai« rovatban:

»Sepsiszentgyörgy, jún. 7. (Saját tudósítónk távirata) Az ilyefalvi választókerület szabadelvű párti választói ma délután 4 órakor Nagy Károly pártelnök elnöke alatt népes értekezletet tartván Ilyefalva községházában, Kiss Lajos étfalvi református lelkész indítványára *Mikszáth Kálmánt* egyhangúlag nagy lelkesedéssel kiáltották ki országgyűlési képviselőjelöltül.«

A Székely Nemzet 1887. jún. 9-i számában, az újság első lapján részletesen beszámolt a jelölés menetéről. Ezt a közleményt átvette a PH is és jún. 11-i számában, a 2. lapon teljes terjedelmében közölte a sepsiszentgyörgyi lap beszámolóját. Mikszáth szempontjából is érdekes az egykorú cikk:

»Lélekemelő szép jelenetnek voltunk tanúi tegnapi [jún. 7.] délután. Az ilyefalvi intelligens választókerület tartott értekezletet, melyen az ilyefalvi kerület községei küldöttségekkel képviseltették magukat. A községháza tágas termei zsúfolásig teltek meg választókkal s a három után érkezők még az előszobákból is künn szorultak. Impozáns, szép választóközönség volt ez; gyönyörűség volt rájuk nézni.

Az értekezlet az ilyefalvi választókerület szabadelvű pártjának szervezkedő és jelölő gyűlése is volt, melyet Szotyori Nagy Károly pártelnök nyitott meg talpraesett, tartalmas beszéddel. Megnyitójában rámutatott a különböző politikai pártok elveire s kemény ítéletet mondott az ellenzéknek főként ama viselkedésére, melyet nemrégiben a paktálásokkal tanúsított. Mikor ki akarják játszani az ilyefalvi kerület választóit is, hogy ezek tudta és beleegyezése nélkül állítsanak fel képviselőjelöltet. Az ellenzéknek — úgymond — ez a taktikája nekünk nem kell. Mi nem paktálunk senkivel. Ez a kerület meg tudja választani a maga érdekei képviselőjére a legalkalmasabb egyéniséget minden idegen befolyások nélkül függetlenül, önállóan. Igen magvas vonatkozásokban mondott köszönetet a párt összes tagjainak a szabadelvű politikai eszmékhez való rendületlen hűségéért s mivel a három év lejárt, megköszönve a benne helyezett bizalmat, felhívta a gyűlést pártalakulásra, elnök és jegyző választására. Kiss Albert ilyefalvi ref. lelkész emelt szót ezután s szívből jött szavakban mondott köszönetet a pártelnöknek eddigi tevékeny munkásságáért s a pártvezetés körül tanúsított bölcs tapintatáért. Általános helyeslések és élénk éljenzések között kérte föl az elnököt a párt további vezetésére. Jegyzőül *Rápolti* Mózes rétyi közjegyző választott meg.

Ezután felolvastatott a *Tanárky* Gedeon szép *búcsúlevele* a pártelnökhöz, melyből kiemeljük a végső passzust:

„... Ami személyemet illeti, én nemcsak állandó rokonszenvet éreztem a székely nemzet iránt, de húsz évi hivatalkodásom alatt számtalanszor volt alkalmam annak érdekeit előmozdítani; sajnos, hogy éppen mint képviselő, a szigorúbb viszonyok közé jutott pénzügyi helyzet miatt, csak kisebb mérvben volt alkalmam azt teljesíteni. És most az évek súlya alatt, a közügyektől visszavonuló utamban, még egy percre megállok önök előtt, kérve, hogy hozzanak felettem jóakarató ítéletet, olyat, aminő az én végbúcsúm Önöktől. Áldja meg az Isten e sokat szenvedett hazát, benne a hős és hí székely nemzetet, választóimat! Budapest, 1887. május 27-én Tanárky Gedeon.”

Az éljenzéssel fogadott búcsúszavak után az értekezlet meleg hangon mondott elismerést és köszönetet a kerület volt derék képviselőjének.

Ezt követte a jelölés. Kiss Lajos étfalvi ref. lelkész állott most fel. Fennkölt szellemű, lelkes beszédet mondott, melyet a választók gyakori helyeslése és éljenzése szakított félbe. Elmondta, hogy az illyefalvi választókerület értelmiségben és hazafiságban felül nem múlható sehol sem, mert a legutóbbi két választáson is a szellem, az ész s közművelődés tényezőinek adta át a polgári érdemek legszebb jutalmát, a képviselői mandátumot. Ezt a kerületet egy Jókai, egy Tanárky képviselte. Jókaiában a múzsa fölönt költőjén kívül a hazafit becsülte meg; a költő nagyságát együtt tisztelte meg a hazafi hervadhatatlan erényeivel. S ha az ősapák karddal és fegyverrel szereztek becsületet a székely névnek, ma az unokák, a fiaik az ész, a nemzeti közművelődés ápolásában akarnak kitűnni. A költő és hazafi szerencsésen párosul *Mikszáth* Kálmánban, a magyar irodalom eme fényes nagy tehetségében, kinek mély emberismerete, melegen érző lelke, magyar faji és jellemvonása úgy a sajtóban, mint a parlamentben a székely érdekek istápolására megbecsülhetetlen kincsekül mutatkoznak. Ajánlja Mikszáth Kálmánt az illyefalvi választókerület képviselőjelöltjéül.

Mikor a lelkes szónok beszédét bevégezte, riadó éljenzés tört ki, melynek csillapultával Nagy Károly sepsiszentgyörgyi ügyvéd emelt szót. Kifejtette, hogy a székely érdekek el voltak hanyagolva. Hogy országgyűlési képviselőink szavainak és működési terüknek sem erejük, sem eredményök nem volt. Mióta a sajtóban átment a székelyek érdeke, azóta van szó rólunk irányadó körökben is. A civilizált világ eme legerősebb tényezője, a sajtó, nyitva tartja a székely érdekek előtt immár minisztériumok, parlament és közvélemény előtt az őket megillető utakat. Olyan férfiúra van szükségünk — úgymond —, aki előtt nincs elzárva semmi ajtó; akinek szavát, ha kell, egy fél világrész meghallja. Örömmel fogadja a Mikszáth jelölését. Ebben a jelölésben egy hatalmas fegyvert kap a székelyek érdeke, a világ leghatalmasabb fegyverét — a tollat.

Szűnni nem akaró éljenzés követte a lelkesült beszédet, mely után az elnök az ünnepélyes hangulatnak megfelelő meghatottsággal kijelentette, hogy az illyefalvi választókerület szabadelvű pártja országgyűlési képviselőjelöltjéül Mikszáth Kálmánt egyhangúlag kijelölte. Ismét sokszoros éljenzés dörgött át a terméken. Az értekezlet

Mikszáthot a választás napjára meghívja, s a jelöléséről szóló jegyzőkönyvet hiteles másolatban megküldi szeretett jelöltjének. Majd a párt végrehajtó bizottságai alakították meg községenként s ezzel a szépen lefolyt értekezlet Mikszáth Kálmán zajos éljenzése között véget ért.»

Az ilyefalvi jelöléssel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy az 1884—87-es ciklus szabadelvű párti képviselője, Tanárky Gedeon csak ezen a késői alkalomkor jelentette be hivatalosan, hogy nem kívánja magát jelöltetni a következő ciklusra. Mikszáth — mint láttuk — már az 1887. febr. 14-i levelében jelezte Málík Józsefnek, hogy a helybélieknek kellene rendezniök Tanárkyval a jelöléstől való elállás dolgát. Ez a lépés több hónapon át húzódott. 1887. július elején Tanárky Gedeon megvált az államtitkári posztól és néhány hónap múlva, 1887. nov. 23-án hetvenkét éves korában elhunyt.

A jelölést tanúsító jegyzőkönyv kézhezvétele után, 1887. jún. 11-én Mikszáth Kálmán meleg hangú levelet intézett szotyori Nagy Károlyhoz, a szabadelvű párt helyi elnökéhez, ebben megköszönte a belé helyezett bizalmat. A levél politikai és képviselői program is volt egyben. Először megjelent a Székely Nemzet 1887. jún. 16-i számában, majd a PH jún. 18-i kiadásában. (Méreiné Juhász Margit a kronológiának megfelelően közzétette a Krk 25. kötetében, a 21—22. l., jegyzetek a 191. l.)

»Budapest jún. 11.

Mélyen tisztelt Elnök úr!

Ma kaptam meg az Ilyefalván jún. 7-én tartott választói értekezlet jegyzőkönyvét, mely szerint engem méltóztattak kikiáltani a szabadelvű párt jelöltjének.

Nehezen találom meg a szavakat, hogy méltón megköszönjem, mert nagy tisztelet rám nézve a bizalom éppen az előkelő kerület részéről, melyet Jókai képviselt, akivel én csak egyben érezhetem magam hasonlóknak: hogy zászlóm ugyanaz. Csakhogy ő a zászlót emelte, engem pedig legfeljebb a zászló emelhet.

Amit hát Jókai írt e diadalmas lobogóra, azt én le nem törölöm onnan, hanem csak aláírom.

Elnök úr, méltóztatik ösmerni pártállásomat, hogy a Tisza Kálmán politikájának vagyok híve: örömmel fogadom hát el a jelöltséget az őt támogató választóktól, bár nem minden aggodalom nélkül a mai világban, mikor olyan méltóság nélküli folyik a mandátumokért, mintha azok valami javadalmak volnának. Bizony pedig kötelességek azok!

A képviselőjelölt urak többnyire abban török fejüket, hogy minél többet ígérjenek: én megvallom, a lefelé való licitálásban fogom keresni a hatást: minél kevesebbet ígérni, de azt legalább betartani.

Vajon nem lesz-e hátrányomra az is, hogy nem vagyok erdélyi, mióta némely „magvetők” kezdik csinálni Erdély és Magyarország között a vámsorompót a hazaszeretetre nézve is — hogy a magyar haza fiai, akik az egész föld kerekéségén rokontalanok, még itthon is idegenekké váljanak egymás között?

Hiszen felhozhatnék néhány ötletet, amikkel közelebb jöhetnék talán a székelyek szívéhez. Mondhatnám nekik: Íme az én szülő-megyém-ben is azok a hagyományok élnek, amik itt; Attila szétszórt népének egy része a Mátra tövénél telepedett le, a másik része a székely bércek között. Mondhatnám nekik: „ha a ti elődeitek sokat harcoltak Magyarorszáért, a mi ősapáink véréből is sok folyt el Erdélyorszá-ért...” De ez véleményem szerint mind nem ide való dolog. Ma már nem élnek meg a nemzetek a meséikből.

Nem azon kell most okoskodni, hogy mi volt ezelőtt, hanem hogy mi legyen ezután.

Újra és újra köszönöm a nagy kitüntetést, melyben az ilyefalvi kerület szabadelvű párti értekezlete részesített. Akár győzünk, akár nem győzünk (ámbár oly vezér alatt, mint mélyen tisztelt elnök úr, talán lehetetlen is nem győzni), örökké kellemes emlékem marad a jegyzőkönyv, egy melegítő, buzdító fénysugár a rögsz frói pályán, melyet nem egészen dicstelenül jártam meg eddig.

Azért hivatkozom erre, mert e jegyzőkönyv visszatükrözi az értekezleti szónok ékes beszédében, hogy éppen az írói tollra fektet a párt némi súlyt.

De így is kellett annak lennie. Hiszen olyan természetes az, hogy a világ legelső fegyverforgató népe, a székely, ismerje fel leginkább, milyen nyilakkal kell mai napság verekedni.

Én a magaméival testestől, lelkestől odaállok a székely érdekek védelmére.

Méltóztassék ezt kérem addig is közölni a nemes székely választókkal, míg én élőszóval tehetném, egyszersem fogadja mélyen tisztelt elnök úr stb. Mikszáth Kálmán.«

A PH közlését követően, a Székely Nemzettel egy napon, jún. 16-án két nappal a választások előtt a kolozsvári Ellenzék Egy új levelező címmel csipkelődő hangú glosszában kommentálta Mikszáth levelét. Ennek szövege azért érdekes, mert hangulatilag elő akarja készíteni a kormánypárti programmal fellépő író további értékelését.

»Mikszáth Kálmán megirigyelte a Beksics dicsőségét, ő is levelet ír a „mélyen tisztelt elnök” útján az ilyefalvi kerület választóíhoz. Levelének értéke az, hogy rövidebb a Beksicsénél. Programja ez: „Tisza Kálmán politikájának vagyok híve.” Többet nem mond, csak ezt: „Nem azon kell most okoskodni mi volt azelőtt, hanem hogy mi legyen ezután.” Hogy mi legyen ezután — arról tökéletesen hallgat Mikszáth úr. — Ugyanerről hallgatnak Tisza Kálmán, Hegedűs Sándor, Beksics Gusztáv, Sigmond D., Zeyk Károly, Pap Szamiola és sok mások. A jövőt előre látni nem lehet. Mikszáth sem próféta, aki jóslásokkal foglalkozzék, de azért megköszöni a választók bizal-

mát, el is fogadja a mandátumot, mert arról értesült, hogy a párt súlyt fektet az írói tollra, s így ő jogcímmel bír a képviselőségre. Tehát: Mikszáth úr a Tisza-politika híve és írói tolla van. Punktum.»

Közvetlenül a választások előtt, még egy újabb esetleges ellenfél felléptéről tudósított a PH egy helybéli tudósító révén. Ez az új fordulat a következő volt:

»Sepsiszentgyörgyi távirat jún. 17. Mikszáth Kálmán az ilyefalvi választókerületben holnap fog megválasztatni valószínűleg ellenjelölt nélkül; ide is készült Milassin [Vilmos], de visszalépett. Mondják, hogy Lyka Döme berecki bukása után ráút az ilyefalvi kerületre, de mindez nem fogja Mikszáth teljes győzelmét kétségessé tenni.»

1887. jún. 18-án megkezdődött Ilyefalván is a szavazás. Mikszáth Kálmánt ellenjelölt nélkül egyhangúlag megválasztották képviselővé az 1887–1892-es országgyűlési ciklusra. A Székely Nemzet a következő gyors hírt tette közzé 1887. jún. 19-én:

»Az ilyefalvi választókerületben Mikszáth Kálmán ma reggel egyhangúlag kikiáltatott országgyűlési képviselővé. Mikszáth nagyhatású beszédben köszönte meg választói bizalmát. Beszédét nagy éljenzéssel és lelkesedéssel fogadta az óriási közönség. Gratulálunk az ilyefalvi kerületnek.

Eljen Mikszáth Kálmán !«

Az újság következő számában részletesen beszámolt a szavazás körülményeiről, a kerületbe érkezett Mikszáth ünnepléséről és közölte Mikszáthnak a választókhoz intézett beszédét. Ennek az utóbbinak szövegét auctor-szöveggént a főszövegben tesszük közzé. Itt azonban még befejezésül közöljük a beszéd szövegét megelőző, bevezető és leíró részteket.

»Írtuk már tegnapi számunkban, hogy Mikszáthot, a kitűnő író az Ilyefalvi kerület egyhangúlag választotta meg országgyűlési képviselőjéül. Roppant nagyszámú közönség jelent meg a választásra Ilyefalván. A községek választói majdnem teljes számban jelentek meg s már 8 órakor reggel hullámszottak Ilyefalva utcái s a községháza előtti tér a választóktól.

Mikszáthnak ellenjelöltje nem volt. Jelöltek ugyan egy urat, de a jelölést a megelőző napon vissza is vették, s így a törvényes idő letelte után őt Szentiványi Miklós választási elnök az ilyefalvi kerület orsz. képviselőjéül kijelentette az egybegyűlt választók egetverő éljenzései között. Mikszáth már csak a választás után érkezett meg Ilyefalvára.

Szentiványi Miklós vál. elnök hatásos beszéd kíséretében nyújtotta át a mandátumot Mikszáthnak, kiemelve, hogy az ilyefalvi választókerület a toll munkásai legjelesebbjeit kívánja a polgári jutalmak legértékesebb ajándékával, a képviselői mandátummal megtisztelni. Volt ennek a kerületnek — úgy mond — egy Jókai is már

képviselője s hogy most Mikszáthot, mint előreláthatólag Jókai utódját bizta meg a maga érdekei törvényes képviselésével a parlamentben, minél fogva tradíciói és általa is ez a kerület immár valóságos „*irói kerületté*” vált.

Mikszáth meleg szavakkal köszönte meg a mandátumot. Szavait sűrűn szakasztotta meg a tetszés zaja.»

Végezetül érdemes idézni a PH előfizetési felhívásának 1887. jún. 22-én, tehát a választást követő napokban megjelent szövegéből a Mikszáthról szóló passzust: »Mikszáth Kálmán is, akit a választási izgalmak legutóbb egészen elvontak a tárcarovattól, egész sorozatát fogja megkezdeni a legmulatságosabb választási történeteknek s folytatni fogja a „Breviarium Beöthyanum”-nak elkeresztelt mulattató krónikagyűjteményét.« Az előfizetési felhívásokban a hazai írók közül egyedül Mikszáth terveiről szóltak nevének említésével. Ez a siker újabb, biztos jele volt.

TARKA KÉPEK [I.]

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 24—26 filio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. június 25., 9. évf. 173. sz. (9. l.) Rovaton kívül. *Miért fogyott meg a habarékpart?* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A tárcát MK két 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában tizenegy darabra vágták és A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L betűjellel jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy MK az Apponyi-párt kudarcáról szóló cikkét a szerkesztőségben írta, az átlagosnál kevesebb javítása azt érzékelteti, hogy mondanivalója kiforrott volt. A jelek szerint a korrektúrát maga végezte.

Anekdotikus történet a mérsékelt ellenzék veszteségeinek okáról

A sajtót élénken foglalkoztatták az Apponyi vezette mérsékelt ellenzék választási veszteségei. MK *A választások után* c. karcolatában név szerint is megemlíti a megbukott jelölteket és arra utal, hogy a megfogyatkozott létszám miatt furcsa helyzet fog előállni a mérsékelt ellenzék parlamenti elhelyezkedésében. A jelen karcolatban előadott történet meg a választást megelőző eseményekkel foglalkozik, a

mandátumot felajánló deputáció pesti látogatásáról és Apponyi Albertnek a tizenháromas számtól való görcsös félelméről szól. MK ironikusan a minden igyekezet ellenére tizenhárom résztvevővel meg tartott választási ebédben véli feltalálni annak okát, hogy éppen tizenhárom fővel csökkent a mérsékelt ellenzék parlamenti képviselőinek a száma.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 42 : 4 egy falu is jó volna (K: egy falu <sem jutott> is jo volna)
 5 Jászberény. És az jól (K: Jászberény ahol az lehet <.....>
> És az jo)
 5–6 már vitték (K: mar <.....> vitték)
 7 maradhat fel egyszer a jászokra (K: maradhat fel <az>
 egyszer <.....> a jaszokra)
 11 fejében választja (K: fejében <választják> választja)
 12 Albertet, akit (K: Albertet <.....> akit)
 15 A gróf nagy (K: <Epen heten voltak> A grof nagy)
 16 urakat egy (K: urakat <ak> egy)
 17 hivatalos dikciók (K: hivatalos <besz> dikciok)
 19–20 hogy valahogy (K: hogy <kiegészitem tizenkettőre>
 valahogy)
 24–25 egészíthetjük ki magunkat. (K: <ki> egészíthetjük ki
 magunkat.)
 27 Grünwaldot és a párt többi (K: Grunwaldot <.....> es a
 part többi)
 43 1 mint ahány hónap (K: mint <ahany apostol es> ahany
 honap)
 4 pezsgő, pohárköszöntőkön (K: pezsgő <s pohar> pohar ko-
 szontokon)
 6–7 valamennyien a nagy habaréki (K: valamennyien <az
 ebéd> a nagy habareki)
 8 gróf megindult (K: grof <is> megindult)
 8 felé, hogy már (K: fele <hogy> hogy mar)
 10 egyik küldöttségi tag. (K: egyik <választó> küldöttsegi tag.)
 12–13 sor között olvashatatlanul törölt szavak találhatóak a
 K-ban.
 18 és nagy apponyista (K: es <A> nagy Apponyista)
 19 vonatról, befogatta (K: vonatrol <?felvette? és> befogatta)
 20–21 hazafiságát meg nem akadályozza a vasút. (K: haza-
 fisagat <dolgában> megnem akadalyozza a vasut <?sem?>)
 25 nagy apponyista (K: nagy <Apponyista> apponyista)
 28 búslakodik (K: buslakodnak)
 29 szemben egyik ismerősét, (K: szemben <Neuhoffert egyik>
 egyik ismerősét)
 38–39 sor között a K-ban olvashatatlanul törölt kihúzás talál-
 ható.
 44 : 2 örömmel. Mikor lesz ? (K: orommal. <Mikorra ?> Mikor lesz ?)

Lap	Sor	
44	2–3 sor között	kihúzott szó olvasható a K-ban: <–Rögtön.>
	4	pártember, hagyta (K: partember <noha talan meg ebédelt> hagyta)
	7–8	grófit levéllel (K: grofot <...> levéllel)
	15–16 sor között	a K-ban kihúzott sorok találhatóak: <Es ez valahogy vezetes> <<A vezet <.....> felek>>
	17–18 sor között	olvashatatlanul kihúzott szó található a K-ban.
	19–20 sor között	egy bekezdést törölt MK: <<Tizenharman <.....> <?Bokot?> mondhatnám a tizennegyediknek, de az mar azelott sem volt bent, hat öt csak raadasul veszem.>>

A VÁLASZTÁSOK UTÁN

- K:** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 31–33 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. június 28., 9. évf. 178. sz. (1., 2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Nekrológ* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK három, átlagosan 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztősi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában kilenc szeletre vágták és I–IX római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy írónk cikkét a PH szerkesztőségében írta. A választások utáni mérleget könnyedén, az átlagosnál kevesebb javítással, illetőleg törléssel készítette el. A korrektúrát maga végezte, ez alkalommal mindössze négy helyen változtatott a levonaton, e módosítások mindegyike politikailag árnyaltabbá tette az eredeti megfogalmazást: 45 : 4–5, 46 : 35, 47 : 8, 47 : 13. Érdemes előre felhívni a figyelmet, hogy a kéziratban olvasható szarkasztikus zárómondatot még a kézirat nyomdába adása előtt törölte MK.

Mikszáth választási mérlege a mandátum birtokában

Az 1887-es országgyűlési képviselőválasztásokat jún. 17. és jún. 27. között tartották, több menetben. A napilapok természetesen már a választási előkészületekről, a korteshadjáratok eredményéről is részletesen beszámoltak. Jún. 18-tól pedig az érdeklődés homlokterébe kerültek az egyes kerületekből a választások kimeneteléről folyamatosan érkező részeredmények, az egyik-másik helyen kirobant atrocitásokról szóló hírek. A PH már jún. 18-án közölte az

előző nap megválasztott képviselők névsorát, másnap, 19-én Pulszky Ferenc Az első nap után címmel választási vezércikket írt, az újság aznapi számának 3–4. lapján A bukottak címmel beszámoltak az első szenzációt keltő vereségekről.

A PH ugyancsak jún. 19-i száma ad hírt Mikszáth ilyefalvi sikeres megválasztásáról. A napi események összegezését követően a PH jún. 25-i számában, a 4–5. lapon A pártarányok címmel mérlegelik az addigi eredmények alapján a mandátumok számában megmutatókozó változásokat. Hasonló címmel közöl záróösszefoglalót az újság jún. 27-i száma is a 3–4. lapon.

MK a lehetőségekhez képest figyelemmel kísérte a választási eredményeket, a jelentősebb jelöltek mandátum nélkül maradását jelen karcolatában összegezte. Egyéni színeket és értéktételeket fűzött a vesztesek nevéhez, utalva parlamenti tevékenységük egyik-másik sajátos, az előző ciklus idején írt karcolataiban megöröktett mozzanatára. A pártarányok változását is kommentálta és karcolata befejező részében utalt a parlament társadalmi összetételére, a korábbi mezőnyhöz hasonló vonásaira.

Erdemes felhívni a figyelmet az író-képviselőkről kifejtettekre, a választások során a parlamentbe bekerült írók nevének – köztük a sajtójának – a felsorolására.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 44 : 3 Jászberényben az Apponyi (K: Jászberényben <Az Apponyi>
az Apponyi)
4–5 Mert a fegyver (K: Mert a <?fegyver?> a fegyver)
9 elbukhat (K: elbukhat <ott>)
„ 11 tetszhalott, aki (K: tetszhalott <.....> aki)
45 : 1 Dezsőnek, mert (K: Dezsőnek <aki> mert)
2 csatatéren és ott is (K: csatatéren <Mocsary Koriolan> es
ott is)
4–5 szomorúfüzjét sem ültet a fejjája mellé (K: szomorú
füzet sem ültet a feje mellé.)
5–6 évig méhecskéinek (K: évig <?majd?> méhecskéinek)
9 hacsak az egyik (K: ha csak <at nem engedi neki Komjathy
Bela az egyik> az egyik)
10 Béla. Addig kereste (K: Béla. <Nagyobb ?fajjalalom? a gróf
Hunyady László kimaradása> Addig kereste)
12 Polónyi, nem lett (K: Polónyi <s nem lett> nem lett)
14–15 drágaköves pásztorbotot.) Enyedi Lukácsot (K: drága-
köves <?aranyo?> pásztorbotot <Enyedit> Enyedi Lukácsot)
19 Sándor, hanem a saját fészket. (K: Sándor <sem Tisza Kál-
mánt> hanem a saját <par> fészket)
21 majd a protokollumok (K: majd a <jeg> protokollummok)
22–23 hogy ím elpusztult (K: hogy <nin> ím elpusztult)

- 45 : 24 könyv. Ujjong (K: könyv. <<Örül Fenyvessy Ferenc a György Endre kimaradasának mert már senki felül nem mulhatja többé a <.....> toiletben Örül>> Ujjong)
- 26—26 ő lett a legnagyobb dandy a Házban. (K: ő lett <a legcsinosabb gyerek a> a legnagyobb <<.....> a H>> dandy a Házban.)
- 28—29 jutott be. Ezen is segítve (K: jutott be <Ki az egyént nagyra kell> <Ennek is vege> Ezen is segítve)
- 30 kár az öreg (K: kár <meg> az öreg)
- 34—35 daliákat. A haza gyermekét, RácZ Gézát, a folyosó (K: daliákat <az antiszemizmus> A haza <.....> gyermekét, RácZ Gézát <a nagy szonokot> <Pry Pált> a folyosó)
- 36 Zimándyt, Ferenc József és (K: Zimandyt, <az ifju bajnokot> <<.....> Kossuth Lajos es>> Ferenc József es)
- 37—38 Pált és Nendtvichet, akik egymás (K: Palt es <Nendtvichet> Nendtvichet kik <hol> egymás)
- 39 valamennyien. Kihulltak (K: valamennyien. <Ig> Kihulltak)
- 46 : 2—3 sor között kihúzott szavak található a K-ban (Egyenkint lehetetlen nekem könnyet ejteni értök, azért csak)
- 3 konstatálni a sok (K: konstatálni <a sok csorbat> a sok)
- 6 A legnagyobb ür (K: <.....> A legnagyobb ür)
- 7—8 rokonzenves alakot, (K: rokonzenves <embert> alakot)
- 9—10 elvesztette a continance-át (K: elvesztette <az önbizalmát a> a continance-at)
- 11 Otthon maradt (K: Otthon <marasztotta <.....> maradt)
- 14 legyen. (De kontó (K: legyen <Roth Pálnak <...> (De kontó)
- 17—18 padsort. A hátulsó (K: padsort. <....> A hátulso)
- 19 akik az Apponyi (K: akik az <Apponyi> Apponyi)
- 24—25 küzdelemben nemcsak hogy (K: küzdelemben <?csaknem?> nem csak hogy)
- 26—27 Enyedit, Hermant (K: Enyedit <es> Hermant)
- 28 vígan lengetheti (K: vígan <lengeti a zas> lengetheti)
- 29 annyira nincsen (K: annyira <semmi hija> nincsen)
- 29—30 Rigó helyét is (K: Rigó <helyére is> helyét is)
- 31 Ami az osztályokat illeti (K: Ami az <elemeket> osztályokat illeti)
- 32 földbirtokos elem (K: földbirtokos <osztaly> elem)
- 35 írói világ örvendetesen megnövekedett. A régieiekből (K: iroi <népség> világ örvendetesen megszaporodott. A régieiekből)
- 37 minden idősebb író (K: minden <.....> <csataterre állott> idosebb iro)
- 38 állott, kisebb nagyobb (K: állott <...> kisebb <.....> nagyobb)
- 39 mindannyian hasznos (K: mind annyian <?kivalo szerepet?> <.....> hasznos)
- 47 : 4—5 sor között kihúzott szó a K-ban: <?Egyaránt?>

Lap	Sor	
47:	5	mindenféle változás történt (K: mindenféle <valtozas> <at-
alakulas> valtozas történt)
	6	sem alakít át a tisztelt (K: sem <valtoztat> alakit at a
tisztelt)
	8	ügy, amint volt. Az ő kezében ócskává lesz minden (K: ugy
<mint> amint volt. <A parlamenthez> Az ő kezében ócskává
valik minden)
	10	végre is, miből állott (K: végre is <minek keresni> miből
állott)
47:	12	egynehány képviselőből. (K: egy néhány <... lélekből>
kepviselőből)
	13	megvan. <i>Mi változott hát?</i> — A jövő (K: megvan <>
<azonfelül a jövő>)
	15	Algernon a legfiatalabb. (K: Algernon a legfiatalabb. <...>
.) <Miből lehet hát eszrevenni hogy új a Ház?>)

Tárgyi magyarázatok

Lap	Sor	
44 :	1—2	<i>Marosvásárhelyen is megvívott tegnap a csata mamelukok győzedelmével.</i> — Marosvásárhely első kerületében Lukács Béla államtitkár szabadelvű párti jelölt hetvenhét szavazat többséggel győzte le Ugron Gábor függetlenségi párti jelöltet; Marosvásárhely második kerületében Boncza Miklós szabadelvű párti jelöltet választották meg tizenegy szavazat többséggel Lázár Ádám függetlenségi párti jelölttel szemben.
	7—9	<i>Beniczky államtitkár nyitja meg a sort . . . még egy államtitkár is elbukhat</i> — Hódmezővásárhelyen Gosztonyi Sándor függetlenségi párti jelölt győzte le Beniczky Ferencet száz szavazat többséggel. (PH, 1887. jún. 18. 8. 1.) — A következő kilenc napon Beniczky Ferenc még két másik kerületben is megpróbálkozott, de mind a két helyen alulmaradt.
	10—11	<i>Beniczky csak tetszhalott, aki az egyik pótkerületben fel fog támadni.</i> — Az 1887. őszi pótválasztásokon a Torontál megyei bánátkomlói kerületben jutott mandátumhoz.
45 :	1	<i>Komolyabb eleste lón Szilágyi Dezsőnek</i> — a siklósi kerületben Kossa Dezső függetlenségi jelölt győzte le Szilágyit. (PH, jún. 18. 9. 1.)
	4	<i>el van temetve Mocsáry Koriolan</i> — MK utalása Mocsáry 1887. februári függetlenségi pártból való kizárására vonatkozik (ld. a jelen kötetben a <i>Mocsáry</i> c. cikkhez fűzött jegyzetünket a 294—296. lapon). Mocsáry a választáskor Újvidéken lépett fel, de a Möricz Pálra adott 536 szavazattal szemben a kapott 229 szavazattal kisebbségben maradt.
	5—6	<i>Göndöcs is otthon fogja hallgatni öt évig méhecskének szelíd dünnnyögését</i> — Göndöcs jelöléséről nem találtunk híradást a sajtóban.

- 45 6–7 *Prileszky Tádé... nem lesz látható többé a folyosókon* — Prileszky Stomfán lépett fel és Roszival Istvánnal szemben kisebbségben maradt.
- 8–9 *Keglevich István... szintén megszűnik a hazáé lenni* — az aranyosmaróti kerületben Dittrich Péter párton kívüli programmal elhódította a kerületet Keglevich Istvántól. (PH, 1887. jún. 18. 7. l.)
- 10–11 *Addig kereste a bolgár trónt jó Hunyady László, hogy a képviselői szék is felborult alatta.* — A szini kerületben Papszász Károly függetlenségi párti képviselő győzte le Hunyady László gróf szabadelvű párti jelöltet. (PH, 1887. jún. 18. 8. l.)
- 12 *Megbukott Esztergomban Polónyi* — Horánszky Nándor győzte le Polónyit. (PH, 1887. jún. 18. 7. l.)
- 14–15 *Enyedi Lukácsot, a számok ölték meg Tápén* — Enyedi Lukácsot Tápén 27 szavazat többséggel győzte le a szabadelvű párti Novák József. (PH, 1887. jún. 19. 5. l.)
- 16–18 *vérében jertreng a győzhetetlen Lyka (s mily kéz által lón halála!)* — A berecki kerületben Neumann Armin szabadelvű párti jelölt győzte le. (PH, 1887. jún. 18. 9. l.)
- 18–19 *Immár nem átkozza az átkos közöszügyeket Csanády Sándor, hanem a saját fészket.* — A hosszúpályi kerületben Szunyogh Szabolcs szabadelvű párti jelölt győzte le Csanádyt. (PH, 1887. jún. 18.)
- 23–24 *elpusztult Olay Szilárd, a nagy examinátor. Megpihen ebben az öt évben az interpellációs könyv.* — Az 1885. év második felétől MK több karcolatában tűzte tolla hegyére a sorozatos interpellációkat benyújtó Olay Szilárd alakját. (ld. Krk 70. köt. 105., 106., 214.; 71. köt. 109., 131., 139., 140.; 72. köt. 112., 113., 137., 150. l.)
- 28 *nagyon sok haj maradt ki Herman Ottóban.* — Szegeden Ivánkovics József kormánypárti képviselő 378 szavazat többséggel elhódította Herman Ottótól választókerületét.
- 31–32 *Mi lesz a büjéből Odescalchy Gyula nélkül?* — MK az előző években többször élcélődött a büfét látogató Odescalchy Gyula felett (ld. Krk 68. köt. 216. l., 71. köt. 157., 197. l.)
- 32–33 *Az antiszemitaék fejéről is lehullott a hétágú korona: odavan Andreánszky Gábor!* — Az utalás a bárói címerre vonatkozik. A bonyhádi választókerületben Perczel Dezső szabadelvű párti jelölt győzte le Andreánszkyt. (PH, 1887. jún. 18. 6. l.)
- 35 *A haza gyermekét, Rác Gézát* — Rác Gézát választókerületében Teleky József gróf győzte le.
- 35 *a folyosó Pry Pálját, Margittayt* — Margittay Gyulát a nagykaposi kerületben Bernáth Dezső mérséklet ellenzéki jelölt győzte le. (PH, 1887. jún. 18. 9.) — Pry Pál különben J. Poole öt felvonásos vígjátékának címadó főhőse, a színművet Csiky Gergely fordította angolból.
- 36 *Trefort kalapacsát, Zimándyt* — Zimándy Ignác nevéhez

Lap Sor

- fűzött titulus magyarázatát MK az 1884. okt. 19-i, *A t. Házból* c. karcolatban adta meg. (Krk 69. köt. 114. l.) — Zimány nem jelöltette magát a választásokkor.
- 45 : 36—37 *Ferenc József és Kossuth Lajos unokaöccsét, Dobránszkyt* — Az ironikus utalás pontos értelmét ma már nem tudjuk pontosan felfedni, de minden valószínűség szerint arra vonatkozik, hogy Dobránszky Péter fitogtathatta széles körű és ezek szerint különböző pártállású rokonságát. — (Ld. még a 89 : 38—39 sorhoz fűzött jegyzetet a 276. lapon.) A gyergyószentmiklósi választókerületben Mikó Andor szerezte meg a mandátumot Dobránszky elől.
- „ 10 *contenance* — önuralom, hidegvér
- 46 : 12—13 *Pantocsek Rezső sem veszteség, mert az mint hadifogoly ki lett cserélve Róth Pállal.* — A nagyszombati kerületben Pantocseket legyőzte Sprinczer János kormánypárti jelölt. — A dési kerületben Teleky Domokos grófot választották meg Róth Pál helyett. (PH, 1887. jún. 18. 6. l.)
- 14—15 (*De kontó azért mégiscsak van.*) — MKnak a választásokkor kibukott Róth Pál neve után tett megjegyzése arra vonatkozik, hogy az 1884-es megválasztása után Róth Pál szórakozottságból nem a mandátumát nyújtotta be a mandátumvizsgáló bizottságnak, hanem a választási számláit (ld. MK *Morgen Roth heute Todt* c. karcolatát, Krk 69. köt. 99—100. l.) — Ez annyira nevetségessé tette Róth Pált, hogy a ciklus során többször Kontó Pálnak nevezték (ld. Krk 71. köt. 148. l.).

TARKA KÉPEK [II.]

- K** OSZK Kézirattára Fol. Hung. 2169/2. 34—35 folio.
M *Pesti Hírlap. 1887. június 29., 9. évf. 177. sz. (1., 2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A választási csatározásokról szóló karcolatot MK három, átlagosan 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában felválták, 7 szeletre szabták és »12«, »12½«, majd I—VI római számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy a cikket MK a szerkesztőségben írta. A témát könnyedén vetette papírra, az átlagosnál kevesebb javítás, módosítás tanúsítja ezt. A korrektúrákat maga végezte, a nyomdai levonat javításakor néhány változtatást eszközölt a karcolat kiszedett szövegén (49 : 8—9, 49 : 23, 49 : 34, 49 : 38, 50 : 1—2, 50 : 5).

Még két választási történet

Az előző napi karcolatban, a választási harcokban elhullott képviselőket búcsúztató *A választások után* c. írásában MK megvonta a választások mérlegét. Erre maga utal a jelen karcolat bevezető soraiban. Ennek az írásnak a célja nem a »búsulás«, nem a könnyek hullatása, hanem a választási kampány vidám oldalának bemutatása.

Az első történet hőstét meg is nevezte: Horváth Mór, az újdonsült szabadkai kormánypárti képviselő. A róla elmondott kettős történet a választási praktikák egyik jellemző esetét villantja fel: a választási elnök kezébe adott nagy hatalmat és az azzal való visszaélés lehetőségét mondja el erkölcsi konklúzióval.

A második történetnek csak tágabb színhelyét, Erdélyt jelöli meg. Az itteni eset is tipikus: a két ellenlábás között titkos meg egyezés jött létre, amellyel kölcsönösen megtakarítják az »alkotmányos költségeket«, azaz nem költenek a választók szavazatainak megnyerésére. A választók illetően »kijátszásának« a korteskedések hagyományában régi tradíciói voltak. Maga Mikszáth is megírta egy 1883-as elbeszélésében, *Az asszony hajánál csak az ezse hosszabb* címűben (Krk 34. köt. 213–220. és jegyzeteink 350. l.). Ezt a témát egy háromnegyed év múlva a hosszúra nyújtott *A klub* c. elbeszélésébe is bele szötte (Krk 35. köt. 222–225. l.).

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor
47	2
	3
	5
	5–6
	7
	8–9
	14–15
„	17
„	18
48 :	2
	5
	8–9
	12
	13
	17

(K: egy pár <jo> adoma.)
(K: tegnap, a <kontokat> kontókat)
(K: választási <?anekdottakat?) epizódokat apercuiket fülön)
(K: élje túl a <campagne> lezajlott)
(K: képviselő <vel> jelölttel)
(K: megbukott az <.....> hallatlan pressziókról joggalanságokról <.....> <aki meglett> beszél)
(K: mesterségét <két> testverek)
(K: hat meg <...> ellenjelöltek)
(K: nyisson <...> tanfolyamot)
(K: nevezve <ellenzéki> ellenpárti <nevére nézve mondjuk Nagy János.>)
(K: Horvath Mor azutan így szól:)
(K: — De <kerem en> hisz en a <.....> másik)
(K: — <Epen olyan joggal> Mivel tudja)
(K: most <?itt?) választási)

Lap Sor

- 48 : 17—18 tudom, ami a (K: tudom <hogy> ami a)
21 Horváth Mór (K: Horvath <...> Mór)
22 kerületben a fiatal (K: kerületben <s ugy> a fiatal)
23 elnöke (azonban Mamuzsits se ábécés (K: elnöke (ambar Mamuzsits se ábécés)
25 rohamosan emelkedett (K: rohamosan <?szebb?) emelkedett)
28 le ő is. (K: le ő is <Horvathra>.)
31 mert amint visszaemlékezhetsz rá, én már (K: mert <hiszen ezt> amint <jól tudod> visszaemlékezhetsz ra, en már)
34 kisebbséggel. (K: kisebbséggel. <És ez Mukits Karoly ugy latszik aligha hagyja a>)
49 12 — Elköltjük a pénzünket (K: — <No latod.> Elkoltjuk a penzünket)
15 — De nézzük, ha már (K: — <Hanem> De nezzük, ha mar)
17 képviselő egyikünk (K: képviselő <az> egyikünk)
19 — Látod. Ugyanaz (K: — <No> Latod. Ugyanaz)
22—23 tovább. Ha mind a ketten (K: tovább. <<Ha ez <...>> Ha mindaketten)
25—26 sor között kihúzott mondat olvasható a K-ban: <— Hanem ha en talalok megbukni akkor ne>
27—28 sor között két törölt szó található a K-ban: <Ha azonban>
34 odaadja a 6 ezer (K: odaadja a hat ezer)
37 forintot, a másiknak (K: forintot <...> a masiknak)
38 amelyik megér egy mandatumot. (K: a melyik <megér egy> fölér egy mandatumot)
50 : 1—2 paktáltak. Nem tréfadolog ez. Mert e methodussal, ha divatba jönne, örökre megszűnnének a választási (K: paktáltak. <Nem hat> <Nincsenek tehát többé> S e methodussal orokre megszűnnék a választási)
5 még kitalálja semmi. (K: még <kitalálva> kitalalva valami.)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 47 : 17 *matador* — bajnok, hős
50 : 7 *arkánium* — titkos szer

PARLAMENTI KARCOLATOK

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 169—170 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. január 16., 9. évf. 16. sz. (1., 2. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK két 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A nyomdában a K-ot a gyorsabb szedés érdekében nyolc darabra vágták és I—VIII római számmal jelölték.

✱ A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy MK a parlamenti beszámolót a szerkesztőségben készítette. Javításainak száma átlagos, ez arra mutat, hogy könnyedén vetette papírra benyomásait. A korrektúrát is maga végezte, ez alkalommal négy kisebb változtatást eszközölt az 53 : 26, 54 : 6, 54 : 11 és az 54 : 38 sorokban. A végleges cím idegen kéztől származik.

A parlament üléséről

A képviselőház 1887. jan. 8-i és 14-i üléséről MK nem írt beszámolót.

A jan. 8-i országgyűlésen bejelentették Baross Gábor államtitkárnak közmunka- és közlekedésügyi miniszterré való kinevezését, Domahidy István és báró Perényi Péter képviselők mentelmi jogának felfüggesztését. *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter törvényjavaslatot terjesztett be az öröklési jogról. Az ülés végén *Olay Szilárd* interpellációt intézett a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterhez, *Győrffy Gyula* a miniszterelnökhöz, *Margittay Gyula* pedig a pénzügyminiszterhez. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 5—11. l.)

A jan. 14-i ülésen *Tisza Kálmán* miniszterelnök törvényjavaslatot nyújtott be az 1887. évi állami költségvetésbe felveendő költségekről. Majd a pénzügyi bizottság, a jogügyi bizottság és az állandó igazoló bizottság jelentései következtek. A napirenden a naplóbfőrlő, igazoló és pénzügyi bizottság egy-egy hiányzó tagjának megválasztása szerepelt. Ezt követte a könyvtári bizottság jelentésének tárgyalása. Befejezésül *Madarász József* interpellációt intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. (KNapló, i. h. 12—14. l.)

A képviselőház jan. 15-i ülésén — amelyről a jelen karcolat szól — napirend előtt *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter törvényjavaslatot nyújtott be a szilágysági vasútról. Ezután *Csávósy Béla* a gazdasági bizottság jelentését mutatta be a Ház januári költség-

vetéséről. A napirend első tárgyaként a jan. 14-én megtartott napló-bíráló, igazoló és pénzügyi bizottság egy-egy hiányzó tagjának megválasztását ismertették. Továbbá napirenden szerepelt az 1887. évi állami költségvetés általános tárgyalása. *Hegedüs Sándor* előadó ismertette a pénzügyi bizottság álláspontját a költségvetéssel kapcsolatban. *Helfy Ignác* felszólalásában azt fejtegette, hogy az ország vagy kimondja a fizetéseképtelenséget, vagy nagymértékben emeli az adókat. Élesen támadta a pénzügyminisztert és a kormányt a költségvetési deficit és a pénztári hiány miatt. Az előterjesztett költségvetést nem fogadta el, és azzal szemben maga és pártja részéről határozati javaslatot nyújtott be. Javasolta, hogy a képviselőház ne fogadja el az 1887-re beterjesztett költségvetést a részletes tárgyalás alapjául. A következő felszólaló, *Horánszky Nándor* a kormány pénzügyi politikájának vizsgálatával foglalkozott. Tizennyolc év zárszámadási adatai alapján mutatta be az ország pénzügyi helyzetének alakulását. Éles hangon bírálta a kormányt, mert visszaélt a nemzet bizalmával és jöhiszeműségével, az ország közjövödelmeit és vagyonát könnyelműen tékozolta. Hangsúlyozta, hogy mélyreható rendszabályok nélkül az államháztartást rendezni nem lehet. Felszólalása végén határozati javaslatot nyújtott be, mely némi eltéréssel lényegében meg egyezett *Helfy* javaslatával. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök rövid beszédében néhány, az aznapi ülésen elhangzott észrevételre, a kormányt és személyét ért bírálatra reagált. Végezetül elfogadásra ajánlotta a költségvetést. (KNapló, i.h. 15—39. l.)

*

A képviselőház aznapi ülését az 1887. évi állami költségvetés általános vitája töltötte ki. *Hegedüs Sándor*, a pénzügyi bizottság előadója elismerte, hogy az ország pénzügyi helyzete romlott. Beszédében röviden érintette a takarékoság szükségességét. Az ülésen felszólaló *Helfy* a takarékosággal kapcsolatban a »koplalás« kifejezést mint *Tisza Kálmán*tól származó fordulatot használta. A később felszólaló *Tisza Kálmán* miniszterelnök visszaautasította azt az állítást, hogy a takarékosággal kapcsolatban a »koplalás«, ill. a »koplaltatás« szavak tőle származnak. MK karcolata bevezetőjében poentirozza a »koplalás« kifejezést. Az erről való medítálást megtoldja a *Boulangér* francia hadügyminiszterről hallott anekdotával, melynek kapcsán keserű iróniával elmélkedik a néptanítók koplalásáról (53 : 12—19). A továbbiakban a két ellenzéki képviselő, *Helfy* és *Horánszky* felszólalását érinti, jelezve *Horánszky* érvelésének hosszadalmasságát. Az ülés ismertetése után megállapítja, hogy az »Szintelen szürke volt« (54 : 25). A karcolat végén egy adomát kerekít a választóéért versengő képviselők viselkedéséről.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 53 : cím A t. Házból (K: *A mai ülés* [idegen kéz írása:] A t. Házból)
- 1 Ki van adva (K: <<Nem (.) adó rendes thema ez.>> Ki van adva)
 - 3 közé, kik most (K: közzé <most> kik most)
 - 3–4 beáll Magyarország is. (K: beáll <a> Magyar <állam> ország is.)
 - 5 Ezt zakatolja az államgépezet (K: <Nono nem kell olyan nagyon megijedni> <Egy> Ezt zakatolja az <államkerek> államgépezet)
 - 6 kereke, ez pöfög az egykori húsosfazekakból (K: kereke, <ezt> ez pöfög <ki> az <hires> egykori husos fazekakból)
 - 9 kell megijedni (K: kell <azért> megijedni)
 - 10 Mór; Szerb (K: Mór; <nem olyan ?forro? a koplalás> Szerb)
 - 11 megmarad. Nem lesz (K: megmarad <<hiszen csak olyan (. . .)>> koplalás lesz akár mint az> Nem lesz)
 - 14 kezd, mégpedig a hadseregnél. (K: kezd<ett> meg pedig <no iszen> a hadseregnél.)
 - 15 valakinek.) (K: valakinek <az ellenzekrol.>)
 - 17 egerek kiirtására (K: egerek <el> kiirtása)
 - 20–21 néptanítókon fog kezdődni. (K: neptanitokon <kezdődik> fog kezdődni)
 - 21 praktikusabb, igazságosabb (K: praktikusabb <dolog> igazságosabb)
 - 26 És noha tudjuk, hogy nem kell (K: Es *megis* noha tudjuk, hogy <min> <ezt> nem kell)
 - 28 fogunk. (El is (K: fogunk” <mert kop> (El is)
- 54 : 4 lehetett. Olyan (K: lehetett <Lehetőleg jó képet igyekeznek vágni> Olyan)
- 6 szónok *jajgatott*. Helfy (K: szónok *beszélt* ma az első napon Helfy)
 - 9 ment, az ő (K: ment <a ha> az ő)
 - 11 Szapáry ellen *fordult*. A *grófs-okra rossz idő jár*. Helfy (K: Szapáry <. . . .> ellen. Helfy)
 - 13 sötét színeket használt a helyzet lefestésére. (K: sötét <?színu? festeket> színeket használt a helyzet <lefestesere> lefestésére.)
 - 16 náthás, csak hosszadalmas (K: náthás, <hanem> csak hosszadalmas)
 - 17 ismeretes számait (K: ismeretes <valtozando> számait)
 - 19 elmondani, számos (K: elmondani <nyaranként> számos)
 - 19 : 4 nyarankint, téli (K: nyarankint <bels> téli)
 - 20 és a lutriba (K: és a <.> lutriba)
 - 23 beszédben vagdalta Horánszkyt (K: beszédben <felelt> vagdalta <meg> Horánszkyt.)
 - 24 Ez a mai ülés története dióhéjban. Szintelen szürke volt.

Lap Sor

- A (K: Ez <volt ?amma?) a mai ülés historiaja <rovid . . .> diohejban. Szintelen szürke <kepe> volt <az egésznek>. A)
- 54 : 25 tátongott. A képviselői (K: tátongott. <A tanacsterem is meglehetősen> A képviselői)
- 28—29 sor között a K-ban kihúzott bekezdés: <<Hej hej hova lett a képviselői kevelység! A <korridoron meglatszott> folyoson erosen látszik mar a tizenkettedik óra>>
- 29—30 sor között a K-ban kihúzott sor: <A korridoron három kep>
- 30—31 szedte magára nagy sietséggel a felsőkabátokat déltájban: (K: szedte magára <?rohan?) nagy sietséggel a felső kabátokat <egy ora> deltaiban)
- 34 — Hát hova (K: — <Hova> Hát hova)
- 35 a másik. (K: a másik <— egy valaszto>)
- „ 36 érkezik — magyarázta (K: erkezik — <mondta> magyarázta)
- „ 38 ment elibe (K: ment *ki* eleibe)
- 55 : 2—3 sor között a K-ban kihúzott szavak: <Tessék> <Hogy legyenek>
- 3 hogy a nép (K: hogy a <valasztók> nép)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 53 : 1—2 *Ki van adva a röpké jelszó, hogy »koplalunk«.* — Amint azt már említettük, írónk poentírozta az ülésen elhangzott 'koplalás' kifejezést. A KNApló tanúsága szerint Helfy felszólalásában a következőket mondta: »Mondom a remidiumnak első csoportja ebből áll: ígéret és jámbor szándékok. A második csoport áll részint apró intézkedésekből, részint egy új politikából, amelyet a t. miniszterelnök úr jelzett a pénzügyi bizottságban ezzel a drasztikus szóval: koplalás. (Derült-ség bal felől.) Hogy igenis odáig fog most már elmenni a takarékoságban, hogy egy bizonyos ideig koplaltatni fogja a nemzetet, még a legszükségesebb befektetésekre nézve is.« (KNApló, i.h. 22. l.) Erdemes felidézni a később felszólaló Tisza Kálmán miniszterelnök válaszát is: »T. képviselőház! Egyik képviselő úr, aki ma felszólalt, felemlítette, hogy én a pénzügyi bizottságban a „koplaltatás” szót használtam. Kénytelen vagyok a szerzői jogot érve nézve visszaautasítani, mert én azon szót először évekkel ezelőtt azokról a padokról hallottam, midőn szemrehányást tettek nekünk a kormánynak, hogy mi koplalásra akarjuk a nemzetet kárhóztatni és csupa fukarkodással akarjuk pénzügyeinket rendezni, nem bírván érzékkel az állam fejlesztésének okvetlen feltételei iránt. Én tehát, amint ott is megmondtam, egy régen használt szóval ítélem a magam részéről.« (I. h. 38. l.)
- 53 : 10 *embonpoint* — pocak
- 19 *sou* — francia váltópénz

- 53 : 27—28 *mégis szívfacsaró dolog ezt éppen Hegedűs Sándortól hallani: »Koplatni fogunk«.* — Ez a fordulat MK tréfás ötlete. A KNApló tanúsága szerint a 'koplalás' kifejezés Hegedűs előadói beszédében nem fordult elő. Hegedűs a következőket mondta: »Akkor, midőn egész nyíltan elismerem, hogy a pénzügyi mérleg és az egész államháztartás helyzete romlott és nagyobb óvatosságot követel a kiadásokban és nagyobb erőfeszítést a bevételekben; azt hiszem, egész tárgyilagosan adtam elő, bár nagyon rövid szavakkal, de tán elég világosan úgy a feladatot, amely előttünk áll, mint a helyzetet, amelyben vagyunk.« (KNApló, i. h. 20. l.)
- 54 : 1—2 *Hanem a földszinten az ellenzék gyakran szakítá félbe közbeszólásokkal a jeles szónokot* — A KNApló is MK megjegyzését igazolja.
- 12 *Mind a két ellenzéki szónok főképp Szapáry ellen fordult.* — Mind Helfy, mind Horánszky beszédében elhangzottak Szapáry pénzügyminisztert bíráló kijelentések. Helfy a következőket mondta: »Ha a haza iránti kegyelet el nem nyomná bennem az ellenzéki ember örömet, majdnem kárörömmel kérdezném most a t. pénzügyminiszter úrtól: hova lettek azok a szép aranjeuzi napok, midőn itt ezen Házban az egyensúly helyreállításáról beszélt? (Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások: A trónbeszéd!) Amidőn még a trón magaslatáról is hirdették a népnek, hogy Magyarország pénzügyei rendezve vannak!...« (I. h. 22. l.) Az ülésen később felszólaló Horánszky beszédében az alábbi kijelentést tette: »A t. miniszter úr legelsősorban kihirdeti újra a takarékoságot és mit tesz? Méltóztassék megnézni az 1887. esztendei költségvetést az összes tárcákban és azt méltóztatik látni, hogy a személyi kiadások, vagyis az organizmus továbbfejlesztésének! címén nyilvánuló új szükséglet majdnem 800 000 Ft-ra rúg és ebben leginkább a t. miniszterelnök úr excellál... Ha ezeket a takarítási ígéreteket látom t. képviselőház, valóban lehetetlen, hogy eszembe ne jusson a régi időkből az az istentagadó, aki mégis a főpapi hivatalt hajhászta. (Zajos derűtség bal felől.) A t. miniszter úr nekünk böjtöt prédikál, de úgy tesz, mint az egyszerű barátról a monda szól, hogy ő hirdette a böjtöt mint a lelki-üdvösségre nagyon alkalmas eszközt, de csendesen mindig hozzátette, hogy mások számára. (Élénk derűség a bal- és szélsőbaloldalon.)« (I. h. 34. l.)
- 17—19 *valahol megkapta az Orbán Balázs ismeretes számait a státus financiáinak állásáról* — MK már más írásában is tréfás csipkelődéssel emlékezett meg Orbán Balázs rengeteg számadatot tartalmazó, unalmas felszólalásairól. (Ld. többek között a febr. 9-i, A t. Házból c. karcolatát és a hozzáfűzött jegyzeteket a Krk jelen kötetének 274—275. lapján.)
- 18 *a státus financiáinak* — az állam pénzügyeinek

A T. HÁZBÓL

M *Pesti Hírlap. 1887. január 18., 9. évf. 17. sz. (2., 3., 4.1.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

A képviselőház jan. 17-i ülésén, napirend előtt, *Darányi Ignác* bemutatta a közlekedési bizottság vicinális vasutakról szóló törvényjavaslatát. Ezen az ülésen tovább folytatódott az 1887. évi költségvetés általános tárgyalása. *Herman Ottó* Deák Ferencet okolta, hogy a nemzet önálló létét feladta, pedig a nemzet megerősítését csak a valóságos önállósággal és függetlenséggel lehet elérni. Hangsúlyozta, hogy Európa helyzete komoly aggodalmakat keltő, s ilyen helyzetben minden nemzet számára létszükség, hogy anyagilag és szellemileg megerősödve nézzen a jövő elé. *Prileszky Tádé* a pénzügyi bajok forrását a hadügyi költségvetés emelkedésében, a valuta kérdésének rendezetlenségében és a közös vámbevételek jelentékeny apadásában látta. Javasolta a kocsmáltatási jog megszüntetését és megváltását, helyeselte a dohányjövedék emelkedését. Abban az esetben, ha ezekkel az intézkedésekkel sem sikerülne a pénzügyi helyzetet rendezni, meggondolandónak tartja a külön fogyasztási vámok bevezetését és a legvégső esetben a progresszív jövedelmi adót. *Andreánszky Gábor* indítványozta, hogy az értékpapírok adómentességének megszüntetéséről a pénzügyminiszter törvényjavaslatot nyújtson be, és a pénzügyi bizottság a kiadásoknál nagyobb arányú megtakarításokat javasoljon. *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter kijelentette, hogy szándékában áll több, magasabb kamatlábú vasúti kötvény konvertálására nézve intézkedéseket tenni. Majd vázolta, hogy ennek az intézkedésnek milyen előfeltételei vannak. Végül megállapította, hogy a pénzügyi helyzetet komolynak tartja, de nem kétségbeesjtőnek. *Hoitsy Pál* élesen bírálta a kormányt az állandó deficit miatt és azért, mert a korteseké minden hatalom. *Orbán Balázs* a költségvetés ürügyén ugyancsak bírálta a kormányt. Röviden reflektált a hadügyi, külügyi, kereskedelmi és belügyi kiadásokra, ennek kapcsán kitért a választások során elkövetett visszaélésekre. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 40—69. 1.)

*

MK részletesen foglalkozik *Herman Ottó* és *Prileszky Tádé* képviselők felszólalásával, az utóbbiról némi iróniával szól, őt állítja karcolata középpontjába. Mindkét beszéd az ülés elején hangzott el, írónk az ülés további részéről nem számol be, így meg sem említi *Andreánszky Gábor*, *Hoitsy Pál* és *Orbán Balázs* felszólalását, *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter beszédéből is csak a lényegét emeli ki.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 55 : 4 »mikádó« kabát — gazdaszskabát; derékiig érő, bő bélelt téli-kabátféle
- 7 *flosculus* — szóvirág, élénkítő nyelvi fordulat
- 7—8 *Ott bent a tanácsateremben az vegyszeregy az úr* — azaz a költségvetés tárgyalása folyik
- 13—14 *Eddig igen lenézett szerepe volt szegénynek, hanem most már kezdik »kegyelmes uram«-nak szólítani.* — MK tréfás megjegyzése arra vonatkozik, hogy a Tisza-kormány a rendszeresen mutatkozó deficitet újabb államkölcsonőkkel igyekezett kiegyenlíteni. Az 1886-os év fordulatot jelentett az államháztartás vitelében. Az állami pénzügyek rendezése most már nemcsak mint belpolitikai kérdés jelentkezett, hanem — az 1885-től kibontakozó bolgár válságra és feszültségre hivatkozva — úgy állították be, hogy előfeltétele a hadsereg további kiéptetésének.
- 17—18 *Ma Keglevich István gróf lett föltáralva.* — Herman Ottó beszédében Keglevich István gróf neve nem hangzott el, de az utalás egyértelműen reá vonatkozott. A KNapló szerint Herman Ottó a következőket mondta: »Mi láttunk embereket ebbe a Házba belépni, akik az intranzigens liberalizmussal kezdték meg szereplésüket. (*Derűtség a szélsőbalon.*) Ugyanazokat láttuk, hogy egy borszövetkezet a kezük alatt likvidáltak; mi halljuk az ő szavaiból, hogy ők egy talajjavító bankot akarnak szervezni és ez a három kardinális pont vajon miféle kvalifikációra vezet? Ha még például azt is hozzáadom, hogy ugyanazok rábeszélik Magyarország földművelési miniszterét, hogy kétmillió amerikai ellenálló szőlővesszőt hozasson be, ezek abban kulminálnak és ott világosodnak ki, hogy az a legtökéletesebb kvalifikáció az Opera és a Nemzeti Színház intendatúrájára. (*Élénk derűtség és helyeslés a szélsőbaloldalon.*)« (KNapló, i. h. 42. l.)
- 19 *Különbön sok igazat és szépet is mondott Herman, különösen a dzsentrire vonatkozólag* — Herman Ottó beszédének a része a következőképp hangzott: »Mi lett volna, t. Ház az a kínáló anyag, amelyből Magyarország számára valósággal erős és hatalmas középosztályt lehetett volna teremteni? Mi lett volna más, mint az úgynevezett dzsentrí, az a dzsentrí, amelyről annyiféleképp beszélnek. És vajon ez a kormányzat mire használta fel a dzsentrít? Hogy politikai kortes befolyását megtartsa e társadalomra, beszóllította hivatalának várótermeibe és megszoktatta arra, hogy hivatalért kunyoráljon és könyörögjön.« (I. h. 43. l.)
- 25—27 *ma egész Európának reszketnie kell egy a trónon ülő, de talán nem egészen józan észzel bíró ember szeszélye előtt . . .* — Herman Ottó beszédének ezt a részét a PN is megemlíti: »Élénk mozgalmat idézett elő beszédének azon része, mely-

- ben az általános fölfegyverkezésre kimondja, hogy az az örült költsékezés, mely az államok részéről e részben folyik, egy embernek s talán nem is épelméjű embernek, a cárnak szeszélye következtében történik.» (PN, 1887. 38. évf. jan. 17.) Az utalásban III. Sándor orosz cárról van szó, aki 1881—94-ig uralkodott.
- 55 : 30—56 : 2 Péchy Tamás elnök figyelmeztetése. — Az elnök figyelmeztetését a következőképpen őrizte meg a KNapló: »ELNÖK: (Halljuk!) Figyelmeztetnem kell a t. képviselő urat, hogy könnyen oly értelmet lehetne szavainak adni, mintha azon híreket, melyeket a lapok visszavontak, itt beszédében megerősíteni akarná. Minthogy pedig mi azon országgal, melynek fejedelmére a képviselő úr célozni látszik, békés viszonyban vagyunk, kötelességem kérni, hogy ily állításokat tenni ne méltóztassék.» (KNapló, i. h. 44. l.)
- 56 : 11 *Schnellszieder Károly* — MK Neiszydler Károly pozsonyi képviselő nevét tréfásan Schnellsziederre változtatta, és ezzel szöviccet teremtett. Schnellszieder német szó, a.m. gyorsforraló.
- 31—32 — *No hát az a spongya-ember lesz az új pénzügyminiszter.* — A spongya-emberre vonatkozó tréfás utalás ma már nem oldható fel.
- 57 : 3—6 *De jól ide hallgassanak. Beszélnek pénztári hiányról... no igen, de megvan helyette, teszem azt, az Európa-épület. Ha nincs pénz, van ház.* — Prileszky Tádé a következőket mondta: »Hogy csak egy pregnáns példát hozzak fel, ha már ilyen példákhoz kell folyamodni, megvettük az Európa Hotel házát, fizettünk érte 500 000 Ft-ot, ez 500 000 Ft hiány a pénztárban, de az államvagyonban nem hiány.» (I. h. 46. l.)
- 8—9 — *Hiszen azt úgy vettük, hogy csak negyven év alatt fizetjük ki...* — Ezt a közbeszólást a KNapló nem pontosan így jegyezte fel: »(Helyeslés jobb felől. Zaj a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Nincs még kifizetve!)» (I. h. 46. l.)
- 10—23 Szathmáry-Király László és Prileszky Tádé vitája. — Ezt a derűtséget kiváltó vitát MK szinte szó szerint idézte. A KNapló tanúsága szerint: »SZATHMÁRY-KIRÁLY LÁSZLÓ: Sok kéz jár a zsebben. (Derűtség.) PRILESZKY TÁDÉ: Ha t. képviselő úr mulatni szeret, tessék erre más időpontot választani, nem azt, amikor oly súlyosak a viszonyok; mert nem tesz jó hatást, ha azt állítják, hogy vannak képviselők, kik neveltség tárgyává teszik a komoly tanácskozást. (Helyeslés jobb felől. Mozgás bal felől.) SZATHMÁRY-KIRÁLY LÁSZLÓ: Az ilyen felett kell nevetni! PRILESZKY TÁDÉ: A nép kívánja, hogy komolyan tanácskozzunk. (Zajos helyeslés jobb felől.) SZATHMÁRY-KIRÁLY LÁSZLÓ: Ha komolyan veszi az ember, meg kell bolondulnia.» (I. h. 47. l.)

- 58 : 4–5 — *Mik azok a progresszív adók? — szült közbe a tanuló-könyv Olay Szilárd — A közbeszólást a KNApló nem örökölte meg.*
- 8 *bonhómia* — kedélyesség, derűs jólelkűség, nyájjasság
- 10–12 *akárki legyen is a miniszter. (Ezt több ízben hangsúlyozta az öreg, hogy értsék meg a gyöngébbek.)* — Prileszky beszédében valóban elhangzott hasonló kijelentés: »Bárki legyen a miniszter, bármilyen alkotmány legyen, bármilyen párt legyen többségben, ezt a dolgot rendezni kell...« vagy néhány sorral lejjebb: »De bárki és bármely párt legyen az ügyeknek élén, ha ezt a kérdést elejti, a mérleget sohasem fogja rendezni.« (I. h. 48. l.)
- 26 *konverzió* — az államadóság törlesztési módjának enyhítése; magasabb kamatozású kötvények kicserélése alacsonyabb kamatozásúakra.
- 26–27 : 18 [Szapáry] *a konverzióval akarja rendbe hozni a pénzügyeket* — Szapáry beszédében a következőket mondta: »Ezen kérdés tisztába hozatalára tüzetes tanulmány tárgyává tette a kormány az Európa több államaiban keresztülvitt konverziók történetét, s az Európa-szerte ezen kérdésre fennálló jogi elveket és törvényeket; tanulmány tárgyává tette különösen hazai törvényeinket és tekintélyes szakférfiak meghallgatása után konstatálta a kormány, hogy sem az általános jogi elvek, sem hazai törvényeink alapján semmi jogi akadály nincs arra nézve, hogy a konvertálandó kölcsönök a kötvénytulajdonosnak teljes értékben a törlesztési tervben foglalt lejáratú idő előtt is kifizetessenek.« (I. h. 55. l.)
- 33 *tisztességes rendezési módok* — MK ironikus hangnemben utal Prileszky beszédének azon részére, amelyben a pénzügyek rendezésével kapcsolatban a tisztességes szó elhangzott: »Hozzáteszem még azt is, hogyha nem ezen az úton fogunk haladni arra, hogy pénzügyeinket rendezzük, tisztességes úton (*Derűltég a szélsőbaloldalon.*) nézetem szerint, gondolni nem lehet. Elfogadom a költségvetést. (*Helyeslés jobb felől.*)« (I. h. 49. l.)

A MAI ÜLÉS

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 171–172 folio.
- M** *Pesti Hírlap. 1887. január 19., 9. évf. 18. sz. (2., 3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK négy, átlagosan 35 cm hosszú, 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tíz szeletre vágták és római I–IX számmal jelölték (két VI-os jelzés közül a másodikat VI/2-vel). MK adta meg a szedési utasítást: *borgis rükítva* jelzéssel.

A papír jellege arra utal, hogy MK a szerkesztőségben írta a cikkét, javításainak száma átlagos, bár két helyen nagyobb részt törölt, ez arra mutat, hogy írás közben módosult kompozíciós elképzelése (59 : 25–26, 61 : 16–17 sorok közti törlés). A korrektúrát maga végezte, ekkor is több módosítást eszközölt: 59 : 1, 59 : 3–4, 59 : 11–12, 60 : 12–13, 60 : 13–15, 61 : 8–9.

A parlament üléséről

A képviselőház jan. 18-i ülésén továbbfolytatták az 1887. évi állami költségvetés általános tárgyalását. Elsőnek *Lipthay Pál* szólalt fel. A pénzügyi bizottság által beterjesztett javaslatot nem tartotta megnyugtatónak. Hangsúlyozta a kiadások csökkentésének szükségességét. *Török Zoltán* elismerte, hogy Magyarország deficitet küzd, de véleménye szerint időnként előfordul, hogy egy államnak meg kell küzdenie a deficittel. Inkább a deficitet vállalja, mint azt, hogy az állam előrehaladása, kulturális céljai elérhetetlenek legyenek. *Beöthy Ákos* élesen bírálta a kormányt, hogy nem képes reális költségvetés beterjesztésére. A kormány és kormánypárt gazdálkodása a válság felé vezet az országot. Hangsúlyozta, hogy mindaddig nem lehet szó pénzügyi rendezésről, míg az ország fel nem hagy az adóságszínállással. Majd *Apponyi Albert* gróf következett szólásra, aki beszédében kijelentette, hogy a jelenlegi kormányt nem tartja hivatottnak arra, hogy a saját maga teremtette helyzetből kiemelkedjék. A pénzügyi válságból pusztán pénzügyi eszközökkel nem lehet kibontakozni. Véleménye szerint a sikerre vezető pénzügyi program alapja a fogyasztási adókkal való szabad rendelkezés. *Tisza Kálmán* miniszterelnök reagált Apponyi Albert beszédére, többek között arra, hogy Apponyi mindenért a kormányt tette felelőssé. Tisza szerint nem romlott, hanem javult az ország pénzügyi hitele és javult az adminisztráció is. Ezután válaszolt Beöthy Ákos képviselő felszólalására, akinek »vészjelzését« alaptalannak, sőt károsnak tartotta. (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 69–92. l.)

*

MK karcolatában érzékelteti a képviselőház hangulatát. Nem részletezi az elhangzott beszédeket, csupán a nagyobb érdeklődést kiváltó fordulatokat emeli ki. Némi iróniával szól Lipthay Pál, Török Zoltán, Beöthy Ákos képviselőkről. Találóa érzékelteti Apponyi

Albert szónoki fogásait (60 : 13–23). Elismeréssel ábrázolja Tisza könnyed csatározási modorát. Beszédének az állam hitelére vonatkozó szellemes megjegyzését szinte szó szerint belevette karcolatába.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 59 : cím A mai ülés (K: <A t. Házból> A mai ülés)
- 1 Az a szokott *kép tárult élénk* ma is, (K: Az a szokott *dolog volt* ma is)
- 1–2 már százszor leírtam. (K: már <ezersz> szazszor leírtam.)
- 3–4 előtt egy nagy *rozsdavörös* bőrtárca. Tisza előtt egy (K: előtt egy nagy *üres* bőr tárca, Tisza <mögött Iszakovics . . . > előtt <e> egy)
- 4 cilinderkalap és egy ív (K: cylinder-kalap <mögötte> és egy ív)
- 5 arzenálisa. Arról (K: arzenalisa. <Abból> Arról)
- 6 amiket *elkapkod* az ellenfeleitől. (K: amiket <az ellenségeitől beszede az> *elazed* az ellenfeleitől.)
- 7 Egyszerű, szürke (K: <Minden a régiben van.> Egyszerű szürke)
- 10 mezőin, s úgy látszik, megszaporodtak a holdak a fejek tetején. A Ház (K: mezőin s <ott a sok fehér csillag> úgy látszik megszaporodtak a holdak a fejek tetején. <Racz Athanaz es Boer lelkesen éljeneznek.> A haz)
- 11–12 Éles *Henrik* még mindig (L: Eles meg mindig)
- 18–19 mintha már az Oroszországra kivetendő hadisarc mennyiségéről (K: mintha <mar> mar az <oroszkra> Oroszországra kivetendo hadisarc <nak vonatkozó> mennyiségről)
- 21 olyan szerelmesen (K: olyan <szertetremeltoan> szerelmesen)
- 22 mint régebben. (K: mint <aze> régebben.)
- 24–25 hogy „most volna jó előhozni (K: hogy: „most <kellene> volna jó <megint> előhozni)
- 25 ügyet. (K: ügyet”. <Iszakovics>)
- 25–26 sor között a K-ban a következő kihúzott rész olvasható: <Ezalatt egyre elesebb hullamokat vet a vita. Lipthay Pál azt mondja hogy amit a kormányparti szonokok beszélnek az amítás.
- Erre feláll Török Zoltán es azt mondja hogy az az amítás amit Horanszky beszelt.
- Beothy Akos is feláll es azt mondja hogy az meg becsapas onamitas amit Torok Zoltán mondott.>
- <Ezen zurzavarban aztán senki>
- 26 Ezalatt csendes-illedelmes (K: Ezalatt < . . . > csendes illedelmes)
- „ 31 egyetlen, aki (K: egyetlen <ember> aki)
- „ 31 sem haza (K: sem <az> haza)
- 60 : 4–5 se a haza, se (K: se a haza < . . > se)

Lap Sor

- 60 : 5 se Tisza (K: se <a> Tisza)
 9 és beszélt (K: es <ki> beszélt)
 10–11 sapkáknak. *Kihúzó* – úgymond (K: sapkáknak. *Kiadom* – egymond)
 12 hijun – a borókaágat.) (K: hijun – <...> a borókaágat)
 12–13 sor között a következő kihúzott mondat található a K-ban: <Török azt mondta hogy amit Horanszky beszélt az amitas volt. Beothy azt mondta>
 13 következett és beszélt (K: következett, <aki> es beszélt)
 13–15 fölfelé. *Legalább erre engednek következtetni a fogyasztási sorompóról mondott lány szavai.* (K: fölfelé, *hogy az önálló vamt-területnek legalább a jogát kellene fenntartani (Hm, hát mar csak a joga kell?) De a puszta jogtól nem igen gazdagodik meg az ország.*)
 16 majdnem másfél óráig tartó szép szónoklatban (K: majdnem <masf> masfel oraig tarto <beszedben> szep szonoklatban)
 18 beszédeiből (K: beszéd<j>eiből)
 21 rémképe... előcsörtettek vádak (K: rémképe...<es> elocsortettek <a kigyók> vádak)
 23–24 sor között a K-ban kihúzott sor:
 <<De Tiszat ez <.....> meg nem félemlítette>>
 25–26 egyedüli sikerei hosszú (K: egyedüli <egyetlen> sikerei <az egy> hosszú)
 32–33 sor között a K-ban két kihúzott szó olvasható:
 <Az oramutat>
 36–37 szórta szét az ő és a Beöthy Ákos (K: szorta szet <Beothy Ákos> az o es a Beöthy Akos)
 38 taktika kezeügyében (K: taktika <minden> kezeügyeben)
 38–39 fegyvereivel, egy (K: fegyvereivel <itt> egy)
 39 fogpiszkálóval szúrt bele egy flosculusba (K: fogpiszkálóval szurt szurt [sic!] bele egy <puha állításba, amott bele a> floskulusba)
 61 : 4–5 Legtalálhatóbb ötlete volt, midőn az állam 1874 előtti hiteléről (K: Legtalálhatóbb ötlete volt <a Hoitsy Pal kortesszolasara ki> <azon kortesszolasara hogy> midon az allam 74 <ben jobb volt az abban> előtti hitelerol)
 8–9 mint az államé ma, és nem (K: mint <most> az államé *most* és nem)
 11 derültség hangzott fel. A mamelukhadat felvillanyozta (K: derültség <kovette e szavakat> hangzott fel. A mameluk hadat <komolyan már felvi> felvillanyozta)
 15 ki a fáradtságtól (K: ki <.....> a fáradtságtol)
 16–17 sor között a K-ban négy kihúzott sor található:
 <Mife Ez a nap elveszett>
 <Mifele ellenzek ez !>
 <– Hat mi az ordogot ülök en itt. Ma meg csak kozbe sem szólhattam>

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 59 : 11—12 *Éles Henrik még mindig nincs bent és eljutott ahhoz az időponthoz, amikor már nem is akar bejönni.* — MK más karcolatában is írt Éles Henrikről. Éles az 1884-es választásokon nem került be a képviselőházba, bár többször aspirált rá, minthogy a ciklus vége felé közeledett, MK azt érzékeltette, hogy már nem is érdemes. (Ld. MK éleceit Krk 69. köt. 102., 166—167., 174. l.; Krk 70. köt. 135. l.)
- 15 *előlget* — versenyez, vetélkedik. Jellegzetes nógrádi tájszó, MK más írásában is előfordul. (Ld. erről Rubinyi Mózes: Mikszáth Kálmán stílusa és nyelve. Bp. Révai, 1910. 371. l.)
- 22—23 *most volna jó előhozni a honti ügyet* — MK a Hont megyei választási visszaélésekre céloz. Írónk más karcolatában is megemlítette a honti visszaéléseket. (Ld. *Az érem két oldala*. Krk 68. köt. 164. l. és *A t. Házból*. Krk 68. köt. 168. l.) Ivánka Zsigmond az 1884-es választások alkalmával Ipolyság jelöltje volt, de a választáson nem kapott szavazat-többséget. Erről a PN így írt: »Hont szintén ki van kezdve. Hogy mily hatalmas erő kifejtésbe kerül ez: tudja mindenki. Még az utolsó napokban is mily sok galádságot követett el az ottani kormánypart! Ipolyságon Ivánka Zsigmondnak megvolt a maga biztos többsége, de hát arra való az egész megyei tisztikar terrorizmusa, hogy elriassa az ellenzéki választókat. Elzárattak, visszautasítottak számos választót, másokat megvesztegettek, s így történt, hogy Ipolyságon kis többséggel megválasztották b. Nyáryt.« (PN, 1884. jún. 14. l. l.)
- 30—31 *Lipthay Pál csak Vámosnak beszél* — MK szatirikus megjegyzése arra vonatkozik, hogy mindketten az 1884—87-es ciklusban Kecskemét képviselői. Lipthay Pál függetlenségi, Vámos Béla szabadelvű párti képviselő volt.
- 60 : 8 *Török Tiszának [beszélt]* — Török Zoltán felszólalásában igyekezett megvédeni a kormány költségvetési programját.
- 9—10 *Most felállott Beöthy Ákos és beszélt lefelé a csendes falvaknak, a ködmönöknék és báránybőr sapkáknak.* — Ezzel a fordulattal MK hangsúlyozza, hogy Beöthy már a küszöbön álló választásokra gondolt.
- 10—11 *Kitűzöm — ügymond — a vészjelt.* — A KNapló szerint Beöthy a következőket mondta: »Megadjuk a vészjelt, hogy tudják meg azt, hogyha ez a kormány tovább is a kormányon van, veszélybe dönti a hazát. (Igaz, Úgy van! Bal felől.) Ítéljen az ország, ítéljenek a választók.« (I. h. 78. l.)
- 12 *hiju* — a tető és a mennyezet közti üres tér, azaz padlás
- 13—15 *Utána Apponyi gróf következett és beszélt fölfelé. Legalább erre engednek következtetni a fogyasztási sorompóról mondott lány szavai.* — Apponyi a következőket mondta: »... az úgynevezett kiegyezési tárgyalások Ausztriával

- most megfeneklettek, ezt a körülményt, t. Ház, tekintsék a gondviselés egy ajándékának és használják fel (*Úgy van! Bal felől.*) és mentsék meg az ország számára a fogyasztási adó feletti rendelkezés jogát.« (I. h. 88. l.)
- 60 : 13—23 Apponyi szónoki fogásai. — Apponyi nagyon hatásos beszédében hangsúlyozta, hogy az a kormány, amely nem képes megoldani feladatát, köteles megválni hivatalától. Ennek az állításnak bizonyítására, igen frappánsan, éppen Tisza egyik 1875-ben elhangzott beszédét idézte.
- 24 *Ha minden volt, hát »éljen« is volt.* — A KNaplóban ezt olvashatjuk: »(Zajos helyeslés és hosszan tartó meg-megújuló éljenzés a baloldalon.)« (I. h. 90. l.)
- 25—32 Apponyi szónoki sikerei. — Erre maga Apponyi Albert így emlékszik vissza: »Nem is volt kis dolog, különösen, ha parlamenti életem nehéz kezdő éveire gondoltam, azt tapasztalni, hogy a terem rögtön megtelik és síri csend áll be, mihelyt szólásra felhívtam, hogy a karzatok zsúfolásig megtelnek, mikor felszólalásom kilátásban van, hogy arra az órára, amely alatt beszélek, hatalmamban a hallgatóság hangulata. Aki ilyen gyengeségektől mindig mentes volt, az vessen követ reám.« (Apponyi Albert: Emlékirataim. Ötven év. Bp. 1926. 116—117. l.)
- 36—61 : 5 Tisza könnyed csatározási modora. — Tisza beszédében visszavágott Apponyinak, hangsúlyozta, hogy a kormány a választások előtt részletes pénzügyi programot ad, míg az ellenzék nem tartja kötelességének programot adni. Majd válaszolt az adminisztráció, az igazságszolgáltatás és az alkotmány jogos garanciáját követelő pontokra. Végül könnyed, ironikus hangnemben Beöthy Akos beszédére reflektált.
- „ 39 *flosculus* — szóvirág, élénkítő nyelvi fordulat.
- 61 6—10 Hoitsy közbeszólása és Tisza válasza. — Ezt a jelenetet a KNapló is megőrizte: »TISZA KÁLMÁN MINISZTER-ELNÖK: . . . És hogy állott akkor az ország hitele? [1874 és 1875-ben] HOITSY PÁL: Jobban, mint most! (*Zaj. Ellentmondás jobb felől.*) TISZA KÁLMÁN MINISZTER-ELNÖK: Ha nem viseltetném is kötelességszerűleg jóindulattal minden képviselőtársam iránt, azt kívánnám, hogy az én hitelem legyen olyan, mint az országé ma, az öné pedig, amilyen az országé volt akkor. (*Élénk derűtség és tetszés.*)« (I. h. 90. l.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 173—174 folio.
- M** *Pesti Hírlap*. 1887. január 20., 9. évf. 19. sz. (2., 3. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

MK a karcolatot három, többségében 40 cm hosszú, 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában tíz darabra szabták és az így kialakult csíkokat I—X római számmal jelölték.

A K jellege egyértelműen arra mutat, hogy MK a szerkesztőségben készítette parlamenti beszámolóját. Az átlagos mennyiségű javítás a gondos fogalmazást jelzi. A korrektúrát is maga végezte el, ezt további öt szövegcsiszolása jelzi: 61 : 2, 61 : 14, 62 : 32—33, 63 : 1, 63 : 18. A 61 : 6 sorban a szedésnél nem vették figyelembe a nyelvi sajátosságot jelentő formát, ezt a K alapján javítottuk.

A parlamenti ülésről

A képviselőház jan. 19-i ülésén folytatódott az 1887. évi költségvetés általános tárgyalása. *Szalay Károly* felszólalásában hangsúlyozta, hogy a kormány nem fogja kivezetni az országot a bajból, ezért szükségesnek tartja, hogy a jelenlegi kormányt egy másik cserélje fel. *Horváth Gyula* arról szólt, hogy a kormánynak kötelessége a kibontakozás felé vezető utat megmutatni, majd kijelentette, hogy a takarékoságtól a legkisebb eredményt sem várja, ellenben szükségesnek tartja az adórendszer és az egész pénzügyi adminisztráció reformját, és a fogyasztási vámok felállítását. *Becker János* rövid felszólalásában felelőssé tette a Tisza-kormányt az államháztartás romlásáért. Az 1867-es kiegyezés és a tizenkét évig tartó Tisza-uralom az osztrák érdekek áldozatává tette az országot. Az adók és az adóképeség fejlesztéséről szólva hangsúlyozta, hogy kötelessége lett volna a kormánynak egy igazságos adóreform kidolgozása. *Enyedi Lukács* először *Horváth Gyula* képviselő beszédére, majd *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter jan. 17-i beszédére reflektált. Bírálta a költségvetést és az abban foglalt pénzügyi helyzetet. Adatszerűen kimutatta, hogy a bevételek 1879—85-ig évről évre meghaladták az előirányzott bevételeket, ennek ellenére az államadósság nagymértékben növekedett. *György Endre* polemizált az előtte felszólalt ellenzéki képviselőkkel, akik — véleménye szerint — eltúlozzák a deficit nagyságát. A konverzióról szólva rámutatott annak gyenge pontjaira. Hangsúlyozta, hogy bármilyen kívánatosnak tartja is a legszigorúbb takarékoságot, bizonyos beruházások (állandó országház építése, a felső Duna szabályozása, államvasutak fenntartása) fedezéséről továbbra is gondoskodni kell. A bevételek fokozására, különösen a fogyasztási adók jobb kihasználására hívta fel a figyelmet. *Baross Gábor* köz- és közlekedésügyi miniszter reflektált *Apponyi Albert* és *György Endre* felszólalásainak azokra a részeire, melyek az államvasutakkal foglalkoztak. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 93—114. l.)

*

A költségvetési vitát, mint a legtöbb esetben, a jelen alkalommal sem követte nyomon MK. Karcolatában elsősorban hangulati

elemekkel foglalkozott. Jellemezte a felszólaló képviselőket (Szalay Károly, Horváth Gyula, Becker János), majd a folyosói légkört mutatta be, szatirikusan ábrázolva a Trencsén megyei képviselőket. A karcolat további részében Enyedi Lukács és György Endre felszólalásaival foglalkozott, de az elhangzott beszédek részletes taglalásába nem bocsájtkozott, csupán egy-egy érdekesebb mozzanatot emelt ki.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 61 : 1 hajhoz rosszul (K: hajhoz < > rosszul)
 1—2 antiszemitizmushoz (K: antiszemitasaghoz)
 6 folyosóról (PH: folyosóról)
 6 csak az elnök (K: csak az <el> elnök)
 10 és szerepet (K: es <nagy> szerepet)
 12—13 vezérnek hagyják, mert báró, de a párt Démosthenésze Szalay (K: vezérnek < > tartják) hagynak mert báró de a part <szonoka> Demosthenese Szalay)
 14 Ma hosszan beszélt és elég szépen, kár, hogy ugrált, mint a mókus (K: <Han> Ma hosszan beszélt <es> es eleg szepen de ugralt mint <ak> a mókus)
 62 1 Utána Horváth Gyula következett, s erre egyszerre (K: Utána Horvath Gyula <szolott> kovetkezett s erre <a hirre> egyszerre)
 2 padok. (K: padok. < A Haz Horvath Gyula a Haz legrokonszenvesebb embere.>)
 4 szereti, ő is (K: szereti <talan> ő is)
 8 föld, mely a sok (K: föld <amelyet teleszornak mindenfele maggal és> mely a sok)
 9—10 plántákat. Egyik (K: plántákat. <<. > Probaljunk peldaul egy zsak buzat kiszórni>> Egyik)
 11 és nem borul (K: és <?belul? és> nem borul)
 14 Különben mindig eredeti és bizonyos fokig excentrikus. (K: Különben <ma is mint> mindig eredeti es bizonyos fokig <?furca? volt> excentrikus <volt. Mindig ?dolga? az.>)
 15 Mikor nincs (K: Mikor <az se> nincs)
 17 nyilainak, akkor (K: nyilainak <akkor> <akkora Tiszát védi> akkor)
 18—19 sorok között a K-ban kihúzott rész található: <Az> <Egyebk> <<Egyebeszerint a mai beszéde egyike volt a vita < > legmagasabb színvonalú elmélkedéseinek es>>
 24 »paktum« van. Rajként (K: „paktum” van. <Valóságos tolongas van> Rajként)
 24—25 Tisza Csernátonnal behúzódik (K: Tisza <Csernatonyval> Csernatonyval <huzódik> behuzódik)
 25 szögletbe, ott suttognak (K: szögletbe < > ott suttognak)

- 62 : 27 megjegyzéseivel pótolja (K: megjegyzéseivel < .. > pótolja)
- 28–29 mézesetek. Szathmáry Miklós mogorván (K: mézesetek. <Csak Banffy Bela> Szathmáry Miklós <...> mogorván)
- 30 deficitet. Wahrmann holdvilágos (már ti. (K: deficitet. <A> Wahrman holdvilágos <képe> (mar ti)
- 31 holdvilágot értem) képe (K: holdvilág<hoz>ot <hasonlo> értem) képe)
- 32–33 beszédet hall a kormány ellen, mintha mondaná: »Úgy kell. Rám kellett (K: beszédet <hallatt a> hall a kormány ellen <mintha> mintha mondana: <„No ugye?> „Ugy kell, *ugy kell.* Rám kellett)
- 36 sugaraival. A levegő egyre (K: sugaraival. <Fabiny> A levegő <Fab> egyre)
- „ 37 zenei zsongásba (K: zenei <han> zsongásba)
- 63 1 Mert Zalayval már két esztendő (K: Mert <?Fabi?> Zalayval meg <...> ket esztendo)
- 5 várják. (K: várják. <Mert semm>)
- 6–7 sem) észlelhető oly (K: sem) <allapitható meg> észlelhető oly)
- 8 jár Urbanovszky, új (K: jár <Porubsky> Urbanovszky: és új)
- 10 szemekkel mereng (K: szemekkel <mereng reved> mereng)
- 11 fütől-fától már napokkal (K: fütől fatol <a vasutak érkezését> mar napokkal)
- 12 nyughatatlanok, szórakozottak (K: nyughatatlanok <es> szórakozottak)
- 13 tótul sóhajtanak (K: totul <besz> sohajtanak)
- 13 Mindez biztos jel (K: Mindez <akkor arra mutat hogy Kubicza jön,> biztos jel)
- 15 Hanem, nini... , azóta (K: <... De no, nini> Hanem nini. azóta)
- 16–17 meg a kisebbik Helfyt: Enyedit. (K: meg <Enyedit:> a kisebbik Helfyt: Enyedit.)
- 17–18 sor között a K-ban kihúzott sor található:
<Az az hogy ot bajos hallgatni nagyon csendesen beszél>
- 18 hát az kölcsönös (K: hat *csak* kölcsönös)
- 20–21 ellen, hát nem sajnálja (K: ellen <oda nyomja> hat <oda zuditja> nem sajnálja)
- 22–23 sor között a K-ban egy kihúzott mondat olvasható:
<Hanem meg kell adni hogy jeles tehetség. Igen ugyesen gruppirozza>
- 23 Különben nagy figyelemmel hallgatott beszédet (K: Különben <egy igen> nagy figyelemmel hallgatott <ja> beszédet)
- 28 talán sokkal jobb így. (K: talán <így> sokkal jobb így.)
- 29 Hiába, legszerencsésebb mégis György (K: Hiába <legszerencsésebb> legszerencsésebb mégis <?Bulgariai?> György)

Lap Sor

- 63 : 30 még eddig nem volt jelölve (K: még <nem> eddig nem <je> volt jelölve)
34 mameluk beszéd és Horánszky (K: mameluk beszéd <volt> es Horánszky)
36 ellenzéki volt, a konverzió terve és az (K: ellenzéki <volt s mint> volt, <?ele?) a konverzió <iránti valamint> terve és az)
64 : 1 ő akar beszélni, a két órához húzódott, mire (K: ő akar beszélni <akar, a> két orához <.....> húzódott mire)
5 elromlanak a beszédei. (K: elromlanak a <beszédjei> beszédei)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 61 : 14—15 *kár, hogy ugrált mint a mókus egyik faágról a másikra.* — Szalay Károly beszédében érintette a közös hadseregben magas költségeit, nehezményezte, hogy a közös hadseregben a magyar katonákat osztrákhúsra nevelik, kifogásolta a kormány irreális költségvetését, és azt, hogy a kormány felkészültséggel nem rendelkezőknek hivatalt osztogat.
62 : 3 *Hogyné, mikor a Ház legrokonszenvesebb embere beszél* — MK már más karcolatában is írt Horváth Gyuláról mint a folyosó és a klub egyik kedvelt emberéről. (Ld. Krk. 68. köt. 164. l.)
15 *tapét* — szőnyeg
23—24 *Ámbár havannát csak az erdélyi képviselők szívnak, ahol paktum van.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy a sajtóban elterjedt hírek szerint Erdély több kerületében az egymással szemben álló képviselők »felosztották« egymás között a kerületeket és ott, ahol az ellenfélnek biztosabb esélyei voltak, onnan a másik fél visszavonult, illetőleg nem állított ellenjelöltet annak fejében, hogy ugyanezt teszi a vele szembenálló jelölt is. Mivel a választások nem jártak »rendkívüli« költségekkel, így a paktumban résztvevő képviselők nyugodtan szívhattak drága havanna-szívert. Erről a megállapodásról szól különben MKnak a *Tarku képek [II.]* című karcolata második részében előadott történet is, amelyet a választások lezajlása után írt meg (ld. e kötet 48—50. l., és jegyzeteinket a 206. l.).
30—31 *Wahrmann holdvilágos (már ti. a szerencsenországi holdvilágot értem) képe* — Wahrmann sötét kreol bőrfű és erősen kopaszodó férfi volt.
„ 39 *szincerizál* — beszélget, adomázgat
63 : 3—14 Kubicza érkezésének híre — MK szatirikus képet fest a Trencsén megyei képviselőkről. Kubicza Pál Trencsén vármegye főispánja 1867—1890-ig.

- 63 : 6 *konverzió* — az államadóság törlesztési módjának enyhítése; magasabb kamatozású kötvények kicserélése alacsonyabb kamatozásúakra.
- 16 *hallgassuk meg a kisebbik Helfyt: Enyedit.* — Enyedi Lukács, de különösen Helfy Ignác a szélsőbaloldal pénzügyi szakemberei. Helfy mint a pénzügyi bizottság tagja nagy tevékenységet fejtett ki.
- 18 *Enyedit a számok tették naggyá* — MK utalása arra vonatkozik, hogy Enyedi Lukácsnak több nemzetgazdasági cikke és tanulmánya látott napvilágot a Nemzetgazdasági Szemlében és más folyóiratokban, napilapokban. Ezek közül nagyobb figyelmet a bankkérdésről írt tanulmánya keltett.
- 19 *ő meg a számokat teszi naggyá* — MK tréfásan arra utal, hogy Enyedi beszédében valószínűleg túlzott az államadóság növekedésének megítélésében. Többek között kimutatta, hogy a rendes költségvetés keretein belül előforduló kiadások 1879—85-ig 108 millióra rúgtak. Számítása szerint 1885. év végén az állam nettó tartozása 1 milliárd 12 millió forint volt. 1875-től az államadóság 631 millió forinttal növekedett.
- 21—22 *Van elég az Orbán Balázs tarisnyájában.* — Írónk Orbán Balázs jan. 17-én elmondott képviselőházi beszédére utal.
- 26—28 Enyedi adomája. — A KNapló tanúsága szerint az adoma a következő volt: »A falusi cigány beállt a falusi zsidóhoz nagy titokzatosan, nagy közönnyel és félrehúzva őt a sarokba, azt mondja: „Ugyan kérem, nem mondaná meg nekem, hogy mennyit ér meg egy akkora darab arany, mint egy galambtojás”. A zsidó azt hitte, hogy nagy haszna és üzlete lesz és mert a cigány déltájban volt nála, azt mondta: ne beszéljünk erről, hanem ebédeljünk meg. Meg is ebédelték, borral is jól tartotta azon reményben, hogy ebéd után könnyebben fog a cigánnyal megalkudni. Csodálkozott, hogy ebéd után a cigány az aranyról egyetlenegy szót sem szólt; végre is a dolog fúrta az oldalát és kérdezte tőle, hogy hol van az az arany, amelyikről szólt. „Melyik arany?” „Amelyikről te azt kérdezted, hogy mennyit ér.” „Azt csak azért kérdeztem, hogy tudjam mit ér, mert jó volna, ha volna.”« (KNapló, i. h. 106—107. l.)
- 29 *Hiába, legszerencsésebb mégis György Endre (nemcsak azért mert még eddig nem volt jelölve a bolgár trónra).* — MK utalása arra vonatkozik, hogy György Endre sokszor bejárta a Balkán félszigetet, s az ottani viszonyok egyik legalaposabb ismerője volt.
- 31—37 György Endre beszéde. — A beszédben egyrészt bírálta az ellenzéki képviselőket, mert eltúlozzák a deficit nagyságát, másrészt ő is bizonyos észrevételeket tett a költségvetésre.

Lap Sor

63 : 39 — 64 : 5 Margittay Gyula másnapra kérte halasztani a beszédét. — Ezt a jelentet a KNapló a következőképpen őrizte meg: »MARGITTAY GYULA: T. képviselőház! (*Zaj. Felkiáltások: Holnap!*) Én ugyan nem szándékozom hosszasan foglalkozni a tárggyal, de a ma rendelkezésemre álló idő mégis kevés; azért igen kérem a t. képviselőházat, méltóztassék megengedni, hogy beszédemet holnapra halasztassam. (*Zaj.*) « (I. h. 114. l.)

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/I 175—177 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. január 21., 9. évf. 20. sz. (2., 3. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

MK a karcolat szövegét öt normál fogalmazási papírra írta. A K-ot a nyomdában, a gyorsabb szedés érdekében szétszabdalták, a tizenkilenc szelvényt I—XIX római számmal jelölték.

A nem szokásos papír használata ellenére valószínűleg a szerkesztőségben készítette MK referációját. Átlagos számú javítása gondos fogalmazást mutat. A 66 : 34—35 sor között egy egész bekezdést törölt, gondolatát más formában adta elő. A korrektúrát maga végezte el, ezt bizonyítja a javítás során tett hét további változtatása is: 64 : 14—15, 64 : 23, 65 : 10, 65 : 20, 67 : 9, 67 : 16—17, 67 : 39. A korrektúra során MK két szedői »kihagyást« nem vett észre, e helyeket a K alapján helyreállítottuk a 64 : 29, 65 : 3 sorokban.

A parlamenti ülésről

A képviselőház jan. 20-i ülésén tovább folytatták az 1887. évi költségvetés általános vitáját. Elsőnek Margittay Gyula szólalt fel. Támadta a kormányt a túlzott költségek miatt. Véleménye szerint ez a gavalléros költsékezés a földbirtokosokra és iparosokra nehezedik, míg a tőkét alig adóztatják meg. Ezt követően Ugron Akos beszélt arról, hogy az országot közgazdasági, pénzügyi, valamint politikai téren veszély fenyegeti. Pécskai Gaál Jenő kijelentette, hogy a kormány pénzügyi politikája nem érdemel hitelt és bizalmat. Majd vázolta az ország pénzügyi helyzetének alakulását 1876—1887-ig. Részletesen taglalta azokat a javaslatokat, melyeket a pénzügyi helyzet javítására a kormány indítványozott. Polemizált György Endre jan. 19-i beszédével. Beszéde végén éles hangon bírálta a kormányt, mely-

nek elsőrendű célja a hatalom megtartása, ugyanakkor a súlyos pénzügyi helyzettel szemben tanácstalanul áll. *Pulszky Ágoston* felszólalásában hangsúlyozta, hogy a politikai bírálókat veszélyezteti a pénzügyi helyzet taglalását. Kitért a takarékoság kérdésére, a kiegyezés pénzügyi vonatkozásaira és a konverzióra. Beszéde végén elismerte a költségvetés realizálását. *Komlóssy Ferenc* felidézte a Házban elhangzott korábbi beszédeket, és nehezményezte, hogy azok nem mutattak rá a bajok okára: a zsidóságra. Beszédében mindenért a zsidóságot tette felelőssé. Néhány szót szőtt arról, hogy a hivatalnoki kar kíméletlenül bánik a felvidéki néppel. Végezetül kijelentette, hogy egyik ellenzéki párt programjában sem lát addig garanciát, míg az antiszemitizmus zászlaját nem teszi magáévá. (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 115–138. l.)

MK a képviselőház aznapi költségvetési vitájáról nem számol be részletesen olvasóinak, inkább csak a főbb eseményeket érinti. Mulatságosan érzékeltette pécskai Gaál Jenő igen hosszú, történeti eszme-futtatással tetézett beszédét (65 : 5–31). Nem szól érdemben az elhangzottakról, inkább folyosói történeteket örökít meg. Gaál szónoklata után újra visszavezeti az olvasót az üléssterembe. *Pulszky Ágoston* felszólalása ürügyén ironikusan állítja elének a *Pulszky-család* »politiká«-ját. Végezetül *Komlóssy* felszólalását említi meg.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 64 : 6 kell néznie, mikor (K: kell <ki> neznie <?hogy?> mikor)
 10 beszédével. A beszéd (K: beszédével. <Ugyan> A beszéd)
 12 alkalmas nyitánynak (K: alkalmas <nyitásnak> nyitánynak)
 14–15 krakogása annyira elfoglalja a figyelmet, hogy (K: krakogása elfoglalja a <lelket> figyelmet hogy)
 20 Utána Ugron Ákos beszélt haza, Erdélybe. Szinte (K: <Margittay ?fogytán?> Utána Ugron <Ákosnak> Ákos beszélt haza Erdélybe. <Mintha> Szinte)
 23 Ugron Ákos is azon (K: Ugron <is> Ákos is <.> azon)
 „ 23 kiknek (K: akiknek)
 „ 29 ilyen, azazhogy éppen (PH: ilyen, azaz éppen)
 65 : 1 habaréki lenni, ha nem (K: habaréki <lenni> lenni ha nem)
 3 S e tekintetben ő specialitás (PH: S e tekintetben specialitás)
 3–4 mert a habarékiak meg mind szeretnének nem lenni. (K: mert <.> a habarékiak meg mind szeretnének <.> nem lenni)
 5 aztán pécskai (K: aztan <Pécs> pécskai)
 5–6 habarékpárt (K: habarek <. . .> part)

- Lap Sor
- 65 7 kapja meg, s izgalmas (K: kapju meg <s ?izgaga?> s izgalmas)
- 10 de a zaj *miatt* alig (K: de a zajtól alig)
- 14 a bíboros karszékre, s valóban (K: a bíboros <padokra es eg> karszékekre, s valóban)
- 18 pillanatban gurul be a terembe Kemény (K: pillanatban <erkezik meg ?sietve?> gurul be a terembe Kemény)
- 20 van ni *egy!* – Kiáltja (K: van ni! – Kialtja)
- 26 Jenő órák hosszág (K: Jenő <. . .> órák hosszág)
- 26 beszélni. Lett erre (K: beszélni. <A polgar gyomornak> Lett erre)
- 30 és Gaál (K: és <ép> Gál)
- 31 szakálluk. (K: szakálluk <A fel> <Karzaton>)
- 32 A folyosói pezsgés elérte a zenitjét. Szontagh (K: A folyosói <élet> pezsgés elérte <a virágkorát> a zenitjét. Szontagh)
- 35 tartsa, amint leírtam (K: tartsa <Urbanovszky es Szitanyi ahogy> amint leírtam)
- „ 37 egy ellenzéki (K: <az> egy ellenzéki)
- 66 : 10 Távolabb, a Ház t. gyufatartójának (K: Tavolabb a <ket gyufatarto> Haz t. gyufatartójának)
- 12 pillanatban absztrahálják a következő (K: pillanatban <állitjak fel> abstra<k>haljak a következő)
- 17 szidja: miért nem (K: szidja <hogy> miért nem)
- 17 ki a tudományukkal (K: ki a <nagy> tudományukkal)
- 22 Majd négy hónap (K: Majd <három> négy hónap)
- 23 Vidám csacsogás (K: Vidam <cseveges> csacsogás)
- 24 gomolygó frázisokból (K: gomolygo <fecs> frazisokból)
- 25 kedélyekre. A nyomasztó pénzügyi helyzet (K: kedélyekre <sem a nyomor> A nyomasztó pénzügyi <. . . . fenyegeto helyzetből> helyzet)
- 27 jelöltsége jut el (K: jelöltsege <meg> jut el)
- 30 hogy én a Gaál (K: hogy en <az> a Gal)
- 31 rajzolni győzzem (K: rajzolni <birjam> győzzem)
- 33–34 ugorjunk át a következő (K: ugorjunk <ott> at <egyenesen a Pulszky Agost beszédére.> a következő)
- 34–35 sor között a K-ban a következő törölt sorok olvashatók: <Pulszky Ágost> <Az ellenzek> <Mikor Gal Jeno leült, az ellenzék ot perc szünetet követelt, mert az ellenzék hallgatta Gál Jenőt és kifáradt a kormánypart azonban nem hallgatta Gall Jenőt es üde volt és>
- „ 36–37 sor között a K-ban két kihúzott szó található: <Nem adj>
- 67 9 táplálékot, majd szónoki vervvvel, meggyőzően (K: táplálékot, bizonyos szónoki vervvvel <szelloztette meg> meggyőzően)
- 16–17 a távollevő ismeretlen *Pulszkyakkal* erősíteni a jelenlevő ismerős *Pulszkyakat*. (K: a tavollevo ismeretlenekkel erősíteni a jelenlevő ismerősöket.)
- 18 szokott szólni (K: szokott <volt> szolni)

Lap	Sor	
67	21	s noha bevált, mégis így (K: s <akkor> noha bevált mégis így)
	27–28	sor között kihúzott szavak találhatók: <<... ..> ez a kettő. De>>
	28	hatása (bár a (K: hatása <mégis> (bar a)
	30	fiatalság, Komlóssyt (K: fiatalság <...> Komlóssyt)
	31–32	egy szabadkőműves következett, szép (K: egy szabad <kőművest kellett hallgatni> kőműves <jött> következett szép)
	33–34	sor között a K-ban három kihúzott szó olvasható: <Mert a Komlossy>
	34	Mert a Pulszky beszéde nem (K: Mert a Pulszky <nem töltötte egész két oraig> beszéde nem)
	34–35	ülést, még (K: ülést <ugy hogy> meg)
	36	kormánypárti (K: a szó kurziválása nincs jelölve !)
	39	A kormány először érezte a vita alatt, hogy ártatlan. (K: Szapary először érezte <eletemben> a vita alatt hogy ő ártatlan.)

Tárgyi magyarázatok

Lap	Sor	
64	: 10--11	A beszéd nemhogy vészett volna, mint tegnap írtam — MK ironikus visszautalása előző napi, A t. Házból c. tárcája záró sorára (64 : 4–5).
	19	janitor — kapus, ajtónálló
	20	Utána Ugron Ákos beszélt haza, Erdélybe. — A KNapló szerint Ugron a következőket mondta: »Hisz a kormány még annyit sem tett, hogy a román vármháború kitörése idején az azáltal legjobban sújtott erdélyi iparosok érdekeit csak legkevésbé is istápolta volna.« (I.h. 119. l.)
	21	Mintha a Nemere fújdogált volna. — Nemerének nevezik az Erdélyben, különösen Háromszék vármegyében uralkodó keleti szelet. Ez az erős, viharos szél — mely néha hetekig is eltart — a Nemere hegy felől fúj, innen ered a neve is.
	24–25	Ilyen Szilágyi Dezső az »érdekes özevgy« — MK tréfásan utal arra, hogy Szilágyi 1886. márc. 12-én kilépett a mérsékelt ellenzéki pártból — ahol addig szóvivő volt —, ugyanakkor közölte, hogy továbbra is szabadelvű ellenzéki marad. Tovább is (1887-ig) a főváros józsefvárosi kerületét képviselte mérsékelt ellenzéki programmal.
	27	circumspektus — óvatos, megfontolt
	28–29	(»Ha három úton járunk gyerekek, könnyebben találjuk meg a szerencsét.«) — Pulszky Ferenc 1866-ban tért haza emigrációjából, több ciklusban Deák-párti, majd párton kívüli képviselő volt. Egyik fia, Pulszky Ágoston 1881-től a Nógrád megyei Szécsény mérsékelt ellenzéki képviselője.

- Másik fia, Pulszky Károly, az 1884–87-es ciklusban a Szepes megyei szepesszombati kerület szabadelvű párti képviselője.
- 65 : 1–2 *Ugron Ákos, a »jó testvér«, aki szeretne habaréki lenni, ha nem fájna a szíve elszakadni a bátyjától.* — Ugron Ákos és bátyja, Ugron Gábor függetlenségi párti képviselők. Ugron Gábor 1885-től a függetlenségi párt alelnöke.
- 5–6 *Most aztán pécskai Gáál Jenő emelkedik fel. A habarékpárt »kisebbik finansziere«-je.* — A mérsékelt ellenzék elismert pénzügyi szakembere Horánszky Nándor volt.
- 12 *szentori bariton* — nagy erejű, középfekvésű férfihang
- 13–19 A képviselőházi jelenet. — A KNapló ezt a jelenetet a következőképpen örökítette meg: »GAÁL JENŐ (PÉCSKAI): . A jelen alkalommal is, midőn újból azon helyzetbe jutottam, hogy államháztartásunk állapotáról el kell mondanom véleményemet. — (Nagy nyugtalanság a baloldalon. Felkiáltások bal felől: Nincs egy miniszter sem jelen! Halljuk! Halljuk!) ELNÖK csenget: Kérem a Ház tagjait, ne méltóztassanak a szónokot félbeszakítani, mert ahhoz nincs joga senkinek. (Felkiáltások bal felől: Nincs egy miniszter sem jelen! Halljuk! Halljuk!)« (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 120. l.)
- 20–21 — *Itt van ni egy! — Kiáltja egy gonosz mameluk. — Hadd üljön be!* — Ezt a fordulatot természetesen a KNapló nem őrizte meg.
- 33 *Az öreg »kegyelmes úr«* — A »kegyelmes úr« uralkodók, főnemesek megszólítása. A belső titkos tanácsosokat illeti meg, a társadalmi szokás kiterjesztette ezt a címet a tényleges miniszterekre is. Szontagh Pált ez a cím megillette, mert a képviselőház alelnöke, titkos tanácsos. (Ld. kinevezéséről MK 1884. máj. 18-i, *Az utolsó előtti ülés* c. karcolatát. Krk 68. köt. 207–209. l.)
- 66 : 2 *paszus* — itt: írás, engedély
- 22 — *Majd négy hónap múlva.* — MK a közelgő választásokra utal, amikor is Krausz Lajosnak ismét alkalma lesz a kortések fogadására. Krausz Lajos a jelen ciklusban óriási összegeket költött megválasztatására, amely már-már kimerítette a megvesztegetés kritériumát. 1884 okt. közepétől 1885 márciusáig folytak a tárgyalások arról, hogy igazolják-e Krausz Lajos szentendrei mandátumát. (Krausz mandátumával kapcsolatban ld. MK 1885. márc. 11-én megjelent, *A t. Házból* c. karcolatát. Krk 70. köt. 175–178. l.)
- 22 *Geld spricht* — pénz beszél
- 26–28 *a veszélyes külügyi helyzetből is csak a Hunyady László jelöltége jut el a derült atmoszférába.* — Hunyady László grófort — a Pallas Lexikon szerint — Battenberg Sándor lemondása után 1886-ban mint bolgár fejedelmi jelöltet emlegették.

- 66 : 35—67 : 4 Pulszky beszéde előtt az ellenzék szünetet kért. — Az MK által leírt jelenetet a KNapló is megőrizte: »PULSZKY ÁGOST: T. Ház! (Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: *Eláll! Nagy zaj. Felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Öt percnyi szünetet kérünk! Nagy zaj. Felkiáltások: Halljuk az elnököt!*) ELNÖK: Hallottam e szót, hogy „eláll”. Én mint a parlamentnek régibb tagja, nagyon is jól tudom, hogy e szó mily sok bajt csinált éppen ennek az oldalnak. (A baloldalra mutat.) Kérem tehát, ne idézzük ismét fel e bajokat, hanem méltóztassanak a szónokot csendben meghallgatni. (Zaj. Felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: *Öt percnyi szünetet kérünk!*) Egyébiránt látom, hogy a Ház figyelme ki van fáradva; ennél fogva az ülést öt percre felfüggesztem. (Helyeslés.)« (I.h. 131. l.)
- 67 : 6—9 *δ nem kívánja a koplalási rendszert, mert a koplalás gyengíténé a nemzet testét, hanem megadja annak a szükséges egészséges táplálékot,* — Pulszky a takarékosággal kapcsolatban a következőket mondta: »A koplalási politika kifejezés egészen helytelen és egészen hamis irányzatba terelte a közvéleményt. A koplalás gyengít, s ezért a koplalási politika a nemzetnek elgyengítésére vezet. A feladatot, t. Ház, az képezi, hogy minden szükséges és elkerülhetetlen kiadás fedezéséről gondoskodjunk, a luxusra pedig kiadások ne történjenek, hanem ezzel szemben a kérlelhetetlen szigor gyakoroltassék.« (KNapló, i.h. 132. l.)
- 9—10 *meggyőződésben szellőztette a fölösleges illúziókat.* — Pulszky Ágoston beszédében hangoztatta, hogy három illúzió szétfoglott. Először is az, hogy lehetséges lesz valamikor a közös költségekben nagy megtakarításokat érvényesíteni. Másodsor, hogy a pénzügyi helyzet javításánál lényeges segédforrásokat nyerhet Magyarország Ausztria rovására. És végül, hogy lehetséges olyan rendkívüli pénzügyi művelet (konverzió), amely anélkül, hogy tetemes megterhelést idézne elő, az országnak jelentékeny pénzügyi hasznot hajt. (KNapló, uo.)
- 37—38 *Szerinte minden bajnak a zsidók az okai. Eszerint a deficiitnek is.* — Komlóssy Ferenc demagóg, antiszemita beszédnek érzékeltetésére érdemes beszédéből egy részletet idézni: »Tudom én, hogy miért nem akarnak a bűnösök foglalkozni, mert a bűnös nem más, mint a t. kormány által dédelgetett zsidóság. (Ügy van! A bal- és szélsőbal némely padjain.) Hogy a pénzügyi válság szélén állunk, t. Ház, ennek oka a zsidógazdálkodás. A zsidó következetesen egyformán dolgozik úgy az egyes emberrel, mint most a t. kormánnyal.« (KNapló, i.h. 136. l.)

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 178—179 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. január 22., 9. évf. 21. sz. (2., 3. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK két, átlagosan 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában hét részre vágták és az így kapott csíkokat I—VII római számmal jelölték.

Parlamentari beszámolóját MK az átlagosnál könnyedebben írta, változtatásainak száma a megszokottnál kevesebb. A korrek-túrát maga végezte, ezt bizonyítja négy kisebb stiláris változtatása (69 : 1—2, 69 : 10—11, 69 : 16, 70 : 5—6). Az viszont feltűnő, hogy a jobb érvelés, a kihegyezettebb mondanivaló érdekében két ízben a nyomdai levonatba új szöveget illesztett, a 69 : 12—15, ill. 70 : 1—4 sorokat. Eközben nem vette észre, hogy a szedésnél jellegzetes nyelvi íztől két szavát megfosztották, e helyeket a K alapján javítottuk (69 : 9 és ugyanabban a sorban még egyszer).

A parlamenti ülésről

A képviselőház jan. 21-i ülésén az elnöki bejelentések után tovább folytatódott az 1887. évi költségvetés általános tárgyalása. *Gosztonyi Sándor* felszólalásában képtelenné tartotta a kormányt a pénzügyek rendezésére. Véleménye szerint a következő képviselő-választások alkalmával súlyos napok fogják mindazokat érni, akik most a miniszterelnök ellen felszólaltak. *Fenyvessy Ferenc* a takarékosság kérdésével foglalkozott, amely már tizenkét éve szerepel a pénzügyi bizottság követeléseinek között, de erre a követelésre — a pénzügyi bizottság egyéb követeléseivel együtt — a kormány mindig csak ígéretekkel válaszol. Végül *Pulszky Ágoston* jan. 20-i beszédét vette bírálat alá — a Ház általános derűtlenségére —, melyet érthetetlennek, üresnek mondott. *Fenyvessy* beszéde *Pulszkyt* rögtöni felszólalásra készítette. *Pulszky Ágoston* felszólalásában határozottan visszautasította a személyét ért vádakát. Majd szólásra emelkedett *Ugron Gábor*, aki szenvedélyes, nagy beszédet mondott. Bírálta a kormány egész politikáját, mulasztásait és az általa teremtett helyzetet. Hangsúlyozta, hogy rossz politikának csak rossz költségvetése lehet. Élesen bírálta a fényűzést, a cím- és rangkórságot és korrupciót. A beszéd egyes részei zajos tetszésnyilatkozatokra készítették az ellenzékét. *Szemeczi Emília* a teherviselés egyenlőtlenségéről beszélt. Részletesen kifejtette, hogy a tőkének előjogai vannak, míg a terheket a föld viseli. Élesen, szenvedélyes hangon vádolta a kormány zsidóbarát politikáját, és a

zsidókat. Kijelentései miatt az elnök többször rendreutasította. A következő szónok, *Petrich Ferenc* szerint a Tisza-uralom eltelt tizenkét évét nagyzó, pazar és tehetetlen gazdálkodás jellemezte. Véleménye szerint szükséges a zsidókérdést napirendre tűzni és azzal komolyan foglalkozni. Majd arról beszélt, hogy a hazát az öntudatra ébredt nép, a földműves és iparos osztály képes csak megmenteni. Törvényes úton el kell söpörni a közösjüges rendszert és megteremteni Magyarország független önrendelkezési jogát. (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 139–161. 1.)

*

MK az egyhangú költségvetési tárgyalást ez alkalommal sem követte nyomon. Az ülésteremben elhangzottakból csak egy-egy mozzanatot emelt ki, de nem írt érdemben a vitáról. Ironikusan ábrázolta Gosztonyi, majd Fenyvessy beszédét. A szónokok közül csak Ugron Gábor felszólalásával foglalkozott részletesen, őt helyezte karcolata középpontjába, oly módon, hogy a szónok beszédében elhangzott hasonlatokat tréfásan továbbszótte. Szemnez Emil és Petrich Ferenc felszólalásait éppen csak megemlíttette.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
68	2	megengedi ?) (K: megengedi)
	4–5	sor között kihúzott sor a K-ban: <Fenyvessy Ferenc hasonlított a pacsirtához.>
	19	citálta Pulszky (K: citálta Pulszky)
	20	Schwarz (K: Svartz)
	22–23	volna, hogy ki párton kívül áll (K: volna <Pulszky Gusztin> hogy <csak az államfő lehet> ki pártonkívül áll)
	27–29	A »galandférgek« mozogtak és vickándoztak, a tigrisek pisszegtek és ingerült közbekialtásokkal bosszantották Pulszkyt. (K: A <„záptojások”> „galandférgek” mozogtak es <zörögtek a szakajtókban> vickándoztak <az ellenzékiek> a tigrisek pisszegtek es <közbe kialtottak> ingerült <...> közbekialtasokkal bosszantották Pulszkyt)
	30–31	Ekkor <i>caapott le</i> a »Ház sárkánya«, Ugron Gábor, ezúttal (K: Ekkor <i>lepett</i> <be> <i>ki a sorompóba</i> a „Ház sárkánya” Ugron Gábor <megeeszté a> ezúttal)
	33	költségvetéseket jellemezte a hipokrizis (K: költségvetéseket <a hypokrizis> jellemezte a hypokrizis)
	35	E szójátékra (K: E<rre a rosz> szójatekra)
	36	szójátékesináló. (K: szojatek <gyárto> csináló.)
69	1	– Fogjatok meg – <i>jajdult fel</i> . – Ez az (K: – Fogjatok meg – <Ez az en> <i>dünyöge ijedten</i> – Ez az)
	7	záptojások» (a hallgatók viharos (K: zaptojasok” <a tojasok (lapultak és nevettek aztan) (a hallgatok viharos)

- Lap Sor
- 69 : 9 Magok (PH: Maguk)
 9 csendesen (PH: csöndesen)
 10 szakajtoikban. Csak (K: szakajtoikban. <Csak> Csak)
 10 mozgott, fészkelődött, mint egy kollóstyúk, a zsebkendőjét kereste (K: mozgott a zsebkendőjét kereste.)
 12–15 *Azután megforgatta a tojásokat, amiket kivett, s ott a Ház színe előtt kelesztette ki belőlük a csirkéket. A kiscsirkék ott szaladgáltak, röpködtek a levegőben. (Nyilván azt a két búzaszemet keresték a Fenyvessy beszédéből.)* – Ezt a bekezdést MK a korrektúra során iktathatta karcolata szövegébe, a K-ban nem található, és semmi csonkulás nem észlelhető.
 16 csomó fenevadat (K: csomó vadat)
 30 már akármelyiket, csak hogy egynél (K: már <akk> akármelyiket, – csak <nem <.....> egy ház>> hogy)
 31–32 sor között a K-ban két kihúzott sor olvasható: <<És <.....>>><<De hogy fog majd Olay beszélni Ugron <.....> helyett?>>
 32 lehangoló volt (K: lehangoló <jelenség> volt)
 34–36 szellemet. Néhol briliáns ötletet *pattantott el, de az előadás volt esztergályozatlan.* Másutt az ötlet volt izléstelen. (K: szellemet. <<Az izléstelen mint a gyom <.....> világnak a>> <izléstelen ötletek vagy az> nehol brillians ötletei voltak <izléstelenek es az előadás rontotta el oket, nehol a nehol brillians volt az ötlet.> másutt az ötlet volt izléstelen.)
 „ 37 csorba. (K: csorba. <De majd>
 70 : 1–4 *Ma nem üdvözölték pártbívei a beszéd után, mint máskor, csak Farkas Elek mondá állítólag könnybe való szemekkel: – Olyan éles voltál, Gáborkám, mint a walesi bárd.* (A K-ban ez a négy sor nem található, MK a korrektúra alkalmával illeszthette szövegébe !)
 4–5 sor között a K-ban a szöveg végét jelentő kb. 3 cm hosszú vízszintes vonást (amely a karcolat befejezését jelentette) MK törölte.
 5–6 beszéltek, de már (K: beszéltek még, de mar)
 6 záptojások többnyire (K: zaptojások <... > többnyire)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 68 3–4 *Gosztonyi hasonlított a kuvikhoz, aki vészjólón huhogott félóra hosszáig.* – MK találóan hasonlítja Gosztonyit a kuvikhoz, mivel a szónok rövid felszólalásában a közelgő veszedelmekről jósolt. Megjósolta a miniszterelnöknek, hogy nem fogja megnyerni a választók bizalmát és el fogja veszíteni nemcsak saját pártját, hanem hivatalos hatalmát és állását is. Továbbá, hogy az Alföldön a magas adók miatt a gazdák tönkre fognak menni. Felszólalása végén pedig

- kijelentette, hogy a következő képviselőválasztásokon súlyos napok fogják mindazokat érni, akik bátorkodtak a miniszterelnök hatalma ellen felszólalni.
- 68 6 *Mtesza* — az afrikai Uganda birodalom királya. Meghalt 1884 októberében. Birodalma a Viktória—Njanza-tó északi partjain terült el.
- 10—12 *Citálta Whatelyt, a dublini érseket, aki azt tartja, hogy a közönségnek csak egy-két búzaszemet kell adni, a többi lehet szalma.* — MK pontosan idézte a szónok szavait, Fenyvessy ugyanis a következőket mondta: »T. Ház! Whately dublini érsek egy ízben azt a tanácsot adta egy fiatal államférfiúnak, hogy nyilatkozataiban, enunciációjában gazdálkodjék az eszmékkal, a közönség — úgymond — nem kíván többet, mint csak egy-két búzaszemet, a többi azután lehet csupa szalma.« (KNapló, i. h. 141. l.)
- 16 *Fenyvessy egyre citált:* — Fenyvessy felszólalásában a szó szerinti idézetek szinte egymást érték. Idézett a pénzügyi bizottság jelentéseiből, Horváth Gyula jan. 19-i beszédéből, Széll Kálmán volt pénzügyminiszter 1880-ban mondott beszédéből, Pulszky Ágoston előző napi beszédéből, és Bluntschli elméletéből. Hivatkozott Jókai egyik mondására, Kőrösi Sándor képviselőnek a Honban megjelent vezércikkére, Tisza Kálmán 1875-ben mondott egyik beszédére és Hodossy Imre képviselő egyik mondására. Majd végezetül báró Eötvös Józseftől idézett.
- 16—18 *citálta Jókait, akinek egy időben még az a por sem kellett Boszniából, amit a talpaikon hoznak onnan a katonáink.* — Írónk pontosan közvetítette Fenyvessy beszédének ezt a részét: »Kívánta-e például valaki az országban azt, hogy foglaljuk el Boszniát? Hiszen Jókai t. képviselőtársunk nyíltan kimondotta, hogy neki még az a por sem kell, amit katonáink csizmasarkukon hoznak haza Boszniából.« (KNapló, i. h. 146. l.)
- 19 *csipkedvén Bluntschlit* — Bluntschli, Johann Kaspar (1808—1881). Tekintélyes jogi és politikai író. Mint egyetemi tanár az államtudományok terén nagy hírnevet szerzett. A politikai életben is szerepet játszott, buzgó híve volt a mérsékelt, bizonyos konzervativizmussal árnyalt liberalizmusnak. Művei nagyon elterjedtek, többet közülük magyarra is lefordítottak. Műveinek a magyar irodalomra, közfelfogásra is befolyása volt.
- 20 *(pedig a Bluntschli-citálással már megjárta egyszer Schwarcz Gyula.)* Az utalás arra vonatkozik, hogy Schwarcz Gyula 1871 végén Bluntschli nézeteihez való ragaszkodása miatt kilépett a függetlenségi párt klubjából. Erre az eseményre maga Schwarcz Gyula az 1888. jan. 24-i ülésen így emlékezett vissza: »És kiváltam a klubból akkor 1871-ben azért, mert többek között a párt egy igen tekintélyes tagjával szemben, aki La-

- boulayra hivatkozott (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Bluntschlira*) én igenis Bluntschlira hivatkoztam (*Élénk derűtség a szélsőbaloldalon. Halljuk! A jobboldalon*) és akkor egy igen érdemes, tekintélyes veterán tagja a pártnak olyanformán fejezte ki ellenszenvét Bluntschlival szemben, hogy én csakugyan indíttatva éreztem magamat kilépni a klubból, melynek mint pártnak diszciplinája alatt addig sem állottam.« (KNapló, 1887—1892. II. köt. 204. l.)
- 68 : 22—24 *Bluntschli ugyanis azt mondotta volna, hogy ki párton kívül áll, vagy önzéssel, vagy szellemi gyöngeséggel vádolható.* — Fenyvessy Ferenc Pulszky pártonkívüliségével kapcsolatban Bluntschli szavait idézte: »Csak az államfőnek van joga, szól Bluntschli, sőt kötelessége a politikában párton kívül állani, de aki kérkedik politikus létére azzal, hogy párton kívül áll, az vagy vádolja magát veszélyes kárthozó önzéssel, vagy vádolja magát szellemi gyöngeséggel. (*Úgy van! Bal felől.*) Nem én mondom, de Bluntschli mondja. (*Derűtség bal felől.*)« (KNapló, i.h. 145. l.)
- 28 *vicikándoztak* — a. m. fickándoztak
- 28 *tigrisek* — Az 1875. fúzió előtti Tisza Kálmán-féle ollonzék tagjait hívták így, mivel a Tigris-szálló volt a tanyájuk.
- 30 *Ekkor csapott le a »Ház sárkánya«, Ugron Gábor,* — MK más karcolatában is hasonló jelzővel illeti Ugron Gábort. (Ld. Krk. 69. köt. 157. l.)
- 33—34 *»A régebbi költségvetéseket jellemezte a hipokrizia, a mostanít jellemzi a miniszterkrízis.«* — Írónk Ugron Gábor szójátékát pontosan közvetítette: »T. Ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Eddig a költségvetések, melyeket a jelenlegi kormány be-terjesztett, fűszerezve voltak hipokrizissal; a mostani fűszerezve van ezenkívül miniszteri krízissel.« (KNapló, i.h. 149. l.)
- 69 : 6—7 *Kivett egy szakajtó záptojást és így szólt a mamelukokhoz: »Olyanok vagytok, mint a záptojások«* — A KNapló tanúsága szerint Ugron Gábor a következőket mondta: »Előállanak onnan a túloldaltól a t. képviselő urak és azt mondják: „hiszen mi mind itt vagyunk, megvagyunk mindnyájan, úgy megvagyunk amint voltunk“. Mintha éppen a záptojások mondanák azt (*Élénk derűtség a szélsőbaloldalon! Mozgás a jobboldalon.*), hogy íme mi mind megvagyunk, konzolidálva vagyunk.« (I.h. 154. l.)
- 12 *Azután megforgatta a tojásokat, amiket kivett, s ott a Ház színe előtt kelesztette ki belőlük a csirkéket.* — A szónok felszólalásában a tojás hasonlatot valóban tovább folytatta: »Pedig a tojást azért veszi az anya tollai alá, hogy abban egy új élet keletkezzék, egy új és tökéletesebb élet, amely szét-tőri azét, mert tökéletesebb, mert már lába van, hogy járjon és szárnya van, hogy felemelkedjék. De önöknek nem arra kellene a lábak, hogy járjanak, mert

Lap Sor

- félnek, hogy lesz mivel elmenni (*Derűtség a szélsőbalon.*), nem kellene a szárnyak, melyekkel föl lehetne emelkedniök, mert már elég magasra csúsztak fel. (*Úgy van! A szélsőbalon.*)» (KNapló, i.h. 154. l.)
- 69 17—18 — *Olyanok vagytok, mint a vadállatok, akik csak addig szelídek, amíg etetik őket.* — MK a szónok gondolatát híven tolmácsolta. Ugron ugyanis a kormánypártot a hegyek sakáljaihoz, a puszták oroszlánjaihoz hasonlította, akik csak addig szelídek, míg etetik őket.
- 22—27 A galandféreg hasonlat. — MK a szónok záptojás, csirke és vadállat hasonlatait tréfásan tovább szötte. Ugron beszédében galandféregről nem tett említést.

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 182—184 folio.
M *Pesti Hírlap. 1887. január 25., 9. évf. 24. sz. (2. 1.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kézirat

MK a karcolatot három 30 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tizenöt részre vágták és I—XV római számmal jelölték az egyes szeleteket.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy MK a szerkesztőségben írta parlamenti beszámolóját. Javításai, változtatásai az átlagosnál nagyobb mérvűek. Ezek többsége a jobb és találóbbs fordulat vagy kifejezés keresésének nyomát őrzi. A korrektúrát maga végezte, és ez alkalommal kilenc helyen változtatott a szedésen: 70 : 19, 71 : 32—33, 71 : 37—39, 72 : 10, 72 : 15—16, 72 : 17—19, 72 : 29—30, 72 : 38, 73 : 9.

A parlamenti ülésről

MK az 1887. jan. 22-i képviselőházi ülésről nem írt lapja számára beszámolót. Ezen az ülésen az általános bejelentések után tovább folytatódott az 1887. évi állami költségvetés tárgyalása. Ezt követően az interpellációkra került sor. *Orbán Balázs* interpellációját a belügy-miniszterhez intézte a Bács-Bodrog megye némely községeibe beállított éjjeliőrök kegyetlenkedéseiről. Majd *Szemnecz Emil* a Görgey Artúr tábornoknak adott 6000 Ft nyugdíj ügyében interpellált a belügyminiszterhez. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 162—187. l.)

A képviselőház jan. 24-i ülésén — amelyről a jelen karcolat szól — az általános bejelentések után tovább folytatták a költségvetés általános tárgyalását. *Matkovich Tivadar* felszólalása elején néhány szóval reflektált Vadnay Andornak a legutóbbi ülésen tartott beszédére. Kijelentette, hogy mindennél fontosabbnak tartja a haza függetlenségének kérdését. Rátérve a költségvetésre, azzal vádolta a kormányt, hogy célja nem a pénzügyek rendezése volt, hanem a hatalom elnyerése és megtartása. Ezt követően *Vadnay Andor* kért szót. Nehezményezte, hogy jan. 22-i beszédének egyes részeit *Matkovich Tivadar* képviselő félreértette és abból pontatlanul idézett. *Frölich Gusztáv* — mint párton kívüli képviselő — rövid felszólalásában a pártonkívüliség jogosultságát bizonygatta. Bár a költségvetést általánosságban elfogadta, a kormány pénzügyi programját mégsem tartotta kielégítőnek. *Zimándy Ignác* élesen bírálta a kormányt, első sorban *Tisza Kálmán*t, aki nemcsak hogy lemondott a közjogi kiegyezés reformjáról, hanem a kiegyezési törvények védelmére is vállalkozott. Tiszát elvtagadónak, elvet cseberberélőnek, pazarló miniszternek nevezte, aki a legsarkalatosabb politikai elveit szögre akasztotta. A nemzet nevében arra kérte a miniszterelnököt, hogy mondjon le. *Busbach Péter* védelmébe vette a kormány pénzügyi politikáját, hangsúlyozta, hogy a szóban forgó pénzügyi intézkedéseket az ország javára fordították. *Irányi Dániel* Vadnay Andorral polemizált, aki jan. 22-i beszédében azzal vádolta a függetlenségi pártot, hogy csak dobálódik a nagy szavakkal, de azokért nem áll helyt. Irányi, miután visszautasította Vadnay vádpontjait, részletesen felsorolta a különböző törvényjavaslatokat és indítványokat, melyeket pártja a nép érdekében fejtett ki. Hangsúlyozta, hogy ő megbukhat a választáson, de az nem történhet meg, hogy elveit feladja a mandátumért. Ezután *Vadnay Andor* képviselő szólalt fel, félreértett szavainak helyreigazítása céljából. Majd *Láng Lajos* szólt a kormány pénzügyi politikája mellett. Bizonygatta, hogy a kiadások legnagyobb része évről-évre mellőzhetetlenül szükséges volt és hogy a magyar állampapírok értéke 1875-től növekedett. Két eszközt lát a 30 milliós deficit orvoslására: a konverziót és a fogyasztási adókat. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 187—211. 1.)

*

Vadnay Andor jan. 22-i beszéde az antiszemita és a függetlenségi pártiak közötti vitára terelte a jelen ülés résztvevőinek figyelmét. MK is a két párt közötti heves összecsapást állította írása középpontjába. A felszólalásokról nem számol be részletesen olvasóinak, inkább csak az ülés érdekesebb mozzanatait örökíti meg. A karcolat elején a folyosó hangulatáról ad képet, majd *Zimándy Ignác* igen éles hangú, Tiszát támadó beszédére vezeti vissza olvasóit az ülésterembe. *Zimándy* beszédéből azt a részt emeli ki, mikor a felszólaló képviselő arra kéri *Tisza Kálmán* miniszterelnököt, hogy mondjon le.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 70 : 1 beszélési vágy, pedig (K: beszélési <etvagy> vagy, <pen> pedig)
2 A szónoki lista (K: A <jegyzői> szónoki)
7 Szinte hallani (K: Szinte <....> hallani)
7–8 A koplalási politika ellen támad (K: a koplalási <ellen> politika <.....> támad)
10 bevezette a cigányadomákat (K: bevezette a <cigányokat> cigány adomákat)
11 Grünwald »berlini (K: Grunwald <Berlini> „berlini)
12–13 sor között a K-ban kihúzott szavak olvashatók: <Móricz Pál két könyökre támasztva>
13 A bálók szezonja (K: <A folyosó ma kedélytelen> A balok saisonja)
13–14 akik máskor vígan zsbongnak, ma fáradtan szundikálnak a padokban. (K: akik <ott> maskor <zsvajt csapnak álmosak és bent> vígan zsbongnak ma faradtan szundiálnak a <padó> padokban.)
15–16 társa: Ébredj, Zimándy beszél. »Jó, jó (K: tarsa: <hogy? rajta? hallgassa Zimandyt> Ébredj Zimandy beszél. „Jo jó)
19 Valaki a Pulszky Ferenc szombati beszédjét (K: Valaki <az oreg> a Pulszky <szombati rendkívül> Ferenc szombati szellemes <.....> beszédjét)
20 tréfát úzni. (K: tréfát <csinálni> uzni)
25 lennie. Primitív (K: lennie. <Roppant> Primitív)
26 lehet ugyan okos (K: lehet <nagyon> ugyan <nagyon> okos)
26–27 ha nélkülözi a szellemet, de mennyivel kiválóbb, ha ez a ritka aranyveretű (K: ha <szellemet> nélkülözi <is> a szellemet, de mennyivel <?okosabb?> kiválóbb ha <még> ez a ritka <ekesség is rendelkezésére áll> aranyveretű)
28–71 1 között a K-ban kihúzott sor: <Természetes hogy a szegény embernek nem valók>
71 : 1–2 határa és módja, miképp és mikor lehet élénk színekkel (K: határa <annak hogy> es módja miképp es mikor <kell vadon> lehet elenk színekkel)
3–5 cigányadomák bizony nem valók a parlamentbe, hanem a szellemesség hatalmas úr, az nemcsak beillik a parlamentbe, hanem fölötte (K: cigány adomák <bizony nem> bizony nem valók a parlamentbe <(Tanulhatnának Fenyvessy Ferentől kiváló)> hanem a <szellemes> szellemesség, hatalmas ur, az nem csak <<.....> a parlamentbe)> beillik a parlamentbe, hanem <felette> fölötte)
14 odabent, minden (K: odabent <erre> minden)
17 csöndes kolostori (K: csöndes <.....> kolostori)
18 elcsapong. A tanácsteremből (K: elcsapong. <Viszik tu> <Teremben> A tanácsteremből)

Lap Sor

- 71 : 19 zsongás mélán (K: zsongás <ugy ?tarul?> melan)
20 templomi zsolozsma (K: templomi <enek> zsolozsma)
20–21 csöngettyűje kihangzik (K: csongetyűje <magas meg csillan> ki hangzik)
21 Minden elősegíti (K: Minden <elle> elosegíti)
22 a keresztfolyosó homályában néma árnyak suhannak . . (K: kereszt folyoso <sofet> homalyaban nema arnyak <su-hannak> suhannak . . .)
24 füstölik a szivarfüstöt (K: fustolik <el> a szivarfustöt)
26 Baross Gábor, a másik konfráter (K: Baross Gabor < > a másik konfrater)
28–29 teheti a télikabátját. (K: teheti <teljes biztonságba> a teli kabatját.)
32–33 Zimándyt elnevezték, még mielőtt kalapált volna. (K: Zimandyt elneveztek <<Amint itt prűszköl, tüzet hany toporzokol epen olyan mint < > van nagy derűlt-ség mindenfelé>> meg mielőtt <fels> beszelt volna.)
35 A nemzet (K: < . . . > A <magyar> nemzet)
36–37 között a K-ban kihúzott sor: <Tisza gondolkodik egy percig.>
37–39 marad, arcán, homlokán a habozás felhői úsznak, gondolkozik, *töpreng*, hogy ne (K: marad, arcan <es hatalmas> homlokan a habozas felhoi < . . > usznak gondolkozik <ott egy percig> hogy ne)
72 : 1 szerencsére ez idegfeszítő (K: szerencsere <fölkel Busbach Péter> ez ideg feszito)
2 ügyes orációval megtatarozza (K: ugyes <beszédben vissza-allítja> oratioval megtatarozza)
5 Dániel kér (K: Dániel <lepett fel> kér)
9–10 feleselések azóta még (K: feleseselek <kunn a folyosón> azota meg)
10 elmérgesítették (K: mergesitettek *el*)
12–13 sor között olvashatatlanul törölt szavak a K-ban.
15–16 búsongott a szelíd lelkű Kiss (K: busongott <a nemes kedelyű> a *rendíthetlen jellemű* Kiss)
17–19 Valóban a torzsalkodás háta mögött *kilátszik a mandátum lába. (Mert az antiszemitáknál lába van a mandátumnak, a habarékoknál gyomra.)* Az antiszemiták (K: Valóban <vita háta mögött> a torzsalkodas hatamögött a mandatum <van> *jatszhatja a foszerepet.* Az antiszemiták)
22 A dolog (K: <S a> A dolog)
26 percig: (K: percig <aztán így szolt>:)
29–30 bajuszt és hazavitetem *Keszthelyre* Festetics-ösöknek. (K: bajusz<okat>t es <hazaviszem> hazavitetem *Simon-tornyára* Festetich ösöknek)
35–36 nélkül. Az elvhű (K: nélkül. <A szelsőbali> Az elvhű)
38 szélsőbalon végtelenül (K: szelbalon < . . . > vegte-lenül)

Lap Sor

- 73 : 1–2 Istóczy zordonan (K: Istóczy <fenyegeto> zordonan)
2 A Szalayak (K: A <Szalay K> Szalayak)
6–7 könnyek peregetek (K: könnyek <szivárogtak> peregetek)
7–8 sor között a K-ban kihúzott sorok: <– En szegény ember vagyok – szolt> <<A szelsóbal nagy <.....> tort ki hogy>>
9 áll, s arról nem (K: all s abból nem)
10–11 mond, kitört a tetszés bokronként a baloldalon. (K: mond <a tetszes a tetopontra hágott> kitört <szinte hogy a tetőzet a tetszes> a tetszes bokronként <a tets> a baloldalon.)
12 kiálta Justh (K: kialta <kozbe> Justh)
13 Andreánszkyt megbosszantotta (K: Andreanszkyt <ingerelte> megbosszantotta)
16 szenzációt tett (K: sensatiót <...> tett)
18–19 beírják a kompromittáltakat? (K: beírják <hogy> a kompromittáltakat?)
22 unalom₁ lengte (K: unalom” <terjeng> lengte)
22–23 a tetszés és az ingerültség (K: a tetesz es <nem tetszes> az ingerultseg)
24–25 hol nagy arányokat (K: hol <egesz végig> nagy arányokat)
25 jelenetekben és dialógusokban (K: jelenetekben <veződött> es dialógusokban)
27–28 beszédét szorosan (K: beszédet <nagy figyelem közt> szorosan)
26–27 között a K-ban kihúzott sor: <No meg ilyet se hallotunk – szólt. A Háznak uj volt.> <<Nagy <.....>>
29–30 hallgatták, mert hisz a téma még új... No ne tessék nevetni tisztelt Ház), mert igazán új. (K: halgatták mert <a thema egészen uj volt> <a thema egészen „uj” volt> <Persze persze his> <Hiszen> hisz a thema még uj (No ne <nevessenek kerem> tessék nevetni tisztelt Haz) <igazáni> mert igazán uj.)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 70 : 7–9 *A koplalási politika ellen támad, mert úgy talál járni a nemzet, mint a cigány lova.* – Matkovich beszédében a következőket mondta: «Nekem igen alapos aggodalmam van a miniszterelnök úr koplalási programjának gyakorlati kivihetősége ellen, s e tekintetben figyelmeztetem s emlékeztetem őt egy magyar példabeszédre, amely ugyan régi és elég drasztikus, de azt hiszem, mégsem áll a koplalási program nivóján alól. Emlékeztetem egy bizonyos emberre, ki mikor az ő kedves lovát akarta koplalásra szoktatni, az nem bírta ki azt és behalt.» (KNapló, i. h. 192. 1.)

- 70 : 10 (*Mióta Enyedi bevezette a cigányadomákat a Házba* — MK Enyedi Lukács 1887. jan. 19-i beszédében elhangzott adomára utal. (Ld. Krk jelen kötetében a 63. l. és a hozzáfűzött jegyzetet.)
- „ 17 *maszk* — itt: álarcot viselő személy
- 71 : 6 *Ott bent pap beszél . . .* — azaz Zimándy Ignác, Törökbálint plébánosa beszélt.
- 23 *Talán ott imádkozik összetett kézzel Jókai Tiszáért.* — MK csipkelődése Jókai buzgó szabadelvűségére vonatkozik. Jókainak Tisza Kálmán nemcsak pártvezére, hanem barátja is volt.
- 25 *minorita konfráter* — a ferences rendből kivált önálló szerzetesrendbe tartozó szerzetestárs.
- 25–26 Falk Miksa és Baross Gábor mint konfráter. — MK itt egy korabeli politikai jellegű tréfát örökíthetett meg. Erdemes felidézni a korabeli vicclapot, a Borsszem Jankót, amely néhány hónappal MK cikke előtt Baross Gábort ugyancsak konfráternek nevezte. »Baross államtitkár minorita konfráter lett. Egy minorita, aki sohasem lett volna az a majoritas nélkül. Minorita ad majorem gloriam Domini Tisza.« (Borsszem Jankó, 1886. ápr. 18., 19. évf. 16. sz. 2. l.)
- 32 a »*Trefort kalapácsa, ahogy Zimándyt elnevezték,* — Zimándy Ignácot a közéleti ironia ruházta fel ezzel a kifejezéssel, mert egy röpiratban megtámadta Trefortot. MK más karcolatában is írt erről. (Ld. az 1884. okt. 19-i *A t. Házból*, Krk 69. köt. 114. l.)
- 35–36 — *A nemzet gyászba borult génusza nevében kérem a miniszterelnököt, hogy mondjon le.* — A KNapló tanúsága szerint MK pontosan közvetítette Zimándy mondanivalójának lényegét: »Én legalább a magam részéről nemcsak hogy meg nem szavazom azt [a költségvetést], hanem tisztelettel kérve kérem a t. miniszterelnök urat, kérem őt a magyar nemzetnek gyászba borult génusza nevében (*Élénk derűtség.*), hogy végre-valahára hagyja el azt a helyet (*Helyeslés a bal- és szélsőbal némely padjain. Derűtség jobb felől.*), amelyen 12 év óta minden éljenzés, minden jubilálás dacára a jobb sorsra érdemes magyar nemzetet az anyagi és erkölcsi bukás és romlás szélére vitte. (*Úgy van! A szélsőbaloldalon.*)« (KNapló, i. h. 197. l.)
- 72 : 17–18 *Valóban, a torzsalkodás háta mögött kilátszik a mandátum lába.* — Az antiszemita és a függetlenségi párt között lezajlott éles vitában írónk már a közelgő mandátumharcot látja, ugyancsak így ítélik meg az ülés eseményeit a korabeli lapok is. A PN a következőket írja: »A szónokok afelett vitatkoztak, ki és melyik párt szolgálja jobban a nép érdekeit? A Házban lefolyt vita, mintegy bevezetésül szolgálhat az antiszemiták és a függetlenségek között kezdődő választási harcnak, mely — az előjelek szerint ítélve — nem egy kerü-

- letben fogja a közbékét megbontani.« (PN, 1887. 38. évf. 24. sz. 1. l.)
- 72 : 18—19 *(Mert az antiszemitaáknál lába van a mandátumnak, a habarékoknál gyomra.)* — MK közbevetése valószínűleg egy korabeli mondáson alapul, amely arra kívánt utalni, hogy az antiszemiták utánjárással, szervezéssel szerezték meg a mandátumot, míg a habarékpártiak, etetéssel, eszem-iszommal.
- 23—24 *Valamikor az öreg Festeticssel történt, hogy megvette egy gróf Starhembergnek a bécsi palotáját,* — Festetics László grófról van szó, aki azonban nem gróf Starhemberg palotáját, hanem Bécsben a Minoriten-Platzon fekvő Schwarzenberg palotát vette meg. (Ld. Szabó Dezső: A herceg Festetics család története. Bp. 1928. 344. l.)
- 36 *Az elvű szélsőbaliak, »a régi hóféhérek«* — Az utalás az idősebb nemzedékre vonatkozik, amely még részt vett a szabadságharcban, utána vagy bebörtönözték, vagy emigrációba kényszerült.
- 73 : 8—11 *Mikor felemlíté, hogy ez a párt az egyenlőség és szabadság talapzatán áll, s arról nem a mandátumok kedvéért, de semmiért a világon le nem mond, kitört a tetszés bokronként a baloldalon.* — Érdeemes felidézni Irányi szenvedélyes hangú beszédének ezt a részét: »... a mi általános elvünk, mely zászlónkon díszlik: szabadság és egyenlőség vallás és nemzetiségi különbség nélkül«. Majd később így folytatja: »A zászlót, melyet hordozunk, a vihar megtépheti, az ellenséges golyók átlukaszthatják: a zászló rongyos lesz, de szennyes soha. *(Hosszan tartó zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.)* Azt kiragadhatja kezünkől csel, fondorlat, ámtás, önkény és erőszak, de szíveinkből nem fogja kitépni soha az iránta való hűséget. *(Élénk helyeslés a szélsőbaloldalon.)* Megbukhatunk, megbukhat a kormány, meg önök is. Megbukhatunk. Én is, mások is és ellenfeleink diadalt ülhetnek majd bukásunk felett: de elveink, meggyőződésünk, becsületünk felett nem fognak ülni diadalt! *(Éljenzés a szélsőbaloldalon.)*« (KNapló, i. h. 202—203. l.)
- 12 Justh Gyula közbekiabálása, majd Andreánszky erre történő reagálása. — A MK álta leírt jelenetről ma már nem állapítható meg, hogy valóban lejátszódott-e, vagy írónk a hatás fokozására írta-e. A KNapló ezt a jelenetet természetesen nem öröktette meg.
- 17 *dodonai jósa* — Dodona, ókori görög város és ősi jóshely Epiruszban. A jósló papok lakhelye, akik a szent tölgyfa lombjának suttogásából magyarázták az istenek akarátát.

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 180—181 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. január 26., 9. évf. 25. sz. (2., 3. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

MK a karcolatot két 40 cm hosszú, 15 cm széles szerkesztéségi kutyanyelvre írta, A K-ot a nyomdában a könnyebb szedés érdekében tíz szeletre szabdalták fel és I—X római számmal jelölték.

A jellegzetes papír egyértelműen arra utal, hogy MK beszámoló-ját a szerkesztőségben készítette. Javításainak száma átlagos, a korrektúrát maga végezte és ez alkalommal tovább csiszolta szövegét: hét ízben javított a 74 : 26, 74 : 32, 75 : 8—9, 75 : 15, 75 : 32, 76 : 11 76 : 15 sorokban. Külön érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy MK bele akarta szőni karcolatába a Házban először megjelenő Tisza István alakját. Előbb a 75 : 8—9 sorban próbálta írása menetébe illeszteni az ifjú Tisza megjelenését, de ezt a szöveget kihúzta. Második alkalommal a Csernátonyra tett megjegyzés után szólt Tisza Istvánról. Ezt a három sort viszont a levonat javításakor, korrektúrában törölte.

A parlamenti ülésről

A képviselőház jan. 25-i ülésének napirendjén az 1887. évi költségvetés általános tárgyalásának folytatása szerepelt. Az első felszólaló, *Dimitrievics Mihály* arról szólt, hogy a nemzetiségeket jogaikból kiszorítják; aránytalanul kevés törvényes képviselőik száma az országgyűlésen, így 6 millió magyar uralkodik 10 milliónyi nemzetiségi felett. Méltatta Miletich Svetozárt, aki nagy érdemeket szerzett a szerbeknek a magyarokhoz való rokonszenve és a magyar alkotmány visszaállítása körül. Miletich elítéltetését a magyar igazságszolgáltatás kompromittálásának nevezte. Majd megvonta a mérlegét a tizenkilencedik éve tartó alkotmányos uralomnak, amely adósságba sodorta az országot, a községi és törvényhatósági szabadságot megszorította és a nemzetiségek fejlődésének minden lehető módon útját állta. Beszède végén figyelmeztette a kormányt, hogy mielőbb változtassa meg politikáját. *Dimitrievics* szavait *Gyurkovics György* szerb képviselő igyekezett megcáfolni. Ezután *Szilágyi Dezso* szólt röviden a nemzetiségi kérdéshez. Azt a megjegyzést fűzte *Dimitrievics* beszédéhez, hogy nincs Európában olyan állam, a föderatív államokat kivéve, amely az önkormányzati testületek megalkotásánál a nemzetiségi elvet fogadná el alapul. Rátérve a költségvetésre, nem csatlakozott egyik párt határozati javaslatához sem, hanem azt önálló indoklással utasította vissza. A következő felszólaló, *Barla József* sem fogadta el a költségvetést,

ellenben csatlakozott Helfy Ignác határozati javaslatához. *Veres József* a kormány pénzügyi politikáját bírálta, kifejtette a maga és antiszemita elvbarátai programját. Végezetül felelevenítette a függetlenségi és az antiszemita párt közötti előző napi vitát. Felhívta Irányi Dánielt és pártját arra, hogy zászlójukra a függetlenségi jelszó mellé az antiszemita jelszót is írják fel. Az ülés érdekes mozzanata *Eitner Sándor* felszólalása volt. Eitner határozati javaslatot nyújtott be a deficit rendezésére, amely szerint a képviselők napidíját csak akkor fizessék ki, ha az üléseken megjelennek, azokat az állásokat és hivatalokat, melyek nem feltétlenül szükségesek, töröljék el, az operaházat adják bérbe, és a kormány nyújtson be törvényjavaslatot a regáléjog megváltására. A következő felszólaló, *Majihényi Adám* bírálta az antiszemita pártot, mert a zsidókérdés megoldását Magyarország önállóságának és függetlenségének megvalósítása fölé helyezi. Ezek után áttért a költségvetésre, melyet nem fogadott el. Az ülés további részében *Rácz Géza* éles támadást intézett a függetlenségi párt ellen, majd a megromlott pénzügyi helyzetről beszélt. Javasolta az állampapírok adómentességének megszüntetését, a frankrendszer behozatalát és a szeszmonopólium bevezetését. Az ülés végén *Bartha Miklós* személyes kérdésben szólalt fel. (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 211–235. 1.)

*

MK jelen karcolatában a költségvetési vita érdekesebb mozzanatait emelte ki. Az ülés elején felszólaló szerb nemzetiségi képviselőket, *Dimitrievics Mihályt* és *Gyurkovic Györgyöt* mint bajvívó vitézeket állítja elének, akik egy lovagi tornán mérik össze erejüket (73 : 3 – 74 : 16). Majd ironikusan rajzolja meg *Szilágyi Dezső* rövid, semmi újat nem mondó beszédét, *Barla József* és *Veres József* felszólalásait érdektelennek tartja, így ismertetésüktől eltekint, inkább a folyosó képét mutatja be olvasóinak. Csak *Eitner Sándor* rövid, nagy derűtséget kiváltó beszédére vezet vissza bennünket az ülésterembe. Írónk az ülés további részéről nem ad tájékoztatást olvasóinak.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 73 : 2 vitának. Volt is egy (K: vitának <is. Sajatsagos> volt is egy)
 4 a jó bátor szerb *Dimitrievics* (K: a jo <vitez> bator <horvatorszagi> szerb *Dimitrievics*)
 4–74 : 1 sorompóba, csufolni kezdé az ország címerét – mint egykor (K: sorompoba <s megfenyegete bajvivo öklével az ország> csufolni kezdé az ország címeret – mint <hajdanta a> egykor)
 74 : 4 húzta ősz (K: huzta <össze> ősz)
 7 össze lándzsáját (K: össze <a> landzsáját)
 8 csengettyű batorítva csilingelt. (K: csengettyü <beleszólt batoritva> batoritva csilingelt.)

Lap Sor

- 74 : 8—9 sor között a K-ban egy kihúzott mondat: <S ime előlep egy másik szerb levante a jó bator Gyurkovics György.>
11 jött, ehelyett előlépett (K: jott, <hanem> e helyett előlépett)
12—13 Császárszakálla feketén (K: Császárszakálla <.....> feketén)
13 cvikkerje villog (K: zwikkerje <alatt villámok oikáznak> villog)
15 dőf fegyverével (K: dōf <a> fegyverével)
16 utána. (K: utana <s az országcimer tisztan ragyog megint.>)
17 Magyaroknak (K: <Ritka> Magyaroknak)
17—18 sor között a K-ban kihúzott szavak találhatóak: <Most aztan Szilagi Dezső>
22 beszédet, de nem (K: beszedet <de en> de nem)
22—23 akarok. Mondtak itt beszédeket mások, és nyújtottak be határozati (K: akarok. <En b> mondtak <ugyan> itt beszédeket mások es nyujtottak <itt> be határozati)
25 osztani. Ám, hogy (K: osztani. <De> Ám hogy)
26 iránti tekintetekből, hogy (K: iranti tekinteteknel fogva, hogy)
29 míg Barla és Veres beszéltek (K: mig <it> Barla <Im> es Veres <mind a kettő József> beszéltek)
32 írja »Beszédére reggeli (K: írja „A beszédjere reggeli)
33 »Nemzet«. (Az utóbbiakból (K: „Nemzet” <Más szóval akikből soha se lesznek> (Az utóbbiakból)
” 38 másik megy (K: másik <is> megy)
75 : 2—3 valamit. Az ellenzékiek aggodni kezdenek. (K: valamit. <(Az) Az ellenzékiek <nyomban megijednek, most szorzodteti> aggodni kezdenek)
4 szerződési leendő (K: szerződési <Hunyady> a leendő)
6—7 sor között egy kihúzott mondat olvasható a K-ban: <<Rohonczy merengve járkál egyedül <.....> karfiol fejeknek nevez az embereket>>
7 Tisza Lajos gróf cerele-t tart (K: Tisza Lajos gróf <<a kezeügyébe veszi <a fris princi> Tisza Istvánt aki most a legerdekesebb alakja a Háznak>> cerelet tart)
8—9 megjegyzéseivel (amikben igazi mester) csipkedi az egyes szónokokat. (K: megjegyzéseivel <marja a> (amikben <olyan nagy> igazi mester) <marja> csipkedi az egyes szónokokat. *Ott van körülötte a deli piros arcu Tisza István is, aki most <an> a legerdekesebb legvonzobb alakja a Háznak <<az ellenzékeli képviselők kíváncsian nézegetik <.....>>> *Hogyne! Őly fiatal es <ima> mar miniszterelnok az apja.)*
10 Távolabb a nagy (K: Távolabb <egy csoport> a nagy)
10 össze. Forrnak (K: össze. <Roty> Forrnak)
11 »Mi lesz?» (K: „Mi lesz?” <A mi kulpolitikat illeti azt mar Csernátony>)
12 Csernátony cikksorozatát (K: Csernátony <cikksorozatát> cikksorozatát)
15 Megy-e Szapáry? (K: Megy e hat Szapáry?)*

Lap Sor

- 75 : 28 jófű, rokonszenves (K: joizü < > rokonszenves)
32 rendezésébe és éppen (K: rendezésének *modjába* és épen)
34—35 sor között a K-ban kihúzott szó olvasható: <A kedelyes>
37 Eitner (K: <Mi> Eitner)
38 Van továbbá sok (K: Van <sok> továbbá sok)
76 : 1 Orczy féloldalt (K: Orczy < > feloldalt)
7 hivatal. (K: hivatal <(falrengető hahota)>)
10 bérbe adandó, a regaléjog (K: berbeadandó. <Ezek iránt term> a regaléjog)
11 Ezek iránt benyújtom (K: Ezek iránt <rogtó> *ezennel* benyújtom)
12—13 pajkosan nevetett be (K: pajkosan <sütött> nevetett be)
14 Tádé fejét a tenyerébe hajtva morogta: (K: Tádé <gondok> fejét a tenyerébe hajtva <mon> morogta:)
15 tisztelt barátocskám (K: tisztelt <kepviselőtársam> barátom *uram.*)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 73 : 1 *Pál fordulása.* — Pál apostol (előbbi nevén Saul) a keresztény hagyomány egyik fő alakja, i. sz. 3 körül született Kis-ázsiaiában. Kezdetben a zsidó hagyományokhoz erősen ragaszkodott és üldözte a kereszténység tanait. Az ún. fordulása a 37—38. évre esik, amikor a legenda szerint damaszkuszi keresztényüldöző útja során megjelent előtte Jézus. Megtért és maga is a kereszténység egyik legaktívabb hitértője lett.
- 74 : 1 *csúfolni kezdé az ország címerét* — Dimitrievics beszédében éles hangon ítélte el az akkori alkotmányos államrendszert: »Uraim, kénytelen vagyok itt nyíltan és leplezetlenül bevallani, hogy mi mindnyájan, kik a konstitúció visszaállítása iránti óhajokat és munkálatokat elősegítettük, hogy mi mindnyájan ma már egészen kiábrándultunk. Azt hittük, hogy a magyar alkotmányosság kereteiben elég tere lesz a mi nemzeti individualitásunk kifejlődésének is. De csalatkoztunk reményeinkben és várakozásainkban. Ezen állkotmányosság annyira elvesztette bizalmunkat, hogy mi sokkal jobban szeretnők, ha nyílt abszolútizmussal volna dolgunk. (*Nyugtalanság.*)» (KNapló, i. h. 215. l.)
- 1 *Hobubár* — nagy erejű cseh lovas, aki a 15. században Magyarországon is járt. A monda szerint Mátyás király is megívott vele és legyőzte.
- 2—3 *Csak egyetlen embert vett ki dicséző szavakkal: Mocsáry Lajost,* A KNapló tanúsága szerint Dimitrievics beszédének ez a része így hangzott: » . . éppen úgy kellene ezen

- Házban is már egyszer meggyökereznie azon gondolatnak, hogy ez nem tarthat így örökké, miszerint 6 millió magyar ajkú korlátlanul uralkodjék 10 milliónyi egyéb nemzetiségek felett. Eme gondolatnak mielőbb kellene e Házban meggyökereznie, mert csak ezen egészséges, ép állami elvben fekszik összes bajainknak orvoslása. De ezen Háznak t. tagjai mint-ha nagyon távol volnának ezen felfogástól, kivéve talán az egyetlen ritka és nemes gondolkozású t. Mocsáry képviselő urat. (*Zajos derülség.*)» (I. h. 212. l.)
- 74 : 9—10 *honnan rohog be Toldi Miklós . . .* — MK nem véletlenül írta le Arany János elbeszélő költeménye hőségnek nevét, hiszen az előzőekben vázolt helyzet igen sok vonatkozásban »Toldi« reminiszcencia, csupán a Holubár névvel lépett át MK egy másik századba . . .
- 16 *A Ház helyeslése fölziatlak utána.* — A KNapló is megőrizte a Ház hangulatát, Gyurkovics beszéde alatt többször előfordul az *élnék helyeslés* és egyszer a *taps* bejegyzés.
- 21—28 Szilágyi beszéde. — MK e részben élt a karcolatírói szabadsággal. Ezzel a beszéddel, a néhány percre, szavazatának indoklása miatt felszólaló Szilágyi Dezső parlamenti szereplését gúnyolta.
- 30 *in floribus* — virágjában, legjobb állapotában
- 75 : 4 *knyáz* — szláv főnemes, vezér, vezető
- 4—5 — *Ni, most szerződötti a leendő »szerb knyáz« Tiszát Bulgáriába miniszterelnököknek.* — MK tréfás megjegyzése arra vonatkozik, hogy Hunyady László gróft Battenberg Sándor lemondása után 1886-ban mint bolgár fejedelem jelöltet emlegették. Írónk ezt más karcolatában is megemlíti. (Ld. a jan. 21-i *A t. Házból.* Krk jelen köt. 66. l.)
- 10—14 *Fornak az agyvelők, hogy »Mi lesz?«. Nem a Csernátony cikksorozatát értem (mert a külpolitikai bonyadalommal nem sokat törődnek, hiszen abból úgyse lehet valami nagyobb a háborúnál),* — Csernátony Lajosnak *Mi lesz?* címmel 1887. jan. 23—27-ig külpolitikai cikksorozata jelent meg a *Nemzet* című napilapban.
- 17—19 *egyszerre kirohan a teremből Beöthy Algernon és lihegve mondja: — Megvan a pénzügyminiszter! Jertek be!* — Írónk ezzel a fordulattal érzékeltetni akarta Eitner Sándor pénzügyi elképzeléseinek naivságát.
- 23—24 [Eitner] *azelőtt habaréki volt, most a »mienk«.* — Ld. később, a 76 : 17—18 sorhoz fűzött magyarázatot.
- 33—34 *Kezdeni kell magán a Házon; aki el nem jön az ülésre, ne kapjon napidíjat.* — MK pontosan közvetítette Eitner Sándor javaslatát (ld. KNapló, i. h. 227. l.).
- 36 — *Eláll — kiálták innen is, onnan is.* — a MK által jelzett felkiáltásokat a KNapló nem őrizte meg.
- 76 : 2—3 — *Például az őfelsége személye körüli minisztérium. Minek az?* — A felszólaló képviselő valóban említette a nevezett

- minisztériumot mint megszüntetendő hivatalt. A »Minek az ?« — MK tréfás megjegyzése.
- 76 : 5 — *Hát még mi ? — szólt közbe egy gunyoros hang* — A KNapló nem jegyezte fel ezt a közbeszólást.
- 6—7 — *A főispáni titkárok, kormánybiztosok és az illetékszabási hivatal* — Eitner említette többek között a főispáni titkári állást és az illetékszabási hivatalt, de a kormánybiztosok megszüntetéséről nem szólt.
- 8—9 *Szinte a tetőzet reng a nagy hahotától, az elnök két kézzel rázza a csengettyűt.* — Bár a KNapló nem tesz említést arról, hogy Eitner Sándor felszólalása milyen hatást váltott ki, azonban a korabeli lapok megjegyzéseiből és a később felszólaló Rácz Géza képviselő szavaiból arra lehet következtetni, hogy Eitner beszéde nagy derűtséget és zűrzavart váltott ki.
- 10 *regáléjog* — latinul: jura regalia a. m. királyi haszonvételek. Itt az állam jövedelmeihez tartozó haszonvételekről van szó.
- 17—18 — *Egyetlen pozitív talentum volt köztetek, az is általjött hozzánk.* — MK ezzel a fordulattal tréfásan utal arra, hogy Eitner Sándort párton kívüli képviselőnek választották meg. A Házban a kormánypárt soraiban foglalt helyet, de a vára-kozással ellentétben felszólalásában a szabadelvű pártot bírálta. (Ld. PN, 1887. jan. 26. 38. évf. 25. sz. Regg. kiad. 1. l.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 185—186 folio.
M *Pesti Hírlap. 1887. február 1., 9. évf. 31. sz. (3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

MK a karcolatot három, 30—40 cm hosszú, 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a könnyebb szedés érdekében a nyomdában kilenc részre vágták és I—IX római számmal jelölték.

A parlamenti beszámolót írónk a jellegzetes papír bizonyossága szerint a szerkesztőségben írhatta. Átlagos mennyiségű javítást találhatunk a szövegben, bár a két utólagos betoldás, egy-egy bekezdés újrafogalmazása arra utal, hogy a mondanivaló írás közben alakult ki teljesen. A korrektúrát maga végezte, ezt a következő három javítása bizonyítja: 76 : 14—15, 76 : 18—19, 78 : 30.

Érdeemes megemlíteni, hogy a karcolat befejező részének végső formába öntése viszonylag nehezen alakult ki, ezt jelzi a 74 : 24—78 : 29 sorig terjedő rész többszöri megfogalmazása.

A parlamenti ülésről

A képviselőház 1887. jan. 26-i, 27-i és 28-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ezek az üléseken véget ért a költségvetés általános tárgyalása, majd sor került a szavazásra. A szavazás szerint az 1887. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául a Ház 117 szavazattöbbséggel elfogadta. Ezután a Honvédelmi Minisztérium részére megvásárlandó telekről és az 1878: V. tc. 27. § módosításáról szóló törvényjavaslatok megtárgyalására és elfogadására került sor. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 236—301. l.)

A jan. 31-i ülésen az általános bejelentések után sor került a Honvédelmi Minisztérium számára megvásárlandó telekről és az 1878. évi V. tc. 27. § módosításáról szóló törvényjavaslatok harmadszori felolvasására, majd megkezdődött az 1887. évi állami költségvetés részletes tárgyalása. Az ülésen megtárgyalták a királyi udvartartás, a kabineti iroda, az országgyűlés, az állandó országház, a közösügyi kiadások, központi nyugdíjak, államadósságok, a kamatbiztosítást élvezett vasutakkal átvett adósságok és Horvát-Szlavónország belügykezelt költségeit. Nagyobb vita a királyi udvartartásra, az állandó országház építésére megállapított költségvetési tételeknél és a számszéknel volt. *Gulácsy Gyula* képviselő a királyi udvartartás költségeihez szólt hozzá. Magát a tételt megszavazta, ugyanakkor felszólította a kormányt, hogy tegyen lépéseket, hogy a magyar királyi udvartartás nyerje vissza nemzeti jellegét. *Ugron Gábor* ugyancsak a királyi udvartartás költségeiről szólt. Hangsúlyozta, hogy ezek a költségek egyenlően oszlanak el Magyarország és Ausztria között, ezért Magyarországnak is joga van éppolyan királyi udvartartásra, mint amilyen a császári udvartartás Bécsben. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök reflektált az előtte szóló képviselőknek az udvartartás nemzeti jellegével kapcsolatos észrevételeire. Az állandó országház építésére előirányzott 600 000 Ft-os tételhez *Gulner Gyula* képviselő szólt hozzá, a takarékosagra hivatkozva indítványozta az építésre előirányzott összeg törlesztését. Indítványához *Madarász József* csatlakozott. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök kért szót, aki röviden, de igen határozottan érvelt az országház építése mellett. *Thaly Kálmán* arról szólt, hogy az országház építését ne hagyják abba, csupán egyelőre függesszék fel. *Herman Ottó* is az építés felfüggesztését és elhalasztását javasolta. *Gr. Tisza Lajos* a tétel megszavazása mellett érvelt. A vitában felszólalt még *Orbán Balázs*, aki csatlakozott *Gulner* indítványához. A vita végén *Tisza Kálmán* miniszterelnök ismét szót kért. Majd szavazásra került a sor. A Ház többsége megszavazta a tételt, így *Gulner* ellenindítványa elesett. A közösügyi kiadások tételénél *Irányi Dániel* szólalt fel. Kijelentette, hogy a közösügyi kiadásokat nem fogadja el, ellenben felhasználja az alkalmat, hogy a külügyekre vonatkozóan felvilágosítást kérjen a minisztertől. *Tisza Kálmán* válaszolt a feltett kérdésekre. Ezután a Ház többsége az előterjesztett tételt megszavazta. A költségvetés soron levő tétele az 1849—1867-ig fennállott központi kormány közlegeinek nyugdíjaira előterjesztett

összeg volt. Ez szólásra készítette *Orbán Balázst*, aki az előirányzatot nem fogadta el, majd *Madarász Józsefet*, aki az összegnek a költségvetésből való törlését indítványozta. Az állami adósságok tételénél *Enyedi Lukács*, *Orbán Balázs*, *Madarász József* tettek észrevételeket. *Gr. Szapáry Gyula* pénzügyminiszter válaszolt a felvetett kérdésekre. Az állami számvevőszék tételénél *Helffy Ignác* egy 9 tagú bizottságot indítványozott a számszék reformjainak kidolgozására. *Tisza Kálmán* nem tartotta célszerűnek *Helffy* indítványának elfogadását, ugyanakkor kijelentette, hogy a kormány fontolóra fogja venni, hogy kell-e és milyen irányban javítani a számvevőszéken. *Helffy Ignác* megelégedett *Tisza* nyilatkozatának jegyzőkönyvbe vételével és visszavonta indítványát. (KNapló, i.h. 302—328. l.)

MK jelen karcolatában csak egy ideig követi nyomon az ülés-teremben elhangzottakat. Érzékelteti a királyi udvartartásra és az állandó országház építésére megállapított költségvetési tételeknél kialakult vitát. Egy-egy mondattal jellemzi a felszólaló képviselőknek a vitában elfoglalt álláspontját. Majd *Irányi Dániel* felszólalását említi meg, aki a külügyekre vonatkozóan kért felvilágosítást a minisztertől. Az ülés legérdekesebb mozzanata *Tisza Kálmán* külpolitikai jellegű válasza volt. *Tisza* utalt arra, hogy a Monarchiának is szükséges bizonyos óvatossági intézkedéseket megtenni, de azért reméli, hogy a béke fenn fog maradni. MK taláiban hasonlítja *Tisza* óvatosan fogalmazó beszédét a lőcsei kalendáriumhoz. A karcolat végső kicsengése, hogy írónk nem bízik a béke fennmaradásában.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 76 cfm: A t. Házból (K: <A t. Házból> A t. Házból)
 2 időre nyélbe ütötte a monarchia (K: időre <megint> nyélbe ütötte a <birod> monarchia)
 2 megint itthon (K: megint <ott> itthon)
 6 felel, Pál üt, *Tisza* paríroz, Péter (K: felel, <H> Pál <sert> üt *Tisza* <felel> pariroz, Péter)
 7—8 héten át; kibirkózzhatja magát kedve szerint (K: heten át; <kedvére> kibirkózzhatja magát <kedvére> kedve szerint.)
 9—10 csatározást a szélsőbal vitte. (A habarekpárt nincs itthon.) (K: csatarozást <me> a szelsőbal vitte (<.....> a habarekpárt <.....> nincs otthon) <Gyeren teltek meg a padok>)
 11 Gyula király őfelségén (K: Gyula <a királyon> király ő felségén)
 12 költségeknél. Sok (K: költségeknél. <...> Sok)
 14—15 ez lett volna érvei közt a legnyomósabb (K: ez <lenne> lett volna <ervnek> érvei közt a legnyomósabb)

- 76 : 16 segített neki, egy sereg sérelmet (K: segített <mellet> neki
<A Tisza gunyorosan apostrophálta hogy egy> egy sereg
<apró> sérelmet)
- 17–77 : 2 szűrt. Szelid gunyorral emelte ki Tisza a panaszok
aprólékos voltát, s utalt (K: szurt. <...> Szelid gunyorral
<válaszolt s kiemelte> emelte ki a panaszok arolekos <volt-
tára voltára> voltat <kiemelve> s utalt)
- 77 4 egész Ulászlóig (K: egész <Nagy II. Lajosig> Ulászlóig)
5–6 sor között a K-ben egy törölt bekezdés: <– Nem kell a
takarekosságot annyira vinni urak hogy a kiraly labáról
is leakarjatok huzni a csizmát>
7–8 tétel, s őfelsége (K: tétel <és miután> s ő felsege)
8 egy évre (K: egy évre. <az új orszaghaz építésére került a
sor> <Itt Gullner Gyula> <Erre is akadt>)
- 11–12 sor között a K-ban egy kihúzott szó olvasható: <Ország-
ház>
- 13 abba az építését. Hadd (K: abba az <építkezést> építését
<Ha> Hadd)
- 14–15 (Nekom tetszett az argumentum, bementem vele a
szerkesztőségbe és mondom a szerkesztőmnnek (K: (Nekem
annyira megtetszett ez az argumentum hogy bementem vele
a szerkesztőségbe es azt mondtam a szerkesztőmnnek)
- 18–19 bátyánk szinte non aedificat. Emlékeztet a pozsonyi
(K: batyánk <is pártolja> se épít <eszebe juttatván a Haz-
nak> <ezekután> Erősen emlékeztet a pozsonyi)
- 21 az erre (K: az <mar> erre)
- 30–31 sor között három törölt szó olvasható a K-ban: <Meg-
rázza nagy sörényet>
- 33–34 amit csinál (K: amit <ő> csinál)
- 34 megvédelmezi a gótokat (K: megvédelmezi a <gothokat
szepen> gothokat)
- 37 magát könnyen (K: magat <igy> könnyen)
- 39–78 : 1 sor között törölt szavak találhatóak a K-ban: <Hja,
de hatha az orszaghaz se>
- 78 3 se épül fel (K: se <epulne> epul fel)
5 után úgy nézett (K: utan <ugy latszott> ugy nezett)
6 Az egyes felszólalások (K: Az <egyik> egyes felszólalók)
8 oldalról hadonásztak (K: oldalról <mutattak> hadonásztak)
9 messze járt (K: messze <volt a> jart)
11 Ekkor következtek (K: Ekkor <következett az> követ-
keztek)
- 14 harmadszor esett meg, hogy (K: harmadszor <esett meg>
esett meg hogy)
- 17–18 vagy nem lesz, Tisza (K: vagy nem lesz <mond> Tisza)
- 19 kalendárium (aki nem (K: kalendarium <hogy> (aki nem)
- 21 hogy a helyzet (K: hogy <...> a helyzet)
- 21 változott; azt (K: változott <azota> azt)
- 22 változott. (Most is olyan (K: változott <azota (Mindig egy-

- formán. Most is olyan becsületes ember mint azelőtt))
(Most is olyan)
- 78 : 24—25 sor között egy kihúzott bekezdés olvasható a K-ban:
<<Es epen sajatszere lesz a tortenelemben mint mikor egyszer < > előtt ketszer volt Tokajban szüret ket honap alatt>>
- 26—27 sor között a K-ban kihúzott sorok találhatók: <<Csernatonynak volt egy remek fejtegetése a vasarnapi Nemzetben „Útóirat” címen S mindez Ausztria < > > Igaz az hogy nincs virag saison — de megis sok nagyon sok egy olajágért, amit a Hungaria hajába akarnak tűzni.>>
- 27 De ez mégsem (K: De ez < meg nem > még sem)
- 27—29 riadozni Béke kisasszony! Mosolyogjon hozzá szelíden.
Hiszen egyelőre úgy áll, hogy (K: riadozni < Hungaria >)
Béke kisasszony! Mosolyogjon hozzá < Hiszen > szelíden.
Hiszen < ezt > egyelőre <<igerik hogy csak < > > egy olajágat tűznek úgy>> all hogy)
- 29 vesznek a hajába (K: vesznek a < kegyed > hajába)
- 30 *Ej, ej, Béke kisasszony! Gyánús, hogy ily pazar toalettben jár.* (K: Ah, beke kisasszony! *Kegyed* <átkozott> <Útóirat: pazar, atkozott drága> a *kiallhatalansagig pazar toilletben jár.*

Tárgyi magyarázatok

- 76 1—2 *A miniszterelnök megérkezett Bécsből (ahol egy darab időre nyélbe ütötte a monarchia ügyeit), — Tisza Kálmán miniszterelnök jan. 28—30. között Bécsben tartózkodott. A bécsi tárgyalások kiterjedtek a függőben levő kiegyezési kérdésekre és a népfölkelési törvény életbe léptetésének egyes részleteire is.*
- 9—10 *(A habarékpárt nincs itthon.) — A délmagyarországi mérsékelt ellenzék jan. 30-án Temesvárott nagygyűlést tartott, melyre Apponyi Albert gr., Zselénszky Róbert gr., Ábrányi Kornél, Horánszky Nándor és Grecsák Károly utaztak le.*
- 16 *Úgy oldalvást Ugron is segített neki, egy sereg sérelmet hozván fel az udvar körül, ami neki szemet szúrt. — MK tömören összegezte Ugron Gábor képviselő gondolatát, de a királyi udvartartás körüli sérelmek érzékeltetésére érdemes felidézni a teljes passzust: »Hiszen valóságosan nevetséges a helyzet, melyben vagyunk. (Úgy van! A szélsőbaloldalon.) Bécs „Hof und Residenzstadt”. Ez a címe. Graz, Prága, Innsbruck, Salzburg, mind Residenzstadt; Budapest, Ischl pedig, ha az udvar idejön, „Hofausflug” (Élénk derültség a*

szélsőbaloldalon.) és azok az udvari hivatalok és tisztviselők, kik ide Budapestre kiküldetnek, azok kapják a honoráriumot a dritte Klasse szerint, amiért az udvari hivatalnokok és cselédségek körében nagy appehenzió van, mikor Budapestre kell jönni. . . Hát a magyar nemzet, mely az udvartartás költségeinek egész felét hordozza, annak a nemzetnek székvárosa csak „Hofausflug”; a díjazás dritter Klasse, a libéria másodosztályú legyen. Már bocsánatot kérek t. Ház, de az a nemzet önérzetét mélyen sérti. *(Igaz, Úgy van! A szélsőbaloldalon.)*» (KNapló, i. h. 305. l.)

- 77 : 1—3 *Szelíd gunnyorral emelte ki Tisza a panaszok aprólékos voltát, s utalt arra, hogy háromszáz év óta nem volt olyan magyar királyunk, mint a mostani.* — MK pontosan közvetítette Tisza Kálmán szavait: »Ami az udvartartást illeti, ott folytonosan éppen a magyar irányzatban sok változás történt apróságokban, de hisz azok is legnagyobbbrészt csak apróságok, miket a képviselő úr felsorolt. Ezt nem tagadhatja senki, valamint azt sem tagadhatja, hogy úgy nyelv, mint érzelem tekintetében 300 év óta még sohasem volt oly magyar királyunk, mint a mostani. *(Élénk helyeslés jobb felől.)* Ajánlom a tétel elfogadását. *(Helyeslés jobb felől.)*» (I. h. 307. l.)
- 4—6 *Jó, hogy körülbelül egész Ulászlóig ment vissza, akiről azt írta haza a pápai követ: »Rex non habet calceos» (Még ma is szégyenkezünk érte.)* — 1490 júliusában Jagelló II. Ulászló cseh királyt választották meg a magyar trónra. A központosított rendi monarchia, melyet Mátyás király hosszú évek során alkotott és amely megvédelmezte az ország függetlenségét a törökkel és a némettel szemben, II. Ulászló uralma alatt összeomlott, s újból urrá lett a feudális anarchia.
- 5 *»Rex non habet calceos»* — A királynak nincs lábbelije
- 18 *non aedificat* — nem építkezik
- 18—19 [Madarász] *emlékeztet a pozsonyi dieták egyik öreg követ-jére.* — MK anekdotájával Madarász József idős (73 éves) korára céloz.
- 21 *Minek az erre a rövid időre?* — MK kedvelt fordulata az idősebb emberek konzervatív, önző szemléletére. (Ld. többek között *A Veres házban* o. karcolatát Krk 70. köt. 50–51. l. és a hozzáfűzött jegyzetet 255. l.)
- 25—26 *azt állítja, hogy a gótikus épület cifraságai nem jók, mert azok, mikor tavaszkor lehullnak, több képviselőt fognak agyon-ütni.* — A KNapló tanúsága szerint Thaly Kálmán a következőket mondta: » . . . a jövő nemzedék, amely meg fogja érni — mert én aligha érem meg, kivált pénzügyi kalamitássaink között, míg az országház felépül — tapasztalni fogja, hogy örökké csorogni fog, örökké hulladozni és porladozni fognak kövei az északi széltől s talán majd egypár az ülésekre járó képviselőt agyon fognak ütni a hulladozó

- kövek. (*Élénk derültség.*) Óhajtom, hogy a végzet azokat, vagy azok ivadékait ne büntesse, kik rászavaztak e szerencsétlen kolosszusra.» (KNapló, i. h. 311. l.)
- 77 : 28 — *Neveket kérünk!* — *kiáltá közbe egy humorista.* — Ez a fordulat MK szatirikus ötlete, a KNapló természetesen nem őrizte meg.
- 29 *Éles Henrik szeme megcsillan a karzaton. Mennyi üresedés lesz majd akkor!* — MK más karcolatában is írt Éles Henrik-ről, aki az 1884-es képviselőválasztásokon nem került be a képviselőházba, bár többször aspirált rá.
- 34 *s megvédelmezi a gótokat* — Tisza Lajos gr. kijelentette, hogy bár nem feltétlenül híve a gót stílusnak, de hogy egy épület omladozik-e, vagy sem, az elsősorban az anyagtól és nem a stílustól függ.
- 78 : 11 — 13 *mire Irányi Dániel állott fel és egy igen óvatosan kicirkalmazott beszédben kérdezősködött a külügyi helyzet iránt.* — MK pontosan adja vissza Irányi beszédének óvatos fogalmazását. A KNapló szerint Irányi a következőket mondta: »De felhasználom ezen alkalmat arra, hogy a külügyekre vonatkozólag némely felvilágosítást kérjek a t. miniszterelnök úrtól. (*Halljuk!*) Teszem ezt azon tartózkodással, azon óvatossággal, amelyet a helyzet komolysága s az ügy kényes volta megkövetel. De tennem kell annyival inkább, mert azon készülétek, amelyekről a hírlapok szólnak, bizonyos nyugtalanságot keltettek az országban, ámbár én, őszintén szólva ezen készüléteket még nem a közelgő háború bizonyos előjelének, hanem az óvatosság parancsolta elővigyázati intézkedéseknek tartom.« (I. h. 316. l.)
- 19 (*aki nem lesz betegségben, az marad jó egészségben*) — MK más alkalommal is felemlítette a lőcsei kalendárium szépen csengő, semmitmondó jóslatát az üres, tartalmatlan fejtegetés érzékeltetésére, ill. parodizálására.
- 22 — 23 *azt, hogy Bismarck se változott. (Most is olyan ravasz ember, mint azelőtt.)* — Ez a fordulat MK szatirikus vénájának szülötte, ilyen kijelentés Tisza beszédben természetesen nem hangzott el.
- 24 — 26 *És azt, hogy nemsokára összehívják a delegációkat. És azt, hogy a delegációk megint elemelnek vagy negyvenmillió forintot.* — Ez a fordulat Tisza beszédében nem hangzott el, ez csupán írónk kommentárja. Tisza erről a kérdésről mindössze a következőket mondta: »Megtörténik ez a kizárólag óvatossági intézkedés nálunk is és részben, nem tagadom a t. Ház előtt, történni fog az illetékes törvényhozási faktorok hozzájárulásának kikérésével.« (I. h. 316—317. l.)

A T. HÁZBÓL

M *Pesti Hírlap*. 1887. február 2., 9. évf. 32. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

A képviselőház febr. 1-i ülésén napirend előtt *Győry Elek* szólt fel, aki szóba hozta az Operaházban történt előző napi eseményeket. Kijelentette, hogy csak egy rendőrileg szervezett államban fordulhat elő, hogy egy fegyelmi bíróság tárgyalásához szükségesnek tartja előre rendőri felügyeletet kérni. Győry az Operaházban történeteket a védelmi jog ellen elkövetett sértésnek tartotta. *Tisza Kálmán* miniszterelnök válaszolt Győry Elek felszólalására. A történetekkel kapcsolatban nem foglalt állást, hangsúlyozta, hogy nyilatkozata előtt meg akarja ismerni a tényállást. Ezután következett a napirend: az 1887. évi állami költségvetés részletes tárgyalásának folytatása. A miniszterelnökség költségvetésénél *Irányi Dániel* határozati javaslatot nyújtott be. Indítványozta a miniszterelnök működési pótlékának leszállítását, a 3000 Ft-nál magasabb fizetésű hivatalnokok fizetésének redukciónál és a szolgálati pragmatika megalkotását. *Olay Szilárd* csatlakozott Irányi határozati javaslatához. Majd *Tisza* reflektált Irányi Dániel indítványára. A hivatalnokok fizetésének leszállítását nem tartotta elfogadhatónak, míg a szolgálati pragmatika megalkotása ellen nem emelt kifogást. *Gr. Apponyi Albert* javasolta, hogy a szolgálati pragmatikára vonatkozó pontot külön szavazás tárgyává tegyék. Ezután szavazásra került a sor, a Ház Irányi határozati javaslatának csak a szolgálati pragmatikára vonatkozó pontját fogadta el. A fiumei és a magyar—horvát tengorparti kormányzó és személyzetének költségvetési tételénél *Lukács Gyula*, *Csernátorny Lajos* és *Madarász József* szólalt fel. A rendelkezési alap tételénél *Ernusz Kelemen* hosszabb beszédet mondott. Bizalmatlanságát fejezte ki a kormánnyal szemben. *Petrich Ferenc* is visszautasította a rendelkezési alap tételét. *Babeş Vince* a rendelkezési alap eltörlését kívánta. Véleménye szerint a rendelkezési alap sommi jót sem hozott az országnak. Ezután *Tisza* miniszterelnök kért szót. Reflektált *Babeş* és *Ernusz* képviselők felszólalásaira. Visszatartotta azt az állítást, hogy az ellenzék ártatlan a 40 millió deficit létrejöttében. A költségvetés soron lévő tétele a király személye körüli minisztérium volt. *Orbán Balázs* felszólalásában arról szólt, hogy az említett minisztérium hatásköre leszűkült, leginkább csak a nemeslevelek és rendjelek közvetítésére és az udvari szállítók kinoveztetésére szorítkozik, erre való hivatkozással nem szavazta meg a tételt. Ehhez a tételhez szólt hozzá *Olay Szilárd* képviselő is, indítványt nyújtott be az államtitkári helyettes fizetések törlésére és általában a tisztviselők személyzetének csökkentésére. Ezután *b. Orczy*

Béla, a király személye körüli miniszter minisztériuma szükségességét bizonygatta. *Madarász József* a tétel költségvetési irányzatának törőlése mellett foglalt állást. *Tisza Kálmán* reflektált Madarász József felszólalására. Ezután szavazásra került a sor. A Ház többsége nem fogadta el Olay indítványát, ellenben megszavazta a minisztérium költségvetési előirányzatát. Majd néhány kisebb tárca költségvetésének megszavazására került sor. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 329—351. 1.)

*

A képviselőház febr. 1-i ülése érdekesnek ígérkezett az Operaházban történt előző napi botrány miatt. (Itt jegyezzük meg: jan. 31-én 3 órára fegyelmi tárgyalás volt kitűzve Jósika János operaházi titkár ellen, aki a lapokban közzétett felhívás útján meghívta a tárgyalásra ismerőseit is. Jósika a fegyelmi tárgyalásra Komjáthy Béla ügyvéd, országgyűlési képviselővel jelent meg. A tárgyalás rendőrök és detektívek jelenlétében zajlott le, akiket gr. Keglevich István intendáns már előzőleg erre felkért. Komjáthy Béla védői közreműködését az Opera fegyelmi bizottsága nem engedte, őt rendőri beavatkozással távolították el.) MK karcolatában az ügy képviselőházi visszhangjával foglalkozik. Érzékelteti a folyosó és a Ház hangulatát. Ironikusan rajzolja meg a botrány egyik főszereplőjének, gr. Keglevich István intendáns, országgyűlési képviselőnek megérkezését. Elismeréssel szól Tisza ügyes taktikai fogásáról. Az ülés tulajdonképpen témájáról, a költségvetés részletes tárgyalásáról egyáltalán nem ad tájékoztatást, ezt karcolata végén tréfásan meg is indokolja.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

78 : 2 *szignatúra* — itt: ismertetőjegy

79 : 1—2 *Már tíz órára megtelnek a Ház helyiségei. Bezzeg nem kell ma katalógust olvasatni.* — A PN is így tájékoztatott az eseményekről: »Az esetről a folyosókon is sokat beszéltek, vagyis tulajdonképpen csak erről volt szó a folyosókon. A karzatok telve voltak, a Nemzeti Színház és az Opera számos tagja ott volt a karzati közönség soraiiban.« (Ld. A Komjáthy-ügy a képviselőházban. PN, 1887. febr. 1. (Esti kiad.) 38. évf. 31. sz. 1—2. 1.)

13—14 *aztán még a saját emberei is kellemetlenséget csinálnak neki.* — Keglevich István gróf az 1884—87-es országgyűlésen eleinte mint párton kívüli képviselő lépett fel, de később csatlakozott a szabadelvű párthoz.

26 *S ebben a rossz percben lép be a teremajtón Keglevich.* — A KNapló természetesen nem jegyezte fel a későn jövő képviselők neveit, így ma már nem ellenőrizhető, hogy ez a

- fordulat megtörtént-e valójában vagy csak MK írói fogása volt.
- 79 : 27 *intendáns* — az állami színházak élére, az igazgatók fölé kinevezett, a kormányt képviselő megbízott.
- 27—28 — *Ki vele! Le az intendánssal!* — *kiáltja egypár hang, s vészjósló morgás kavargó nyomában.* — A KNapló nem jegyzett fel ilyen, vagy ehhez hasonló közbekiáltásokat.
- 37—80 : 2 Győry beszédét követő zajos közbekiáltások. — A MK által leírt jelenetet a KNapló nem őrizte meg.
- 80 : 3—6 Tisza válasza. — A korabeli közhangulat valószínűleg MKnal azonos módon ítélte meg, azaz taktikai lépésnek tartotta Tisza válaszát. Erről tanúskodik a PN egyik cikke is: »A tegnapi operaházi jeleneteknek ma volt folytatásuk a képviselőházban. Nem volt azonban oly nagy zaj, mint némelyek várták, a nagy taktikus, Tisza Kálmán egy ügyes sakkhúzással máról a közelebbi napokra tette át a döntést, mikor a kedélyek már nem lesznek oly felhevültek, mint ma . . . , mert két nap is elég idő arra, hogy az ügy minden szenvedélytől menten tárgyalassék.« (Ld. A Komjáthy-ügy a képviselőházban. I. h.)
- 7—8 *Há Podmaniczky Frigyesel történt volna* — 1886 január derekán vált meg Podmaniczky Frigyes az Opera és a Nemzeti Színház intendánsi posztjától, ezt követően nevezték ki Keglevich István grófot intendánsnak. (Podmaniczky távozásáról ld. MK *Podmaniczky elmenőben* c. cikkét a Krk 72. köt. 7—10. l. és a hozzáfűzött jegyzeteket a 251—253. l.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 187—188 folio.
- M** *Pesti Hírlap*. 1887. február 4., 9. évf. 34. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK két 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A gyorsabb szedés érdekében a K-ot a nyomdában hat részre vágták, az egyes szeleteket I—VI római számmal jelölték.

A papír jellege arra utal, hogy a karcolat a szerkesztőségben készült. Az átlagosnál kevesebb javítása jelzi, hogy már a megírás előtt kialakult MKban a karcolat felépítése, vonalvezetése. A korrek-túrát maga végezte, tíz javítása tanúskodik arról, hogy még tovább csiszolta a kiszedett szöveget. A következő helyeken változtatott:

80 : 12, 80 : 16, 81 : 1, 81 : 7—8, 81 : 31, 81 : 34—35, 81 : 36, 82 : 13, 82 : 19—20, 83 : 16. Érdemes megemlíteni, hogy bár a befejezés két sorát előbb törölte, azután mégis újból leírta, de megszüntette dialógusra utaló formáját.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 3-i ülésén tovább folytatódott az 1887. évi költségvetés részletes vitája a belügyminisztérium előirányzatának megtárgyalásával. *Rakovszky István*, a pénzügyi bizottság elnöke röviden ismertette a belügyminisztérium költségvetését. Elsőnek *Margittay Gyula* szólt fel, kifogásolta az Operaház részére előirányzott 287 000 forint szubvenciót. *Lukáts Gyula* éles hangon bírálta a választási törvény kijátszását. Rámutatott a leggyakrabban előforduló kortesfogásokra, konkrét példákat hozott fel a választók összefrásánál elkövetett visszaélésekre. *Tisza Kálmán* erőteljes hangon visszautasította az ország összeírói, a törvényszékek és a legfőbb törvényszék ellen emelt vádat. *Madarász József* megjegyezte, hogy igen sok tisztességesen eljáró összeíró küldöttség is létezik, azonban, ha a felhozott esetek megtörténtek, azokat a képviselőház előtt fel kell tárni. Hangsúlyozta, hogy a képviselőháznak alkotmányos joga még a legfőbb ítélőszéket is figyelmeztetni, ha törvényellenest követett el. *Orbán Balázs* szintén választási visszaéléseket sorolt fel, majd a közigazgatásnál gyakran előforduló hanyag és hűtlen pénzkezelésről szólt. Végezetül a Bács megyében működő éjjeliőrök kegyetlenkedéseit említette meg. A főispánok és a budapesti főpolgármester fizetésének költségvetési előirányzatánál újból szót kért *Orbán Balázs*, aki kijelentette, hogy a főispánok, a főispáni titkárok nemcsak hogy feleslegesek, hanem létezésük egyenesen mérénylet a városok önkormányzati joga és alkotmányos szabadsága ellen. *Tisza Kálmán* reflektált *Orbán Balázs* felszólalására. Utalt arra, hogy a városi főispánok intézménye 1870 óta fennáll, és nem lát arra semmi okot, hogy ezt az intézményt eltöröljék, majd arról szólt, hogy a főispánok fizetésének megállapítása és kinevezése törvény alapján történik. Ezután a Nemzeti Színház és az Operaház támogatására előirányzott összeg megtárgyalására került sor. Ebben a kérdésben elsőnek *Komjáthy Béla* szólt fel. Az előirányzott összeg megszavazását bűnnek nevezte és határozottan állította, hogy erre az összegre nincs is szükség. Ezután igen részletesen foglalkozott az Operaház ügyeivel, élesen bírálta gr. Keglevich István intendánst, aki véleménye szerint nem áll hivatása magasán. Felszólalásában leginkább az általa hallott hírekre és a hírlapokra hivatkozott. Végezetül felvetette azt a kérdést, hogy egyáltalán szükséges-e az intendánsi hivatal. A következő felszólaló gr. *Keglevich István* volt. Beszédében a Nemzeti Színház és az Operaház kiadási és bevételi tételeivel, valamint hiányaival foglalkozott. Megjegyezte, hogy a jövőben fokozatosan le kell szállítani az Operaház támogatására előirányzott összeget. Majd reflektált az

előtte szóló Komjáthy Béla néhány megjegyzésére. Az ülés a kettőjük közötti éles szópárbajjal végződött. (KNapló, 1884–87. XIV. köt. 352–377. 1.)

A képviselőház jelen ülése az előző napihoz hasonlóan — az operaházi botrány miatt — nagy érdeklődésre számíthatott. MK karcolata elején jelzi, hogy a karzat és a földszint zsúfolóságig megtelt. Röviden összegezi a felszólalásokat, majd rátér az ülés tulajdonképpeni érdekességére, Komjáthy Béla legtöbbször hallomásra alapított, kulisszatitkokat fellibbentő beszédére. Szatirikusan⁷ ábrázolja a beszédnek az egyes képviselőkre tett hatását és a Ház hangulatát. Karcolata végén Keglevich István gr. higgadt, tárgyyszerű válaszával foglalkozik.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 80 : 4 erdő. Az a közönség (K: erdő. <Aki min> Azø közönség)
 7 volt: az »Intendans Pista« (K: volt: <a genialis Pista> az „Intendans Pista”)
 8–9 ülést inszenzírozni a Házban, hogy (K: ülest <csinálni> inszenzírozni a Házban hogy)
 11 produkálni. (K: produkálni <Ott neptelenek a padok>)
 13 népes. Ott (K: népes. <U> Ott)
 13 folyosón síri (K: folyosón a síri)
 16 ugyan nyitányul (K: ugyan *mindjárt* nyitányul)
 16–81 : 1 alaphangot: miután (K: alaphangot: <mondvan nagy szerenyen hogy> miután)
 81 1 hogy felszólalása (K: hogy az ő felszólalása)
 6 tart mérges (K: tart <...> mérges)
 7–8 a sikerrel — bókolnak neki a beszéd végeztével. (K: sikerrel — <mondják> bokolnak neki a *mikor elvégezte.*)
 14 — Mégiscsak lélekemelő — jegyzi meg kedves (K: — Mégiscsak <valami ez a nagy lélekemelő magyar parlament — sopánkodott> lelekemelő — jegyzi meg kedves)
 15 hogy a bácskai (K: hogy <masodfokban> a bacskai)
 16 itt léssen (K: itt <lesz> léssen)
 19 áll. Játszva veri vissza (K: áll. <Visszaveri az Orban> Játszva veri vissza)
 22 közönség már (K: kozonseg <...> mar)
 25 fojtó és nyomott. A terem. (K: fojtó <a nagy> es nyomott. <a nagy> a terem)
 28 fej fölbillen (K: fej <megmozdul> fölbillen)
 29 vidékeim, a látcsövek (K: vidékeim < > a látcsövek)
 31 és a köpenyekék fekete (K: és a <noi> mantillak fekete)

- Lap Sor
- 81 34–35 (Termetben inkább valami *jámbor* gvardiánhoz (K: Termetben <azonban> inkább valami gvardianhoz)
 36 az a *szerencsétlensége*, hogy ő (K: az a *malheurje* hogy ő)
 38 támadó. És megvan az a szerencséje (K: támadó. <A jó szerencse kedvence ő> És megvan az a szerencséje)
 39 támadásaihoz. (K: támadásaihoz. <S uralja mind a két szerepet> <s mindakét szerepében aratja a baberokat.>)
- 82 : 1 Mai beszéde (K: <Beszéde> Mai beszéde)
 1 viselt dolgait (K: viselt <dolgaival> dolgait)
 4 intendáns is (K: intendans <is fel> is)
 4–5 mellett, mulatni (K: mellett <többször> mulatni)
 5 helyeken. Sápadt (K: helyeken <.> Sápadt)
 6 derülségre, míg (K: derülségre <A szónok> míg)
 10 és a »mondják« (K: es <az azt> a „mondjak”)
 12 arc vált bíborrá a (K: arc <pirult el a karzaton> vált bíborrá a)
 13 karzaton. Komjáthy pajzán satír arccal vezette be (K: karzaton. *Mert* Komjáthy <mosolygo> pajzán satyr arccal <vezette be> vezette be)
 17 Pasaruhában jár ott (K: Pasa ruhában <járt> jár ott)
 18 papucsokkal. (K: papucsokkal. <Kényelmes fessel a fején . . . Urbanovszky Erno behunyja a szemeit es ugy képzeli el az idylli képet.>)
 19–20 mely a balerinához (K: mely a *csinos* ballerinakhoz)
 22 szisszent fel (K: szisszent <bele> fel)
 24–25 költött a mandátumaira (K: költött a <képv> mandátumaira)
 26 hallgass oda (K: hallgass <te ide> oda)
 35–36 de aközben (K: de <elob> aközben)
 36–37 kézintéssel Keglevich (K: kézintéssel <gro> Keglevich)
 38 de szava vész (K: de <roppant zajban> szava vesz)
- 83 : 2 süketítő zúgáson (K: suketítő <morgá> zugason)
 5 Keglevich hangja (K: Keglevich <szava> hangja)
 6–7 most is megcsalatkozik (K: most is <csak> megcsalatkozik)
 14 kétszer, de ami jó (K: kétszer, <de ami> de ami jó)
 15 Az ülés végén még az (K: <Még> Az ules vegén <megis> meg az)
 15 elősmerték (PH: elősmerték)
 15–16 sor között a befejezés első megfogalmazása olvasható:
 <– Jó szónok.
 (Igaz hogy mindjart hozzatettek)
 – De rosz intendans.)
 16 – Jó szónok (igaz, siettek hozzátenni) (K: – Jo szonok
 (Igaz, *hogy* <mindjart> siettek hozzate<ttek>nni)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 80 : 3 *Monoklesek* — A korabeli szóhasználat ezzel a kifejezéssel az arisztokráta sznobokat gúnyolta. (Ld. A Borsszem Jankó gyakran előforduló rovatát a »High life«-ot.)
- 3 *roué* — kéjenc, kiélt ember
- 4 *habituék* — törzsvendégek, rendszeres, bennfentes látogatók
- 5—6 még *Pálmai Ilka sem hiányzott.* — Pálmai Ilka a század-vég legünnepeltebb magyar operettprimadonnája volt.
- 7 *A napirenden a cher Pista volt: az »Intendáns Pista«.* — MK gr. Keglevich Istvánt az Operaház népszerűtlen intendánsát tréfásan cher-nek azaz kedvesnek nevezi.
- 9 *inszenírozni* — megrendezni
- 12 *skriblerek ketrece* — MK ezzel az önirónikus kifejezéssel az újságírók, tudósítók számára kijelölt helyet illette. Skribler a.m. frással foglalkozó kis tehetségű ember, firkász.
- 14 *Csak a Podmaniczky Frigyes kísérteties léptei kopognak.* Ld. az előző *A t. Házból* c. karcolat 80 : 7-8 sorához kapcsolódó jegyzeteket a 259. lapon.
- 81 : 9—10 — *Nem egészen — feleli búsongó hangon —, mert csak egyszer utasított rendre az elnök.* — Lukáts Gyula éles hangon bírálta a választási összeírásoknál elkövetett visszaéléseket, majd a következőket mondta: »De nem szólok többet ezekről, nem untatom a t. Házat (*Halljuk! Halljuk! A szélső-baloldalon.*)», csak konstatálom azt, hogy ezen összeírásoknak következménye az, hogy a magyar törvényhozásnak többsége nem egyéb, mint egy világraszóló hazugság. (*Helyeslés. Úgy van! Szélsőbal felől. Zaj. Felkiáltások jobb felől. Rendre! Elnök csenget.*) ELNÖK: A t. képviselő úr jogosítva lehet egyes eseteket felsorolni, de nincs jogosítva Magyarország képviselőházának többségéről így nyilatkozni, s ezért a képviselő urat rendreutasítom. (*Helyeslés jobb felől.*)« (KNapló, i. h. 358. l.)
- 12—13 *Orbán Balázs megint rátér a bácskai bakterek visszaéléseire.* — Orbán Balázs a jan. 22-i ülésen már foglalkozott a bácskai éjjeliőrök visszaéléseivel, akkor interpellációt nyújtott be Tisza Kálmán miniszterelnökhöz.
- 33 *A nagy bárdú Botond* — Botond magyar törzsfő, aki a történelmi hagyomány szerint buzogányával Bizánc érckapuján óriási rést ütött. MK valószínűleg tévedésből használta a buzogány helyett a bárd szót.
- „ 35 *gvárdián* — nagyobb ferences v. kapucinus rendház főnöke
- 82 : 14 *a különlegességek gyűjteményébe.* — MK pontatlanul idézte Komjáthy Béla szavait. Komjáthy »különlegességek múzeumá«-nak nevezte azokat a kellékeket (szövetek, régi korszók stb.), melyeket gr. Keglevich István intendáns külföldön 30—40 ezer forintért vásárolt.
- 15—18 *Láttuk az intendánst az öltözőszoba csábító titkai közt, ahol*

a trikót próbálgatják, hol a gázlángok fénye ingerlő lábikrákon siklik el. . . Pasaruhában jár ott, piros kaftánban, felkunkorodó papucsokkal. — Írónk ezzel a fordulattal Komjáthy beszédét gúnyolta. Komjáthy arról szólt, hogy az intendáns még az öltözködésbe is beleszólt és állítólag még a »fűzködést is maga tésjesítette«. (KNapló, i. h. 367. l.)

82 : 19—21 *Aztán hallottuk az intendánsi meghívót, mely a balerinákhoz szól: »nyolc órákor vacsorálunk, tíz órákor megyünk aludni». — MK Komjáthy szavait emlékezetből idézhette. A KNapló tanúsága szerint Komjáthy Béla a következőket mondta: »De még itt is védenem kell a nemes grófot, mert látszik, hogy egyáltalában nem akarta hivatásuktól elvonni azon tagokat, akik ott működésre vannak hivatva, mert itt van, t. Ház megírva, hogy előre kijelentette: jöhetnek akárhogyan öltözve, mert 10 órákor vacsorálunk, 1 órákor aludni megyünk. (Élénk derűtség a szélsőbaloldalon.)« (I. h. 368. l.)*

24—25 *(Szegény Karátsonyi Guidó mennyi pénzt költött a mandátumaira, s mégsem élhette meg ezt a mai beszédet) — Karátsonyi Guidó 1885. szeptember derekán halt meg. MK Gróf Karátsonyi Guidó című nekrológiájában emlékezett meg a volt képviselőről, mecénási voltáról és a pilisvörösvári leányok jutalmazására alapított erény-díjáról. Így ironikus utalása két irányba vág. (Ld. az említett nekrológot Krk 71. köt. 35—37. l. és a hozzáfűzött jegyzeteket 236—237. l.)*

39 *Abcúg! — a.m. le vele! ki vele! pusztuljon!*

38—83 : 7 *A Keglevich-beszéd után keletkezett zaj, zsvaj. — A MK által leírt képviselőházi jelenetet a KNapló nem őrizte meg.*

A MAI ÜLÉS

M *Pesti Hírlap. 1887. február 6., 9. évf. 36. sz. (2., 3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

Az országgyűlés febr. 4-i üléséről MK nem jelentetett meg beszámolót. Ezen az ülésen tovább folytatódott a Nemzeti Színház és az Operaház állami segélyezése címen előirányzott költségvetési összeg megtárgyalása. Felszólalt *Szemecz Emül, Tisza Kálmán, Darányi Ignác, Ábrányi Kornél, Vadnai Károly, Herman Ottó* és gr. *Keglevich István*. Majd ismét *Tisza Kálmán* miniszterelnök kért szót. Végül

a Ház többsége megszavazta a tételt és ezzel az ülés véget ért. (KNapló, 1884—87. XIV. köt. 378—400. 1.)

A képviselőház febr. 5-i ülésén igen kevés képviselő jelent meg. *Csanády Sándor* javaslatára *Péchy Tamás* elnök elrendelte a névsor felolvasását. Kiderült, hogy csak 87 képviselő volt jelen, ezért az ülést egy félórára fel kellett függeszteni. Szünet után sor került a belügyminiszteri tárca költségvetési tételeinek további tárgyalására. Számos tételt vita nélkül szavaztak meg. A betegápolási tételnél *Orbán Balázs* arról szólt, hogy a külföldi állampolgárok betegápolási költségei évről évre nagymértékben emelkedtek. *Tisza* röviden válaszolt erre az észrevételre. A himlőoltási költségek tételénél *Lükő Géza* szólalt fel. Hangsúlyozta, hogy a himlőoltást nem kell szigorral hajtják végre és maga az oltóanyag sem megfelelő. Ehhez a kérdéshez szólt hozzá *Madarász József* is. *Tisza* válaszolt mindkét képviselő felszólalására. Következett a lencek és a törvénytelen gyormokok tápdfjaira fordítandó összeg megtárgyalása. *Orbán Balázs* arról szólt, hogy a lenceket külföldön nevelik, s így a haza ellenségei lesznek, majd kifejtette a lencházak szervezésének szükségességét. Ugyancsak a lencházak felállítását sürgette *Lukács Gyula* képviselő is. Az országos csendőrség szükségletére előirányzott tételnél *Szalay Károly* a csendőrségi szervezet hibáiról beszélt. A tolonc-kiadásokra előirányzott költségvetési összeghez *Thaly Kálmán* szólt hozzá. Javasolta, hogy azokban a városokban, ahol járvány üti fel a fejét, a toloncszállításokat függeszék fel, vagy tegyenek bizonyos óvintézkedéseket. *Tisza* röviden válaszolt *Thaly Kálmán* felszólalására. Az országos törvények és rendeletek tárának költségeinél *Orbán Balázs* kifogásolta, hogy a törvényeket 4 nyelvre fordítják le, és ez tetemes összeget emészt fel. Továbbá keveselte az országos törvények és rendeletek tárából befolyó jövedelmet. *Tisza* kijelentette, hogy a törvények több nyelven való kiadása kötelessége a kormánynak, ezzel kapcsolatban hivatkozott az 1868: XLIV. tc.-re. Ezután a Ház többsége a tételt megszavazta. A fővárosi rendőrség tételénél *Thaly Kálmán* kérdést intézett a belügyminiszterhez, arra vonatkozóan, hogy a Jansky-tüntetések alkalmával brutalitásokat elkövető rendőrök elnyerték-e méltó büntetésüket. *Horánszky Nándor* javasolta a rendőrkapitány részére előirányzott lótartási átalány eltörlését, továbbá a fővárosi rendőrségnél a gondnoki állás tételének törlését. *Tisza* válaszolt *Horánszky Nándor* és *Thaly Kálmán* felszólalásaira. Majd a Ház többsége az előirányzott összeget megszavazta. Sor került még néhány tétel megszavazására, és ezzel a belügyminiszteri tárca költségvetésének tárgyalása befejeződött. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök válaszul *Győry Elek* febr. 1-i felszólalására, a Komjáthy—Keglevich ügygel kapcsolatban. *Tisza* kijelentette, hogy gr. Keglevich István intendáns eljárása megfelelt az 1886. évi XXIII. tc.-nek. Az intendáns eljárását csak formailag hibáztatta. Ugyanakkor hibáztatta Komjáthy eljárását is annyiban, hogy mint ügyvéd nem ismerte a törvényt. *Győry Elek* nem értett egyet *Tisza* válaszával, a védelem jogosultságát hangoztatta. *Hodosy Imre* a szabad védelem kérdésének napirendre tűzését kérte. *Tisza* a kérdés elejtését indít-

ványozta. Majd szavazásra került a sor. A Ház többsége Hodossy indítványának elejtését szavazta meg. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 3—24. l.)

MK karcolata bevezetőjében az ülés iránti érdektelenségről tájékoztat. Tréfás kedélyességgel ír Csanády Sándor képviselőházi szerepléséről és annak folyosói visszhangjáról. Csupán egy-egy mondatnál érzékelteti a napirenden levő belügyminiszteri tárca költségvetésének tárgyalt tételeit. A napirend után Tisza Kálmán válaszólt Győry Elek febr. 1-i felszólalására, és ennél a témánál az ülés-terem figyelme megélenkült. Ezt a fordulatot MK is érzékelteti karcolatában. A tárgyalás további menetéről (Győry Elek, Hodossy Imre, majdismét Tisza Kálmán felszólalása) részletes tájékoztatást ad olvasóinak.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 83 : 7—8 *Komjáthy Béla pedig elvitte friss babérait Karcagra. (A tegnapi fátylafüstből hadd jusson nekik is egy kis korom.)* — A hírek arra utalnak, hogy a Komjáthy—Keglevich ügy képviselőházi tárgyalása után Komjáthy választókerületébe, Karcagra utazott. A Nemzet című napilap is ilyen értelemben tájékoztat: »[Komjáthy] Kapott fátylászénét s elutazott Karcagra.« (Nemzet, 1887. febr. 7. (Reggeli kiad.)1. l.)
- „ 9 *mundus se expedit* — a világ előre lép, halad
- 84 5 Csanády Sándor katalógust kér. — Ez a jelenet a KNapló tanúsága szerint a következőképpen zajlott le: »CSANÁDY SÁNDOR: Szót kérek. (Halljuk!) T. képviselőház! (Halljuk!) A házszabályok 131. §-a határozottan kimondja, hogy határozathozatalra 100 tag jelenléte szükséges. Kívánom, méltóztassék a t. elnök úr megszámláltani, vagyunk-e százan jelen, vagy nem? (Egy hang a jobboldalon: Vagyunk!) ELNÖK: Azt hiszem, számlálni sem szükséges, mert mindenki láthatja, hogy száz képviselőnél sokkal kevesebb van jelen. Azt hiszem tehát, ha a képviselő úr e tekintetben a névsor felolvasását kívánja, ezt el kell rendelni. CSANÁDY SÁNDOR: Kérem felolvasatni a névsort!« (I. h. 3. l.)
- 9 »abszentsz«-ek — hiányzók, távollevők
- 24—25 *pièce de résistance* — valaminek a fénypontja, a legfinomabb étel
- 28—29 *mi történt azokkal a bűnös Mihaszna Andrásokkal,* — Thaly Kálmán a korabeli köznyelvi fordulatként (ezt alkalmazták az élelapok is) a rendőrség gúnyolására használta a

- mihaszna kifejezést — amiért a később felszólaló Tisza Kálmán miniszterelnök meg is róttá —, azonban a MK említette formát, a Mihaszna András gúnynevet nem.
- 84 : 29 *a Jansky-affér* — 1886. máj. 21-én Budavár visszafoglalásának évfordulóján Jansky tábornok megkoszorúzta az osztrák Heinrich Hentzi tábornok sírját. (Hentzi 1849 májusában mint Budavár parancsnoka a magyar honvédsapatokkal szemben védelmezte a kezén lévő várat és onnan lövette a pesti oldal házsorait. Az ostrom utolsó napjaiban halálosan megsebesült.) A koszorúzás miatt a parlamentben interpellációkra került sor, majd 1886. június 10-én a főváros utcáin tüntetést rendeztek a 48-as forradalom jelszavaival. A kivézenyelt katonaság szuronyrohammal verte le a tüntetést. Több mint 700 embert letartóztattak. — E kérdéssel MK számtalan 1886 nyári és őszi cikkében foglalkozott. (L. a Krk 72. és 73. kötetének vonatkozó cikkei.)
- 31—32 *»Szüntessék meg — úgymond — inkább a ménlőtelepet, a bikatelepet, az Operaházat.«* — MK a közbekiáltásokkal tréfásan kiegészítette Orbán Balázs felszólalásának ezt a fordulatát. Orbán a következőket mondotta: *»Ha másként nem lehet, szüntessenek be minden ménlőtelepet, minden lóversenyt, minden bikatelepet (Derűtség. Felkiáltások a szélső-baloldalon: Operaházat), amelyek minden évben milliókat emésztenek fel.«* (I. h. 8. l.)
- 37—39 *Mántha visontai Kovách László tartogatná őket valami kelléktárban, hogy aztán a nevezetes alkalmakhoz elővegye.* Visontai Kovách Kászló az országgyűlésen a háznagy tisztét viselte. MK e fordulattal visszautalt a Keglevich operaházi ügyeire.
- 85 : 14 *à la Jules Favre* — Jules Favre módra. Jules Favre 1809-1880-ig élt. Ügyvéd, majd a Thiers-kormány külügyminisztere volt. Híres volt mint szónok is. Parlamenti és törvényszéki beszédei halála után jelentek meg: *Discours parlementaires*. 1881. 4 köt. és *Plaidoyers politiques et judiciaires*. 1882. 2 köt.
- 15—20 Hodossy felszólalásának engedélyezése körüli vita. — A MK által kiragadott mozzanatot a KNapló a következőképp örökítette meg: *»HODOSSY IMRE: T. képviselőház! (Halljuk!) Szabad a tárgyhoz szólanom? (Felkiáltások a baloldalon: Halljuk! Jobb felől: Nincs joga!) ELNÖK: Mi címen kíván a t. képviselő úr szólni? (Felkiáltások a baloldalon: A napirendhez!) E tárgy nincs napirenden. (Nagy zaj és mozgás a baloldalon.) Mégis indokolni kell, ha valaki szólni akar (Helyeslés a jobboldalon), mert a Ház engedelmé nélkül nem lehet a tárgyhoz szólni. HODOSSY IMRE: Ha szabad, úgy a tárgyhoz kívánok szólni. (Felkiáltások bal felől. Halljuk! Jobb felől: Nem lehet! ELNÖK: . . . Kérdem tehát a t. Házat, méltóztatik-e abba belenyugodni, hogy a t. kép-*

- viselő úr a tárgyhoz szólhasson? (*Igen! Nem!*) Azt hiszem, hogy mivel hasonló eset már előfordult, a t. Ház méltóztatik a képviselő úrnak a szólási jogot megadni. (*Halljuk!*)» (I. h. 21. l.)
- 85 : 27—35 Tisza válasza Hodossy beszédére. — MK pontosan idézte Tisza felszólalásának lényegét, azonban az itt leírt gondolatokat Tisza még a Hodossy-beszéd előtt mondta.
- 86 : 2—3 — *Őnök itt éppúgy erőszakoskodnak rajtam — kiáltott közbe Győry.* — A MK által leírt fordulatot a KNapló is megőrizte: »GYŐRY ELEK: T. Ház! Már befejeztem volna, ha éppen az intendáns úr példáját nem követnék irányomban, hogy tudniillik erőszakkal akarnak elhallgattatni. (*Hosszas nagy zaj. Felkiáltások jobb felől: Eláll! Bal felől: Úgy van!*)» (I. h. 24. l.)
- 8—9 — *Tudom mit akarnak Önök. A kormány pártja ellen felingerelni, most a választásokra, az ügyvédi kart.* — MK bár pontosan idézte Tisza felszólalásának ezt a részét, a KNapló tanúsága szerint az itt leírt fordulat nem a Győry Elek felszólalása után hangzott el, hanem még a Hodossynak adott válaszban: »TISZA KÁLMÁN miniszterelnök: . . . Bocssánsanak meg, ha már a választásokat említette a képviselő úr, akkor kénytelen vagyok azt mondani: csak azért, hogy a választásoknál reánk fogott rossz szándék miatt az ügyvédi kart ellenünk hecceljék, ne méltóztassanak ilyeneket ránk fogni. (*Élénk helyeslés jobb felől.*)» (I. h. 23. l.)

A T. HÁZBÓL

- K.** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 189—190 folio.
M *Pesti Hírlap.* 1887. február 9., 9. évf. 39. sz. (3. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolat szövegét MK három, 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A bevezetést a 85 : 1—21 sorig terjedő részt később írta meg. Ezt két mozzanat bizonyítja: a második lap tetején található a karcolat címe és azt követi a 85 : 21—22 sor közötti kihúzott három sor. Ez volt az eredeti karcolatkezdő rész. A másik bizonyító mozzanat: a nyomdában szétvágott kézíratszeleteinek számozása: a pótlólag írt lapot négy részre vágták és A, B, C, D betűkkel jelölték, míg a másik két lapot hat csíkra szelték és a szokásos I—VI. római számmal látták el.

A papír egyértelműen arra utal, hogy MK a szerkesztőségben készítette karcolatát. Viszonylag könnyedén fogalmazott és az átlagos mennyiséget ütik meg javításai. A korrektúrát maga végezte és ekkor tovább csiszolta szövegét. Erre mutat a 86 : 12, 86 : 17–18, 86 : 21, 86 : 23 sorokban végzett utólagos javítása. Erdemes megemlíteni, hogy Szapáry Gyula miniszteri széktől való megválását nagy gonddal fogalmazta meg, hogy tökéletesen és egyértelműen érthető legyen a végleges távozás ténye, anélkül, hogy erre egy szóval is utalt volna. (Ld. a 88 : 14 sortól a szövegváltozatok felsorolását!)

A parlamenti ülésről

MK a képviselőház febr. 7-i üléséről nem írt beszámolót. Az ülés napirendjén a pénzügyi tárca 1887. évi költségvetésének tárgyalása szerepelt. Az ülés elején *Enyedi Lukács* kérdést intézett a pénzügyminiszterhez az Ausztriával folytatott kiegyezési tárgyalásokra vonatkozóan. *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter válaszában kijelentette, hogy a tárgyalások Ausztriával sem befejezve, sem megszakítva nincsenek. A központi igazgatás tételénél *Olay Szilárd* szólalt fel, majd a pénzügyi közigazgatási bíróság tételénél ismét *Olay Szilárd* kért szót. A földadókataszter nyilvántartásánál *Balogh Géza* és *Horváth Nándor* szólalt fel. Az ülés nagyobb részét a földadó tárgyában benyújtott határozati javaslatok foglalták el, melyeket *Hoitsy Pál*, *Papp Elek* és *Haviár Dániel* nyújtott be. A határozati javaslatokat a Ház többsége nem fogadta el (KNapló, 1884–87. XV. köt. 25–48. 1.).

A képviselőház febr. 8-i ülésén folytatódott az előző nap megkezdett vita a pénzügyminisztérium költségvetéséről. *Orbán Balázs* felszólalásában a fegyver- és vadászati adó, valamint a hadmontosági díj eltörlését javasolta. A bélyegjövödelmekre előirányzott költségvetési tételnél *Lukács Gyula* határozati javaslatot nyújtott be. Javasolta, hogy a vidéki lapokat a hirdetési bélyegilleték alól mentse fel. *Olay Lajos* számon kérte a pénzügyminisztertől azt a régebben tett ígéretét, hogy törvényjavaslatot fog benyújtani a bélyegilletékek körül felmerült visszásságok megakadályozására. *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter válaszában kijelentette, hogy a törvényjavaslat készen van. A dohányjövödékek tételénél több képviselő szólalt fel. *Orbán Balázs* a dohánymonopólium eltörlését sürgette. Ugyancsak a dohánymonopólium kérdéséhez szólt hozzá *Móricz Pál* is. *Papp Elek*, *Olay Szilárd* és *Petrich Ferenc* más-más oldalról vizsgálta a dohánymonopóliumnak a mezőgazdaságra gyakorolt hátrányos hatását. *Gulner Gyula* kérdést intézett a pénzügyminiszterhez arra vonatkozóan, hogy milyen tervei vannak a dohányjövödékek megreformálására. *Ónody Géza* arról szólt, hogy a dohánytermelés Magyarországon évtizedek óta nem prosperál. Ennek okát a dohánytermelési jogviszonyok szabályozatlanságában látta. A pénzügyminiszter válaszában kiemelte, hogy a dohányügyek rendezésére már elkészült a törvényjavaslat, s azt alkalmadtán a Ház elé terjesztik. Ezután a dohányjövödékek költségvetési tételét a Ház többsége elfogadta. Az állami jóságigaz-

gatóságok és számvevő osztályok tételénél *Orbán Balázs* az államjóságok kezelési költségének nagymértékű növekedését említette meg. *Hegedűs Sándor*, a pénzügyi bizottság előadója válaszolt *Orbán Balásznak*. Az állami jóságok tételénél *Olay Szilárd* nehezelményezte, hogy a megmaradt állami értékek eladása az állam jövedelmi forrásai közt szerepel. *Lázár Ádám* a naszódvidéki államrendőrségre vonatkozó igények rendezésének kérdését elevenítette fel, melyre *Tisza Kálmán* válaszolt. A bevándorolt bukovinai székelyek szükségleteire előírányzott költségvetési összeg tételénél *Lázár Ádám* szólalt fel. *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter válaszában megemlítette, hogy az aldunai betelepítési bizottság működését hamarosan be fogják szüntetni és majd akkor az egész telepítésről részletes jelentést fognak a Ház elé terjeszteni. Az ülés a pénzügyminiszteri tárca tételeinek megtárgyalásával ért véget. (KNapló, 1884–87. XV. köt. 46–67. l.)

MK a karcolat bevezetőjében Trefort előző napi ünneplését idézi olvasói elé, majd folyosói történeteket örökít meg. A jelen karcolatában sem számol be az unalmas költségvetési vitáról. Karcolata középpontjába *Orbán Balázs* képviselőházi szereplését állítja. Gúnyolja visszatérő témáit, kipécézi frázisait, túlzó adatait. Írónk már más karcolatában is tolla hegyére tűzte *Orbán Balázs* unalmas felszólalásait, megrírta, hogy mikor szólásra készülődött, a hallgatóság kimenekült a teremből (ld. az 1884. okt. 17-én megjelent, *A t. Házból* c. karcolatát *Krk* 69. köt. 108. l.). MK ugyanakkor *Orbán* hívtát képviselőnek tartja, mivel önmaga lelke mélyéig meg van győződve szavai igazságáról. A karcolat végén MK ironikus képet rajzol a miniszteri székéből eltávozó *Szapáry Gyuláról*.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 86 : 4 Trefortnak nincs többé (K: Trefortnak <előtt meghódolt az egész ország> nincs többé)
 4–5 sor között a K-ban négy kihúzott szó olvasható: <De az egész folyosó>
 6–7 *Csernátony Lajos*hoz odajárultak (K: *Csernátony* <Lajos> *Lajos*<nak>hoz idajárultak)
 8–9 neki az ügyvédek megcsipkedéséért. (Lásd a hétfői „Rovás-t.”) (K: neki < . . . > az ügyvédek megcsipkedéséért <a Rovásban> (Lásd a hétfői „Rovást”))
 10–11 okosat, de a legokosabbat Trefort (K: okosat <Kivén Trefortot mert azt már sok ember megtette o elotte hogy hetven esztendeig elt> de a legokosabbat)
 11 aki a hetvenedik (K: aki <megérte> a hetvenedik)
 12 tessék utánapróbálni! (K: tessék utana csinálni.)
 14 hagyta parlagon (K: hagyta <abba a> parlagon)

Lap Sor

- 86 : 17–18 is *dúsabban* ereszti (K: is *vastagabban* ereszti)
21 előnéklése *mellett*. (K: előnéklése *miatt*.)
21–22 sor között a K-ban kihúzott sorok találhatóak: <<A pénzügyminiszterium költségvetésének <befezető> részletes tárgyalása folyt ma a Házban Orbán Balázs előnéklése mellett.>>
22 érvelésekkel. Könnyű (K: érvelésekkel. <A regi derek> Konnyu)
23 régi *státusférfinak* ugyanis (K: régi *törvényhozónknak* ugyanis)
87 2 és még régebből (K: és <<ki tudja <....>> mióta)>> még régebből.)
7 fegyveradó, lett (K: fegyveradó <hat> lett)
9 alapján tömérdek (K: alapján <.....> tömérdek)
10 Erdélyben. Sajátságos (K: Erdélyben. <Vegeztes> Sajátságos)
12–13 megy medvevadászatra (K: megy <vadászni> medvevadászatra)
13–14 medve Erdélyben (K: medve <van h> Erdélyben)
16 De már a (K: <Má> De mar a)
18–19 Az államjóságok kezelésénél természetesen megint Orbán Balázs indította meg (K: Az <allamok> állam jóságok kezelésénél természetesen <szintén Orbán> megint Orbán Balázs <volt a szónok> indította meg)
22 A szelsőbaloldali bárója (K: <Orban Balasz> A szelsőbaloldali bárója)
: 22 másképp kedves (K: maskep <egészen> kedves)
23 magát a karzatot (K: magát <a Ház te> a karzatot)
26–27 tehetetlenül vergődnek (K: tehetetlenül <...> vergődnek)
28 És ő mégis (K: <De> És ő még is)
31 Orbán merész adatait (K: Orban <.....> merész adatait)
34 nem tetszik a Háznak, az neki (K: nem tetszik <neki> a Háznak, neki az)
36–37 lankasztják őt, a koloszt, a bőbeszédűségben, aki (K: lankasztják <...> őt a koloszt a <szonoklatban> a bőbeszédűségben aki)
38 választókat, mindeniket (K: választokat <<.....> kikit)>> mindeniket)
39 egyenkint elmondani nekik a programbeszédjét. (K: egyenkint <mondja el> elmondani nekik a program <beszédeket> beszédjét.)
88 : 2 És annyira pesszimista (K: <O aki mindent> És annyira pesszimista)
13 Az elnök vidoran (K: <Szapary> Az elnök vidoran)
14–15 székéről, kinyitotta (K: széké <s jól> kinyitotta)
15–17 fiókját, jól megnézte, hogy csupa feledékenységből nem hagyott-e ott valamit, aztán egy nagy lélegzetet vett és

Lap Sor

- újra bezárta a fiókot. (K: fiokjat <és jól megnezte hogy> jól megnézte <nem felejtette> hogy csupa feledékenységből nem hagyott e ott valamit, aztan <bezárta újra> egy nagy lezketet [sic!] vett és <bezarta> újra bezárta a fiókot.)
- 88 :17—18 sor között a K-ban egy olvashatatlanul kihúzott sor található!
- 18—19 de visszahajlott még egyszer, hogy csupa feledékenységből nem vitt-e el onnan valamit. (K: de <...> visszahajlott <megnezni> meg egyszer hogy <nem felejtett e ott> csupa feledékenységből nem vitt e el onnan valamit.)
- 19—20 sor között több újrakezdett mondat olvasható: <.....> <.....> <Nem felejtett el semmit. Ott hagy> <<Megelegedett <.....> mert nem felejtett el semmit. Rendben volt minden.>> <Nem felejtette el otthagyni a fiok.> <Ott hagyta a fiok kulcsot.>
- 20 minden (K: minden <A fiók kulcs ott maradt.>)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 86 : 1—2 *Trefortot megéljenzették*, — Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter 1887. febr. 6-án ünnepelte 70. születésnapját, melynek alkalmából — a korabeli lapok tanúsága szerint — számos üdvözlésben és tisztelgő látogatásban részesült. Több közintézetben ünnepséget rendeztek, az iskolákban pedig szünnap volt.
- 3 *még Zimándy is aláírta* — MK csipkelődése arra vonatkozik, hogy Zimándy Ignác 1880-ban egy röpiratban megtámadta Trefortot (ld. erről — többek között — Krk 69. köt. 272. l.), ezért gúnyosan »Trefort kalapácsá«-nak nevezték.
- 5—6 *Tisza Lajos grófot pártkülönbség nélkül magasztálták a kaszinói szép beszédjéért*. — MK utalása Tisza Lajos gróf febr. 6-i ünnepi beszédére vonatkozik, mely a Nemzeti Kaszinó éttermében a Széchenyi-lakomán hangzott el.
- 6—9 *Csernátony Lajoshoz odajárultak a Ház összes alperesei és felperesei, hogy gratuláljanak neki az ügyvédek megcsipkedéséért. (Lásd a hétfdi »Rovás«-t.)* — MK utalása Csernátony Lajosnak a Nemzetben 1887. febr. 7-én megjelent cikkére vonatkozik, amelyben az ügyvédi kamarát bírálta. Példákat sorolt fel arra vonatkozóan, hogy olyan esetekben, amikor a védelmi szabadság megsértése fordult elő, az ügyvédi kamara nem tett semmiféle intézkedést. Csernátony a Nemzet Rovás című rovatának írója volt.
- 16—17 *a fővárosi kupaktanács akciója az Erzsébet téri veretek ellen*, — A korabeli napilapokban az a közlemény jelent meg, hogy a tanács elrendelte az Erzsébet téri veretek kénkövel való elpusztítását.

Lap Sor

- 86 : 19—21 *A pénzügyi költségvetést tárgyalták le meglehetősen monoton módon az Orbán Balázs elbénéklése mellett.* — Amint a regesztából kitűnt, Orbán valóban többször szólalt fel az ülésen.
- 87 : 23 *habitué* — törzsvendég, rendszeres látogató
- „ 36 *kolosz* — kolosszus, óriás
- 88 : 13—22 Szapáry gróf távozása. — MK ezzel a helyzetleírással jelzi olvasóinak Szapáry Gyula gróf távozását a pénzügyminiszteri székéből. Írónk valóságos jelenetet örökített meg, ezt bizonyítja a PN egyik tudósítása is: »Gróf Szapáry Gyula pénzügyminiszter tegnap csak rövid időt töltött a képviselőházban. Leült a piros bársony karszékebe, s azonnal hozzáfogott asztalkája fiókjának kiürítéséhez. Amint ezt befejezte, a gróf fölkel, a kulcsot azonban a fiókban hagyta. Ebből az következik, hogy gr. Szapáry Gyula tegnap jelent meg utoljára mint pénzügyminiszter a képviselőházban, s máttól fogva már nem a piros karszékben, hanem a zöld padok egyikén fog helyet foglalni.« (PN, 1887. febr. 10. 38. évf. 40. sz. (Regg. kiad., 2. 1.)

A MAI ÜLÉS

M *Pesti Hírlap. 1887. február 10., 9. évf. 40. sz. (2. 1.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

A képviselőház febr. 9-i ülésén megkezdődött a közmunka- és közlekedésügyi minisztérium költségvetésének tárgyalása. *Lukács László* eladói a pénzügyi bizottság nevében ismertette a közmunka- és közlekedésügyi minisztérium 1887. évi költségvetési előirányzatát. *Orbán Balázs* felszólalásában rámutatott a költségvetés néhány hibájára, leginkább a költséges felügyeleti rendszert bírálta. Éles hangon szólt arról, hogy kormánybiztosnak vagy kibukott, vagy hivatalban levő kormánypárti képviselőt alkalmaznak. *Baross Gábor* közlekedésügyi miniszter válaszló Orbán Balázs észrevételeire. Visszaautasította azt az állítást, hogy kormánybiztosoknak bukott kormánypárti képviselőket alkalmaznak. A kútak fenntartása és építése tételénél *Lükő Géza* a közmunkaügy szabályozására törvényjavaslat benyújtását kérte a minisztertől. *Papp Elek* a közmunka rendezését és a kútak fejlesztését hangsúlyozta. Felszólalása végén ő is felvetette a közmunkaügy reformjának szükségességét. *Baross Gábor* válaszában megemlítette, hogy a törvényjavaslat legnagyobb része már készen van és rövidesen előterjeszhető lesz. A kútak kiépítésével kapcsolatban megjegyezte, hogy ezen a téren is igen figyelemreméltó eredményeket értek el. A

posta költségvetési tételénél *Lukáts Gyula* szólalt fel. Elismerte, hogy a postautégyek az utóbbi időben javultak, ugyanakkor rámutatott a postai küldemények kézbesítésénél tapasztalható visszasságokra. Ezután *Baross Gábor* röviden reflektált *Lukáts Gyula* felszólalására. A magyar királyi államvasutak tételénél nagyobb vita alakult ki. *Bottlik Lajos* élesen bírálta az államvasutak ügyét. Kifejtette, hogy az államvasutak alacsony jövedelmezősége az adminisztráció drágaságából ered. *Dobránszky Péter* kérdést intézett a miniszterhez, arra vonatkozóan, hogy a marosvásárhely—tölgyesi vasút és a tölgyesi csatlakozás ügyében történnek-e a kormány részéről intézkedések. *Törs Kálmán* az államvasutak elidegenítésének szándékát cáfoló nyilatkozatot kért a minisztertől. *György Endre* reflektált *Bottlik Lajos* felszólalására. Hangsúlyozta a vasutak és különösen az államvasutak fontosságát. Majd ismét *Baross Gábor* emelkedett szólásra. Részletes adatokat közölt az államvasutak kezelésére és a kezelés által elért eredményekre vonatkozóan. Felszólalásában *Bottlik Lajos* személyes alkra terelte a vitát. Az ülés végén *Bottlik Lajos* személyes kérdésben kért újra szót. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 67—93. l.)

*

MK a jelen karcolatban sem bocsátkozott az ülésteremben elhangzottak részletes taglalásába. Elismeréssel szolt *Baross* egyéniségéről, majd a távozó *Szapáry Gyula* pénzügyminiszter személyével foglalkozott. Ez utóbbival kapcsolatban folyosói történeteket örökített meg. A karcolat második részében visszavezette olvasóit az ülésterembe. Az ülésről azonban csak néhány mozzanatot örökített meg. Ismertette *Lukáts Gyula* beszédének egy a magyar királyi postával kapcsolatos mulatságos anekdotáját. Majd igen röviden érintette a vasút tételénél kialakult vitákat.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

88 : 2—5 *Baross még nem elég ideje miniszter arra, hogy megunhatták volna, nem terheli a felelőség még olyan nagy mértékben a létező bajokért, hogy joggal megtámadhatták volna.* — *Baross Gábor* 1886. dec. 29-én nevezték ki közmunka- és közlekedésügyi miniszterré.

6—7 *Még a kegyetlen Orbán Balázs is elösméressel és méltánylással beszélt róla.* — Erdemes felidézni a beszédnek ezt a részét: »T. Ház! (Halljuk!) Én tudom, hogy közlekedési miniszterünk mint hivatalában egészen új ember, nem tehető felelőssé a minisztériumában felmerült eredendő bűnökért, sőt még e költségvetésben előforduló visszasságokért sem, miután e költségvetést hivatalba léptekor már szintén készen találta; de épp azért, mert munkakedvének és jóakarátának és buzgalmának máris mindenki által méltányolt tanújeleit

- adta, rá akarok mutatni költségvetése némely hibáira és fél-szegségeire azon reményben és feltevésben, hogy azokon segítsen s a providentális ember által agyonboldogított e szegény hazát sok szükség feletti pénz kidobásától, ha lehet mentesítse.» (KNapló, i. h. 69. l.)
- 88 : 8—10 *tegnap meg a szilaj Lázár Ádám Bornemisza Ádámot, a csángó kormánybiztosot dicsérte.* — A KNapló tanúsága szerint a febr. 8-i ülésen Lázár Ádám a következőket mondta: »Miótán itt [Székely-Keve] már mintegy száz épület készen van, arra kérem a t. miniszter urat, méltóztassék az építkezésnek lehető gyors befejeztetését a kiküldött kormánybiztos, Bornemisza Ádám képviselőtárs által elrendelni, ki nek eddigi működése iránt úgy a miniszter úr nyilatkozatából, mint a sajtó és magánosok útján nyert értesítésekből ítélve teljes elismeréssel adózhatunk, és felkérjük a miniszter urat, méltóztassék jövőre is akkép intézkedni, hogy a mostani kormánybiztos úr fejezze be az elvállalt telepítési ügyet és ugyanő a még künn levő 8 ezer székely betelepítésének oly erélyes foganatosítására vállalkozzék.« (KNapló, i. h. 65--66. l.)
- 89 : 1—2 *Baross többször beszélt, s mindég talpraesetten, pártja nagy helyeslése között.* — A KNapló tanúsága szerint a képviselőház febr. 9-i ülésén Baross négyszer szólalt fel, miközben huszonhatszor jegyeztek fel különböző tetszésnyilvánításra vonatkozó megjegyzéseket, úgymint: helyeslés, élénk helyeslés, tetszés jobb felől, általános helyeslés.
- 5—13 *Szapáry távozása* — MK Szapáry távozásáról már előző napi karcolatában is írt. (Ld. *A t. Házból* c. karcolatot 88 : 13—22 és a hozzáfűzött jegyzeteket.)
- 13—14 *Lám Kemény Gábor . . . — Hja, az csak báró.* — Kemény Gábor báró 1886. szeptember 19-ig közmunka- és közlekedésügyi miniszter volt. Kemény távozásával kapcsolatban a korabeli lapok semmiféle hírt nem közöltek, így MK megjegyzését ma már nem tudjuk magyarázni.
- 25—28 *Lukáts Gyula adomája.* — MK az adomát átformálva közvetítette. A Lukáts Gyula képviselő által említett történet a következő volt: »Megtörtént, hogy egyik nagyobb napilap szerkesztőségéből egy levél küldetett ily címen: N. N. úrnak Lontón. A mi postánk bölcsessége o levelet Londonba expedialta. Londonban megpróbálták kézbesíteni a levelet, de mert nem sikerült, elküldték azt Longtownba, Lingtawnba aztán az Egyesült Államokba, hol mindazon városokban megkísérelték a kézbesítést, amelyek nevében az l, n és t betű előfordul. Végre egy esztendő múlva hosszas bolyongás után visszaérkezett azon hátirattal, hogy Lontó Magyarországbán van és nem Angliában. A magyar posta ezt a levelet elvitte, de most nem Lontóra, hanem az illető szerkesztőségbe.« (KNapló, i. h. 77. l.)

- 89 29—31 *Nagy szűgyen Gervaynak, de megvan az az alapos mentsége ellene, hogy ez még dicsőségesen uralkodó Mária Terézia királyné idejében történt.* — Ez a fordulat a 89 : 25—28 sorhoz fűzött jegyzetben jelzett adoma-transzponáláshoz tartozik. MK azáltal, hogy a történetet Mária Terézia királyné uralkodásának időpontjára teszi, hangsúlyozza az adoma mende-monda jellegét. Gervay Mihály különben 1867-től 1888-ig országos magyar postafőigazgató volt.
- 36 *Ma nem volt svádájánál* — nem rendelkezett jó beszédképességgel, nem volt jó fellépése.
- 36—37 *és csak Fackh Károly hallgatta figyelmesen.* — Fackh Károly a közlekedési bizottság tagja volt, MK minden biztonnyal ezért említette a nevét.
- 38—39 *Beszélt még »Ferenc József unokaöccse, Dobránszky Péter is.* — Dobránszky Péter személye az 1884-es ülészak végén orosz kapcsolatai miatt a támadások középpontjába került (ld. Krk 68. köt. 190—212. l. és jegyzeteinket a 337—353. l.). Valószínűleg ennek a támadásnak egy ironikus hangú megnyilatkozása ez a fordulat, amely MK más karcolatában is felbukkan. (Ld. a 45 : 36—37 sorhoz fűzött jegyzetet a 205. l.)
- 90 : 4 *tour* — itt kártyaművész: körben menő, mindenkire sorban rákerülő osztás, tét stb.

AZ ÚJ ÁLLAMTITKÁR HIBÁJA

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 191—193 folio.
- M** I. *Pesti Hírlap. 1887. február 11., 9. évf. 41. sz. (1—2. l.)* A Pesti Hírlap tárcája rovatban *A t. Házból* alcímmel. Névjelzés: *Scarron*.
- II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai. Bp., 1892.* Össze-gyűjtötték és kiadták Légrády Testvérek. 144—147. l.
- III. *Pesti Hírlap. 1892. november 13., 14. évf. 314. sz. (12. l.)* Ro-vaton kívül. *Wekerle Sándor* címmel. *Teljes névjelzéssel.* [Wekerle miniszterelnökké való kinevezése alkalmából.]

A kéziratról

A textológiai elveknek megfelelően a jelen Krk az 1892-es kötet-kiadás szövegét közvetíti. A sajtó alá rendezéskor MK változatlanul átvette a PH szövegét, csupán a karcolat címét változtatta meg — a kötet gyakorlata szerint — a tartalomra utaló címre: *Wekerle először jelenik meg.* Az előző kötetek gyakorlatát követve ezt a címmódosítást mellőzzük és a variánsok között tüntetjük fel.

A karcolatot MK három, 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztő-ségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb[szedés érde-
kében tizenhárom részre vágták és a csíkokat I—XIII római számmal
jelölték.

A papír tanúsága szerint írónk parlamenti beszámolóját a PH
szerkesztőségében írta. A változtatások száma átlagos, a karcolat
második felében az átlagosnál kevesebb. A korrektúrát MK maga
végezte, további hat változtatással tovább csiszolta a szöveget a
90 : 2—3, 90 : 6, 90 : 26, 90 : 29, 91 : 22—23, 92 : 35—36 sorokban.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 10-i ülésén folytatódott a közmunka- és
közlekedésügyi minisztérium 1887. évi költségvetési előirányzatának
előző nap megkezdett részletes tárgyalása, majd sor került a földművelés-,
ipar- és kereskedelemügyi minisztérium költségvetésének tárgya-
lására is. Elsőnek emelkedett szólásra *Enyedi Lukács*. Nyilatkozatot
kért Baross Gábor minisztertől, hogy milyen álláspontot szándékozik
elfoglalni az államvasutak kezelésével, eladásával, illetve bérbeadásá-
val kapcsolatban. *Baross Gábor* kijelentette, hogy a kormány nem ter-
vezi a vasutak eladását, de bérbeadását sem. *Gosztonyi Sándor* a
negyedosztályú vasuti kocsik visszaállítását, a másodosztályú kocsik
fűtését és közbiztonsági intézkedéseket kért a minisztertől. *Baross
Gábor* válaszában arról szolt, hogy a negyedosztályú vasuti kocsikat
visszaállítani nem szándékozik, és hogy a Magyar Államvasutaknál
a közönség kényelmére és a forgalom biztonságára nagy súlyt fektet-
nek. A nyugdíjak tételénél *Komlóssy Ferenc* néhány észrevételt tett
a postamesterek és egyéb postaközegek nyugdíjával kapcsolatban.
Ezután került sor a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisz-
térium költségvetésének részletes tárgyalására. *Wahrmann Mór* előadó
rövid beszédben ajánlotta a költségvetést elfogadásra. *Szalay Imre*
annak a szükségességéről, szolt hogy a földművelésügyi minisztériu-
mot válasszák el az ipar- és kereskedelemügyi minisztériumtól. Beszé-
dében érintette a megfelelő szakemberek alkalmazásának hiányát, a szal-
makivitel, a halászat, a szőlészet és a gyártott borok kérdését. *Károlyi
Sándor gr.* a Romániával tervezett vám- és kereskedelmi szerződést
hozta szóba. A szerződés megkötése ellen szolt, s különösen tiltakozott
az állatbehozatal megengedése ellen. *Széchenyi Pál gr.* földművelés-,
ipar- és kereskedelemügyi miniszter felszólalásában hangsúlyozta,
hogy bár nagyjából egyetért Károlyival, a szerződést kizárólagosan
gazdasági és földművelési szempontból az ipari érdekek kizárásával
megkötni nem lehet. Ezután *Szalay Imre* beszédére reflektált. *Enyedi
Lukács* kijelentette, hogy Magyarországnak nem áll érdekében vám-
szerződést kötni Romániával, és hogy Magyarország csak olyan szer-
ződéshez járulhat hozzá, amely érdekeit nem sérti. *Vadnai Károly*
a borhamisítás megszüntetését célzó törvényjavaslat benyújtását sür-
gette. *Ugron Akos* a Romániával kötendő vámszerződés hátrányait
taglalta, majd a vámszerződés megkötése ellen foglalt állást. *György*

Endre ugyancsak a romániai vámszerződés kérdéséhez szólt. Az ülés utolsó szónoka *Nendtvich Károly* volt, aki ugyancsak a gyártott bor kérdését vetette fel. (KNapló, 1884–87. XV. köt. 94–117. l.)

Valószínű, hogy MK aznap nem hallgatta meg a vitát, így inkább a folyosó életéről számolt be.

Jelen karcolatában meg sem említi az ülésteremben elhangzottakat, csupán folyosói történeteket örökít meg. Részletes helyzetképet ad Tisza Kálmán folyosói tevékenységéről: gyors intézkedéseiről, informálásairól és informáltatásáról, kedélyes társalgásairól. Tisza folyosói magatartásának bemutatása után rátér Wekerle Sándor új pénzügyminisztériumi államtitkár portréjának megrajzolására. Érdeklődő képet fest az államtitkár külsejéről, majd az államtitkár bajusztalanságáról folytat tréfás eszmevuttatást.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 90 : cím *Az új államtitkár hibája* (K: *Az új államtitkár*; 1892: *Wekerle először jelenik meg*)
- 2–3 meg ott. Néha *arra cammog* Gyulai (K: meg ott. <Haynald papi ruhaja suhog> Néha *atsuhan* Gyulai)
- 3–4 kéziratokat a Budapesti (K: kéziratokat a < > Budapesti)
- 5 végig. Nagy paktumok, *konfliktusok* idején (K: végig <s nem> Nagy paktumok idején)
- 8–9 türelmetlenül várják (K: türelmetlenül <lesik> varják)
- 9 bent a tanácsteremben (K: bent a <Hazban> tanacsteremben)
- 10–11 szoba ajtaja előtt (K: szoba <uvegajtójan van egy apró lyuk> ajtaja előtt)
- 11 ilyenkor, s az ajtó üvegtábláján (K: ilyenkor, a <aztan> az <ajton> ajtó üvegtábláján)
- 12–13 leskelődik a teremőr, hogy mit csinál a miniszter, be lehet-e hozzá (K: leskelődik a < > teremőr hogy <meg mindegy dolgozik-e a miniszter vagy már elvégezte e a munkáját> mit csinál bent a miniszter bele lehet e hozzá)
- 15 hétköznapokon azonban csak (K: hetkoznapokon <csak> azonban csak)
- 17 körül hullámszik odakünn (K: körül <forog> hullamzik odakünn)
- 17–18 jönnek ki melegedni (K: jönnek ki <a napvilágra diszúrálni> melegedni)
- 20 tanácsteremből, már az (K: tanacsterembol <meg> már az)
- 21 szivartárcájából a cigaretlijét (K: szivartarcájából a < > cigaretlijét)

- 90 : 23—24 meglátja Csávolszkyt (K: meglátja <?jobbról?> Csávolszkyt)
 25—26 sor között két kihúzott szó a K-ban: <Már épen>
 26 röviden megdementirozza (K: röviden <egyszerre> megdementirozza)
 28 »Hát te mibe (K: „hát te <hol voltál> mibe)
 28—29 ijeszt rá kedélyesen (K: ijeszt ra <a miniszterelnok> kedélyesen)
 29 mert az nem ok nélkül (K: mert az <megis furcsa> megsem ok nélkül)
- 91 1 cigarettivel biceg (K: cigarettivel <vegig megy. Csáky Lászlóval> biceg)
 3—4 mond neki, éppen arra megy a folyosó legkedveltebb lakója Vizsolyi, (K: mond neki, <majd a Ház legkedveltebb> épen arra megy a folyosó <leghivebb és> legkedveltebb <lakója> lakója <Vizsolyi> Vizsolyi)
 4—5 sor között olvashatatlanul törölt szavak találhatóak a K-ban!
 5 És amint átsétál, hat-hét emberrel (K: És amint <vegig ment hat ember> átsétál hat hét emberrel)
 8 ügyeket és csomókat (K: ügyeket <....> es csomókat)
 11—12 elmenni, Pali? — mondja az ő egyszerű nyájasságával (K: elmenni Pali <<Már <.....> szavazas lesz>> mondja <nyájasan> az ő egyszerű <.....> szaraz nyájasságával)
 14 nyájasságra szót fogad, s azzal az eltökéléssel ül le egy-egy folyosói (K: nyájasságra <annyira> szót fogad <hogya vagy leül a pad> <a karszekbe> s azzal az eltokelessel ül le <a folyosói kar> egy egy folyosói)
 18 ott is feltűnik (K: ott is <megfo> feltűnik)
 18—19 kezét szorít Helfyvel, csipkelődik (K: kezét <raz> szorít Helfyvel, <evelődik> csipkelődik)
 22—23 tanácskozás menetéről (K: tanacskozás <.....> menetére)
 28 őket többé (K: őket <többet> többé),
 29 valamelyik padra (K: valamelyik <fo> padra)
 31 osonnak el mellettök, hogy (K: osonnak ol <arra> mollettök, hogy)
- 92 : 7—9 államtitkár, mert még (K: államtitkár <de meg olyan fiatalon nez ki> mert meg)
 13 Siettek hozzá, hogy (K: Siettek <is az üdvözlésére> hozzá hogy)
 15 Fiatalember, magas (K: Fiatal ember <mag> magas)
 16 arca friss (K: arca <...> friss)
 17 szemei a fiatalság (K: szemei <meg> a fiatalság)
 23 inauguráltatott: hogy most (K: inauguráltatott <amelyet> hogy most)
 33 deficitesinálás? (K: deficitesinalas? <.....>)

Lap Sor

- 92 : 35—36 munka, később aztán *nem nagy mulatság*. (K: munka, <hanem> később aztán <nem nagyon ?szeretjük?) *nehéz kenyér.*)
- 93 : 4—5 sor között a K-ban öt kihúzott szó található: <Meg is indulna most már>
- 16 az új államtitkár kinevezése (K: az új <miniszter> államtitkár kinevezése)
- 16—17 felmerült a parlamenti (K: felmerült a < > parlamenti)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 90 : 2—3 *Néha arra cammog Gyulai Pál, ki ott gyűjti össze a kéziratokat a Budapesti Szemlébe.* — Gyulai Pál 1873-tól a Budapesti Szemle szerkesztője volt, 1885-től pedig a főrendiház tagja.
- 7 *fait accompli* — befejezett, megmásíthatatlan tény
- 23—25 *meglátja Csávolszkyt: »Honnan vette szerkesztő úr azt a hírt, hogy Budapestet erősítik, mondhatom, egészen alaptalan.«* — Csávolszky Lajos a szélsőbal közlönyét, az *»Egyetértés«*-t szerkesztette. A karcolatban említett hír, Budapest erősítése címen — aláírás nélkül — megjelent az *Egyetértés* 1887. febr. 7-i, 37. számában.
- 26 *megdementírozza* — a hírt valótlannak nyilvánítja, megcáfolja. A francia démentir szónak magyarított formája.
- 28—30 *»Hát te mibe sántikálsz — ijeszt rá kedélyesen —, mert az nem ok nélkül való, hogy Lázár Ádám megdicsért.«* A képviselőház febr. 8-i ülésén Lázár Ádám dicséző szavakkal illette Bornemisza Ádámot. Ezt MK már előző napi karcolatában is megemlítette. (Ld. *A mai ülés c.* karcolatot a 88 : 8—10 sorában és a hozzáfűzött jegyzetet.)
- 38—92 : 1 *hogy tulajdonképpen nem is annyira az új pénzügyminiszteri államtitkárt rajzoltam le, mint inkább az új pénzügyminisztert.* — Ezzel a fordulattal MK aláhúzza a Nemzetben megjelent hírt, mely szerint a pénzügyi tárcát ideiglenesen Tisza Kálmán fogja átvenni, a pénzügyminisztériumi államtitkár pedig Wekerle Sándor lesz. (A hírt átvette a PN is. Ld. 1887. febr. 11., 38. évf. 41. sz. Regg. kiad. 1. l.). — Itt jegyezzük meg, hogy már 1878 őszén Széll Kálmán után két hónapig Tisza vette át a pénzügyi tárcát. Szapáry távozása után pedig 1889 áprilisáig Tisza állt a pénzügyek élén.
- 92 : 9—10 *és Salamon Ferenc, aki kinyomassa a »Budapesti Közlöny«-ben.* — A Budapesti Közlöny 1867—1944-ig a magyar kormány hivatalos lapja volt. A lapot 1867—1892-ig Salamon Ferenc szerkesztette.
- 23 *inauguráltakott* — felszenteltetett, felavattatott
- 27 *cotillon* — francia füzértánc; eredetileg népi páros tánc

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 196—197 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. február 13., 9. évf. 43. sz. (2. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK két, 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tíz darabra vágták és I—X római számmal jelölték.

A K jellege arra utal, hogy MK a parlamentni beszámolót a szerkesztőségben írta. Javításainak száma az átlagosnál némileg több, ez a gondos fogalmazásra, a legjellegzetesebb fordulat keresésére utal. A korrektúrárt is maga végezte, ekkor hat helyen változtatott még: 94 : 16—17, 94 : 20, 95 : 27, 96 : 6—7, 96 : 9, 96 : 17. Megjegyezzük még, hogy K-on a karcolat címe: *A t. Házból* idegen kéz tintafrásos pótlása. Valószínűleg MK cím nélkül küldhette kéziratát a nyomdába.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 11-i üléséről MK nem írt tudósítást lapja számára. Ezen az ülésen tovább folytatódott az előző nap megkezdett földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium költségvetésének részletes tárgyalása. A vitában felszólalt *Becker János*, aki a kormány közigazgatási politikáját bírálta. *Lits Gyula* a közgazdasági előadói állások megszüntetését ellenezte, majd éles hangon bírálta a kormányt. *Herman Ottó* a szakemberek kérdését vetette fel, a továbbiakban a borhamisítással kapcsolatban fejtette ki nézetét. A felszólaló képviselők többsége a Romániával kötendő kereskedelmi szerződés kérdésével foglalkozott. Ehhez a kérdéshez szólt: *Horváth Gyula*, *Zay Adolf* és *Apponyi Albert* gr. Az ülés végén *Széchenyi Pál* gr. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter reflektált az előtte szóló képviselők által felvetett kérdésekre. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 118—139. l.)

A képviselőház febr. 12-i ülésén az elnöki bejelentések és a gazdasági bizottság jelentése után tovább folytatódott a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium költségvetésének részletes tárgyalása. Az ülés első szónoka, *Zimándy Ignác* élesen bírálta az Ausztriával való közös vámterületet. Hangsúlyozta, hogy Magyarország pénzügyi és gazdasági érdekeit a közös vámterület mellett nem lehet biztosítani. *Petrich Ferenc* arról szólt, hogy Magyarországon kevés a szakképzett gazda, hosszan fejtegette a juhtenyésztés, sertéskereskedés, lótenyésztés, selyemtenyésztés, haltenyésztés, rizstermelés és a borászat kérdéseit. *Göndöcs Benedek* cáfolta Petrichnek azt az állítását,

hogy a selyemtenyésztést abba kell hagyni, majd az önálló vámterület kérdésével foglalkozott. *Almásy Sándor* szintén az önálló vámterület szükségességét hangsúlyozta. Felszólalása végén a borhamisítás tiltására törvényt javasolt. *Beksis Gusztáv* azt fejtegette, hogy pusztán takarékossággal agrikultúrát, ipart fejleszteni nem lehet, ahhoz befektetések szükségesek. Annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a Romániával való kereskedelmi szerződésnek csak akkor van értelme, ha mind az ipar, mind az agrikultúra érdekeiről egyenlően gondoskodik. *Szalay Károly* a borhamisítással, majd a romániai kereskedelmi szerződéssel foglalkozott. Hivatkozva a miniszter kaposvári választói beszédére, azt a következtetést vonta le, hogy a romániai szerződést a magyar termelők rovására fogják megkötöni. *Andrássy Manó gr.* rövid felszólalásában kijelentette, hogy a szomszéd államokkal összehasonlítva, Magyarországnak nincs ipara. Véleménye szerint az ipar csak akkor fog fejlődni, ha az ország gazdagabb lesz. *Lázár Adám* reflektált Beksis Gusztáv képviselőnek a romániai vámszerződéssel kapcsolatban tett nyilatkozatára. Korteszófogással, a választók tévútra vezetésével vádolta Beksicut a múlt év jún. 22-én, Kézdivásárhelyen megtartott beszédjéért. Ezután szólásra emelkedett *Széchenyi Pál gr.* miniszter, aki röviden válaszolt a vitában felszólt képviselők néhány megjegyzésére. A továbbiakban *Wahrmann Mór* előadó szólalt fel. Előbb a borgyártással és a romániai szerződéssel kapcsolatban fejtette ki egyéni nézeteit, majd előadói minőségében válaszolt Petrich Ferenc képviselőnek a költségvetés ellen tett megjegyzéseire. Beszéde végén a költségvetést elfogadásra ajánlotta. Ezt követően a Ház megszavazta a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium költségvetését. Az ülés további részében a képviselőházhoz érkezett kérvények sorsáról tárgyaltak. Egyik-másik kérvény további útja vitát váltott ki. Az ülés végén *Beksis Gusztáv*, majd *Lázár Adám* személyes kérdésben kértek szót. Az ülés a kettőjük közötti vitával ért véget. (KNapló, i. h. 140—166. l.)

*

A karcolat bevezetőjében MK a tavaszról, a háborúról és ennek kapcsán Fejérváry Géza br. tábornoszernagy, honvédelmi miniszter feltelezett folyosói toborzásáról elmélkedik. Majd tudatja olvasóival, hogy Tisza Bécsbe utazott. A továbbiakban a délelőtti ülések elleni állítólagos összeesküvésről számol be olvasóinak. Tréfásan évődik azokkal a lehetőségekkel, melyeket a délutáni ülések nyújtanának. A karcolat második részében tájékoztat a tanácssteremben elhangzottakról. Egy-egy mondattal jellemzi a felszólalásokat, ellenben hosszabban időzik Beksis Gusztáv és Lázár Adám vitájánál. Ironikusan rajzolja meg Lázár képviselőházi szereplését. A karcolat befejező részében humorosan mutatja be Andrássy Manó felszólalását. Úgy tűnik, írónknak nem kellett túlzottan igénybe vennie szatirikus eszközeit, maga a szónok kijelentéseivel többször derültséget keltett a Házban. Írónk különösen Andrássy rekedtségét figurázta ki. MK az ülés további, meglehetősen érdektelen részéről nem tájékoztatta a PH olvasóit.

A kézirat szövegjavításai

- Lap Sor
- 93 : 4 csalt a Házból ki a szabadba, gyönyörködni (K: csalt <ki> a Házból ki <a napfenyre> a szabadba, <a termes> gyönyörködni)
- 7 ott sürgött-forgott, nyilván (K: ott < > sürgött forgott, nyilván)
- 8–9 képviselőket, és kiosztogatta köztük (K: képviselőket <Szegény Tischler Vince most jött volna elvezetbe – mert mindig azt varta. Majd eljön az a ?vilag?> <A folyoso különben ?ures? volt delfele fölvetta a miniszterelnök> és kiosztogatta köztük)
- : 10 Vincének meghalni. (K: Vincenek <kár volt megis> meghalni.)
- 10–11 sor között a K-ban kihúzott szavak olvashatók: <Míg a kis generalisokat csinálta>
- „ 14 csinálták lázas (K: csinálták <ott> lazás)
- „ 17 tartanának ötig. (K: tartanának < . . . > ötig.)
- 94 : 1 felhozni e célba (K: felhozni < . . > e célba)
- 2 ellenargumentumot. (K: ellenargumentumot <<hogy < >>)
- 5 beszédek. (K: beszédek <?>)
- 6 Hanem ez nem (K: Hanem <hat> ez nem)
- 7 persze a bor (K: persze < > a bor)
- 8 túlságosan elevenekké (K: túlságosan <?elénkké?> elevenekké)
- 10–12 beidézett tanút, ha gyanúsnak találta az esküdt, oda-híttá a bírói széke elé, s így szólt: »lehelj rám«. (K: beidezett << > tanukból ha azokat kiket>> tanut gyanus<ak>nak találta <őket> az esküdt oda hitta a bíroi széke <elott a> elé s így szólt „lehelj rám”)
- 15 ülésekre még egy jegyzői (K: ülések <en>re <korulbelül az elnökre haramolnak ezen szaglasz> meg egy jegyzői)
- 16–17 a pulpitus elé idézván a szólásra felhítt (K: a pulpitus elé hivan a <felszolitott kepvis> szolasra felhítt)
- 20 pedig végzésileg kimondaná (K: pedig kimondaná)
- 23–24 szónokoknak lenne a lehetőségük tiszta. (K: szónokok <vétetnének tiszta lehelletűeknek> nak lenne a lehetőségük tiszta.)
- 26 máskorra, és nyissunk be (K: maskorra <<ha majd < >> és nyissunk be)
- 26–27 tréfák, dévaj enyelgések (K: tréfák <nyájas> dévaj enyelgések)
- 27–28 sor között a K-ban: <A ?szerény? Széchenyi> <Zimándy p>
- 30–31 Széchenyire. Zalay István (K: Széchenyire. <Zalay Pista> Zalay István)
- 31 sőhajtozik. De következik Göndöcs (K: sohajtozik. <Göndöcs> De <?mihelyt?> következik Göndöcs)

- 95 2 mellé, s beáll a (K: melle <— Neki> s beall a)
 4—5 harc a borág és az ólomcukor közt, ha (K: harc a <borag>
 borág és az ólomcukor <ellen> közt ha)
 6 Házat egy magasabb (K: Házat <<egy <...>> egy maga-
 sabb)
 7 Beksics szépen pátosszal beszélt (K: Beksics szepen pathosz-
 szal <es szepen atgondolt> beszélt)
 10—11 Hanem a Lázár Adám hazafias keblében nagy indulatok
 forrtak ezalatt. Eszébe jutott a hazai (K: Hanem a Lazar
 Adám <hazaszeretete> hazafias keblében <forrt a mérég>
 nagy indulatok forrtak ezalatt. Eszebe jutott <<hog्य Beksics
 tart <.....>> a hazai)
 13 jutni. Az is eszébe (K: jutni. <Ee> Az is eszebe)
 13—14 régen ott járt (K: régen <len> ott járt)
 15—16 sor között K: <Elo is>
 16 hírhedt szónötlő (K: hirhedt <.....> szóöntlő)
 17 mást beszél itt (K: mast <beszélt> beszél itt)
 18 ott. Rácitálta (K: ott. <Rac> Ra <is> citalta)
 21 visszavágott Lázárnak egy kis gyöngéd (K: visszavágott
 <az oreg> Lázárnak <Aki ugyan soha se beszelt mast itt es
 mast otthon> egy kis gyonged)
 22 szerencsétlen Bach-szisztémre (K: szerencsétlen <Bach>
 Bach zisztemre)
 23 a Bach jófúv fehér cipóján (K: a Bach <kenyeren> joizu
 feher cipojan)
 25 akkor is nagyon (K: akkor is <.....> nagyon)
 27 Közbul még Andrásy Manó (K: közbul még, *hm mha he*
mi... Andrásy Manó)
 28—29 első ember, aki Bismarcktól el mer valamit venni. (Eddig
 ti. (K: első ember aki <hozza mer nyulni> Bismarck <hoz
 hogy elvegye tole a cimet maganak> tol elmer valamit
 venni. (Eddig t. i.)
 31 ember; az észjárása jó (K: ember; <es jó esz> az eszjárása jó)
 34 levegőben, majd mintha (K: levegőben <mintha> majd
 mintha)
 35 köpülne. (K: köpülne. <Az ?eszjaras?>)
 36 Praktikus (K: <..> Praktikus)
 96 : 1 mondott egy (K: mondott <..> egy)
 2—3 felkapta, de szorakozottságból ki nem itta (K: fel kapta
 <ki nem itt> de szorakozottságból ki nem itta)
 3 vele. A víz (K: vele. <.....> A víz)
 6—7 egypár nyers igazságot (K: egy par igazsagot)
 9 amit a kiállítás kimutatott, *hog्य van.* (K: a mit a <kialli>
 kiállítás kimutatott.)
 10—11 ragadta derültségre a Házat, mely pedig korántsem
 hallgatta (K: ragadta <a théma> derültségre a Házat mely
 <?kimutatja? h> pedig korántsem <..> hallgatta)
 14 elhallgatta. (K: elhallgatta <igy szolvan:>)

Lap Sor

- 96 : 17 *Hm, mhu, mi . . .* hát már (K: Hát már)
18 teendők, mint szépen (K: teendők mint <bevarni> szépen)
19 náthája elmúlik. (K: náthája <el nem> elmúlik.)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 93 : 5–6 — *ámbár most a tavasz félelmetes vendég. Ő hozza, ha hozza, a háborút.* — A Bulgária feletti befolyás megszerzéséért versengő Oroszország és a Monarchia között 1885 óta rendkívül feszült volt a helyzet. Ez a háborús válság 1886 végére, 87 elejére egyre éleződött. Erdemes felidézni a PN egyik cikkét: »Pénztárunk üres, a deficit óriási, most rendkívüli hitelt kér a közös hadügyminiszter a delegációktól s a honvédelmi miniszter az országgyűléstől. A háború küszöbén foly már az újoncozás és szervezik a népfölkelést. Ruha, fegyver, lőszer, élelem, ló, szállítási költség mindenképp sok kell, ha táborba szállunk a nagy ellenséggel ütközni.« (PN, 1887. febr. 13., 38. évf. 43. sz. Regg. kiad.)
- 10 *Mégis kár volt a szegény Tischler Vincének meghalni.* — Tischler a véderőbizottság előadója volt, 1886 őszén halt meg.
- 13 *dóka* — rövid vagy közepes hosszúságú, rendszerint fekete posztóból készült dolmányforma (prémes) férfi vagy női kabát
- 13 [*Tisza*] *siető léptekkel elindult Bécsbe.* — Erről tájékoztat igen szűkszavúan a PN febr. 13-i reggeli kiadása is: »Tisza Kálmán miniszterelnök tegnap délután Bécsbe utazott.«
- 94 : 10–14 A lehelés megyei gyakorlata. — 1884 júliusában *Az elfelejtett rab* c. elbeszélésében MK a korlátlan megyei hatalom jellegzetes példajaként írta meg a lehelés alapján italosnak minősített tanú »kijózanító« tömlőcse vetését. (Krk 35. köt. 151–156. l.) E motívumot később *A fekete város* c. regényébe is átemelte. (Krk 22. köt. 46–59. l.)
- 28–29 *Páter Zimándy azon panaszkodik, hogy a kormányt a zsidók vezetik.* — A KNapló szerint Zimándy a következőket mondta: »Nem csuda tehát, ha ily gazdálkodás mellett az államkincstár üres, az állam mindig mélyebbre süllyed az adósság pocsolyájába (*Derültség jobb felől.*), a Galliciából sáskaseregként betolakodó idegen, parazita zsidó uzsorások hatalmába. (*Derültség.*) A magyar földbirtokos, a magyar földműves szintén mindinkább pusztul az elviselhetetlen terhek alatt, a magyar iparos mindinkább elhull a közös vámterület mohácsi harcában; Ausztria akarata érvényesül mindenütt, Ausztria parancsol nálunk mindenben.« (KNapló, i.h. 143. l.)
- 31–33 *De következik Göndöcs, és az legott felvidámítja a mogorva borászi ábrázolatokat. Allandó derű ömlik el a Ház összes tájain.*

- MK karcolataiban sokat foglalkozott Göndöcs felszólásaival, őt a »Ház humoristá«-jának nevezte. (Ld. többek között az 1883. nov. 28-án megjelent, *A t. Házból* c. karcolatot Krk 67. köt. 203. l.)
- 94 : 34—36 *Göndöcs apó ezúttal hűtelen lett az ő kedves kis méhikéihez, és az icike-picike selyemhernyócskákat vette a pártfogása alá.* — Göndöcsről ismeretes volt, hogy a méhészet nagy pártfogója. Ő hozta létre a Békés megyei Okszerű Méhészeti Egyletet, továbbá a Magyarországi Méhészeti Egyesületet, melynek elnöke volt. Göndöcs jelen felszólalásában a selyemtenyésztés létjogosultsága mellett érvelt.
- 95 : 4—5 *ólomcukor* — ólomacetát. A korban a borhamisítás egészségére veszedelmes eszköze. Az ólomoxidot 45%-os esetsavban melegítve feloldják, az így nyert oldat kristályvízzel hígítva savanyú, sárgás folyadékot képez. Ízlelve a savanykás borra emlékeztet.
- 16 *ad normam* — szabály szerint itt: mintájára
- 17—18 *hogy most tönkreteszi Beksicset, aki mást beszél itt és mást mondott ott. Rácítálta zordonul.* — A regesztában már említettük, hogy Lázár Adám Beksicset kortesfogással vádolta. Lázár felolvasta Beksics 1886. jún. 22-én Kézdivásárhelyen a romániai várméborúval kapcsolatban tett nyilatkozatát.
- 19—26 Beksics válasza Lázárnak. — Beksics Lázárnak adott válaszában csupán a következőket mondta: »Én tehát oly képviselőtől, aki nem mindig szolgálta a haza érdekeit, a következetlenség, sőt az^aámítás vádját, melyet szememre akar lobbantani, nem fogadom el, hanem visszautasítom. (*Helyeslés jobb felől. Nagy zaj és mozgás bal felől.*)« (KNapló, i. h. 166. l.)
- 27—28 *Közül még Andrassy Manó gróf a »vasember« szólat jel, ahogy ő magát nevezte.* — MK itt Andrassy Manó gróf következő fordulatát tűzte tolla hegyére: »A minisztérium azt tette, amit más kormány nem tesz, hogy az országba a sineket külföldről hozta be — mert én vasember vagyok, ezt hozom fel. (*Derültség.*)« (KNapló, i. h. 156. l.) — Andrassy Manó gr. tőkés (elsősorban vasipari) vállalkozó volt, aki felismerte a gazdasági tevékenység jelentőségét. Jelentős vasbányái és vasolvasztói voltak Gömör vármegyében. Kohói számát a berzei, gombaszögi és vigteleki vasolvasztók megvásárlásával és a saji építésével növelte meg. Ő létesítette a salgótarjáni vasfinomítót, megvásárolta a rudabányai elhanyagolt vastelepet. (Ld. Radvánszky Béla: Gr. Andrassy Manó emlékezete. Az MTA elhunyt tagjai fölött tartott Emlékbeszédek. 10. köt. 12. sz.)
- 96 : 8—9 — *Én azt kérdem mink nincs? — mondá. — Hát mink nincs? Az, amit a kiállítás kimutatott, hogy van.* — Ez a fordulat nem MK szatirikus ötlete, írónk szinte szó szerint idézett Andrassy beszédéből: »Én azt kérdem, mink nincs? Az, amit

Lap Sor

a kiállítás kimutatott. (*Tetszés bal felől; Halljuk!*) Látom, hogy szívesen meghallgatnak, tehát egypár részletbe is beocsátkozom.» (KNapló, i. h. 156. l.)

96 : 13—16 *Kár, hogy ő is csak arról beszélt, ami nincs, de azt, hogy miképp kellene megteremteni az ipart, elhallgatta. — Azt majd elmondom — végzé —, amikor nem leszek rekedt.* A KNapló tanúsága szerint, a szónok beszéde maga szolgáltatta a humoros fordulatot: »Azon népnek, amely nem vagyonos, tekintélye sehol nincs, vagyonosnak kell lennie az országnak, s akkor fejlődni fog az ipar is. Azt pedig, hogy e fejlődést miképpen vélem elérhetőnek, majd elmondom, amikor nem leszek rekedt. (*Élénk derűtség. Tetszés bal felől.*)» (KNapló, i. h. 156. l.)

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 198—201 folio.

M I. *Pesti Hírlap. 1887. február 16., 9. évf. 46. sz. (1., 2. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai. Bp., 1892.* Összeüjtötték és kiadták Légrády Testvérek. 147—152. l.

A szövegről

A textológiai elveknek megfelelően a jelen Krk az 1892-es kötetkiadás szövegét közvetíti. A PH szövegén MK a kötetkiadásban semmit sem változtatott, csupán az 100 : 1 sorban egy javítatlan sajtóhiba maradt: »előre« szót szedték »erőre« helyett. A kötetbeli kiadásban ennek a kiemelt karcolatnak MK önálló címet adott: *Trefort nem haragszik*. A Krk gyakorlatát követve a PH-beli címet illesztettük a karcolat fölé.

A karcolatot MK öt, többségében 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A gyorsabb szedés érdekében a K-ot a nyomdában tizenöt szeletre vágták és I—XV római számmal látták el.

A papír jellege arra mutat, hogy a szerkesztőségben írta MK a parlamenti beszámolót. A viharos ülésről szóló cikke az átlagosnál több javítást és változtatást tartalmaz. A nyomdai korrektúrát maga végezte és ekkor tovább csiszolta szövegét. Tizenegy helyen módosított 97 : 7, 97 : 21—22, 97 : 36—37, 97 : 38—98 : 3, 98 : 13, 98 : 38, 99 : 14—15, 100 : 5, 100 : 9, 100 : 26, 100 : 30. Külön felhívjuk a figyelmet a 100 : 33—34 sor között törölt bekezdésre, amelyet Mocsary felszólalása váltott ki frónkból.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 14-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ezen az ülésen fejeződött be a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi tárca 1887. évi költségvetésének tárgyalása. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 167—190. l.)

A febr. 15-i országgyűlésen napirend előtt az elnök bemutatta a miniszterelnök átíratát, mely a kormányban történt változásokról szólt. Ezután *Fejérváry Géza br.* honvédelmi miniszter törvényjavaslatot nyújtott be a honvédsapátok tartalék hadikészleteinek és a népfelkelő csapatok felszerelési költségeinek fedezéséről. Ezután került sor a napirenden levő vallás- és közoktatásügyi tárca tárgyalására. Az ülés első szónoka *Lesskó István* volt, aki a közoktatási politika egy-némely hiányosságára hívta fel a figyelmet. A továbbiakban *Irányi Dániel* határozati javaslatot nyújtott be a vallásszabadságra vonatkozóan. *Trefort Ágoston* vallás- és közoktatásügyi miniszter felszólalásában ellenezte Irányi határozati javaslatát, majd válaszolt Lesskó István képviselő beszédére. Az ülés következő szónoka, *Kovács Albert* bírálta a miniszter közoktatási politikáját, majd a vallás- és közoktatásügyi tárca pénzügyi vonatkozásait taglalta. Szavaira *Trefort Ágoston* miniszter igen élesen válaszolt, a miniszter válasza Kovács Albertet újabb felszólalásra készítette. Ezután *Országhe Sándor* előadó reflektált Kovács Albert beszédének egyes részleteire. Az ülés további részében *Komlóssy Ferenc* nehezmenyezte, hogy az állami iskolákra nagy összegeket fordítanak. Beszélt a tanítók, majd az alsópap-ság anyagi helyzetéről. Végezetül vádolta a minisztert, hogy egyes kinevezésekért cserébe politikai szolgálatokat követel. Beszédét zajos jelenetek követték. Az elnök Komlóssyt szavai megmagyarázására szólította fel. Trefort helyett Komlóssynak *Tisza Kálmán* miniszterelnök válaszolt. Az ülés utolsó szónoka *Mocsáry Lajos* volt, aki a kormány nemzetiségi politikáját bírálta. Felemelte szavát az erőszakos magyarosítás ellen, majd azt fejtegette, hogy milyen hatással lehetne a helyes nemzetiségi politika a külpolitikai viszonyokra. (KNapló, i. h. 191—214. l.)

*

A képviselőház aznapi ülésén a vallás- és közoktatásügyi tárca tárgyalása kezdődött meg. Az ülésen Trefort Ágoston miniszter igen érzékenyen és hevesen reagált a felszólaló képviselők bírálataira. Itt jegyezzük meg, hogy erről a PN a következőképpen írt: »Az eddigi büdzsétárgyalások közt a mai nap volt a legviharosabb, s Trefort miniszter lobbánékony hevessége több ízben állott közel az explózióhoz«. (PN, 1887. febr. 16. 46. sz. Regg. kiad.) MK tréfásan Trefort aznapi képviselőházi viselkedését nyugodtnak ábrázolja. Írói fogásként alkalmazza Trefort Apponyival való állítólagos fogadását. Ez a fogadás szolgálatja a karcolat keretét, ebbe szövi be a felszólalásokat. Szatirikus gúnnyal ábrázolja a felszólaló Lesskó és Komlóssy képviselőket. Kedélyes tréfálkozással szól Kemény Endre báró aznapi

»miniszterségéről«. Részletesen leírja a Komlóssy szavait követő viharos jeleneteket, a KNapló és a korabeli újságok alapján úgy tűnik, írónk ezt pontosan ábrázolta. Miután a vihar lecsendesült, gúnyosan állapítja meg: »Els ilyen érett, nemes modorú a mi parlamentünk.« A karcolat csattanója, hogy Trefort egyedül a nemzetiségek védelmében felszólaló Mocsóryra haragszik.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 96 : 1 előtt Apponyi (K: előtt <az> Apponyi)
 „ 3 a te heted (K: a te ?<idod?> heted)
 „ 5 haragszom meg — pattant fel Trefort. (K: haragszom < > meg — pattant fel < . . . > Trefort.)
 9—10 megkezdődött ellene a vita, mosolygó arccal, galambszelíd tekintettel (K: megkezdődött <a Trefort hete a> ellene a vita mosolygó arccal <barany> galambszelíd tekintettel)
 11 szónokokat, elhatározván magában. (K: szónokokat <mert ?nagyon? föltevő> elhatározván magában)
 12 tiszta filozófia: haragudni még (K: tiszta < . . > filozofia: haragudni <es mer> még)
 13 és azonfelül fizetni érte (K: es <meg> azonfelül <meg> fizetni is érte)
 14 után eleget (K: után < ?ugyis?> eleget)
 15—97 : 1 sor között a K-ban a következő kihúzott sorok olvashatók: <En hát megvoltam győződve hogy Trefort ma meg nem haragszik ><Pedig <hat> semmit sem lehet előre tudni.>>
 97 : 1 papocska, aki a (K: papocska < ?akiben?> aki a)
 4 támadást, mely ellenem volt (K: támadást mely <e sorok írója ellen volt irányozva> ellenem volt)
 7 népiratokból egyes részeket, mondván (K: népiratból <az erkölcsrontó> részeket <de azt> mondván)
 8 pazarlás a nép (K: pazarlás a <népet> nép)
 8—9 részeket szakít (K: részeket <olvas fel. De hogy a ?népet? De az egész nepkonyvecskőnek> szakít)
 10 természetes, hogyha (K: természetes <dolog> hogy ha)
 14 király (kártyázik (K: kiraly <a k> (kártyázik)
 17 megírva; mert énbennem (K: megírva: <de> mert <nom> <en nem tartom a loyaltast annyira> en bennem)
 20 idejében lehetett (K: idejében <bizonyosan püspök lett volna> lehetett)
 21—22 Lesskónak, s engem, szegény jövendőbeli választóját is megvédett, de anélkül (K: Lesskónak engem is megvédett (Nyilván osmeri a nevemet — a belvarosi listából) de anélkül)
 23—24 sor között a K-ban kihúzott sor olvasható: <(No de en se haragszom pedig nem is fogadtam en senkivel)>

- 97 : 24 kérve az olvasóktól (K: kerve <a publikumtól> az olvasóktól)
- 28 Trefort élesen (K: Trefort < > élesen)
- 29 fordult Apponyi felé (K: fordult <Apponyihoz> Apponyi fele)
- 30 kedvem van. Nem én (K: kedvem van." <Előbb egy papot> Nem en)
- 34 egy tőből sarjznak (K: egy <<tövön ?ottek? <.>> tőből sarjznak)
- 35 beszédjeivel. Kuriózumok (K: beszédjeivel <Nem veszi azokat> Kuriosumok)
- 36 aztán a többi visszatetsző. (K: aztán <élvezhetetlen> a többi visszatetsző)
- 36—37 marad, úgysem hallgatja, hanem vagy legelteti (K: marad oda sem hallgat, hanem vagy <elbambul> legelteti)
- 38—98 : 3 elgondolkozik valamin, átadja magát a csendesen altató zsongásnak, végigjárja tekintetével az arccokat, vagy legrosszabb esetben elnézi a miniszteri székeket. *Élég nagy mulatóság az!* Hogy forog (K: elgondolkozik valamin, <legelteti szemet a miniszteri> elnézi a miniszteri székeket. Hogy forog)
- 98 : 3—4 most is üresen (K: most is <ott tatong> üresen)
- 6 és odaképelem tarkán (K: es <bele> oda képelem <oda> tarkán)
- 7 Manót (ha nem (K: Manot <ha kirek> (ha nem)
- 10 diskurál excellenciás (K: diskurál <Nezem nezem> excellencias)
- 13 de bizony nem álmodom (K: de bizony *csak* nem álmodom)
- 16 irtózatos zaj (K: irtozatos <falrengető> zaj)
- 19 csengettyű süvit. (K: csöngettyű <.> süvit.)
- 22 — Komlóssy azt vetette (K: — <Hát az történt hogy> Komlóssy azt vetette)
- 25 Percekig zajgott a Ház. Az elnök nem bírt (K: Percekig <zajlott> zajgott a Ház. Az elnök <alig birt szohoz jutni> nem birt)
- 26 csengettyű hiába (K: A csengettyu <Trefort> hiaba)
- 27 Trefort felugrott (K: Trefort <felállott> felugrott.)
- 28 némán. A felháborodott tenger (K: neman. <A tenger a> A felháborodott tenger)
- 38 állok el — hörgő Komlóssy tompán és állva (K: allok el — <monda dadogva> horge Komlóssy tompa *hangon* es allva)
- 99 : 3 leült. Talán eszébe (K: leült. <Eszébe> Talán eszébe)
- 8 fel volt bőszülvé (K: fel volt <ingerulve> bőszülvé)
- 9 válik, hogy nemes érzései föllázadtak (K: valik hogy <midon> <nemes erzesei> <erzeseit a> nemes érzései(nek) föllázadtak)
- 12 nézve az ellene zúduló (K: nézve az <ellene> ellene <follangoló meltatlankodas> zudulo)

Lap Sor

- 99 : 13 másfelől az elnök (K: másfelől < > az elnök)
14—15 tanácstalanul ül most tövisek székén, zavartan szorongatva
(K: tanacstalanul áll most szorongatva)
16—17 sorok között a K-ban kihúzott sor olvasható: <Meltoz-
tassanak a szónokot>
23—24 sor között a K-ban kihúzott szavak találhatók: <Nem
kell>
24 a zaj újból (K: a zaj <mikent> újból)
28 Ugron felugrik az ő daliás modorában, s szép tiszta (K:
Ugron felugrik <az ő hangja megcsendül> az ő daliás <modo-
ráb> modorában <s felsz> s szép tiszta)
- 100 : 2 Géza dühösen (K: Géza < > duhosen)
5 Polónyi felbőmből: (K: Polónyi tomboló hangon megdördül)
7 szakítani — harsogják (K: szakítani <<hallatszanak < >>
harsogjak)
9 Egy káosz (K: Egy nagy chaos)
10 beszél. Sőt (K: beszél < > Sőt)
13 hanem két verekedő (K: hanem <egy> két verekedő)
15—16 zsvajban, kérőn (K: zsvajban <egyszerre> kérőn)
21 elsimultak, pihenő (K: elsimultak < ?pihenő ?> pihenő)
22 Ilyen oltó víz (K: Ilyen <egy kerő nagy hatalom egy> oltó
víz)
25 minisztersege után. (K: minisztersege után. <<
. > is csak az ő minisztersege lett < >>)
26 székbe egy percre (K: székbe egy két percre)
30 fordulván (K: fordult)
31—32 sor között a K-ban két kihúzott szó: <Most azonban>
33—34 sor között törölt bekezdés olvasható a K-ban: <<Engem
a multkor apostrophált valaki <hogy> a „Nemzetben” hogy
azt mondtam volna <a kult> az erdelyi kultur egyletéről:
addig nem hiszek benne míg egy <olahból> megmagyaro-
sodott olahot nem mutatnak.>>
34 hallgatták a jobboldalon (K: hallgattak a <képviselők> jobb-
oldalon)
37 szónok. Arcán megjelentek azok az ideges (K: szónok.
< > Arcán megjelentek azok <a gri> az ideges)
- 101 : 1 csak megszólítja (K: csak <megjelent a hata mögött> meg-
szólítja)
3 Hogyne haragudnám — felel vissza bosszúsan, szapora váll-
rángatásaival. — Ki ne jönne azon dühbe, hogy egy (K:
< > Hogy ne haragudnám — felel <?viseza? — Hát
perze dühösen> vissza bosszusan szapora vállrángatásaival.
Ki ne jönne azon dühbe <mikor> hogy egy)
5 sor után a K-ban három kihúzott mondat olvasható: <Igy
vesztette el Trefort a fogadás> <Igy vesztette el Trefort>
<Igy lón hogy megis elvesztette Trefort>

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 97 : 2 »Magyar Állam« — Katolikus egyházpolitikai napilap, az Idők Tanúja folytatásaként 1868 decembere óta jelent meg.
- 4—6 *Legalább azt a támadást, mely ellenem volt irányozva a »Jó könyvek« miatt, már olvastam a »Magyar Állam«-ban szórul szóra, és akkor meg is feleltem rá.* — Az említett cikk — S. szignóval jelent meg a Magyar Állam (27. évf.) 1886. ápr. 1-i számában. Erre a támadásra MK a PH tárcarovatában válaszolt *Szent tárcsa* címmel. (Krk 72. köt. 25—28. l. A jegyzetapparátusban közöltük a Magyar Állam anonim támadó cikkét a 262—264. l.)
- 7—8 *Citált a népiratokból egyes részeket, mondván, hogy az ott leírt pazarlás a nép erkölcsét rontja.* — Lesskó István az állami iskolákban ingyen kiosztásra kerülő ún. Jó könyvek a magyar nép számára c. könyvsorozatot bírálta. Ebben a sorozatban több más ismert magyar író mellett MK is jelentetett meg kisebb írásokat. Az ülésen Lesskó MK *Herceg Eszterházy Miklós kalandjai szárazon és vizen* c. könyvéből idézett részeket.
- 15—16 A király pazarlásáról szóló idézet. — Lesskó MK szövegét pontosan idézte. Írónk azonban az idézetet valószínűleg emlékezetből írta le, mert a jelen tárcában közölt kissé eltér az eredetitől. Az eredeti szöveg a következő: »Ott ültek az urak, mulattak, kártyáztak, / Ha jól emlékszem, hát durákat játsztak. / Felül ült a király, legtöbbet az vesztett, / (Sebaj, adóban majd visszaszedi eztet!)« (*Herceg Eszterházy Miklós kalandjai szárazon és vizen*. Bp. é. n. Révai testvérek kiad. 19. l.) — A Lesskó István által kiemelt részek támaszthatják MKban azt a gondolatot, hogy az előző évben a Magyar Államban megjelent cikk anonim szerzője a pap-képviselő lehetett. A támadó cikkben és a válaszként írt *Szent tárcában* egyaránt ezek a mozzanatok állnak az előtérben. (Ld. Krk 72. köt. 262—264. l.)
- 21—22 *Trefort megfelelt Lesskónak, s engem, szegény jövődbeli választóját is, megvédett.* — Trefort beszédében nem említi MK nevét, azonban úgy tűnik, hogy az ún. »Jó könyvek« miatt a Mikszáthot ért támadásról van szó. Trefort a következőket mondta: »A ponyvairodalomra csak a ponyvairodalom által lehet javítólag hatni, de ennek aztán tisztességes és erkölcsös műveket kell előállítania. (Helyeslés.) Mutattak nekem itt ilyen könyvecskét; nem olvastam, annyit tudok, hogy egy kitűnő magyar író írta, ilyeneket kellene terjeszteni.« (KNapló, i. h. 199. l.)
- 28—29 *Trefort élesen visszavágta, de még most sem haragudott meg.* — Trefort éles hangú felszólalásának érzékeltetésére érdemes megemlíteni, hogy Trefort Kovács Albert képviselőt »öntudatos ferdítés«-sel vádolta.

- 98 : 3—5 *Íme most is üresen tátong az egyik (mert Szapáry már ott ül a képviselői padokban) — A fordulat aktualitását az adja, hogy éppen az ülés elején mutatták be a miniszterelnök átíratát Szapáry Gyula gr. pénzügyminiszter lemondásáról.*
- 6—7 *S amint így elméláztatok és odaképzzelem tarkán, majd Andrásy Manót (ha nem lesz rekedt) — Ez a fordulat az alacsony, púpos, gnómszerű, de különcködően öltözködő Andrásy Manó kárára elkövetett tréfálkozás. Írónk vissza- utal előző, febr. 13-án megjelent A t. Házból c. karcolatára (ld. a 95—96 l.).*
- 8—14 *Kemény Endre a kormány padjain ül és Barossal beszélget. — Ma már nem állapítható meg, hogy valóban megtörtént-e a MK által leírt helyzet, de minden valószínűség szerint ez csupán frói ötlet volt.*
- 15—100 : 21 *A viharos képviselőházi jelenet leírása. — A KNaplóból és a PN egyik cikkéből kitűnik, hogy a képviselőházi botrányos jelenetek valóságosak voltak, itt nem MK frói túlzásával találkozunk. Érdemes felidézni a PN említett cikkét: »A jelenetekről alig lehet annak fogalma, ki azokat nem látta. A gyorsírói följegyzés, melyet országgyűlési tudósításunk közöl, annak csak halvány képét nyújtja. Amint Komlóssy a gyanúsító szavakat kimondá, mint a vihar által felkorbácsolt tenger, úgy zúgott fel a többség. Az ellenzék kezdetben passzívan nézte a jelenetet. Trefort a legnagyobb felindultsággal felugrott, s rekedt, reszkető hangon kiálta a pap-szónok felé: „Hogy mer Ön ilyesmit állítani?” . . . A kormánypárt zúgott, kiáltott, az elnök csöngtetett, a képviselők felugráltak helyeikről s az elnöki emelvényhez futottak. Trefort tovább kiáltott a zajban, Komlóssy is kiáltott, sokan kiáltottak, de senki sem vehette ki e vészkiáltások értelmét.« (PN, 1887. 38. évf. 46. sz. Regg. kiad.)*
- 22—23 — *Komlóssy azt vetette szemére Trefortnak, hogy nem szokott gratis eljárni a kinevezéseknél. — Komlóssy beszédének a zajos jeleneteket kiváltó része a következő volt: »A t. miniszter úr azt mondja, hogy a papok nem tesznek semmit gratis. Én nem tudom, hogy mit tesz a miniszter úr gratis, amit gratis kellene csinálni a miniszter úrnak, amit elődei gratis csináltak a kinevezéseknél. (Nagy zaj és mozgás a jobboldalon. Felkiáltások: Rendre! Rendre! Trefort Ágoston felállva ellenmond. Elnök cseppet. Felkiáltások: Halljuk az elnököt!)« (KNapló, i.h. 209. l.)*
- 99 : 1—3 *A miniszterelnök odament Treforthoz: — Ülj le — mondá. És Trefort leült. — A KNaplóban természetesen erre a fordulatra semmiféle utalást nem találunk, azonban a PN előbb említett cikke erre a jelenetre is kitért: »A roppant zűrzavarban Tisza Kálmán feláll, s Treforthoz menve, őt leülésre bírta, ami igen szerencsés gondolat volt.« PN, 1887. febr. 16., 38. évf. 46. sz. Regg. kiad.)*

- 99 13—14 *Az elnök »minden külföldi trónok és dinasztikák megvédelmezője«* — MK tréfás megjegyzése arra utal, hogy a korábbi években Péchy Tamás több képviselőt rendreutasított egyes külföldi hatalmakra tett megjegyzésért. Ezzel esetleges diplomáciai bonyodalmat kívánt elkerülni.
- 17—34 A képviselőházi jelenet további leírása. — A KNApló idevágó része azt bizonyítja, hogy MK pontosan közvetítette a képviselőház hangulatát: »ELNÖK: Kérem a t. Házat, én a szónokot felhívtam szavainak megmagyarázására, mert első nyilatkozata erősen sértő volt, de az a magyarázat, amelyet adott, nem volt elég. (*Felkiáltások jobb felől: Nem elég! Halljuk az elnököt!*) Ez azt bizonyítja, hogy a képviselő úr szavainak súlyát nem ismeri (*Élénk helyeslés és derűtlenség jobb felől.*), mert semmi arányban nem áll e magyarázat azzal, amit előbb mondott. (*Élénk helyeslés jobb felől. Nagy zaj. Felkiáltások: Nem hallgatjuk! Menjünk ki!*) UGRON GÁBOR: T. Ház (*Felkiáltások jobb felől: Nem lehet! Eláll! Hosszan tartó nagy zaj.*) POLÓNYI GÉZA: A képviselői jogot tessék tiszteletben tartani! Mindenkinek joga van beszélni! (*Felkiáltások: Fel kell függeszteni az ülést! Zaj.*) SZEMNECZ EMIL: A házszabályokhoz. (*Nagy zaj. Elnök csenget.*)« (KNApló, i. h. 209. l.)
- 36 *Horváth Gyula ingerülten hagyja oda helyét. — Vonuljunk ki a teremből! Sokan követik.* — A KNApló erről a fordulatról nem tesz említést, azonban a PN előzőleg idézett Vihar a képviselőházban címmel február 16-án megjelent cikke beszámol Horváth képviselőházi viselkedéséről is.
- 100 : 1—3 *a kis Rácz Géza dühösen ugrik fel, mint egy hörcsög, és a padra üt az öklével. — Mit akarnak önök a szólásszabadsággal?* — Rácz Géza közbekiabálásáról a KNApló nem tesz említést.

MOCSÁRY

M *Pesti Hírlap. 1887. február 17., 9. évf. 47. sz. (4. l.)* Rovaton kívül. *Csevegés* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről és Mocsáry függetlenségi pártból való kizárásáról

A képviselőház febr. 16-i ülésén napirend előtt *Irányi Dániel* rövid nyilatkozatában kijelentette, hogy Mocsáry Lajosnak a nemzetiségi kérdésben elfoglalt és az előző nap kifejtett álláspontjától a függetlenségi és 48-as párt elhatárolja magát. Ezután folytatódott a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1887. évi költségvetésének a

febr. 15-i ülésen megkezdett tárgyalása. Az ülés nagy részét az antiszemita képviselők felszólalásai tették ki. *Gruber János* az állami népoktatás, a középiskolai és az egyetemi oktatás kérdésével foglalkozott. Felszólalásában antiszemita nézeteit hangoztatta. *Veres József* azzal vádolta az izraelita felekezetet, hogy közoktatási és kulturális célokra sokkal kevesebbet áldoz, mint amennyi a kötelessége lenne. Ezzel kapcsolatos nézeteit statisztikai adatokkal igyekezett bizonyítani. *Nendtvich Károly* arról szólt, hogy Magyarországon hogyan értékelik a tudományt és a tudósokat. Majd a diákok túlterhelésének kérdését vetette fel. Felszólalását — a Ház általános helyeslése mellett — a vallás- és közoktatásügyi tárca tételének elfogadásával zárta. *Ullmann Sándor* felszólalásában visszautasította Veres József antiszemita vádjait. *Zimándy Ignác* élesen bírálta Trefort közoktatási politikáját, mert véleménye szerint az kilenemmillió magyar katolikusnak iskolával és egyházzal kapcsolatos elveit és érdekeit sérti. Antiszemita beszédét a témához nem illő latin idézetekkel, szólásokkal fűszerezte. Felszólalását a Ház zajos derűtséggel fogadta. Ezután *Pulszky Ferenc* rövid felszólalásában ellensúlyozta Zimándy felekezeti uszítását. Majd szólásra emelkedett *Tisza Kálmán* miniszterelnök, aki előszörban Mocsáry előző napi képviselőházi beszédével foglalkozott. *Olay Lajos*, az ülés utolsó szónoka a Ház élénk helyeslése mellett Trefort Agoston tizenöt éves kultuszminiszteri működését magasztalta. (KNapló, 1884 — 87. XV. köt. 214 — 233. l.)

*

Mocsáry előző napi képviselőházi beszédében élesen bírálta a kormány nemzetiségi politikáját. Néhány esetet említett annak bizonyítására, hogy a kormány sorozatos törvénytést követ el, erőszakosan magyarosít, nem tartja be az 1868-i nemzetiségi törvényt. Mocsáry beszéde képviselőházi vihart váltott ki, még a függetlenségi párt is sietve igyekezett elhatárolni magát a párt egykori alapítójától. (Itt jegyezzük meg, hogy Mocsáry Lajos 1874-ben alapító elnöke volt a függetlenségi pártnak. A párton belüli csoportok torzalkodása és pártharca, valamint Mocsárynak a nemzetiségi kérdésben elfoglalt álláspontja miatt pártvezéri szerepe egyre jobban háttérbe szorult. 1884 után a függetlenségi és 48-as párt Irányi befolyása alá került.) A beszéd elhangzása napján a függetlenségi párt rendkívüli pártülést hívott össze. Erről a PN a következőket írta: »Mocsáry Lajos tegnapi beszéde az orsz. függetlenségi párt körében általános megbotránkozást keltett. Általánosan az volt a vélemény, hogy Mocsáryt a párt kötelékéből ki kell zárni. A tagok egy része amellett volt, hogy szólítsák fel Mocsáryt, lépjen ki a párt kötelékéből. Mások meg egyszerűen azt óhajtották, hogy golyózzák ki. Végre is azon javaslat talált általános helyeslést, hogy a függetlenségi és 48-as párt oly határozatot hozzon, mely Mocsáryt a kilépésre kényszerítse. Tegnap este a párt helyiségeiben Irányi elnöklete alatt értekezletet tartott, melyen a tagok csaknem teljes számban jelentek meg. Polónyi Géza szólalt fel Mocsáry ügyében. Elismerte, hogy Mocsárynak, ki 9 évig a párt elnöke volt, a

párt körül kiváló érdemei vannak s így most kétszerte nehéz őt a párt kötelékéből kizárni. Arról is meg van győződve, hogy Mocsáry tiszta meggyőződésből beszél, de ennek dacára sem tűrheti a párt, mely a jog-egyenlőség s a magyarság alapján áll, hogy a mai válságos időben a párt egyik tagja nemzetiségi izgatást fejtsen ki. (PN, 1887. febr. 16. Regg. kiad.) Ezen az ülésen a párt elfogadta Polónyi Géza indítványát, mely szerint Mocsárynak a nemzetiségi kérdésben és a febr. 16-i ülésen kifejtett álláspontja a függetlenségi és 48-as párt programjával ellentétes, és a párt Mocsárynak ebben a kérdésben követett politikai irányát elmarasztalja. Miután Mocsáry a függetlenségi párt ülésének határozatáról értesült, személyesen, majd írásban is közölte kilépését Irányival, a párt akkori elnökével. A febr. 16-i ülésen — amint a regesztából is kiténik — Irányi napirend előtti felszólalásában ismertette a függetlenségi és 48-as párt Mocsáry nemzetiségi politikájával kapcsolatos határozatát.

Mocsáry haladó nemzetiségi politikáját a korabeli magyar uralkodó osztályok, köztük a parlamenti baloldali ellenzék, a függetlenségi és 48-as párt — mely a sovinizmusban nem maradt el a többi párttól, sőt esetenként azokat is túllícitálta — nem fogadta el. Mikszáth sem ismerte fel és nem értette meg Mocsáry nemzetiségi politikájának jelentőségét. Karcolatában azt állította, hogy Mocsáry az abszolutizmus idején politikai sikerét egy ismerős cenzornak köszönhette. Szatirikus gúnyral rajzolta meg Mocsáry politikai útját. Nemzetiségi politikáját »végzetes tévedés«-nek tartotta, melyet »kielégíthetetlen hiúság«-ának és »féktelen szereplési ösztön«-ének számlájára írt.

Mocsáry a későbbiek során nem tartott közvetlen kapcsolatot a függetlenségi párttal. Az 1887-es választásokon már nem jelöltette magát Halason — 1881—1887-ig a halasi kerületet képviselte függetlenségi párti programmal —, helyette Újvidéken próbált mandátumhoz jutni, sikertelenül. Csak 1888 májusában sikerült bejutnia a képviselőházba. 1888—1891 végéig egy román nemzetiségi ellenzéki kerületet, Karánsebest képviselte, ez volt utolsó képviselőházi szereplése. 1892-től visszavonult andornaki birtokára, ahol haláláig, 1916-ig — most már a közeletről elzártan — igen aktívan foglalkozott a hazai nemzetiségi kérdésekkel. (Ld. Kemény G. Gábor: Mocsáry Kelet-Európája. Magyar Tudomány, 1977. 1. sz. 3—12. l.)

Tárgyi magyarázatok

Lap	Sor
101	1—2 <i>Az ellenzékbelől mindennap elolvad egy ember. Tegnap Mocsáry, ma Olay.</i> — MK ironikus megjegyzése arra vonatkozik, hogy az ülésen Olay Lajos függetlenségi párti képviselő letére Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi minisztert dicsérte. Olay a következőket mondta: »T. Ház! Nekem és azon t. pártnak, melyhez tartozni szerencsém van, kötelességünk, minden törvényes és tisztességes eszközökkel oda-

- hatni, hogy a velünk ellentétben közjogi alapon álló kormányt megbuktathassuk. Dacára azonban ezen meggyőződésemmek, én részemről kifejezést adok azon örömmek, hogy Trefort Ágoston kultuszminiszter 15 évi működése alatt csakugyan a magyar kultúrát és oktatásügyet oly magas fokra emelte és annyira közel hozta a nyugoti művelt államok kultúrájához (*Általános élelnek helyeslés.*), hogy minékünk Trefort Ágoston miniszter úrnak működése és neve dicsősé-
günk. (*Élelnek helyeslés.*) Dicsőséggel kell említlenem, hogy Magyarországnak oly minisztere van, mint Trefort Ágost. Ez nem pártkérdés, t. Ház, ez kultúrkérdés, ez nekem meggyőződésemm, ennek én kifejezést adok.» (KNapló, i. h. 232. l.)
- 101 : 15 — 16 *Mocsáry a nagy Wesselényi Miklós özvegyét vette el.* — Mocsáry 1851-ben feleségül vette Wesselényi Miklós özvegyét, Lux Annát.
- 20 *fiorezkált* — virágzott
- 22 — 23 *hát azt gondolta magában, hogy annak kedvéért ír egy röpiratot* — Írónk utalása Mocsárynak A magyar társasélet c., 1855-ben megjelent röpiratára vonatkozik.
- 102 : 9 *Pedig a cenzoré volt az egész érdem.* — Kemény Gábor Mocsáry Lajos válogatott írásai c. könyvében — éppen a jelen karcolatra hivatkozva — erről a kérdéstről a következőket írja: »A magyar társasélet abszolutizmus korabeli lolkos fogadtatását évtizedekkel később a cenzúra engedékenysége-
nek javára írják Tisza Kálmán fródeákjai. Egy különösen kíméletlen torzkép szerzője még azt is feltételezi, hogy a szerző s az akkori pesti cenzor között közelebbi, esetleg baráti kapcsolat állhatott fenn . . . A magyar társasélet sikerét nem politikai vagy társasági kapcsolatoknak köszönhetta, hanem annak, hogy a kellő időben szóltja országos feladatai intézésére azt a középbirtokos osztályt, mely a forradalom és szabadságharc idején a haladás zászlaja körül tömörült és vállalta a harc vezetését.« (Kemény G. Gábor: Mocsáry Lajos válogatott írásai. Bp. 1958. 19—20. l.)
- 15 — 27 *Mocsáry politikai útja.* — Mocsáry 1861—65-ig a Borsod megyei mezőkövesdi kerület Deák-párti képviselője, 1869—72-ig balközép programmal a miskolci kerület képviselője, 1874-től függetlenségi párti programmal Kecskemét, majd 1881- és 1884-ben Kiskunhalas képviselője. MK Mocsáry politikai útját hiúságával magyarázta. Kemény G. Gábor említett könyvében rámutat arra, hogy Mocsáry útját a magyar függetlenségi politika álláspontja vezérelte a Deák-párti felirattól a balközépen át a függetlenségi párt alapításáig.
- 39 *mít cselekedjék: habaréki legyen-e vagy oláh?* — MK utalása Mocsáry febr. 15-i felszólalására vonatkozott, amikor Mocsáry a kormány nemzetiségi politikáját bírálta. MK e felszólalásról a febr. 16-i, A t. Házból c. karcolatában csupán

annyit jegyzett meg, hogy Mocsáry »Babesnek egy magyar-ellenes beszédjét mondta el« (100 : 3–4). A függetlenségi pártot Mocsáry Lajos kizárására készített beszéd fontosabb megállapításai a következők voltak: »Csak néhány esetet kívánok felemlíteni, mely talán nem nagy fontosságú tárgyra nézve, de igen jellemző és éles világot vet azon felfogásra, azon irányra, melyet a t. kormány a nemzetiségi kérdésben követni jónak lát. Nevezetesen ami a t. közoktatásügyi miniszter úrnak hatáskörét illeti, csak azt legyen szabad felemlítenem, ami a múlt tanévben a lőcsei királyi főgimnáziumban előfordult. Ezen tanintézetből 8 tanuló állítólagos államellenes üzemek miatt kirekesztetett... Vétségük miből állott? Szó sincs arról, hogy konventikulumot, klubot, valami egyletet alkottak volna, nem tettek egyebet, mint hogy egyik társuknál, kinek jobb lakása volt, összejöttek, ott tót lapokat olvastak, tót dalokat énekeltek. De arról, hogy valami botrányt okoztak volna, szó sincs... Legyen szabad egy más esetet felhoznom a belügyminisztérium hatásköréből. (*Halljuk!*) Kisküküllő vármegye a múlt évben 10 000 forintnyi alapítványt tett az erdélyi közművelődési egylet javára olyformán, hogy az részben a megye vagyonaából, részben pedig pótdóbból fedeztessék... Ha már föl-ementtettem a közművelődési egyleteket, legyen szabad t. Ház, még annyit kijelentennem, hogy én azon irányt, melyben ezen kultúregyletek működésüket megkezdték, szerencsésen választottnak nem ismerem el, mert méltóztassanak megengedni, ezen irány határozottan agresszív a más nemzetiségűek irányában; márpedig tudjuk, hogy az akció reakció szül. (*Nyugtalanság a szélsőbaloldalon.*) Egészen más volna, ha azon egyletek csupán azzal foglalkoznának, hogy megmentsék a magyar nemzet számára azokat, kik eltűnésre vagy eloláhosodásra vannak kitéve, vagy ha arra szorítkoznának, hogy alkalmat nyújtsanak a magyar nyelv el-sajátítására ott, hol azt kívánják, mint azt például a fővárosban örömmel tapasztalhatjuk, vagy más városokban is. De bocsánatot kérek, hogy azon egyletek a maguk választotta eszközökkel, kisedővodákkal, népoktatással, a magyar nyelv sikeres tanítására kitűzött prémiumokkal nekimenjenek más nemzetiségeknek ott, hol azok tömegesen laknak s azokat tömegesen megmagyarosítani akarják (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon. Ki akarja ezt?*), engedelmet kérek, ez utópikus gondolat is csak azt árulja el, hogy az akarat megvan, habár a tehetség nincs is meg hozzá, s hogy a magyarság egyáltalán nem tud megnyugodni abban, hogy más ajkúak is legyenek e hazában, mert azt hiszi, hogy jó hazafi e hazában más nem lehet, mint aki magyarul beszél s ez végzetes tévedés és sérelem a nemzetiségekre nézve. (*Nyugtalanság és ellentmondás a szélsőbaloldalon.*) Én azt

hiszem, az előadottak is világot vetnek azon gondolkodási módra, azon irányra, melyet a t. kormány a nemzetiségi kérdésben követ. Úgy látszik, hogy a t. kormány nem tartja feladatának azt, hogy a sovinizmust helytelen, céltalan műveleteiben korlátozza, sőt inkább azt a maga konvenciája által egyenesen buzdítja . . . Nem csuda azután, hogyha ezen országban mindenki szabadságot vesz magának a pozitív törvény mellőzésére és kijátszására, és ha szemébe mondják itt e teremben az országgyűlésnek és a kormánynak, hogy a törvények nem tartatnak meg, hogy az 1868-i törvény csak papiroson létezik és egyetlen pontja sincs effektuálva. (*Mozgás.*) Nem tudom, hallotta-e az igazságügy-miniszter úr azt, amit a múltkor Dimitrievics képviselő úr mondott, hogy az ő választókerületében a bíróságok minden olyan beadványt és mellékletet visszautasítanak, amely nincsen magyar nyelven szerkesztve. (*Élénk felkiáltások: Helyesen! Nagy mozgás.*) POLÓNYI GÉZA: Helyesen tesz! Tiltakozzék ez ellen Miletié és ne a képviselő úr! (*Helyeslés.*) MOCSÁRY LAJOS: Tisztelettel kérem az elnök urat, méltóztassék engem az ilyen közbeszólásoktól megmenteni. Igen sajnálom, t. Ház, hogy a képviselő úr itt az országgyűlés kebelében azt mondja, hogy helyesen történik az, ha az ország egyik törvénye nem tartatik meg és minduntalan kijátszatik. (*Nagy zaj.*) ELNÖK: Azt, t. képviselő úr, nem lehet megakadályozni a parlamentben, hogy egyik vagy másik képviselő ne adjon kifejezést a maga nézetének közbeszólás által. (*Élénk helyeslés.*) RÁCZ GÉZA: Szomorú, hogy e pártból ily beszédet kell hallanunk. (*Helyeslés a szélsőbaloldalon.*) MOCSÁRY LAJOS: Sajnos, t. Ház, ha szemébe mondják a kormánynak, hogy a törvények nem tartatnak meg és hogy ez azt közönyösen nézi. [sic] És ezt, t. Ház, nemcsak Dimitrievics képviselő úr mondotta, hanem mondták igen sokan. Én koncedálom t. Ház, hogy mi lehetünk jó barátságban, szövetségben akár a szerbekkel, akár a románokkal, esetleg rövid időre anélkül, hogy általában a nemzetiségi kérdés szóba jönné. De határozottan kétségbe vonom azt, hogy akár Szerbiával, akár Romániával állandó és biztos szövetségben lehessünk anélkül, hogy sikerüljön nekünk idebent oly nemzetiségi politikát inauguralni, amely kielégíti, ha nem is a túlzóknak, de az itteni románok és szerbek zömének helyes és jogos nemzeti aspirációit . . . (KNapló, i. h. 210—213. l.)

103 : 5—7 ezen a szomorú úton idáig — ahol még sohasem járt magyar kálvinista úriember. — MK-nak a karcolatot berekesztő mondata jelzi a nemzetiségi kérdésben tanúsított álláspontjának osztálykorlátait: azért támadta Mocsáry Lajost, mert az a középosztályhoz tartozó úriember volta ellenére megértéssel esetezte a nemzetiségi helyzetet.

APRÓSÁGOK A FOLYOSÓRÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 202—203 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. február 18., 9. évf. 48. sz. (3., 4. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

MK a karcolatot két, 30 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében öt részre vágták és I—V római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy MK a szerkesztőségben írta parlamenti beszámolóját. A karcolat első kétharmadát, amely a hangulatot festette, a helyzetet jellemezte, könnyedén, viszonylag csekély változtatással vetette papírra, a harmadik harmadát, amely az aznapi ülést tárgyalta, nehezebben, több húzással, átfogalmazással alakította ki. Tulajdonképpen a megfogalmazás könnyedsége, az első kétharmad hangulatához való igazítás hozhatta létre az említett változtatásokat. A nyomdai levonatot maga javította, a kézirathoz képest hét helyen tett kisebb módosítást (103 : 10—11, 103 : 13—14, 103 : 14—15, 104 : 18, 104 : 25, 104 : 31, 104 : 36—37). A 103 : 16 sorban a nyomdász nem vette figyelembe a MK nyelvi sajátosságát jelző »magoknak« alakot, ezt a K alapján javítottuk.

A képviselőház ülése

A képviselőház febr. 17-i ülésén — ennek kapcsán írta MK a jelen karcolatot — tovább folytatódott a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1887. évi költségvetésének részletes tárgyalása. A Ház először a budapesti magyar királyi tudományegyetemre előírányzott költségvetési tételt tárgyalta. *Herman Ottó* hiányolta a tanárok irodalmi munkásságát, majd felvetette az évek óta húzódó harmadik egyetem felállításának kérdését. Végezetül hivatkozott arra a szóbeszédre, hogy a budapesti egyetemi tanári kar működése nem más, mint kulturális ütleletelés. *Herman* beszéde *Szilágyi Dezső*t azonnali felszólalásra készítette, aki visszautasította a súlyos vádat. Az ülés további részében *Herman* és *Szilágyi* között heves szópárbaj alakult ki. Ezután szólásra emelkedett *Trefort Ágoston* miniszter, ugyancsak tiltakozott *Herman* vádja ellen, majd rátért a harmadik egyetem felállításának kérdésére. A miniszter szavai *Herman*t személyes kérdésben újabb felszólalásra készítették. *Szemnecz Emil* tiltakozott az ellen, hogy az egyetemnek a katolikus tulajdont képező vagyonát az állami költségvetésbe felvegyék. *Thaly Kálmán* a nyugati civilizációnak a nemzetre gyakorolt hatásával foglalkozott. Továbbá hangsúlyozta a filozófiai fakultás felvirágoztatásának szükségességét. *Helyf Ignác* megemlítette, hogy

a konzuli pályára lépő ifjak számára szükséges lenne a hazai felsőfokú oktatás megteremtése. *Hoüsy Pál* határozati javaslatot nyújtott be az egyetemi csillagászati tanszék betöltésére és egy csillagvizsgáló intézet felállítására vonatkozóan. *Trefort Ágoston* miniszter megjegyezte, hogy szeretné az egyetemet mindennel ellátni, de ehhez nincs meg a kellő anyagi fedezet. Ezután *Berzeviczy Albert* államtitkár az elhangzottakkal kapcsolatban tett néhány észrevételt. A budapesti magyar királyi tudományegyetemre elírányzott költségvetési tétel megtárgyalása után került sor a műegyetem költségvetésének tárgyalására. Ehhez a tételhez elsőnek *Dobránszky Péter* szólt. Indokolatlannak tartotta a műegyetem magas költségvetését, ennek bizonyítására a Ház elé tárta a műegyetemen folyó visszaéléseket. *Dobránszky* vádjaira *Berzeviczy Albert* államtitkár válaszolt. Az ülés végén *Rakovszky István*, majd *Dobránszky Péter* személyes kérdésben szólaltak fel. Az idő előrehaladta miatt a tanácskozás folytatását a következő ülésre halasztották. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 234—258. l.)

*

MK a jelen karcolat első részében vidám folyosói történeteket örökít meg. Szembeállítja »a fenyegető külügyi helyzet«-et és a folyosón tréfálkozó jókedvű képviselőket. Mulatságos történeteket ad elő *Beöthy Algernon* rovására. Majd az előző napi képviselőházi ülés — amelyről nem írt lapja számára tudósítást — két humoros jelenetét idézi fel; *Nendtvich Károly* dicsekvő szavait és *Zimándy* latin idézeteit. A karcolat második részében tér csak rá a képviselőház aznapi ülésére, de már az első mondatban megjegyzi: »a mai ülésről nem sok feljegyzésváló van« (104 : 27). A budapesti királyi egyetem és a műegyetem költségvetési tételeinek tárgyalása valóban nem sok érdekességet kínált. Így MK megelégszik azzal, hogy néhány mondattal felvázolja az ülésteremben elhangzottakat.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 103 : cím Apróságok a folyosóról (K: <A mai ülés> Apróságok a folyosóról)
- 3 mely pánikot (K: mely < > panikot)
- 3 börzén, nem von redőket (K: börzén <a mi parlamentünkben> nem von redőket)
- 5 pagátot fogdosnák (K: pagatot <kergetnék> fogdosnák)
- 6 felhógomolyból a mi folyosóinkon (K: felho gomolybol <ott csak a napf> ami folyosóink(ban)on)
- 8 most meséli (K: most <besz> meséli)
- 10—11 De azt nem tudhatni (K: De azt már nem tudhatni)
- 13—14 kezdődik a *tisztképző* tanfolyam? (K: kezdődik a tanfolyam?)
- 14—15 lesz? Mennyibe szabják meg a tiszték fizetését? (K: lesz? Mennyi lesz a tiszték fizetése?)

- 103: 16 magoknak (PH: maguknak)
 17–18 nem lehet megkövetelni (K: nem <bolondok hogy o> lehet megkövetelni)
 23 Fejerváry, egy pillantást (K: Fejervary <vegig nézván> egy pillantást)
 25–26 talán Edelsheim-Gyulay nekem adná (K: talán <az> Edelsheim Gyulai <<meg <.....>> nekem adná)
 27 különben minden perc (K: különben <minden szakban es> minden percben)
- 104 : 1 ami ébren tartsa (K: ami <a jo kedélyt> ébren tartja)
 8 csodálkozva kérdi (K: csodálkozva <?megrokonyodve?) kér-di:)
 9 Ahá! — teszi (K: Aha! <mondja> teszi)
 12 lesz vesződsége (K: lesz <?majd?) vesződsége)
 14–15 közbebeszél, ahol ült, (K: kozbe beszelt <az egész> ahol ült)
 16 madár, lépten-nyomon (K: madár <már> lepton nyomon)
 18 dicsekedett a tegnapi beszédében (K: dicsekedett <vele> <vele> a tegnapi <antiszemita> beszédjében)
 19 hozzátette, hogy (K: hozza <vette> tette)
 25 »Audiamus« (K: „Audiamur”)
 26 dietakon lettünk (K: dietakon <volna vol> lettünk)
 28 évi támadást (K: évi <?vádát?) támadást)
 28–29 professzorok seftelési szelleme (K: professorok <ellen> gsäftelesi szelleme)
 31 hogy *azután* egy esztendeig (K: hogy egy esztendeig)
 34 Természetesen (K: <Még> Természetesen)
 34–35 jutott: jól dolgoznak derék hazánkfiai, legkevesebben (K: jutott: <mert az antiszemiták kevesen vannak ugyan a> jól dolgoznak derék hazánkfiai legkevesebben)
 35–36 de legtöbbet ők beszélnek. Legalább (K: de <a> leg-többet <megis> ők beszélnek <<Szemnez Emil tamadta a szabadkőművességet <.....> eros „hazaszerető kereszt-teny” tendenciával katolikus tendenciával <.....>>> Legalabb)
 „ : 36–37 olvasni a *szegény jó* primásnak (K: olvasni a primasnak)
- 105 : 1 támadta erős (K: tamadta <egy kicsit nagyon is> eros) »M
 2 tendenciával. Dobránszky (K: tendenciával <azt is kifogásolta> <kifogásolta> azt is hogy Rakovszky Istvánt ki szabadkőműves nevezték ki a vallási alap felügyelő bizottságába, amire aztán ?jelesen? felelt meg Rakovszky, be- ismerve hogy szabadkőműves ugyan, de a mellett jó katho-likus is) Dobránszky)
 5 De itt megálljunk (K: <S o volt> De itt megálljunk)
 6 aki felállítani akar (K: aki <valamit> felállítani akar)
 7 A többi mind *törülne, bontana*. (K: A többi mind csak azt mondta hogy mit nem akar.)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 103 : 5 *pagát* — a legkisebb értékű ütőkártya a tarokban
 7 *a népfelkelők legújabb sportja bontakozik ki.* — MK utalása arra vonatkozik, hogy ezekben a napokban indult meg a népfelkelési tiszti tanfolyamokra való szervezés. A Nemzet c. napilap Hírek rovatában az alábbi közlemény jelent meg: »A népfelkelési tiszti tanfolyamok márc. 1-én kezdődnek a Ludovika Akadémiában, részint erre a célra kirendelt honvédtisztek vezetése alatt. A katonai ügyosztálynál népfelkelési tisztekül három nap alatt több mint hatszázan jegyeztették magukat elő, ami bizonyára örvendetes jele az új intézmény fölkarolásának és népszerűségének. Ez a szám a jelentkezés utolsó határnapjáig febr. 20-ig mindenesetre tetemesen szaporodni fog...« (Nemzet, 1887. febr. 17. 46. sz. Regg. kiad.) A népfelkelésről ld. az 1886. XX. tc.
 9—10 *a »Nemzet-ből a népfelkelő képviselők névsorát.* — A Nemzet febr. 15-i számában Országos képviselők mint népfelkelő ítszjelöltek címmel közlemény jelent meg, amely az aznapi népfelkelési tiszti tanfolyamra jelentkezett képviselők névsorát közölte (ld. Nemzet, 1887. febr. 15. 45. sz. Esti kiad. Hírek rovat).
 17—26 Beöthy Algonon tisztképző tanfolyamra való jelentkezése. — Feltehetőleg Beöthy Algonon kárára elkövetett tréfálkozásról van szó, melyhez a Nemzet fent említett Országos képviselők mint népfelkelő tisztjelöltek című híre adhatta az indítékot. A közlemény beszámolt arról, hogy a népfelkelésre kötelezett képviselőkön kívül népfelkelési tiszti tanfolyamra jelentkezett még többek között Beöthy Algonon is.
 „ 22 *aerarium* — kincstár
 „ 24 *embopoint* — pocak
 104 : 14 *Ma a Herman beszédje alatt folytonosan közbeszólt* — A KNapló nem örökölte meg Beöthy közbeszólásait.
 18—20 *Nendtvich azzal dicsekedett a tegnapi beszédében, hogy ő milyen jó tanult diák korában és hozzátette, hogy a fiai is mind jól tanultak.* — Ezzel a megjegyzéssel MK Nendtvichnek egy derűtséget kiváltó mondatát pécézte ki: »Én magam bátor vagyok kérdezni a miniszter urat, hogy ugyan fiatal korában úgy mint én is — és mondhatom, hogy mindig szorgalmas tanuló voltam (*Éljenzés és derűtség.*) és gyermekeim is híresek voltak az egész városban arról, hogy igen jól tanultak — maga tanult-e annyit, mint amennyit ő most a középtanodai tanulókat kényszeríti tanulni; (*Derűtség.*) mi nagyon keveset tanultunk a középtanodákban. (*Derűtség.*)« (KNapló, i. h. 226. l.)
 21—22 — *Hát a kedves tatája hogyan tanult?* — *kiáltá közbe Justh Gyula.* — A KNapló nem őrizte meg a MK által jelzett közbeszólást.

- 104 : 23—24 *A Zimándy páter latin idézetei alatt az egész Ház egyszerre beletalálta magát a hangulatba* — Zimándy beszéde tele volt latin szólásokkal és közmondásokkal, a Ház nagy derűtlenségére. A szónok stílusának és a Ház hangulatának érzékeltetésére érdemes felidézni a beszédből egy részletet: »T. Ház! Az én szerény meggyőződése az, hogy az nagyon megsegényítő a parlamentre nézve, ha itt azt kívánjuk, hogy az egyes latin idézetek magyaráztassanak. (*Derűtlenség és fölkiáltások jobb felől: Ilyen beszédek megsegényítők.*) Megmondom miért. Mert fel kell tenni minden képviselőről, hogy legalább az úgynevezett általános műveltségben részesült (*Derűtlenség. Fölkiáltások jobb felől: Ezen beszédből ez nem látszik!*), amely megadja minden embernek azt a kvalifikációt, hogy megérthesse legalább azt a néhány szót, ami latinul van mondva. (*Halljuk!*) Tehát, „Potuisti occupare hanc terram.” (*Felkiáltások a jobboldalon: Hungarice! Általános zajos derűtlenség. Felkiáltások jobb felől: Quousque tandem? Sedeat! Hosszan tartó zajos derűtlenség.*)« (I. h. 229. l.)
- 25 »*Audiamus*« — hallgassuk meg
- 25 »*Taceat*« — hallgasson
- 27—30 *Herman megindítá a szokásos évi támadást az egyetemi professzorok seftelési szelleme ellen, amire mint minden évben, most is Szilágyi Dezső válaszolt.* — MK megjegyzése találó, mivel a budapesti egyetem költségvetési tételénél Herman és Szilágyi között a vita évről évre megújult.
- 30—31 *A harmadik egyetem, e fehér lepedős kísértet is a sorompók elé idézetelt* — Herman felvetette a harmadik egyetem felállításának évek óta húzódó kérdését. Hangsúlyozta, hogy annak a kérdésnek a megítélésében, hogy a harmadik egyetemet melyik városban állítsák fel, nem a politikai és gazdasági szempontokat, hanem a kulturális érdekeket kell szem előtt tartani.
- 31—33 *hogy aztán egy esztendeig megint a sajtóban bolyongjon, futkározva Pozsonyból Szegedre, és meg nem pihenve sehol, mint az örök zsidó.* — A harmadik egyetem felállításának helyét illetőleg több város jött szóba: Pozsony, Szeged és Kassa. Trefort miniszter a képviselőház jelen ülésén sem adott pontos választ a harmadik egyetem felállításának helyét illetőleg. Trefort a következőket mondta: »De az már más kérdés, hogy amikor egy harmadik egyetemet felállítunk, annak Szegeden vagy Pozsonyban legyen helye. ZIMÁNDY IGNÁC: Kassának is ígérték! TREFORT ÁGOSTON, valóságos közoktatásügyi miniszter: Önnek nem válaszolok! (*Zajos derűtlenség.*) A harmadik egyetemet oly helyen kell felállítani, amelyen tudjuk, igénybe is fog vétetni. Mert mit fogna használni egy harmadik egyetem felállítása, ha nem látogatnák kellőleg?» (I. h. 242. l.)
- 105 : 1—2 *Szemnecz Emil a szabadkőművességet támadta erős »haza-*

mentő keresztény» tendenciával. — MK találóan jellemezte Szemnecz beszédét. Szemnecz annak kapcsán, hogy a katolikus alapok és alapítványok felügyelő bizottságába a kultuszminiszter Rakovszky István személyében egy szabadkőművest is kinevezett, heves támadást intézett a szabadkőművesek ellen.

A MAI ÜLÉS

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 204 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. február 19., 9. évf. 49. sz. (2. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A szövegről

A karcolat szövegét MK egy 35 cm hosszú és 15 cm széles, továbbá egy 10 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában négy szeletre vágták és I—IV római számmal jelölték.

A jellegzetes szerkesztőségi papír is arra utal, hogy MK a szerkesztőségben írta beszámolóját. Gyorsan és könnyedén fogalmazott, a javítások, törlések száma az átlagosnál alacsonyabb. A korrektúrát maga végezte és ez alkalommal négy kisebb módosítást eszközölt a kiszedett szövegen (105 : 5—6, 105 : 15, 105 : 24—25, 106 : 29).

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 18-i ülésén folytatódott a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalása. Elsőként a műegyetem költségvetésének előző nap megkezdett tárgyalására került sor. *Herman Ottó* a műegyetemhez tartozó külön gazdasági fakultás felállításának szükségességét vetette fel. *Nendtvich Károly* arról szólott, hogy a műegyetemen a befolyt tandíjakat miként lehetne a tanárok között igazságosan elosztani. Megemlítette, hogy Németországban a tanárok döntenek el a tandíj összegét. Végezetül felelevenítette *Dobránszky Péter* képviselő műegyetemi tanári állásától való megfosztását, melyet igazságtalannak minősített. *Trefort Ágoston* miniszter válaszában kijelentette, hogy *Dobránszky* a műegyetemen való további alkalmazása tarthatatlan volt. Ezután *Berzeviczy Albert* államtitkár *Dobránszky* előző napi vádjaira válaszolt. Cáfolta *Dobránszky* a műegyetem tanulmányi rendszeréről és annak kezeléséről, valamint a műegyetem egyes alkalmazottainak visszaéléseiről szóló vádjait. Ezzel a Ház befejezte a József-műegyetemre előírány-

zott költségvetési tétel vitáját. A továbbiakban sor került a középiskolák költségvetési tételének tárgyalására. *Helyi Ignác* a reáliskolák és gimnáziumok egyesítésének szükségességét vetette fel, példaként említette a norvég középiskolai tanrendszert. *Trefort* miniszter válaszában hangsúlyozta, hogy nem áll szándékában a középiskolát egységes iskolává szervezni. Véleményét az oktatás terén fennálló nemzetközi kapcsolatokkal és az életnek az iskolával szemben támasztott sokféle követelményével indokolta. *Ugron Gábor* azt fejtegette, hogy jelenleg a középiskolai oktatási rendszert nem a nemzet szükségletei és feladatai határozzák meg. Csatlakozott a *Helyi Ignác* által kifejtett nézetekhez, ő is reformokat sürgetett a középiskolai oktatás terén. *Trefort Agoston* röviden válaszolt *Ugron* észrevételeire. *Zichy Antal* a német iskolarendszert vette védelmébe. Annak a nézetének adott kifejezést, hogy Franciaország egy idő óta hanyatlik, és maguk a franciák is a német tanrendszert tekintik követendő példának. Beszédében kitért Európa békéjének kérdésére, ezzel kapcsolatban javasolta, hogy Franciaország véglegesen mondjon le Elzászról. Végezetül kifogásolta a görög nyelv tanítását, mert az túlterhelést jelent a diákoknak. *Zichy beszéde* után *Péchy Tamás* elnök szólalt fel, kérte a képviselőket, hogy beszédükben ne bocsátkozzanak a Franciaország és Németország közötti kényes viszony taglalásába. Az ülés utolsó szónoka *Kiss Albert* volt, aki az alföldi kis gimnáziumok megszüntetése ellen szólt. (KNapló, 1884–87. XV. köt. 259–281. l.)

*

A képviselőházi ülésen ez alkalommal is a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalása szerepelt a napirenden. MK a képviselőházi ülésről frott beszámolója bevezetőjében jelzi olvasóinak, hogy »a mai ülés teljesen érdektelen volt«. Az unalmas ülés ellenére MK — *Ugron Gábor* felszólalásától eltekintve — nyomon követi az ülésteremben elhangzottakat, bár az egyes felszólalásokról nem számol be részletesen olvasóinak. Kiemeli az érdekesebb fordulatokat, majd a karcolat további részében egy *Wahrman*-anekdotát és egy *Göndöcs-történetet* ad elő.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor
105	1 A mai ülés (K: <Az igazs> <A kozoktatasiügyi> A mai ülés)
	1 beszéd sok aljjal. (K: beszéd <kevés eredmény> sok aljjal.)
	5–6 támadt, azt mondta el (K: támadt hát azt mondta <hogyan> el)
	6 fölállítani (K: felállítani)
	8 Utána Nendtvich (K: Utána <az oreg> Nendtvich)
	12 tanároknak.) Beszédje (K: tanároknak) <Vegul> Beszedje)
	14 megfelelnie Trefortnak. (K: megfelelnie <Ugronnak> Trefortnak)

Lap Sor

- 105 : 15 De még könnyebben felelt (K: De még jobban felelt)
16 tehetségű fiatal (K: tehetségu <fiatal> fiatal)
17–18 vesztette el a szabadelvű párt (K: vesztette el a <kor-
manypart> szabadelvupart)
21 közt mutatta ki azok (K: közt <kimutatta> mutatta ki azok)
21–22 sor között kihúzott sor a K-ban: <A krisztusi monda,
hogy a ki kardot rant kard altal vész.>
24–25 rántson. Ki gondolhatta (K: rántson valamikor. <Ki
hitte volna azt el hogy a Dobranszky> Ki gondolhatta)
25 Dobranszky, kinek a leleplezések (K: Dobranszky <aki a
leleplezgetes> kinek a leleplezések)
27 fejét. (K: fejét. <Rosz kenyér az>)
106 : 1 tárt fel. A Ház (K: tárt fel <...> A Ház)
2 Franciaországba tesz (K: Franciaországba <tart> tesz)
3–4 Norvégiában, s imponált (K: Norvégiában <következés-
kép> s imponált)
5 mint a norvég (K: mint a <norvegvi> norvég)
13–14 megfogamzik egy furfangos (K: megfogamzik <az o>
egy furfangos)
19 fogadott, meglóbázta (K: fogadott <megloba> meglóbázta)
19–20 és félbeszakította (K: és <beleszolt> félbeszakította)
23 És ezzel a Péchy (K: <Most meg hát> És ezzel a Pechy)
29 nincsen az ujján (K: nincsen rajta az ujján)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 105 : 8–9 *Neki is támadt egy eszméje:* — A KNaplóból vett idézet-
ből kitűnik, hogy Nendtvich tandíjjal kapcsolatos elképze-
lését németországi példából merítette: »T. Ház! Németor-
szágban eredetileg úgy volt és most is úgy van, hogy minden
tanár meghatározza tanpénzét, melyet a tanítványoktól
követel.« (I. h. 261. l.)
20–21 *s a Ház mély figyelme és nagy tetszése közt mutatta ki azok
valótlanságát.* — A KNapló is ilyen értelemben örökölte
meg a Ház hangulatát. Berzeviczy beszéde alatt a következő
bejegyzések találhatók: helyeslés, helyeslés és tetszés jobb
felől, élénk helyeslés jobb felől, derűltés, élénk derűltés és
tetszés. (I. h. 263–265. l.)
25–26 *hogy Dobranszky, kinek a leleplezések által lón pusztulása,*
— MK ezzel a fordulattal az előző ülészak végén, Dobransz-
ky személye és pánszláv politikai kapcsolatai miatt kitört
parlamentári támadásokra utalt. (Ld. Krk 68. köt. 195–
206. l.)
106 : 4–5 *Olyanoknak kellene lenni az iskoláinknak, mint a norvég
iskolák.* — Ezzel a fordulattal MK Helfy Ignác hosszas fej-
tegetésének lényegére utalt.

Lap	Sor	
- 106 11 *belescap egy kicsit a külügyi politikába*, — A KNapló szerint Zichy a következőket mondta: »Hát mondjon le Franciaország Elzászról, a német tartományról őszintén és igazán, mint a békekötésben lemondott, akkor nem lesz többé ok, hogy a németek és franciák egymással újra megmérkőzzenek, nyugtalanítsák Európát és roppant költségbe keverjék többi közt monarchiánkat is.« (I. h. 276. l.)
- 12 *burkusok* — burkusoknak a korabeli szóhasználatban a poroszokat nevezték
- 19—20 *Péchy szót fogadott, meglóbázta a csengettyűt, és félbeszakította a szónokot*: — A KNapló arról tanúskodik, hogy Péchy Tamás elnök nem szakította félbe Zichy beszédét, csak a szónok felszólalása után tett néhány észrevételt.
- 21—22 — *Figyelmeztetem a képviselő urat, tartózkodjék az ilyen részletektől, mert az illető nemzetel barátságban állunk*. — A KNaplóból vett idézetből kitűnik, hogy Péchy nem Zichy Antalt figyelmeztette, hanem az utána ehhez a témához szólni kívánó képviselőket: »ELNÖK: T. Ház! (Halljuk!) A tanácskozások további folyamára nézve kénytelen vagyok egy észrevételt tenni. A gyakorlat arra tanította meg, azt hiszem, a parlament minden tagját, hogyha itt valamely eszme szóba kerül, annak ellenzői és mellette szólói aztán alkalmat vesznek maguknak bővebb taglalásba bocsátkozni. Ennek következtében, miután az éppen most szolt képviselő úr a francia és német nemzet közötti nagyon kényes viszonyokat taglalta, kérem, ne méltóztassék ezen témával bővebben foglalkozni. Kérem ezt különösen azért, mert ezen államok mindegyikével egyaránt barátságos viszonyban állunk, és mert a mostani, kissé izgatott időben tanácsos az ilyen nyilatkozatokat kerülni. (Élénk helyeslés.)« (I. h. 277. l.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 205—206 folio.
- M** I. *Pesti Hírlap*. 1887. február 20., 9. évf. 50. sz. (2. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.
- II. *Makszák Kálmán Országgyűlési Karcolatai*. Bp., 1892. Össze-
gűjtötték és kiadták Légrády Testvérek. 152—154. l.

A szövegről

A textológiai elveknek megfelelően a jelen Krk az 1892-es kötetkiadás szövegét közvetíti. A kötet sajtó alá rendezésekor MK mindössze két helyen változtatott a PH szövegén, ezt a szövegváltozások között jelöljük.

A karcolatot eredetileg két, 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta MK. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tíz részre vágták és I–IX római számmal jelölték.

A K papírja egyértelműen arra utal, hogy a beszámolót MK a PH szerkesztőségében készítette. A húzások, javítások száma az átlagosnál kevesebb. A korrektúrát maga végezte, ekkor kilenc esetben módosított a kiszedett szövegen: 107 : 9, 107 : 14–15, 107 : 22, 107 : 28, 107 : 29, 108 : 4–5, 108 : 15, 109 : 7, 109 : 8. A korrektúra alkalmával nem vette észre, hogy a 108 : 17 sorban a szedő a »pillanathoz« szóalak helyett »pillanatban« alakot szedett. Ez a forma az 1892-es kiadásban is megmaradt, a főszövegben a K alapján javítottuk.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 19-i ülésén napirend előtt a rendkívüli honvédelmi költségekről szóló törvényjavaslat vitájára került sor. A törvényjavaslatban foglaltak szerint a kb. hét és fél millió forint rendkívüli hitelt egyrészt a honvédség, másrészt a népfelkelő csapatok felszerelésére kívánták fordítani. *Dániel Ernő*, a pénzügyi bizottság elnöke indokolta a javaslat szükségességét. Majd *Münnich Aurél* a véderőbizottság nevében fejtette ki álláspontját. Ezután *Fejérváry Géza* honvédelmi miniszter ajánlotta a törvényjavaslatot elfogadásra. Az előadók és a honvédelmi miniszter rövid beszéde után a Ház valamennyi pártjának szónokai felszólaltak. Elsőként *Apponyi Albert gr.* hangsúlyozta, hogy Magyarország békét akar, azonban ha »a Monarchia hatalmi állásának sérthetlenségét« békés úton nem sikerül fenntartani, kész a háborúra. Végezetül maga és pártja nevében elfogadta a törvényjavaslatot. A függetlenségi párt nevében *Irányi Dániel* is megszavazta a rendkívüli hitelt. Véleménye szerint, minthogy a háború lehetősége nincs kizárva, a készülődés elkerülhetetlen. Annak a reményének adott kifejezést, hogy a kormány a hadi célokra kért hitelt az ország határainak és az állam érdekeinek védelmében fogja felhasználni. A költségek megszavazása mellett nyilatkozott még *Vadnay Andor* és *Szemenez Emil* antiszemita képviselő is. A nemzetiségi képviselők nevében *Trujia Péter* hangsúlyozta, hogy a haza tekintélye, valamint a béke fenntartásának érdekében a nemzeti sérelmeket félreteszik és a törvényjavaslatot elfogadják. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök reflektált az elhangzott beszédekre. Módosította Apponyinak azt a kijelentését, mely szerint a kormány a háborút valószínűnek tartja. Tisza óvatosabban fogalmazott. Kijelentette, hogy a kormány reméli a béke fenntartását, de nem tartja kizártnak a háború lehetőségét. Miután a Ház a honvédelmi költségeket elfogadta, sor került a vallás- és közoktatásügyi tárca napirenden levő költségvetési vitájának folytatására. *Dobránszky Péter* személyes kérdésben kért szót. *Hoitsy Pál* a közoktatási reformmal kapcsolatban fejtette ki nézeteit. *Nendvich Károly* tanári tapasztalataira hivatkozva szembeállította a reál-

iskolákat a gimnáziumokkal, majd kijelentette, hogy a reáligazgatókat szükségtelennek tartja. *Pulszky Ferenc* megállapította, hogy a vitában részt vett szónokok különböző felfogásokat, véleményeket tolmácsolnak. Ezzel kapcsolatban kijelentette, legjobban teszi a miniszter, ha egyik képviselőre sem hallgat és továbbra is a saját elképzeléseit valósítja meg. *Fenyvessy Ferenc* a képzőművészet iskolai oktatásának kérdését említette meg. *Herman Ottó* a középiskolai tanulók túlterhelésével kapcsolatban fejtette ki nézeteit. Az ülés további részében *Tisza Kálmán* miniszterelnök törvényjavaslatot terjesztett be az 1886. évi közösgyi költségekre a magyar korona országai által pótlólag fizetendő összegről, továbbá jelentést nyújtott be az 1886. évben az egyes minisztériumoknál előfordult nagyobb túlkidadások tárgyában. Az ülés végén *Orbán Balázs* interpellációt intézett a kézdivásárhelyi postahivatal ügyében a közlekedési miniszterhez. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 281—302. l.)

*

1887 elejére mind Nyugat-Európában, mind Kelet-Európában elmélyült a háborús válság. Európa államai sorra fegyverkeztek, köztük a Monarchia is. Ezt a háborús készülődést tükrözte a képviselőház jelen ülése, amikor a Ház a rendkívüli honvédelmi költségekről szóló törvényjavaslatot tárgyalta meg. Az ülés érdekessége volt, hogy valamennyi párt pártállásra való tekintet nélkül lelkesen és egyhangúan szavazta meg a hadihitelt. MK karcolata elején a helyzet jellemzésére és érzékeltetésére háborús képet idéz elénk. Majd az ülés nagy látogatottságáról számol be olvasóinak és tudósít arról, hogy mindössze a szélsőbaloldal hét képviselője vonult ki a folyosóra, mert nem értettek egyet a törvényjavaslattal. Szembeállítja velük a folyosón felbukkanó Helfy Ignácot, a függetlenségi és 48-as párt egyik vezéralakját, aki »csörtetve rohan« szavazni. A továbbiakban a Ház »lelkes« hangulatát ecsetelte, ennek kapcsán ironikusan utalt az 1741. szeptember 11-i pozsonyi országgyűlésre. A karcolat további részében híven tájékoztat a tanácssteremben történekről. MK csupán az ülés első részéről írt beszámolót, a vallás- és közoktatásügyi tárca napirenden levő tárgyalásának folytatásáról nem tájékoztatta lapja olvasóit.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor
106	: 1 Daliás idők (K: < ?Ahany? > Daliás idők)
	2 országház ormán. (K: országház <ormaról> ormán.)
	4 pilinkél; az országút (K: pilinkél <mintha Szent Péter var utcain> az országut)
	5—107 : 1 sor között két kihúzott sor a K-ban: <A Haz elsőcsarnoka> <A Haz felé parupli alatt>

- Lap Sor
- 107 9 Madarász és madaruk: a Rigó, az öreg (K: Madarász és a madár <(Rigó Ferenc): Rigó <Ferenc>, az öreg; PH: Madarász és a madarak: Rigó, az öreg)
- 14–15 szavazzuk meg a javaslatot. *Nec vitam, nec avenam.* (K: szavazzuk meg <... ..> *Avenam non.*)
- 21 rohan a folyosón (K: rohan <be> a folyosón)
- 22 hosszú fekete szalonkabátja csak úgy úszott (K: hosszú <salon> fekete salon kabátja csakugy uszik)
- 23–24 sor között a K-ban kihúzott sor: <Naci batyám! Naci batyam! – allítja>
- 24 sietsz, Náci (K: sietsz <ugy> Naci)
- 28 S azzal sietve (K: S sietve)
- 29 csakugyan lelkes hangulat van. (K: csakugyan ünnepélyes hangulat <honolt> van.)
- 33–34 Tamás guggolt a csengettyűjével. (K: Tamas <..... egyedül> guggolt a csengettyűjével.)
- 35 volt semmi (K: volt <..> semmi)
- 36 méltóságteljes nyugalom (K: méltosagteljes <cse> nyugalom)
- 37–38 sor között a K-ban két kihúzott sor: <Minden hozza jarult hogy> <Ivanka Imre ?osztint? fellobogott a reg>
- 39 ajánlták a javaslat elfogadását. (K: ajánltak <elfogadásra> a javaslat<ot> elfogadasat.)
- 108 : 4–5 kiáltottak neki, hadnagy (K: kiáltottak *Fejervarynak.* *Hadnagy*)
- 8 De legjobban (K: De <legtöbb> legjobban)
- 12 beszédet, aminőt csak ő tud. Nem ellensége (K: beszédet <aminoket> aminőt csak ő tud. <<Megszavazza <.....> az esetleges haboru költségeit és erre az alk>> Nem ellensége)
- 15 Majd a szélső bal nemes <?zászlótartója?> vezére <<olvasta le hogyan <... ..> Iranyi Daniel göngyölgette be; PH: Majd a szélsőbal nemes vezére, Irányi Dániel göngyölgette be)
- 16 pátozzal, mely (K: pathosszal <<hofehér <.....>> mely)
- 17 pillanathoz (PH, 1892: pillanatban)
- 21 egy roppant éljen (K: egy <?felharsano?) roppant éljen)
- 28 szemekkel mondta el, (K: szemekkel <szavalta> mondta el)
- 30 kötelekeiben. (K: kotelekeiben <közt>)
- 32 végig a Házon. (K: végig <az egész> a Házon.)
- 38 nevében. Ez volt (K: nevében <Ezt va> Ez volt)
- 39–109 : I sor között a K-ban kihúzott szavak: <Még generális Tisza>
- 109 : 1 E szép harmonikus szcénát (K: E szep <harmoniat> harmonikus scenat)
- 3 »generális« felszólalása (K: „generális” <egy szep beszeddal> felszolalasa)
- 4 egyszerűségében oly emelkedett (K: egyszerűsegeben <olyan> oly emelkedett)

Lap Sor

- 109 : 6 volna ma, azaz kettőt: (K: volna ma <ha a car ott lett volna a karzaton> azaz kettőt.)
7 hogy *hadnagy* Szemnecz (K: hogy Szemnecz)
8 hogy a cár *vagy legalább Katkov*, ott lett (K: hogy a car ott lett)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 107 2 *parupli* — a. m. parapló — esernyő
9—10 *Csak a duzzogók vonultak ki: a két Madarász és mada-
ruk: a Rigó, az öreg Petur bán, Petrich, valamint Anyos és
Tulok.* — A függetlenségi és 48-as párt baloldali csoportjáról
van szó: Madarász Jenő, Madarász József, Rigó Ferenc,
Petrich Ferenc, Anyos Tivadár, Tulok Benő, a hetedik
képviselő valószínűleg Almássy Sándor.
11 *(Újra heten vannak, mint a koronázás idején.)* — Az utalás
arra vonatkozik, hogy a szélsőbaloldal hét képviselője —
Madarász József vezetésével — 1867-ben tiltakozott Ferenc
József megkoronázása ellen.
15 *Nec vitam nec avenam* — sem életet, sem zabot. MK tréfás
analógiája az 1741. szeptember 11-i pozsonyi országgyűlésre
célzó gúnyolódásra: »Vitam et sanguinem, sed avenam
non« (Életünket és vérünket, de zabot nem).
20 *S arcát, amíg beszélt, ájtatosan Turin felé fordítá.* — A szélső-
baloldal szoros kapcsolatot tartott fenn Kossuthtal. Többen
személyesen meglátogatták, leveleztek vele és sokban követ-
ték politikai tanácsait.
25 *Kossuth palatinusa* — Ez a megjegyzés arra a közismert
tényre utalt, hogy Helfy állandó kapcsolatban állt, levelez-
zett az emigrációban élő Kossuthtal. És igen sok esetben
Kossuth Helfyhez címzett levélben fejtette ki egy-egy kér-
déssel kapcsolatos álláspontját.
27 *Mindent megszavazok, ha a haza védelme kívánja.* — MK a
fordulattal tömören illusztrálta a függetlenségi és 48-as
párt állásfoglalását.
108 6 *untauglich* — alkalmatlan, használhatatlan
8 »*Ha megyünk, mind megyünk!*« — Polónyi közbekialtását
a KNapló nem őrizte meg.
12—14 *Nem ellensége a háborúnak, ha az elkerülhetetlen, ennél-
fogva arra az időre békét köt a többséggel.* — MK tömören
összegezte Apponyi Albert állásfoglalását. (I. h. 284. l.)
17—20 *»lemondunk ideiglenesen pártviszélyainkról, félre tesszük
sérlelminket, megfeledekezünk a szenvedésekről, csak egyről
nem: a haza iránti kötelességről.«* — MK szinte szó szerint
idézte Irányi Dániel szavait. (I. h. 287. l.)
26 *»sanguinem et pecuniam* — vért és pénzt

- Lap Sor
- 108 28—30 *hogy a trónnak és a hazának megszavaznak mindent, hogy jogaikért harcolni akarnak ugyan, de csak a haza kötelékében.* — A KNaplóból vett idézetből kitűnik, hogy MK pontosan adta vissza Trutia Péter nemzetiségi képviselő felszólalását: »Ezen tudat a meggyőződésből kiindulva, a századokon át tanúsított s haza iránti tántoríthatatlan hűség és ragaszkodáshoz hűen, amennyiben mi e haza kötelékében várjuk sorsunk javulását, nem fogunk megszűnni törvényes jogaink érvényesítése iránt küzdeni, s minket mint e haza polgárait megillető jogainkat követelni. De ezen nehéz pillanatokban, midőn a haza tekintélyének emelése s a béke fenntartásának biztosítása, esetleg védelme céloztatik, sérelmeinket mérlegen kívül hagyjuk, a bizalmi kérdést ezúttal fel nem vetjük, s nem a kormány iránti bizalomból, hanem a trón iránti hódolatból, a hazához való hű ragaszkodás és szeretetből (*Élénk tetszés.*) úgy az én, mint elvtársaim nevében a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadom. (*Általános élénk helyeslés.*)« (I. h. 289. l.)
- 109 : 7 *Azt, hogy hadnagy Szemnecz ne beszélt volna.* — Szemnecz stílusának érzékeltetésére érdemes beszédéből felidézni egy részletet: »Mi, a fiatal nemzedék, óhajtjuk a békét, de nem félünk a háborútól, s legyen meggyőződve a haza, ha a legszentebb áldozatot azért kéri tőlünk (*Zaj.*) mi szívesen adjuk azt a szabadságért, átérezve a nagy költő mondását: „Mert boldog az, kit fényes diadalban, Véres babérral csókol a halál.”
- Elfogadom a törvényjavaslatot. (*Zaj. Elnök csenget.*)« (I. h. 289. l.)

A MAI ÜLÉS

M *Pesti Hírlap. 1887. február 23., 9. évf. 53. sz. (2. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 21-i ülésén folytatódott a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 1887. évi költségvetésének részletes tárgyalása. A vitában felszóltak: *Göndöcs Benedek, Lukács Gyula, Szalay Imre, Barla József*. Miután a Ház befejezte a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetési vitáját, megkezdte az igazságügy-minisztérium 1887. évi költségvetésének részletes tárgyalását. *Busbach Péter* előadó után *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter mondta el munkaprogramját. Az ülés utolsó szónoka *Fluger Károly* volt. (KNapló' 1884—87. XV. köt. 303—329. l.)

A képviselőház febr. 22-i ülésén — erről szól a jelen karcolat — tovább folytatták az igazságügyi tárca előző nap megkezdett költségvetési vitáját. Az ülés első szónoka, *Margittay Gyula* határozati javaslatot nyújtott be a szenvedő váltóképeség megszorítására. Javaslatával kapcsolatban antiszemita nézeteit hangoztatta. Az ülés következő szónoka, *Ullmann Sándor* kormánypárti képviselő röviden méltatta a törvényhozás és igazságszolgáltatás elért eredményeit, majd a soron levő feladatokról beszélt. Felszólalása végén elismeréssel szólt az igazságügy-miniszterről. *Veszter Imre* az igazságszolgáltatás különböző kérdéseivel foglalkozott. Beszédében utalt a honti választási visszaélésekre, ezzel kapcsolatban élesen bírálta a kormányt az igazságszolgáltatás és a bírói függetlenség megsértése miatt. Végezetül intézkedéseket sürgetett a politikai hatalom túlkapásainak megszüntetésére. *Hodossy Imre* azt fejtegette, hogy az igazságügy-miniszter előző napi ígéreteinek igen csekély értéke van. Az igazságszolgáltatást a »parlamenti formába öltöztetett önkény rendszeré«-nek nevezte. Beszéde végén kijelentette, hogy az igazságügyi tárca költségvetését nem fogadja el. Ezután *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter válaszolt az elhangzott felszólalásokra. Visszautasította Veszter Imre és Hodossy Imre képviselők azon vádjait, mely szerint a kormány az igazságszolgáltatást hatalma érdekében befolyásolja. A továbbiakban *Boda Vilmos* képviselő arról szólt, hogy a bírói kinevezés elengedhetetlen feltétele a kormánypárti érzelem. Ezután *Busbach Péter* előadó tett néhány észrevételt az ülésen elhangzott felszólalásokra. Az ülés utolsó szónoka *Lázár Ádám* volt, aki elsősorban az igazságügy-miniszter előző nap elhangzott reformterveivel kapcsolatban fejtegette ki nézeteit, majd néhány megjegyzést fűzött az igazságügyi tárca költségvetéséhez. (KNapló, i. h. 330—352. l.)

*

MK jelen karcolatában a képviselőház aznapi üléséről csak néhány mozzanatot jegyzett fel. Karcolata elején — lévén napirenden az igazságügyi tárca költségvetése — összehasonlította a nemrég hivatalba lépett Fabiny Teofil igazságügy-miniszter helyzetét és fogadtatását Fejérváry, Orczy és Bedekovics miniszterekkel. Ezután ironikus hangnemben megrajzolta Margittay Gyula alakját és aznapi képviselőházi szereplését. A továbbiakban éppen csak megemlítette Ullmann Sándor felszólalását, majd kicsit hosszabban időzött Veszter Imre és Hodossy Imre beszédénél. A többi felszólalóról említést sem tett, kivéve Lázár Ádámról odavetett csipkelődő mondatát. A karcolat végén megállapította, hogy az aznapi ülés a jelen ülésszak egyik legunalmasabbika volt. Ennek alátámasztására tréfás ötlettel megemlítette azt a tényt, hogy az ülésen ketten is elnököltek.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 109 : 2—4 *Olyan jó miniszter, aminőt csak kívánni lehet, de megvan az a szerencsélensége, hogy a Házban még most is idegen.* — Fabiny Teofil a tárgyalás időszakában még nem egészen egy éve (1886. máj. 15. óta) igazságügy-miniszter.
- 19—20 *Nem tudom, fog-e valaha memoárokat írni, de ha fog (mert már Madarász József óta semmi se bizonytalan)* — MK Madarász József Emlékirataim 1831—1881 c. könyvére utalt.
- 24—26 *Most az egyszer a váltóképességet kívánja megszorítottatni, mert emiatt vándorolnak ki az emberek Amerikába.* — Ez a fordulat nem MK satirikus megjegyzése, hanem Margittay Gyula hosszas fejtegetésének konklúziója.
- 110 : 2—3 *míg nem felváltotta Veszer Imre, a Ház egyetlen demokrataja, és a szóbeliség mellett plaidírozott.* — Veszer Imre rendszerint az igazságügy-minisztérium költségvetési tárgyalásánál szólalt fel, amikor is kifejtette nézetét a szóbeliség és közvetlenség, valamint a kir. tábla decentralizációja érdekében. A jelen képviselőházi ülésen ismét kifejtette véleményét a szóbeliséggel kapcsolatban: »Midőn ezelőtt — gondolom 7 évvel — az akkori költségvetési vita alkalmával a helyről figyelmeztettük, illetve felhívtuk az igazságügyi kormányt s a t. Háznak különösen túlsó oldalát, hogy az akkor éppúgy mutatkozott igazságügyi mizériáknak egy erős elhatározással vessen véget, s szakítva a mi alaki törvénykezésünk elavult, javíthatatlan — az egész civilizált világból rég kiküszöbölt — rendszerével, a szóbeliség, a közvetlenség és nyilvánosság behozatala által szegze véglegesen nyakát a formalizmus ama túltengésének, mely szülőanyja az ok nélküli perlekedésnek s megrontója a mi iustitiáinknak; az lett a válasz, hogy az elv jó, az eszme szép, de azonnali megvalósítása lehetetlen. Határozati javaslatlalt sürgettük, hogy a miniszter a szóbeliség, s ezzel kapcsolatban a királyi táblák decentralizációja tárgyában legalább az előmunkálatok azonnali megkezdésére utasíttassék. Leszavaztatunk! (Ügy van! Balról.)« (KNapló, i. h. 337. l.)
- 3 *plaidírozott* — védőbeszédet mondott
- 11—12 *hogy ezen kormány alatt nem lehetséges az igazság stb.* — Hodossy felszólalásában az igazságszolgáltatás területén felmerülő problémákért a kormányt vette felelőssé: »de sajnos, azt tapasztaljuk, hogy igazságügy-miniszterünk bármily elveket hangoztassanak, kormányzatunk egész iránya és szelleme ezen elveknek megvalósítását lehetetlenné teszi. (Ügy van! Bal felől.)« (KNapló, i. h. 341. l.)
- 21—22 *Olyan unalmas volt, hogy két elnök kellett hozzá neki átülje.* — Írónk tréfás megjegyzése arra vonatkozik, hogy az ülésen előbb Péchy Tamás, majd Bánffy Béla elnökölt.

A T. BÜFÉBŐL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 207—208 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. február 24., 9. évf. 54. sz. (3. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A K eredetileg két kéziratlapból állott. A lapok 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvek. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében kilenc részre vágták és az egyes csíkokat I—IX római számmal jelölték.

A K jellegzetes papírja arra mutat, hogy MK a szerkesztőségben írta parlamenti beszámolóját. Az átlagosnál valamivel kevesebb javítás, változtatás található a K-on, ez lendületes írásra, a mondandó végiggondoltságára utal. A korrektúrát valószínűleg maga végezte, erre utal a kézirathoz képest észlelhető két eltérés (111 : 4, 112 : 20), ezek egyike sem idegen kéz beavatkozását jelzi.

A parlamenti ülésről

A parlament febr. 23-i ülésén napirend előtt *Széchenyi Pál* gr. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter törvényjavaslatot nyújtott be az ipartörvény egyik szakaszának módosítására. Ezt követően *Margittay Gyula* rövid felszólalásában visszavonta előző napi határozati javaslatát. Az ülés további részében folytatódott az igazságügy-minisztérium 1887. évi költségvetésének részletes tárgyalása. A vitában mind az ellenzék, mind a kormánypárt részéről történtek felszólalások. Elsőként *Gáll József* reflektált az előző nap felszólalt ellenzéki képviselők észrevételeire, a költségvetés megszavazása mellett érvelt, majd elismeréssel szólt az igazságügy-miniszter munkaprogramjáról. *Unger Alajos* felszólalásában a bűnvádi eljárással és az igazságszolgáltatás lassúságával foglalkozott. Ez utóbbival kapcsolatban javasolta mind a királyi táblánál, mind a Kúriánál az egyes tanácsok létszámának csökkentését. Ezután *Gáll József* és *Veszter Imre* személyes kérdésben szólaltak fel. *Teleszky István* részletesen foglalkozott az ellenzék észrevételeivel, javaslataival. Rámutatott azokra a mozzanatokra, amelyek alapján elutasítja azokat. *Fenyvessy Ferenc* bírálta az igazságszolgáltatás hibáit, majd szenvedélyes hangon ecsetelte a bírói és ügyvédi kar helyzetét. Beszéde végén kijelentette, hogy a költségvetést nem fogadja el. *Szalay Károly* az örökösödési jogról szóló törvényjavaslat hibáival foglalkozott, ezt követően a büntetőtörvény és -eljárás hiányosságairól szólt. Végezetül a büntető törvénykönyv 474. §-nak törlését kérte. *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter felszólalásában elismerte, hogy mind a polgári, mind

pedig a büntető perrendtartás terén reformokra van szükség. Majd röviden válaszolt az ellenzék részéről elhangzott észrevételekre, megjegyzésekre. Az ülés végén *Szathmáry-Király László* interpellációt intézett a bel-, illetve a pénzügyminiszterhez a Heves megye kápolnai választókerületéhez tartozó Tarna menti községek dohányengedélye ügyében. Ezután *Szemecz Emil* a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett interpellációja hangzott el azzal kapcsolatban, hogy a katolikus alapokat és alapítványokat ellenőrző bizottságba szabadkőművest neveztek ki. (KNapló, 1884—87. XV. köt. 353—378. l.)

MK már az előző ülésről megjelentetett karcolatában utalt arra, hogy az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalása rendkívül unalmas, egyhangú. Valószínűleg ez magyarázza, hogy a jelen karcolatában alig foglalkozott az ülésteremben elhangzottakkal, inkább a büfé hangulatát rajzolta meg. A karcolat elején Beöthy Algernon, Szalay Imre és Boér Antal személyéhez kapcsolódó történeteket adott elő. A továbbiakban az ülésterembe vezetni olvasóit. A meglehetősen érdektelen ülés fordulatairól nem ír, csupán néhány felszólaló képviselő nevét említi meg.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 110 : oím: A t. büféből (K: <A t. Házból> A t. buffetből)
 1 Mai soraimnak (K: <Ma sem folyoso s> Mai soraimnak)
 2 karzat, még kevésbé (K: karzat <A buffetben nagy dinom> meg kevesbe)
 2—3 büfében leszünk. A szegény (K: buffetben <vagyunk> leszunk <Onnan nezegetik a vilagot> A szegeny)
 4 ást, s életunt (K: ástt <oz a buffetben> s életunt)
 5 díszpuska börtokjára. (K: disz puska <csövére> börtokjára)
 6 megszáradnak, a szalonnák (K: megszáradnak <a hering oregs> a szalonnák)
 8 hagyatva. Nincs (K: hagyatva. <Csak a> Nincs)
 9 bátyánk üldögél (K: bátyánk <<mondja az o latin <deuk> verseit és ismeretes Deák adomáit>> üldogol)
 111 4 Zsibongás, zaj, élénk (K: Zsibongo zaj <?valami> elenk)
 4—5 éppen úgy (K: épen <olyan> ugy)
 5 egészen átídomítja (K: egészen <atfogja a Ház abrazatat idomitani> atidomitja)
 6—7 rendezett a büfében. (K: rendezett <ma> a buffetben.)
 10 véén tanítványnak (K: véén <szereny> tanítványnak)
 : 11—12 utódomul kinevelni (K: utodomul <hagyni> kinevelni)
 12 a gróf (K: a <Ko> grof)
 13 tanítványa. — Hiába (K: tanitvanya. <Ezt a> <Hiaba belefáradtam> Hiaba)

- Lap Sor
- 111 19 Ó vezeti (K: O <viszi> vezeti)
 20 én vezetem (K: en <viszem> vezetem)
 22—23 az egyes asztaltársak (K: az egyes <Hogy a tanacs-
 teremben mi> <A tanacssterembeli folyo ügyek> asztaltársak)
 24—25 demokratát, debreceni szalonnát (K: demokratat <még
 most is> debreceni szalonnát)
 28 megpillantja a sárga (K: megpillantja a <?galans?> sárga)
 30 kezdi az rr-eket (K: kezdi az <r-t r> az <err-eket> rr eket)
 33 erdélyi ember (K: erdelyi <. . .> ember)
 „ 36 — Úgy, hogy (K: <Megiat> — Úgy hogy)
 112 : 3 »patronus«-uk. Harmadnap (K: „patronusuk” <Harmadnap
 megint> Harmadnap)
 5—6 el egy év (K: el egy <éve> ev)
 9—10 találkozott, beszélt vele (K: találkozott <vele be> beszélt
 vele)
 16 közt dévaj (K: közt <vig> devaj)
 19—20 sor között a K-ban két törölt szó található: <Unger
 Alajos>
 20 ugyan csinos (K: ugyan *igen* csinos)
 25 Megéljenezték lelkesen. (K: Megéljeneztek <Utána a leendő
 miniszter beszelt> lelkesen)
 27 büntette, s több efféle, laikusnak (K: büntett <a „,csalados-
 sag”> s több efféle <elképzelhetlen> laikusnak)
 30—31 sor között a K-ban két kihúzott szó: <Ez elle>
 31 Én nem mondok ellen — nagyon szeretem Fenyvessyt (K:
 En nem mondok ellen <—de aki azt a viccet elkövette a
 kozoktatási vita alatt amit Fenyvessy arról a szellemesség
 muzsája) nagyon szeretem <a kie> Fenyvessyt)
 32 mondta volna a kultuszügyi (K: mondta volna a <vallas>
 kultusz ugi)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 111 : 1—2 *Hanem ha keresztül talál menni a délutáni ülésrend eszméje*
 — MK már korábbi, febr. 13-án megjelent karcolatában
 is említést tett a délutáni ülésrend gondolatáról. Ebben az
 időben valóban történtek kísérletek a délutáni ülések beho-
 zatalára. A karcolatot követő hónapokban nem egy ülés kez-
 dődött déli 12, ill. du. 1 órakor. Ezek többnyire rövid ülések
 voltak. Valószínűleg a kormánypárt a délutáni ülésekkel az
 ellenzéki szónoklatok lerövidítését akarta elérni.
 23 *apoztrofál* — itt: valamelyik személy említése
 25—26 [Szalay] *tegnap iparosokat vezetett a miniszterelnök elé.* —
 Gunyoros megjegyzésével MK arra céloz, hogy Szalay
 Imre a képviselőház ülésein általában a földművelés és ipar
 kérdéseire szolt hozzá. A legutóbbi, febr. 21-i felszólalásá-

Lap Sor

- ban azt javasolta, hogy a bortermelő vidékek községi népiskoláiban a szőlőművelést, bortermelést és gyümölcsstermesztést kötelező tantárgyként oktassák. (KNapló, i. h. 308—309. l.)
- 112 : 23 a leendő államtitkár, Teleszky — A megjegyzés találó, ugyanis Teleszky István 1888—92 között igazságügyi államtitkár lett.
- 24—25 ki komoly érvekkel meggyőződen cáfolta meg Hodossyt, a leendő minisztert. — Ez a fordulat Hodossy Imre mérsékelt ellenzéki képviselő kárára elkövetett csipkelődés. Hodossy a jogügyi bizottság tagja volt, a képviselőházban rendszerint az igazságügyi kérdések tárgyalásánál szólalt fel.
- 29—30 Utána a leendő miniszter leendő államtitkára Fenyvessy Ferenc beszélt. — Ez a fordulat is MK szatirikus megjegyzése.
- 33—35 »az országban nem pártolják a festőművészetet, a falakon sehol sem látni képeket. Innen van Magyarországon az a sok képtelenség«. — MK tréfásan megváltoztatta Fenyvessynek a febr. 19-i ülésen elhangzott szavait. A KNapló szerint Fenyvessy a következőket mondta: »Innen van aztán t. képviselőház, hogy innen is, túl is a Dunának, Tiszának u magyar tehetős jómódú osztály, míg sokat tud költeni u lovakra, míg lakosztályai tele vannak zsúfolva drága elegáns bútorokkal, addig a képek iránt oly érzéketlenül viselkedik, hogy a szobáik falairól a leggyatrább, a leggyarlóbb ügynevezett Oeldruck-ok lógnak le, gazdájuknak nem nagy izlésére és érzékére mutatva. Innét van, t. képviselőház, hogy az ifjában nincs meg az ösztön, amely a nemes ambícióknak parázsát tűrve serkenti.« (KNapló, i. h. 298. l.)

A MAI ÜLÉS

M *Pesti Hírlap. 1887. március 5., 9. évf. 63. sz. (2., 3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlamenti ülésről

A képviselőház febr. 24-i ülésén befejezte az igazságügy-minisztérium költségvetésének tárgyalását, majd ezt követően megkezdte a honvédelmi minisztérium 1887. évi költségvetésének tárgyalását. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 3—29. l.)

A febr. 25-i ülésen befejezték a honvédelmi költségvetés tárgyalását és ezzel az 1887. évi állami költségvetés részletes tárgyalása is befejeződött. (KNapló, i. h. 30—52. l.)

A képviselőház febr. 26-i ülésén az indítvány és interpellációs könyv felolvasása után kérvényeket tárgyalt. Ezután elfogadta *Tisza Kálmán* miniszterelnök javaslatát, a házszabályok némely szakaszának megváltoztatására egy 15 tagú bizottság megválasztása tárgyában. Az ülés végén az elnök bejelentette, hogy a honvédsapatok tartalék hadi készleteinek és a népfelkelő csapatok egy része felszerelésének rendkívüli költségeiről szóló törvényjavaslatot a főrendiház egyhangúlag, módosítás és változtatás nélkül elfogadta. (KNapló, i. h. 53–65. l.)

Az országgyűlés febr. 28-i ülésén *Polónyi Géza* képviselő indokolta a tőzsdebíróság illetékességi körének korlátozása iránt benyújtott indítványát, melynek tárgyalásra való kitűzését a Ház nem fogadta el. Majd sor került a Ludovika Akadémia negyvenezer forintos póthitelének megszavazására. A továbbiakban *Széchenyi Pál gr.* földművelés-, ipari- és kereskedelemügyi miniszter felelt Olay Szilárd interpellációjára, ezt követően *Tisza Kálmán* miniszterelnök Apponyi Albert gr. interpellációjára válaszolt. (KNapló, i. h. 66–80. l.)

A képviselőház márc. 1-i ülésén az 1887. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslat másodszori megszavazása szerepelt napirenden, melyet a név szerinti szavazásnál a Ház 115 szótöbbséggel megszavazott. (KNapló, i. h. 81–95. l.)

A márc. 2-i rövid, mindössze 40 perces ülésen sor került az 1887. évi állami költségvetésről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasására. Az ülés végén *Papp Elek* nyújtott be két interpellációt. (KNapló, i. h. 96–99. l.)

A képviselőház márc. 4-i ülésén — erről számol be a jelen karcolat — megválasztották a közigazgatási bizottság és a házszabályok felülvizsgálatára kiküldött bizottság tagjait. Ezután az 1885. évi budapesti Országos Kiállítás pénzhiányának fedezéséről szóló törvényjavaslat vitájára került sor. A vitában elsőnek *Visi Imre* előadó szólalt fel, aki a pénzügyi bizottság nevében a törvényjavaslat elfogadását ajánlotta. *Enyedi Lukács* felszólalásában elismerte a kiállítás jelentőségét, azonban felvetette azt a kérdést, hogy vajon a kiállítás rendezésére fordított nagy összeg valóban szükséges volt-e. Ennek kivizsgálására, maga és néhány függetlenségi párti képviselő nevében határozati javaslatot nyújtott be. Ezt követően *Széchenyi Pál gr.* földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter válaszolt Enyedi észrevételeire. Kijelentette, hogy a vizsgálat elrendelését nem tartja szükségesnek. Végezetül a törvényjavaslat elfogadását kérte. *Steinacker Ödön* felszólalásában Enyedi határozati javaslata ellen foglalt állást, majd röviden indokolta a törvényjavaslat melletti szavazatát. *Orbán Balázs* elismerte az Országos Kiállítás szükségességét és eredményeit, azonban a többletkiadásokat indokolatlannak tartotta. Különösen a kiállítási építkezések és a személyi kiadások tételeinél előfordult nagyarányú költségre hívta fel a figyelmet, mely többszörösen meghaladta az előírányt. A póthitel megszavazását megtagadta, ezzel szemben Enyedi határozati javaslatahoz csatlakozott. *Horánszky Nándor* szintén elfogadta Enyedi határozati javaslatát, csupán néhány észrevételt fűzött hozzá. Ezután *Széchenyi Pál gr.* miniszter személyes kérdésben

kért szót. A továbbiakban *Enyedi Lukács* tett néhány észrevételt a miniszter felszólalásával kapcsolatban, végezetül határozati javaslata elfogadására kérte a Házat. Az ülés végén szavazásra került a sor. A Ház többsége elvetette Enyedi határozati javaslatát és megszavazta a kiállítás pénzügyának fedezéséről szóló törvényjavaslatot. (KNapló, i.h. 99—110. l.)

MK a képviselőház egymást követő hat üléséről nem írt beszámolókat lapja számára. Ezek az ülések meglehetősen rövid, érdektelen, többnyire formális ülések voltak. A jelen karcolat a Ház márc. 4-i üléséről szól, amikor is — mint a regesztából is kitűnik — az ülés nagy részét az 1885-ben Budapesten megtartott Országos Kiállítás deficitjének fedezéséről szóló törvényjavaslat vitája foglalta el. Írónk a karcolat elején felidézi az 1885-ös kiállítás hangulatát, majd rövid tájékoztatást ad az aznapi »kurta és eseménytelen ülés«-ről, azonban az egyes felszólalások taglalásába nem fog, így Enyedi határozati javaslatát sem ismerteti. A kül- és belpolitikai események közül megemlíti a szilisztriai lázadás leverését és tréfás formában utal a nemrég összehívott delegációkra is.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 113 : 1 *Még egyszer végigéltük a tündéri nyarat.* — MK utalása az 1885. máj. 2-án megnyitott Országos Kiállításra vonatkozik, amely az év novemberéig tartott nyitva és többszáz ezer látogatót vonzott. Az 1885-ös évben MK több cikket írt a kiállításról: *A »hat órai«* — és a legdrágább kirakat (Krk 70. köt. 56—59. l.), *A marhák között, A nap eseményei, Képek a kiállításról, Az eltűnt paradicsom, Az önmádók* (Krk 71. köt. 26—29., 29—31., 31—35., 68—70., 70—74. l.) Több rajzának is témát kínált a kiállítás. *Városunk atyái, Falusi vendégek, Az eltűnt városok, A Haluska Jánosok* (Krk 36. köt. 86—89., 89—93., 160—162., 173—177. l.), továbbá a *Fortuna szekere* (a Krk 37., előkészületben levő kötetében.)
- 4 *és a mogorva sírkő, a »Fuit«.* — MK az Országos Kiállítás bezárása alkalmával írt *Az eltűnt paradicsom* c. karcolatában (Krk 71. köt. 70. l.) is megemlíti a »Fuit« sírkövet, amelyet a végrendeleti kívánságának megfelelően az 1806. dec. 14-én itt eltemetett Horváth Jakab pesti ügyvédi újrja fölé helyeztek. A »Fuit« sírkőről Arany János is megemlékezett az 1877-ben írt *Ének a pesti ligetről* c. versében.
- 4—5 *két éve lesz a nyáron, mikor a kiállítást bezárták.* — MK rosszul idézte a dátumot: az Országos Kiállítást 1885. nov. 4-én zárták be. Ebből az alkalomból írta *Az eltűnt paradicsom* c. karcolatát (Krk 71. köt. 68—70. l.).

- 113 20—21 *sőt még Matlekovitsot is.* — Matlekovits Sándor az 1885. évi Országos Kiállítás elnöke volt. Matlekovits nagy sajtó-kampányt szervezett önmaga körül. Ezt a tevékenységét támadta MK a *Hogy fogy Matlekovits?* c. karcolatában (Krk 71. köt. 55—57. l.).
- 25—27 *hogyan a szilisztriai lázadók csakugyan leverettek, a hogy megint a régenesség a helyzet ura.* — 1887 februárjában Bulgária két városában, Szilisztriában és Ruszcsukban oroszbarát bolgár tisztek katonai összeesküvést szerveztek a kormány megdöntésére, sikerült megszállniuk a szilisztriai várat és a helyőrséget a maguk oldalára állítani. A kormány kegyetlenül elfojtotta és megtorolta a felkeléseket. A PN márc. 4-i száma már a felkelés leveréséről számol be: »Szilisztriában a lázadást elfojtották. Kristew ezredparancsnok megöletett, egyik verzió szerint saját katonái, egy másik verzió szerint a sumlai csapatok által.« (PN, 1887. márc. 4., 38. évf. 62. sz. Regg. kiad. 3. l.)
- 28—29 *No, hisz ez maga is megéri azt a nyomorult egymillió háromszázezer forintot!* — Írónk téved a deficit nagyságának meghatározásában, ugyanis egymillió hétszázötvenezer forint összegről volt szó. Ezt bizonyítja Visi Imre előadói beszéde is: »[A bevételek] 1 700 000 forintot mutatnak fel, a kiadások az említett behatások alatt sokszorta nagyobbra emelkedtek, az eredeti összegnek mintegy ötszörösére és együtt 3 450 000 forintot tesznek ki. Ezen két összeg közt mutatkozó különbözet az, mely a t. Ház részéről intézkedést, ezen két összeg közt mutatkozó különbözet az, mely az ország részéről fedezetet igényel.« (KNapló, i.h. 101. l.)
- 30—31 *Ha már Karavelov és Usapov el van fogva,* — Petko Karavelov oroszbarát politikusról van szó, akit a szilisztriai lázadás idején Szófiában letartóztattak. A PN Karavelov letartóztatásáról a következőket írta: »Karavelovnál proklamációkat s más a kormány ellen intézett iratokat találtak, valamint néhány kész rendeletet, melyet az alakítandó ideiglenes kormány adott volna ki.« (PN, 1887. márc. 8., 38. évf. 66. sz. Regg. kiad. 3. l.) A másik oroszbarát tiszt neve hibásan került a karcolatba, Uzunov vagy ahogy a korabeli lapokban olvasható Usunov őrnagyról van szó, aki a katonai összeesküvés egyik fő szervezője volt. Uzunovot a Ruszcsukban felállított haditörvényszék halálra ítélte.
- 35—36 *És Orbán Balázs jelenté ki abbéli reményét, hogy ez a miniszter utolsó ténykedése volt.* — Írónk ezzel a fordulattal Orbán Balázs alábbi kijelentését pécézte ki: »En részemről azt [a deficit megszavazását] megtagadom, s ezt azon óhaj-tásom kapcsán teszem, vajha e deficit előterjesztése legyen utolsó nyilvános ténykedése a kereskedelmi miniszter úrnak, hogy ő 700 000 — Ft. túlkiadással felépített miniszteri palotát ezen túlkadások súlyával meg ne szállja, mert rövid

miniszterségének önkényes tényei, szakértelem nélküli ideoda kapkodása, s üres önelbizakodottsága máris oly destruktív irányban kezd jelentkezni, aminek továbbfolytatása helyreépíthetetlen károkat fogna az országra hozni. A miniszter úr sokat rontott, keveset épített, mit épített azt is oly méregdrágán építette, hogy azt nem egyhamar fogjuk elfeledni és kiépülni.« (KNapló, i. h. 108. l.)

- 114 : 4—5 *Mert ne csak a delegáció szavazgassa a milliőkat; — MK utalása arra vonatkozik, hogy márc. 1-én kezdődött meg a delegációk rendkívüli ülészsaka. A PN erről a következőket írta: »Ma nyílik meg a delegációk rendkívüli ülészsaka. A monarchia két felének áldozatkészsége, mely legutóbb a parlamentben nyilvánult meg, most a delegációkban fogja folytatását nyerni. Ötvenkét és fél milliót követelnek tőlük, egy része már el van költve, a másik bizonyos eshetőségekre tartatik fenn.« (PN, 1887. 38. évf. 59. sz. Regg. kiad. 1. l.)*

A T. HÁZBÓL

- M** *Pesti Hírlap. 1887. március 10., 9. évf. 68. sz. (2., 3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlamenti ülésről

A képviselőház márc. 5-i ülésén sor került az 1885. évi budapesti Országos Kiállítás pénzhiányának fedezéséről szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasására, majd a törvényjavaslat végleges megszavazására. A továbbiakban a vasúti és gőzhajózási szállítás megadóztatásának módosításáról szóló törvényjavaslatot tárgyalták. *Hegedűs Sándor* előadói beszéde után élénk vita alakult ki. A mérsékelt ellenzék részéről pécskai *Gal Jenő*, *Apponyi Albert gr.*, a függetlonségi párt részéről *Enyedi Lukács* és *Orbán Balázs* támadta a törvényjavaslatot. A törvényjavaslat elfogadása mellett *György Endre* kormánypárti képviselő érvelt. A vitában *Tisza Kálmán* miniszterelnök is megszólalt. Hangsúlyozta az adóemelési törvényjavaslat szükségességét, majd annak elfogadását kérte a Háztól. Ezután a Ház többsége a törvényjavaslatot mind általánosságban, mind részleteiben elfogadta. Az ülés végén *Szemczey Emil* a hitelszövetkezetek kérdésében interpellációt nyújtott be az igazságügyi és a kereskedelemügyi miniszterekhez. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 111—132. l.)

A képviselőház márc. 8-i ülésén a vasúti és gőzhajózási szállítási adóra vonatkozó törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után végleg

megszavazták. A továbbiakban a közlekedési bizottság néhány helyi-örökkí vasút engedélyezése tárgyában előterjesztett jelentését tárgyalta. *Darányi Ignác* előadói beszéde után *Madarász József* szolt hozzá a jelentéshez. Ezt követően *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter válaszolt *Madarász* felszólalására. (KNapló, i. h. 132—135. l.)

A márc. 9-i ülésen — erről szól MK karcolata — a Ház az 1884. évi ipartörvény 50. §-ának módosításáról szóló törvényjavaslatot tárgyalta. Az akkor érvényben levő ipartörvény úgy rendelkezett, hogy a hetivásárookra csak a helybeli iparosok jelenhettek meg áruikkal. A közgazdasági bizottság ennek a törvénynek a módosítására nyújtott be törvényjavaslatot. *Emich Gusztáv* előadó után *Flüger Károly* a javaslat elfogadása mellett foglalt állást. *Steinacker Ödön* azzal a feltétellel fogadta el a törvényjavaslatot, hogy az egyes törvényhatóságok területükre ne egyetlen szabályrendeletet alkossanak, hanem a gyakorlati körülményektől függően többet. Ezután a törvényjavaslatot általánosságban elfogadták. A továbbiakban a törvényjavaslat részletes vitája következett. *Molnár Antal* módosítást terjesztett elő az 1. § világosabb megszövegezésére. A 2. § tárgyalásánál *Lipthay Béla* szólalt fel. Határozati javaslatot nyújtott be arra vonatkozóan, hogy utasítsa a Ház a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztert, hogy a jövő országgyűlés elején a hálalás kérdésének rendezéséről törvényjavaslatot terjesszen elő. *Grünwald Béla* módosítást terjesztett elő a 2. § jobb megfogalmazására. Ezután *Széchenyi Pál gr.* miniszter röviden válaszolt az előtte felszólalt képviselőknek. *Lipthay* határozati javaslatát idő előttinek tartotta, míg *Grünwald Béla* szövegezésbeli módosítását elfogadásra ajánlotta. Ezt követően a Ház mellőzte *Lipthay* határozati javaslatát és elfogadta *Grünwald* módosítását. Az ülés végén mentelmi ügyek tárgyalására került sor. *Krajtsik Ferenc* előadó a mentelmi bizottság nevében párviadalban való segédkezés miatt *Domahidy István* és *Perényi Péter* képviselők mentelmi jogának felfüggesztését javasolta. A mentelmi bizottság előterjesztése mellett foglalt állást *Chorin Ferenc*, ellene szolt: *Olay Lajos*, *Madarász József*, *Hoüsey Pál*. A szavazásnál a Ház többsége nem fogadta el a bizottság javaslatát. A továbbiakban *Krajtsik Ferenc* a mentelmi bizottság nevében újabb névsort nyújtott be, a párviadal vétségével vádolt *Ugron Gábor*, *Törs Kálmán*, *Ábrányi Kornél*, *Gromon Dezső* és *Keglevich István gr.* képviselők mentelmi jogának felfüggesztésére. Miután szavazásra került a sor, kiderült, hogy a Ház nem szavazatképes, így a mentelmi ügyek tárgyalását a következő ülésre halasztották. (KNapló, i. h. 137—148. l.)

*

MK a képviselőház márc. 5-i és 8-i üléseiről nem írt karcolatot. Jelen karcolatában, néhány napos hallgatás után, a márc. 9-i ülésről tájékoztatta olvasóit. A karcolat elején, minthogy az ülészak vége felé járunk, a Ház »ideges« és »idegen« hangulatáról számolt be. Majd

a rövid, eseménytelen ülés egyes mozzanatait örökölte meg. A továbbiakban tréfás hangon válaszolt a vidéki olvasóktól kapott levelekre. Többek között hallgatását is megindokolta. Ezután visszavezette olvasóit az ülésterembe és részletes tájékoztatást adott a mentelmi ügyekről. Szellemesen csipkelődött Krajsnik Ferencel, a mentelmi bizottság előadójával, majd a népszerűtlen Keglevich Istvánnal, a párviadal vétségével vádolt képviselők egyikével. A karcolatot Csánády Sándor rovására elkövetett tréfálkozással zárta.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 114 : 2—3 *idegen; kiváló, ahogy a székely szokta mondani.* — *kiváló: idegen* (Székelyföld, Magyar Nyelvőr V. 377. [1876])
- 4 *Mindenki érzi a kalendárium súlyát.* — Írónk tréfásan utal arra, hogy az 1884—87-es országgyűlési ülészak a végo felő jár.
- 10 *a quinquenatus mellett, amely öt esztendőre biztosítja a békét.* — Az 1886. I. tc. 1. §-a értelmében a képviselőket öt övíg tartandó országgyűlési ciklusra választják.
- 11 *septenatus* — itt: valamely hatalom hét évre szóló megtartása.
- 11—12 *A septenatusról ezt nem lehet elmondani. (És ezért tökéletesebbek a Tisza alkotásai a Bismarckéinál.)* — A Reichstag üléstartama három év volt. Írónk a septenatus említésével Bismarcknak a Reichstagban keresztülrészakolt törvényjavaslatára céloz. Bismarck 1874-ben elérte, hogy a hadsereg létszámát a Reichstag hét évre előre határozza meg. Ezt a törvényt 1881-ben megújították. A Haladó és Centrum Párt a törvény időtartamát három évre akarta leszállítani, ezért Bismarck 1887 januárjában feloszlatta a Reichstagot. Érdemes felidézni a PN egyik cikkét, mely a törvényjavaslat körüli vitáról tájékoztat: »A német hadsereg létszámának megállapítása ellen a birodalmi gyűlésnek nem volt kifogása. Kész volt megszavazni azt, amit a kormány a birodalom megvédése érdekében szükségesnek talált... A különbség az volt, hogy a birodalmi gyűlés csak három évre akarta megszavazni a követelt katonai létszámot, Bismarck herceg pedig a hét évre való megszavazást kívánta. A birodalmi gyűlés azon magas elvi álláspontot foglalta el, hogy nem szavazhat meg az országra nézve hosszabb időre szóló terhet, mint amennyi időre a birodalmi gyűlés mandátuma terjed, Bismarck herceg pedig ezt az álláspontot elvi okokból kifogásolta, azt mondván, hogy ő nem ismer parlamenti hadsereget, hanem csak császári hadsereget, s e nézponthól követelte a hosszabb időre, a hét évre való megszavazást.« (PN, 1887. jan. 15., 38. évf. 14. sz. Regg. kiad.)

- 114 : 14 — 15 *aki azt a tréfát is megtette a múlt héten, hogy a délelőtti ülést délutánra hította össze.* — MK utalása a márc. 2-i ülésre vonatkozik. Péchy Tamás elnök a márc. 1-i ülés végén a következő bejelentést tette: »Ezen legközelebbi ülésre nézve, tekintettel arra, hogy a Ház sok tagja délelőtt másutt lesz elfoglalva, bátor vagyok javaslatban hozni, hogy az holnap délután egy óraker tartassék. (Helyeslés.)« (KNapló, i. h. 95. l.)
- 25 *a karzaton egypár Haluska János fenyegető alakja meredezett.* — MK írásában gyakran előforduló elnevezés. *A tisztelt Ház c.* kötetében külön fejezetben szól magatartásukról, a következőképpen magyarázza a nevet: »Haluska János — képviselői nyelven — minden ember, aki választó.« (Krk 71. köt. 202. l.)
- 115 : 11 — 12 *Szirmay Pálon, akinek »rák a címere«.* — A Szirmay család címerében egy farkán álló vörös rák ollóival koszorút tart.
- 14 — 15 *Hanem Krajtsik Ferenc, a híres alvajáró eltanulta a bolgároktól.* — MK a bolgár katonai összeesküvés kegyetlen megtorlására céloz. (Ld. *A mai ülés c.* márc. 5-én megjelent karcolatot és a hozzáfűzött jegyzetet a Krk jelen kötetének 113. és 322. l.)
- 21 — 22 *és egy újabb kivégzési lajstromot terjesztett elő.* — Itt újból MK szatíráiról fogásával találkozunk.
- 24 — 26 — *(hogy könnyű szívvel tehesse a t. Ház) Keglevich István. Keglevich István volt az indoklás.* — MK gunyoros megjegyzésével arra céloz, hogy Keglevich István képviselő, az Operaház intendánsa, népszerűtlen volt a Házban. MK erről már más karcolatában is említést tett. (Ld. *A t. Házból c.* febr. 2-án megjelent karcolatát a Krk jelen kötetének 79—80. l.)
- 32 *Renonsz* — a kártyajátszmat érvénytelenné tevő tervedés
- 30 — 35 *A képviselőházi jelenet leírása.* — A KNapló közbekiáltásokat csak a szavazatok megszámlálása előtt örökített meg. A szavazatszámolás után maga az elnök állapította meg, hogy a Ház nem határozatképes. A KNaplóból vett idézetből úgy tűnik, hogy írónk kiszínezte a képviselőházi jelenetet. »ELNÖK: T. Ház! A jegyző urak összeszámlálása szerint ugyan nem fogadtatott el a bizottság javaslata, amennyiben 41 képviselő nem fogadta el, 36 pedig elfogadta; azonban ebből az látszik, hogy a Ház nem határozatképes. (Nagy derűtség.) Határozathozatalra 100 tag jelenléte kívántatik meg, én pedig nem láttam 5—6 képviselő úrnál többet, aki nem szavazott volna, tehát kitűnik az, hogy 100 tag nincs jelen, ennélfogva azt hiszem nem marad egyéb hátra, mint a jelen tárgy feletti szavazást, valamint Vadnay Andor képviselő úr mentelmi ügyéncz tárgyalását is a holnapi ülés napirendjére halasztani. (Helyeslés.)« (KNapló, i. h. 147—148. l.)

Lap sor

115 : 36—37 *De úgy van az, ha már Csanády Sándor sem teljesíti hazafirri kötelességét.* — MK visszautal a febr. 5-i ülésre, amikor is az ülés elején Csanády Sándor a Házszabályok 131. §-ára való hivatkozással a névsorolvasás elrendelését kérte. (Ld. *A mai ülés* c., febr. 6-án megjelent karcolatot a Krk jelen kötetének 83. l.)

A NAGYSÁGOS REKRUTÁK

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 209—211 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. március 15., 9. évf. 73. sz. (1—2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Országgyűlési torzkép* alcímmel. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK két, 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőügyi kutyanyelvre írta. A nyomdában a K-ot a gyorsabb szedés érdekében kilenc darabra vágták és I—IX római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra mutat, hogy MK a karcolatot a szerkesztőségben írta, javításainak száma az átlagosnál kevesebb. A korrektúrát maga végezte, ezt az is bizonyítja, hogy a nyomdai javítás során változtatta meg írása címét, továbbá szerzői javításra utalnak a 116 : 24—27, 116 : 33—34, 117 : 2—3, 117 : 19 sorokban eszközölt kiegészítések, ill. változtatások.

Keletkezéséről

A képviselőház márc. 10-i rövid üléséről MK nem írt beszámolót. Ezen az ülésen *Tisza Kálmán* miniszterelnök törvényjavaslatot nyújtott be a közösügyi bizottságok által rendkívüli katonai óvintézkedések költségeire megszavazott ötvenkét és fél millió Ft hitel Magyarországra eső részének fedezéséről. Ezt követően *Apponyi Albert* nyújtott be törvényjavaslatot a királyi Kúriának országos képviselőválasztási ügyekben történő bíraskodásáról. A továbbiakban a Ház megvitatta és elfogadta az 1886. évi közösügyi költségek póthiteléről szóló törvényjavaslatot. Ez utóbbi törvényjavaslattal szemben foglalt állást *Madarász József*, aki az ülésen ellenindítványt nyújtott be. Az ülés további részében mentelmi ügyeket tárgyaltak, végezetül *Madarász József* interpellált a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

A képviselőház márc. 10. és 16. között nem tartott ülést, ezen időszak alatt a főrendiház ülésezett.

MK márc. 15-én megjelent karcolata, *A nagyságos rekruták* nem tartozik a szorosan vett parlamenti karcolatok közé, de témája és hangulata miatt mégsem teljesen független a képviselőházi ülésektől. A cikket megelőző hetekben indult meg az első népfelkelési tisztii tanfolyamokra való szervezés. (Ld. a febr. 18-án megjelent *Apróságok a folyosóról* c. karcolatot és a hozzáfűzött jegyzeteket a jelen kötet 303. l.) A sajtó beszámolt arról, hogy a tanfolyamok márc. 14-én kezdődtek a Ludovika Akadémián. Közölte továbbá, hogy a tanfolyamok tartama alatt a lovassági tisztek honvédhuzár és a gyalogságiak honvéd legénységi egyenruhát kötelesek viselni, melyet a háromhetes tanfolyam első napján már megkapnak. Ez a hír készítette frónkat arra, hogy tréfás beszámolót közöljön a főrendiházi tagok és országgyűlési képviselők számára rendezett lovassági és gyalogsági tisztképző tanfolyam első napjáról. Ezt az írását, mint ahogy az alcím is jelzi »Országgyűlési torzkép«-nek szánta. A karcolat bevezetőjében ironikus történetet ad elő a cár és a király üzenetváltásáról, majd a lovassági tanfolyamra jelentkező főrendiházi tagokkal csipkelődik. A továbbiakban a gyalogsági tanfolyamról számol be, szatirikus hangon, úgy, mintha egy képviselőházi ülésről adna tudósítást. A karcolatból kitűnik, hogy frónk nem bízik abban, hogy a képviselők közül valaha is katonák lesznek. Csípősen állapítja meg, inkább »a katonák válnak majd politikussokká«. A karcolatot a ruhaválogatás »komikus mozzanata«-nak megörökítésével zárja.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 116 : cím *A nagyságos rekruták* (K: *Az első magyar népjelkeldök*)
 1 Az országház folyosóin <Mivelhogy> Az országház folyosóin)
 2–3 királyunknak azon üzenettel: »Amennyi (K: királyunknak <mon> azon üzenettel: <Olvasd el es meg>: „A mennyi)
 6 a cárhoz azon (K: a carhoz < > azon)
 8 a rege) megszámlolás (K: a rege) < ?bontogatás ? > megszámlolás)
 14 magoknak a fegyvereket, melyekkel (K: magoknak a < . . . > fegyvereket mellyel)
 15 fognak a csaták (K: fognak a < > csaták)
 16 majd daliás (K: majd < ?vitezi ? > daliás)
 18 lerajzolni a fényes képet. De csak (K: lerajzolni e <folseges> fényes képet. <Mars! ide hallgass, elveszitem.> De csak)
 21–22 alakok. A főrendiház (K: alakok. <A Kaszino es főrendiház> A főrendiház)
 22–23 mind a huszárrok közt (K: mind <ott vannak> a huszárrok közt)
 23–24 is: Apponyi Albert, akinek (K: is: <ki> Apponyi Albert <Banffy> akinek)
 24 szerez paripát (K: szerez <olyan> paripát)
 24–27 ott van (hogyne volna ott) Zichy Jenő (és ezért nem lehet többé komolyan venni a háborút.) Zichy a parádés ruhá-

- ban a katonás (K: ott van <Zichy Jenő> (hogy ne volna ott) Zichy Jenő <is>, aki a paradés ruhában <is> a katonás)
- 116 : 29 lovas lett, noha nem (K: lovas lett. <Mert hiszen az volt gi> noha nem)
- 29—31 De Kozsebrovszky gróf volt, s ő e soha nem létezett grófnak a lelki folytatása. (K: De <Kozsebr> Kozsebrovszky gróf volt <.....> s ő e soha nem létezett grófnak <az ?utanzója?> a lelki folytatása.)
- 32 paripák patkócsattogtatásának (K: paripák <patkócsattogtató> patkócsattogtatásának)
- 33—34 dobban, a zablák, *kengyelek* csillogását és a menték (K: dobban, <a f> a zablak <fenyes es> csillogását <a lovak lobogo sörényet sörényének lobogását és> es a menték)
- 117 : 2—3 élünk, a t. Ház *személyzetéhez*, mert a képviselőház (K: elunk a <tisztelt> a t Haz <tisztelt> *alakjaihoz* mert a <tiszt> képviselőház)
- 5—6 gyülekeztek a Ludoviceumba, fiakkereken egymás (K: gyülekeztek <össze> a Ludoviceumba) fiakkereken <úrcozve> egymás)
- 10 A legtöbb (K: <Már> A legtöbb)
- 13 háború — szólt (K: haboru — <mondta> szólt)
- 15 sem átalja (K: sem <átalják> átalja)
- 16 már akkor... (K: már <most> akkor...)
- 16—17 sor között olvashatatlanul törölt szavak találhatóak.
- 17 Furcsa egy (K: <?Micsoda?> Furcsa egy)
- 19 királyunknak *és mégis*... (K: királyunknak.)
- 22 voltak valamennyien (K: volt <<az egész> <...>> ak valamennyien)
- 23—24 beszélék, — az öreg Jelentsik Vince (K: beszélék <az> az oreg <?Jelenits?> Jelentsik Vince)
- 26 »Údvözlöm nagyságtokat (K: Udvozlöm <onoket> nagyságtokat)
- 34 uraim! — szólalt fel (K: uraim! — <?vagott?> kozbe) szólalt fel)
- 35 Önök a Házban (K: Önök <<...>> <azt hiszik>) a Házban)
- 39—118 : 1 éljeneznek »generális«-t. Én (K: éljeneznek <a generalisnak> „generalist“)
- 118 : 2—3 sor között kihúzott sor: <Söt önök közt sok>
- 4—5 sor között olvashatatlanul törölt két szó található a K-ban.
- 8 népfelkelőké válnak (K: nepfelkelők” <nem> válnak)
- 11 aerarális zubbonyok (K: aerarális <kabátok> zubbonyok)
- 12—13 sor között kihúzott szavak: <A hosszabb termetuek>
- 14 ereszteti a rekrutákat (K: ereszteti a <kapuná> rekrutákat)
- 15—16 sor között olvashatatlanul törölt két szó található a K-ban.
- 16 — Tessék kérem, (K: <Csak> Tessek kerem.)
- 16 csak közlegények (K: csak <...> kozlegenyek)
- 22 szüknek vallotta magát (K: szüknek <volt> vallotta magát)

- Lap Sor
- 118 25 végre sok viszontagságok (K: végre <fixum fertig> sok viszontagságok)
- 26 Jelentsik végignézett (K: Jelentsik <szive megtelt örömmel> végig nezett)
- 27—28 sor között kihúzott szavak olvashatók a K-ban: <Hannem aztan hogy ezt mormogta>
- 29—30 Azaz értsük meg egymást, csak lehetséges, hogy ezt morogta (K: Az az <hogy> értsük meg egymást csak lehetséges <hogy miszerint> hogy ezt morogta)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 116 : 12—15 *mikor az első magyar népfelkelők megjelentek a Ludoviceumban, hogy kiválóassák magoknak a fegyvereket, melyekkel öldökölni fognak a csaták viharában és a vitézi öltözetet.* — A PH Képviselők és mágnások, mint népfelkelők c. cikke arról tájékoztat, hogy márc. 14-én délelőtt a lovassági és délután a gyalogsági tiszteknek kell jelentkezni a Ludovika Akadémián, ahol a ruhaválasztás céljára külön öltözőszobát rendeztek be. (PH, 1887. márc. 13.)
- 117 : 12—13 *pont négy óraker megnyitá az öreg Péchy Tamás . . .* — A képviselőház üléseit mindig az elnök nyitotta meg; 1880—92 között Péchy Tamás volt a Ház elnöke.
- 118 : 10—12 *E beszéd után kezdetét vette az első katonai akció: a ruhaválogatás, a turkálás az aerariális zubbonyok és nadrágok között.* — A ruhaválogatás eseményét a korabeli lapok, köztük a PN is megemlítette: »A képviselők egyenkint bemutatván magukat a tábornoknak és parancsnoknak, a szomszéd terembe mentek, hol egyenruha és a felszereléshez szükséges eszközök fölös számmal állottak rendelkezésükre, s az új rekruták nyomban mondurba is bújtak, ami természetesen meglehetősen tarka képet nyújtott.« (PN, 1887. márc. 14., 38. évf. 72. sz. Esti kiad.)
- 25—26 *fix und fertig* — teljesen kész, tökéletesen kész

A T. HÁZBÓL

- M** *Pesti Hírlap. 1887. március 20., 9. évf. 78. sz. (1—2. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlamenti ülésről

A képviselőház márc. 16-án rövid, formális ülést tartott. KNapló, 1884—87. XVI. köt. 154—155. l.)

A márc. 17-i ülésen *Apponyi Albert gr.* a Kúriai bíraskodásról szóló márc. 10-én benyújtott törvényjavaslatát indokolta. Törvényjavaslata szerint a választások érvényességének elbírálását ne a parlament gyakorolja, hanem a legfelsőbb bíróság: a Kúria. *Tisza Kálmán* miniszterelnök a törvényjavaslat ellen foglalt állást. A szavazásnál a képviselőház többsége elvetette *Apponyi* törvényjavaslatát. A továbbiakban a Ház az 1885. évi állami zárszámadást tárgyalta. *Abonyi Emilnek*, a zárszámadási bizottság elnökének beszéde után felszólt: *Prileszky Tádé, Madarász József* és *Enyedi Lukács*. (KNapló, i. h. 156—168. l.)

A képviselőház márc. 19-i ülésén — amelyről a jelen karcolat szól — elfogadta a kiállítási túlkidadásokra vonatkozó, a főrendiháztól csekély módosítással visszaérkezett törvényjavaslatot. Ezt követően a Ház a himmlőltási törvényjavaslatot tárgyalta, melyet *Latkóczy Imre*, a közigazgatási bizottság elnöke ismertetett. *Lükő Géza* a törvényjavaslat kapcsán a közegészségügyről rendelkező törvény egynémely hibájára hívta fel a figyelmet. *Madarász József* rámutatott a jó és kellő mennyiségű oltóanyag előállításának szükségességére. *Herman Ottó* felszólalásában azt fejtegette, hogy a járványokat elsősorban a közegészségügyi intézkedések szigorú betartásával és ellenőrzésével, a köztisztasági állapotok javításával lehet megfékezni. A himmlőltás nyújtotta védelmet csak másodlagos szempontnak tekintette. *Nendtvich Károly* a himmlőltást fontos intézkedésnek tartotta, azonban felhívta a figyelmet az oltást végző orvos felelősségére és a jó minőségű oltóanyag szükségességére. *Petrich Ferenc* a himmlőltások alkalmával elkövetett hibákra és hiányosságokra mutatott rá. Majd *Tisza Kálmán* miniszterelnök rövid beszédében a törvényjavaslat elfogadását ajánlotta. Ezt követően *Hoüsy Pál* szólalt fel, aki néhány megjegyzést fűzött a törvényjavaslatához. A továbbiakban *Orczy Béla br.* a király személye körüli miniszter szót a kérdéshez. Megnyugtatóul közölte, hogy a közeljövőben olyan intézetek felállítására kerül majd sor, amelyek alkalmasak lesznek jó és biztos oltóanyagok előállítására. Az elhangzott felszólalások után a képviselőház a törvényjavaslatot általánosságban elfogadta. Ezután a törvényjavaslat részletes vitája következett. *Madarász József* majd *Stojacskovics Sándor* nyújtott be módosítványt, melyeket a Ház elfogadott. *Tisza Kálmán* kiegészítő javaslatot nyújtott be *Madarász* módosítványához, melyet a Ház szintén elfogadott. A részletes vitában felszóltak még: *Lükő Géza, Orczy Béla, Csanády Sándor, Havivár Dániel, Horátszky Nándor, Olay Szilárd, Hunyady László és Tisza Lajos*. Miután a képviselőház a törvényjavaslatot részleteiben is elfogadta, kérvényeket tárgyalta. Az ülés további részében *Tisza Kálmán* miniszterelnök válaszolt Szathmáry-Király László dohánytermelési engedélyekre vonatkozó interpellációjára. Majd *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter Orbán Balázsnak a kézdívárhelyi postahivatal elhelyezésére vonatkozó

interpellációjára válaszolt. Ezt követően *Dobránszky Péter* a székelyföldi közgazdasági viszonyok javításának ügyében interpellált az igazságügyi, a vallás- és közoktatásügyi, a közmunka- és közlekedésügyi miniszterekhez, valamint a pénzügyminiszterhez. Végezetül *Veres József* a névváltoztatásokkal kapcsolatban interpellált a belügyminiszterhez. (KNapló, i. h. 178—199. l.)

*

MK a karcolat bevezetőjében a folyosó hangulatát érzékelteti. Folyosói beszélgetéseket, képviselőválasztással kapcsolatos történeteket örökít meg, majd tréfás hangon szól a népfelkelő tisztekről. A továbbiakban az ülésteremben elhangzottakról tájékoztatja olvasóit. A felszólaló képviselők közül Nendtvich érdektelen részletekre hivatkozó, ellentmondásos beszédét pécézi ki. Végezetül *Veres József* és *Dobránszky Péter* interpellációját említi meg.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

118 : 4 *coulair* — folyosó

119 : 17—19 *A másik nap elszakadt tőlünk Tömlőfalva, a harmadik nap Murkonyból jöttek rossz hírek,* — MK választási anekdotájában két képzeletbeli helységnevet említ.

30 *az öt éves mandátummal szemben.* — MK már más karcolatában is utalt arra, hogy a közelgő 1887. évi választásokon a képviselőket már nem három, hanem öt éves időtartamra választják. (Ld. erről *A t. Házból* c. márc. 10-én megjelent karcolatot és a hozzáfűzött jegyzeteket a jelen köt. 114. és 325. l.)

120 : 3 *kviétál* — nyugdíjba megy

14—16 *csak Herman Ottó marad hű álláspontjához, s azt állítja, hogy a himlőoltás semmit sem használ.* — A KNapló tanúsága szerint Herman a következőket mondta: »Én kimondom egyéni nézetemet úgy amint érzem, hogy én sokkalta jobban látnám biztosítva a himlő ellen a társadalmat akkor, ha annak kitörésekor a hatóság megtenné valóban a maga szigorú intézkedéseit és a végrehajtás iránt felügyelne, ami nem egyébként, mint a betegeknek elkülönítése, mint oly hipotetikus eljárással aminő a himlőoltás. . . mert míg nálunk a köztisztaság és más ilyfélék iránt nem lesz meg a kellő figyelem, addig hiába fogunk mi közegészségügyi törvényeket hozni és védhimlő-oltás után kiáltani, mert a végrehajtás rossz, az ellenőrzés még rosszabb és míg ezek nem javultak, semmi rendszabály nem ér sokat.« (KNapló, i. h. 183. l.)

20—23 *Elmondá, hogy az ő gyermekei (a kedves gyermekeit majd minden beszédében elő szokta hozni Nendtvich apó) be vannak oltva és nem kapták meg a himlőt.* — Írónk cstpós megjegyzé-

- sével arra utal, hogy Nendtvich beszédében gyakran említette példaként gyermekeit. (Ld. az *Apróságok a Jolyosóról* c., febr. 18-i karcolatot és a hozzáfűzött jegyzeteket a jelen kötet 303. l.) A jelen képviselőházi ülésen azonban Nendtvich nem saját gyermekeit, hanem a vele néhány évvel azelőtt egy házban lakó egy-egy család gyermekeit említette példaként. (KNapló, i. h. 183. l.)
- 120 : 23—27 Nendtvich érvelése. — A KNapló tanúsága szerint, a szónok beszéde maga szolgáltatta a humoros fordulatot: »Igen jól tudom, t. Ház, hogy számosan vannak, kik azt állítják, hogy az oltásnak nincs semmi sikere, sőt orvosok is vannak és pedig igen tekintélyes orvosok, kik azt szokták állítani, hogy az oltásnak nincsen semmi haszna; nem óv meg senkit a himlőtől. Más oldalról vannak olyanok is, akik a himlőoltást csakugyan jó intézkedésnek tartják és akik egyszersmind azt állítják, hogy az az embert egész életén keresztül megóvja a himlőtől. Igaz, hogy nagyon sokan vannak, kik dacára annak, hogy be lettek oltva, mégis megkapják a himlőt, de vannak olyanok is, kik nem lettek soha beoltva, mégsem kapták meg a himlőt.« (KNapló, i. h. 183. l.)
- 121 : 2—3 *s ellene fordul a Frangepánoknak és Zrínyieknek* — MK ezzel a fordulattal Veres József antiszemita képviselőnek azt a kijelentését gúnyolta, mely szerint a zsidók ősi történeti neveket vesznek fel.
- 5—6 *A másik tisztán választási interpelláció, a Dobránszky Péteré.* — MK megváltoztatta az ülés végén elhangzott interpellációk sorrendjét, ti. Dobránszky interpellációja előbb hangzott el, mint Veresé.
- 6—7 *És most öt miniszterhez is fordul egyszerre.* — A KNapló tanúsága szerint az a tény, hogy Dobránszky interpellációját öt miniszterhez nyújtotta be, a képviselőházban derült séget váltott ki. (I. h. 197. l.)

A T. HÁZBÓL

M *Pesti Hírlap. 1887. április 2., 9. évf. 91. sz. (2—3. l.)* Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

A képviselőház márc. 21-i ülésén megtárgyalta a közösügyi bizottságok által rendkívüli katonai óvintézkedések költségeire megszavazott ötvenkét és fél millió Ft hitel Magyarországra eső részének

fedezéséről szóló törvényjavaslatot. *Hegedűs Sándor* előadói beszéde után *Helfy Ignác* a maga és a függetlenségi párt nevében elutasította a törvényjavaslatot. Beszédében a nemzetközi politikai helyzetre vonatkozóan kérdést intézett a miniszterelnökhöz. *Tisza Kálmán* válaszában kiemelte, hogy az utóbbi időben a béke fennmaradásának esélyei megerősödtek, ennek ellenére a hadikészültség továbbra is szükséges. *Hoüsy Pál* és *Orbán Balázs* a törvényjavaslat ellen szóltak. Ezt követően *Madarász József* a törvényjavaslattal szemben ellenindítványt nyújtott be. A szavazásnál a képviselőház többsége elfogadta a törvényjavaslatot, így *Madarász ellenindítványa* elesett. A továbbiakban a törvényjavaslat részletes tárgyalása következett. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 200—213. l.)

A márc. 22-i ülésen a képviselőház az előző nap tárgyalt rendkívüli katonai hitel fedezéséről szóló törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után is megzavazta. Ezután *Csávósy Béla* a gazdasági bizottság jelentését ismertette, mely szerint a képviselőház kis jövedelmű hivatalnokai az 1887. évben is részesüljenek drágasági pótlékban. Az ülés végén *Tomcsányi László* nyújtott be interpellációt a pénzügyminiszterhez. (KNapló, i. h. 214—215. l.)

A márc. 24-i ülésen a képviselőház megvitatta a horvát-szlavón ügyekben kiküldött magyar országos bizottság jelentését. (KNapló, i. h. 216—226. l.)

A képviselőház márc. 26-i ülésének napirendjén a katonatisztek és a legénység özvegyeinek és árváinak katonai ellátásáról szóló törvényjavaslat vitája szerepelt. *Dániel Ernő* előadó a pénzügyi bizottság, *Münnich Aurél* előadó a véderőbizottság nevében ajánlotta a törvényjavaslat elfogadását. A vitában felszólt: *Horánszky Nándor*, *Hoüsy Pál*, *Orbán Balázs*, *Polónyi Géza*, *Madarász József*, *Herman Ottó*. A törvényjavaslat vitája az ülésen nem ért véget, a folytatását a következő ülés napirendjére tűzték ki. Az ülés végén *Gruber János* az igazságügy-miniszterhez, *Meszlényi Lajos* pedig a honvédelmi miniszterhez nyújtott be interpellációt. (KNapló, i. h. 227—248. l.)

A márc. 28-i ülésen folytatódott az előző nap megkezdett törvényjavaslat vitája; a Ház többsége a törvényjavaslatot általánosságban elfogadta. A törvényjavaslat részletes vitájánál *Apponyi Albert gr.* indítványt terjesztett elő, melyet a Ház többsége nem fogadott el. Az ülés végén *Fejérváry Géza* válaszolt *Meszlényi Lajos* márc. 26-án benyújtott interpellációjára. (KNapló, i. h. 249—262. l.)

Márc. 29-én a képviselőház rövid ülést tartott. Az ülés elején az első igazoló és mentelmi bizottság egy-egy tagját választották meg. Majd sor került a tisztek és a legénység özvegyeinek és árváinak katonai ellátásáról szóló törvényjavaslat harmadszori megzavazására. (KNapló, i. h. 263—264. l.)

Az ápr. 1-i ülésen — erről szól a jelen karcolat — az elnöki bejelentések után a képviselőház a Szentannától Kisjenőig húzódó vasútvonal engedélyezésére vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalta. *Darányi Ignác* előadói beszéde után *Madarász József* szólalt fel, aki a törvényjavaslatot általánosságban elfogadta, csupán néhány észre-

vételt fűzött hozzá. Ezt követően *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter reflektált Madarász felszólalására. A továbbiakban a Ház elfogadta a törvényjavaslatot általánosságban, majd részleteiben is. Az ülés további részében megtárgyalták a közlekedési bizottság jelentését a szilágysági helyiérdekű vasút engedélyezése, a szigetkamara—rónaszéki és sugatagi helyiérdekű vasút engedélyokmányának módosítása és a budapest—cinkotai helyiérdekű vasút engedélyezése tárgyában. Ezek közül a szigetkamara—rónaszéki és sugatagi helyiérdekű vasút engedélyokmányának módosítására tett javaslat váltott ki kisebb vitát. Ehhez a kérdéshez szól hozzá *Madarász József*, aki az állam pénzügyi helyzetére hivatkozva kijelentette, hogy a javaslatot nem fogadja el. A javaslattal szemben ellenindítványt nyújtott be. Madarász szavai felszólalásra készítették *Baross Gábor* minisztert. Baross rámutatott azokra a mozzanatokra, amelyek véleménye szerint indokolják a részvénytársaság kérésének teljesítését. A következő felszólaló, *Osánády Sándor* a miniszter indoklását nem fogadta el és csatlakozott Madarász indítványához. A szavazásnál a Ház többsége elfogadta a miniszteri jelentést. A budapest—cinkotai helyiérdekű vasút engedélyezéséről szóló miniszteri jelentéshez elsőnek *Visi Imre* szól, aki megelégedéssel nyugtázta az újabb budapesti helyiérdekű vasút engedélyezését, ugyanakkor arra kérte a minisztert, hogy Budapest közlekedésének kérdésére nagyobb figyelmet fordítson. Visinek ez utóbbi kijelentéséhez *Madarász József* szól hozzá, majd *Baross Gábor* válaszolt Visi és Madarász megjegyzéseire. Ezután a képviselőház a jelentést elfogadta. Az ülés végén a csata—lévai helyiérdekű vasút engedélyezése tárgyában benyújtott miniszteri jelentés elfogadására került sor. (KNapló, i. h. 263—272. 1.)

MK hosszú hallgatás után először az ápr. 1-i ülésről jelentetett meg karcolatot. A szónyegen lévő témákhoz leginkább Madarász József szól, aki aktívan részt vett az ülés munkájában, majd minden kérdésnél elmondta véleményét. Így MK találóan jegyzi meg, hogy a Háznak »ügyszólván csak egy szónoka van«. Az érdektelen ülésről csak egy-két mozzanatot jegyez fel. Inkább a választások előtt álló képviselőház hangulatát rajzolja meg. Jelzi, hogy a karzat közönsége megváltozott, a Tisza távollétében tanácskozó képviselőház elhagyott, egyedül csak a folyosó élénk és mozgalmas. A karcolat nagy részében színesen, érdekesen mutatja be a jelöltségről, mandátumról, a választói kerületekről és más hasonló témáról szóló folyosói beszélgetéseket. Tréfás hangon említi a házszabályok módosítására megválasztott bizottság három tagjának buzgó tevékenységét. A karcolat végén emlékeztet az 1884-es Hont megyei választási visszaélésekre, szellemesen eltúlozva a jelenlegi »paktum« jelentőségét, mely a »honti béké«-t biztosítja.

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 121 : 6 *Ma négyszer is felszólalt az öreg* — A KNapló tanúsága szerint Madarász József az említett négy felszólaláson kívül még két ízben is közbeszólt, ill. véleményt nyilvánított.
- 16 *A józsefvárosi vasutat egyébiránt Visi Imre hozta fel*, — Visi felszólalásában a következőket mondta: »Igen nevezetes ilyenű ügyek vannak függőben, s képezik a főváros közgyűléséről, a közmunka tanácsról, s a közlekedési és belügyi minisztériumok tevékenységéről szukcesszíve a hírlapokba kerülő hírek tengeri kigyójtát. A köztemetői vasút ügye, melynek gyors eldöntése már nem csupán országos érdek, hanem egyenesen emberiességi érdek, a Podmaniczky utcai vasút, Stáció utcai vasút, a Duna-parti vasút, mindezek oly kezdeményezések, melyek a főváros fejlődésére, egész városrészek megteremtésére, az illető vidékek értékének emelésére óriási hatást gyakorolhatnának, s melyek gyorsan megvalósulhatnak, anélkül hogy az állam vagy a törvényhatóság bármely számba vehető áldozatát igényelnék.« (KNapló, i. h. 271. l.)
- 19 — *Meglesz-e a Józsefvárosban?* — Az 1881—84-es és az 1884—87-es ciklusban a főváros józsefvárosi kerületét Szi-lágyi Dezső képviselte mérsékelt ellenzéki programmal. Az 1887—91-es országgyűlési ciklusra a józsefvárosi kormánypárt márc. 29-én tartott alakuló gyűlésén Visi Imrét ajánlotta Józsefváros képviselőjelöltjének. (PN, 1887. márc. 30., 38. évf. 88. sz. Regg. kiad.)
- 22 — *No, hát azért még Bobulával kiállja a versenyt* — Bobula János a főváros terézvárosi kerületének szabadelvű párti képviselőjelöltje.
- 23—24 *Ha a Deák kerülete Királyi Pálra szállhatott*, — A főváros belvárosi kerületéről van szó.
- 122 : 9 *Mióta Baross megvan*. — Baross Gábor 1886. dec. 29-től közmunka- és közlekedésügyi miniszter.
- 123 : 1—5 *Tisza Lajos instrukciói Teleszkyhez és Dárdaihoz*. — Írónk tréfásan utal arra, hogy a képviselőház márc. 4-i ülésén a házszabályok némely szakaszainak megváltoztatása tárgyában kiküldött bizottság tagjai közé választották többek között Tisza Lajost, Teleszky Istvánt és Dárdai Sándort.
- 9—10 *aki a paktumot csinálja a Montecchiek és Capulettek között*. — Shakespeare Rómeó és Júlia c. tragédiájának Montague családjá MK karcolatában tévesen Montecchi-ként szerepel.
- 10—13 *Nem kevesebbről van szó, mint hogy annyi évi háborúzás után egy ellenzéki mandátum árán megkötéssék végre a honti béke öt évre*. — MK megjegyzését igazolja a PN egyik cikke is: »A választási mozgalmakban eddig — elég csodálatosan — a legnagyobb tevékenységet a kormánypárt fejté ki.

Mind központi bizottsága, mind ügynökei, a főispánok, már egész erővel működnek. Jóformán a legtöbb kerületre nézve már meg van állapítva a kormánypárti jelölt, egyes megyékben, mint Nógrádban, Hontban, megkötötték a paktumok és bizonyára nem az ellenzék javára . . . » (PN, 1887. ápr. 17., 38. évf. 105. sz. Regg. kiad.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 3—6 folio.
M I. *Pesti Hírlap*. 1887. április 3., 9. évf. 92. sz. (1., 2., 3. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.
 II. *Mikszáth Kálmán Országgyűlési Karcolatai. Bp., 1892.* Össze-
 gyűjtötték és kiadták Légrády Testvérek. 155—159. l.

A kéziratról és a szövegről

A karcolatot MK négy, átlagosan 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában a gyorsabb szedés érdekében tizenhárom különböző nagyságú papírszeletre szabták és I—XIII római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra mutat, hogy beszámolóját MK a szerkesztőségben készítette. Bár a karcolat felépítését előre kidolgozta, a megformálás az átlagosnál nehezebben történhetett meg, erre utalnak a jobb kifejezés, fordulat keresésére utaló törlési és javításai. A korrektúrát maga végezhette, ekkor viszont már mindössze négy kisebb javítást eszközölt a szövegen: 124 : 21, 126 11, 126 : 22, 127 : 30.

A PHban való megjelenés után az 1892-es kötetébe is beillesztette. A textológiai elveknek megfelelően a jelen Krk a kötetkiadás szövegét közvetíti. MK nem változtatott a PH-beli szövegen, csupán a kötet gyakorlatának megfelelően a tartalomra utaló címet illesztett a karcolat fölé: *Ünnepekre megy szét a Ház*. A Krkban — mint eddigiekben — megőriztük a PH-beli címet.

A parlamenti ülésről

A képviselőház ápr. 2-i ülésén az elnöki bejelentések után a Szentannától Kisjénőig húzódó vasútvonal engedélyezésére vonatkozó törvényjavaslat harmadszori megszavazására került sor. Az ülés további részében interpellációkra adott válaszok hangzottak el. Elsőnek *Trefort Agoston* vallás- és közoktatásügyi miniszter válaszolt Madarász Józsefnek az államhivatalnokok iskolai és egyházi adómentessége tárgyában benyújtott interpellációjára. Beszédében hivatkozott a minisztertanács 1872-ben hozott határozatára, mely szerint

az államhivatalnokok nem kötelesek községi adót fizetni, továbbá hangsúlyozta, hogy ez a határozat nem vonatkozik a református egyházra. *Madarász József* a miniszter válaszában csak egy részét fogadta el, a képviselőház azonban a választ tudomásul vette. Ezt követően *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter *Andreászky Gábornak* a szenvedő váltóképeség tárgyában benyújtott interpellációjára válaszolt. A miniszter bár a kérdést maga is fontosnak tartotta, a törvényjavaslat benyújtása helyett a kérdés további tanulmányozása mellett foglalt állást. A választ *Andreászky* nem fogadta el, felszólalásában szenvedélyes szavakkal ecsetelte a szenvedő váltóképeség megszüntetésének mielőbbi szükségességét. Ezután *Tisza Kálmán* miniszterelnök válaszolt *Nendtvich Károlynak* a felső-magyarországi megyékből történő tömeges kivándorlások ügyében benyújtott interpellációjára. Cáfolta azt az állítást, hogy a kivándorlás Magyarországon tömeges méreteket ölt, majd felsorolta azokat az intézkedéseket, melyeket a kormány a kivándorlások megakadályozására tesz. A továbbiakban *Nendtvich Károly* a kivándorlások növekedéséről szolt, majd ezzel kapcsolatban antiszemita nézeteit hangoztatta. *Nendtvich* szavai *Tiszát* újabb felszólalásra késztették. Ezt követően ismét *Nendtvich* szólalt fel. (KNapló, 1884–87. XVI. köt. 273–281. l.)

*

A képviselőház aznapi ülésének legnagyobb részét az interpellációkra adott válaszok töltötték ki. MK karcolatában nyomom követi az ülésteremben elhangzottakat, ironikusan kiemelve az interpelláló képviselők felszólalásait. Az aznapi tanácskozást színdarabhoz hasonlítja, melynek egy-egy felvonását az elhangzott felszólalások szolgáltatják. Jelzi, hogy az interpellációk már a választási előkészületekhez tartoznak. A karcolat nagy részében *Nendtvich* felszólalásával foglalkozik. Szatirikus hangon, a mese elemeinek felhasználásával rajzolja meg *Nendtvich* felszólalását. *Nendtvich*, eltérően a többi antiszemita képviselőtől, felszólalásaiban általában nem szokott antiszemita kirohanásokat alkalmazni. Ezen az ülésen azonban ő is – valószínű a közelgő választások miatt – erősen hangot adott antiszemita nézeteinek. Írónk találon jegyzi meg, hogy megismerje égetni, csiklandozni kezdi a talaj, amin áll – ez pedig az antiszemita program. A karcolat végén elismeréssel szól *Tisza Nendtvichnek* adott válaszáról.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
123	3	mert, hogy mikor (K: mert < > hogy mikor)
	3	végképp a Ház (K: végkép <a mos> a Ház)
	5	hogy meglesz-e velük (K: hogy < > meglesz e velük)

- Lap Sor
- 123 5 kiegészítés (K: kiegészítés <t>)
5–6 sor között olvashatatlan törlés található.
9 tizenegyre hívja össze (K: tizenegyre <tuzi> hívja össze)
12 ad captam (K: ad kaptam)
14 megnyitási órákat (K: megnyitási órákat. <<.....>> <ak-
képen> <.....> <amit az ember deltól kettőig vegezhet,
mind> <.....>>>))
15 Ma éppen déli (K: Ma <delben> éppen déli)
16–17 interpellációkra adának válaszokat. (K: interpellatiókra
<ada> adának válaszokat)
- 124 1 teljesen kiölte belőlük (K: teljesen <megolte> kiölte belőlük)
1 bacilusokat. Csak az (K: bacillusokat: <akik> Csak az)
3–4 Én mindig szerettem az interpellációkra adott tömeges
válaszokat (K: Én mindig szerettem az interpellatiókra
<az interpellatiókra> adott tomeges <..... ..> vala-
szokat)
8 Ma is (K: <...> Ma is)
9 alcím I. felv. Mit visz haza Madarász a választóknak? (K:
<<I. felv. Madarász>> <Az adó mint kortes eszköz>
<Madarasz es a>> I. Felv. Mit visz haza Madarász a válasz-
toknak?)
10 Legelőbb is (K: <Még> Legelőbb is)
13 kijelenti neki, hogy a református (K: kijelenti neki hogy
<igenis joga az> a reformatus)
14 vethetnek ki adókat a tisztviselőkre (K: vethetnek ki adokat
a <reformatus> tisztviselőkre)
16–17 az ember! Madarász adóketési jogokat (K: az ember!
<Az meg> Madarász <adokat> adokivetési jogokat)
18–19 kedvező válaszan (K: kedvező <.....> válaszan)
20–21 kimondta, de hogy a hazaszeretnek is (K: kimondta)
<a m> de hogy <az ellenzeki allaspontnak> a hazaszeretnek
is)
21 nem vette (K: nem veszi)
27 alcím II. felv. Mit kíván Andreánszky a keresztények szá-
mára? (K: II. felv. <Andreánszky> Mit kíván Andreánszky a
<Andrean> keresztények számára?)
28 is támadnak ötletei (K: is <vannak> <jut> támadnak öt-
letei)
32 griffjeit illeti, azok teljesen beválnak. (K: griffjeit <<azok
beválnak meg a> <.....> <kemencében is>>) illeti azok
teljesen beválnak.)
- 125 : 1 akar választóinál korteskedni (K: akar <a választóknak>
választóinál korteskedni)
4 váltóképességet akarná tőlük (K: váltoképességet <akarja>
akarna tőlük)
6–7 akit rövidség okáért »Tófinak« neveznek (K: akit <Tofi-
nak> rovidseg okaert „Tófinak” neveznek)
7–8 szeretik. (Félek, ritkán fogjuk ezen a néven hallani.)(K:

- szeretik <() (<Ritkan) Félek ritkan fogjuk ezen a néven <ill> hallani.)
- 125 9 Fabiny annyira kemény dió, hogy őtőle soha senki sem fog megtudni (K: <Aki valaha> Fabiny annyira kemény dió <<... ..> <ki tuzott dióknak, addig összeült> <.. ..> <batran fel lehetne ajánlani a Rudnay> <.. ..> <az egyik> <.. ..> <merenylet elkovetesenek> <.....> <amikor ő valamely kérdésben egy minden kétséget kizáró határozott választ ad. Ma is hí volt magához.>) hogy ő tőle <Fabinytól> soha senki sem fog megtudni)
- 11 azt felelte (K: azt <felelte> felelte)
- 11–12 sorok között kihúzott szavak a K-ban: <Tanulmány> <Megigerem hogy t>
- 16 – Az én interpellációimat (K: – <Mifele válasz ez?> Az én interpellatioimat)
- 15–16 sor között kihúzott szavak a K-ban: <Mar most egész keresztényseg>
- 22 jól reggelizett, hogy (K: jól <früstkölt> reggelizett <odahaza> hogy)
- 23 hogy a kedves gyermekeit (K: hogy a <gyermekeket> kedves gyermekeit)
- 24 hagyta odahaza. (K: hagyta <otthon> odahaza.)
- 29 rosszat... a bajusza (K: rosszat. <<az is okt < ..>> a bajusza)
- 32 öreg viszonzásul (K: öreg <visszamosolyog> viszonzasul)
- 36 a leckéből. (K: a leckét.)
- 126 : 1 már innen-onnan negyven éve (K: már <harminc> innen-onnan negyven)
- 2 volt, azazhogy most van (K: volt <?hanem?> azazhogy most <is úgy> van.)
- 3 hallgatlak igenis. Nézzük (K: hallgatlak igen is <hallgatlak> Nezzük)
- 5 elmondta, mi mindent (K: elmondta <annak> <egy ilyen> mi mindent)
- 11 annak a csodálatos újságnak a történetét. (K: annak a <pocsék lapnak> kacsalábon forgo fondor újságnak a hatalmát.)
- 13 az a baj, ha a magyarok (K: az a baj <hogy> ha a magyarok)
- 13–14 fiam, az még (K: fiam <az is> az még)
- 19 amelynek a neve (K: amelynek <a mutató> a neve)
- 22 Ez, lüssátok, a hétfejű (K: Ez gyermekeim a hétfejű)
- 24 kormányt, ha a királyra (K: kormányt, <mihelyt> ha a királyra)
- 28 mesélt Nendtvich (K: mesélt <az öreg> Nendtvich)
- 33 nyilván monsieur Aladdin lesz, akiről nekünk a szép Seherzádé szultána csacsogott egyet-mást (K: nyilván <Aladin ur> monsieur Aladin lesz <akit az Ezer éjszakából> a) akiről

- Lap Sor
- nekünk a szép Seherezade szultana <ágybéli mesét> csacso-
gott egyet-mást)
- 127 1 kardcsörtető nyalka (K: kardcsörtető <.....> nyalka)
1—2 szájában, ki miután már (K: szájában <hogy kopi> aki
<azt mon> miután mar)
3—4 kalamárisba s kiugrik (K: kalamarisba s <amint elcsep-
pentí a betut> kiugrik)
5 Nendtvich, ki a (K: Nendtvich <apo> ki a)
7 egyet pislantott (K: egyet <rugott> pislantott)
10—11 elkezdte ütni-verní a szegény (K: elkezdte <a szegény
Falkot> utni verní a szegény)
11—12 sor között a következő kihúzott rész olvasható a K-ban:
<<Ej apó nem hittuk volna <ezt> önben ezt a ravasz köteke-
desi kedvet, ezzel az oszfejjel.>>
16—17 sor között kihúzott szavak a K-ban: <Falk nom> <Mint-
hogy Falk nem volt jelen>
18 karcolat). Így aztán (K: karcolat) <Teh> Így aztán)
20—21 megjegyzéssel a Nendtvich (K: megjegyzéssel <tóvc>
a Nendtvich)
: 21 hogy Falk (K: hogy <Falk a Lloyd> Falk)
22 megsértette a lapjában (K: megsértette <a lapjában> a lap-
jában)
28—29 sor között olvashatatlanul törölt sor.
29 apó olyan (K: apó <epen> olyan)
30 »leckéjét«, mint illik egy békeeséges emberhez, akinek semmi
baja a világon (K: „leckéjét” is, mint egy <egy olyan ember>
olyan ember akinek semmi baja <akit a csizma> a világon)
33 hagyta a kedves gyermekeit odahaza (K: hagyta <odahaza>
<otthon> a kedves gyermekeit <odahaza, akit odahaza var-
jak az ebédél> odahaza)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 123 : 3—5 *mert hogy mikor osztlik fel végképp a Ház, azt még Tiszta
Kálmán sem tudja; az most is az osztrákoktól függ, hogy meg-
lesz-e velük a közgazdasági kiegyezés vagy sem?* — Írónk
utalása arra vonatkozik, hogy amennyiben sikerül a régóta
húzódó vám- és kereskedelmi szerződés megújítását —
melyet tíz-tíz évre kötöttek 1867-ben, illetőleg 1878-ban —
tető alá hozni, akkor azt még ennek a parlamenti ciklusnak
kellene jóváhagynia. Itt jegyezzük meg, hogy a közgazdasági
kiegyezés megújítása még a parlamenti ciklus befejezése
előtt megtörtént.
- „ 12 *ad captam* — éppen úgy
- „ 12 *legyezőbeszéd* — a legyezővel való szerelmi jeladás
- 124 : 13—15 *a jószívű Trefort kijelenti neki, hogy a református egyházak*

- joggal vehetnek ki adókat a tisztviselőkre is, ha azok reformátusok. — Írónk pontosan közvetítette a miniszter beszédének lényegét.
- 124 : 19 — 22 a felét tudomásul vette (az igaz, hogy csuklott egyet közbe, amikor ezt kimondta), de hogy a hazaszeretetnek is elég legyen téve, a másik felét nem vette tudomásul. — MK ezzel a fordulattal Madarász egyik mondatát pécczte ki: »Ezért válaszában első részét tudomásul veszem, de második részét, bocsásson meg, nem vehetem tudomásul...« (KNapló, i.h. 275. l.)
- 23 — 24 *És az is igaz, hogy a miniszter válasza első felében ugyanazt mondta, amit a második felében,* — Ez a fordulat MK szatirikus megjegyzése. Való igaz, hogy a miniszter beszédében mindvégig azt mondta, hogy a református egyháznak joga van az állami hivatalnokokra községi és egyházi adót kivetni, azonban azt is kijelentette — és ezt kifogásolta Madarász —, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatban nem áll módjában egy általános rendeletet kiadni. (KNapló, i.h. 274. l.)
- 30 — 31 *A keze nem mindig szerencsés (mert ha jól tudom, ő küldte az antiszemita programokat Makóra tót nyelven),* — MK visszautal előző, ápr. 2-án megjelent, *A t. Házból* c. karcolatára. (Ld. jelen kötet 122. l.)
- „ 32 *griff* — fogás, fortély
- 125 : 12 — 13 — *Egyelőre csak annyit mondhatok, hogy a kérdést tanulmányozni fogom.* — MK Fabiny alábbi kijelentését tűzte tolla hegyére: »Én tehát kötelezem magam arra, hogy miután ma még nem vagyok azon helyzetben, hogy végleges nyilatkozatot tegyek, a tanulmányokat folytatni fogom, hogy a Ház határozatának azok alapján eleget tegyek.« (KNapló, i.h. 276. l.)
- 126 : 8 *Valde bene* — Jól van
- 21 *Journal des Débats* — 1789-ben indult francia politikai napilap
- 17 — 127 : 4 Nendtvich meséje a *Journal des Débats*-ról. — Írónk szatirikus gúnnyal rajzolta meg Nendtvich felszólalását. A KNapló tanúsága szerint Nendtvich a következőket mondta: »Mindenki tudja, hogy Párizsban már több mint fél század óta egy igen ismeretes lap jelenik meg, amely „*Journal des Débats*”-nak nevezetik. Ezen „*Journal des Débats*” az úgynevezett *haute-finance*-nak, vagyis a párizsi bankároknak a lapja és oly hatalommal bír, hogy minisztériumokat nemcsak alkot, hanem meg is buktat, sőt még a kormányformát is meghatározza, amely szerint az országot kormányoztatni kívánja. De tovább megyek. Ezen lap tulajdonosi idézték elő az 1830-i revolúciót, buktatták meg X. Károlyt s tették helyébe Fülöp Lajost királynak a trónra. (*Halljuk! Halljuk!*) 18 év múlva ugyanazt a Lajos Fülöpöt

- hasonlóképpen letették a trónról és száműzetésbe kergették (*Halljuk!*), helyébe jött Napóleon és mind a többi események, amelyeket én itt említeni nem akarok, csak arra akarom a t. Házat figyelmeztetni, hogy ezen lapnak, amelynek oly nagy hatalma van, minden kormány, mely magát fenntartani akarja, kénytelen adót és pedig igen tetemes adót fizetni.» (KNapló, i.h. 279. l.)
- 126 : 39 *a különben is már kitömöttnek tartott Grévy urat* — Jules Grévy francia államfőről van szó, aki 1879–87-ig francia köztársasági elnök volt. 1887 elején politikai botrányba keveredett, s ezért lemondásra kényszerült.
- 127 5–6 *ki a Noch madár szárnyain ülve* — MK az ún. Noch üzletre azaz egy bonyolult tőzsdei adásvételi ügyletre céloz. (Ezzel kapcsolatban ld. Révai Nagy Lexikona, Bp. 1916. 14. köt. 498–499. l.)
- 7–8 *és egyet pisluntott a Pester Lloyd felé, s meglátván ott Falk Miksát* — A Pester Lloyd német nyelvű politikai napilap, 1854-ben indult, a tárgyalt időszakban főszerkesztője Falk Miksa volt.
- 10–11 *hipp-hopp egyszerre Falknál termelt s csiki-puhi elkezdte útni-venni a szegény Falkot.* — A KNapló szerint Nendtvich a következőket mondta: »A t. Ház igen jól tudja, hogy a „Pester Lloyd” a pesti és bécsi bankároknak a lapja és ebből magyarázható ki azon véghetetlen olószékenység, mellyel bizonyos körök ezen „Pester Lloyd” főszerkesztője irányában viseltetnek (*Mozgás. Derűtség bal felől.*) annyira, hogy őt mintegy sérthetetlennek tartják. Csak egy esetet akarok említeni. Ezelőtt 4 évvel a „Pester Lloyd”-nak főszerkesztője által megtámadtattam. (*Halljuk! Halljuk!*) Én feleltem neki és olyannak festettem őt, amilyonok találtam és amilyen ő valóságban. És mi lett ennek következése? Az, hogy sajtópert indított a nyakamra és hogy — ha a pozsonyi derék polgárok fel nem mentenek, talán elítéltettem volna (*Élénk derűtség.*) s meglehet, hogy 1–2 évi fogságra el lettem volna ítélve. (*Derűtség.*) De midőn a „Pester Lloyd”-nak főszerkesztője magát a felséges asszony személyét támadta meg, még csak perbe sem idéztetett. Kérdem, hol van itt a jogegyenlőség és micsoda elönnnyel bír a „Pester Lloyd” és annak szerkesztője, más polgárok felett?» (KNapló, i.h. 279. l.)
- 24–26 — *Ófelsége — mondta Tisza — bizonyára felülállónak érzi magát azon, hogy személyes bosszút álljon a megtámadón.* — MK pontosan közvetítette Tisza szavait: »Továbbá ha tudja a képviselő úr — én ugyan nem emlékszem oly esetre — hogy amint ő mondá, a Lloyd ófelségét megtámadta volna, s aligha fog rá emlékezni bárki is; de azt megtudhatná a képviselő úr, hogy olynemű megtámadtatás esetében sajtópert csak a megtámadottnak engedélyével lehet indítani;

azok pedig bizonyára fölül érzik magukat azon, hogyha valaki által megtámadtattak volna is, azért személyes boszszút álljanak a megtámadón. (*Élénk helyesítés a jobboldalon.*)» (KNapló, i.h. 280. l.)

SKÍZ, XXI. ÉS I.

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/2 11–13 folio.
- M** I. *Pesti Hírlap*. 1887. április 19., 9. évf. 107. sz. (1., 2. l.) A Pesti Hírlap tárcája rovatban. *Szaktárca a tarokkisták számára* alcímmel. Névjelzés nélkül.
- II. *Club és folyosó. Politikai ötletek és rajzok* alcímmel. Bp., [1888]. Révai Testvérek kiad. 139–144. l.
- III. a) *Club és folyosó*. [2. kiad.] Bp., 1893. Révai Testvérek kiad. *MKm* 8. köt. 122–127. l.
- b) 3. kiad. 1896. Ua.
- c) 4. kiad. 1901. Ua.
- d) 5. kiad. 1904. Ua.
- IV. *Jk* 30. köt. *Apró vázlatok és rajzok*. II. köt. Bp., 1901. 89–93. l.

A kéziratról

A karcolatot MK három, többségében 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A nyomdában a K-ot hét darabra vágták és I–VII római számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy írónk a klubról szóló karcolatát a szerkesztőségben írta. Javításai az átlagosnál alacsonyabb számúak. A korrektúrát maga nézte át, ekkor még tíz helyen változtatta meg a szedést. Ezek a következők: 128 : 6, 128 : 33–34, 129 : 1–2, 129 : 16, 129 : 21, 129 : 25–26, 129 : 29–30, 129 : 34, 130 : 21, 130 : 26.

Keletkezéséről

A képviselőház ápr. 2-től a húsvéti ünnepek miatt nem ülésezett. A szünet utáni első ülését ápr. 16-án tartotta, melyen a legközelebbi ülés napirendjét és a további teendőket határozták el. Az elnöki bejelentések után *Széchenyi Pál gr.* földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter az állategészségügy rendezéséről törvényjavaslatot nyújtott be, mely előzetes tárgyalásra a közgazdasági bizottsághoz került, ezt követően miniszteri jelentést terjesztett elő. *Madarász József* az iránt érdeklődött, hogy a parlamenti ciklus hátralevő idejében a kormány mit szándékozik még az országgyűléssel megtárgyal-

tatni. Továbbá azt kérte, hogy a választások idejét olyan időpontra tűzzék ki, amikor azok a legkevésbé zavarják a mezőgazdasági munkákat. (KNapló, 1884–87. XVI. köt. 282–284. l.)

*

MK az ápr. 16-i rövid, érdektelen ülésről nem tájékoztatta olvasóit. A képviselőházi ülések szünetelése irónk figyelmét a klub felé fordította. Jelen karcolatában a klub atmoszféráját idézi föl, ironikusan érzékelteti, hogy a politikai karrier a kártyaasztalnál dől el. Előbb saját tarokkjátszmáiról élcelődik, majd a különböző megyebeli képviselők tarokkjáték közbeni viselkedését karikőrözza. A továbbiakban Jókai Mór és Móricz Pál tarokkpartijairól hallott anekdotikus történeteket örökít meg. A karcolat befejező soraiban tréfásan utal arra, hogy miért akar szacikket írni a tarokkjátékról.

A kézirat szövegjavításai

A karcolat PH-beli közlése után MK néhány kisebb módosítással (128 : 1, 128 : 1–2, 129 : 21, 129 : 28) beillesztette a *Club és folyosó* c. 1888-ban megjelent kötetébe, annak különböző későbbi kiadásuiból is helyet biztosított számára és mint a kötet része belekerült a *Jk Apró vázlatok és rajzok* második kötetébe is. A jelen Krk a textológiai elveknek megfelelően a Jk-beli szöveget vette alapul.

Lap Sor

- 128 alcím csak a K-ban és a PHban: (*Szaktárca a tarokkisták számára*)
- 1 Ezerszer leírtam már a Házat (K, PH: Ezerszer leírta már Scarron a Házat)
- 1–2 sem a klubot (K, PH: sem írta le a klubot)
- 6 abba a mozsárba (K: abba a nagy <fazekba ahol> mozsárba)
- 7 párt tagjainak (K: part <valamennyi> tagjainak)
- 8–9 körülben s az egyes képviselőket (K: körülben <<nom <...> homályos tekintetekből>> s az egyes képviselőket)
- 11 Tisza nem veszi (K: Tisza <minden misticizmus> nem veszi)
- 11–12 körül se miszticizmussal (K: körül <semmi> se misticizmussal)
- 12–13 Amit akar, kitalálják, amit nem akar, megmondja. (K: Amit akar <megmondja> kitalaljak amit nem akar <azt kitalaljak> megmondja.)
- 14 valamely forrongó (K: valamely <?zajongo?) forrongó)
- 17 csendes világ van ott. Az Urbanovszky (K: csendes <élet> világ van ott. <Csak> Az Urbanovszky)
- 18 zaj. (K: zaj <itt>)
- 19 kíváncsi, miként vélekednek (K: kíváncsi <milyen a hangulat> miként vélekednek)

- Lap Sor
- 128 20 Komjáthy-affér történt (K: Komjathy affaire <eset> történt)
 22 hangulat itten? (K: hangulat <nalatok> itten?)
 29–30 sor között a K-ban olvashatatlanul törölt három szó található.
 33–34 királlyal, *máskor azért szidnak össze, hogy miért nem jöttem ki királlyal*, majd azért förmednek (K: királlyal, majd azért formednek)
 35 minek jöttem tarokkal (K: minek <tarokkoztam> jöttem tarokkal)
- 129 : 1–2 *hogy minek ugrálok be* (K: *hogy mit ugrálok be*)
 6 – Nem vagy te (K: – Nem <vagyol?> vagy te)
 14–15 sárosiaktól, kiváltképpen arra (K: sárosiaktól <mert ugyancsak meg> kiváltképpen arra)
 16 kettő van, kritikus kihívásodnál mindig (K: kettő van, *ügyeld meg*, kritikus <pillanatokban> kihivasoknak mindig)
 18–19 Neki is vannak jó tanácsai. (K: Neki <az erdelyiekkel le nem utja> vannak jó tanácsai.)
 21 soha ezeknél ravaszabbat *nem találsz*. Közül (K, PH: soha ezeknél ravaszabbakat. Közül)
 22 a minap. Eppen (K: a minap. <...> Epen)
 25–26 észreveszi és *el találja dojni a XXI-est*. (K: észre veszi és *meztalálja adni a XXI-est*’.)
 28 harminchárom (A szó a K-ban és a PHban ritkítással kiemelve.)
 29–30 kezdé mesélni a *klub legkitűnőbb játékos* –, a te eseted (K: kezdé mesélni *egy szelid arcu mameluk* –, a te eseted)
 33–34 történetében. Mióta (K: történetében <örökké>. Mióta)
 34 se volt párja (K: se volt *annak* párja.)
 35 – Halljuk már! (K: – Halljuk <...> mar)
 36 Pál a dunántúliakkal ült le (K: Pal a <nogradiakkal> dunantuliakkal ült le)
- 130 : 1 tizenegy, rosszul van elosztva. (K: tizenegy <rossz el> rosszul van elosztva.)
 2–3 tarokkja van skíz (K: tarokkja van <elkialtja> skiz)
 18 »rekontrá-t (A szó a K-ban és PHban ritkítással kiemelve)
 18–19 sorok között a következő kihúzott mondat olvasható a K-ban: <„No, hat csak játszunk, ki ad ki – folytatja Moricz Pal egész a vegletekig>
 21 játék nem érvényes (K: a jatek <...> a *szabályok szerint* nem érvényes)
 23 kimorzsolja a (K: kimorzsolja <valahonnan> a)
 23 tizenkettediket (A K-ban és a PHban a szó ritkítással kiemelve)
 26 azaz nem is (K: *azaz hogy* nem is)
 31 játsszam? (K: játsszam <tarokkot ott a clubban> ?)
 32 klubban? Legjobb a Heves megyeiekkel. (K: klubban? <Itt fenn> Legjobb a <Békés> <heves> hevesmegyeiekkel. <Azok sohasem ?árthatnak?>)

- Lap Sor
 130 : 33 A Heves megyeiekkel? (K: A <bekes> hevesmegyeiekkel?)
 35 nem játszom többé (K: nem <tarokkozom> játszom többé)
 36 hanem az elméletre (K: hanem <. > az elméletre)
 38 tarokkról. (K: tarokkról <mint elm>)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
 128 : cím *Skiz, XXI. és I.* — A tarokk-kártya három lapja, melyeket együtt honneuröknek neveznek.
 6 *kögt* — szerves egységbe foglal, tömörít.
 12 *augur* — jövődömondó, jós
 20–21 *mikor a Komjáthy-affér történt az intendáns ítélőszéke előtt.* — Írónk korábbi karcolataiban foglalkozott a Komjáthy–Keglevich ügygel. (Ld. *A t. Házból* c., febr. 2-án és 4-én megjelent karcolatokat és a hozzáfűzött jegyzeteket a Krk jelen kötete 79–80. és 80–83. l.)
 129 : 3–4 *négy primörrel.* — Itt a négy legmagasabb erejű ütőlapot jelenti.
 26–28 *Nosza én sem voltam rest, odacsapom önként a skiz torkába a huszonegyest . . . a két kozák összemosolyog . . . éppen azzal lettem harminchárom.* — azaz elvesztette a játszmat. A tarokknál a játék célja, a játszma pontszám szerinti megnyerése. A kártyalapoknak ütési képességük mellett számértékük is van. Az egész kártyacsomag értéke 94 pont, a játék megnyeréséhez 48 pont szükséges.
 39–130 : 1 *biz az csak tizenegy, rosszul van elosztva.* — A hármas tarokkjátszmánál a játékosok mindegyike az osztásnál tizenkét kártyalapot kap.
 130 : 3 *pagát* — a tarokk-kártyában a legkisebb tarokk-lap
 4 *»Solo, tous les trois, pagat ultimo!»* — ez a kijelentés a tarokkjátszmában igen magas licitálást jelent. (Ld. Parlaghy Kálmán: *Kártyajátékok könyve*. Bp. é.n. 126–142. l.)
 34 — *Quia non sunt.* — Mert nincsenek.

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára, Fol. Hung. 2169/2 14. folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. április 20., 9. évf. 108. sz. (2. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolat két, 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre készült. A nyomdában a K-ot a gyorsabb szedés érdekében nyolc darabra vágták és I–VIII római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy a beszámolót MK a szerkesztőségben írta. Javításainak száma csekély, könnyedén vetette papírra gondolatát.

A parlament üléséről

A képviselőház ápr. 19-i ülésén az ügyvédi rendtartásról szóló 1874. évi 34. tc. módosítására benyújtott törvényjavaslatot tárgyalta. *Matuska Péter*, az igazságügyi bizottság eladója az ügyvédi rendtartás hiányosságairól szólva indokolta a módosítás szükségességét. Miután a Ház a törvényjavaslatot általánosságban elfogadta, sor került a részletes vitára. *Olay Lajos* annak a véleményének adott kifejezést, hogy a törvényjavaslat nem biztosítja az ügyvédek védelem és szólásszabadságát. A törvényjavaslat 1., 2. és 3. szakaszának módosítására indítványt terjesztett elő. *Győry Elek* felszólalásában nem fogadta el sem a törvényjavaslatot, sem Olay módosítványát. Hangsúlyozta, hogy szükség lenne új ügyvédi rendtartásra. *Teleszky István* reflektált Olay és Győry beszédére, majd a törvényjavaslat kérdéses szakaszait változatlanul elfogadta. *Hodossy Imre* Olay indítványával kapcsolatban tett néhány megjegyzést. Kifejtette álláspontját, melynek alapján a jogügyi bizottság által szövegezett részt fogadja el. Ezt követően *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter emelkedett szólásra. Visszautasította Olaynak azt a kijelentését, hogy a kormány nem foglalkozik komolyan az ügyvédi kar érdekeivel, továbbá azt, hogy a törvényjavaslat az ügyvédek helyzetét hátrányosabb helyzetbe hozná. Végezetül a törvényjavaslat elfogadását kérte. Ezután a Ház többsége a beterjesztett törvényjavaslat részleteiben is elfogadta. (KNapló, 1884–87. XVI. köt. 285–293. l.)

*

MK visszatérően jelzi, hogy a képviselőket már a közelgő válaszok nyugtalanítják, ez a beszédtema a büfében és a folyosón egyaránt. Megemlíti a tanácsterem gyér látogatottságát, majd szükségesnek tartja tájékoztatni az aznapi ülés főbb mozzanatairól.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 131 3 Százszor hallik (K: Százszor <halljuk> hallik)
6 A képviselők olyanok (K: A képviselők <most itt> olyanok)
7 sakkfigurák, itt még most (K: sakk-figurák <most> itt még most)

- Lap Sor
- 131 : 11 Kemény János (K: Kemény <Gabor> Janos)
 17 is csoda (K: is <...> csoda)
 20—21 idegenkedés szele fújt e javaslat ellen minden párton,
 mert a szegény (K: idegenkedés <volt> <<...>>
 a sziveket) szele fujt e javaslat <mert> ellen minden párton
 mert <bizony> a szegény)
 21 nem szereti (K: nem <szereti> szereti)
 22 magukat (K: magokat)
 23 Hihetőleg bukik (K: <Meg is bukika javaslat> Hihetőleg bukik)
 26—27 sor között kihúzott sorok: <Égyebirant ókmagok csi-
 nálták> <A szerencsetlen javaslat ennelfogva simán ment
 keresztül magok az ügyvedek közt. Húgytak oket hadd bol-
 dogítsak egymást> <Matuska>
 29 Olay kifogásolta (K: Olay <tamadta> kifogásolta)
 „ 35 hogy a javaslat (K: hogy a <törvény> javaslat)
 132 1 Beöthy Algernon (K: Beothy <Csak Beothy> Algernon)

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 131 3 szaturálva — telítve, átítatva
 6 ostábla — társasjáték, melyet fehér, ill. fekete kővel a
 sakktáblán játszottak. MK más írásában is előfordul. (Ld.
 Rubinyi Mózes: Mikszáth Kálmán stílusa és nyelve. Bp.
 1910. 201. l.)
 20—21 Nagy idegenkedés szele fújt e javaslat ellen minden párton,
 — A KNApló alapján úgy tűnik, ez a fordulat MK írói túl-
 zása. A javaslat ellen csak a függetlenségi párt két szónoka,
 Olay Lajos és Györy Elek foglalt állást.
 24—25 Mindegy, az ellenzékiek mégis őt deklarálták az ügyvédek
 ellenségének. — Ez a fordulat az Olay Lajos beszédében elhang-
 zott alábbi kijelentésre vonatkozik: »Nem volt eset a
 magyar törvényhozásban, ha az igazságszolgáltatás reformja
 érdekében intézkedés történt, vagy céloztatott, hogy az az
 általam jelzett képviselőtársaknál, pártkülönbség nélkül,
 különösen pedig a kormány elnökénél ellenszenvre ne talált
 volna. Különösen mutatkozott ez az ügyvédek ellen.« (KNApló,
 i. h. 287. l.)
 27—28 Lón, hogy egészen magukra hagyatva országgyűléskedtek a
 javaslattal. — Írónk tréfás megjegyzésével arra utal, hogy a
 függetlenségi párt két szónoka különböző álláspontot fog-
 lalt el a törvényjavaslattal szemben. Ezen túlmenően Olay
 még külön hangsúlyozta, hogy: »Mindenekelőtt kijelentem,
 hogy én nem a párt nevében szólok, hanem tisztán egyéni
 nézetemnek fogok kifejezést adni.« (KNApló, i. h. 287. l.)
 132 : 1—2 Beöthy Algernon mégis közbemennydörögte a szavazáskor:
 — Nem fogadom el. — A KNApló Beöthy közbeszólását nem
 jegyezte fel.

A T. HÁZBÓL

K OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1 146—148 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. május 7., 9. évf. 125. sz. (1., 2. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK négy, átlagosan 35 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A nyomdában a K-ot a gyorsabb szedés érdekében tizenkét darabra vágták és I—XII római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra utal, hogy MK a parlamenti beszámolót a szerkesztőségben írta. Javításainak száma az átlagosnál magasabb, több bekezdést áthúzott és újrafogalmazott, vagy más-
képp vezetett tovább gondolatait. A korrektúrát is maga végezte, összesen tíz alkalommal javította, csiszolta a kiszedett szöveget (132 : 1, 132 : 3, 133 : 28—29, 133 : 34, 134 : 3, 134 : 16, 134 : 18—19, 134 : 22, 134 : 28—29, 134 : 33, 135 : 9). E változtatások a szöveg gördülékenységét fokozták.

A parlament üléseiről

A képviselőház ápr. 20-i ülésén sor került az előző nap tárgyalt ügyvédi rendtartás módosításáról szóló törvényjavaslat harmadszori megszavazására. Ezt követően Vay Elemér mentelmi ügyét tárgyalták, majd *Margittay Gyula* interpellált az igazságügy-miniszterhez. Az ülés végén *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter válaszolt *Margittay* interpellációjára. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 294—299. l.)

Az ápr. 22-i rövid ülésen az elnöki bejelentések után *Tisza Kálmán* miniszterelnök két törvényjavaslatot nyújtott be, az egyiket az országgyűlési képviselőválasztásoknál elkövetett visszaélések esetében teendő intézkedésekről, a másikat az állami pénztár tartalékészleteinek kiegészítéséről. (KNapló, i. h. 300—301. l.)

Az ápr. 23-i ülésen a képviselőház megtárgyalta a véderőhöz tartozó személyek özvegyeinek és árváinak katonai ellátásáról szóló törvényjavaslatra vonatkozó főrendházi módosításokat. A képviselőház a főrendház összes módosításához hozzájárult. Az ülés végén *Komlóssy Ferenc* interpellált a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. (KNapló, i. h. 302—305. l.)

A képviselőház ápr. 26-i ülésén megtárgyalta és elfogadta a királyi törvényszékek telekkönyvi hatóságánál a telekkönyvi ügyek egyes bírák által történő elintézéséről és a törvénykezési szünetről szóló törvényjavaslatokat. *Fenyvessy Ferenc* mindkét törvényjavaslatnál felszólalt, bírálva azok egyes rendelkezéseit. A törvényjavas-

latok mellett *Teleszky István*, *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter és *Kőrösi Sándor* szóltak. (KNapló, i. h. 306—316. l.)

Az ápr. 29-i ülésen a képviselők háza megtárgyalta a főrendiháznak az 1878 XX. tc-be iktatott vám- és kereskedelmi szövetség meghosszabbításáról szóló törvényjavaslaton tett módosításait. (KNapló, i. h. 317—338. l.)

Az ápr. 30-i ülésen a képviselők háza a Belgiummal kötött kereskedelmi egyezményt harmadszori felolvasás után is megszavazta. Ezt követően kérvényeket tárgyaltak. Az ülés végén *Ábrányi Kornél*, *Kégl György* és *Veszler Imre* interpellált. (KNapló, i. h. 338—351. l.)

A képviselők háza máj. 2-i ülésén az állami pénztárak tartalék-készleteinek kiegészítéséről szóló törvényjavaslatot tárgyalta. *Hege-düs Sándor* előadói beszéde után élénk vita alakult ki. (KNapló, i. h. 352—374. l.)

A máj. 3-i ülésén folytatódott az előző nap megkezdett, az állami pénztárak tartalékkészleteinek kiegészítéséről szóló törvényjavaslat vitája. (KNapló, i. h. 375—388. l.)

A máj. 4-i rövid, formális ülésen a Ház az állampénztári készletekről szóló törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után elfogadta. (KNapló, i. h. 389. l.)

A képviselők háza máj. 6-i ülésén — amelyről a jelen carcolat szól — a házszabályok módosításáról szóló törvényjavaslat első és második részének tárgyalása szerepelt napirenden. *Dárdai Sándor* előadói beszéde után a vitában elsőnek *Apponyi Albert gr.* szólt fel. Beszédében arról szölt, hogy a törvényjavaslat néhány célszerű intézkedést tartalmaz, ezért azt általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja. Kijelentette továbbá, hogy az igazolási eljárásra vonatkozó fejezetet nem fogadja el, ezzel kapcsolatban a részletes tárgyalásnál szándékozik ellenindítványt benyújtani. A következő szónok, *Irányi Dániel* csatlakozott *Apponyi* felszólalásához. Ezt követően *Komlóssy Ferenc* maga és az antiszemita párt nevében utasította vissza a törvényjavaslatot. A szavazásnál a Ház többsége a beterjesztett törvényjavaslatot általánosságban elfogadta. A részletes tárgyalásnál *Madarász József* több ízben módosítványt nyújtott be, melyet a Ház nem fogadott el. Az egyes részletkérdéseknél felszólt még: *Lükő Géza*, *Ósanády Sándor*, *Thaly Kálmán*, *Teleszky István*, *Tisza Kálmán* miniszterelnök és *Dárdai Sándor* előadó. Nagyobb vita a 24. § tárgyalásánál alakult ki. *Irányi Dániel* határozati javaslatot nyújtott be egy állami főtörvényszék felállítására vonatkozóan, amelynek feladata lenne a polgárok alkotmányos jogain esett sérelmek, a választói jogosultság tárgyában emelt panaszok és a kifogás alá eső képviselőválasztások eseteiben jogérvényesen ítélkezni. A következő felszólló, *Herman Ottó* a választások tisztaságának biztosítására az esküdtszéki intézményt ajánlotta. A vitában felszólt *Tisza Kálmán* is, aki beszédében elsősorban *Irányi* határozati javaslatával foglalkozott. Az ülés további részében a törvényjavaslat néhány részletkérdését vitatták meg, majd a tárgyalás elhagyását rendelték el. (KNapló, i. h. 390—404. l.)

*

MK a képviselőház ápr. 19. és máj. 6. közötti üléseiről nem tájékoztatta olvasóit. Egyéb cikkei és tárcái jelentek meg a PH hasábjain, azonban a parlamenti ülések már kevésbé kötötték le figyelmét. Amint a jelen karcolat is bizonyítja, érdeklődésének középpontjába a képviselőválasztási mozgalmak kerültek. Itt jegyezzük meg, hogy ezekben a napokban frónk maga is indult a képviselőválasztásokon. Mikszáth képviselővé választásáról részletesebben szoltunk a *Beszéd a választókhoz* c. cikk jegyzeteiben (e kötet 183–198. l.)

MK karcolata első részében ironikusan rajzolja meg a képviselőjelöltség állapotát, izgalmait, melyről tréfásan, s talán némi öniróniával állapítja meg, hogy az »egy nagy betegség, de amelybe mindenki belekíváncsozik«. A karcolat második részében folyosói történeteket örökít meg, meleg lírai humorral csipkedi Jókai »tigriske-dését«, majd belépve a tanácsterembe röviden tájékoztat az aznapi ülés egy-két mozzanatáról.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor
132	1 padokon, a karzat (K: padokban, <még> a karzat)
	3 a Házat, ki tudja látják-e (K: a Házat. <i>Ha sokan nem jönnek ki tudja latjak e</i>)
	8 özvegy menyecske (K: özvegy <asszony> menyecske)
	8–9 magát. A szegény jelöltek (K: magat. <Némelyik csak az ezüst vagy aranylakodalmat üli, de még az se kényelmes.> A szegény jelöltek)
	20 mosoly tündöklök (K: mosoly <jatszok> tündöklök)
	21–22 beszélnek s sötét varjúcsapatként röpködnek a sorok a jelölt szeme (K: beszélnek sötét <felhokent usznak> varju csapatként <futkosnak> röpködnek a sorok <az ember> a jelölt szeme)
	22 hírnek a rajzoló (K: hírnek a <.....> rajzoló)
	23 készültek. (K: készültek. <Mindegy de mégis lesújtók>)
	24 optimizmus, mely gyors (K: optimizmus, <a> mely <ugyszolvan egyszerre fogja el gyors> <gyors> <hirtelen> gyors)
	27–28 megválasztanak egyebütt (K: megválasztanak <majd> egyebütt)
133	4 mert eddig (K: mert <<....>> ember. Csupan csak)> <hat en csak vagyok> eddig)
	6 is hamar (K: is <nyomban> hamar)
	8 is a desperátus (K: is a <ketsegbeejtő> desparatus)
	11 — Olyan rosszul (K: — <Hogy> Olyan rosszul)
	14 — De hát akkor honnan bankódot? (K: — <Hát> De hát akkor honnan <hat> bankodol)
	15 ez az ... éppen (K: ez az <baratom> epen)
	23 (Jó szerencse, hogy (K: <Szerencse> (Jó szerencse hogy)
	24–25 mennyire viszi az embert a bátorító szó (K: mennyire <Egyszer az egyik választom ekepen biztatott meg:> viszi az embert a <biztato> batorito szó)

- 133 : 25 és a nyugtalanító (K: és <...> a nyugtalanító)
 27 választóm azt a (K: választom <igy szolt:> azt a)
 28–29 csak gróf Károlyi Sándor buktathatná (K: csak *Tisza Kalman* buktathatna)
 30 az még attól függ (K: az meg <kérdés hogy melyikünk gyo> attól függ)
 31–32 sor között kihúzott szavak a K-ban: <Monnyi azt még>
 33 Tivadart állítja (K: Tivadart <veti> állítja)
 34 még *Károlyival* akartam (K: meg *Tiszával* akartam)
 36 Ilyen különös (K: Ilyen <dolog> különös)
 37 belekíváncozik. (K: belekivancozik. <Mikor so>)
 38–39 hát nincs háládatlanabb dolog, mint e választási lúz; lesz ahogy lesz. (K: hat <semi nagyobb absurdum> nincs haladatlanabb dolog mint a <félelem.> választasi luz <Hissen> lesz ahogy lesz)
 134 : 1–2 hogy egyedül (K: hogy <...> egyedul)
 3 ellenjelöltje. (K: ellenjelöltje. *Hadd eméssze magát az is!*)
 3–4 sor között a K-ban kihúzott szavak: <Különben minden elmúlik>
 4 Különben napról-napra okosabbak (K: Kulonben <mindig napról napra okosabbak>)
 9 többé megunt képviselő (K: többé <lejart ember lap> megunt képviselő.)
 10 Azaz megunt (K: Az az <hogy> megunt)
 11 fruktifikálni az intézményt, hogy egy főispán (K: fruktifikálni <<...> csak>> az <intezkedest> intezmenyt hogy <egy> egy foispan)
 12 megyét is adminisztráljon. (K: megyet is <összesze> adminisztráljon)
 13 megünják a képviselőket (K: megünjak a <jelölteteket elviszi> képviselőket)
 14–15 kicseréli amazokkal. Mint ahogy (K: kicsereli amazokkal <A megye is mindig új emberek kap. A meg> Mint ahogy)
 16 mindig *friss* embereket (K: mindig *új* embereket)
 18–19 ...*Lám mégis igaza van Brasini Domokosnak: hogy Erdély adja Magyarországnak az okos embereket.* (K: *Pedig hiszen az illuzió a jő.* <Mert hiszen az egész csak illuzio.>)
 22 elmékedésekbe ... *most én mindössze* (K: elmelkedesekbe... <én> *ugy hogy én mindössze*)
 26 lépegettek. (K: légegettek. <Baro Kemény Janos beoson>)
 26–27 sor között a K-ban három kihúzott szó: <Kubicza megjövetele> <Mintha>
 27 – Micsoda – *hánykolódott* Beöthy Algernon –, nem (K: – Micsoda – <bizonykodott> *kötekedett* Beothy <Akos> Algernon – nem)
 28–29 Még Tisza Kálmán is renonszot csinál (K: Meg Tisza Kalman <Tisza Kalman is maga> <meg ő> is <<megdobban ha

Lap Sor

- a biharmegyei viceispán belép a < . . . > *pedig az Tisza Kalman renonce-ot csinál*)
- 134 : 29 Ha a Bihar megyei alispánt (K: ha a biharmegyei < foispant > alispant)
- 30 csak alispán. (K: csak < egy > alispán.)
- 30–31 sor között a K-ban egy kihúzott bekezdés olvasható: < Mig a trencseniek felvillanyozva dicsekednek hogy Kubicza megjött, baro Kemeny János lehorgasztott fovel üldögel a folyoson és panaszolja hogy „Szontagh Pal elment es nem akar többé visszajönni.” >
- 32–33 magának, eljátszván (K: magának << > belebeszélve magát fiatalkori tigrisi szerepébe >> eljatszvan)
- 33 tigriskedését, ha vajon tudná-e még. (K: tigriskedését. *Hogy ugyan tudná-e meg.*)
- 34 Szeretetreméltó haraggal (K: < Kedves > Szeretetremelto < > haraggal)
- 35–36 sor között több olvashatatlanul kihúzott sor található a K-ban.
- 135 : 3 rabot engedett (K: rabot < engedett > engedett)
- 6 választónak. Mikor az urak. (K: választónak. < Nevetséges állapot. > Mikor az urak)
- 8 Ott van példának (K: Ott < van ra > van peldanak)
- 9 ott is esznek-isznak. (K: ott is ettek-ittak.)
- 10 szegény bobrói (K: szegeny < > bobrói)
- 14 apródonkint bepárolog (K: aprodonkint < becarnog minden > beparolog)
- 15 hol immár (K: hol < > immar)
- 18 ért véget, mert a javaslatot (K: ert véget < az egyes paragrafusok is szépen peregetek egész a harmincötödikig a melynel a habarekpárt kinyilatkoztatta hogy „non sum paratus”. A 35-ik paragraphusnal ugyanis egy modositvanyt akarnak beadni, de még eddig nincs kigondolva hogy mit > < Az uj > mert a javaslatot)
- 19–20 mint haladást. A részletekben alig volt (K: mint < sokkal > haladást. < Különösen > A részletekben alig < törtent > volt)
- 20 kifogás, csak a bős (K: kifogas < csak Herman Otto es meglehetősen tárgyilagosan folyt a vita > csak a bosz)
- 30 Bizony nem lesz rossz (K: Bizony < jo lesz > nem lesz rossz)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 132 : 14 *Hiób-hír* — ijesztő hír, álhír
- 133 : 8 *desperátus* — reményvesztett
- 134 : 11 *fruktifikál* — hasznosít
- 10–12 *de ő tudja először gyakorlatilag fruktifikálni az intézményt, hogy egy főispán esetleg két megyét is adminisztráljon.* —

- MK arra célzott, hogy Bánffy Dezső Szolnok—Doboka és Beszterce—Naszód megyék főispánja volt.
- 134 : 25 *Kubicza út van! Kubicza megjött!* — MK más karcolatában is utalt arra, hogy a Trencsén megyei képviselők nagy tisztelettel övezik főispánjukat. (Ld. erről *A. t. Házból* c., jan. 20-án megjelent karcolatot a jelen köt. 63. l. és a hozzáfűzött jegyzetet.)
- 29 *renonsz* — kártyajátszmát érvénytelenné tevő tévedés
- 33 *eljártszván fiatalkori tigriskedését* — MK arra utal, hogy Jókai az 1875. évi fúzió előtt ellenzéki képviselő volt. Előbb a határozati, majd a balközép párt híve, mely főleg közjogi alapon állt szemben a kiegyezéssel. Tigriseknek a fúzió előtti Tisza Kálmán-féle ellenzék tagjait nevezték, nevüket a Tigris szállóról kapták.
- 135 : 7 *»Angol királynő»* — a régi Pest legelőkelőbb szállodája a Dunaparton, a mai Vigadó tér 1. szám alatti telken állt.
- 10 *gugyi* — pálinka
- 20—21 *a bős az Achilleus* — Írónk pontatlanul említi Achilles görög hős nevét.
- 22—23 *s alkalmat nyújtott a miniszterelnöknek egy fényes és szellemes rögtönzésre*, — A KNapló tanúsága szerint Tisza a következőket mondta: »Hiszen az ellenzék tagjai közt sokan vannak, akiket becsülök és tisztetek, akikkel ha egy elv mellett, egy táborban lehetne küzdenem, szerencsésnek tartanám magamat, de mégis higgyék el, hogy az ellenzék, kivált azt mely olyan hangokat penget, mint a képviselő úr, megsemmisíteni akarni részemről annyi volna, mint magam alatt vágni a fát. (*Élénk derűtség jobb felől.*) Higgyék el, volt valami igaz abban — talán hat éve lesz, ha jól emlékszem — midőn egy más állam hatalmas minisztere a választásoknál kisebbségben maradt és a mostani kormány Magyarországon ugyanazon időtájban többséget nyert, egyik élc lapban le volt rajzolva azon hatalmas miniszter, amint kérdi az itteni kevésbé hatalmastól: „Ugyan mit csinál, hogy megint többséget kapott? Tanácsoljon nekem!” S ez azt a tanácsot adta a hatalmas miniszternek: „Tereptsen az úr magának olyan ellenzék, amilyen nekem van! Önnek is lesz többsége.” (*Élénk derűtség jobboldalon.*)» (KNapló, i. h. 403. l.)
- 27 *non sum paratus* — nem vagyok felkészülve rá
- 28—29 *Ugyanis ennél a paragrafusnál egy módosítványt akar-nának benyújtani, de még nincs kigondolva.* — A KNapló tanúsága szerint a 35. § tárgyalásánál Horváth Lajos képviselő a következőket mondta: »Kérem a t. Házat, méltóztassék elrendelni, hogy a bíráló bizottságok alakításáról szóló III. fejezet tárgyalása holnapra halasztassék. (*Helyes-lés.*) Nekünk e padokról egy lényeges indítványunk van a bíráló bizottságok alakítására nézve. De nem lehetünk arra elkészülve, hogy az általános tárgyalás ily hamar véget ér és

a részletes tárgyalás is így gyorsan halad előre és így formulázott indítvánnyal e percben nem rendelkezhetünk. Ennél fogva kérem a t. Házat, méltóztassék a tárgyalás elhalasztását elrendelni. (*Helyeslés.*)» (KNapló, i. h. 404. l.)

A T. HÁZBÓL

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1. 155 folio.
M *Pesti Hírlap*. 1887. május 19., 9. évf. 137. sz. (2. l.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK egy 40 cm hosszú és 15 cm széles, továbbá egy 15 cm széles és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A nyomdában a kéziratot öt darabra szabták és I–V római számmal jelölték.

A papír jellege egyértelműen arra mutat, hogy MK a beszámoló a szerkesztőségben írta. Javításainak száma átlagos, a jobb és találóbb fordulat érdekében törölt, változtatott kéziratán. A korrektúrát maga végezte, ekkor hat helyen újabb módosítást eszközölt a szövegen a következő helyeken: 135 : 1, 135 : 2–3, 136 : 3, 136 : 8, 136 : 11, 136 : 23.

A képviselőházi ülésről

Az országgyűlés máj. 7-i ülésén folytatódott az előző nap megkezdett, a képviselőház házszabályainak módosítására benyújtott törvényjavaslat részletes tárgyalása. Az ülés végén *Irányi Dániel*, majd *Helfy Ignác* interpellált a miniszterelnökhöz. (KNapló, 1884–87. XVI. köt. 405–421. l.)

A máj. 9-i ülésen a Ház megtárgyalta és elfogadta a Dániával és Görögországgal kötött kereskedelmi szerződéseket. A továbbiakban *Apponyi Albert gr.* és *Irányi Dániel* javasolta, hogy a képviselőház a még hátralevő idejében ne tűzze napirendre az országgyűlési képviselőválasztásoknál elkövetett nagyobb visszaélések eseteiben teendő intézkedésekről szóló törvényjavaslat tárgyalását. Ezt követően *Tisza Kálmán* kijelentette, hogy hajlandó az ellenzék kívánságának engedni, és így a javaslat tárgyalásától eláll. Az ülés végén *Horváth Gyula* interpellált a miniszterelnökhöz, melyre *Tisza Kálmán* azonnal válaszolt. (KNapló, i. h. 422–427. l.)

A máj. 10-i rövid ülésen sor került a Dániával és Görögországgal kötött szerződések végmegszavazására. Ezután a számvizsgáló bizottság jelentését mutatták be az 1886. júl. 1. és dec. 31. közötti időszak pénztári számadásairól. (KNapló, i. h. 428–429. l.)

A képviselőház máj. 14-i ülésén napirenden a kvóta, azaz a közös ügyek költségeihez Ausztria és Magyarország részéről történő hozzájárulás arányának megállapítására tett törvényjavaslat vitája szerepelt. *Hegedűs Sándor* előadói beszéde után megkezdődött a törvényjavaslat általános vitája. Az ülés végén *Lázár Ádám* nyújtott be interpellációt az igazságügy-miniszterhez. (KNapló, i. h. 430—440. l.)

A máj. 16-i ülésen az elnöki bejelentések és az egyéb jelentések után sor került a kvóta-törvényjavaslat végmegszavazására. Ezután *Trefort Ágoston* vallás- és közoktatásügyi miniszter Madarász József márc. 10-én benyújtott interpellációjára válaszolt. Az ülés végén *Madarász* az óvodák és menhelyek felállítására, az ún. királyi kisebb haszonvételek megváltására, valamint a telepítés kérdésében interpellált a miniszterelnökhöz. (KNapló, i. h. 441—445. l.)

A máj. 18-i ülésen — amelyről a jelen karcolat szól — az elnöki bejelentések után *Szalay Imre* szólalt fel a műborra vonatkozó törvényjavaslat tárgyában. Széchenyi Pál miniszter távollétében *Tisza Kálmán* válaszolt Szalay kérdésére. Válaszában kijelentette, hogy a szakminiszternek szándékában áll az említett törvényjavaslatot még ezen az országgyűlésen benyújtani, azonban a javaslat tárgyalására már nem lesz lehetőség, majd röviden szólt az ülések további menetéről és az országgyűlés berendezésének időpontjáról. Ezt követően a Ház a napirenden szereplő első magyar-gácsországi (Galícia egy része) vasúttársaság részére további beruházásokra nyújtandó külön állami biztosítás tárgyában előterjesztett törvényjavaslatot tárgyalta. *Hegedűs Sándor* előadói beszéde után *Helpy Ignác* a szorult pénzügyi helyzetre hivatkozva utasította el a törvényjavaslatot. *Herman Ottó* azzal vádolta a kormányt, hogy taktikai megfontolások alapján nyújtja be a törvényjavaslatot a feloszlás előtt álló Háznak. Ezután *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter reflektált *Helpy* és *Herman* szavaira. A szavazásnál a Ház többsége általánosságban, majd részleteiben is elfogadta a törvényjavaslatot. A továbbiakban a főrendiházban 1886 óta tagsági jogot nyert családok törvénybeiktatásáról szóló törvényjavaslat megtárgyalására és elfogadására került sor. Az ülés hátralevő részében *Fabiny Teofil* igazságügy-miniszter válaszolt Papp Elek egy bűnügyre vonatkozó interpellációjára, majd Gruber János interpellációjára Márkus Ágnes vádemelési ügyével kapcsolatban és végezetül *Lázár Ádám Talmács*, Szelistye, Törösvár függőben levő birtokrendezési ügyével kapcsolatos interpellációjára. A miniszter válaszát sem *Gruber János*, sem *Lázár Ádám* nem fogadta el, így szavazásra került a sor. A Ház többsége a választ tudomásul vette. (KNapló, i. h. 445—460. l.)

*

A befejezés felé közeledő ülésszak egyre üresebb ülései már nem kötötték le MK figyelmét. Így a Ház máj. 6. és 18. közötti üléseiről nem írt tudósítást a lapja számára. Jelen karcolatában a máj. 18-i ülésről tájékoztatja olvasóit. A bevezető részben érzékletes képet fest az elmúlás jeleit már magán viselő HáZRól. A továbbiakban néhány

képviselő magatartását villantja olvasói elé, tréfás hangon szól az ülés-
szak végére igazolt képviselő, Bartók Lajos megérkezéséről, szatirizál
Fabiny-nak az interpellációkra adott »végtelenül unalmas« válaszairól,
majd a Márkus Ágnes-eset kapcsán ironikusan emlékeztet a tisz-
eszlári ügyre. A karcolat többi részében folyosói történetet ad elő,
végezetül karcolatai berekesztéséről és hősei közelgő választási küz-
delmeiről elmélkedik.

A kézirat szövegjavításai

Lap Sor

- 135 : 1 becsukódnak a t. Ház kapui. (K: becsukódik a t. Ház ka-
puja.)
2–3 kapus marad meg, az egyedül halhatatlan. (K: kapus
marad <meg a t. Házba> meg <és a fogások> O az egyedül
halhatatlan.)
4–136 : 1 sor között három részben olvashatatlanul kihúzott
szó a K-ban: <A hervadás . . . >
- 136 : 3 Búsan mozgatja deli derekát ruganyos csipőin jó Csanády
(K: Búsan ringatja <.> deli derekát mozgékony
csipőin <jo> jó Csanády)
4 addig szidta a miniszterelnököt, míg (K: addig <oltalmazta
az árva hazát> szidta a miniszterelnököt — míg)
8 Dezső maliciózus gunyorossággal (K: Dezső <szelid> <?boron-
go ?> <maró> gunyorossággal)
10 akarnak. Bartók, az új képviselő, éppen (K: akarnak."'
<Rónai> Bartók az új képviselő <?hajosan ?> epen)
11 leül Krajsik és Mohay közé. (K: leül a kormánypartra
Krajsik és Mohay közzé.)
12 Házban, csak felét láthatja (K: a Házban <az> csak <a fél-
termet lathatja> felét lathatja)
13 kell józan (K: kell <hinnie> jozan)
14 hogy a mellette (K: hogy <abban> a mellette)
23 hogy a pikáns Márkus Ágnes-eset is (K: hogy meg <
.> a pikáns Markus Agnes eset is)
24 gyakorolt. Hatalmas adomány ez egy (K: gyakorolt <a
Házra> Hatalmas <eszköz> adomany ez egy)
26 zsidómártír. Mert Fabiny egy (K: zsidomartyr. <Egy> Mert
Fabiny egy)
27 beszéddel meguntatta volna az egész eszlári (K: beszéddel
<eluntatta> meguntatta volna <.> az
eges eszlari)
29 Hanem ha rövid igényekkel (K: Hanem ha <kevés> rövid
<?elettel ?> igényekkel)
30 János, aki bánatos hangon panaszolja (K: János <a folyo-
són>, aki bánatos hangon <fel> panaszolja)
32 másokban lép (K: masikban <ker> lep)
34 — Meglehető. (K: <Az is igen jó> Meglehetos)

Lap Sor

- 136 : 36–37 — Bánt a dolog, mert két-három országgyűlés alatt úgy el találja rontani (K: — <Az> Bant << >> hogy ké>>) a dolog mert ket <vagy> három <kepvi> országgyűlés alatt úgy eltalálja <nekem> rontani)
6–7 megélnék, visszatérnek (K: megélnék < > vissza-
ternek)

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

- 136 : 5–7 *Bezzeg míg a kereki kastély megvolt, addig Sándor bácsi is nagy ember volt az övéi közt, most már nem sokat törődnek a szegény öreggel.* — MK a függetlenségi és 48-as párt szemérveti, hogy a vagyoni helyzetében megrendült Csanády Sándorral már keveset törődnek. Csanády, a hajdan igen gazdag földesúr sokat költött pártja érdekében, ezenkívül számos alapítványt is tett, úgyhogy költekezései miatt vagyona elúszott.
- 10–11 *Bartók, az új képviselő, éppen most lép be a Házba* — Itt jegyezzük meg, hogy az ülés elején Péchy Tamás elnök bemutatta Bartók Lajos megbízólevelét, akit Szatmár megye krassói területében választottak képviselőnek.
- 16–18 *hogy meghallhassa Tisza Kálmántól, mikor rekeszti be király öfelsége az országgyűlést.* — Tisza Kálmán felszólalásában a Ház tudomására hozta, hogy az országgyűlést máj. 26-án fogják berekeszteni.
- 19 *sero venientibus ossa* — latin közmondás a.m. a későn jövőknek csont [jut]
- 19–20 *»Bolond Istók»* — ellenzéki élclap volt, melyet 1878-ban Bartók Lajos indított meg.
- 23–24 *hogy a pikáns Márkus Ágnes-eset is elálmosító hatást gyakorolt.* — Néhány évvel a tiszaezslári eset után egy újabb antiszemita hecckampány már kevésbé korbácsolta fel a Ház érdeklődését. Itt jegyezzük meg, hogy Fabiny Teofil igazságügy-miniszter Gruber János antiszemita képviselőnek adott válaszában ismertette a Márkus Ágnes-esetet, majd határozottan állást foglalt az ilyen és ehhez hasonló hamis védakkal szemben. (I. h. 454–456. l.) Az alábbiakban rövid összefoglalását adjuk a Márkus Ágnes-ügynek: 1880. jún. 1-én Márkus Ágnest alvó állapotban találták a soroksári összekötő vasútnál, ruháit batyuba kötve, guzzal letakarva tőle távolabb találták meg. A lány első kihallgatásakor azt vallotta, hogy Egresről Szántóra kocsizni menni, amikor egy keresztúton, Bedeg határában zsidók támadták meg, ruháitól megfosztották és egy ládába tették, ezek után nem tudja mi történt vele addig, míg Budapesten meg nem találták. Nyolc nappal később Márkus Ágnes azt állította

- hogy rajta szemérem elleni büntettet követtek el és több egyént is megnevezett, akik ellen meg is indították a nyomozást. A nyomozás folyamán Márkus Agnes többször el-
lentmondásba keveredett, végülis a Somogy megyei köz-
igazgatósági hatóság alaptalannak találta a lány állítását és
így elejtette a vádat. Az eset azonban antiszemita izga-
tásra, zavargásokra adott alkalmat, ezért a királyi főügyész-
ség újbóli vizsgálatot rendelt el. A vizsgálati adatokból
világosan kiderült, hogy Márkus Ágnes állítása teljesen valót-
lan.
- 24–26 *Ha Fabiny van Pauler helyén a Solymosi Eszter idejében*
— *sohase lett volna Eötvösből zsidómártír.* — Ezzel a fordulat-
tal MK Pauler antiszemita érzelmű beállítottságára utal.
Pauler a tiszaezlári perben szabad kezét adott a nyíregy-
házi törvényszéknek.
- 25 *a Solymosi Eszter idejében* — Solymosi Eszter tiszaezlári
ceselédány, aki 1882. ápr. 1-én nyomtalanul eltűnt. El-
tűnése váltotta ki a rituális gyilkosság gyantúját. (Ld. a
nyíregyházi (tiszaezlári) perről szóló összefoglaló tájékozta-
tót a Krk 66. köt. 376–399. l.)
- 28 *Ónody is elaludt volna* — Ónody Géza antiszemita párti kép-
viselő vitte a tiszaezlári esetet 1882. máj. 23-án a képviselő-
ház elé.
- 137 : 8 *több mint bizonyos* — ez a fordulat az újságok nyelvén a vá-
lasztási diadalt jelenti. MK erről más írásában is említést tett.
(Ld. *A több mint bizonyos* c. ápr. 24-én megjelent karcolatot
a Krk jelen kötete 18–21. l.)

A MAI ÜLÉS

- K** OSZK Kézirattára. Fol. Hung. 2169/1. 160–161 folio.
M *Pesti Hírlap.* 1887. május 22., 9. évf. 140. sz. (1–2. l.) A Pesti
Hírlap tárcája rovatban. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A kéziratról

A karcolatot MK három, átlagosan 40 cm hosszú és 15 cm széles szerkesztőségi kutyanyelvre írta. A K-ot a nyomdában tizenegy da-
rabra vágták és I–XI római számmal jelölték.

A papír jellege arra mutat, hogy írónk a délutáni órákban a szer-
kesztőségben készítette parlamenti beszámolóját. A karcolatot az át-
lagosnál könnyedebben írhatta, a K-on fogalmazás közben eszközölt
javításainak száma az szokásosnál kevesebb. A korrektúra során mind-
össze három helyen tett kisebb módosítást.

A parlamenti ülésről

A képviselőház máj. 20-i ülésén az elnöki bejelentések után *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter törvényjavaslatot terjesztett elő néhány helyierdeklő vasút engedélyezésére vonatkozóan. A továbbiakban *Széchenyi Pál* földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter nyújtott be törvényjavaslatot a bortermelés és borkereskedelem védelméről. Az ülés végén a Ház harmadszori felolvasás után megszavazta a legutóbbi ülésen elfogadott törvényjavaslatokat. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 460—462. l.)

A máj. 21-i ülésen a képviselőház megtárgyalta a házszabályok módosítására kiküldött bizottság második jelentését, mely a Ház tanácskozási rendjével foglalkozott. *Dárdai Sándor* elnöki beszéde után a képviselőház vita nélkül fogadta el a törvényjavaslatot. A részletes vitában *Hoitsy Pál* az osztálytanácskozási rendszer megváltoztatását, illetve eltörlését javasolta. Javaslata ellen foglalt állást *Iákkó Géza*. Az egyes szakaszok tárgyalásánál *Horváth Lajos* nyújtott be néhány szerkezeti módosítást a szöveg kiegészítése és pontosabbá tétele céljából, melyeket a Ház elfogadott. A továbbiakban *Lázár Ádám* az elnöki jogok korlátozására nyújtott be indítványt, javaslatát *Hoitsy Pál* is támogatta. A szavazásnál *Lázár* módosítványát elvetették. Majd *Thaly Kálmán* két stiláris módosítást javasolt, melyet a Ház elfogadott. Ezután a képviselőház kérvényeket tárgyalt, melyek közül nagyobb vitát a budapesti egyetemek és a vidéki jogakadémiák hallgatóinak a közös hadsereg magyar ezredeiben a magyar nyelv érvényre emelése tárgyában beadott kérvénye váltott ki. *Vámos Béla* a kérvényi bizottság nevében határozati javaslatot nyújtott be arra vonatkozóan, hogy a kérvényt tanulmányozás céljából adják át a honvédelmi miniszternek. Ezt követően *Thaly Kálmán* szólalt fel, aki hangsúlyozta, hogy az ifjúság kérése törvényes alapon áll, mindössze azt kéri, hogy a magyar ezredekben a vezényleti és a szolgálati nyelv magyar legyen. Felszólalása végén határozati javaslatot nyújtott be. Javaslata szerint utasítsa a Ház a kormányt, illetőleg a honvédelmi minisztert, hogy az egyetemi ifjúság törvényes kérelmének teljesítésére a szükséges lépéseket tegye meg. *Horváth Gyula* *Thaly* javaslatával szemben a kérvényi bizottság javaslatát fogadta el. *Orbán Balázs* éles hangon bírálta a honvédelmi minisztert, felvetette az önálló magyar hadsereg kérdését, majd csatlakozott a *Thaly* által benyújtott határozati javaslatához. Ezután *Ivánka Imre* rövid felszólalása következtet, szavai személyes kérdésben azonnali felszólalásra kösztették *Orbán Balázst*. A következő szónok, *Ernusz Kelemen* azt hangsúlyozta, hogy a kérvény nem áll szemben a kiegyezéssel. Hasonló értelemben szólalt fel *Fenyvessy Ferenc* is. *Polónyi Géza* szenvedélyes hangon szólta a magyar hadsereg felállításának kérdéséről. *Csanády Sándor* örömmel üdvözölte az egyetemi ifjúság hazafias érzelmeit, felszólalásában *Thaly* indítványa mellett foglalt állást. Ezt követően *Fejérváry Géza* honvédelmi miniszter választott a felszólalásokra. A vita végén *Thaly Kálmán* mint indítványozó zárszóval élt. A szavazásnál a képviselőház a kérvényi bizottság indítványát fogadta el és

mellőzte Thaly határozati javaslatát. Az ülés további részében *Tisza Kálmán* miniszterelnök választott Irányi Dánielnek a boszniai okkupációra vonatkozó interpellációjára. Válaszában kijelentette, hogy Bosznia és Hercegovina okkupációjáról a berlini kongresszus döntött, de nem tagadta, hogy ehhez Oroszország is hozzájárult. *Irányi* főként azt a kérdést feszegette, hogy a berlini kongresszust megelőzően létrejött-e megegyezés Oroszország és a Monarchia között Bosznia és Hercegovina okkupációjára vonatkozóan. A miniszterelnök válasza Irányit nem elégítette ki, a Ház többsége azonban elfogadta azt. (KNapló, i. h. 463–491. l.)

*

A képviselőház máj. 21-én igen hosszú, tartalmas ülést tartott, melyről írónk a jelen karcolatban részletes beszámolót közöl. MK a karcolatot egy Széll Kálmán anekdotával indítja. Ezzel az anekdotával érzékelteti, hogy a képviselőház az utolsó ülésein már »hihetetlen gyorsasággal dolgozik« (137. l.). A házszabályok módosításának vitája – mely az ülés elejét töltötte ki – nem kötötte le MK figyelmét, így azt éppen csak megemlíti, ellenben részletesen szól arról a nagyobb szabású vitáról, melyet az egyetemi ifjúság kérvénye váltott ki. Humorosan megcsipkedti a vitában felszólaló képviselőket, majd a folyosó hangulatát örökíti meg. Egy Beöthy-anekdota közbeiktatása után az ülés egyik érdekes mozzanatára, Tisza Irányinak adott válaszára vezeti vissza olvasóit és ülésterembe. A karcolatot két mameluk képviselő Tisza nagyságáról szóló elmélkedésével rekeszti be.

A kézirat szövegjavításai

Lap	Sor	
137	1	dolgozik. Mikor (K: dolgozik. <Egy egy feloraig vegzi el napok munkáját.> Mikor)
	7–8	sor között olvashatatlanul törölt szó található a K-ban.
	12	rajtuk (K: rajtok)
	13–14	ifjúságé a magyar (K: ifjuságé <mely a> a magyar)
	16	rokonszenves óhajtás (K: rokonszenves <kérvény> ohajtás)
	16–17	bizottság, melynek (K: bizottsag <akinek> melynek)
	18	időpontot. (Nyilván (K: időpontot. <De> (Nyilván)
	20	Most aztán (K: <Ugy> Most aztán)
	21	utasíttatni kívánta (K: utasittatni <kerte> kívanta)
	22	minisztert, tegyen (K: minisztert <hogy> tegyen)
	24	szintén nem találja (K: szinte <az idot> nem találja)
	25	borult is volt (K: borult <idő> is volt)
	26	már különösen (K: mar <megis> különösen)
138	1	Gyula; mikor az ifjúság (K: Gyula; <had örözze meg> mikor az ifjusag)
	2	vagy ő – Horváth nyerte (K: vagy <i>Horvath Gyula</i> – Horváth nyerte)

- Lap Sor
- 138 : 6 elmaradhatatlan (K: elmaradhatlan)
 7–8 ott özönvíz (K: ott az özönvíz)
 16–17 sor között a K-ban olvashatatlanul törölt szó.
 20 Ernuszt Kelemen is a vitába (K: <Meg> Ernuszt Kelemen
 <?belevette? mert ő is a vitába)
 21 népszónoklati tehetségével (K: nepszonoklati <talent>
 tehetsgevel”)
 22 ügyesen védte meg (K: ugyesen <felelt meg> védte meg)
 26 üldögéltek a padokon (K: üldögéltek <a folyosón> a padokon)
 27 amint kijönnek (K: amint <egy> kijönnek)
 28–29 szerte nyugtalan lélekkel, tüske a talpukban. (K: szerte
 <mint> nyugtalan <lelkuek> lélekkel <ezeknek> tüske van a
 talpukban.)
 31 ismerőse a folyosóra (K: ismerőse <es k> a folyosóra)
 31–32 kéri, eszközöljön (K: kéri *hogy* eszközöljön)
 „ 35 vártatva visszajő (K: vartatva <vissza> vissza jo)
 „ 38 kérdi ez örvendezte (K: kerdi ez <varakozva es> orvendozva)
 139 : 2 – Dehogy, Fabinyval. (K: De hogy <han> Fabinyval.)
 7 van, de mit (K: van <?Fabiny? ott a> de mit)
 9–10 egy Mefisztó, gonosz mosollyal nézi messziről az audien-
 cia (K: egy <gonosz> Mephisto <szaja> gonosz mo-
 sollyal nézi messzirol <az a> az audienacia)
 18 lesz? Gyere, elviszlek (K: lesz? <No> Gyere <no> elviszlek)
 26 hangzanak el kormányelnökünk (K: hangzanak el <a min>
 kormányelnökünk)
 32–33 mindjárt a mi generálisunk jön utána. Sokat (K: mind-
 járt <Tisza> a mi generalisunk jön utána <Azt meg meg kell
 adni> Sokat)
 35 Tibád megrázta (K: Tibád <rabolintott> megrazta)
 36–37 sor között kihúzott bekezdés a K-ban: <– Magam is
 epen azon gondolkozom hogy ha mi nelkülözhetnénk ér-
 demes volna ha a franciák kölcsön kérnék tölunk egy kicsit.>

Tárgyi magyarázatok

- Lap Sor
- 137 1–3 *Mikor a múlt héten a kvóta-javaslatot tárgyalták, feltizen-
 kettőre már vége volt az ülésnek.* — Írónk utalása a máj. 14-i
 ülésre vonatkozik. A KNapló szerint az ülés 11 óra 55 perc-
 kor fejeződött be.
 19 »*Várjunk be előbb még egy Sadovát!* — Ezt a fordulatot MK
 Vámos Béla gondolataként rögzítette, bár az ülésen Sadova
 emlegetése Thaly szájából hangzott el: »HORVÁTH GYULA:
 Ezek az akadályok az évek során el fognak hárttatni és
 ezen törekvés, mely nemcsak a magyar ifjúságban van meg,
 hanem a magyar nemzet egészében, előbb-utóbb érvényre
 fog emeltetni; de a működést ebben az irányban akkor kell

megkezdeni, amikor nem egy eshetőleges konfliktus éretik el vele, mely népszerűséget adhat egyik-másik embernek, aki annak előidőzésében részt vett, hanem akkor kell kézbe venni, mikor a siker vagy legalább a haladás a siker felé biztosítva van. (*Nyugtalanság a szélsőbaloldalon.*) THALY KÁLMÁN: Egy új Sadova után! HORVÁTH GYULA: T. képviselőház! Én azt hiszem, hogy új Sadovák előidőzése oly kevésbé áll Magyarországnak és a magyar nemzetnek érdekében, hogy arra helyesen hivatkozni nem lehet. (*Úgy van! Jobb felől.*) (KNapló, i. h. 476. l.) — Itt jegyezzük meg, hogy az 1866. jún. 17-én kitört porosz-osztrák háború döntő ütközetét jelentette az 1866. júl. 3-i Sadova (Königgrätz) melletti csata, melyben az osztrákok súlyos vereséget szenvedtek.

- 137 : 21 *Thaly megrázta kuruc buzogányát* — Írónk tréfásan utal arra, hogy Thaly Kálmán a Rákóczi-korszak alapos ismerője volt, e tárgykörből számos történelmi munkája látott napvilágot.
- 22 — 24 *Horváth Gyula ellenben, noha ő adta be az egyik kérvényt, egy szép magvas beszédben szintén nem találja az időt alkalmasnak* — A KNapló tanúsága szerint az ellenzéki képviselők Horváth Gyula szemére vetették, hogy bár ő adta be a kérvényt, mégsem támogatja azt: »Mert t. képviselőház, hiszi-e valaki hogy e kérdések ma az országgyűlés utolsó ülészaka végnapjaiban felvetve megoldás elé vezethetők? Én nem hiszem; én hiszem azt, hogy az utolsó napokban felvetve e kérdések lehetnek agitációnális eszközök, (*Helyeslés jobb felől. Ellenmondás bal felől.*) de ezen agitációnális eszközök nézetem szerint nem a nemzet érdekében, hanem végeredményben a nemzet érdeke ellen vannak. (*Élénk helyeslés jobb felől. Felkiáltások a szélsőbal felől: Ki adta be a kérvényt? Hisz ő maga adta be a kérvényt!*) Erre is felelek. Azt méltóztatik kérdeni: ki adta be a kérvényt? Az egyik kérvényt én adtam be. ORBÁN BALÁZS: Kár hogy rábízták. HORVÁTH GYULA: Az illetők fogják megítélni. Én, t. urak, amit itt mondok, azt ott kint is megmondtam. Én, midőn a kérvényt átvettem, akkor az illető uraknak, mint ahogy kötelességem volt, a következőket mondtam: A kérvényt átveszem. Ami fölött semmi kételyem nincsen, hogy sem a törvénybe ütközöt, sem az illeml formákkal össze nem egyeztethető ezen kérvény nem tartalmaz; de megmondtam azoknak az uraknak éppen úgy, mint amint önöknek megmondom tisztán, világosan és nyíltan, hogy igenis kötelességem az urakkal szemben kijelenteni azt, hogy a kérvényben foglalt kérdések lényegére vonatkozólag az önökétől eltérő nézeteim vannak.« (I. h. 475 — 476. l.)
- 138 : 7 — 8 *mondván, hogy ott özönvíz előtti, középkori felfogás uralkodik* — MK Orbán Balázs alábbi kijelentését pécézte ki: »Mert, t. Ház, a feleletet, amelyet egy önfelegett percében a mi hon-

védelmi miniszterünk az ő katonás őszinteségével adott, egyenes arcucsapása volt a nemzet méltóságának, az magán hordja a közösiyves rendszer szignatúráját és jellemzi azon középkori felfogást, amely az államot a hadseregben keresi, amely mindont, ami azon kívül áll kiesnyel, lonéz, civil bagázsnak (*Derűltség.*) tartja, amely szerintük arra van teremve, hogy dolgozzék, izzadjon azért, hogy a tiszt urak parádézzanak, s ha a kedvük úgy hozza magával, a szegény, őket kitartó polgárokat, csupa mulatságból büntetlenül összeapríthassák. Tudjuk, fájdalmasan tapasztaltuk, hogy ezen özönvíz előtti, középkori felfogás (*Élénk derűltség.*) bizonyos katonai felső körökben kiirthatatlan gyökeret vort... † (KNapló, i. h. 477. l.)

- 138 : 9—12 — *Középkor özönvíz előtt! — kiálták közbe nagy derűltséggel. — Új akadémikus! — magyarázta meg egy kormánypárti hang. — A közbekiáltásokat a KNapló nem őrizte meg.*
- 15—16 *a szemére lobbantotta Orbánnak, hogy a szabadságharc idején lett volna több helye az ilyen lángoló hazafiságnak. — Írónk pontosan közvetítette Ivánka Imre felszólalásának lényegét: »Mi, t. Ház, hazajöttünk, amikor felszólítottak. Hát Orbán Balázs képviselő úr miért nem jött haza Konstantinápolyból? (Nagy mozgás és zaj bal felől. Tetszés jobb felől.) Minket, t. Ház, az hogy megbüntethetnek, mint dezertőroket, nem gátolt a hazajövetelben. (Igaz! Úgy van! jobb felől.) De hol volt a t. képviselő úr, aki most a nagy hazafit játsza? (Élénk tetszés jobb felől. Nagy zaj és nyugtalanság bal felől.)» (KNapló, i. h. 478. l.)*
- 19 — *Eljöttem volna én haza, de nem eresztettek a muszkák. — MK Orbán alábbi kijelentését tűzte tolla hegyére: »A t. képviselő úrnak ezen utóbbi aposztrófálására megjegyzem (Halljuk! Halljuk!), hogy én a külföldön voltam akkor, midőn szabadságharcunk kitört, hogy kétszer próbáltam meg bejönni egyedül, de mindig elfogtak a muszkák (Derűltség a jobboldalon.) ... † (I. h. 478. l.)*
- 139 : 21—22 *pièce résistance* — helyesen: pièce de résistance a. m. legfinomabb étel, itt: a legérdekesebb téma

AZ UTOLSÓ ÜLÉS

M *Pesti Hírlap*. 1887. május 26., 9. évf. 144. sz. (2. 1.) Rovaton kívül. Névjelzés nélkül.

Kötetben itt először.

A parlament üléséről

A képviselőház 1887. máj. 23-i üléséről MK nem írt beszámolót. Ez alkalommal kérvényeket tárgyaltak, majd *Tisza Kálmán* Helfy Ignácnak az 1889-es párizsi világiállításal kapcsolatos interpellációjára válaszolt. A miniszterelnök válaszával *Helfy* nem értett egyet. A többség azonban jóváhagyólag elfogadta. A továbbiakban *Komjáthy Béla* és *Horánszky Nándor* interpellációja hangzott el. Az ülés végén *Tisza Kálmán* mindkét kérdezőnek válaszolt. (KNapló, 1884—87. XVI. köt. 492—500. l.)

A máj. 25-i ülésen az elnöki bejelentések után *Babeş Vince* interpellált a Temes—Béga árvízvédelmi munkálatainál tapasztalható visszaélésekről, melyre *Baross Gábor* közmunka- és közlekedésügyi miniszter azonnal válaszolt. A továbbiakban *Madarász József* intézett interpellációt *Tisza Kálmán*hoz az aznapi lapok egyik közleményével kapcsolatban, mely szerint egy közös hadseregbeli főhadnagy sértő kifejezéssel illette a magyar nyelvet. *Madarász* szigorú vizsgálat elrendelését kérte. *Tisza* válaszában igyekezett tompítani a nemzeti sérelem vádját, végezetül kijelentette, hogy ki fogja vizsgáltatni az ügyet. Az ülés befejezése előtt *Péchy Tamás* rövid záróbeszéde következett a Ház 1884—87-es tevékenységéről. Ezt követően *Pulszky Ferenc* köszönte meg az elnök munkáját. (KNapló, i. h. 502—506. l.)

MK karcolata bevezető részében röviden jellemzi az 1884—87-es országgyűlést, megállapítja, hogy az »zajtalan, szelíd« volt. Az országgyűlés rövid, utolsó üléséről szólva megemlíti az elhangzott interpellációkat, az arra adott válaszokat, majd *Péchy Tamás* záróbeszédét és *Pulszky* köszönő szavait. Az ülésteremben elhangzottakon kívül hangulatos képet fest a feloszló képviselőházzal. A karcolatot az 1884-es választásokat megelőző korteshadjáratokra közismerten nagy összegeket költő két képviselő, *Róth Pál* és *Krausz Lajos* beszélgetésével zárja.

Tárgyi magyarázatok

Lap Sor

140 : 3 *defüiroz* — felvonul

22—23 majd *Madarász József* emelkedett fel, találván megint egy — *Janskyt*. — A *KNapló* tanúsága szerint *Madarász József* a napilapok közleményére hivatkozva interpellációt intézett

a miniszterelnökhöz: »... a 23. bizonyos „báró Döpfner” nevű gyalogezredbeli, állítólag Wieser Emil nevű főhadnagy gyakorlat közben a magyar nyelvet „betyár nyelv”-nek nevezte, melyre nézve Tegze Ferenc tartalékos hadnagy nemzetünk iránti kötelességérzetétől késztetve megjegyzést is tett. Tisztelettel kérdem a miniszterelnök urat, hajlandó-e eszközölni, hogy ez ügyben szigorú részrehajlatlan vizsgálat tartassék a az esetben, ha a magyar nemzet ily megsértése kiderülne, az illetőnek példás megfenyítettése által gát vettesék a nemzeti érzület folytonos sértegetésének. « (I. h. 504. l.) MK a nemzeti érzés újabb megsértése kapcsán utal a Jansky-esetre. Jansky vezérőrnagy durván megsértette a magyar nép hazafias érzéseit azzal, hogy Budavár 1849-i visszafoglalásának évfordulóján — 1886. május 21-én — megkoszorúzza a Budavár visszafoglalásakor elesett osztrák császári tisztek sírját. Irónk több vonatkozásában is említést tett a Jansky-esetről. (Ld. többek között *A mai ülés* c., febr. 6-án megjelent karcolathoz fűzött jegyzeteket a jelen köt. 267. l.)

- 24 — 26 *Az ellenzéknek már nincs annyi ideje, hogy kapitánnyá szónokolja Döpfner főhadnagy urat.* — MK ezzel a fordulattal ironikusan utal arra, hogy bár az ellenzék élesen tiltakozott annak idején a Jansky-eset miatt — még Tisza Kálmán is helytelenítetté Jansky vezérőrnagy viselkedését —, Jansky nemcsak hogy elkerülte a büntetést, hanem az osztrák katonai körök előléptették hadosztályparancsnokká.
- 26 — 28 *az ország címere sokkal magasabban áll, mintsem azt egyes hadnagy megpiszkolhassa.* — Az ország címere kifejezés MK fordulata, Tisza beszédében nem hangzott el. A KNApló szerint Tisza a következőket mondta: »De méltóztassanak megengedni, egyes embereknek valamely nem ildomos szava nemzeti sérelmet csakugyan nem képezhet. (*Úgy van! Jobb felől. Mozgás szélsőbal felől.*) Az lehet hibás és helytelen, de abban mindjárt nemzeti sértést látni annyi, mint túlságos fontosságot tulajdonítani egyes ember netán hibás tettének. (*Úgy van! Jobb felől.*) Hiszen ha minden ilyesmiben nemzeti sérelmet lehetne látni — nem akarok messze menni — de van-e köztünk valaki — ha van, nagyon kevés van — aki egyszer-mászor nem magyar nyelv irányában talán még sértőbb kifejezéssel is ne élt volna, de azért az illető nemzet nem érezte magát megsértve, mert a nemzeti becsület felette áll ennek. (*Úgy van! Jobb felől.*)« (I. h. 504. l.)
- 34 — 35 *S a Ház zajos éljenzésre fakadva tolongott az ajtó felé.* — A KNApló is ilyen értelemben tájékoztat. A Pulszky-beszéd után »Hosszas élénk éljenzés.« bejegyzés olvasható. (I. h. 505. l.)
- 141 10 — 11 *A távozó Krausz Lajos és Róth Pál találkozása és beszélgetése.* — MK a két képviselő szájába adott beszélgetés-

sel elmélkedik arról, hogy nem érte meg a mandátum azt a sok pénzt, amibe került. Írónk visszaatal az 1884-es képviselőválasztásokra, amikor is mindkét képviselő óriási összegeket költött korteskedésre. Róth Pál a képviselőház elnökségének tévedésből nem a mandátumát, hanem a választási költségeit tartalmazó magánokiratát nyújtotta be. (Ld. *Morgen Róth heute Todt* c. karcolatot a Krk 69. köt. 99. l. és a hozzáfűzött jegyzeteket.) Krausz Lajos mandátumának igazolását is hónapokig tartó tárgyalás előzte meg. (Ld. 1885. márc. 11-én megjelent *A t. Házból* c. karcolatát a Krk 70. köt. 175. l.)

ÉLETRAJZI JEGYZETEK ÉS NÉVMUTATÓ

A névmutatóba felvettük mindazoknak a személyeknek a nevét, akik a MK-karcolatokban szerepelnek. A jegyzetekben előfordulók közül csupán azoknak a korabeli személyiségeknek nevét illesztettük a névmutatóba, akiknek személyi adatai magyarázzák a Mikszáth-íráásokat. A feltüntetett adatok csak a MK-karcolatok megjelenésekor meglévő tisztséget, funkciót tartalmazták. Az 1887-es választások utáni állapotot a Krk 75. kötete fogja tükrözni. A jegyzetekben megemlített, általánosan ismert személyek adatait és a ma élő kortársak nevét nem illesztettük a névmutatóba. Az álló számok a karcolatokban, a dőlt számok a jegyzetben való előfordulásra utalnak.

- Abonyi Emil* — (1848—?) megyei tisztségviselő, majd 1877-től a Bereg megyei felvidéki kerület szabadelvű párti képviselője. — 120, 331
- Ábrányi Kornél* — (1849—1913) író, lapszerkesztő. 1882—83-ban az Ország-Világ szerkesztője. A Pesti Napló főmunkatársa, 1887-től szerkesztője. 1884-ben a Borsod megyei Dédesd országgyűlési képviselőjévé választották. — 115, 117, 175, 254, 264, 324, 351
- Alexander Bernát* — (1850—1927) filozófus, esztéta, egyetemi tanár. 1892-től az MTA levelező tagja, majd 1915-től rendes tagja. — 34, 176
- Almássy Sándor* — 1861-től a Heves megyei független kerület képviselője, a függetlenségi párt egyik szervezője. — 95, 282, 312
- Alphonsi, Petrus* — (1062—1140) spanyol orvos, konvertita. — 160
- Andrássy Gyula*, gróf — (1823—1890) miniszterelnök, 1871—1879 között a Monarchia külügyminisztere, lemondása után visszavonult az aktív politikai tevékenységtől, a főrendiház tagja. — 90, 95
- Andrássy Gyula*, gróf (ifjabb) (1860—1929) politikus, 1880-tól szabadelvű párti képviselő. — 82
- Andrássy Manó*, gróf (1821—1891) az MTA tagja, az 1884—87-es ciklusban Gömör és Kiskunhont megye rozsnói kerületének szabadelvű párti képviselője. — 79, 82, 95, 96, 98, 282, 286, 293
- Andreánszky Gábor*, bíró (1845—1905) politikus, Nógrád megyei földbirtokos. 1876-ban

- a főrendiház tagja, az 1880-as években csatlakozott az antiszemita mozgalomhoz és ellenzte a vegyes házasságot. 1884-ben antiszemita programmal a Tolna megyei pincehelyi kerület képviselőjévé választották. — 45, 61, 72, 73, 99, 124, 126, 204, 213, 244, 338
- Ányos Tivadar** — (1835—?) országgyűlési képviselő, 1887-től Zirc függetlenségi párti képviselője. — 107, 133, 312
- Apafi Mihály** — (1632—1690) 1661-től Erdély fejedelme. — 136
- Apor Gábor**, báró — Háromszék vármegye alispánja. — 187, 189
- Apor Károly**, báró — (1815—1885) királyi táblai elnök, lelkes könyvgyűjtő. — 184
- Apponyi Albert**, gróf — (1846—1933) 1872-től különböző ellenzéki pártok képviselője, az 1880-as évek elején az ellenzék egyik vezére, az 1884—87-es ciklusban Jászberény mérsékelt ellenzéki képviselője. — 42, 43, 44, 46, 60, 64, 66, 96, 97, 100, 101, 108, 116, 193, 217, 220, 221, 222, 254, 257, 281, 288, 309, 312, 320, 323, 327, 331, 334, 351, 356
- Arany János** — (1817—1882). — 249, 321
- Arany László** — (1844—1898) Arany János fia, költő, műfordító, kritikus. 1887-től szabadelvű párti programmal Nagyszalonta országgyűlési képviselője. — 47
- Asbóth János** — (1845—1911) író, újságíró, 1892-től az MTA levelező tagja. Az 1887-es nyári választásokon szabadelvű párti programmal országgyűlési képviselő lett. — 47, 175
- Attila** — hun uralkodó 433—453-ig. — 196
- Babeş Vincențiu** — (1821—1907) román politikus. A magyar országgyűlésben 1867 után Mocionival együtt megalapították a román nemzeti pártot. Az 1884—87-es ciklusban a Kraszó-Szörény megyei szászokai kerület nemzetiségi párti képviselője. — 100, 140, 257, 293, 366
- Babó**, dr. — szegedi ügyvéd. — 165
- Bach, Alexander** — (1813—1893) osztrák politikus, 1848-ban igazságügy-miniszter, 1849-ben belügyminiszter, 1852-től a kormány tényleges vezetője. — 39, 96, 101
- Balogh Géza** — (1839—?) ügyvéd, országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Zemplén megyei nagymihályi választókerületet képviselte mérsékelt ellenzéki programmal. — 269
- Bánffy Béla**, gróf — (1831—1888) az 1884—87-es ciklusban a Kolozs megyei bánfihunyadi kerület szabadelvű párti képviselője. — 82, 123, 315
- Bánffy Dezső**, báró — (1843—1911) Szolnok-Doboka és Beszterce-Naszód megyék főispánja. — 134, 355
- Barla József** — (1841—?) visontai evangélikus lelkész, az 1884—87-es ciklusban a Somogy megyei nagyatádi kerület függetlenségi párti képviselője. — 74, 245, 246, 313
- Baross Gábor** — (1848—1892) az 1884—87-es ciklusban Győr város szabadelvű párti képviselője, 1883-tól közlekedésügyi államtitkár, 1886-tól közmunka- és közlekedésügyi miniszter. — 42, 71, 88, 89, 90, 92, 98, 122, 140, 149, 208, 222, 243, 273, 274, 275, 277, 293, 324, 331, 335, 336, 357, 361, 366

- Bartha Miklós** — (1847—1905) az 1884—87-es ciklusban a Csík megyei csíkszeredui kerület függetlenségi párti képviselője, a kolozsvári Ellenzék szerkesztője. — 46, 187, 246
- Bartók Lajos** — (1851—1902) költő, drámaíró. 1869-ben az Űstökös munkatársa, majd 1878-ban megindította és haláláig szerkesztette a Bolond Istók c. élelclapot. 1886 jan. 1-től Mikszáth Kálmánnal közösen szerkesztette az Urambátyám c. élelclapot; az 1884—87-es ciklus végén (1887. május) került be a képviselőházba mint Szatmár megye krassói kerületének függetlenségi párti képviselője. — 46, 136, 190, 358, 359
- Battenberg Sándor** — (1857—1893) Bulgária első fejedelme 1879—1886 között I. Sándor néven. — 146, 231, 249
- Becker János** — (1835—?) Csanád megye nagylaki kerületének függetlenségi párti képviselője. — 62, 63, 222, 223, 281
- Bede Kovács Kálmán** — (1818—1889) 1875-től a Tisza-kabinet horvát-szlavón-dalmát minisztere. — 109, 139, 314
- Beksis Gusztáv** — (1847—1906) publicista, közíró, MK szerkesztőségi kollegája a Pesti Hírlapnál. Az 1884—87-es ciklusban a sepsiszentgyörgyi kerület szabadelvű párti képviselője. — 15, 28, 95, 118, 122, 153, 169, 171, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 196, 282, 286
- Beksis Gusztávné**, írói neve Bogdanovics György — (?—1903) színésznő, író. — 15, 145, 153, 154, 188
- Bem József** — (1794—1850) lengyel katonatiszt, magyar honvédtábornok. — 182
- Benedek Elek** — (1859—1929) újságíró, író, az 1887-es nyári választáson szabadelvű párti programmal képviselőnek választották. — 47, 193
- Benczky Ferenc** — (1833—1905) országgyűlési képviselő, 1882-ben Jász-Nagykun-Szolnok vármegye főispánja, 1884-től belügyi államtitkár, az 1884—87-es ciklusban a Troncsón megyei illavai kerület szabadelvű párti képviselője, 1890-től Pest megye főispánja. — 44, 203
- Beöthy Ákos** — (1838—1904) publicista, az 1884—87-es ciklusban a Veszprém megyei somlyóvásárhelyi kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 60, 61, 109, 217, 220, 221
- Beöthy Algernon** — (1839—1900) 1875-től szabadelvű párti képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Bihar megyei ugrai kerületben, 1891-ig a képviselőház egyik jegyzője. — 35, 47, 75, 92, 103, 104, 108, 111, 116, 132, 134, 138, 139, 249, 301, 303, 317, 349, 362
- Beöthy Zsolt** — (1848—1922) irodalomtörténész, 1882-től egyetemi tanár, 1877-től az MTA levelező tagja, 1884-től rendes tagja. — 46
- Berczik Árpád** — (1842—1919) novellista, színműíró, az MTA tagja. — 26, 175
- Bernáth Dezső** — (1841—?) ügyvéd, minisztériumi tisztviselő; az 1884—87-es ciklusban az Ung megyei nagykaposi kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 204
- Berzeviczy Albert** — (1853—1936) kultúrpolitikus, 1881-től Eperjes szabadelvű párti képviselője, a közoktatási bizottság előadója. — 105, 301, 305, 307

- Bethlen Gergely*, gróf — A kolozsvári Ellenzék c. lap által az 1887-es képviselõválasztásra sugallt illyefalvi ellenzéki jelölt. Jelölésére nem került sor. — 188, 189
- Biasini Domokos* — (1856—?) megyei tisztségviselõ, 1881-tõl Oláhfalva város szabadelvû párti képviselõje. — 134
- Binder Lajos* — erdélyi ipari felügyelõ. — 29, 171
- Bíró Pál* — kolozsvári törvényszéki elnök. — 23, 24, 163, 164
- Bismarck, Otto* von, herceg — (1815—1898) német államférfi és diplomata. — 40, 78, 95, 114, 123, 139, 256, 325
- Bitto István* — (1822—1903) 1874—75-ben az utolsó Deák-párti kormány miniszterelnõke. 1899-ig az ellenzékhez vonzódo képviselõ, majd a fõrendház tagja. — 21
- Blaha Lujza* — (1850—1926) színésznõ. — 26, 164, 165
- Bhuntschli, Johann Kaspar* — (1808—1881) svájci származású állam- és nemzetközi jogász, egyetemi tanár. — 68, 236, 237
- Bobula János* — (1844—1903) építész, az 1884—87-es nyári képviselõválasztásokon Budapest terézvárosi kerületében Busbach Péter ellenjelöltje. A választásokon nem kapott szavazattöbbséget. — 32, 121, 172, 173, 336
- Boda Vilmos* — (1838—?) megyei tisztségviselõ, törvényszéki bíró, az 1884—87-es ciklusban Szegszárd város függetlenségi párti képviselõje. — 314
- Boér Antal* — (1802—1892) Kossuth követõje volt; az 1870-es években Tisza Kálmán csoportjához csatlakozott. 1872-tõl képviselõ, 1875-tõl a Fogaras megyei Fogaras szabadelvû párti képviselõje, több ízben a Ház korelnõke volt. — 47, 59, 111, 112, 317
- Bogdanovics György*, illetve Bogdanovics Krisztina ld. Beksics Gusztávné
- Bogisch Mihály* — (1839—1919) zeneíró, 1880-tól az MTA levelezõ tagja. — 175
- Bolgár Ferenc* — (1851—1923) 1887-ben a kismartoni kerület mérsékelt ellenzéki programmal képviselõvé választotta. — 47
- Boncza Miklós* — (1848?—1917) országgyûlési képviselõ, 1887 nyarán Marosvásárhely második kerületében szabadelvû párti képviselõnek választották. — 203
- Bornemisza Ádám* — (1837—?) 1863-ban mint a magyar légión ezredese részt vett a lengyel szabadságharcban. Elfogták, de a cártól 1865-ben kegyelmet kapott. Hazatérése után gazdálkodni kezdett. 1884-ben a Sáros megyei bártfai kerületben szabadelvû párti képviselõvé választották. — 88, 90, 275, 280
- Botond* — magyar törzsfõ (10. sz.) — 81, 263
- Bottlik Lajos* — (1832—?) ügyvéd, földbirtokos, vasúti jogtanácsos, az 1884—87-es ciklusban Mezõkövesd mérsékelt ellenzéki képviselõje. — 89, 90, 274
- Boulanger, George Ernest* — (1837—1891) francia tábornok és politikus. Részt vett a párizsi kommun leverésében, 1886—87-ben hadügyminiszter. — 53, 126, 209
- Börcsök Sándor* — módos, tekintélyes szegedi gazda, a szegedi Alsóvárosi Népkör elnöke, törvényhatósági bizottsági tag. — 10

- Bródy Sándor** — (1863—1924).
— 185, 186
- Busbach Péter** — (1827—1905)
ügyvéd, 1881—87 között Budape-
pest terézvárosi kerületének
szabadelvű párti képviselője.
— 21, 32, 72, 172, 173, 239,
313, 314
- Chorin Ferenc** — (1842—1925)
ügyvéd, nagytőkés. 1871-től
megszakításokkal országgyűlési
képviselő. A Ház igazságügyi
és mentelmi bizottságának tag-
ja, az 1884—87-es ciklusban a
Szatmár megyei aranyos-med-
gyesi kerület szabadelvű párti
képviselője. 324
- Csák Máté** — (1260—1321) hatal-
mas földesúr, az Árpád-ház
kihalását követő zavaros idő-
ben kiskirályi hatalmat épített
ki. — 79
- Csáky László, gróf** — (1820—
1891) politikus, főispán, az
1884—87-es ciklusban a Tren-
csén megyei varini kerület sza-
badelvű párti képviselője. — 91
- Csanády Sándor** — (1841—1892)
földbirtokos, 1861-től tagja a
képviselőháznak, az 1884—87-
es ciklusban Kiskunfélegyháza
függetlenségi párti képviselője.
— 21, 45, 83, 84, 115, 136, 140,
191, 204, 265, 266, 325, 327,
331, 335, 351, 359, 361
- Császár Bálint** — Sepsiszentgyörgy
polgármestere. — 183, 184, 186
- Csávolszky Lajos** — (1841—1909)
publicista, az Egyetértés szer-
kesztője, 1875-től tagja a kép-
viselőháznak, az 1884—87-es
ciklusban is Mezőtúr függet-
lenségi párti képviselője. — 90,
280
- Csávósy Béla** — (1848—1915)
jogász, 1875-től tagja a kép-
viselőháznak, az 1884—87-es
ciklusban is Torontál megye
párdányi kerületének szabad-
elvű párti képviselője, a kép-
viselőház gazdasági bizottsá-
gának előadója. — 208, 334
- Csepreghy János** — (1844—?)
koroskodolmi tanácsos, a Buda-
pesti Hírlap munkatársa. —
121
- Cserecyné** ordőlyi népművész.
— 29
- Csernátóty Lajos, Cseh** (1823—
1901) publicista, Tisza Kálmán
egyik bizalmasa, 1875-től halá-
lágig szabadelvű párti képviselő,
az 1884—87-es ciklusban Fiu-
mét képviselte. — 62, 75, 86,
91, 245, 249, 257, 272
- Csiky Gergely** — (1842—1891) író,
drámaíró, műfordító. — 46,
175, 204
- Dáni Ferenc** — (1814—1883)
országgyűlési képviselő, főis-
pán. — 10, 152
- Dániel Ernő, báró** — (1843—
1923) az 1884—87-es ciklusban
a pancsovai kerület szabad-
elvű párti képviselője. — 107,
309, 334
- Darányi Ignác** — (1849—1927)
nagybirtokos, ügyvéd, 1881-től
a főváros 2. kerületének sza-
badelvű párti képviselője, a
pénzügyi bizottság előadója. —
172, 213, 264, 324, 334
- Dárdai Sándor** — (1842—1933)
jogtudományi közíró, 1878-tól
képviselő, az 1884—87-es cik-
lusban az Alsó-Fehér megyei
nagyenyedi kerület szabadelvű
párti képviselője. — 123, 336,
351, 361
- Deák Farkas** — (1832—1888) író,
történetíró, az MTA tagja. —
175
- Deák Ferenc** — (1803—1876). —
19, 75, 102, 121, 128, 213, 336
- Degenfeld Lajos** ld. Degenfeld-
Schomburg Lajos

- Degenfeld-Schomburg Lajos*, gróf — (1843—1922) 1886-tól Debrecen II. kerületében szabadelvű párti programmal képviselőnek választották. — 45
- Dembinszky Henrik*, Dembinski — (1791—1864) lengyel szabadságharcos, magyar honvéd altábornagy. — 179
- Demoszthenész* — (i. e. 384—322) athéni államférfi, az ókor egyik legnagyobb szónoka. — 61
- Déryné, Széppataki Róza* — (1793—1872). — 17, 156
- Desseffy Aurél*, gróf — (1846—1928) az országos gazdasági egyesület elnöke, 1883-tól az MTA igazgató tanácsának tagja, 1887-től a magyar földhitelintézet igazgató elnöke, a főrendiház tagja. — 29, 171
- Dimitrievics Mihály* — (1846—?) városi tisztviselő, lapszerkesztő, az 1884—87-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei titeli kerület országgyűlési képviselője. — 73, 74, 245, 246, 248, 299
- Dittrich Péter* — országgyűlési képviselő, 1887-ben az aranyosmaróti kerület pártion kívüli programmal képviselőnek választotta. — 204
- Dobó Miklós* — (1823—1898) Csanád-egyházmegyei kanonok, a szegedi királyi biztosi tanács tagja. — 165
- Dobránszky Péter* — (1845—1918) közigazdász, statisztikus, 1881—87 között a Csík megyei gyergyószentmiklósi kerület szabadelvű párti képviselője. — 45, 89, 105, 121, 205, 274, 276, 301, 305, 307, 309, 332, 333
- Domahidy István* — (1835—?) megyei tisztségviselő, 1872-től országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Szatmár megyei csongeri kerület szabadelvű párti képviselője. — 115, 208, 324
- Döpfner József*, báró — (1825—1891) a közös hadsereg tábornoka. — 140, 367
- Döry Béla* — A Tolna megyei szekcsi kerület szabadelvű párti képviselője az 1881—84-es ciklusban. — 110
- Döry János* — Valószínűleg MK névelírása, ld. Döry Béla
- Edelsheim-Gyulay Lipót*, báró — (1826—1893) cs. és kir. lovasági tábornok, 1874—1886-ig Magyarország főhadparancsnoka. — 103
- Eitner Sándor* — (1835—?) pártion kívüli programmal választott országgyűlési képviselő. — 75, 246, 249, 250
- Éles Henrik* — (1840—?) az 1881—84-es ciklusban a jákóhalmi kerület szabadelvű párti képviselője, az 1884-es képviselőválasztáson nem jutott mandátumhoz, 1887-ben újra a jákóhalmi kerület szabadelvű párti képviselőjévé választották. — 21, 49, 77, 159, 220, 256
- Emich Gusztáv*, emőkei — (1843—1911) könyvkiadó, zoológus, kertész. Az 1884—87-es ciklusban a Hunyad megyei szászvárosi kerületben volt szabadelvű párti képviselő. — 114, 324
- Enyedi Lukács* — (1845—1906) közigazdász, publicista, a Szegedi Napló főszerkesztője, az 1884—87-es ciklusban a Csongrád megyei tápéi kerület függetlenségi párti képviselője. — 45, 46, 63, 70, 92, 113, 204, 222, 223, 226, 243, 252, 269, 277, 320, 321, 323, 331
- Eötvös József*, báró — (1813—1871). — 236
- Eötvös Károly* — (1842—1916) ügyvéd, fró, hírlapíró, a függet-

- lenségi párt politikusa. Az 1882–83-as tiszvicslári ügyben, majd a perben a vádlottak védőügyvédje volt. 1884-ben nem jutott mandátumhoz. Az 1887-es képviselőválasztáson Nagykőrösön megválasztották. — 31, 35, 136, 172, 173, 186
- Ernusz Kelemen* — (1832–1917) nyugalmazott katonatiszt, megyei tisztségviselő, 1876-tól képviselő, az 1884–87-es ciklusban a Vas megyei felsőbri kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 46, 138, 257, 361
- Esterházy Andor* — (1846–?) az 1884–87-es ciklusban Fejér megye rácalmási kerületének mérsékelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 46
- Esterházy Miklós*, herceg — (1765–1833) soproni főispán, altábornagy, diplomata, fényűző kedvteléseiről vált híressé. — 153, 292
- Fabiny Teofil* — (1822–1908) 1881-től a legfelsőbb ítélőszék bírója, 1886-tól országgyűlési képviselő szabadelvű párti programmal, 1886–1889-ig igazságügy-miniszter. — 24, 38, 62, 109, 110, 125, 135, 136, 139, 162, 208, 313, 314, 315, 316, 338, 342, 348, 350, 351, 357, 358, 359, 360
- Fackh Károly* — (1834–1898) katonatiszt, földbirtokos, az 1884–87-es ciklusban a Vas megyei szentgotthárdi kerületben választották meg szabadelvű párti programmal. — 89, 123, 276
- Falk Miksa* — (1828–1908) publicista, politikus, 1867-től a Pester Lloyd szerkesztője, 1869-től országgyűlési képviselő. Az 1884–87-es ciklusban Arad szabadelvű párti képviselője. — 42, 71, 127, 243, 343
- Farkas Elek* — (1829–1891) országgyűlési képviselő és földbirtokos, az 1884–87-es ciklusban Nagykőrös mérsékelt ellenzéki képviselője. — 70
- Favré, Jules* — (1809–1880) ügyvéd, politikus, a Thiers-kormány külügyminisztere. — 85, 267
- Fehér Ipoly* — (1842–1909) panonhalmi főpát, tanár. — 26, 165
- Fejérváry Géza*, báró — (1833–1914) tábornag, 1884 októberétől 1903 júniusáig honvédelmi miniszter. — 93, 103, 108, 109, 138, 172, 282, 288, 309, 314, 334, 361
- Fenyvessy Ferenc* — (1855–1903) lapszerkesztő, 1881-től a Veszprém megyei ugodi kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 68, 69, 112, 233, 234, 236, 237, 310, 316, 319, 350, 361
- Ferenc József, I.* — (1830–1916). — 45, 89, 205, 276, 312
- Festetics László*, gróf — (1785–1846) cs. kir. kamarás. — 72, 244
- Fidath Ferenc* — (1815–1885) cs. kir. kamarás, Veszprém megye főispánja. — 17, 156
- Flugler Károly* — (1833–?) városi tisztségviselő, törvényszéki bíró, az 1884–87-es ciklusban a beszercei kerület szabadelvű párti képviselője. — 313, 324
- Fröhlich Gusztáv* — Arad megyei földbirtokos, párton kívüli országgyűlési képviselő, az 1884–87-es ciklusban Arad megye új-aradi kerületét képviselte. — 239
- Gaál Jenő*, pécskai — (1846–1934) megyei tisztségviselő, 1878-tól országgyűlési képviselő.

- lő, az 1884—87-es ciklusban az Arad megyei pécskai kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 65, 66, 227, 228, 231, 323
- Gajári Ödön* — (1852—1919) újságíró, politikus, az 1884—87-es ciklusban a Pest megyei dunapataji kerület szabadelvű párti képviselője. — 21
- Gáll József* — (1839—?) bíró, 1881-től a Temes megyei rékasi választókerület szabadelvű párti képviselője. — 112, 316
- Gari* ld. Pulszky Garibaldi
- Gebernyeczky Akos* — kortesnótában szereplő név. — 19
- Gervay Mihály* — (1819—1896) 1867-től 1888-ig országos magyar posta főigazgató. — 89, 276
- Gladstone, William Ewart* — (1809—1898) angol politikus, a Liberális Párt vezetője. 1868—94 között négy ízben miniszterelnök. — 30
- Gosztonyi Sándor* — (1826—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban Hódmezővásárhely függetlenségi párti képviselője. — 68, 203, 233, 234, 235, 277
- Göndöcs Benedek* — (1824—1894) apátplébános Gyulán, 1881—87 között Gyula város párton kívüli képviselője. — 45, 94, 106, 140, 203, 281, 285, 286, 306, 313
- Görgey Artúr* — (1818—1916). — 238
- Grecsák Károly* — (1854—1924) ügyvéd, 1878-tól Versec mérsékelt ellenzéki programmal választott képviselője. — 254
- Grévy, Jules* — (1807—1891) francia államférfi, 1879—87-ig francia köztársasági elnök. — 126, 343
- Gromon Dezső* — (1838—1912) főispán, 1881-től a Bács-Bodrog megyei tovarisovai kerület szabadelvű párti képviselője, 1884-től honvédelmi miniszteriumi államtitkár. — 115, 324
- Gruber János* — (1846—?) megyei tisztségviselő, 1881-től képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Somogy megyei szili kerületben választották meg »független antiszemita« programmal. — 295, 334, 357, 359
- Grünwald Béla* — (1839—1891) publicista, történész, az MTA levelező tagja, 1871-től Zólyom megye főispánja, 1878-tól mérsékelt ellenzéki programmal képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Zólyom megyei szliácsi kerületben választották meg. — 42, 44, 70, 114, 324
- Gulácsy Dezső* — (1839—?) megyei tisztségviselő, ügyész, az 1884—87-es ciklusban Bereg megye tiszaháti kerületének országgyűlési képviselője. — 185
- Gulácsy Gyula* — (1850—?) földbirtokos, az 1884—87-es ciklusban a Pest megyei dunavecsei kerületben választották meg függetlenségi programmal. — 76, 251
- Gulner Gyula* — (1843—1909) megszakításokkal 1872-től tagja a parlamentnek, először bal-középi, majd függetlenségi párti programmal. Az 1881—84-es ciklusban nem volt képviselő, 1884-ben a Pest megyei monori kerületben választották meg mérsékelt ellenzéki programmal. — 77, 251, 269
- Gusztó* ld. Pulszky Ágoston
- Guyon Richárd* — (1812—1856) honvédtábornok, 1848-ban Komárom parancsnoka volt. — 179
- Gyarmathi Zsigmondné, Hóry Etelka* — (1843—1910) író, néprajzi gyűjtő. — 27, 168

- Győrffy Gyula* — (1858 ?) függetlenségi párti képviselő, 1884-ben a Csk-kerefalvi kerület képviselőjévé választottta. — 208
- György Endre* (1848--1927) közgazdász, az MTA levelező tagja, 1878-tól kisebb megszakítással országgyűlési képviselő, az 1884-87-es ciklusban az Ugocsa megyei halmai kerületben választották meg. — 45, 63, 90, 140, 222, 223, 226, 227, 274, 277, 323
- Györy Elek* (1841-1902) jogtudós, az evangélikus egyház ügyeinek egyik intézője, 1881-től országgyűlési képviselő, az 1884-es választásokon kisebbségben maradt, de pótválasztás alkalmával a Hajdú megyei szoboszlói kerület függetlenségi párti képviselője lett. — 79, 84, 85, 86, 131, 172, 257, 259, 265, 266, 268, 348, 349
- Gyulai Pál* — (1826--1909) 1885-től a főrendiház kinevezett tagja. — 90, 174, 280
- Gyurkovics György* — országgyűlési képviselő. — 74, 245, 246, 249
- Halász Sándor* — (1859--1918) újságíró, közgazdász. — 156
- Haluska János* — MK írásiban előforduló kifejezés, mellyel a választót illette. — 114, 122, 321, 326
- Hatvani István* — (1718--1786) debreceni professzor. — 185
- Haviár Dániel* — (1849--?) ügyvéd, az 1884--87-es ciklusban Szarvas város függetlenségi párti képviselője. — 269, 331
- Haynald Lajos* — (1816--1891) borbély, kalocsai érsek; a felsőház tagja, az MTA tiszteleti tagja. — 71, 90
- Hegedűs Károly* — országgyűlési képviselő. — 186
- Hegedűs Sándor* — (1847--1906) politikus, publicista, 1875-től Abrudbánya szabadelvű párti képviselője, a Ház pénzügyi bizottságának elnöke. 1884-ben a kolozsvári kerületben is megválasztották, ettől kezdve Kolozsvárt képviselte. — 53, 92, 196, 209, 212, 270, 323, 334, 351, 357
- Helpy Ignác* — (1830--1897) Kosuth személyes híve, a függetlenségi párt egyik vezető egyénisége, az 1884-es választásokon kisebbségben maradt, az 1884 őszi pótválasztások alkalmával az Udvarhely megyei Székelykeresztúri kerületben választották meg. — 40, 54, 63, 91, 92, 93, 102, 106, 107, 185, 209, 211, 212, 226, 246, 252, 300, 306, 307, 310, 312, 334, 356, 357, 366
- Heller Ágost* — (1843--1902) fizikus, tud. történész, 1887-től az MTA levelező tagja, 1893-tól rendes tagja. — 176
- Hentzi, Heinrich* — (1785--1849) osztrák tábornok, Buda ostromakor több ízben bombáztatta Pestet mint Budavár parancsnoka. — 148, 267
- Herman Ottó* — (1835--1914) természettudós és politikus, 1879-től Szeged város II. kerületének függetlenségi párti képviselője. — 45, 46, 55, 56, 57, 77, 104, 105, 120, 135, 204, 213, 214, 251, 264, 281, 300, 303, 304, 305, 310, 331, 332, 334, 351, 357
- Hevessy Bertalan* — (1849--?) árvászéki ülnök, 1881-től képviselő, az 1884--87-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei hódásági kerületben választották meg mérsékelt ellenzéki programmal. — 46
- Hodossy Imre* — (1840--1909) jogász, politikus, 1869-től tagja

- a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban a Sáros megyei kasszabeni kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 42, 85, 110, 112, 131, 236, 265, 266, 267, 268, 314, 315, 319, 348
- Hoty Pál* — (1850–1927) csillagász, publicista, 1881-től a Békés megyei gyomai kerület függetlenségi párti képviselője. — 61, 63, 105, 115, 213, 221, 269, 301, 309, 324, 331, 334, 361
- Holló Lajos* — (1859–1918) újságíró, 1887-től országgyűlési képviselő függetlenségi párti programmal. — 46
- Holubár* — nagy erejű cseh lovag (15. sz.). — 74, 248, 249
- Horánszky Nándor* — (1838–1902) ügyvéd, politikus. 1872-ben balközépi programmal képviselővé választották. 1875-ben csatlakozott a szabadelvű párt-hoz, 1881-től három cikluson át Esztergom mérsékelt ellenzéki párti képviselője. — 42, 54, 59, 60, 63, 113, 122, 123, 204, 209, 212, 231, 254, 265, 269, 320, 331, 334, 366
- Horn Elvira* — valószínűleg névelírás; ld. Horn Emil
- Horn Emil* — (1858–1937) történész, irodalomtörténész, 1914-től az MTA külső tagja, magyar irodalmi munkákat fordított francia nyelvre, köztük Mikszáth-elbeszéléseket is. — 187
- Horváth Gyula* — (1845–1897) publicista, 1875-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban a Kis-Küküllő megyei balavásári kerületben választották meg szabadelvű programmal. — 28, 62, 99, 137, 138, 191, 222, 223, 225, 236, 281, 294, 356, 361, 363, 364
- Horváth Lajos* — (1824–1911) jogász és politikus, 1872-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban Miskolc város II. kerületében mérsékelt ellenzéki programmal választották meg. — 355, 361
- Horváth Mór* — (1846–?) ügyvéd, az 1884–87-es ciklusban Szabadka város II. kerületének szabadelvű párti képviselője. — 47, 48, 206
- Hugli* — MK meséjében szereplő borbély. — 22
- Hunyadi János* — (?1407–1456). — 10
- Hunyady László, gróf* — (1826–1898) cs. kir. kamarás, 1872-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban a Bars megyei lévai kerület párton kívüli képviselője. — 45, 66, 75, 204, 231, 249, 331
- Ilyés Bálint* — (1835–1910) költő és egyházi író. 1869-től a kújszállási református egyház papja és egyházkerületi jegyzője, majd egyházkerületi tanácsbíró. 1887-ben a kújszállási kerület függetlenségi párti programmal képviselővé választotta. — 47
- Inkey Béla* — (1847–1921) geológus, 1887-től az MTA levelező tagja. — 176
- Inkey László* — (1823–?) országgyűlési képviselő, az 1884–87-es ciklusban a nagykanizsai kerület mérsékelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 115
- Intendáns Pista* ld. Keglevich István
- Irányi Dániel* — (1822–1892) a függetlenségi párt egyik megalapítója, majd elnöke (1884). 1872-től Békés várost képviselte. — 36, 42, 72, 73, 78,

- 102, 108, 239, 244, 246, 251, 252, 256, 257, 288, 294, 295, 296, 309, 312, 351, 356, 362
- Istóczy Győző** — (1842–1916) ügyvéd, politikus, 1872-től tagja a képviselőháznak, az antl-szemita párt egyik alapítója és szervezője. Az 1884–87-es ciklusban a Vas megyei rural kerületben választották meg. — 61, 72, 73
- Ivánka Imre** — (1818–1890) 1848-as honvédezredes, 1865-től tagja a képviselőháznak, előbb balközépi, majd szabadelvű párti, Tisza Kálmán személyes híve. Az 1884–87-es ciklusban Szabadka I. kerületét képviselte. — 138, 361, 365
- Ivánka Zsigmond** — (1817–1902) a szabadságharc leverése után Kossuthal emigrált. 1865–1878 között országgyűlési képviselő, az 1884-es választásokon Ipolyság jelöltje volt, de nem kapott szavazat többséget. — 59, 123, 220
- Ivánkovics József** — országgyűlési képviselő, az 1887-es nyári választásokon Szegeden szabadelvű párti programmal munkadatumhoz jutott. — 204
- Jansky Lajos** — (?–1900) vezérőrnagy, 1886-ban Budapesten a 61. gyalogdandár parancsnoka volt. — 84, 140, 145, 148, 171, 265, 267, 367
- Jékelfalussy Lajos** — (1828–1890) országgyűlési képviselő, 1870-től a belügyminisztérium miniszteri tanácsosa. — 24, 27, 165
- Jelentsik Vince** — (1831–?) tábornoszernagy, 1883-tól vezérőrnagy, 1886-tól a honvéd fő-törvényszék elnöke, majd 1888-tól altábornagy. — 117, 118
- Johnson** — MK által kitalált név. — 13
- Jókai Mór** — (1825–1904) 1869-től országgyűlési képviselő, az 1884–87-es ciklusban Kassán választották meg szabadelvű párti programmal. — 36, 68, 71, 76, 129, 134, 135, 175, 179, 192, 194, 195, 197, 198, 236, 243, 345, 352, 355
- Jóbszka János** — operaházi titkár. — 84, 258
- Justh Gyula** — (1850–1917) ügyvéd, megyei tisztségviselő. 1876-ban a gyulai járás főszolgabírója lett, de 1878-ban a szabadelvű párt megbuktatta. Visszavonult, majd 1884-ben Mukó függetlenségi párti képviselőjévé választották. — 73, 104, 122, 244, 303
- Kaus Ivor**, báró — (1842–1910) publicista, politikus; 1875-től több ízben országgyűlési képviselő. — 32, 172
- Kállay Albert** — (1841–1922) jogász, az 1879-es szegedi árvíz után a kir. biztosság tagja, 1884–1905 között Szeged főispánja. — 165
- Kálnoky Gusztáv Zsigmond**, gróf (1832–1898) diplomata, miniszter. 1881–1895 között a Monarchia közös külügyminisztere. — 113, 146
- Karácsonyi Guidó**, gróf — (1817–1885) az 1881–84-es ciklusban a Torontál megyei szentgyörgyi kerület szabadelvű párti képviselője, majd főrendiházi tag. — 82, 264
- Karanelov, Petko** — (1843 vagy 1845–1903) bolgár politikus; 1880-ban pénzügyminiszter, majd miniszterelnök, 1881-ben lemondott állásáról, 1884-ben ismét a minisztérium élére állt, 1886 után a régenzancia tagja, 1887-ben felségsgértés gyanúja miatt elfogták, de hamar

- rosan szabadon bocsátották. — 113, 322
- Kari* ld. Pulszky Károly
- Kármán Lajos* — (1831—?) ügyvéd, az 1881—84-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei újverbászi kerület szabadelvű párti képviselője. — 21
- Károly, X.* — (1757—1836) 1824—30-ig francia király, a Bourbon uralkodóház tagja. — 342
- Károlyi Sándor*, gróf — (1831—1906) politikus, közgazdász, az MTA tagja. 1881-től országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban a Sopron megyei eszterházi kerületet képviselte mérsékelt ellenzéki programmal. — 133, 277
- Katkov, Nyikiforovics Mihail* — (1818—1887) orosz politikus, publicista. — 109
- Kautz Gyula* — (1829—1909) közgazdász, egyetemi tanár, 1860-tól az MTA levelező tagja, 1865-től rendes tagja. — 174
- Kégl György* — Fejér megyei birtokos, országgyűlési képviselő. — 351
- Keglevich István*, gróf — (1840—1905) földbirtokos, 1884-ben a Bars megyei aranyosmaróti kerületben párton kívüli képviselőnek választották meg, később a szabadelvű párthoz csatlakozott. 1886-tól a Nemzeti Színház és az Opera intendánsa. — 30, 45, 55, 79, 80, 82, 83, 115, 204, 214, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 324, 325, 326, 347
- Keleti Károly* — (1833—1892) statisztikus, 1868-tól az MTA levelező tagja, 1875-től rendes tagja. — 174
- Kemény Endre*, báró — (1845—1898) erdélyi országgyűlési képviselő, költő. 1875 óta az Alsó-Fehér megyei marosútvári kerületet képviselte. — 45, 98, 100, 122, 288, 293
- Kemény Gábor*, báró — (1830—1888) az MTA tiszteletbeli tagja. 1878—1882 között földművelésügyi, 1882—1886 között közmunka- és közlekedésügyi miniszter volt. A főváros ferencvárosi és kőbányai kerületét képviselte. — 65, 89, 149, 169, 174, 275
- Kemény János*, báró — (1825—1896) 1878-tól szabadelvű párti képviselő. Az 1884-es nyári választáson nem kapott szavazattöbbséget. Az őszi pótválasztásokon (1884. nov. 6-án) Dicsőszentmártonban megválasztották. — 20, 59, 131
- Ketzer Miklós* — (1849—?) nagybirtokos, több ízben sikertelenül fellépett képviselőjelöltnek; 1884-ben sikerült mandátumhoz jutnia, Sáros megye zborói kerülete mérsékelt ellenzéki programmal képviselőjévé választotta. — 46
- Királyi Pál* — (1818—1892) publicista, 1869-től Deák-párti képviselő. Az 1884—87-es ciklusban a főváros belvárosi kerületének mérsékelt ellenzéki képviselője. — 121, 336
- Kiss Albert* — (1838—?) református lelkész, 1878-tól a Bihar megyei székelyhidi kerület függetlenségi párti képviselője. — 72, 106, 306
- Kiss Albert* — ilyefalvi református lelkész. — 193
- Kiss Lajos* — étfalvi református lelkész. — 193, 194
- Komjáthy Béla* — (1847—1916) ügyvéd, 1875-től a képviselőház tagja. Az 1884-es nyári választásokkor kisebbségben maradt, de a pótválasztásokkor a Jász-Nagykun-Szolnok megyei karcagi kerület függet-

- lenségi párti képviselője lett. — 46, 81, 82, 83, 103, 128, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 347, 366
- Komlóssy Ferenc** — (1853—1915) prépost, történész. Az 1884—87-es ciklusban a Pest megyei verbói kerületben választották meg antiszemita programmal. — 67, 91, 97, 98, 99, 100, 228, 232, 277, 288, 289, 293, 350, 351
- Kónya Máté** — jászberényi választó. — 42, 43
- Kossa Dezső** — (1852—?) az 1887-es nyári képviselőválasztáson a siklósi kerület függetlenségi párti programmal képviselőnek választotta. — 203
- Kossuth Lajos** — (1802—1894). — 45, 107, 205, 312
- Kovács László**, visontai — (1827—1889) mezőgazdasági szakíró, 1867-től tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban a Szatmár megyei krassói kerület szabadelvű párti képviselője, haláláig a Ház háznagya. — 84, 267
- Kovács Albert** — (1838—1904) református teológia tanár. 1881 óta tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban Maros-Torda megye marosvásárhelyi kerületének mérsékelt ellenzéki képviselője. — 97, 288, 292
- Kovács Károly** — (1818—1897) ügyvéd és földbirtokos, a nagykaposi függetlenségi pártnak több ízben volt képviselőjelöltje s állandó elnöke. — 46
- Kozsebrovsky gróf** — Beöthy Algernon emlegette kitalált figura. — 111, 116
- Kőrösi Sándor** — (1824—1895) a pápai, majd a debreceni főiskola jogtanára, 1881-től Debrecen III. kerületének szabadelvű párti képviselője, a jogügyi bizottság tagja. — 139, 236, 351
- Krajtsik Ferenc** (1838—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban a Nyitra megyei privigei kerület szabadelvű párti képviselője. — 21, 115, 120, 136, 324, 325, 326
- Krausz Lajos** (1844—1905) gyáros, földbirtokos. Az 1884—87-es ciklusban a Pest megyei Szentendre szabadelvű párti képviselője. — 60, 120, 141, 159, 231, 366, 368
- Krúdy Gyula** (1878—1933). — 155
- Kubicza Pál** — (1816—1893) főrendiházi tag, Troncsón vármegye főispánja 1807—1800 között. — 63, 65, 134, 228, 350
- Künnle József** — (1833—1880) kir. tanácsos, ügyvéd. Az 1875—78-as ciklusban orménygyűlési képviselő. — 187
- Lajos, I. Nagy** — (1326—1382) magyar király; uralk.: 1342—82-ig. — 40
- Lajos Fülöp** — (1773—1850) francia király; uralk.: 1830—48-ig. — 342
- Lánczy Gyula** — (1850—1911) történész, egyetemi tanár. Az 1881—84-es ciklusban mérsékelt ellenzéki képviselő volt, az 1884-es választásokon megbukott, visszavonult a politikai élettől és tudományos téren működött. — 59
- Láng György** — függetlenségi párti országgyűlési képviselő. — 172
- Láng Lajos** — (1848—1918) statisztikus, politikus. 1878-tól országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban Pápa városa választotta meg szabadelvű párti programmal. — 73, 118, 239

- László*, IV. — (1262—1290) magyar király; uralk.: 1270—90-ig. — 42
- László Mihály* — (1849—1932) tanár, író, 1887-ben az Udvarhely megyei Oláhfalva szabadelvű párti programmal országgyűlési képviselővé választotta. — 47
- Latkóczy Imre* — (1848—1908) politikus, államférfi. 1884-ben a nyitrai választókerületben szabadelvű párti programmal országgyűlési képviselőnek választották. — 331
- Lázár Adám* — (1821—1891) ügyvéd, országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban is a marosvásárhelyi kerület függetlenségi párti képviselője. — 88, 90, 96, 110, 203, 270, 275, 280, 282, 286, 314, 357, 361
- Lázár Mihály* — (1820—?) főispán, 1878-tól a Háromszék megyei kézdívasárhelyi kerületet képviselte mérsékelt ellenzéki programmal. — 46
- Lechner Lajos* — (1833—1897) mérnök, városrendező, nagy érdemei voltak Szeged újjáépítésében. — 24, 165
- Lehel* — (?—955). — 42
- Lesskó István* — (1838—?) katolikus pap, 1878-tól a Sáros megyei héthárosi kerület mérsékelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 97, 288, 292
- Lipthay Béla*, báró — (1827—1899) katonatiszt, nagybirtokos, a képviselőháznak 1865-től tagja, 1881—84 között a főrendiház tagjaként működött, az 1884—87-es ciklusban a Torontál megyei lovri kerület mérsékelt ellenzéki képviselője lett. — 114, 324
- Lipthay Pál* — (1843—?) földbirtokos, az 1884—87-es ciklusban Kecskemét I. kerületének függetlenségi párti képviselője. — 59, 60, 106, 217, 220
- Lits Gyula* — (1846—?) ügyvéd, megyei tisztségviselő. 1881-től a Fejér megyei vaáli kerület függetlenségi párti képviselője. — 281
- Lukács Béla* — (1847—1901) politikus, 1872-től képviselő, az 1884—87-es ciklusban Gyulafehérvár szabadelvű párti képviselője, a pénzügyi bizottság tagja. — 34, 176, 203
- Lukács László* — (1850—1932) jogász, bányatulajdonos, 1878-tól a képviselőház tagja, az 1884—87-es ciklusban az Alsó-Fehér megyei magyarigeni kerület szabadelvű párti képviselője, a zárszámadási bizottság tagja és elnöke. — 273
- Lukács Gyula* — (1851—1906) újságíró, politikus. A fiumei tengerészeti akadémia elvégzése után a tengerészetnél szolgált. 1874-ben beiratkozott a budapesti egyetem jogi karára, részt vett a törökbarát ifjúsági mozgalomokban, haditudósító is volt. 1879-től Nagyváradon élt, 1884-ben függetlenségi programmal képviselővé választották. — 81, 89, 257, 260, 263, 265, 269, 274, 275, 313
- Lux Anna* — (1829—1865) előbb b. Wesselényi Miklósné, majd Mocsáry Lajosné. — 297
- Lükő Géza* — (1822—1893) ügyvéd, a szabadságharc idején egyik szabadcsapat tisztje. 1865-től kisebb megszakítással tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban a Tolna megyei görgői kerület függetlenségi párti képviselője. — 265, 273, 331, 351, 361
- Lyka Döme* — (1854—?) földbirtokos, 1878-tól tagja a kép-

- viselőháznak, az 1884–87-es ciklusban Bereck város mérsékelt ellenzéki képviselője. — 45, 197, 204
- Macaulay, Thomas Babington* — (1800–1869) angol történet-író, politikus. — 18, 156
- Mac-Mahon, Marie-Edme-Patrice-Maurice de* — (1808–1893) francia tábornok, monarchista politikus. — 25
- Madarász Jenő* — (1845–?) Madarász József fia. 1875-től országgyűlési képviselő. Az 1884–87-es ciklusban a Komárom megyei ócsai kerület függetlenségi párti képviselője. — 107, 312
- Madarász József* — (1814–1915) ügyvéd, 1868-tól a 48-as párt egyik vezető egyénisége volt. A Fejér megyei sárkeresztúri kerületet képviselte haláláig. — 77, 107, 109, 115, 121, 124, 140, 208, 251, 252, 255, 257, 258, 260, 265, 312, 315, 324, 327, 331, 334, 335, 336, 337, 338, 342, 344, 351, 357, 366, 367
- Magyar Mannheimer Gusztáv* — (1859–1937) festőművész, illusztrátor. — 184
- Majthényi Ádám* — (1845–?) földbirtokos, 1884-től országgyűlési képviselő, a mezőkeresztesi kerület mandátumát nyerte el. — 246
- Málik József* — (1849–1901) tanár, újságíró, szerkesztő. 1875-ben megalapította a Székely Tanügy pedagógiai folyóiratot. 1877-től a Nemere c. politikai hetilapot szerkesztette; 1882-től haláláig főszerkesztője volt a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzetnek. — 182, 184, 186, 187, 195
- Mamuzsis (Mamuzics) Lázár* — Szabadka polgármestere, az 1881–84-es ciklusban kormánypárti képviselő. — 48
- Mandel Pál* — (1839–?) ügyész, 1875–87 között a Szabolcs megyei nyírbátori kerület függetlenségi párti képviselője. — 45
- Mannheimer Ágost* ld. Magyar Mannheimer Gusztáv
- Marczali Henrik* — (1856–1940) történetirő, egyetemi tanár, 1893-tól az MTA levelező tagja. — 34, 176
- Margittay Gyula* — (1831–?) birtokos, az 1884–87-es ciklusban a hajdúböszörményi kerület antiszemita képviselője. — 45, 63, 64, 80, 93, 109, 204, 208, 227, 260, 314, 315, 316, 350
- Mária Terézia* — (1717–1780). — 89, 107, 276
- Márkus Ágnes* — parasztlány, 1886 júniusában hamis vádak alapján panaszt emelt néhány zsidó vallású egyén ellen. — 136, 357, 358, 359, 360
- Matkovich Tivadar* — (1853–?) az 1884–87-es ciklusban Veszprém megye enyingi kerületének függetlenségi párti képviselője. — 70, 239, 242
- Mattekovits Sándor* — (1842–1925) közgazdasági író, az MTA tagja 1881-től országgyűlési képviselő, az 1884–87-es ciklusban Budapest VII. kerületének szabadelvű párti képviselője, az 1885-ös Országos Kiállítás elnöke. — 32, 113, 172, 322.
- Matuska Péter* — (1841–?) ügyvéd, 1872-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban a Liptó megyei lipózentmiklósi kerületben választották meg szabadelvű párti programmal. — 131, 348
- Mátyás, I.* — (1443–1490). — 70, 243, 255

- Medveczky Frigyes* — (1855—1914) filozófus, egyetemi tanár, 1887-től az MTA levelező tagja, 1912-től rendes tagja. — 176
- Meszlényi Lajos* — (1852—1901) megyei tisztségviselő, 1881-től a Fejér megyei bodajki kerület függetlenségi párti képviselője. — 111, 334
- Mikó Andor* — Az 1887-es nyári képviseléválasztáson a gyermekgyógyászmiklósi választókerületben jutott mandátumhoz. — 205
- Milassin Vilmos* — (1842—?) jogi doktor, ügyvéd. A PH szerint az 1887-es nyári választáson a Háromszék megyei illyefalvi kerület képviselőjelöltjének készült fellépni, de visszalépett. — 197
- Miletič Svetozar* — (1826—1901) magyarországi szerb politikus. 1867-től képviselő, 1876-ban felségsértés vádjával letartóztatták és öt évi fogságra ítélték. Fogságából kiszabadulva visszavonult a politikai élettől. — 245, 299
- Mocsáry Lajos* — (1826—1916) politikus, 1861—1892 között országgyűlési képviselő, 1861-ben alapító elnöke a függetlenségi pártnak. A nemzetiségi kérdésben tanúsított megértő magatartása miatt 1887-ben kizárták a függetlenségi pártból. — 45, 74, 100, 101, 102, 203, 248, 249, 287, 288, 289, 294, 295, 296, 297, 298, 299
- Mohay Sándor* — (1851—?) ügyvéd, 1886-ban Lukács Béla lemondása után a gyulafehérvári kerület szabadelvű párti programmal képviselővé választotta. — 136
- Molnár Antal* — (1846—?) plébános, az 1884—87-es ciklusban a Zala megyei csáktornyai kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 114, 324
- Molnár Viktor* — (1853—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban a Zemplén megyei sátoraljaújhelyi kerület szabadelvű párti képviselője. — 21
- Móricz Pál* — (1826—1903) Tisza Kálmán személyes híve, 1870-től a debreceni egyházmegye segédgondnoka, az 1881—84-es ciklusban Szarvas szabadelvű párti képviselője. — 129, 130, 203, 269, 345
- Morzsányi Károly* — (1847—1913) ügyvéd, jogi író, irodalom pártoló. Az 1887-es képviseléválasztáson a főváros erzsébetvárosi kerületében Matlekovits Sándor ellenjelöltje. A választásokon kibukott. — 21, 32, 172
- Mtesza* — (?—1884) az afrikai Uganda királya. — 68, 236
- Mubley* — MK által kitalált név. — 30
- Mukits Károly* — (?—1888) ügyvéd; az 1884-es képviseléválasztáson Horváth Mór szabadkai kormánypárti képviselő ellenjelöltje volt, a választáson nem kapott szavazattöbbséget. Az 1887-es nyári képviseléválasztáson ismét fellépett Szabadka II. kerületében, ezúttal sémisikerült mandátumhoz jutnia. — 48
- Münnich Aurél* — (1856—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban a Szepes megyei iglói kerület szabadelvű párti képviselője. — 107, 309, 334
- Nagy János* — szabadkai szavazó. — 48
- Nagy Károly* — szotyori birtokos, az illyefalvi szabadelvű párt helyi elnöke. — 171, 184, 186, 188, 192, 193, 195
- Nákó Kálmán*, gróf — (1822—

- 1902) főrendiházi tag és nagybirtokos. 1861 óta tagja a főrendiháznak, 1887-től a nagyszentmiklósi kerület országgyűlési képviselője. — 136
- Napóleon, I.* (Napoleon Bonaparte) — (1769—1821). — 92
- Napóleon, III.* (Charles-Louis-Napoleon Bonaparte) — (1808—1873) I. Napóleon unokaöccse. 1852—1870-ig francia császár. — 127, 343
- Neiszidler Károly* — (1832—?) kereskedő, az 1884—87-es ciklusban Pozsony város II. kerületének szabadelvű párti képviselője. — 56, 57, 58, 215
- Nemes Nándor, gróf* — (1835—1893) Háromszék megye helybeli ellenzéki pártelnöke. — 189
- Németh Albert* — (1820—1887) 1873-tól országgyűlési képviselő, Hódmezővásárhelyt képviselte függetlenségi programmal. Az 1884-es nyári képviselőválasztásokon kisebbségben maradt. — 35, 36, 37, 145, 177, 179, 180
- Nendvich Károly* — (1811—1892) orvos, kémikus, műegyetemi tanár, az MTA tagja. Az 1884—87-es ciklusban a Moson megyei zurányi kerületben antiszemita programmal képviselővé választották. — 45, 104, 105, 120, 125, 126, 127, 278, 295, 301, 303, 305, 307, 309, 331, 333, 338, 342, 343
- Neuhoffer János* — Apponyi fővárosi párthíve. — 43, 44
- Neumann Armin* — (1845—1909) jogász, egyetemi tanár. Az 1887-es nyári választáson a berecki kerületben szabadelvű párti programmal mandátumhoz jutott. — 204
- Novák József* — (1848—?) 1878 és 1882 között Szeged város tiszti főügyésze, 1887-ben Tá-
pén szabadelvű párti programmal képviselővé választották. — 204
- Nyáry Béla, báró* — (1846—1900) cs. kir. kamarás és országgyűlési képviselő. Az 1884—87-es ciklusban a Hont megyei Ipolyság szabadelvű párti képviselője. — 220
- Ocsvay Ferenc* — (1819—1887) kúriai bíró és publicista. — 38, 39, 180, 181, 182
- Odescalchy Gyula, herceg* — (1828—1896) 1878-tól a Nyitra megyei nagytapolcsányi kerület szabadelvű párti képviselője. — 45, 122, 204
- Olay Lajos* — (1844—?) ügyvéd, 1881-től a Baranya megyei síklósi kerület függetlenségi párti képviselője. — 101, 115, 117, 131, 269, 295, 296, 324, 348, 349
- Olay Lászlóné* — porcelánfestő. — 27
- Olay Szilárd* — (1844—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei bácsalmási kerület függetlenségi programmal megválasztott képviselője. — 45, 58, 69, 80, 204, 208, 216, 257, 258, 269, 270, 320, 331
- Ónody Géza* — (1848—?) 1881-től a Hajdú megyei Nánás függetlenségi párti, majd 1884-ben antiszemita párti képviselője; a tiszzaeszlári esetet ő vitte a parlament elé. — 136, 269, 360
- Orbán Balázs, báró* — (1830—1890) etnográfiai író, 1871-től tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban a Bihar megyei újfalui kerület függetlenségi párti képviselője. — 54, 59, 63, 77, 78, 81, 84, 86, 87, 88, 113, 114, 138, 176, 187,

- 188, 212, 213, 226, 238, 251, 252, 257, 260, 263, 265, 267, 269, 270, 273, 274, 310, 320, 322, 323, 331, 334, 361, 364, 365
- Orczy Béla**, báró — (1822—1917) országghíró. 1879—1890 között a király személye melletti miniszter. — 76, 109, 120, 257, 314, 331
- Országh Sándor** — (1836—1902) városrendezési szakember, 1881-től Budapest III. kerületének szabadelvű párti képviselője. — 172, 288
- Pál apostol** — (i.sz. 3 körül) a keresztény hagyomány egyik fő alakja. — 73, 248
- Pálffy Ferenc** — (1824—1907) Szeged vidéki földbirtokos, 1872-től Szeged polgármestere. — 165
- Pálmai Ilka** — (1859—1945) színésznő, operettprimadonna. — 80, 263
- Palotás Fausztin** — (1857—1922) író, újságíró. — 9
- Pantocsek Rezső** — (1830—?) vegyész, 1881-től a Pozsony megyei nagyszombati kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 46, 205
- Pap Szamiola** — kormánypárti képviselő. — 196
- Papp Elek** — (1837—?) mérnök, az 1870-es években rövid ideig Karcag polgármestere, 1884-ben a nádudvari kerület függetlenségi párti programmal képviselővé választotta. — 269, 273, 320, 357
- Papszász Károly** — (1842—?) földbirtokos, jogász. Az 1884—87-es ciklusban az Abaúj-Torna megyei színi kerület függetlenségi párti képviselője. — 204
- Pauler Tivadár** — (1816—1886) jogtudós, egyetemi tanár, az MTA tagja, 1878-tól haláláig igazságügy-miniszter, a főváros budavári kerületének országgyűlési képviselője. — 136, 162, 174, 360
- Pázmándy Dénes** — (1848—1936) politikus, 1878-tól függetlenségi párti programmal országgyűlési képviselő. Az 1887-es nyári képviselőválasztáson a főváros ferencvárosi kerületének mérsékelt ellenzéki képviselőjelöltje, nem sikerült mandátumhoz jutnia. — 173, 186
- Péchy Tamás** — (1829—1897) az Abaúj megyei szikszói kerület szabadelvű párti képviselője, 1880—92 között a Ház elnöke. — 20, 55, 61, 69, 79, 106, 107, 117, 127, 140, 191, 215, 265, 294, 306, 308, 315, 326, 330, 359, 366
- Pecz Vilmos** — (1854—1923) klasszika-filológus, egyetemi tanár. 1887-től az MTA levelező tagja, 1902-től rendes tagja. — 176
- Perczel Dezső** — (1848—1913) 1877—87-ig Tolna vármegye alispánja. Az 1887-es képviselőválasztásokon a bonyhádi kerület szabadelvű párti programmal képviselőjévé választotta. 1895—1899 között belügyminiszter. — 204
- Perczel Mór** — (1811—1899) 1848-as honvédtábornok és politikus. A szabadságharc leverése után Angliába emigrált, 1867-ben tért haza. — 179
- Perényi Péter**, báró — (1839?—1896) a Szatmár megyei mátészalkai kerület szabadelvű párti képviselője az 1883-as pótválasztás után. — 115, 208, 324
- Péterffy Domokos** — (1846?—1895) kúriai bíró, 1887—1891 között a kolozsvári törvényszék elnöke, majd Budapesten

- a kir. táblánál és kúriánál működött. 164
- Petőfi Sándor* (1823–1849). — 149
- Petrich Ferenc* (1826–?) birtokos, az 1884–87-es ciklusban a Tolna megyei kölesdi kerület függetlenségi párti képviselője. — 70, 94, 107, 234, 257, 269, 281, 282, 312, 331
- Piron, Alexis* — (1869–1773) francia költő. — 175
- Plachy Tamás* (1821–?) ügyvéd, földbirtokos, 1869-től bal-középi képviselő, az 1884–87-es ciklusban a Nógrád megyei sziráki kerület szabadelvű párti képviselője. — 59
- Podmaniczky Frigyes*, báró — (1824–1907) író, 1861–1906 között a képviselőház tagja, az 1884–87-es ciklusban a Bács megyei ókanizsai kerület szabadelvű párti képviselője. 1875–1885 között az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa. — 16, 17, 18, 80, 145, 155, 156, 259, 263
- Polgár László* — református egyházgondnok. — 165
- Polónyi Géza* — (1848–1920) ügyvéd, 1881–84-ben Szolnok függetlenségi párti képviselője, 1886-ban — pótválasztáson — Németújvárotól választották újra. — 45, 62, 100, 108, 138, 186, 204, 294, 295, 296, 299, 312, 320, 334, 361
- Pósa Lajos* — (1850–1914) költő, ifjúsági író. — 9, 25, 154
- Potsa József* — (1826–?) cs. és kir. kamarás, 1877-től Háromszék vármegye főispánja. — 187, 192
- Prileszky Tádé* — (1826–1895) 1869-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban a Pozsony megyei szentjánosi kerület szabadelvű párti képviselője, a képviselőház zárszámadási bizottságának elnöke. — 45, 53, 56, 57, 58, 76, 92, 98, 204, 213, 215, 216, 331
- Prückler László* — pezsgőgyáros, az 1887-es nyári képviselőválasztásokon Budapest ferencvárosi kerületének egyik kormánypárti jelöltje volt. — 32, 173
- Pulszky Ágoston* — (1846–1901) jogfilozófus, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja, 1881-től a Nógrád megyei Szécsény mérsékelt ellenzéki képviselője. 1884-ben párton kívüli programmal lépett fel. — 66, 67, 68, 176, 228, 230, 232, 233, 236, 237
- Pulszky Ferenc* — (1814–1897) politikus, régész, művészettörténész, az MTA tagja a reformkori politikai élet kiemelkedő alakja. 1866-ban tért haza az emigrációból, több ízben volt képviselő, az 1884–87-es ciklusban a Bács-Bodrog megyei újverbászi kerület párton kívüli programmal megválasztott képviselője. — 17, 20, 27, 35, 59, 62, 64, 66, 67, 70, 122, 140, 156, 201, 230, 295, 310, 366, 367
- Pulszky Garibaldi* — (1861–1926) Pulszky Ferenc legifjabb fia. — 67
- Pulszky Károly* — (1853–1899) művészettörténész, író, az MTA levelező tagja. Az Iparművészeti Múzeum őre, majd az Országos Képtár igazgatója. Az 1884–87-es ciklusban a Szepes megyei szepes-szombati kerület szabadelvű párti képviselője. — 67, 231
- Rác Athanáz* — (1821–?) ügyvéd, megyei tisztségviselő, 1880–84 között Temes megye alispánja, az 1884–87-es cik-

- lusban a Temes megyei kis-becskekeréki kerület szabadelvű párti képviselője. — 59
- Rácz Géza* — (1858—?) tanár, az 1884—87-es ciklusban a Pest megyei Fülöpszálláson antiszemita programmal képviselővé választották. — 45, 73, 99, 100, 117, 118, 204, 246, 250, 294, 299
- Rákosi Jenő* — (1842—1929) író, újságíró, a Budapesti Hírlap szerkesztője, az MTA tagja. — 46
- Rakovszky István* — (1847—1910) jogász, 1881-től a Turóc megyei szucsáni kerület szabadelvű párti képviselője, a pénzügyi bizottság elnöke, a Ház jegyzője 260, 301, 305
- Rápolyi Mózes* — rétyi közjegyző. — 193
- Rauber Ottó*, báró — Háromszék megyei előkelőség. — 187
- Reizner János* — (1847—1904) kir. tanácsos, múzeumi és könyvtárigazgató. 1872 és 1882 között Szeged város aljegyzője, majd főjegyzője. 1882-ben főjegyzői állásáról lemondott és Szeged Városi Könyvtárának igazgatója lett. — 9
- Régő Ferenc* — (1849—?) földbirtokos, az 1884—87-es ciklusban a Bihar megyei Bihar kerület függetlenségi párti képviselője. — 46, 107, 312
- Robespierre, Maximilien-François-Marie-Isidor de* — (1758—1794). — 83
- Rohonczy Gedeon* — (1852—?) földbirtokos, 1878-tól képviselő, az 1879-es szegedi árvíz idején helyettes kormánybiztosként működött, az 1884—87-es ciklusban is a Torontál megyei törökbecsei kerület szabadelvű párti képviselője. — 160
- Rónay János* — (1837—?) földbirtokos, jogász, 1881-től képviselő, az 1884—87-es ciklusban is a Torontál megyei nagyszentmiklósi kerületben választották meg szabadelvű párti programmal. — 136
- Rozsival István* — (1844—?) esztergomi apátkanonok, 1881-től a Pozsony megyei stomfai kerület nemzetiségi programmal megválasztott képviselője. 1887-ben Stomfán ismét mandátumhoz jutott. — 204
- Róth Pál* — (1827—1893) Dés város polgármestere, 1884-től a város szabadelvű párti országgyűlési képviselője. — 46, 141, 205, 366, 368
- Róza*, a képviselőház büfésnöje. — 110
- Salamon Ferenc* — (1825—1892) publicista, történész, egyetemi tanár, az MTA tagja, 1867-től a Budapesti Közlöny c. hivatalos lap szerkesztője. — 92, 280
- Sándor, III.* — (1845—1894) orosz cár; uralk.: 1881—94-ig. — 215
- Schnellszieder Károly* — MK szövecce, ld. Neiszidler Károly.
- Schvarcz Gyula* — (1839—1900) államtudományi író, ókori görög történész, az MTA tagja, közoktatásügyi politikus. 1868—1878 között Székesfehérvár országgyűlési képviselője. 1887-től Magyaróvár zurányi kerületének kormánypárti képviselője. — 47, 63, 236
- Schwarzenberg* — frank nemesi család; birtokaik Bajorország, Ausztria, Salzburg és Stíria területén voltak. — 72, 244
- Sebbök Zsigmond* — (1861—1916) újságíró, ifjúsági író, 1882-től MK szerkesztője, kollegája a

- Pesti Hírlapnál. — 9, 12, 145, 149, 150
- Shakespeare, William* — (1564–1616). — 112, 336
- Sigmond Dezső* — (1844–?) mezőgazdasági iparvállalat és szeszgyár tulajdonosa. 1884-ben Kolozsvár második kerülete választotta meg szabadelvű párti programmal Ugron Gábor ellenében. — 115, 196
- Solymosi Eszter* (1868–1882) tiszvesszlári cselédlány, eltűnése váltotta ki a vórvád gyanúját a tiszvesszlári bűnperben. — 136, 360
- Sprinczer János* — (1849–?) a nagyszombati járás főszolgabírája, az 1887-es nyári képviselőválasztásokon a nagyszombati kerület szabadelvű párti programmal képviselővé választotta. — 205
- Starhemberg, gróf* — MK téves névleírása, ld. Schwarzenberg
- Steinacker Ödön* — (1839–1929) mérnök, az 1884–87-es ciklusban a Szeben megyei nagydísznódi kerület képviselője. — 320, 324
- Stesser József* — (1845–?) belügyminisztériumi osztálytanácsos. — 24, 165
- Stojackovics Sándor* — az 1884–87-es ciklusban Versec szabadelvű párti képviselője. — 331
- Szabados János* — (1839–1891) költő, műfordító. — 9, 27
- Szalay Imre* — (1846–1902) politikus, 1875–1884 között a Somogy megyei lengyeltóti kerület függetlenségi párti képviselője, 1884-ben ugyanott antiszemita programmal választották meg, de nem volt tagja az antiszemita pártnak. — 72, 73, 91, 92, 111, 277, 313, 317, 318, 357
- Szalay Károly* — (1833–?) A tiszvesszlári perben ő volt özv. Solymosiné képviselőjében a vádló. 1884-ben országgyűlési képviselőnek választották meg a Somogy megyei csurgói kerületben antiszemita programmal. — 61, 73, 222, 223, 225, 265, 282, 316
- Szalay Ödön* — (1840–?) 1881-től tagja a képviselőháznak. Az 1884–87-es ciklusban a Pozsony megyei bazini választókerület szabadelvű párti programmal megválasztott képviselője. — 56, 57, 58
- Szapáry Gyula, gróf* — (1832–1905) 1878–1887 között pénzügyminiszter, az 1884–87-es ciklusban a Jász-Nagykun-Szolnok megyei törökszentmiklósi kerület szabadelvű párti képviselője. — 54, 58, 59, 60, 62, 65, 75, 88, 89, 98, 212, 213, 216, 222, 252, 269, 270, 273, 274, 275, 280, 293
- Szathmáry György* — (1845–1898) közgazdasági szakíró, 1881-től képviselő, az 1884–87-es ciklusban a Hunyad megyei dévai kerület szabadelvű párti képviselője. — 21
- Szathmáry-Király László* — országgyűlési képviselő. — 57, 215, 317, 331
- Szatmáry Miklós* — az 1884–87-es ciklusban az Abaúj megyei gönci kerület szabadelvű párti képviselője. — 45, 62
- Széchenyi István, gróf* — (1791–1860). — 18, 33, 175, 272
- Széchenyi Pál, gróf* — (1838–1901) 1875-től a Somogy megyei marcali kerület mérsékkelt ellenzéki képviselője, 1882-ben belépett a szabadelvű pártba, hamarosan földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter lett. — 46, 94, 113, 277, 281,

- 282, 316, 320, 321, 341, 357, 361
- Székely Miklós* — kolozsvári polgár, konyakkészítő. — 30
- Szekerke József* — gazdag szegedi tímár, a Szegedi Kézműves Bank igazgatóságának tagja. — 10
- Szell Kálmán* — (1845—1915) politikus, 1875—78 között pénzügyminiszter, 1879-től párton kívüli képviselő, 1884—87-es ciklusban a Vas megyei kőszegi kerület képviselője. — 66, 82, 98, 137, 236, 280, 362
- Szemecz Emil* — (1859—?) katonatiszt, majd a Függetlenség újságírója. 1886-ban a halálózás folytán megüresedett zalaegerszegi kerület antiszemita képviselője lett. — 70, 99, 106, 109, 233, 234, 238, 264, 294, 300, 304, 305, 309, 313, 317, 323
- Szentiványi Miklós* — az 1887-es nyári képviselőválasztáson az illyefalvai kerület választási elnöke. — 197
- Szentkereszty Béla*, báró — székelyföldi nagybirtokos, szóba került, mint Illyefalva egyik szabadelvű párti jelöltje. Jelölésére nem került sor. — 187, 190
- Szerb György* — (1850—?) ügyvéd, 1876-tól a Krassó-Szörény megyei nagyzorlenci kerület szabadelvű párti képviselője. — 53
- Szereday Aladár* — (1853—?) az 1884—87-es ciklusban a Hunyad megyei dévai kerület szabadelvű párti képviselője. — 108
- Szilágyi Dezső* — (1840—1901) 1871-től Deák-párti parlamenti képviselő, a fúzió után a szabadelvű párt tagja, 1877-ben kilépett, és 1878-ban az egyesült ellenzék egyik képviselője. Az 1881—84-es és az 1884—87-es ciklusban a főváros józsefvárosi kerületét képviselte mérsékelt ellenzéki programmal. — 42, 45, 62, 64, 74, 104, 136, 203, 230, 245, 246, 249, 300, 304, 336
- Szirmay Pál* — (1824—?) az 1884—87-es ciklusban a Zemplén megyei homonnai kerület szabadelvű párti képviselője. — 115, 326
- Szitányi Bernát* — (1816—1889) földbirtokos, 1861-től a képviselőház tagja, az 1884—87-es ciklusban a Trencsén megyei vágbesztercei kerület szabadelvű párti képviselője. — 59, 63, 65, 140
- Szlávy Olivér* — (1851—?) 1875-től országgyűlési képviselő, az 1884—87-es ciklusban is a Bihar megyei élesdi kerület szabadelvű párti képviselője. — 117, 118
- Szluha Ágoston* — (1843—1890) szegedi ügyvéd, az 1880-as években Szeged főkapitánya. — 165
- Szontagh Pál* — (1820—1904) politikus, 1865-től tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban a Nógrád megyei balassagyarmati kerület szabadelvű párti képviselője. — 20, 35, 59, 65, 131, 231
- Szunyogh Szabolcs* — (1849—?) földbirtokos, megyei tisztségviselő, az 1884—87-es ciklusban a Bihar megyei hosszúpályi kerület szabadelvű párti programmal megválasztott képviselője. Az 1887-es nyári választáson továbbra is ebben a kerületben sikerült mandátumhoz jutnia. — 204
- Tanárky Gedeon* — (1815—1887) kultúrpolitikus, az MTA leve-

- lező tagja. Közoktatásiügyi államtitkár, az 1884–87-es ciklusban az illyefalvi kerület szabadelvű párti képviselője. — 186, 193, 194, 195
- Tegeze Ferenc* — a közös hadseregbeli 23. gyalogezred tartalékos hadnagya. — 367
- Teleki Géza*, gróf — (1844–1913) országgyűlési képviselő, 1875-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban Szatmár megye nagyszomszói kerületének szabadelvű párti képviselője. — 114
- Telesky Domokos*, gróf — (1810–1876) politikus, publicista, az MTA tagja. Az 1887-es nyári képviselőválasztáson a dési kerületben mandátumhoz jutott. — 205
- Telesky József*, gróf — (1859–?) főrendiházi tag. Az 1887-es nyári képviselőválasztáson Pest megye fülöpszállási kerületében szabadelvű párti programmal országgyűlési képviselővé választották. — 204
- Teleszky István* (Jajtelecz) — (1836–1899) ügyvéd, jogi író, 1874-től tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban az Ugocsa megyei nagyszőlősi kerület szabadelvű párti képviselője. — 110, 112, 123, 131, 316, 319, 336, 348, 351
- Thaly Kálmán* — (1839–1909) történész, az MTA tagja. 1878-tól tagja a képviselőháznak, az 1884–87-es ciklusban Debrecen I. kerületének függetlenségi párti képviselője. — 77, 84, 137, 251, 255, 265, 266, 300, 351, 361, 362, 363, 364
- Tibád Antal* — (1843–1902) jogász, 1875-től tagja a parlamentnek, az 1884–87-es ciklusban újból az Udvarhely megyei székelyudvarhelyi kerület szabadelvű párti képviselője. 1881–89 között az országgyűlés jegyzője. — 81, 139
- Trischler Vince* — ügyvéd, 1878-tól képviselő, előbb mórszékelt ellenzéki programmal, majd szabadelvű párti lett. 1884-ben az Abaúj megyei szepszi kerület szabadelvű párti programmal képviselőjévé választotta. 93, 285
- Tisza István*, gróf (1861–1918) Tisza Kálmán fia. 245
- Tisza Kálmán* — (1830–1902) miniszterelnök, belügyminiszter, az 1884–87-es ciklusban is Nagyvárad országgyűlési képviselője. — 24, 25, 28, 28, 31, 39, 40, 41, 42, 47, 54, 56, 59, 60, 61, 62, 68, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 85, 86, 91, 93, 100, 104, 110, 111, 114, 120, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 134, 136, 138, 139, 148, 168, 173, 187, 195, 196, 208, 209, 211, 217, 218, 220, 221, 236, 237, 239, 243, 249, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 278, 280, 282, 285, 288, 293, 295, 297, 309, 310, 320, 323, 325, 327, 331, 334, 335, 338, 341, 343, 350, 351, 355, 356, 357, 359, 362, 366, 367
- Tisza Kálmánné*, Degenfeld Schombourg Ilona grófnő (1839–1913) 24, 28, 161, 165, 168
- Tisza Lajos*, gróf — (1832–1898) az 1879-es szegedi árvíz után a város újjáépítésének kir. biztosa. 1883-ban grófi rangot kapott. Az 1884-es választásoktól állandóan Szeged város I. kerületének országgyűlési képviselője. — 24, 25, 26, 27, 42, 75, 77, 86, 92, 121, 123, 165, 168, 251, 256, 272, 331, 336

- Tolnay Lajos* — (1837–1918) mérnök, 1872–86-ig vasúti igazgató, az 1887-es nyári választásokon a főváros ferencvárosi kerületében kormánypárti programmal képviselőnek választották. — 32, 37, 173
- Tomcsányi László* — (1844–1903) ügyvéd, 1875-től tagja a képviselőháznak, a szobránci választókerület országgyűlési képviselője. — 334
- Topp* — MK által kitalált név. — 13
- Tóth Vilmos* — (1832–1898) politikus, belügyminiszter. 1869-től államtitkár, 1871–1873-ig belügyminiszter, 1879–1895-ig a közös legfőbb számvevőszék elnöke. 1896-tól haláláig a főrendiház elnöke. — 113
- Török Zoltán* — (1852–?) ügyvéd, 1884-ben a Nógrád megyei losonci kerület szabadelvű párti képviselője. — 60, 217, 220
- Törs Kálmán* — (1843–1892) író, újságíró, MK személyes ismerőse. 1878-tól képviselő, az 1884–87-es ciklusban is Szentés város választotta meg függetlenségi programmal. — 90, 115, 156, 190, 192, 274, 324
- Trefort Ágoston* — (1817–1888) művelődéspolitikus, miniszter, az MTA tagja. Az 1884–87-es ciklusban Pozsony szabadelvű párti képviselője, 1872-től haláláig kultuszminiszter, 1885-től az Akadémia elnöke. — 32, 45, 71, 86, 96, 97, 98, 99, 100, 105, 124, 172, 174, 204, 243, 270, 272, 287, 288, 289, 292, 293, 295, 296, 297, 300, 301, 304, 305, 306, 337, 341, 357
- Trutia Péter* — (1850–?) ügyvéd, az 1884–87-es ciklusban Hunyad megye körösbányai kerületének nemzetiségi párti képviselője. — 108, 309, 313
- Tulok Benő* — (1851–?) ügyvéd, függetlenségi párti országgyűlési képviselő, az 1884–87-es ciklusban Vas megye sárvári kerületét képviselte. — 107, 312
- Ugron Ákos* — (1849–?) országgyűlési képviselő, 1878-tól tagja a képviselőháznak. Az 1884–87-es ciklusban Kézdivásárhely függetlenségi párti programmal megválasztott képviselője. — 64, 65, 227, 230, 231, 277
- Ugron Gábor* — (1847–1911) politikus. 1872-ben balközépi képviselő, a fúzió után a függetlenségi párthoz csatlakozott, az 1880-as években aktívan részt vett a párt parlamenti csatározásaiban, az 1884–87-es ciklusban Marosvásárhely I. kerületét képviselte. — 68, 69, 70, 76, 80, 115, 138, 172, 185, 203, 231, 233, 234, 237, 238, 251, 254, 294, 306, 324
- Ulászló, II.* — (?–1516) 1471-től cseh, 1490-től magyar király is. — 77, 255
- Ullmann Sándor* — (1850–?) ügyvéd, az 1884–87-es ciklusban a Fogaras megyei alsóárpási kerület szabadelvű párti képviselője. — 110, 117, 295, 314
- Unger Alajos* — (1837–?) ügyvéd, 1880-tól tagja a képviselőháznak, az 1884-es ciklusban a Zala megyei keszthelyi kerület függetlenségi párti képviselője. — 112, 316
- Urbanovszky Ernő* — (1826–1904) 1865-től előbb Deák-párti, majd szabadelvű párti

- programmal képviselő, az 1884–87-es ciklusban is Trencsén megye biccei kerületében választották meg. — 59, 63, 66, 128
- Usapov* ld. *Uzunov*
- Uzunov, Atanász Marinov* — (1860–1887) bolgár tiszt, az 1887. febr. 19-én Ruszeban (Ruszcuk) kitört felkelés egyik főszervezője. A felkelés leverése után főbe lőtték. — 113, 322
- Vadnai Károly* — (1832–1902) író, 1864 és 1893 között a Fővárosi Lapokat, majd a Budapesti Közlönyt szerkesztette. Az 1884–87-es ciklusban Miskolc II. kerülete szabadelvű párti képviselője. — 264, 277
- Vadnay Andor* — (1859–1901) jogász, 1882-től képviselő, az 1884–87-es ciklusban a Zala megyei tapolcai kerületben antiszemita programmal választották meg. — 72, 239, 309, 326
- Vámbéry Armin* — (1832–1913) turkológus, egyetemi tanár, az MTA tagja. — 31, 172
- Vámos Béla* — (1847–?) jogtanár, szerkesztő, az 1884–87-es ciklusban Kecskemét II. kerületének szabadelvű párti képviselője. — 59, 60, 137, 220, 361, 363
- Vay Elemér, báró* — (1855–?) Borsod tiszteletbeli főszolgabírója. 1884-ben a Borsod megyei szirma-bessenyői kerület választotta meg szabadelvű párti programmal. — 350
- Veres József* — (1851–1913) evang. lelkész. 1884-ben Orosháza antiszemita párti képviselőjévé választották. — 74, 121, 246, 295, 332, 333
- Veszter Imre* — (1839–?) 1878-tól a Zala megyei alsólendvai kerület mérsékelt ellenzéki képviselője. — 110, 314, 315, 316, 351
- Visi Imre* — (1852–1880) újságíró, a Hon munkatársa, majd a Nemzet szerkesztője, az 1884–87-es ciklusban Abrudbánya szabadelvű párti képviselője. — 21, 32, 93, 113, 118, 121, 172, 320, 322, 335, 336
- Vitry, Jacobus de* — (1178–1240) francia történész és prófétaköltő. — 160
- Vissolyi Gusztáv* — (1822–?) ügyvéd, 1872-től képviselő, az országos szabadelvű párt elnöke, az 1884–87-es ciklusban a Beszterce-Naszód megyei naszódai kerületben választották meg. — 91
- Wahrmann Mór* — (1832–1892) kereskedő, 1869-től haláláig a főváros lipótvárosi kerületét képviselte előbb Deák-párti majd szabadelvű párti programmal. 53, 62, 66, 68, 89, 91, 106, 172, 225, 277, 282, 306
- Wekerle Sándor* — (1848–1921) politikus, 1886-tól pénzügyi államtitkár, 1889–1892-ig pénzügyminiszter. — 92, 276, 278, 280
- Wesselényi Miklós, báró* — (1796–1850). — 101, 297
- Wesselényi Miklós özvegye* ld. *Lux Anna*
- Whately, Richard* — (1787–1863) Dublin anglikán érseke, reformátor; kiállt az angol katolikusok megkülönböztetése ellen. — 68, 236
- Wieser Emil* — a közös hadseregbeli 23. gyalogezred főhadnagya. — 367
- Wöber Györgyné, gróf* — a szegedi nőiparegyület elnöke, a város volt főbírájának özvegye. — 27, 165

- Zalay István* — (1837—?) ügyvéd, az 1884—87-es ciklusban a Zemplén megyei mádi kerület szabadelvű párti képviselője. — 21, 62, 63, 94, 95
- Zay Adolf* — (1850—1907) ügyvéd, 1875-től képviselő, az 1884—87-es ciklusban is a brassói kerületet képviselte a szász néppárt programjával. — 231
- Zeyk Károly* — (1848—?) 1885-től Kolozs megye kolosi kerületének szabadelvű párti képviselője. — 196
- Zichy Antal* — (1823—1898) író, az MTA tagja. 1865 és 1882 között képviselő. Az 1884—87-es ciklusban Sopron szabadelvű párti képviselője. — 106, 306, 308
- Zichy Jenő*, gróf — (1837—1906) politikus, Ázsia-kutató, az Országos Iparegyesület elnöke, 1881-től tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban Budapest belvárosi kerületét képviselte, az 1885. évi Országos Kiállítás másodelnöke volt. — 27, 116, 165
- Zimándy Ignác* — (1831—?) római katolikus pap, az 1884—87-es ciklusban a Nyitra megyei szenicei kerület antiszemita párti képviselője. — 45, 70, 71, 72, 86, 94, 97, 104, 204, 205, 239, 243, 272, 281, 285, 295, 301, 304
- Zrínyi Ilona* — (1643—1703). — 27
- Zselénszky Róbert*, gróf — (1850—1939) nagybirtokos, közgazdasági író, 1881-től tagja a képviselőháznak, az 1884—87-es ciklusban az Arad megyei szentannai kerület mérsékelt ellenzéki programmal megválasztott képviselője. — 254
- Zsigmond Dezső* ld. Szigmond Dezső
- Zsótér Andor* — (1824—1905) szegedi polgár, hajóépítőüzem és téglagyár tulajdonosa. — 28

A KÉPMELLÉKLETEKRŐL

- I. *Szeged írói.* A karcolat kéziratának első lapja. (OSZK)
- II. *Németh Albert.* VÚ, 1887. június 5. 23. sz. 387. l.
- III. *Az Erdélyben megválasztott kormánypárti képviselőkről.* (Közöttük van Mikszáth is.) Borsszem Jankó, 1887. június 19. 3. l.
- IV. *A választások után, ahogy a karikaturista látta.* Borsszem Jankó, 1887. június 19. 7. l.
- V. *A t. Házból.* PH, 1887. január 26. A karcolat kéziratának első lapja. (OSZK)
- VI. *Wekerle Sándor.* VÚ, 1887. március 6. 10. sz. 157. l. (Biczó Géza rajza)
- VII. *Népfelkelők.* VÚ, 1887. május 22. 21. sz. 348. l. (Kozmata fényképe után.)
- VIII. *Külpolitikai helyzet a karikaturista szemével.* Borsszem Jankó, 1887. április 3. 7. l.

TARTALOM

(Az első szám a szövegre, a második a jegyzetre utal.)

CIKKEK, TÁRCÁK

Hivatalosztogatás	7	148
Szeged frói	9	149
Magyar nagyurak	12	152
Az én kis világom	14	153
A Podmaniczky könyve	16	155
A több mint bizonyos	18	157
Oktalan borbélyok	21	160
A harapós öregek	23	162
Tiszáné Szegeden	24	164
Erdély Magyarországon	28	168
Párbeszéd egy »angliussal«	30	171
Az úgynevezett tudományos Akadémia	33	173
A mi kedves Berci bátyánk	35	176
Harapós öregek	38	180
[Beszéd a választókhöz]	39	182
Tarka képek [I.]	42	198
A választások után	44	200
Tarka képek [II.]	47	205

PARLAMENTI KARCOLATOK

A t. Házból (jan. 16.)	53	208
A t. Házból (jan. 18.)	55	213
A mai ülés (jan. 19.)	59	216
A t. Házból (jan. 20.)	61	221
A t. Házból (jan. 21.)	64	227
A t. Házból (jan. 22.)	68	233
A t. Házból (jan. 25.)	70	238
A t. Házból (jan. 26.)	73	245
A t. Házból (febr. 1.)	76	250

A t. Házból (febr. 2.)	78	257
A t. Házból (febr. 4.)	80	259
A mai ülés (febr. 6.)	83	264
A t. Házból (febr. 9.)	86	268
A mai ülés (febr. 10.)	88	273
Az új államtitkár hibája	90	276
A t. Házból (febr. 13.)	93	281
A t. Házból (febr. 16.)	96	287
Mocsáry	101	294
Apróságok a folyosóról	103	300
A mai ülés (febr. 19.)	105	305
A t. Házból (febr. 20.)	106	308
A mai ülés (febr. 23.)	109	313
A t. büféből	110	316
A mai ülés (márc. 5.)	113	319
A t. Házból (márc. 10.)	114	323
A nagyságos rekruták	116	327
A t. Házból (márc. 20.)	118	330
A t. Házból (ápr. 2.)	121	333
A t. Házból (ápr. 3.)	123	337
Skiz, XXI. és I.	128	344
A t. Házból (ápr. 20.)	131	347
A t. Házból (máj. 7.)	132	350
A t. Házból (máj. 19.)	135	356
A mai ülés [máj. 22.]	137	360
Az utolsó ülés (máj. 26.)	140	366

JEGYZETEK

Rövidítések	144
Bevezetés a jegyzetekhez	145
Életrajzi jegyzetek és névmutató	369
A képmelléletekről	395

118 428

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
A szerkesztésért felelős: Mérey Zsoltné – Műszaki szerkesztő: Berkegné Keresztes Jolán
Terjedelem: 25 (A/6) ív + 8 oldal melléklet
70.6522 Akadémiai Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Horváth György

Am 68-5